

"
"
"
"
"
"

"F vk'mer kv^a pc'I tcpvc"

"
"
"
"
"
"
"

"Lwngu'Xgtpg"

"
"
"
"
"
"
"

ČÁST PRVNÍ

.

KAPITOLA I

"
"

KLADIVOUN

"

Dne 26. července 1864, za silného severovýchodního větru, plula na vlnách Severního průlivu plnou parou nádherná jachta. Na zadním vratiráhnu se jí třepotala anglická vlajka. Na vrcholu hlavního stěžně byl modrý praporec se zlatě vyšitými iniciálkami E. G. a s vévodskou korunkou. Jachta se jmenovala Duncan a náležela lordu Glenarvanovi, jednomu

z šestnácti skotských členů anglické Horní sněmovny a nejvýznačnějšímu členu Královského temžského jachtklubu, který je tolik proslaven po celém Spojeném království (Spojené království – Velká Británie.) .

Lord Edvard Glenarvan byl na palubě se svou mladou chotí lady Helenou a s bratrancem majorem Mac Nabbsem.

Duncan byl jako nově postavená loď na zkušební plavbě několik mil (Námořní míle má 1852 metry.) od Clydské zátoky a nyní se vracel zpět do Glasgowa. Na obzoru se již vynořil ostrov Arran; tu však hlídkující lodník ohlásil, že do brázdy za jachtou se vřítla nějaká obrovská ryba. Kapitán John Mangles o tom okamžitě zpravil lorda Edvarda. Ten ihned vystoupil s majorem Mac Nabbsem na záďovou nástavbu a tázal se kapitána, jaká je to podle něho ryba.

„Myslím, mylorde,“ odpověděl John Mangles, „že to bude opravdu pořádný žralok.“

„Žralok v těchto místech!“ zvolal Glenarvan.

„Je to mimo jakoukoliv pochybnost,“ odvětil kapitán. „Tato ryba patří k druhu žraloků, s nímž se setkáváme ve všech mořích a na všech zeměpisných šířkách. Je to kladivoun a velmi bych se mýlil, kdybychom neměli co činit s jedním z těchto darebů. Kdybyste svolil a kdyby se lady Glenarvanová chtěla zúčastnit zajímavého lovu, dozvěděli bychom se hned, na čem jsme.“

„Co tomu říkáte, Mac Nabbsi?“ řekl lord Glenarvan majorovi. „Jste pro to, abychom zkusili štěstí?“

„Jsem pro totéž co vy,“ odpověděl klidně major.

„Nehledě k tomu,“ dodal John Mangles, „že nikdy neškodí, když se tito hrozní dravci hubí. Využijme příležitosti, a dovolíte-li, mylorde, bude to zároveň vzrušující podívaná i dobrý skutek.“

„Budiž, Johne,“ řekl lord Glenarvan.

Pak poslal pro lady Helenu. Přišla za ním na záďovou nástavbu, neboť vyhlídka na vzrušující lov ji opravdu silně lákala.

Moře bylo nádherné. Na jeho hladině bylo možno zřetelně sledovat rychlé pohyby žraloka, který se ponořoval a vymršťoval s neuvěřitelnou prudkostí. John Mangles udělal rozkazy. Námořníci hodili přes zábradlí na pravém boku lodi silné lano s hákem, na němž byl nastrčen velký kus slaniny. Přestože byl žralok ještě vzdálen asi padesát yardů (Yard – 91,4 cm.) , ucítil návnadu a rychle se blížil k jachtě. Bylo vidět, jak jeho ploutve, šedé na koncích a černé u kořene, prudce bijí do vln, kdežto ocas ho udržoval v přímém směru. Když se dravec přiblížil, objevily se velké, vystouplé oči, lačností zarudlé, a jeho rozevřené čelisti odkrývaly při náhlých obratech čtyři řady zubů. Hlavu měl žralok širokou, ve tvaru

jakéhosi dvoustranného kladiva na jediné rukojeti. John Mangles se nemohl mýlit; byl to nejžravější druh čeledi žraloků, kterému. Francouzové říkají kladivoun, Angličané váhová ryba a obyvatelé Provence židovská ryba.

Cestující a námořníci z Duncana sledovali pohyby žraloka s živým zájmem. V okamžiku bylo zvíře u háku, obrátilo se na záda, aby jej mohlo lépe uchopit, a veliká návnada zmizela v mohutném chřtánu. Vzápětí kladivoun prudce trhl lanem a sám se tak „zasekl“; námořníci pak rychle obludného žraloka vytáhli kladkostrojem, připevněným k hlavnímu ráhnu.

Žralok sebou divoce zmítal, aby se dostal zpět do rodného živlu. Ale námořníci si s jeho divokostí nemilosrdně poradili. Silným provazem se smyčkou na konci mu stáhli ocas a ochromili tím jeho pohyby. Za několik okamžiků táhli již kladivouna přes brlení a povalili ho na palubu. Vzápětí k němu obezřetně přistoupil jeden námořník a mocnou ranou sekery mu přesekl strašný ocas.

Lov na dravce skončil. Nikdo se už nemusil netvora obávat. Byla ukojena pomstychtivost lodníků, ale ne jejich zvědavost. Na lodích je totiž zvykem, že se žaludek žraloků pečlivě prohledává. Protože námořníci znají nevybíravou žravost žraloka, vždycky očekávají nějaké překvapení a většinou nebývají zklamáni.

Lady Glenarvanová nechtěla přihlížet tomuto nechutnému „průzkumu“ a vrátila se na zád'. Žralok ještě chroptěl. Byl deset stop (Stopa – 30,48 cm) dlouhý a vážil přes šest set liber (Libra – 454 g) . Taková délka a váha nejsou ničím neobvyklým; i když se kladivoun nepočítá mezi obry svého druhu, přece jen patří mezi ty nejnebezpečnější.

Zanedlouho byla obrovská ryba bez jakýchkoliv okolků sekrou vykuchána. Hák vězel až v samém žaludku, který byl úplně prázdný. Žralok zřejmě už dlouho hladověl a zklamání námořníci se chystali vyhodit jeho vnitřnosti do moře, když tu upoutal loďmistru pozornost jakýsi nevzhledný předmět, pevně vězící v jednom střevě.

„Co je tohle?“ zvolal.

„Asi nějaký kámen,“ odpověděl jeden námořník. „Žralok ho spolkl, aby byl těžší.“

„Kdepak!“ odtušil jiný. „To je prostě řetězová koule, která se tomu lotrovi dostala do břicha, a on ji nemohl ještě strávit.“

„Nehádejte se!“ odpověděl Tom Austin, zástupce kapitána. „Copak nevidíte, že ten žralok je notný pijan? Vypil nejen víno, ale i láhev – jen aby o nic nepřišel!“

„Cože!“ zvolal lord Glenarvan. „Ten žralok má v břiše láhev?“

„Opravdovou láhev,“ odpověděl loďmistr. „Ale je na ní vidět, že není z vinného sklepa.“

„Výborně, Tome,“ odvětil lord Edvard, „opatrně ji vyndejte. V lahvích nalezených v moři bývají často důležité listiny.“

„Myslíte?“ pravil major Mac Nabbs.

„Myslím přinejmenším tolik, že se to někdy stává.“

„Prosím, já nic nenamítám,“ odpověděl major. „Možná že láhev obsahuje nějaké tajemství.“

„To se právě dovíme,“ řekl Glenarvan. „Tak co je, Tome?“

„Zde je,“ odpověděl zástupce kapitána a ukázal nevzhledný předmět, který právě se značnou námahou vytáhl ze žraločích útroh.

„Výborně,“ řekl Glenarvan. „Dejte tu odpornou věc omýt a ať mi ji někdo přinese dovnitř.“

Tom uposlechl a láhev, nalezená za tak podivných okolností, octla se na stole v jídelně. Kolem stolu zasedli lord Glenarvan, major Mac Nabbs, kapitán John Mangles a lady Helena, neboť každá žena, jak se tvrdí, je vždycky trošku zvědavá.

Na moři je událostí každá maličkost. Chvíli bylo ticho. Každý se jenom zkoumavě díval na křehký dar moře. Obsahoval tajemství nějakého neštěstí? Nebo to bylo jen bezvýznamné poselství, které z dlouhé chvíle svěřil nějaký mořeplavec zvůli vln?

Bylo nutno to zjistit. Glenarvan bez dalšího otálení počal tedy zkoumat láhev, a to s opatrností, jaká v podobných případech bývá jenom na místě. Vypadal v té chvíli jako soudce zjišťující podrobnosti nějakého vážného případu. A Glenarvan jednal správně, protože i zdánlivě nejméně důležitá stopa může často vést k velikému objevu.

Než začali prohledávat vnitřek láhve, prozkoumali ji zvenčí. Měla úzké hrdlo, na němž byl ještě kousek zrezivělého drátu; její silné stěny, schopné snášet tlak i několika atmosfér, prozrazovaly zřetelně šampaňský původ. Vinaři v Ai nebo Epernay (Slavné vinorodé kraje francouzské) přerážejí takovými lahvemi příčle u židlí, ale na lahvích se neobjeví jediná trhlinka. Taková láhev mohla jistě beze škody přestát i nejdelší pouť.

„Je to láhev firmy Cliquot,“ řekl prostě major.

A protože tomu patrně rozuměl, bylo jeho zjištění přijato bez námitek.

„Milý majore,“ odpověděla Helena, „co záleží na tom, jaká je to láhev, když nevíme, odkud se sem dostala.“

„To se dovíme, drahá Heleno,“ řekl lord Edvard. „Už teď lze tvrdit, že se sem dostala zdaleka. Pohleďte na její kamenitý povlak, na tyto, možno říci, zkameněliny, které se na ní usadily působením mořské vody! Musela být hodně dlouho v moři, než zmizela v břiše žraloka.“

„Souhlasím s vámi,“ odpověděl major. „Tato křehká nádoba, chráněná takovým kamenným obalem, mohla vykonat dalekou cestu.“

„Ale odkud?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Jen strpení, má drahá Heleno, jen strpení, s lahvemi musí člověk opatrně. Velice bych se mýlil, kdyby nám tato láhev sama nezodpověděla všechny otázky.“

A po těch slovech počal Glenarvan seškrabávat tvrdou usazeninu z hrdla láhve. Za okamžik se objevila zátka, naneštěstí silně poškozená mořskou vodou.

„To je nepříjemná věc,“ řekl Glenarvan. „Protože je-li uvnitř nějaký papír, bude ve velmi špatném stavu.“

„Také se obávám,“ poznamenal major.

„Musím říci,“ pokračoval Glenarvan, „že tak špatně uzavřená láhev by se byla jistě velmi brzy potopila. Ještě štěstí, že ji žralok spolkl a donesl na palubu Duncana.“

„To je pravda,“ odpověděl John Mangles, „ale více by nám bylo prospělo, kdybychom ji byli vylovili na širém moři, na určité zeměpisné šířce a délce. Pak bychom byli mohli přihlédnout k vzdušným a mořským proudům a tak stanovit cestu, kterou láhev urazila. Ale s takovým činitelem, jako je žralok, jenž pluje i proti proudu, to nikdy nevíme, na čem vlastně jsme.“

„Však uvidíme,“ řekl Glenarvan.

Tu již vytáhl co nejopatrněji zátku a po lodi se rozlil silný zápach zatuchlé soli.

„Tak co je?“ otázala se lady Helena s čistě ženskou netrpělivostí.

„Ano. Nemýlil jsem se!“ zvolal Glenarvan. „Jsou v ní papíry!“

„Listiny! Jsou tam listiny!“ jásala lady Helena.

„Jenže se zdá,“ odpověděl Glenarvan, „že jsou rozmáčené. Nedají se vytáhnout, jsou přilepené ke stěnám láhve.“

„Tak ji rozbijeme,“ řekl Mac Nabbs.

„Raději bych ji zchoval celou,“ odvětil Glenarvan.

„Já také,“ přitakal major.

„Zajisté,“ řekla lady Helena, „ale obsah láhve je důležitější než láhev sama, a je rozumnější obětovat láhev obsahu.“

„Ať tedy mylord urazí jenom hrdlo,“ navrhl John Mangles. „Tak budeme moci vyndat listiny a přitom neporušíme láhev.“

„Rychle, rychle, Edvarde!“ zvolala lady Glenarvanová.

Bylo nesnadné získat listiny jiným způsobem, a proto se lord Glenarvan, ač nerad, rozhodl rozbít hrdlo vzácné láhve. Musel si vzít kladivo, kamenitý obal byl opravdu tvrdý jako žula. A už dopadly na stůl střepy láhve a objevilo se několik splených kousků papíru. Glenarvan je opatrně vytáhl, oddělil je od sebe a rozložil před sebou. Lady Helena, major a kapitán se kolem něho seskupili.

KAPITOLA II

TŘI LISTINY

Na oněch kouscích papíru, zpola rozmočených vodou, bylo vidět jenom několik slov. Byly to nerozluštitelné zbytky téměř již zcela smazaných řádek. Lord Glenarvan papíry několik minut pozorně prohlížel, na všechny strany obracel, přidržel proti světlu, zkoumal i sebenepatrnější stopy písma, jež moře ušetřilo, a potom pohlédl na své přátele, kteří ho úzkostlivě pozorovali.

„Jsou to,“ pravil, „tři různé listiny, pravděpodobně tři opisy téhož dokumentu, přeloženého do tří jazyků: do angličtiny, do francouzštiny a do němčiny. Několik málo slov, která se dochovala, nepřipouští v tomto směru žádných pochyb.“

„Ale dávají ta slova aspoň nějaký smysl?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Těžko říci, Heleno! Slova na těch listinách jsou velice neúplná.“

„Možná že se budou vzájemně doplňovat,“ poznamenal major.

„Ano,“ odpověděl John Mangles, „je vyloučeno, aby mořská voda rozleptala všechny řádky přesně na týchž místech, a když připojíme ty útržky jednotlivých vět k sobě, najdeme v nich nakonec smysl.“

„To také učiníme,“ řekl lord Glenarvan. „Postupujme však systematicky. Vezměme nejprve listinu anglickou.“

Tato listina obsahovala řádky a slova v tomto uspořádání:

62Brigow

sinkstra

aland

skippGr

that monitof long

andssistance

lost

„To nám mnoho neříká,“ prohodil major zklamaně.

„Rozhodně,“ odpověděl kapitán, „je to poctivá angličtina.“

„O tom není pochyb,“ řekl lord Glenarvan, „slova sink, aland, that, and, lost jsou neporušená, skipp dává jasně slovo skipper (Sink, aland, that, and, lost znamenají v angličtině potopiti se, k souši, tento, a, ztracen. Skipper je kapitán obchodní lodi) a jde o nějakého pana Gr....., který byl pravděpodobně kapitánem ztroskotané lodi.“

„Připojme ještě,“ dodal John Mangles, „slova monit a ssistance, jejichž výklad je přece docela jasný. Monition znamená listina, assistance pomoc.“

„Vida! Tohle už přece jen něco je,“ odvětila lady Helena.

„Bohužel,“ namítl major, „chybějí nám celé řádky. Jak zjistíme jméno ztroskotané lodi a místo neštěstí?“

„Zjistíme je,“ řekl lord Edvard.

„Cože! Ten žralok má v břiše láhev?“

„Zajisté,“ odtušil major, který vždy s každým souhlasil, „ale jak?“

„Tak, že doplníme jednu listinu druhou.“

„Zkusme to!“ zvolala lady Helena.

Na druhém kousku papíru, který byl ještě víc poškozen než první, bylo jen několik osamělých a takto rozmístěných slov:

7 JuniGlas
zweiatrosen
graus
bringt ihnen

„To je napsáno německy,“ řekl John Mangles, sotvaže se na ten lístek podíval.

„A umíte německy, Johne?“ otázal se Glenarvan.

„Dokonale, mylordě!“

„Povězte nám tedy, co znamená těch několik slov.“

Kapitán si pozorně prohlédl listinu a řekl:

„Především teď máme přesné datum neštěstí. 7. Juni znamená sedmého června, a připojíme-li toto datum k číslicím 62 z anglické listiny, dostaneme úplné datum: 7. června 1862.“

„Výborně!“ zvolala lady Helena. „Pokračujte, Johne!“

„Na téže řádce,“ pokračoval mladý kapitán, „vidím slovo Glas, které ve spojení se slovem gow z první listiny dává Glasgow. Jde zřejmě o loď z Glasgowa.“

„Totéž si myslím i já,“ poznamenal major.

„Druhá řádka chybí na listině úplně,“ pokračoval John Mangles. „Ale na třetí vidím dvě důležitá slova: zwei, což značí dva, a atrosen, či vlastně Matrosen, což je německy námořníci.“

„Šlo tedy,“ řekla lady Helena, „o kapitána a dva námořníky.“

„Pravděpodobně,“ odpověděl lord Glenarvan.

„Přiznávám se, mylorde,“ dodal kapitán, „že další slovo graus mi činí potíže. Nevím, jak je přeložit. Snad nám je objasní třetí listina. Poslední dvě slova jsou však lehko srozumitelná. Bringt ihnen znamená přispějte jim, a spojíme-li je s anglickým slovem na sedmé řádce, to jest se slovem assistance, pak věta přispějte jim na pomoc vyplývá sama sebou.“

„Ano! Přispějte jim na pomoc!“ řekl Glenarvan. „Ovšem kde jsou ti nešťastníci? Nic zatím nenaznačuje místo, a tak je dějiště neštěstí naprosto neznámé.“

„Doufejme, že nám francouzská listina řekne víc,“ pobízela lady Helena.

„Prohlédněme si ji tedy,“ odpověděl Glenarvan. „Protože všichni tento jazyk ovládáme, bude naše pátrání snazší.“

Zde je přesný otisk třetí listiny:

troisatstannia

gonieaustral

abor

continprcruel indi

jetéongit

et 37°11'lat

„Jsou tam čísla,“ zvolala lady Helena. „Podívejte, pánové, podívejte!...“

„Postupujme po pořádku,“ řekl lord Glenarvan, „začněme prvním řádkem. Dovolte, abych bral ta roztroušená a neúplná slova jedno po druhém. Především vidím, že jde o slovo trois-mâts – trojstěžník, jehož jméno se nám díky anglické a francouzské listině zachovalo úplně: Britannia. Z obou následujících slov gonie a austral má jenom slovo druhé význam nám všem srozumitelný; znamená jižní.“

Glenarvan listiny opatrně vytáhl

„To už je důležitá podrobnost,“ prohodil John Mangles. „K neštěstí došlo na jižní polokouli.“

„To je hodně neurčité,“ řekl major.

„Pokračuji,“ ujal se slova Glenarvan. „Aha, slovo abor, to je kořen slovesa aborder – připlout. Ti nešťastníci tedy připluli k nějakému břehu. Ale k jakému? Contin! Tedy na nějakém kontinentě? Cruel – krutý...“

„Krutý!“ zvolal John Mangles. „Ale to přece vysvětluje německé slovo graus... grausam... krutý!“

„Pokračujme! Pokračujme!“ řekl Glenarvan, jehož zájem vzrůstal, čím více se mu vybavoval smysl neúplných slov. „Indi... ti mořeplavci tedy byli vyvrženi u Indie? Co znamená slovo ongit? Aha, longitude – šířka! A zde je šířka třicet sedm stupňů, jedenáct minut. Konečně nějaký přesný údaj!“

„Délka však chybí,“ řekl Mac Nabbs.

„Člověk nemůže chtít všechno, milý majore,“ odvětil Glenarvan, „a přesný stupeň šířky už je přece něco. Francouzská listina je nesporně nejúplnější. Je jasné, že text všech tří je totožný, protože jsme na nich zjistili stejný počet řádek a slova se zčásti doplňují. Nyní musíme listiny spojit, přeložit do jediného jazyka a najít jejich nejpravděpodobnější, nejlogičtější a nejúplnější smysl.“

„Hodláte listiny přeložit do francouzštiny, do angličtiny nebo do němčiny?“ otázal se major.

„Do francouzštiny,“ odpověděl Glenarvan, „protože většina důležitých slov se zachovala v této řeči.“

„To je správné, mylorde,“ řekl John Mangles, „nehledě k tomu, že všichni tento jazyk dobře ovládáme.“

„Jsme tedy zajedno. Přepíše tyto listiny na jedinou, spojím zbytky slov a útržky vět, ponechám vzdálenosti mezi nimi, jak jsou, doplním ta slova, jejichž smysl je nesporný, a pak vše porovnáme a posoudíme.“

Glenarvan uchopil pero a po chvílce předložil svým přátelům list papíru, na němž byly tyto řádky:

7. června 1862 trojstěžník Britannia Glasgow

ztroskotan na jihovýchodním (austral)

k soušidva námořníci

kapitán Grpřípl (abor)

pevn (conti) za (pr) krutindi

vrhli tuto listinu délky

a 37°11' šířky Přispějte jim na pomoc

ztraceni

V té chvíli přišel jeden námořník oznámit kapitánovi, že Duncan vplouvá do Clydské zátoky, a žádal jej o rozkazy.

„Jaké máte úmysly, mylorde?“ obrátil se John Mangles na lorda Glenarvana.

„Chci být co nejrychleji v Dumbartonu, Johne. Odtamtud se lady Helena vrátí na Malcolm.“

Já pojedu do Londýna a předložím tyto listiny na admiraltě.“

John udělil příslušné rozkazy a námořník je odešel vyřídit jeho zástupci.

„A nyní, přátelé, pokračujme v pátrání. Jsme na stopě velikého neštěstí. Život několika lidí závisí na našem ostrovtipu. Vynaložme tedy všechn svůj důvtip, abychom listiny rozluštili.“

„Jsme připraveni, Edvarde,“ odvětila lady Helena.

„Především,“ pokračoval Glenarvan, „musíme v listinách rozlišovat trojí různá fakta: za prvé to, co víme, za druhé to, co si můžeme domyslit, a konečně za třetí to, co nevíme. Co víme? Víme, že sedmého června 1862 ztroskotal trojstěžník Britannia z Glasgowa, že dva námořníci a kapitán hodili tyto listiny do moře na 37°11' zeměpisné šířky a že žádají o pomoc.“

„Zcela správně,“ přitakal major.

„Co si můžeme domyslit?“ pokračoval Glenarvan. „Především to, že k neštěstí došlo v jižních vodách, a tu bych byl rád, abyste si povšimli slova gonie. Nenaznačuje samo sebou jméno země, jíž patří?“

„Patagonie!“ zvolala lady Helena.

„Nepochybně.“

„Prochází však Patagonii třicátá sedmá rovnoběžka?“ otázal se major.

„To si lze snadno ověřit,“ odpověděl John Mangles a rozložil mapu Jižní Ameriky. „Je tomu tak. Třicátá sedmá rovnoběžka probíhá Patagonii. Protíná Araukánii, v pampách probíhá severní Patagonii a běží dále přes Atlantik.“

„Dobrá. Pokračujme ve svých dohadách. Oba námořníci a kapitán připl... připluli k čemu? K pevn... k pevnině; chápete, k pevnině, a nikoliv k ostrovu. Co se s nimi stalo? Ti nešťastníci skutečně upadli do zajetí, stali se zajatci. A koho? Krutých Indiánů. Souhlasíte? Neobjevují se nám na prázdných místech vhodná slova sama? Není vám tato listina nyní jasná? Nesvítá vám již?“

Glenarvan mluvil nadšeně. Z očí mu vyzařovala naprostá sebedůvěra. A jeho zápal se přenášel i na posluchače. Také oni volali: „To je jasné! To je jasné!“

Za okamžik lord Edvard pokračoval:

„Všechny tyto domněnky se mi, přátelé, zdají neobyčejně pravděpodobné. Podle mého názoru došlo k neštěstí na patagonském pobřeží. Ostatně v Glasgowě se dotáží, kam Britannia plula, a pak budeme vědět, zdali se mohla dostat do oněch končin.“

„To nemusíme chodit tak daleko,“ odpověděl John Mangles. „Mám zde všechny ročníky Obchodních a lodních zpráv, které nám poskytnou přesné údaje.“

„Ukažte tedy!“ zvolala lady Glenarvanová.

John Mangles přinesl svazek těchto novin z roku 1862 a začal v nich rychle listovat. Zanedlouho našel, co hledal, a pak řekl spokojeně:

„Třicátého května 1862. Peru, Callao, s nákladem pro Glasgow, Britannia, kapitán Grant.“

„Grant!“ zvolal lord Glenarvan. „Ten statečný Skot, který chtěl v Tichomoří založit Nové Skotsko!“

„Ano,“ odpověděl John Mangles, „vyplul roku 1861 z Glasgowa na palubě Britannie a od té doby o něm není zpráv.“

„Již nemůžeme pochybovat, nemůžeme!“ řekl Glenarvan. „Je to samozřejmě on. Britannia opustila Callao 30. května a 7. června, týden po odplutí, ztroskotala na patagonském pobřeží. V těchto zlomcích slov, která se zdála nerozluštitelná, je celý její osud. Vidíte, přátelé, že se nám podařilo domyslet si velkou část údajů. Neznáme jen jedno, a to je chybějící stupeň délky.“

„Nepotřebujeme jej,“ odpověděl John Mangles, „protože známe zemi. A mohl bych jet přímo k místu neštěstí, i když znám jenom šířku.“

„Víme tedy všechno?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Všechno, má drahá Heleno, a ta bílá místa, jež mezi slovy listiny zanechalo moře, ta bez nesnází doplním, jako kdyby je diktoval sám kapitán Grant.“

A lord Glenarvan znovu vzal pero a bez rozmýšlení sestavil tuto zprávu:

Dne 7. června 1862 trojstěžník Britannia z Glasgowa ztroskotal na patagonském pobřeží na jižní polokouli. Směřující k souši, dva námořníci a kapitán Grant se pokusí připlavat k pevnině, kde padnou do zajetí krutých Indiánů. Vrhli tuto listinu na... stupni zeměpisné délky a na 37°11' šířky. Přispějte jim na pomoc, jinak jsou ztraceni.

„Výborně, výborně, drahý Edvarde,“ řekla lady Helena, „a jestliže ti nešťastníci opět spatří svou vlast, mohou za to vděčit jenom vám.“

„A oni ji spatří,“ odpověděl Glenarvan. „Tato listina je příliš jednoznačná, příliš jasná, příliš zřetelná. Anglie nemůže váhat a musí přispěchat na pomoc třem svým synům, kteří jsou opuštěni na pustém pobřeží. Co udělala pro cestovatele Franklina (John Franklin byl slavný anglický mořeplavec. Zahynul r. 1847 při výpravě k severnímu pólu.) a pro tolik jiných, učiní dnes i pro trosečníky Britannie.“

„Ale tito nešťastníci,“ připomněla lady Helena, „mají jistě rodiny, které je oplakávají. Možná že nebohý kapitán Grant má ženu, děti...“

„Máte pravdu, má drahá, a já se postarám o to, aby se dozvěděli, že všechna naděje ještě není ztracena. A teď se, přátelé, vraťme na palubu, protože se už jistě blížíme k přístavu.“

A skutečně, Duncan přidal páru a míjel v tomto okamžiku pobřeží ostrova Bute; po pravici

nechal Rothesay s krásným městečkem, rozloženým v úrodném údolí. Pak zabočil do těsných úžin zátoky, proplul kolem Greenocku a v šest hodin večer zakotvil při úpatí dumbartonské čedičové skály, na jejímž vrcholku se zdvihá slavný zámek skotského hrdiny Wallace (William Wallace bojoval za svobodu Skotů. Byl Angličany popraven r. 1305.) . Tam už lady Helenu očekával spěšně zapřažený kočár a ten ji s majorem Mac Nabbsem zavezl na zámek Malcolm. Lord Glenarvan se polibkem rozloučil se svou mladou chotí a pospíšil na rychlík do Glasgowa.

Před odjezdem však ještě odeslal spěšnou depeši do deníků Times a Morning-Chronicle, a tak v obou redakcích za několik minut poté vyťukával elektrický telegraf zprávu tohoto znění:

„Kdo by se zajímal o podrobnosti osudu trojstěžníku Britannia z Glasgowa a jeho kapitána Granta, necht' se obrátí na lorda Glenarvana, Malcolm, Luss, dumbartonské hrabství, Skotsko.“

KAPITOLA III

ZÁMEK MALCOLM

Malcolm je jedním z nejpoetičtějších zámků ve Skotské vysočině – Highlands; leží poblíže vísky Luss, nad jejímž krásným údolím vévodí. Průzračné vody Lomondského jezera omývají jeho žulové zdi. Od nepaměti náleží zámek rodu Glenarvanů, který si v zemi Rob Roye a Ferguse Mac Gregora, skotských hrdinů z románů Waltera Scotta, zachoval staré pohostinné zvyky. V době, kdy ve Skotsku probíhala sociální revoluce, bylo mnoho leníků vyhnáno z půdy, protože nemohli platit starým vládcům klanů (Klan byl starý skotský a irský rod. V dávných dobách měly klany společný majetek.) vysoké nájemné. Mnozí zahynuli hladem, jiní se stali rybolovci a ostatní se vystěhovali. Byla to pro všechny zlá doba.

Jen Glenarvanové byli přesvědčeni, že věrnost jsou povinni zachovávat nejen malí k mocným, ale i mocní ke svým poddaným, a věrně stáli s lidem svého panství. Jediný člověk nemusel opustit rodný dům, jediný člověk neodešel z kraje, kde odpočívali jeho předkové, do jednoho setrvali v klanu svých dávných pánů. A tak i v době našeho příběhu, v tomto století nelásky a nejednoty, obklopovali rodinu Glenarvanů na jejich zámku i na palubě jejich lodi jen samí Skotové. Všichni byli potomky někdejších leníků Mac Gregorových, Mac Farlanových, Mac Nabbsových nebo Mac Naughtonových, to jest všichni byli rodáky z hrabství stirlingského a dumbartonského. Stateční, poctiví lidé, tělem i duší oddaní svým pánům; leckterý z nich dokonce mluvil ještě galštinou starobylé Kaledonie.

Lord Glenarvan měl nesmírný majetek. Konal mnoho dobrých skutků a jeho dobrota převyšovala i jeho štědrost, neboť ta byla nezměrná, kdežto jeho štědrost měla nevyhnutelně své meze. Pán z Luss byl zástupcem svého hrabství ve Sněmovně lordů. Ale angličtí státníci ho neměli rádi, stavěl se příliš energicky proti politickému nátlaku „lidí z jihu“.

Edvard Glenarvan nebyl nijaký zpátečník, ani omezený nebo úzkoprsý člověk, ale zůstal v jádru Skotem, třebaže jeho hrabství bylo dokořán otevřeno všemu pokroku. Se svými závodními jachtami se zúčastňoval soutěží Královského temžského jachtklubu jenom pro slávu milovaného Skotska.

Edvardu Glenarvanovi bylo dvaadvacet let. Byl vysoké postavy, měl poněkud přísný obličej, neskonale milý pohled a celá jeho osobnost nesla v sobě pečeť poezie Skotské vysočiny. Byl znám svou neobyčejnou statečností, podnikavostí a rytířskostí jako skutečný Fergus XIX. století; avšak vynikal především dobrotou, kterou předčil i samotného svatého Martina, protože on by byl chudým lidem ze své vysočiny daroval svůj plášť celý.

Lord Glenarvan byl ženat tři měsíce. Pojal za manželku miss Helenu Tuffnelovou, dceru velkého cestovatele Williama Tuffnela, který se stal jednou z nesčetných obětí zeměpisné vědy a objevitelské vášně.

Miss Helena nebyla ze šlechtické rodiny, byla však Skotka, což lord Glenarvan cenil víc než šlechtické tituly. A tuto půvabnou, odvážnou a oddanou dívku si zvolil pán z Luss za svoji životní družku. Jednoho dne se s ní setkal v Kilpatricku, v domě jejího otce, kde žila osiřelá dívka sama téměř bez jakýchkoliv prostředků. Poznal, že tato dívka vyroste ve statečnou ženu, a oženil se s ní. Miss Heleně bylo také dvaadvacet let. Byla plavovlasá a její modré oči se podobaly vodě skotských jezer za krásného jarního jitra. Její láska k manželovi byla mocnější než její vděčnost. Vesničané a sloužící by byli za ni položili život a nazývali ji „naše dobrotivá paní z Luss“.

Lord Glenarvan a lady Helena žili šťastni na svém zámku uprostřed čarokrásné a divoké přírody Skotské vysočiny, při procházkách ve stinných alejích kaštanů a sykomor, na březích jezera, kde ještě zaznívají starobylé válečné písně, a v pustých rozsedinách, v nichž jsou do staletých zřícenin vepsány dějiny Skotska. Někdy bloudivali v březových či modřínových hájích, v rozlehlých žlutnoucích vřesovištích a jindy zase vylézali na strmé vrcholky Ben Lomond, nebo se projížděli na koních opuštěnými dolinami, objevovali a poznávali tento snivý kraj, podnes nazývaný „zemí Rob Roye“, i všechna ta slavná místa, která tak statečně opěval Walter Scott a obdivoval se jim. Když se pak večer za soumraku rozsvěcovala na obzoru „Mac Farlanova svítilnička“, toulali se bartazennou, starým

kruhovitým ochozem, který se táhl kol dokola podél cimbuří starého zámku; tam, zamyšlení a ztraceni, jako kdyby byli sami na celém světě, usedali na některý vypadlý kámen, a obklopeni tichem přírody, zaliti bledým svitem měsíce, když na vrcholcích zšeřelých hor pozvolna houstla noc, prodlévali pohrouženi do nezkaleného obdivu a důvěrného okouzlení, jehož tajemství znají na světě jen milující srdce.

Tak proběhly první měsíce jejich manželství. Avšak lord Glenarvan nezapomínal, že jeho žena je dcerou velkého cestovatele. Byl přesvědčen, že lady Helena bude mít po svém otci všechny jeho touhy v krvi, a nemýlil se. Duncan byl dobudován a měl nyní zavézt lorda a lady Glenarvanovy do nejkrásnějších míst na světě, do středomořských vln a až k ostrovům Archipelagu (Starověký název řeckého souostroví. Dnešní ostrovy Jónské.) . Každý si jistě představí radost lady Heleny, když jí manžel oznámil, že je jí Duncan k službám! A existuje snad větší štěstí než doprovázet svého nejmilejšího do těchto překrásných končin Řecka a trávit libánky na čarovných březích Orientu?

Zatím však lord Glenarvan odjel do Londýna. Vždyť šlo o záchranu nešťastných trosečníků a sama lady Helena byla spíše netrpělivá než smutná nad touto okamžitou nepřítomností svého manžela. Příštího dne v ní manželova depeše vzbudila naději na jeho brzký návrat, ale večer ji žádal v dopise o strpení, protože návrhy lorda Glenarvana narážely na jisté potíže. A pozítří přišel nový dopis, v němž lord Glenarvan neskryval svou nespokojenost s admirálitou.

Toho dne se počala lady Helena znepokojovat. Když byla večer ve svém pokoji sama, přišel pojednou zámecký správce Halbert a zeptal se, chce-li přijmout jakousi dívku s chlapcem, kteří si přejí mluvit s lordem Glenarvanem.

„Jsou to zdejší lidé?“ otázala se lady Helena.

„Ne, paní,“ odpověděl správce, „protože je neznám. Přijeli vlakem do Ballochu a cestu z Ballochu do Luss vykonali pěšky.“

„Ať vstoupí, Halberte,“ řekla lady Glenarvanová.

Správce odešel. Za okamžik poté uvedl do pokoje lady Heleny dívku s chlapcem – bratra se sestrou. Byli si tak podobní, že nebylo možno o tom pochybovat. Dívce bylo šestnáct let. Svou hezkou, poněkud znavenou tváří, očima, jež zřejmě často plakaly, zkroušeným, ale statečným výrazem, chudobným, avšak čistým oblečením upoutávala na první pohled. Za ruku držela dvanáctiletého chlapce rozhodného vzezření, který se tvářil jako ochránce své sestry. Na mou věru, kdyby se někdo opovážil ukřivdit jeho sestře, měl by co činit s tímto chlapíkem! Sestra se poněkud zarazila, když stanula před lady Helenou. Ta se spěšně ujala slova.

„Přejete si se mnou mluvit?“ řekla a povzbudivě pohlédla na dívku.

„Ne,“ odpověděl chlapec pevně, „s vámi ne, ale přímo s lordem Glenarvanem.“

„Nezlobte se na něho, paní,“ promluvila teprve teď sestra a káravě pohlédla na bratra.

„Lord Glenarvan není na zámku,“ odvětila lady Helena. „Jsem však jeho žena, a mohu-li ho zastoupit...“

„Vy jste lady Glenarvanová?“ otázala se dívka.

„Ano, slečno.“

„Žena lorda Glenarvana z Malcolmu, který uveřejnil v Times oznámení o ztroskotání Britannie?“

„Ovšem, ovšem!“ odpověděla lady Glenarvanová dychtivě. „A vy...?“

„Já jsem dcera kapitána Granta, paní, a to je můj bratr.“

„Grantova dcera! Grantova dcera!“ zvolala lady Helena, uchopila dívku za obě ruce a přivinula ji k sobě. Chlapce zlíbala na obě líčka.

„Paní,“ promluvila opět dívka, „co víte o ztroskotání mého otce? Žije? Uvidíme se s ním ještě? Povězte, prosím!“

„Drahé dítě,“ pravila lady Helena, „nerada bych vám za takovýchto okolností odpověděla nějak lehkomyšlně a nechtěla bych ve vás vzbuzovat klamné naděje...“

„Mluvte, paní, mluvte! Jsem připravena na každou bolest a mohu slyšet všechno.“

„Drahé dítě,“ odpověděla lady Glenarvanová, „máme jenom slabou naději, avšak ztrácet ji nesmíme, a jednoho dne se snad se svým otcem opět shledáte.“

„Ach bože!“ zvolala dívka, nemohouc zadržet slzy, kdežto Robert líbal ruce zámecké paní. Když pominul první nával zármutku i radosti, zahrnula dívka lady Glenarvanovou nesčetnými otázkami a lady Helena jí vyprávěla celý příběh o listinách, o tom, jak Britannia ztroskotala na patagonském pobřeží, jak se po tomto neštěstí kapitán a oba námořníci, kteří jediní katastrofu přežili, nejspíše dostali na pevninu, a posléze, jak se dovolávali pomoci celého světa v listinách napsaných ve třech jazycích a svěřených rozmarům oceánu.

Robert Grant lady Helenu při jejím vyprávění přímo hltal očima, jako kdyby jeho život závisel na jejích slovech. Dětská fantazie mu živě kreslila strašlivé výjevy, jejichž obětí byl jeho otec. Viděl ho na palubě Britannie, sledoval jej uprostřed mořských vln, spolu s ním se chytal pobřežních skalisk a bez dechu se vlekl pískem, aby se dostal z dosahu mořských vln. Několikrát mu při vyprávění lady Heleny uklouzl z úst výkřik:

„Tatíčku! Ubohý tatíčku!“ Přitom se tiskl ke své sestře.

Miss Grantová poslouchala se sepjatýma rukama a nepronesla jediné slovo, dokud nebylo vyprávění u konce. Teprve pak zvolala:

„To je hrozné, paní! A co listiny, kde jsou?“

„Ty už nemám, drahé dítě,“ odpověděla lady Helena.

„Já jsem dcera kapitána Granta...“

„Vy už je nemáte?“

„Nikoli. Už v zájmu vašeho otce musil je lord Glenarvan odvézt do Londýna. Ale řekla jsem vám jejich obsah slovo za slovem, i jak se nám podařilo nalézt jejich přesné znění. Mezi těmi útržky smazaných vět ušetřily vlny několik číslic, délka však bohužel...“

„Bez té se obejdeme!“ zvolal chlapec.

„Ano, pane Roberte,“ odpověděla Helena, usmívajíc se jeho rozhodnosti. „Vidíte tedy, miss Grantová, že znáte nejmenší podrobnosti těchto listin právě tak jako já.“

„Ano, paní,“ odpověděla dívka, „byla bych však ráda viděla písmo svého otce.“

„Uvidíte, vždyť snad už zítra se lord Glenarvan vrátí. Můj manžel se rozhodl, že předloží tento nesporný dokument odpovědným úředníkům admirality, aby vymohl okamžité vyslání lodi, která bude pátrat po kapitánu Grantovi.“

„Opravdu, paní?“ zvolala dívka. „To jste pro nás udělali?“

„Ano, drahá miss, a očekávám lorda Glenarvana každým okamžikem.“

„Paní,“ řekla dívka s hlubokou vděčností, „kěz se vám a lordu Glenarvanovi budeme moci odvděčit!“

„Drahé dítě,“ odpověděla lady Helena, „nezasluhujeme si žádné díky, protože každý jiný člověk by na našem místě učinil totéž co my. Kěz by se splnily naděje, jež jsem ve vás vzbudila! Až do návratu lorda Glenarvana zůstanete na zámku...“

„Paní,“ odpověděla dívka, „nerada bych zneužívala vašeho soucitu s námi. Jsme přece cizí lidé.“

„Cizí lidé, mé dítě! Ani váš bratr, ani vy nejste v tomto domě cizími lidmi a já chci, aby lord Glenarvan po svém návratu sám oznámil dětem kapitána Granta, co bude podniknuto pro záchranu jejich otce.“

Nebylo možno odmítnout tak srdečné pozvání. Bylo tedy dohodnuto, že miss Grantová a její bratr počkají na zámku na návrat lorda Glenarvana.

KAPITOLA IV

NÁVRH LADY GLENARVANOVÉ

Při této rozmluvě se lady Helena ani slovem nezmínila, že lord Glenarvan ve svých dopisech s obavami hovořil o tom, jak bude jeho žádost přijata úředníky admirality. Rovněž se nezmínila o pravděpodobném zajetí kapitána Granta jihoamerickými Indiány.

Nač také zarmucovat ubohé děti smutnými zprávami, nač zmenšovat jejich mladičkou naději! Nic by se tím nezměnilo. Lady Helena tedy o tom pomlčela, a když viděla, že zodpověděla všechny otázky miss Grantové, dotazovala se nyní zase ona na její život a poměry, neboť dívka byla podle všeho jedinou ochránkyní svého bratra.

Byl to tklivý a prostý příběh, který ještě prohloubil náklonnost lady Glenarvanové k mladé dívce.

Miss Mary a Robert Grant byli jedinými kapitánovými dětmi. Harry Grant ztratil svou ženu při Robertově narození a v době svých dalekých cest nechával děti na starost hodné staříčké sestřenici. Kapitán Grant byl smělý námořník a dobře rozuměl svému povolání; byl zároveň dobrým mořeplavcem i dobrým obchodníkem, a tak spojoval obě důležité vlastnosti skipperů obchodního námořnictva: Bydlil v Dundee, v perthském hrabství ve Skotsku. Kapitán Grant byl také rodilý Skot. Jeho otec, pastor v kostele sv. Kateřiny, mu dal úplné vzdělání, neboť se domníval, že to nemůže nikomu škodit, ani kapitánovi zámořských lodí.

Při prvních cestách do zámoří, jež vykonal Grant zprvu jako zástupce kapitána a posléze jako skipper, mu přálo štěstí, a tak po narození Roberta měl již slušné jmění.

A tehdy pojal velkou myšlenku, která proslavila Grantovo jméno po celém Skotsku. Jako Glenarvanové a několik šlechtických rodin ze Skotské nížiny – Lowlands stál srdcem, i když ne přímým skutkem, proti uchvatitelské Anglii. Zájmy jeho země nemohly být podle jeho mínění totožné se zájmy Anglosasů, a proto aby se jeho vlast mohla samostatně rozvíjet, rozhodl se, že založí na jednom z tichomořských ostrovů velkou skotskou kolonii. Snil o budoucí nezávislosti. A nejspíše prozradil své skryté naděje. Lze tedy pochopit, že vláda odmítla podporovat jeho kolonizační plán, a dokonce působila Grantovi potíže, které by byly mnohého jiného člověka zlomily. Avšak Harry se nevzdal; učinil vlasteneckou výzvu ke krajanům, dal celé jmění do služeb spravedlivé věci, postavil si loď, svěřil děti do péče staré sestřenice a s vybraným mužstvem pak vyplul na průzkum velkých tichomořských ostrovů. To bylo v roce 1861. Po celý rok, až do května 1862, docházely od něho stále zprávy, ale od jeho odjezdu z Callaa v červnu neslyšel už o Británii nikdo a Lodní zprávy o kapitánově osudu mlčely.

V té době zemřela stará sestřenice Harryho Granta a obě děti zůstaly na světě samy.

Mary Grantové bylo tehdy čtrnáct let. Ale statečná dívka se nezalekla těžkých poměrů. Dokázala se dobře starat i o svého bratra, ačkoli byl ještě dítětem. Bylo nutno dát mu vychování a vzdělání. Sestra pracovala ve dne v noci, plně se věnovala bratrovi a na sebe úplně zapomínala. Poněvadž byla šetrná, rozvážná a důvtipná, dokázala bratra vychovat a zodpovědně splnit vůči němu mateřské povinnosti.

Obě děti žily v Dundee v nuzných poměrech, které důstojně snášely a statečně přemáhaly. Mary myslila jen na svého bratra a snila o jeho šťastnější budoucnosti. Pro ni však byla Britannia navždy ztracena a její otec mrtev, opravdu mrtev. Nemožné by tedy bylo chtít vylíčit její vzrušení, když oznámení v Times, které se jí náhodou dostalo do rukou, vytrhlo ji náhle z beznaděje.

Nesměla váhat. Mary se okamžitě rozhodla. I kdyby se měla dovědět, že tělo kapitána Granta bylo nalezeno na opuštěném pobřeží ve vraku ztroskotané lodi, bylo to pro ni lepší než tyto ustavičné pochybnosti, tato věčná nejistota.

Pověděla všechno svému bratrovi a ještě téhož dne nasedly obě děti do perthského vlaku a večer přibyly na zámek Malcolm. Tam začala Mary po tolikerých úzkostech opět doufat.

Celý ten strastiplný příběh vyprávěla Mary Grantová lady Glenarvanové prostými slovy a ani jí nepřipadlo, že po ta dlouhá léta těžkých zkoušek se při všem chovala jako hrdinka. Avšak lady Helena to dobře věděla, neskrývala své slzy a několikrát sevřela obě děti kapitána Granta v náruči.

A Robert, který jejich příběh slyšel patrně poprvé, poslouchal svou sestru s užaslými očima; pochopil, co všechno vykonala, co všechno vytrpěla, a posléze ji objal.

„Maminko! Má drahá maminko!“ zvolal, neboť nemohl zadržet tento výkřik, který se mu dral ze samých hlubin srdce.

Mezitím se úplně setmělo. Lady Helena nezapomínala na únavu obou dětí, a proto nechtěla rozhovor déle prodlužovat. Mary Grantová a Robert odešli do svých pokojů a usnuli, sníce o šťastnější budoucnosti. Po jejich odchodu vzkázala lady Helena pro majora a pověřila mu o všech příhodách toho večera.

„Hodná dívka, ta Mary Grantová,“ řekl Mac Nabbs, když vyslechl vyprávění sestřičino.

„Kéž by kroky mého muže byly korunovány úspěchem,“ odpověděla lady Helena, „neboť postavení obou dětí by pak bylo hrozné!“

„Budou úspěšné,“ odtušil Mac Nabbs, „anebo by lordi admirality musili mít srdce tvrdší než portlandský kámen.“

I přes toto majorovo ujištění strávila však lady Helena noc v krutých obavách a nemohla ani na okamžik usnout.

Příštího dne Mary Grantová a její bratr vstali hned časně zrána. Procházeli se právě po velkém zámeckém dvoře, když zaslechli hrkot kočáru. Lord Glenarvan se plným tryskem vracel na Malcolm. Skoro v téže chvíli se objevila na dvoře lady Helena, provázená majorem, a spěchala vstříc manželovi.

Glenarvan vypadal smutný, zklamaný a rozzlobený. Sevřel ženu do náruče a mlčel.

„Tak co, co je, Edvarde?“ zvolala lady Helena.

„Ti lidé nemají srdce, Heleno!“ odvětil lord Glenarvan.

„Odmítli?“

„Ano, odmítli mi dát loď. Mluvili o miliónech, které byly zbytečně utraceny na pátrání po Franklinovi! Prohlásili, že listiny jsou nejasné, nesrozumitelné! Řekli, že ti nešťastníci zmizeli již před dvěma roky a že je málo naděje na jejich vypátrání! Tvrдили, že Indiáni, kteří je zajali, je jistě zavlékli do nitra země a že nelze prohledat celou Patagonii, aby se našli tři lidé – tři Skoti –, že celé pátrání bude marné a nebezpečné a že by mohlo stát víc obětí a nikoho by nezachránilo. Zkrátka samé výmluvy, jen aby mohli odmítnout. Pamatují se na kapitánovy plány a nešťastný Grant je navždy ztracen!“

„Tatínek, můj ubohý tatínek!“ zvolala Mary Grantová a vrhla se před lordem Glenarvanem na kolena.

„Váš otec! Jakže, miss...“ řekl lord Glenarvan, překvapený dívčím chováním.

„Ano, Edvarde, miss Mary a její bratr,“ řekla lady Helena, „děti kapitána Granta, jež admirálita právě odsoudila, aby zůstaly sirotky!“

„Ale slečno,“ odvětil lord Glenarvan a pozdvihl dívku se země, „kdybych byl věděl, že vy...“

Nedomluvil. Na dvoře se rozhostilo trapné ticho, přerušované vzlykáním. Nikdo nepronесl slova, ani lord Glenarvan, ani lady Helena, ani major, ani zámecké služebnictvo, které stálo mlčky kolem svých pánů. Avšak v jejich postoji se zračil nesouhlas s chováním anglické vlády.

Po nějaké chvíli promluvil major, obrací se na Glenarvana.

„Není tedy už vůbec žádná naděje?“

„Žádná.“

„Tak já si dojdu na ty lidi sám,“ vzkřikl mladičkový Robert, „a uvidíme...“

Robert nedokončil svou hrozbu, protože ho sestra zadržela, ale chlapcova sevřená pěst svědčila o málo pokojných úmyslech.

„Tatínek!“ zvolala Mary Grantová

„Ne, Roberte,“ řekla Mary Grantová, „to ne! Poděkujme těmto hodným pánům za to, co pro nás udělali. Zachovejme jim vděčnost a pojďme!“

„Mary!“ zvolala lady Helena.

„Kam chcete jít, miss?“ otázal se lord Glenarvan.

„Půjdu a vrhnu se k nohám královny,“ odpověděla dívka. „Uvidíme, bude-li hluchá k prosbám dvou dětí, které prosí o život svého otce.“

Lord Glenarvan potřásl hlavou. Nepochyboval snad o laskavosti Jejího Veličenstva, ale věděl, že Mary Grantová se sotva dostane až k ní. Prosebníci dojdou jen zřídka ke stupňům trůnu a na dveřích královského paláce by mohlo být napsáno to, co Angličané píší na kormidelní kola svých lodí:

Cestující necht' nemluví s mužem u kormidla.

Lady Helena pochopila, co si myslí její manžel, a věděla, že dívka chce podniknout zbytečné kroky; v duchu již viděla, jak obě děti budou i nadále žít beznadějným životem. A tehdy se v její mysli zrodila velká a ušlechtilá myšlenka.

„Mary Grantová,“ zvolala, „počkejte a poslyšte, co chci říci!“

Dívka držela svého bratra za ruku a chystala se k odchodu. Zastavila se.

Lady Helena přistoupila k svému muži a se slzami v očích, ale pevným hlasem ho vzrušeně oslovila:

„Edvarde, kapitán Grant vrhl tyto listiny do moře a svěřil je vlnám, protože věřil v čestnost lidí. Tím vložil svůj osud do rukou lidem, kteří je najdou. Náhoda listiny donesla nám. Necht' se tedy záchrana těchto nešťastníků stane věcí naší cti!“

„Co tím míníte, Heleno?“ otázal se lord Glenarvan.

Na dvoře zavládlo na okamžik hluboké ticho.

„Tolik,“ odpověděla Helena, „že bychom měli být šťastni, že můžeme začínat své manželství dobrým skutkem. Vy jste mi chtěl, drahý Edvarde, udělat radost a přichystal jste zábavnou cestu po moři! Může však být opravdovější a užitečnější radost než radost nad zachráněním trosečníků, které opustila jejich rodná země?“

„Heleno!“ zvolal lord Glenarvan.

„Ano, Edvarde, vy mi rozumíte! Duncan je dobrá a pevná loď! Může se odvážit do jižních moří! Může vykonat cestu kolem světa, a bude-li třeba, také ji vykoná! Vyplujme, Edvarde! Vzhůru, však vypátráme kapitána Granta sami!“

Při těchto neohrožených slovech rozevřel lord Glenarvan své mladé ženě náruč. Usmíval se a tiskl ji k srdci, zatímco Mary a Robert jí líbali ruce. A dojaté, nadšené zámecké služebnictvo, přihlížející tomu tklivému výjevu, mělo také radost a ze všech úst se ozvalo jednohlasé:

„Hurá paní z Luss! Třikrát hurá lordu a lady Glenarvanovým!“

KAPITOLA V

DUNCAN ODJÍŽDÍ

Řekli jsme už, že lady Helena byla statečná a šlechetná žena. Rozhodnutí, které právě učinila, bylo toho nepopiratelným důkazem. Lord Glenarvan byl právem hrdý na

ušlechtilost své ženy, na to, že jej dovedla nejen pochopit, ale i následovat. Myšlenka pospíšet kapitánovi Grantovi na pomoc napadla i jeho samého hned v Londýně, když byla žádost zamítnuta; nepředěšel svým návrhem lady Helenu jen proto, že se nemohl smířit s myšlenkou na vzájemné odloučení. Protože však si lady Helena sama přála jet, nemusil už ani okamžik váhat. Zámecké služebnictvo přivítalo návrh s nadšením; šlo o záchranu rodných Skotů, jako byli oni, a lord Glenarvan se srdečně připojil k provolávání slávy paní z Luss.

Protože bylo rozhodnuto o odjezdu, nebylo možno ztrácet ani okamžik. Ještě téhož dne zaslal lord Glenarvan Johnu Manglesovi příkaz, aby plul s Duncanem do Glasgowa a tam připravil všechno potřebné pro cestu do jižních moří, která se mohla změnit i v cestu kolem světa. Lady Helena vůbec nepřecenila vlastnosti Duncana, když vyslovila svůj návrh. Co do pevnosti i rychlosti byla to pozoruhodně stavěná loď, jež se mohla bezpečně vydat na cestu do zámoří.

Duncan byla parní jachta nejpříhodnějších rozměrů, o nosnosti dvou set deseti tun, kdežto první lodi, jež přistály u Nového světa, lodi Kolumbovy (Kryštof Kolumbus vykonal čtvrtou cestu do Ameriky se čtyřmi loďmi. Největší z nich; velitelská karavela, na jejíž palubě byl Kolumbus, měla nosnost sedmdesát tun, a nejmenší z nich jenom padesát. Byly to tedy skutečné pobřežní lodi. (Pozn. aut.)), Vespucciovy, Pinzonovy a Magalhãesovy, byly mnohem menší.

Duncan měl dva stěžně: přední s veleplachtou, škunerovou plachtou, košovkou a brámovkou a hlavní stěžeň s besanem a s plachtou vrcholovou; dále měl létavku, velkou a malou kosatku a plachty stěhové. Měl tedy dostatek plachet, aby mohl využívat větru jako prostý clipper (Nejrychlejší typ plachetnice s mohutným a důmyslně členěným plachtovím.), ale spoléhal především na svou sílu mechanickou, jež byla skryta v jeho bocích. Parní stroj s výkonem sto šedesáti koňských sil byl nejnovějšího vzoru a měl přehřívací zařízení, umožňující větší expanzivnost páry. Stroj byl vysokotlaký a poháněl dvojité lodní šroub. Duncan mohl pod plnou parou vyvinout větší rychlost, než jaké se do té doby dosahovalo. A při zkušebních jízdách v Clydské zátocy skutečně také podle lodního rychloměru dosáhl až sedmdesáti mil za hodinu. Mohl tedy beze všeho vyjet a podniknout cestu kolem světa. John Mangles se musil postarat jenom o vnitřní úpravy.

První starostí kapitána bylo zvětšit skladištní prostor, aby mohl naložit co nejvíce uhlí, protože na cestě se nové zásoby paliva opatřují jen s velkými obtížemi. Stejně opatření učinil John Mangles i se zásobárnami, což se mu podařilo tak výborně, že naložil zásob na dva roky. Peněz měl dost, a dokonce mu zbylo i na otočné dělo, které dal umístit na předovém nástavku. Nikdo nemohl vědět, co všechno se přihodí, a nikdy není na škodu,

může-li se vypálit osmiliberní koule na vzdálenost čtyř mil.

Nutno říci, že John Mangles věci rozuměl. Ačkoli velel jenom zábavní jachtě, patřil mezi nejlepší skippery Glasgowa. Bylo mu třicet let, rysy měl dosti tvrdé, ale zračila se v nich odvaha a dobrota. Žil na zámku od dětství, byl vychován v rodině Glenarvanových a stal se z něho znamenitý námořník. John Mangles podal na zámořských cestách nejeden důkaz své obratnosti, rozhodnosti a chladnokrevnosti. Když mu lord Glenarvan nabídl místo kapitána na Duncanu, s radostí je přijal, protože pána z Malcolmu miloval jako bratra a až doposud marně čekal na příležitost, aby mu svou lásku prokázal činy.

Kapitánův zástupce Tom Austin byl starý námořník, hodný všestranné důvěry. Dvacet pět mužů, včetně kapitána a jeho zástupce, tvořilo posádku Duncana. Všichni tito zkušení námořníci příslušeli do dumbartonského hrabství a tvořili na palubě skutečný klan čestných lidí, v němž nechyběl ani tradiční dudák „piper-bag“. Lord Glenarvan měl opravdu dobré mužstvo, jež milovalo svou práci, mužstvo věrné a statečné, stejně zručné v ovládání zbraní i lodi a ochotné následovat svého pána v nejnebezpečnějších výpravách. Když se posádka Duncana dověděla, kam má jet, nemohla utajit svou radost a v dumbartonských skalách se rozlehla ozvěna nadšeného hurá!

John Mangles při vší starosti o vyzbrojení a zásobení lodi nezapomněl ani zaříditi na dlouhou cestu kajuty lorda a lady Glenarvanových. Musil rovněž připravit kabiny pro děti kapitána Granta, neboť lady Helena nemohla Mary odepřít, aby ji směla provázet na palubě Duncana.

A malý Robert by se byl spíše schoval v podpalubí, než by zůstal a nejel s nimi. I kdyby musil dělat plavčíka jako slavný admirál Nelson (Anglický admirál Nelson bojoval proti Napoleonovi. U španělského mysu Trafalgar rozdrtil francouzské loďstvo, ale sám v této bitvě padl (1805)) a cestovatel Franklin, odplul by s Duncanem. Jak by bylo možno odepřít takovému chlapci! Nikdo se o to ani nepokusil. Musili souhlasit s tím, že nepojede jako „cestující“. Mladý Grant chtěl sloužit – ať už jako plavčík, nováček nebo námořník. John Mangles dostal za úkol, aby chlapce vyučil námořnickému řemeslu.

„Dobrá,“ řekl Robert, „a neodpusťte mi ani výprask karabáčem, když nebudu pořádně dělat!“

„Bud' bez starosti, chlapče,“ odpověděl Glenarvan vážně a ani nedodal, že na palubě Duncana je něco takového zbytečné, nehledě k tomu, že užívání devítiočasé kočky (Důtky s devíti řemeny, jakých se hojně užívalo v anglickém námořnictvu. (Pozn. aut.)) bylo zakázáno.

Aby byl seznam cestujících úplný, zbývá jmenovat už jenom majora Mac Nabbse. Major byl padesátiletý muž s klidnou a pravidelnou tváří, který vždycky splnil to, co na něm bylo

žádáno, zkrátka výborná a dokonalá povaha, skromný, tichý, klidný a mírný člověk. S každým vždy a ve všem souhlasil, o nic se nepřel, nevedl spory a nikdy se nerozčiloval. Stejně klidně vystupoval po schodech do své ložnice jako po svahu bašty dobývané ztečí, nad ničím na světě nevzplanul, nikdy, ani pro nějakou tu dělovou kouli, nepřicházel z míry a snad do nejdelší smrti nenajde důvod k tomu, aby se rozzlobil. Tento muž byl mimořádně obdařen nejen běžnou válečnickou statečností, onou fyzickou neohrožeností, která je jenom důsledkem tělesné zdatnosti, nýbrž i statečností morální, tedy udatenstvím ducha.

Reverend Morton slavnostně požehnal zachráncům trosečníků

Měl-li nějakou vadu, pak jen tu, že byl tělem i duší Skot, čistokrevný Kaledoňan, který houževnatě lpí na starých rodných obyčejích. Proto nikdy nechtěl sloužit v anglickém vojsku a své hodnosti majora dosáhl u čtyřicátého pluku Highland-Black-Watch, u Černé gardy, jejíž setniny tvořili výhradně Skotové. Mac Nabbs bydlil jako příbuzný Glenarvanů na Malcolmu a jako major pokládal za zcela přirozené, že pojede s Duncanem.

Takové bylo tedy osazenstvo jachty, jež byla nepředvídanými okolnostmi povolána vykonat jednu z nejpodivuhodnějších cest nové doby. Od chvíle, kdy loď přirazila ke glasgowskému nábřeží Steamboat-Quay, poutala na sebe veškerou pozornost veřejnosti. Denně si ji přicházely prohlédnout zástupy lidí. Každý se zajímal jenom o ni, mluvilo se jen o ní, a to k velké nelibosti ostatních kapitánů kotvících v přístavu, mezi jiným i kapitána Burtona z nádherného parníku Scotia, který kotvil vedle Duncana a byl připraven k odjezdu do Kalkaty.

Scotia mohla při své velikosti právem pohlížet na Duncana jako na obyčejný parníček. A přece se všeobecná pozornost soustřeďovala na jachtu lorda Glenarvana a tento zájem každým dnem ještě vzrůstal.

Vždyť se blížil okamžik odjezdu! John Mangles prokázal svou čilost a pohotovost. Za měsíc po zkušební jízdě v Clydské zátocě mohl naložený, zásobený a upravený Duncan vyplout na moře. Odjezd byl stanoven na 25. srpen, takže jachta mohla být v jižních šířkách počátkem tamního jara.

Lord Glenarvan byl několikrát, jakmile vešel jeho plán ve známost, upozorňován na obtíže a nebezpečí cesty, ale nevšímal si jich a chystal se k odjezdu z Malcolmu. Ostatně mnozí z těch, kteří ho varovali, netajili se obdivem. Potom se veřejné mínění otevřeně vyslovalo pro skotského lorda a všechny noviny, s výjimkou „vládních orgánů“, jednomyslně odsuzovaly postoj vysokých úředníků admirality v Grantově záležitosti. Lord Glenarvan byl však stejně lhostejný k výtkám i k chvále; konal svou povinnost a o víc se nestaral.

Glenarvan, lady Helena, major Mac Nabbs, Mary a Robert Grantovi, Mr Olbinett, stevard jachty, a jeho žena Mrs Olbinetová, jež byla komornou lady Glenarvanové, opustili 24. srpna Malcolm. Zámecké služebnictvo se s nimi dojatě rozloučilo. O několik hodin později byli již na palubě. Glasgowské obyvatelstvo uvítalo lady Helenu s vřelým obdivem; vždyť tato mladá a statečná žena se zřekla klidných radovánek zámožného života a spěchala na pomoc trosečnickům.

Kajuty lorda Glenarvana a jeho ženy zaujímaly v nástavbě celou zád' Duncana. Tvořily je dvě ložnice, salón a dvě oblékárny. Dále zde byla společná jídelna a kolem ní šest kabin, z nichž pět obývali Mary a Robert Grantovi, Mr a Mrs Olbinetovi a major Mac Nabbs. Kabiny Johna Manglese a Toma Austina byly umístěny po stranách a vycházelo se z nich přímo na palubu. Mužstvo bylo ubytováno v mezipalubí, a to velmi pohodlně, protože jachta nevezla kromě uhlí, potravin a zbraní žádný náklad. John Mangles měl tedy dost místa na vnitřní úpravy lodi a obratně ho využil.

Duncan měl vyplout v noci z 24. na 25. srpna ve tři hodiny ráno za odlivu. Ale před odjezdem lodi stalo se glasgowské obyvatelstvo ještě svědkem dojemného obřadu. Lord Glenarvan a jeho hosté, celá posádka, počínaje topičem a kapitánem konče, všichni do jednoho opustili v osm hodin večer jachtu a odebrali se do Saint Munga, starobylé glasgowské katedrály. Tento prastarý kostel, tak znamenitě popsán Walterem Scottem, přijal pod svými mohutnými klenbami cestující i námořníky Duncana. Obrovský dav lidí je doprovázel. Tam v hlavní chrámové lodi, kde je hrobek jako na hřbitově, reverend Morton slavnostně požehnal statečným zachráncům skotských trosečnicků, aby jejich úsilí bylo korunováno úspěchem. Hluboce pohnuti, vraceli se pak cestující na loď.

V jedenáct hodin v noci byli zas všichni na palubě. John Mangles a mužstvo přistoupili k posledním přípravám. O půlnoci byly pod kotly zapáleny ohně; kapitán nařídil, aby se topilo co nejvydatněji, a záhy se s nočními mlhami smísily proudy černého kouře. Plachty Duncana byly pečlivě svinuty do plátěných obalů, aby je nezašpinily saze, neboť vítr vál od jihozápadu a nemohl loď pohánět.

Ve dvě hodiny se počal Duncan zachvívat pod otřesy svých kotlů. Manometr ukazoval tlak čtyř atmosfér. Vařící pára syčela zpod ventilů. Příliv dostoupil vrcholu. V úsvitu bylo již možno rozeznat clydské úžiny, lemované bójemi a biggingy (Malé kamenné kopečky vyznačující kanál Clyde. (Pozn. aut.)), jejichž světla pozvolna slábla v nastávajícím svítání. Duncan mohl odplout. John Mangles vzkázal pro lorda Glenarvana a ten okamžitě vystoupil na palubu.

Nastával odliv. Duncan několikrát pronikavě zahvízdl, zvedl kotvy a odrazil od ostatních

lodí. Byl spuštěn lodní šroub. Jeho síla poháněla jachtu do říčního kanálu. John nenajal lodivoda, sám znal clydské úžiny znamenitě a nikdo jiný by byl nevedl loď lépe. Mlčky a bezpečně velel pravou rukou stroji, levou kormidlu a jachta poslouchala sebemenší jeho pohyb. Zakrátko ustoupily poslední továrny vilám, tu a tam rozsetým na pobřežních výšinách, a ruch města zanikl v dálce.

Za hodinu již projížděl Duncan mezi dumbartonskými skalami. O dvě hodiny později byl v Clydské zátocy a v šest hodin ráno obeplul Kintyrský mys, opustil Severní průliv a vyplul na širý oceán.

KAPITOLA VI

CESTUJÍCÍ Z KABINY ČÍSLO ŠEST

Prvého dne plavby bylo moře neklidné a kvečeru se zdvihl silnější vítr. Duncan se silně kymácel, a dámy se proto vůbec neobjevily na palubě; zůstaly ležet ve svých kabinách a učinily dobře.

Příštího dne se však vítr nepatrně stočil a kapitán John dal napnout přídní veleplachtu, besan a košovku. Duncan teď lépe seděl na vlnách a boční kymácení ani podélné kolísání nebylo již tak citelné. Lady Helena a Mary Grantová mohly hned za svítání vyjít na palubu za lordem Glenarvanem, majorem a kapitánem. Východ slunce byl nádherný. Slunce se podobalo velkému pozlacenému kovovému kotouči a vystupovalo z oceánu jako z nějaké obrovité galvanické lázně. Duncan se kolébal ve skvoucí záplavě a člověk by byl opravdu řekl, že jeho plachty se napínají pod tlakem slunečních paprsků.

Cestující na jachtě mlčky pozorovali zářivý východ slunce.

„Jak úchvatný pohled!“ řekla konečně lady Helena. „To je předzvěst krásného dne. Jen aby se vítr neobrátil a zůstal nám příznivý.“

„Nic lepšího bychom si nemohli přát, Heleno,“ odpověděl lord Glenarvan, „na začátek naší cesty si naprosto nemůžeme stěžovat.“

„A jak dlouho vlastně poplujeme přes oceán, Edvarde?“

„To nám musí říci kapitán John,“ řekl Glenarvan. „Plujeme dobře? Jste spokojen se svou lodí, Johne?“

„Velmi spokojen, mylorde,“ odvětil John. „Je to znamenitá loď a pro námořníka je rozkoší mít takové plavidlo pod nohama. Snad nikdy nebyly trup a stroj lodi tak vyváženy. Vždyť vidíte, jak je brázda za lodí hladká a jak lehce se dělí od vlny. Plujeme rychlostí sedmnácti mil za hodinu. Udržíme-li tuto rychlost, budeme v deseti dnech na rovníku a za necelých pět týdnů obeplujeme mys Hoorn.“

„Slyšíte, Mary, za necelých pět týdnů!“

„Ano, paní,“ odpověděla dívka, „slyšela jsem a srdce se mi při kapitánových slovech rozbušilo radostí.“

„A jak snášíte plavbu, miss Mary?“ otázal se lord Glenarvan.

„Celkem dobře, mylorde, bez větších potíží. Ostatně já brzy přivyknou.“

„A co náš Robert?“

„Což Robert!“ odpověděl John Mangles. „Ten když nevězí ve strojně, tak je jistě někde ve stěžních. Ten chlapec si prostě vůbec nic nedělá z mořské nemoci. Jen se podívejte! Vidíte ho?“ A ukázal nahoru.

Při kapitánově pohybu zalétly zraky všech k přednímu stožáru a tam spatřily Roberta, visícího třicet metrů nad palubou na závěsnicích přídnní brámovky. Mary sebou bezděčně trhla.

„Jen se uklidněte, miss,“ řekl John Mangles, „ručím za něho a slibuji vám, že zanedlouho představíme kapitánu Grantovi znamenitého chlapíka, protože my našeho slavného kapitána najdeme!“

„Kéž byste měl pravdu, pane Johne,“ odpověděla dívka.

„Drahé dítě,“ odvětil lord Glenarvan, „vše nasvědčuje úspěchu a to nám může dávat dobrou naději. Jen se podívejte na tyto dobré lidi! Všichni se dali do služeb naší krásné věci. Nejenže se náš podnik zdaří, ale bude korunován úspěchem bez velkých potíží. Slíbil jsem lady Heleně zábavnou cestu a velice bych se mýlil, kdybych nedodržel slovo.“

„Edvarde,“ řekla lady Glenarvanová, „vy jste nejlepší člověk na světě.“

„To ne, ale mám nejlepší mužstvo na nejlepší lodi. Miss Mary, že se také obdivujete našemu Duncanu?“

„Ovšemže, mylorde,“ odpověděla dívka, „obdivuji se mu, a to jako skutečný znalec!“

„Hleďme!“

„Už jako dítě jsem si hrávala na lodích svého otce. Byl by ze mne jistě udělal námořníka, a kdyby to muselo být, snadno bych možná dokázala ubrat plachtu nebo přitáhnout nějakou tu kličku.“

„Není možná, miss!“ zvolal John Mangles.

„Když je tomu tak,“ odvětil lord Glenarvan, „pak si v kapitánovi Johnovi získáte velkého přítele, protože ten nezná na světě nic, co by se rovnalo námořnickému stavu! A ženy v tom u něho nečiní výjimku! Je to tak, Johne?“

„Zajisté, mylorde,“ odpověděl mladý kapitán, „a přece přiznávám, že miss Grantové to lépe sluší tady na záďové nástavbě, než kdyby přitahovala brámovku. Proto však nemám z jejích slov menší radost.“

„A zejména když nám chválí Duncana,“ dodal Glenarvan.

„Však si to Duncan zaslouhuje,“ odvětil John.

„Na mou věru,“ řekla lady Helena, „když jste na svou jachtu tak hrdý, dostávám chuť prohlédnout si ji až zdola od samého podlodí a podívat se, jak jsou v mezípalubí ubytováni naši dobří námořníci.“

„Znamenitě,“ odpověděl John. „Mají se tam jako doma.“

„A jsou zde skutečně doma, Heleno,“ poznamenal lord Glenarvan. „Tato jachta je částí naší země! Je to kousek našeho dumbartonského hrabství, který se šťastně plaví po oceánu, a my jsme vlastně vůbec neopustili rodnou zem. Duncan, toť Malcolm, a oceán, toť jezero Lomondské.“

„Nuže, drahý Edvarde, proved'te nás tedy po svém zámku,“ odpověděla lady Helena.

„Jak si přejete, mylady,“ řekl Glenarvan, „dovolte však, abych to napřed řekl Olbinettovi.“ Stevard jachty byl výtečný kuchař. Plnil své úkoly s horlivostí i důvtipem. Očekával pokyny svého pána.

„Olbinette, půjdeme se před snídání ještě projít,“ řekl Glenarvan, jako kdyby šlo o procházku do Tarbertu nebo k jezeru Katrine. „Doufám, že bude prostřeno, až se vrátíme.“ Olbinett se důstojně uklonil.

„Půjdete s námi, majore?“ zeptala se lady Helena.

„Je-li to vaším rozkazem,“ odtušil major.

Onomu velkému muži bylo asi čtyřicet let

„Ó,“ prohodil lord Glenarvan. „Major je zabrán do kouření, nemůžeme ho vytrhovat. Upozorňuji vás, miss Mary, že je to vášnivý kuřák doutníků. Bez ustání kouří, i ve spaní.“

Major souhlasně přikývl a hosté lorda Glenarvana sestoupili do podpalubí.

Když Mac Nabbs osaměl, zahalil se do hustých oblaků kouře a podle svého zvyku hovořil sám se sebou, ale ani v tomto případě nevedl spory. Stál nehybně a hleděl dozadu na brázdou jachty. Po několika minutách tohoto tichého pozorování se otočil a octl se tváří v tvář cizinci. Kdyby majora mohlo cokoli překvapit, pak by tímto setkáním zajisté byl překvapen, protože nový cestující byl pro něho naprosto neznámým člověkem.

Onomu velkému, suchému a hubenému muži bylo asi čtyřicet let. Podobal se dlouhému hřebíku s velikou hlavou. Měl opravdu velkou a mohutnou hlavu, vysoké čelo, dlouhý nos, široká ústa a silně vystupující bradu. Jeho oči však byly skryty za obrovskými kulatými brýlemi a pohled byl jaksi těkavý, jak tomu bývá u nyktalopů (Nyktalopie je zvláštní schopnost oka vidět předměty i ve tmě. (Pozn. aut.)). Jeho tvář svědčila o člověku vzdělaném a veselém; neznámý neměl nepříjemný vzhled vážných osob, které se nikdy nesmějí a jejichž bezvýznamnost se halí do zachmuřené masky. Zdaleka ne. Roztomilá

nenucenost a neostýchavost tohoto cizince jasně prozrazovaly, že dovede brát lidi i věci z jejich dobré stránky. Přestože ještě nepromluvil, bylo vidět, že je to člověk hovorný, a hlavně roztržitý, že patří k těm lidem, kteří nevidí, nač hledí, a neslyší, co poslouchají. Na hlavě měl cestovní čepici, na nohou silné žluté boty a kožené kamaše, oblečen byl v kaštanově hnědé sametové kalhoty a v kabát téže barvy; jeho nespočetné kapsy byly nappány různými zápisníky, notesy, sešity, deskami a tisícerými jinými věcmi, právě tak nepohodlnými jako zbytečnými, nemluvě ani o skládacím dalekohledu, který měl cizinec zavěšený přes rameno.

Pohyblivost neznámého obzvláště vynikala vedle majorova klidu. Kroužil kolem Mac Nabbe, prohlížel a zpytoval ho svými pronikavými pohledy, leč major se nesnažil zvědět, kdo neznámý je, co chce a proč je na palubě Duncana.

Když tento záhadný muž zjistil, že všechny jeho pokusy ztroskotávají na majorově lhostejnosti, uchopil svůj dalekohled, který po vytažení měřil čtyři stopy, a s rozkročenýma nohama, nehybný jako telegrafní sloup, zacílil svůj přístroj k obzoru, kde nebe a voda splývaly v jedinou čáru. Po pěti minutách své zkoumání ukončil, sklonil dalekohled, až se dotkl paluby, a pak se o něj opřel, jako kdyby to byla nějaká hůl. Jednotlivé díly dalekohledu se ovšem do sebe okamžitě zasunuly, dalekohled se složil a nový cestující ztratil rovnováhu a málem se natáhl jak dlouhý tak široký pod hlavním stěžněm.

Každý jiný člověk by se byl na majorově místě aspoň pouсмál. Major nehnul ani brvou. Neznámý se tedy vzdal dalších pokusů.

„Steward!“ zavolal s přízvukem, který prozrazoval cizince.

A čekal. Nikdo se neobjevil.

„Steward!“ opakoval hlasitěji.

V téže chvíli se Olbinett právě vracel do kuchyně, která byla umístěna v před'ovém nástavku. Jaké bylo jeho překvapení, když viděl, že ho volá tento dlouhán, kterého vůbec neznal.

Kde se tu ten člověk vzal? řekl si. Nějaký přítel lorda Glenarvana? Vyloučeno.

Přesto však vystoupil na zád'ovou nástavbu a šel k neznámému.

„Vy jste steward lodi?“ otázal se ho cizinec.

„Ano, pane,“ odpověděl Olbinett, „ale neměl jsem to potěšení...“

„Jsem cestující z kabiny číslo šest.“

„Číslo šest?“ opakoval steward.

„Samozřejmě. A vy se jmenujete?“

„Olbinett.“

„Dobře, milý Olbinette,“ odpověděl neznámý z kabiny číslo šest, „je třeba pomýšlet na

snídani, a to hned. Už jsem nejedl šestatřicet hodin, či vlastně šestatřicet hodin jsem jenom spal, což je omluvitelné u člověka, který jel z Paříže do Glasgowa bez jediné zastávky. V kolik hodin se snídá, prosím?“

„V devět,“ odpověděl ze zvyku Olbinett.

Neznámý se chtěl podívat na hodinky, ale to trvalo delší dobu. Našel je totiž až v deváté kapse.

„Hm,“ prohodil, „není ještě osm. Dejte mi tedy, Olbinette, prozatím nějaký zákusek a sklenku sherry. Umírám už opravdu hlady.“

Olbinett nechápavě poslouchal. Cizinec ostatně bez ustání mluvil a s neobyčejnou lehkostí těkal z předmětu na předmět.

„A kde je kapitán?“ ptal se. „Kapitán ještě nevstal! A co dělá kormidelník? Ten také spí? Naštěstí je pěkné počasí, dobrý vítr a loď pluje sama.“

A právě při těchto slovech se objevil na schůdkách vedoucích na záďovou nástavbu John Mangles.

„Tady je kapitán,“ řekl Olbinett.

„Velice mě těší,“ zvolal neznámý, „těší mě, kapitáne Burtone, že vás poznávám!“

Byl-li kdo někdy překvapen, pak to byl v této chvíli zcela jistě John Mangles, a to nejen proto, že byl osloven jako kapitán Burton, nýbrž i proto, že viděl na své lodi cizince.

Ale ten už nerušeně pokračoval:

„Dovolte, abych vám stiskl pravici, což jsem neučinil předevečirem večer jen proto, že ve chvíli odjezdu se nemá nikdo vyrušovat. Dnes však jsem, kapitáne, opravdu šťasten, že se s vámi mohu seznámit.“

John Mangles se s vykulenýma očima díval hned na Olbinetta, hned na nového cestujícího, který zatím už pokračoval:

„Konečně jsem vás tedy, milý kapitáne, poznal a jistě budeme dobrými přáteli. Popovídejme si chvilku a povězte mi, jak jste spokojen se Scotií?“

„Se Scotií? Co tím myslíte?“ řekl konečně John Mangles.

„Ale se Scotií, která nás veze, s touto krásnou lodí, jejíž pohybové vlastnosti mi byly vychvalovány právě tak jako morální vlastnosti jejího velitele, výborného kapitána Burtona. Nejste snad příbuzný s velkým africkým cestovatelem téhož jména? Odvážný člověk. Všechna čest, prosím!“

„Pane,“ odušil John Mangles, „nejenže nejsem příbuzný cestovatele Burtona, ale já nejsem vůbec kapitán Burton.“

„Ale!“ zarazil se neznámý. „Mluvím tedy s vrchním kormidelníkem Scotie, s panem

Burdnessem?“

„S panem Burdnessem?“ odpověděl John Mangles, který již začal tušit, jak se věci mají. Měl však co činit s bláznem nebo s podivínem? Nad tím se nyní zamýšlel a chtěl si věc rázně objasnit, když tu se na palubu vrátil lord Glenarvan, jeho žena a miss Grantová. Cizinec je zpozoroval a zvolal:

„Hleďme, pasažéri! Pasažéri! Výborně! Doufám, pane Burdnessi, že mne představíte...“

A nečekaje, až to Mangles učiní, přistoupil k nim a úplně nenuceně je oslovil:

„Paní,“ pravil slečně Grantové, „slečno,“ lady Heleně, „pane...“ dodal, obraceje se k lordu Glenarvanovi.

„Lord Glenarvan,“ řekl John Mangles.

„Mylorde,“ pokračoval tedy neznámý, „promiňte, prosím, že se představuji sám, ale na moři nelze brát společenská pravidla tak přísně. Doufám, že se rychle spřátelíme a že ve společnosti těchto dam nám uběhne cesta na Scotii právě tak rychle jako příjemně.“

Lady Helena a slečna Grantová nebyly schopny pronést jediné slůvko. Ani v nejmenším si nedovedly vysvětlit vetřelcovu přítomnost na palubě Duncana.

„Pane,“ ujal se nyní slova Glenarvan, „s kým mám tu čest, prosím?“

„Jacques Eliacin François Paganel, tajemník Pařížské zeměpisné společnosti, dopisující člen společnosti berlínské, bombajské, darmstadtské, lipské, londýnské, petrohradské, vídeňské a newyorské, čestný člen Královského zeměpisného a národopisného ústavu indického, jenž se po dvacetileté zeměpisecké práci u psacího stolu rozhodl přistoupit k aktivní vědecké činnosti a cestuje nyní do Indie, aby tam navázal na práce velkých cestovatelů.“

KAPITOLA VII

ODKUD PŘICHÁZÍ A KAM JEDE JACQUES PAGANEL

Tajemník Zeměpisné společnosti byl bezpochyby roztomilý člověk, protože to všechno řekl velice noblesně. Lord Glenarvan mimoto věděl naprosto přesně, o koho jde, neboť velmi dobře znal jméno a zásluhy Jacquese Paganela. Jeho zeměpisné práce, články o nových objevech, uveřejňované ve Zprávách společnosti, jeho korespondence se všemi národy, to vše ho řadilo mezi nejvýznačnější francouzské vědce. A proto Glenarvan srdečně podal ruku svému neočekávanému hostu.

„A nyní, pane Paganele,“ dodal, „když jsme se vzájemně představili, dovolíte mi, doufám, jednu otázku?“

„Sto otázek, mylorde,“ odpověděl Jacques Paganel. „Rozmluva s vámi bude mi potěšením.“

„Vy jste přišel na palubu této lodi předevčirem večer?“

„Ano, mylorde, předevčirem večer v osm hodin. Přijel jsem kaledonskou drahou, skočil jsem do drožky a z drožky přímo do Scotie, kde jsem si z Paříže zamluvil kabinu číslo šest. Byla hustá tma. Na palubě jsem nikoho neviděl. Poněvadž jsem byl po šestatřiceti hodinách cesty unaven a poněvadž jsem věděl, že nejlépe se člověk uchrání mořské nemoci, když si po příjezdu lehne a zůstane první dni cesty na lůžku, okamžitě jsem si lehl a mohu vás ujistit, že jsem svědomitě spal třicet šest hodin.“

Přítomní nyní věděli, jak se stalo, že Jacques Paganel se octl na palubě Duncana. Francouzský cestovatel se zmýlil v lodi a nastoupil na Duncana v době, kdy na palubě nikdo nebyl. Všechno bylo jasné. Co však řekne učený zeměpisec, až se dozví jméno a cíl lodi, na níž pluje?

„Vy jste si tedy, pane Paganele,“ řekl Glenarvan, „zvolil za výchozí bod svých cest Kalkatu?“

„Ano, mylorde. Po celý život jsem se obíral myšlenkou, že navštívím Indii. Uskuteční se tak můj nejkrásnější sen a já konečně spatřím vlast slonů a thugů (Thugové – vyznavači bohyně ničení Kálí. Sekta vznikla ve XII. století) .“

„To znamená, že by vám nebylo lhostejné, kdybyste navštívil jinou zemi?“

„Ne, mylorde, to by mi bylo nepříjemné, protože mám doporučení k lordu Sommersetovi, generálnímu guvernérovi Indie, a protože bych rád splnil úkol, který jsem dostal od Zeměpisné společnosti.“

„Ah tak! Máte tedy úkol?“

„Ano, musím se pokusit o důležitou a zajímavou cestu, jejíž rozvrh sestavil můj učený přítel a kolega, pan Vivien de Saint-Martin. Jde vlastně o to, postupovat ve stopách bratří Schlagenweitů, plukovníka Waugha, Webba, Hodgsona, misionářů Huca a Gabeta, Moorcrofta, pana Julese Remyho a četných jiných slavných cestovatelů. Chci se pokusit o štěstí tam, kde nešťastně ztroskotal v roce 1846 misionář Krick, zkrátka prozkoumat řeku Ja-lu-cang-pu-ťiang, která protéká Tibetem v délce patnácti set kilometrů podél severního úpatí Himálaje, a konečně zjistit, zdali se nespojuje v severovýchodním Asámu s Brahmaputrou. Zlatá medaile, mylorde, čeká cestovatele, jemuž se tak podaří rozřešit jednu z nejzávažnějších otázek zeměpisu Indie.“

Paganel mluvil s nádherným zápalem

Paganel byl skvělý. Mluvil s nádherným zápalem. Nechával se unášet na rychlých křídlech obrazotvornosti. Zastavit ho bylo právě tak nemožné jako zastavit rýnské vodopády u Schaffhausenu.

„Pane Paganele,“ řekl lord Glenarvan po krátkém odmlčení, „to je zajisté krásná cesta a věda by vám za ni vzdala velké uznání, ale nerad bych vás nechával déle ve vašem omylu, protože se budete musit, aspoň prozatím, vzdát své touhy spatřit Indii.“

„Vzdát? A proč?“

„Protože plujete právě opačným směrem, než leží indický poloostrov.“

„Cože! Kapitán Burton...“

„Nejsem kapitán Burton,“ odpověděl John Mangles.

„Ale Scotia?“

„Tato loď není Scotia!“

Není možno vyličít Paganelovo ohromení. Postupně se zahleděl na lorda Glenarvana, který zůstával vážný, na lady Helenu a Mary Grantovou, na jejichž lících se zračilo porozumění i zármutek, na Johna Manglese, který se usmíval, a na majora, který se ani nepohnul. Pak pokrčil rameny, stáhl si brýle s čela na oči a zvolal:

„To jsou mi žerty!“

V téže chvíli však padl jeho pohled na kormidelní kolo, na němž byl tento kruhovitý nápis:

„Duncan, Duncan!“ vydral se mu z hrdla výkřik plný zoufalství.

Pak se vrhl dolů se schůdků nástavby a spěchal do své kabiny.

Sotvaže nešťastný učenec zmizel, nemohl se na palubě nikdo vyjma majora udržet smíchy, a také námořníci se rozesmáli. Splést si vlak – budiž! Sednout si do vlaku do Edinburghu místo do Dumbartonu – to se dá pochopit! Ale splést si loď a plout do Chile, když chceš do Indie, to už je vrchol roztržitosti.

„U Jacquese Paganela se tomu vůbec nedivím,“ řekl Glenarvan. „O tom se takových historek vypráví. Jednou uveřejnil výbornou mapu Ameriky, na níž bylo zakresleno Japonsko. Proto však není méně významným učencem a jedním z nejlepších francouzských zeměpisců.“

„Co však s tím nešťastným člověkem?“ zeptala se lady Helena. „Přece ho nemůžeme zavézt do Patagonie.“

„Proč ne?“ odvětil vážně Mac Nabbs. „My přece nemůžeme za jeho roztržitost. Představte si, že by byl ve vlaku; mohl by ho snad zastavit?“

„To ne, ale vystoupil by na nejbližší stanici,“ odušila lady Helena.

„Vždyť to bude moci učinit také,“ řekl Glenarvan. „Bude-li chtít, vystoupí na naší první zastávce.“

V té chvíli se již vracel na palubu nebohý a zkormoucený Paganel, když se mezitím přesvědčil, že jeho zavazadla jsou na palubě. Bez ustání si opakoval neblahá slova:

„Duncan! Duncan!“ Jiných v jeho slovníku nebylo. Přecházel z místa na místo, prohlížel si stěžňoví jachty a díval se na mlčící horizont širého moře. Posléze se vrátil k lordu Glenarvanovi.

„A kam pluje ten Duncan?“ otázal se.

„Do Ameriky, pane Paganele.“

„To jest přesněji?“

„Do Concepciónu.“

„Do Chile! Do Chile!“ zvolal nešťastný zeměpisec. „A co mé indické posláni! Co mi však řekne pan de Quatrefages, předseda ústředního výboru? A pan d’Avezac, pan Cortambert, pan Vivien de Saint-Martin! Jak se budu moci objevit na zasedání společnosti!“

„Ale pane Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „nezoufejte! Všechno se dá napravit, takže půjde celkem o bezvýznamné zdržení. Ja-lu-cang-pu-t’iang na vás v tibetských horách vždycky počká. Brzy budeme stavět na Madeiře a tam najdete loď, která vás zaveze nazpět do Evropy.“

„Děkuji vám, mylorde, budu se s tím už muset smířit. Ale to je bez nadsázky neobyčejná příhoda, a takovéhle věci se stávají jenom mně. A co má zamluvená kabina na Scotii?“

„Inu, Scotie se budete muset prozatím vzdát.“

„Ale,“ řekl Paganel, když si znovu prohlédl loď, „Duncan je zábavní jachta.“

„Ano, pane,“ odpověděl John Mangles, „a patří lordu Glenarvanovi.“

„Který vás prosí, abyste plně využil jeho pohostinství,“ dodal Glenarvan.

„Tisíceré díky, mylorde,“ odvětil Paganel. „Jsem vám skutečně povděčen za vaši laskavost. Dovolte mi však nepatrnou poznámku: Indie je krásná země. Cestovatele tam čekají úchvatná překvapení a dámy ji jistě neznají... Stačilo by tedy, aby muž u kormidla pootočil kolem, a jachta Duncan by plula právě tak lehce do Kalkaty jako nyní do Concepciónu, a protože koná jenom zábavní jízdu...“

Návrh byl přijat zamítavými posunky a to Paganelovi zabránilo, aby jej dále rozvíjel. Umlkl.

„Pane Paganele,“ pravila Helena, „kdyby šlo jenom o zábavní cestu, odpověděla bych vám: »Pojeďme tedy do Indie«, a lord Glenarvan by jistě nic nenamítal. Avšak Duncan jede pro trosečníky opuštěné na patagonském pobřeží a nemůže upustit od tak humánního cíle...“

V několika minutách se francouzský cestovatel seznámil s celou situací. Se vzrušením vyslechl vyprávění o šťastném nálezu listin, o osudu kapitána Granta a o šlechetném návrhu lady Heleny.

„Mylady,“ řekl, „dovolte, abych vyjádřil svůj bezmezný obdiv nad vaším chováním v celé této věci. Necht' jen Duncan pokračuje ve své cestě, vyčítal bych si, kdybych jej měl zdržet o jediný den.“

„A vy se připojíte k naší výpravě?“ otázala se lady Helena.

„To je vyloučeno, mylady, musím splnit svůj úkol. Vystoupím na vaší nejbližší zastávce...“

„Tedy na Madeiře,“ řekl John Mangles.

„Prosím, na Madeiře. To nebude ani sto osmdesát mil od Lisabonu a tam si počkám na nějaké spojení.“

„Prosím, pane Paganele,“ řekl Glenarvan, „stane se podle vašeho přání a já budu šťasten, že vám budu moci na několik dní poskytnout pohostinství na své lodi. Doufám, že se v naší společnosti nebudete příliš nudit.“

„Ale mylorde,“ zvolal učenec, „já jsem naopak šťasten, že jsem se zmýlil tak příjemným způsobem! Ovšem když se člověk nalodí pro cestu do Indie a místo toho pluje do Ameriky, je to hodně směšná situace!“

I přes toto smutné přiznání se však Paganel smířil se zdržením, kterému nemohl zabránit. Ukázalo se, že i při vší své roztržitosti je to roztomilý a veselý člověk. Okouznil dámy svou nezkalenou dobrou náladou a ještě téhož dne se spřátelil se všemi cestujícími. Na jeho přání mu byly ukázány tři známé listiny. Pečlivě, dlouze a podrobně je prostudoval. Žádný jiný výklad se mu nezdál možný. Mary Grantová a její bratr vzbudili vědcův živý zájem. Dodal jim naděje. Jeho postoj ke všem těmto věcem a jeho předpovědi o úspěchu výpravy Duncana vyvolaly na dívčině tváři úsměv. Na mou věru, kdyby nebylo jeho úkolu, připojil by se k pátrání po kapitánu Grantovi!

A když se pak dověděl, že lady Helena je dcerou Williama Tuffnela, vybuchl nadšenými výkřiky plnými obdivu. Znal jejího otce. Jaký to statečný vědec! Kolik dopisů si napsali, když byl William Tuffnel dopisujícím členem společnosti! Vždyť on sám, Paganel, jej spolu s panem Malte-Brunem uváděl! Jaké to setkání a jaké potěšení cestovat s dcerou Williama Tuffnela!

Posléze požádal lady Helenu o dovolení, aby ji směl políbit. Lady Glenarvanová přivolila, ačkoli to snad bylo poněkud „nemístné“.

KAPITOLA VIII

O JEDNOHO SRDNATÉHO MUŽE NA PALUBĚ VÍCE

Jachta hnaná příznivými severoafrickými proudy se mezitím rychle přibližovala k rovníku. 30. srpna se objevilo souostroví madeirské. Glenarvan, věren svému slibu, nabídl novému

hostu, že nechá loď přistat, aby Paganel mohl vystoupit.

„Mylorde,“ odpověděl Paganel, „budu s vámi mluvit zcela otevřeně. Měl jste v úmyslu přistat na Madeiře, než jsem se objevil na palubě?“

„Ne,“ řekl Glenarvan.

„Dovolte tedy, abych nesl všechny důsledky své neblahé roztržitosti. Madeira je příliš známý ostrov. Pro zeměpisce na něm není už nic zajímavého. O tomto souostroví bylo všechno řečeno i napsáno, nehledě k tomu, že vinařství je zde v naprostém úpadku. Považte, že na Madeiře již nejsou žádné vinice! Sklizeň révy, která dosahovala v roce 1813 dvaadvacet tisíc pip (Jedna pipa obsahuje 50 hektolitrů. (Pozn. aut.)), klesla v roce 1845 na dva tisíce šest set šedesát devět. Dnes nečiní ani pět set! To jsou smutné výsledky. Kdyby vám snad nevadilo přistat až na Kanárských ostrovech...“

„Přistaneme na Kanárských ostrovech,“ odpověděl Glenarvan. „To nás neodchyluje z cesty.“

„Vím to, mylorde. A pak – na Kanárských ostrovech jsou ještě tři neprozkoumaná souostroví, nemluvě o piku Tenerifu, který jsem si vždycky přál vidět. Teď mám příležitost. Použiji jí, a než se dočkám lodi, která by mě zavezla do Evropy, vystoupím na tuto slavnou horu.“

„Jak si přejete, drahý Paganele,“ odpověděl lord Glenarvan, při čemž se nemohl ubránit úsměvu.

A byl to úsměv oprávněný.

Kanárské ostrovy nejsou příliš vzdáleny od Madeiry. Necelých padesát mil dělí obě souostroví, což je pro tak rychlou loď, jakou byl Duncan, nepatrná vzdálenost.

31. srpna se ve dvě hodiny odpoledne procházeli po palubě John Mangles a Paganel. Francouz zahrnoval svého společníka otázkami o Chile. Pojednou ho kapitán přerušil a ukázal na jihu bod na obzoru:

„Pane Paganele!“ řekl.

„Ano, kapitáne,“ odpověděl učenec.

„Podívejte se, prosím, tímto směrem! Nevidíte nic?“

„Nic.“

„Nedíváte se, kam máte. Nedívejte se na obzor, ale nad něj, do oblak.“

„Do oblak? Marně hledám...“

„Hleďte, teď, nad čelenovou čnělkou!“

„Nic nevidím.“

„Protože nic vidět nechcete. Ačkoliv jsme ještě vzdáleni čtyřicet mil, je Tenerifský špičák nad obzorem rozhodně dokonale viditelný, není-liž pravda?“

At' chtěl Paganel vidět nebo ne, musel se dát o několik hodin později přesvědčit nespornou skutečností, nechtěl-li ze sebe dělat slepce.

„Vidíte ho konečně?“ řekl mu John Mangles.

„Ovšem, ovšem, a báječně,“ odpověděl Paganel. „A tomuhle,“ dodal opovržlivě, „se říká Tenerifský špičák?“

„Ano.“

„Vždyť nevypadá nijak vysoký.“

„A přece má tři tisíce sedm set metrů nad mořem.“

„To bych neřekl.“

„Jen počkejte, až se pokusíte na něj vystoupit!“

„Vystoupit, drahý kapitáne? K čemu by to, prosím vás, bylo, když už to učinili Humboldt a Bonplan? Geniální člověk, ten Humboldt! Vystoupil na tuto horu a popsal ji tak podrobně, že to dokonaleji není možné. Prozkoumal jejích pět pásem: pásmo vinic, pásmo vavřínů, pásmo smrčín, pásmo alpských vřesovišť a pásmo neplodné. Stanul až na jejím vrcholu a tam si neměl ani kde sednout. Z hory obsáhl pohledem rozlohu jedné čtvrtiny Španělska. Pak prozkoumal i vnitřek sopky a sestoupil na dno jejího vyhaslého kráteru. Co bych tam měl, prosím vás, po tomto velikém muži ještě hledat?“

„Opravdu,“ přitakal John Mangles, „už tam nezůstaly ani paběrky. Je to škoda, protože takhle se budete hodně nudit, než vám přijede do tenerifského přístavu nějaká loď. O zábavu tam bude jistě nouze.“

„Pokud si ji neobstarám vlastní roztržitostí,“ řekl Paganel se smíchem. „Ale poslyšte, milý Manglesi, nejsou snad Kapverdské ostrovy důležitou zastávkou zámořských lodí?“

„To jsou. Nic snazšího než stihnout loď v zátoce Villa Praia.“

„Nehledě k jedné přednosti, která se nesmí přehlížet,“ odpověděl Paganel. „Že totiž Kapverdské ostrovy nejsou daleko od Senegalu, kde bych se mohl setkat s krajany. Ovšem, vím, tyto ostrovy prý jsou málo zajímavé, pusté a nezdravé, ale v zeměpisových očích je zajímavé vše. Vědec se musí umět dívat. Někteří lidé se nedovedou dívat a ti mají takový rozhled jako raci. Můžete být jist, že já nejsem z jejich rodu.“

Pohled na ostrov byl smutný

„Jak je libo, pane Paganele,“ dodal John Mangles. „Jsem přesvědčen, že zeměpisná věda vašim pobytem na Kapverdských ostrovech získá. A my tam musíme také přistat, budeme tam brát uhlí. Vaše vylodění nás nijak nezdrží.“

Po těchto slovech nařídil kapitán, aby loď zamířila západně od Kanárských ostrovů. Slavný

pik zůstal vlevo a rychle plující Duncan přešel obratník Raka dne 2. září v pět hodin ráno. Počasí se teď náhle změnilo. Pluli vlhkým a těžkým ovzduším, neboť nastalo období dešťů, jemuž se španělsky říká „el tiempo de aguas“. Toto počasí je krušné pro cestující, avšak užitečné pro obyvatele afrických ostrovů, kde je nedostatek stromů, a proto i nedostatek vláhy. Velmi neklidné moře nedovolovalo cestujícím, aby prodlévali na palubě, ale rozhovory v jídelně byly přesto velmi živé.

3. září si začal Paganel chystat zavazadla, neboť se blížil okamžik, kdy se měl vylodit. Duncan manévroval mezi Kapverdskými ostrovy. Minul ostrov Sal, který je skutečnou, neúrodnou a pustou písečnou mohylou, proplul kolem velikých korálových útesů a nechal za sebou ostrov São Tiago, na němž se táhne od severu k jihu řetěz čedičových hor, zakončený dvěma vyššími vrcholky. John Mangles pak vplul do zátoky Villa Praia a za okamžik zakotvil před městem v hloubce osmi sáhů. Počasí bylo hrozné a příboj neobyčejně prudký, ačkoliv zátoka je chráněna proti mořským větrům. Lilo proudem a bylo sotva vidět na město, které se rozkládá na terasovité pláni, vybíhající z předhoří sopečnatých skal, vysokých téměř tisíc metrů. Pohled na ostrov zahalený hustou clonou dešťů byl smutný.

Lady Helena nemohla uskutečnit svůj úmysl a navštívit město. Uhlí bylo nakládáno jen s velikými obtížemi. Cestující byli tedy uvězněni v kajutách pod záďovou nástavbou, zatímco vody nebe a moře splývaly v nepopsatelné směsici. Předmětem všech rozhovorů na lodi bylo přirozeně počasí. Každý se přidal k všeobecným steskům, vyjma majora, který by se snad dokázal naprosto lhostejně dívat i na potopu světa. Paganel chodil sem tam a pokyvoval hlavou.

„To je jako naschvál,“ říkal.

„Živly jsou zřejmě proti vám,“ ozval se Glenarvan.

„Toho se nezaleknu.“

„Nemůžete se vydat do takového deště,“ řekla lady Helena.

„Já klidně, mylady. Jde mi jen o zavazadla a přístroje. Všechno se mi zničí.“

„Nebezpečný bude jenom převoz na břeh,“ podotkl Glenarvan. „Jakmile se dostanete do Villa Praie, nebude vám nejhůř. Pravda, čistota nebude valná ve společnosti opic a kanců, s nimiž není vždycky nejpříjemnější setkání. Ale cestovatel nemůže brát takové věci tak přísně. Hlavní je tu naděje, že za nějakých sedm nebo osm měsíců budete moci odplout do Evropy.“

„Sedm nebo osm měsíců!“ zvolal Paganel.

„To nejméně. V období dešťů zavítá na Kapverdské ostrovy loď jenom málokdy. Vy však můžete této doby využít prospěšným způsobem. Souostroví je málo probádáno a zbývá tu

ještě mnoho práce v oboru topografie, klimatologie, etnografie i hypsometrie (Topografie – místopis, klimatologie – nauka zkoumající podnebné poměry, etnografie – národopis (zkoumá život, zvyky a tradice místních obyvatel), hypsometrie – věda o měření výšek.) .“

„Budete moci prozkoumat zdejší řeky,“ pravila lady Helena.

„Žádné tu nejsou, mylady,“ odpověděl Paganel.

„Tedy říčky.“

„Ani ty tu nejsou.“

„A potoky?“

„Taky ne.“

„Tak si to vynahradíte na lesích,“ poznamenal major.

„Lesy se skládají ze stromů, a tady žádné stromy nejsou.“

„Pěkná zem,“ odtušil major.

„Jen klid, milý Paganele,“ zasáhl Glenarvan, „budete tu mít aspoň hory.“

„Ach, nevysoké a nezajímavé, mylord. Ostatně už jsou probádané.“

„Probádané?“

„Ano, já už mám takové štěstí. Na Kanárských ostrovech jsem stál tváří v tvář pracím Humboldtovým a zde mne předešel geolog Charles Saint-Claire Deville!“

„Skutečně?“

„Samozřejmě,“ odvětil smutně Paganel. „Tento učenec byl na palubě státní korvety Décidée, když kotvila u Kapverdských ostrovů, a vystoupil na vrcholek nejzajímavější hory celého souostroví, na sopku na ostrově Fogo. Co tu mám po něm, prosím vás, dělat?“

„To je opravdu nemilé,“ odpověděla lady Helena. „Co si tedy počnete, pane Paganele?“

Paganel neodpověděl.

„Rozhodně byste byl udělal lépe,“ ujal se slova Glenarvan, „kdybyste byl vystoupil na Madeiře, i když tam již není víno!“

Učený tajemník Zeměpisné společnosti opět neodpověděl.

„Já bych tu počkal,“ řekl major přesně tak, jako kdyby říkal: „Nepočkal bych tu.“

„Vážený Glenarvane,“ promluvil nyní Paganel, „kde hodláte ještě stavět?“

„Teď až v Concepciónu.“

„K ďasů! Stále dál a dál od Indie!“

„To ne! Jakmile budete za mysem Hoorn, budete se jí přibližovat.“

„To ovšem ano.“

„Ostatně,“ pokračoval Glenarvan nejvážnějším tónem, „člověku, který jede do Indie,

nemusí záležet na tom, jede-li do Indie Západní nebo Východní.“

„Cože, nemusí záležet!“

„Nehledě k tomu, že od Indiánů z patagonských pamp není příliš daleko k Indům v Pandžábu.“

„To je pravda, mylorde,“ zvolal Paganel, „takový argument by mě nikdy nenapadl!“

„A pak, drahý Paganele, zlatou medaili může člověk získat kdekoliv, všude je co dělat, všude je třeba něco prozkoumávat, objevovat, právě tak v Kordillerách jako v Tibetu.“

„Co však tok Ja-lu-cang-pu-ťiang?“

„Prosím, ten vám vynahradí Rio Colorado! To je přece málo prozkoumaná řeka a teče dosud na mapách až trochu příliš podle fantazie zeměpisců.“

„Vím to, drahý lorde, jsou zde několikastupňové nepřesnosti. Ach, na mou žádost by mě byla Zeměpisná společnost poslala jistě právě tak do Patagonie jako do Indie. Ale nepomyslel jsem na to.“

„Což je důsledek vaší obvyklé roztržitosti.“

„Nuže, pane Paganele, pojedete s námi?“ řekla lady Helena co nejlákavěji.

„A co můj úkol, mylady?“

„Upozorňuji vás, že pojedeme Magalhãesovým průlivem,“ přidal se Glenarvan.

„Mylorde, vy jste ale pokušitel.“

„A dodávám, že navštívíme Port Famine!“

„Port Famine,“ zvolal Francouz, podléhaje pomalu tomu všestrannému útoku, „přístav tolik proslavený v análech zeměpisu!“

„Uvažte také, pane Paganele,“ dodala lady Helena, „že na této výpravě byste připojil jméno Francie ke jménu Skotska.“

„Ano, ovšemže!“

„Zeměpisec by mohl být našemu pátrání užitečný, a co může být krásnějšího než dát vědu do služeb lidskosti?“

„To bylo znamenitě řečeno, mylady!“

„Dejte si říci. Podvolte se vůli náhody tak jako my. Náhoda nám přinesla tyto listiny, a my jsme jeli. Když už jste jednou na palubě Duncana, neopouštějte ji.“

„Mám vám, drazí přátelé, tedy říci pravdu?“ odpověděl nyní Paganel. „Nuže, vy velice toužíte, abych zůstal!“

„A vy, Paganele, vy hoříte touhou, abyste to mohl učinit,“ odtušil Glenarvan.

„Bůh ví, že ano!“ zvolal učený zeměpisec. „Ale bál jsem se, abych nebyl na obtíž!“

MAGALHÃESŮV PRŮLIV

Každý na palubě se radoval, když se dověděl o Paganelově rozhodnutí. Mladý Robert se mu vrhl kolem krku s velice výmluvnou prudkostí. Důstojného pana tajemníka málem porazil.

„Pěkný chlapík,“ řekl Paganel, „budu ho učit zeměpisu.“

A tak poněvadž John Mangles si vzal za úkol udělat z Roberta námořníka, Glenarvan statečného muže, lady Helena dobrého a ušlechtilého člověka, major chladnokrevného chlapce a Mary Grantová vděčného žáka tak výtečných učitelů, musel se Robert rozhodně stát jednoho dne dokonalým.

Duncan rychle doplnil zásoby uhlí, opustil neradostný kraj, jihovýchodně odtud se dostal do Brazílského proudu a 7. září, když překročil za pěkného severního větru rovník, vyplul na jižní polokouli.

Cesta probíhala tedy bez obtíží. Každý byl naplněn dobrou nadějí. Den ze dne se takřka zlepšovaly vyhlídky na úspěch záchranné výpravy za kapitánem Grantem. Nejvíce víry v úspěch měl snad na palubě kapitán. Ale jeho víra pramenila hlavně z přání vidět miss Mary šťastnou a spokojenou a to silně zaměstnávalo jeho srdce. Zahořel k dívce zcela zvláštním zájmem a svůj cit skrýval tak dokonale, že kromě něho a Mary Grantové si toho na palubě všiml každý.

Učený zeměpisec byl snad nejšťastnějším člověkem na jižní polokouli. Celé dny trávil studiem map, rozkládal je na jídelním stole a denně míval proto rozepře s Mr Olbinettem, když stevard nemohl pro mapy prostírat. Ale Paganel měl na své straně všechny hosty z Duncana, vyjímaje ovšem majora, kterého geografické problémy, zejména v době jídla, nechávaly velice lhostejným. Kromě toho objevil Paganel v zavazadlech vrchního kormidelníka celou hromadu značně neúplných knih, mezi nimi i několik španělských děl, a tak se rozhodl, že se naučí jazyku spisovatele Cervantesa (Cervantes (1547-1616) – španělský spisovatel, autor Dona Quijota.) , který nikdo na palubě neovládal. To jim mělo usnadnit pátrání na chilském pobřeží. Učenec nepochyboval, že při svých polyglotních sklonech bude tímto novým jazykem plynně hovořit dříve, než doplují do Concepciónu. Proto se horlivě učil a často ho bylo slyšet, jak si drmolí různá slova.

Ve volných chvílích nezapomínal na Robertovo vzdělávání a seznamoval ho s dějinami zemí, k jejichž břehům se Duncan rychle blížil.

10. září se tedy nacházeli na 5°37' jižní šířky a 31°15' západní délky; a toho dne se Glenarvan dověděl něco, co pravděpodobně mnoho vzdělaných lidí neví. Paganel se rozhovořil o dějinách Ameriky a své vyprávění o velkých mořeplavcích, jejichž cestou se nyní jachta ubírala, začal u Kryštofa Kolumba. Skončil prohlášením, že slavný Janovan

zemřel, aniž věděl, že objevil Nový svět.

Všichni posluchači odporovali. Paganel na svém tvrzení trval.

„Nic není jistějšího,“ vysvětloval. „Nechci tím nijak zmenšovat Kolumbovu slávu, ale je to bezpečně zjištěno. Koncem patnáctého století se lidé zajímali jenom o jedinou věc: jak usnadnit spojení s Asií a jak se dostat na Východ západní cestou; zkrátka jak najít nejkratší cestu do »země koření«. To právě zlákal Kolumba. Podnikl čtyři cesty. Dotkl se Ameriky na pobřeží Cumaná, Hondurasu, pobřeží Moskytů, Nicaraguy, Veraguy, Kostariky, Panamy, což všechno pokládal za japonská a čínská území, a zemřel, aniž se vůbec dozvěděl o existenci velkého kontinentu, který po něm ani neměl dostat jméno!“

„Rád vám to věřím, drahý Paganele,“ odvětil Glenarvan, „ale musíte mi prominout mé překvapení a také otázku, kteří mořeplavci tedy poznali pravdu o Kolumbových objevech?“

„Jeho následovníci, Ojeda, který ho doprovázel již na jeho cestách, dále Vincent Pinzon, Vespucci, Mendoza, Bastidas, Cabral, Solis, Balboa. Tito mořeplavci pluli podél východních břehů Ameriky a stanovili jejich hranici směrem na jih, protože i oni byli unášeni před třemi sty šedesáti lety týmž proudem, který nese nás! Hleďte, přátelé, přeťali jsme rovník v týchž místech, kde jej překročil v posledním roce patnáctého století Pinzon, a blížíme se témuž osmému stupni jižní šířky, na němž přistal u brazilských břehů. O rok později dorazil Portugalec Cabral až k přístavu Segura. Vespucci pak při své třetí výpravě roku 1502 doplul ještě dále na jih. V roce 1508 se spojili Vincent Pinzon a Solis, aby prozkoumali americké pobřeží, a v roce 1514 objevil Solis ústí řeky Rio de La Plata, kde byl sněden domorodci, a tak sláva obeplutí kontinentu zůstala Magalhãesovi. Tento velký mořeplavec vyplul roku 1519 s pěti lodmi, postupoval podél patagonského pobřeží, objevil přístavy Deseado a San Julian, kde dlouho prodléval, na padesátém druhém stupni šířky objevil úžinu Panen, která měla po něm dostat jméno, a 28. listopadu 1520 vplul do Tichého oceánu. Jakou radost asi prožíval, jak vzrušeně mu asi tlouklo srdce, když spatřil nové moře, třpytící se na obzoru ve slunečních paprscích!“

„Ano, pane Paganele,“ zvolal Robert Grant, stržen zeměpiscovými slovy, „při tom bych chtěl být!“

„Já také, chlapče, a jistě bych byl něco takového nepropásl, kdybych se byl narodil o tři století dříve!“

„Což by nás mrzelo, pane Paganele,“ odpověděla lady Helena, „protože byste nám nyní nevyprávěl na palubě Duncana dějiny těchto objevů.“

„Pak by to učinil někdo jiný, mylady, a ten by dodal, že za prozkoumání západního pobřeží vděčíme bratrům Pizarrovým. Ti smělí dobrodruhové byli velkými zakladateli měst. Cuzco, Quito, Lima, Santiago, Villarrica, Valparaíso a Concepción, do něhož nás veze

Duncan, jsou jejich dílem. V té době navázaly objevy Pizarrů na objevy Magalhãesovy, a tak se k velkému uspokojení učenců Starého světa objevily na mapách rysy amerického pobřeží.“

„A to já bych býval nebyl ještě spokojen,“ řekl Robert.

„Pročpak ne?“ odpověděla Mary, hledíc na svého mladého bratra, který se vzrušoval nad dějinami objevů.

„Ovšem, proč bys nebyl spokojen, chlapče?“ otázal se lord Glenarvan s povzbudivým úsměvem.

„Protože bych byl chtěl vědět, co je za Magalhãesovým průlivem.“

„Výborně, příteli,“ odvětil Paganel, „já bych byl také chtěl vědět, táhne-li se země až k pólu, anebo je-li tam volné moře, jak předpokládal krajan Drake, mylorde. Je tedy zřejmé, že kdyby Robert Grant a Jacques Paganel žili v XVII. století, byli by se sem vypravili s Holanďany Shoutenem a Lemairem, kteří se velice zajímali o rozřešení této zeměpisné otázky.“

„Byli to učenci?“ otázala se lady Helena.

„Ne, ale odvážní obchodníci, kteří se celkem málo starali o vědeckou stránku objevu. Tehdy existovala Holandská společnost pro obchod s Východní Indií, která měla výhradní právo na všechny obchod provozovaný v Magalhãesově průlivu. A protože v té době nebyla známa žádná jiná západní cesta do Indie, společnost měla z této výsady lichvářské zisky. Několik obchodníků se pokusilo zlomit její monopol, a hledali proto jinou úžinu. O to usiloval i jistý Isaac Lemaire, chytrý a vzdělaný muž. Poskytl prostředky na výpravu, které velel jeho synovec Jacob Lemaire a výborný námořník Shouten, pocházející z Hoornu. Odvážní mořeplavci vypluli v červnu roku 1615, tedy téměř sto let po Magalhãesovi. Objevili Lemairovu úžinu mezi Ohňovou zemí a zemí Států a 12. února 1616 obepluli slavný mys Hoorn, který by si byl mnohem spíše než jeho bratr, mys Dobré naděje, zasloužil název mys Bouří!“

„Ano, při tom bych určitě musel být!“ zvolal Robert.

„A byl bys pil z pramenů toho nejkrásnějšího vzrušení, milý chlapče,“ plamenně odvětil Paganel. „Existuje snad hlubší uspokojení a opravdovější radost než radost mořeplavce, který vyznačuje své objevy do lodní mapy? Vidí, jak se mu před zraky pozvolna rodí země, ostrovy a mysy, které se takřka vynořují z vln! Zprvu jsou koncové čáry nejasné, lomené a přerušované! Zde je osamělý mys, tam osamocená zátoka a ještě dál záliv opuštěný v prostoru. Pak se objevy doplňují, čáry se spojují, vytečkovaná místa ustupují pevným linkám; zátoky vykrajují vymezená pobřeží, mysy spočívají na pevných březích a posléze se na glóbu prostírá ve vší své kráse nový kontinent s jezery, veletoky a přítoky, s horami,

údolími a planinami, s vesnicemi, městy a metropolemi! Ach přátelé, objevitel zemí je skutečný vynálezce! Zná vynálezceva vzrušení a překvapení! Ale dnes už je tento důl takřka vyčerpán! Všechny kontinenty a nové světy byly už objeveny, poznány a prozkoumány, a tak my, poslední generace zeměpisné vědy, pomalu nemáme co dělat.“

„Máte, milý Paganele,“ odvětil Glenarvan.

„A co?“

„To, co právě děláme.“

Duncan mezitím ujížděl cestou Vespucciho a Magalhãese podivuhodnou rychlostí. 15. září překročil obratník Kozorooha a loď zamířila k proslavenému průlivu. Několikrát se objevilo nízké pobřeží patagonské, ale byla to jenom sotva zřetelná linka na obzoru. Leželo ve vzdálenosti dobrých deseti mil. Tak mohl Paganelovi jeho známý dalekohled poskytnout o těchto amerických březích jenom matnou představu.

Ráhna zavadila o větve antarktických buků

25. září dorazil Duncan k Magalhãesovu průlivu. Bez otálení do něho vplul. Této cestě dávají parolodi plující do Tichého oceánu všeobecně přednost. Přesná délka průlivu je pouze tři sta sedmdesát šest mil. I pro lodi nejhlubšího ponoru jsou v něm vody všude dost hluboké. Dokonce u samého břehu se v něm dá výborně kotvit, všude lze doplnit zásobu pitné vody, v řekách je hojnost ryb, v lesích množství zvířete; v průlivu je na dvacet bezpečných a snadno přístupných přístavů a konečně tisíce útočišť, jaká nejsou v Lemairově úžině a ve strašných útesech mysu Hoorn, kde ustavičně běsní vichřice a bouře. V prvních hodinách plavby, to jest do vzdálenosti šedesáti až osmdesáti mil, je pobřeží až k mysu Gregoryho nízké a písčité. Jacques Paganel z něho nespouštěl oči a nechtěl přijít ani o jedinou podrobnost. Cesta měla trvat necelých třicet šest hodin a proměnlivé panoráma obou břehů stálo skutečně za námahu, kterou učenec vynaložil, aby je mohl pozorovat v nádherné záři jižního slunce. Na severních březích se neukázal jediný člověk a po vyprahlých skalách Ohňové země se potulovalo jenom několik zbědovaných Fuegů (Fuegové – jeden z indiánských kmenů na Ohňové zemi) . Paganela mrzelo, že nespátřil ani jediného domorodce, a k velké zábavě svých spolucestujících se proto neobyčejně zlobil.

„Patagonie bez Patagonců,“ říkal, „to není žádná Patagonie.“

„Jen trpělivost, vážený zeměpisce,“ odpovídal Glenarvan. „Patagonce ještě uvidíme.“

„Tomu moc nevěřím.“

„Vždyť přece nějáci existují,“ řekla lady Helena.

„O tom silně pochybuji, mylady, protože žádného nevidím.“

„Ale jméno Patagonců, které ve španělštině znamená velkonohý, nemohlo být přece dáno

smyšleným bytostem.“

„Hm, na jméně tu nezáleží,“ odpověděl Paganel a tvrdošíjně trval na svém názoru, aby vyvolal diskusi. „A vždyť se vlastně ani neví, jak se doopravdy jmenují.“

„Prosím vás!“ zvolal Glenarvan. „Věděl jste to, majore?“

„Ne,“ odpověděl Mac Nabbs, „a nedal bych ani jedinou skotskou libru za to, abych se to dověděl.“

„A přesto se to dovíte,“ odtušil Paganel, „lhostejný pane majore! Magalhães nazval domorodce těchto zemí Patagonci, ale Fuegové jim říkají Tiremeni, Chilané Caucalhuové, obyvatelé Carmen Tehuelčové, obyvatelé Araukánie Hauličové, Bougainville jim dává jméno Šauhové a Falkner Tehuelhetové! Oni sami sebe označují jménem Inakové! Jakpak se v tom má, prosím vás, někdo vyznat. A může vůbec národ s tolika jmény existovat?“

„To je přece argument!“ odpověděla lady Helena.

„Připusťme jej tedy,“ řekl Glenarvan. „Ale náš přítel Paganel jistě potvrdí, že o velikosti Patagonců máme jistotu, když už ji nemáme o jejich jméně!“

„Nikdy nic takového nepotvrdím,“ odvětil Paganel.

„Jsou velcí,“ řekl Glenarvan.

„To nevím.“

„Malí?“ otázala se lady Helena.

„Kdopak to může tvrdit?“

„Nebo prostřední?“ řekl Mac Nabbs, aby všechny smířil.

„Ani to nevím.“

„To už je trochu silné,“ zvolal Glenarvan. „Cestovatelé, kteří je viděli...“

„Cestovatelé, kteří je viděli,“ odpověděl zeměpisec, „se naprosto neshodují. Magalhães říká, že jim sahal hlavou sotva po pás!“

„Tak prosím!“

„Ovšem, jenže Drake tvrdí, že Angličané jsou větší než největší Patagonci!“

„No ovšem, Angličané, to je možné,“ odtušil opovržlivě major. „Ale co Skoti!“

„Cavendish prohlašuje, že jsou velcí a urostlí,“ pokračoval Paganel. „Hawkins z nich dělá obry. Lemaire a Shouten odhadují jejich výšku na jedenáct stop.“

„No tak, to jsou přece důvěryhodní lidé,“ řekl Glenarvan.

„Jistě, právě tak jako Narborough a Falkner, kteří jim přisuzují střední postavu. Ovšem Byron, Giraudais, Bougainville, Wallis a Carteret tvrdí, že Patagonci jsou vysokí šest stop šest palců (Palec – 2,54 cm.) , kdežto d'Orbigny, který zná tyto končiny ze všech učenců nejlépe, o nich říká, že jejich průměrná výška je pět stop čtyři palce.“

„Co však je pravda,“ otázala se lady Helena, „když je zde tolik protichůdných tvrzení?“

„Pravda, mylady,“ odpověděl Paganel, „je taková, že Patagonci mají krátké nohy a mohutný trup. Můžeme tedy žertovným způsobem formulovat svůj názor v tom smyslu, že Patagonci měří šest stop, když sedí, a jenom pět stop, když stojí.“

„Výborně, můj milý vědče!“ zvolal Glenarvan. „Na tom se shodneme!“

„Leda,“ pokračoval Paganel, „že by neexistovali, což by dotvrzovalo všechny názory. Ale nakonec bych chtěl, přátelé, pro útěchu dodat, že Magalhãesův průliv je nádherný i bez Patagonců.“

V tom okamžiku objížděl Duncan Brunšvický poloostrov a po obou stranách měl nádhernou krajinu. Sedmdesát mil za mysem Gregoryho nechal po pravici trestaneckou osadu Punta Arenas. Mezi stromy se na okamžik vynořila chilská vlajka a kostelní věž. Průliv se nyní vinul mezi mohutnými žulovými masívy. Úpatí hor mizela uprostřed nesmírných lesů a jejich temena pokrytá věčným sněhem se ztrácela v oblacích. Na jihozápadě se zdvihala Tarnova hora do výše šesti tisíc pěti set stop. Blížila se noc a předcházel jí dlouhý soumrak. Světlo se pozvolna rozplývalo do jemných odstínů, nebe se pokrylo zářivými hvězdami a Jižní kříž ukazoval mořeplavcům cestu k jižnímu pólu. Uprostřed prozářené tmy, za svitu hvězd, které nahrazují majáky civilizovaných pobřeží, jachta odvážně pokračovala v plavbě a nespouštěla kotvu v žádné z těch přístupných zátok, jichž je při pobřeží hodně. Nejednou zavadila konci svých ráhen o větve antarktických buků, skloněných dolů nad vlny moře, a nejednou rozvířila svým šroubem vody velkých řek, probouzejíc v nich husy, kachny, bekasínky, čírky a všechno to opeřené obyvatelstvo bahnitých míst. Zanedlouho se objevily zříceniny a rozvaliny, jimž noc propůjčovala velkolepý vzhled: smutný pozůstatek opuštěné osady, jejíž jméno bude věčným výsměchem úrodnosti zdejších břehů i lesům bohatým na zvěř. Duncan plul kolem Port Faminu – „přístavu hladu“.

Právě v tomto místě se usadil roku 1581 Španěl Sarmiento se čtyřmi sty vystěhovalci. Založili zde město San Felipe. Osada však za neobyčejně krutých mrazů takřka vymřela a ty, kdo přečkali zimu, pohubil hlad. Korzár Cavendish zde našel pak v roce 1587 posledního z těchto čtyř set nešťastníků. Umíral hlady na troskách dávného, šest set let starého města, které na šest let oživilo.

Duncan proplul kolem těch pustých břehů a za svítání si už razil cestu úzkými průlivy mezi bukovými, jasanovými a březovými lesy, z jejichž hlubin se vynořovaly zelené kopule, kužele porostlé statnými cesmínami (Cesmína – cizokrajná dřevina) i ostré špičáky, mezi nimiž se vysoko tyčil Bucklandův obelisk. Dále plul kolem zátoky San Nicolas, kterou Bougainville kdysi nazval Francouzská zátoka. V dáli si hrála hejna tuleňů

a obrovských velryb, soudě aspoň podle gejzírů vody, viditelných na vzdálenost čtyř mil. Konečně obeplul Duncan mys Froward, na němž se dosud ježily poslední kry právě uplynulé zimy. Na druhé straně úžiny, na Ohňové zemi, zdvihala se do výše šesti tisíc stop hora Sarmiento, obrovská kupa skal, oddělených mezi sebou pásy oblak a tvořících na nebi jakoby vzdušné souostroví. Mysem Froward ve skutečnosti končí americký kontinent, neboť mys Hoorn je vlastně jenom osamocená skála uprostřed moře, ležící na padesátém šestém stupni jižní šířky.

Za tímto místem se průliv zužuje mezi poloostrovem Brunšvickým a zemí Desolación, dlouhým ostrovem, který leží uprostřed tisíce ostrůvků jako nějaký obrovský kytovec vržený mezi oblázky. Jaký to rozdíl mezi tímto rozervaným jižním cípem Ameriky a mezi jasnými a čistými obrysy Afriky, Austrálie nebo Indie! Jaká neznámá katastrofa to rozdrobila zdejší obrovské předhoří, zaříznuté mezi oba oceány?

Po úrodných březích nyní následovala holá, divoce vyhlížející pobřeží, rozeklaná tisícovými úžlabinami spleteného labyrintu skal. Duncan neúchylně a bezpečně plul těmi roztodivnými zákruty a mísil chomáče svého dýmu s mlhou, jež se pak trhala o úskalí. Bez sebemenšího zpomalení minul několik španělských faktorí (Faktorie – obchodní stanice v zámoří) , vybudovaných na zdejších pustých březích. U mysu Tamar se průliv rozšiřoval a jachta mohla obeplout strmé břehy Narboroughových ostrovů rychleji, držíc se blíže při jižním pobřeží. A šestatřicet hodin po vjezdu do průplavu se před jachtou objevily na nejzazším bodu země Desolación útesy mysu Pilares. Před přídílí Duncana se nyní prostíralo širé, volné a třpytivé moře. Jacques Paganel je pozdravil nadšeným zvoláním. Byl stejně vzrušen jako kdysi Fernando de Magalhães, když jeho loď Trinidad nabrala do plachet svěží vítr Tichého oceánu.

KAPITOLA X

TŘICÁTÁ SEDMÁ ROVNOBĚŽKA

Za týden po obeplutí mysu Pilares vjížděl Duncan plnou parou do překrásné, dvanáct mil dlouhé a devět mil široké Talcahuanské zátoky. Počasí bylo nádherné. Od prosince až do března nebývá zde na nebi jediný obláček a podél břehů, chráněných andským pohořím, vane stálý jižní vítr. John Mangles plul podle rozkazu Edvarda Glenarvana těsně u ostrova Chiloé a jiných nespočetných úlomků amerického kontinentu. Nějaká troska, kus zlomeného ráhna nebo úlomek dřeva opracovaného lidskou rukou mohly přivést Duncana na stopu trosečníků. Nikdo však nic nespatriřil a jachta pokračovala v cestě, až posléze, čtyřicet dní po vyplutí z mlhavých vod Clydské zátoky, zakotvila v talcahuanském přístavu.

Glenarvan dal okamžitě spustit na moře člun, a doprovázen Paganelem, přirazil k přístavní

hrázi. Učený zeměpisec chtěl využít příležitosti a uplatnit své znalosti španělštiny, již se dosud tak svědomitě učil. Ale k svému velkému překvapení se nemohl s domorodci dorozumět.

„Nemám správný přízvuk,“ řekl.

„Pojďme na celnici,“ odtušil Glenarvan.

Tam mu bylo několika anglickými slovy a výmluvnými posunky vysvětleno, že britský konzul sídlí v Concepciónu, hodinu jízdy odtud. Glenarvan si snadno opatřil dva rychlé koně a zanedlouho vjel s Paganelem do bran tohoto velkého města, které založil Valdivia, podnikavý a statečný druh bratří Pizarrů.

Jak mnoho ztratilo to město ze svého někdejšího lesku! Nejednou bylo vypleněno domorodci, roku 1819 zapáleno, pak pustošeno, ničeno, a tak nyní je se zdmi doposud zčernalými ohněm zastíněno Talcahuanem. Má sotva osm tisíc obyvatel. Pod jejich lenivýma nohama se změnila ulice v louky. Ustal zde všecken obchod, činnost i podnikání. Z každého balkónu zpívaly dnes mandolíny, za okenicemi lkaly milostné písně a Concepción, kdysi město mužů, stal se městečkem žen a dětí.

Glenarvan se pramálo zajímal o příčiny tohoto úpadku, přestože se ho Paganel snažil v tomto směru poučit, a neztrácejí ani okamžik, odebral se ihned k J. R. Bentockovi, konzulovi britského Veličenstva. Konzul ho přijal velice zdvořile, a když se dověděl o osudu kapitána Granta, zavázal se, že opatří zprávy z celého přímoří.

Na otázku, zdali trojstěžník Britannia ztroskotal na třicáté sedmé rovnoběžce u chilského nebo araukánského pobřeží, dostali zápornou odpověď. Ani konzul, ani jeho kolegové z druhých zemí nevěděli o žádné podobné události. Glenarvan se však nevzdával. Vrátil se do Talcahuana, a nešetřil námahy ani peněz, rozeslal po celém pobřeží zvědy. Všechno marné. Ani nejpečlivější pátrání u přímořského obyvatelstva nepřineslo kladné výsledky. Z toho vyplývalo, že Britannia nezanechala po svém ztroskotání žádnou stopu.

Glenarvan pověděl svým druhům o bezvysledném pátrání. Mary Grantová ani její bratr nemohli zakrýt svou bolest. Bylo to šestého dne po příjezdu Duncana do Talcahuana. Cestující se shromáždili na záďové nástavbě. Lady Helena konejšila obě děti kapitána Granta – ovšem nikoliv slovy, neboť co by byla mohla říci? Jacques Paganel vzal znovu do ruky listiny a pozorně se do nich zahloubal, jako kdyby jim chtěl vyrvat nová tajemství. Přes hodinu je tak prohlížel, až ho posléze Glenarvan oslovil:

„Paganele, spoléhám na váš důvtip! Byl snad náš výklad těchto listin mylný? Je snad smysl těchto slov nesprávný?“

Paganel neodpovídal. Přemýšlel.

„Byly snad mylné naše domněnky o místě katastrofy?“ pokračoval Glenarvan. „Nebije snad slovo Patagonie samo do očí i nejméně důvtipného člověka?“

Paganel stále mlčel.

„Cožpak nám nedává za pravdu slovo Indián?“ řekl Glenarvan.

„Úplně,“ odpověděl Mac Nabbs.

„A není tedy jasné, že trosečníci se obávali, když psali tyto řádky, že padnou do zajetí Indiánů?“

„Okamžik, drahý mylorde,“ ozval se konečně Paganel, „jsou-li všechny ostatní vaše závěry správné, tehle přinejmenším není oprávněný.“

„Co tím chcete říci?“ otázala se lady Helena a oči všech přítomných se upřely na zeměpisce.

„Chci tím říci,“ odpověděl Paganel a zdůrazňoval každé slovo, „že kapitán Grant je nyní v zajetí Indiánů, a dodal bych ještě, že listina o tom neponechává nejmenších pochybností.“

„Vysvětlete to, prosím,“ řekla miss Grantová.

„Nic není snadnějšího, drahá Mary. Místo padnou do zajetí budeme v listině číst jsou v zajetí a všechno je okamžitě jasné.“

„Ale to je vyloučeno!“ odporoval Glenarvan.

„Vyloučeno! A proč, vážený příteli?“ otázal se Paganel s úsměvem.

„Protože láhev mohla být vržena do moře jenom ve chvíli ztroskotání. Z toho důvodu se stupně šířky a délky týkají přímo místa neštěstí.“

„Nic to nedokazuje,“ odvětil živě Paganel, „a já nechápu, proč by trosečníci odvezení Indiány do vnitrozemí nemohli dát zprávu o místě svého zajetí pomocí láhve.“

„To je prosté, milý Paganele, protože když chceme hodit láhev do moře, musíme k tomu to moře mít,“

„Anebo když ne moře,“ odtušil Paganel, „aspoň nějakou řeku, která se do něho vlévá!“

Tato nečekaná a přece správná odpověď byla přijata užaslým mlčením. Podle toho, jak se jeho posluchačům rozzářily oči, Paganel poznal, že všichni začínají znovu doufat. Lady Helena promluvila první.

„To je mi nápad!“ zvolala.

„A docela šťastný,“ dodal prostoduše zeměpisec.

„Co tedy navrhuje?“ otázal se Glenarvan.

„Navrhuji, abychom vyhledali místo, kde sedmatřicátá rovnoběžka vstupuje na americké pobřeží, a abychom ji sledovali bez sebemenší úchytky až do míst, kde se noří do Atlantského oceánu. Na její dráze snad nalezneme trosečníky Britannie.“

„Trochu slabá naděje!“ odvětil major.

„Ať je jakkoliv slabá,“ odpověděl Paganel, „my ji nesmíme zanedbat. Jestliže mám náhodou pravdu a láhev se dostala do moře po některé z řek tohoto kontinentu, pak zde musíme najít stopy zajatců. Pohleďte, přátelé, jen pohleďte na mapu, a nepochybně vás přesvědčím!“

Při těchto slovech rozložil Paganel na stole mapu Chile a argentinských provincií.

„Dívejte se,“ řekl, „a sledujte mě na cestě napříč americkým kontinentem. Projdeme úzkým pásem chilského území. Překročíme Andy. Sestupme dolů do pamp. Jsou v těchto krajích řeky a velké i malé vodní toky? Jsou. Zde je Rio Negro, zde Rio Colorado, zde jsou jejich přítoky, protínané třicátým sedmým stupněm jižní šířky, a ty všechny mohly donést láhev k moři. A tam u nějakého kmene, v rukou nekočovných Indiánů, na břehu málo známých říček, uprostřed velehor, tam někde jsou možná ti, které jistě mohu nazývat našimi přáteli, a čekají na záchranu! Můžeme tedy zklamat jejich naděje? Nejste snad všichni pro to, abychom postupovali napříč těmito krajinami po neúchylné čáře, kterou teď vyznačuje na mapě můj prst? A kdybych se proti všemu očekávání mýlil, není snad naší povinností jít za třicátou sedmou rovnoběžkou až na její konec, a v případě nutnosti obejít po ní celou zeměkouli, abychom stůj co stůj našli trosečníky?“

Tato slova, pronesená s ušlechtilým zanícením, vyvolala mezi Paganelovými posluchači hluboký dojem. Všichni povstali a tiskli mu ruce.

„Ano, tam je tatínek!“ zvolal Robert Grant, hltaje mapu očima.

„A když tam je,“ odpověděl Glenarvan, „tak ho nalezneme, hochu! Nic nemůže být jasnější než výklad našeho přítele Paganela a bezodkladně musíme vyrazit na cestu, kterou nám vytyčil. Buď je kapitán v rukou početného kmene, nebo je zajatcem kmene menšího. V tom případě ho osvobodíme sami. V případě prvého prozkoumáme situaci, vrátíme se na Duncana na východním pobřeží, odplujeme do Buenos Aires a tam si postaví major Mac Nabbs oddíl, který si bude vědět rady se všemi argentinskými Indiány.“

„Výborně, výborně, mylorde,“ přisvědčoval John Mangles, „a já bych dodal, že v této cestě napříč americkým kontinentem není žádné nebezpečí.“

„Žádné nebezpečí a žádné potíže,“ dodal Paganel. „Kolik lidí už ji vykonalo, a přitom neměli vždycky takové možnosti jako my, ani je nepovzbuzoval vznešený účel cesty. Což se již v roce 1782 nevydal jistý Basilio Villarmo z Carmen do Kordiller? A což v roce 1806, kdy se Chilan don Luiz de la Cruz, správce Concepciónské provincie, vydal na cestu podél naší sedmatřicáté rovnoběžky, překročil Andy a po čtyřicetidenní cestě dorazil do Buenos Aires? A což konečně plukovník Garcia, Alcide d'Orbigny a můj vážený kolega doktor Martin de Moussy, kteří prošli tyto země křížem krážem a vykonali pro vědu to, co my nyní vykonáme ve jménu lidskosti?“

„Pane Paganele, pane Paganele!“ zvolala Mary Grantová, zajímajíc se dojetím. „Jak my se vám kdy odvděčíme za obětavost, s níž se vystavujete tolikerým nebezpečím?“

„Nebezpečím!“ zvolal Paganel. „Kdo zde mluví o nějakém nebezpečí?“

„Já ne!“ odpověděl Robert Grant se zářícím zrakem a s odhodlaným výrazem.

„Nebezpečí!“ pokračoval Paganel. „Cožpak něco takového existuje? A vůbec, oč tu vlastně jde? O cestu necelých tři sta padesát mil dlouhou, protože půjdeme přímočaře, a tato cesta bude probíhat na téže šířce, na níž leží na druhé polokouli Španělsko, Sicílie a Řecko, a v důsledku toho bude probíhat téměř v týchž podnebných podmínkách. Nehledě k tomu, že nebude trvat ani celý měsíc! To bude přece procházka!“

„Pane Paganele,“ otázala se nyní lady Helena, „vy se domníváte, že trosečníci jsou dosud naživu, i když padli do rukou Indiánů?“

„Ale samozřejmě, mylady! Indiáni přece nejsou lidojedi! Naprosto ne! Můj krajan pan Guinnard, s nímž jsem se seznámil v Zeměpisné společnosti, byl celé tři měsíce zajatcem Indiánů z pamp. Zkusil hodně, Indiáni s ním surově nakládali, ale všechny ty útrapy nakonec šťastně přečkal. Evropan je v těchto krajích užitečnou bytostí. Indiáni znají jeho cenu, a proto se o něho dobře starají.“

„Nemůžeme tedy déle váhat,“ řekl Glenarvan, „musíme vyrazit, a to bezodkladně. Kudy povede naše trasa?“

„Půjdeme schůdnou a příjemnou cestou,“ odpověděl Paganel. „Zpočátku povede trochu do hor, potom po mírném východním svahu And a konečně rovnou, travnatou a písčnou plání, opravdovou zahradou.“

„Podívejme se na mapu,“ řekl major.

„Zde je, milý Mac Nabbsi. Dojedeme na konec sedmatřicáté rovnoběžky na chilském pobřeží, mezi mysem Rumana a zátokou Carnero. Půjdeme hlavním městem Araukánie a překročíme Kordillery v průsmyku Antuco na severní straně stejnojmenné sopky. Pak sestoupíme po povlných svazích hor, překročíme Neuquén, Rio Colorado, dorazíme do pamp, k Salinasu, k řece Guamini, do Sierry Tapalque. Tam se již táhnou hranice provincie Buenos Aires. Překročíme Sierru Tandil a budeme ve svém pátrání pokračovat až k mysu Medanos na atlantském pobřeží.“

Paganel rozvíjel cestovní plán výpravy a ani se při tom nesnažil nahlížet do mapy, kterou měl rozloženou před očima. Nepotřeboval to. Prostudoval díla Frézierova, Molinova, Humboldtova, Miersova, d'Orbignyho a při své paměti se nemohl zmýlit. Když dokončil svůj zeměpisný výčet, dodal:

„Drazí přátelé, cesta je přímá. Vykonáme ji za třicet dní a dorazíme k východnímu pobřeží dříve než Duncan, jestliže jej nepříznivé větry jen trochu pozdrží.“

„Duncan má tedy křižovat,“ tázal se John Mangles, „mezi mysem Corrientes a mysem svatého Antonína?“

„Zcela správně.“

„A kolik lidí navrhujete vzít na tuto výpravu?“ otázal se Glenarvan.

„Co možná nejméně. Jde jenom o to, abychom poznali, v jaké situaci se kapitán Grant nachází, a nikoliv o to, abychom sváděli s Indiány boje. Myslím, že by měl jet lord Glenarvan, samozřejmě vůdce výpravy, dále major, který své místo jistě nikomu nepostoupí, Jacques Paganel, k vašim službám...“

„A já!“ zvolal mladý Grant.

„Roberte! Roberte!“ lekala se Mary.

„A proč ne?“ odpověděl Paganel. „Cestování mládež zoceluje. Tedy my čtyři a ještě tři námořníci z Duncana...“

„Jakže,“ obrátil se John Mangles na svého pána, „mylorde, vy mne nevezmete s sebou?“

„Drahý Johne,“ odpověděl Glenarvan, „necháváme na palubě své nejdražší, naše cestovatelky! Kdo by nad nimi mohl bdít lépe než věrný kapitán Duncana?“

„Nemůžeme tedy s vámi?“ řekla lady Helena a oči se jí zamžily stínem zármutku.

„Má drahá Heleno,“ odpověděl Glenarvan, „musíme cestu vykonat neobyčejně rychle. Budeme odloučeni jenom nakrátko a...“

„Ano, můj milý, rozumím,“ přivolovala lady Helena. „Jeďte sami a hlavně – šťastné pořízení!“

„Vždyť to není žádná cesta,“ řekl Paganel.

„A co je to tedy?“ otázala se lady Helena.

„Docela obyčejná projížďka. Jako počestní lidé se projedeme po zemi a přitom se budeme snažit vykonat co nejvíce dobra, toť vše. A naším heslem bude transire benefaciendo (Transire benefaciendo (lat.) – jíti světem a konati dobro) .“

Štěstí přálo Austinovi, Wilsonovi a Mulradymu

Těmito Paganelovými slovy skončila diskuse, pokud se ovšem může takto nazvat rozhovor, při němž jsou všichni zúčastnění téhož názoru. Přípravy započaly ještě téhož dne. Bylo rozhodnuto, že výprava zůstane v tajnosti, aby se Indiánům nedostalo výstrahy.

Odjezd byl stanoven na 14. října. Když měli být určeni námořníci, kteří by výpravu doprovázeli, nabízeli se ochotně všichni a Glenarvan byl na rozpacích, koho zvolit. Protože se nechtěl nikoho z těch dobrých lidí dotknout, dal losovat. Štěstí přálo zástupci kapitána Tomu Austinovi, statnému Wilsonovi a Mulradymu, který by se byl mohl v boxu postavit samotnému Tomu Sayersovi (Tom Sayers – slavný londýnský boxer. (Pozn. aut.)).

Glenarvan se připravoval na cestu velmi energicky. Chtěl být do stanoveného dne se vším hotov, což se mu také podařilo. John Mangles se mezitím zásobil uhlím, aby mohl okamžitě vyplout na moře. Chtěl být na argentinském pobřeží dříve než cestovatelé. A tak se mezi Glenarvanem a mladým kapitánem rozvinulo soutěžení, které bylo všem prospěšné.

A 14. října byli všichni ve stanovenou hodinu připraveni. Těsně před odjezdem se cestující z jachty shromáždili v jídelně. Duncan byl připraven k odjezdu a křídla jeho šroubu již čeřila průzračné vody Talcahuana. Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert Grant, Tom Austin, Wilson a Mulrady, vyzbrojeni karabinami a Coltovými revolvery, chystali se opustit palubu. Vůdcové s mezky je už očekávali na konci mola.

„Nejvyšší čas,“ řekl konečně lord Edvard.

„Šťastnou cestu, můj milý!“ odpověděla lady Helena, přemáhajíc své pohnutí.

Lord Glenarvan ji přitiskl k srdci, zatímco Robert se vrhl kolem krku Mary Grantové.

„A nyní, drazí přátelé,“ řekl Jacques Paganel, „poslední stisk ruky, abychom jej cítili až do shledání na atlantském pobřeží!“

To bylo trochu silné přání. Avšak v nejednom případě se přání váženého učenice stalo takřka skutkem.

Všichni vystoupili opět na palubu a sedm cestovatelů opustilo Duncana. Za okamžik byli už na nábřeží, k němuž se manévrující jachta přiblížila až na několik desítek metrů.

Lady Helena naposledy zavolala ze zadní paluby:

„Šťastnou cestu, přátelé, a mnoho zdaru!“

„Šťěstí ať nás cestou provází,“ odvětil Paganel, „a o zdar výpravy už se postaráme sami.“

„Vpřed!“ zvolal John Mangles do strojovny.

„Vzhůru!“ odpověděl lord Glenarvan.

A v téže chvíli, kdy cestovatelé popustili koním otěže a vyrazili po pobřežní cestě, Duncan, hnaný silou lodního šroubu, plnou parou vyplouval na širý oceán.

KAPITOLA XI

CESTA PŘES CHILE

Skupinu domorodců, kterou Glenarvan najal, tvořili tři muži a jedno dítě. Mezkař byl Angličan žijící v kraji už dvacet let. Pronajímal mezky cestujícím a dělal jim průvodce při různých cestách přes Kordillery. Pak je odevzdával do rukou některého „baqueana“, argentinského průvodce, který znal cesty v argentinských pampách. Angličan nezapomněl ve společnosti mezků a Indiánů svůj mateřský jazyk, a tak se mohl s našimi cestovateli bavit. Snadno mu vysvětlili svá přání a rozkazy a Glenarvan toho pilně využíval, poněvadž

Jacques Paganel se stále ještě nemohl se svou španělštinou dorozumět.

Mezkaři neboli „catapazovi“, jak se mu říká v Chile, pomáhali dva domorodí peóni, pastevcí, kteří si přivydělávají jako průvodci mezků, a dvanáctiletý hoch. Peóni dohlíželi na mezky nesoucí zavazadla výpravy, a dítě vedlo klisničku „madrinu“, která, ověšena zvonečky a rolničkami, šla vpředu a vedla za sebou všech deset mezků. Cestovatele vezlo sedm mezků, catapaza osmý a zbývající dva mezci nesli potraviny a několik štůčků látek, jimiž hodlala výprava získat přízeň náčelníků z nížin. Peóni šli podle svého zvyku pěšky. Pokud jde tedy o bezpečnost a rychlost, mohla cesta napříč Amerikou proběhnout za nejlepších podmínek.

Přechod andského pohoří není obyčejná cesta. Nelze se na ni vydat bez silných mezků. Nejlepší bývají z argentinských chovů. Tato nádherná zvířata zde dosahují statnějšího vzrůstu než původní plemeno. Jsou málo náročná na potravu. Napájají se jenom jednou za den, za osm hodin ujdou pohodlně deset mil a bez obtíží unesou náklad čtrnácti arroboů (Arroba je místní jednotka váhy a rovná se 11,5 kg. (Pozn. aut.)).

Na cestě od oceánu k oceánu nejsou žádné hostince. Jí se sušené maso, rýže kořeněná paprikou a zvěřina, kterou si cestující uloví. Pije se voda z horských bystřin nebo z potůčků v pláních a její chuť se zostřuje několika kapkami rumu, který si zde každý veze ve volském rohu zvaném „chiffle“. Jinak je nutno vystříhat se přílišného požívání alkoholu, poněvadž lidský nervový systém je v těchto krajinách nadměru podrážděný. Veškeré spací náležitosti tvoří zvláštní sedlo zvané „recado“. Domorodci je zhotovují z „pelionů“, ovčích kůží, které jsou vydělané jen na jedné straně. Na druhé se nechává vlna nedotčená a kůže se pak spojují dohromady širokými, bohatě vyšívanými popruhy. Když se cestující zabalí do těchto teplých příkrývek, může bezpečně přečkat nejvlhčí noc a spokojeně spát.

Protože byl Glenarvan zkušený cestovatel a dovedl se přizpůsobit mravům rozličných zemí, opatřil pro sebe a pro své přátele chilský kroj. Paganel a Robert, dvě děti – jedno velké a jedno malé –, nevěděli samou radostí, co počít, když si přes hlavu navlekli chilské národní pončo, velkou vlněnou pokrývku s otvorem uprostřed, a když si obuli boty zhotovené z kůže ze zadních nohou mladého koně. A jak bohatě byli vystrojeni mezci! Měli ozdobná udidla, dlouhé otěže z pletených řemínků, jichž se užívalo zároveň jako biče, ohlávku zdobenou kovovými ornamenty a „alforchy“, oboustranné pytle křiklavých barev, v nichž byla denní dávka potravin. Paganel, roztržitý jako vždy, málem stržil při nasedání od svého znamenitého zvířete tři nebo čtyři kopance. Jakmile se však dostal do sedla – nepostradatelný dalekohled měl samozřejmě zavěšený po boku –, jakmile měl jednou obě nohy ve třmenech, svěřil se bystrosti výtečného zvířete a nemohl si na ně nikterak naříkat. Mladý Robert projevoval od samého počátku pozoruhodné jezdecké vlohy.

Vyrazili na cestu. Počasí bylo krásné, nebe dokonale průzračné a vzduch, třebaže slunce notně páliło, byl dostatečně ochlazován přímořským větrem. Skupinka našich cestovatelů rychle postupovala podél zakřiveného pobřeží Talcahuanské zátoky, neboť chtěla o třicet mil jižněji dosáhnout třicáté sedmé rovnoběžky. Prvého dne ujížděli mezi rákosím vyschlých bažin co nejrychleji, ale mluvili jen málo. Ve všech zanechalo loučení hluboký dojem. Na obzoru bylo ještě vidět kouř mizejícího Duncana. Všichni kromě Paganela mlčeli; pilný zeměpisec si kladl ve španělštině otázky a sám si v tomto jazyku také odpovídal.

Catapaz byl mimoto člověk dosti zamlklý a ke svému povolání ani nepotřeboval být příliš hovorný. I na své peóny promluvil jen zřídka. Byli to lidé zkušení a velmi dobře rozuměli svým povinnostem. Jakmile se některý mezek zastavil, pobízeli jej hrdelním výkřikem, a pokud nestačil výkřik, zlomil mezkovu tvrdošijnost kámen vržený jistou rukou. Když se uvolnil popruh nebo povolila uzda, sundal si peón své pončo, zakryl jím mezkovi hlavu, a když byla závada odstraněna, pokračovalo zvíře ihned v cestě.

Mezkaři mají ve zvyku vycházet v osm hodin, po snídani, a jdou potom bez zastávky až do chvíle odpočinku, do čtyř hodin odpoledne. Glenarvan se podřídil jejich zvyku. A právě když catapaz dal znamení k zastávce, přibyli cestovatelé do města Arauka. Leží na jižním cípu zátoky, takže se výprava po celou cestu nevzdálila od zpěněného břehu oceánu. Byli by tedy musili pochodovat ještě dvacet mil na západ, až k zátocce Carnero, aby se dostali na konec třicáté sedmé rovnoběžky. Avšak Glenarvanovi zvědové již prohledali tuto část území a nikde nenalezli žádnou stopu po trosečnicích. Nové pátrání bylo tedy zbytečné, a tak se cestovatelé rozhodli, že město Arauco se stane východiskem cesty. Odtud povede cesta na východ přímo, bez nejmenších úchylek.

Skupinka vstoupila do města, aby tam strávila noc. Utábořila se na dvoře hostince, jehož zařízení bylo velmi skrovné.

Arauco je hlavním městem Araukánie, státu dlouhého šest set a širokého sto dvacet kilometrů a obývaného Moluči, prvorozenými syny chilského národa. Je to hrdý a silný lid, který se jediný na území obou Amerik nikdy nesklonil pod cizím panstvím. I když Arauco kdysi patřilo Španělům, jeho obyvatelé se nepodrobili; vzdorovali tak, jako i dnes vzdorují uchvatitelským pokusům Chile, a jejich nezávislý prapor – bílá hvězda na blankytném poli – dodnes vlaje na vrcholu opevněného pahorku, jenž chrání město.

Zatímco se připravovala večeře, procházeli se Glenarvan, Paganel a catapaz mezi doškovými domky. Kromě kostela a zbytků františkánského kláštera není v Arauku nic

zajímavého. Glenarvan se pokusil získat nějaké zprávy, avšak bezúspěšně. Paganel byl zoufalý, že se nemůže dorozumět s obyvateli; poněvadž ti však mluví araukánštinou, prajazykem, kterým se zde mluví až k Magalhãesově úžině, byla Paganelovi jeho španělština platná asi tolik jako hebrejščina. Místo sluchu zaměstnával oči a s opravdovou rozkoší vědce pozoroval různé typy molučské rasy, které tady potkával. Muži byli vzrostlé postavy, tvář měli lhostejnou, pleť bronzovou, brady bezvousé, oko nedůvěřivé a hlavy široké s dlouhými černými vlasy. Jak se zdálo, oddávali se zahálce, což je konečně příznačné pro válečníky, neboť ti v dobách míru nemají co dělat. Jejich zubožené a neúnavné ženy vykonávaly všechny namáhavé domácí práce, ošetřovaly koně, čistily zbraně, obdělávaly pole a lovil pro své velitele, a při tom si našly ještě čas na výrobu tyrkysově modrých ponč, která vyžadují dva roky práce a jejichž nejnižší cena je sto dolarů.

Zkrátka Molučové jsou málo zajímavý lid s dosti divokými obyčeji. Mají takřka všechny lidské nectnosti, proti nimž stojí jediná ctnost, jejich láska ke svobodě.

„Opravdoví Spartané,“ říkal Paganel, když po procházce usedal k večeři.

Vážený učenec přeháněl a jeho přátelé mu již vůbec nerozuměli, když prohlásil, že jeho srdce Francouze vzrušeně tlouklo při prohlídce města Arauka. Na majorovu otázku, odkud pramení jeho nepochopitelné „vzrušení“, odpověděl, že to je zcela přirozené: vždyť na araukánském trůně kdysi seděl jeden jeho krajan. Major ho požádal, aby jim laskavě prozradil jméno tohoto panovníka, a Jacques Paganel hrdě jmenoval počestného pana de Tonneins, bývalého advokáta z Périgueux, znamenitého muže s mohutným plnovousem, který zažil to, co svržení králové rádi nazývají „nevděkem svých poddaných“. Když se major při pomýšlení na bývalého advokáta, který byl zbaven trůnu, neznatelně pousmál, odpověděl mu Paganel velice vážně, že je možná snazší pro advokáta dělat dobrého krále než pro krále dělat dobrého advokáta. Všichni se dali Paganelově poznámce do smíchu a několika kapkami „chichy“, kořalky z vykvašené kukuřice, připili na zdraví araukánského exkrále Aurelia Antonína I. Za několik minut pak již cestovatelé, zabalení do svých ponč, spali hlubokým spánkem.

Příštího dne v osm hodin se skupinka s madrinou vpředu a s peóny vzadu vydala na východ: nastoupila cestu po třicáté sedmé rovnoběžce. Projížděla teď úrodným araukánským územím, bohatým na vinice a stáda. Pozvolna však nastupovala samota. Jen tu a tam byla po několika mílich nějaká chýše „rastreadorů“, indiánských krotitelů koní, proslavených po celé Americe. Občas uviděli na cestě opuštěnou poštovní stanici, v níž nacházel útulek domorodec bloudící planinami. Dvě řeky, Rio de Raque a Rio de Tubal, přetínaly toho dne cestu výpravy. Ale catapaz vždy našel brod, aby mohli přejít na druhý

břeh. Na obzoru se prostíralo andské pohoří, jehož hřbety a stále čtenější hroty se k severu zvyšovaly. Byly to jen spodní obratle obrovské páteře, na níž spočívá kostra Nového světa. Ve čtyři hodiny odpoledne se výprava po pětatřicetimílové cestě zastavila pod širým nebem ve vysokém myrtovém hájku. Sundali mezkům uzdy a zvířata se mohla jít volně napást husté trávy v prérii. Z alforch si cestovatelé vyndali maso a rýži. Peliony rozprostřené po zemi sloužily za pokrývky i podušky a každému poskytlo to nouzové lože osvěžující odpočinek; peóni a catapaz drželi střídavě stráž.

Rio de Tubal

Protože počasí bylo tak příznivé, protože všichni cestující, nevyjímaje Roberta, byli naprosto zdraví a konečně protože tato výprava začínala za tak šťastných okolností, museli toho využít – jako hráč, kterému „padá karta“. Takový názor sdíleli všichni. Příštího dne jeli rychle, bez nehody překročili peřeje řeky Bell a večer, když se utábořili na březích Rio Biobia, jež tvoří hranici mezi španělským Chile a Chile nezávislým, mohl Glenarvan zapsat k dobru své výpravy dalších třicet pět mil. Krajina se nezměnila. Stále táž hojnost a přemíra bohatství amarylek, keřovitých fialek, fuchsií, durmanů a zlatokvětých kaktusů. V houští se krčila nejrozmanitější zvěř, mezi jiným i ocelot. Jenom volavka, sova pustovka, kvíčaly a potápky zde zastupovaly opeřené plémě, prchající před drápy sokolů. Domorodců však potkávali cestující málo. Jen tu a tam se jako stín mihl nějaký „guasso“, zbídačelý potomek Indiánů a Španělů, ujíždějící na koni zkrvaveném ostruhou, kterou má guasso na bosé noze. Cestovatelé nenašli po celou dobu nikoho, s kým by mohli promluvit, a byli úplně beze zpráv. Ale Glenarvanovi to nevadilo. Říkal si, že kapitán Grant, zajatý Indiány, byl jistě odvečen přes andské pohoří. Pátrání mohlo tedy být úspěšné až v pampách, a nikoliv na této straně. Bylo jen třeba zachovat trpělivost a rychle, bez ustání postupovat vpřed.

Sedmnáctého vyrazili v obvyklou hodinu a v obvyklém pořádku. Robert však nejednou své místo opouštěl, protože se nechával strhnout horlivostí a k velké mrzutosti svého mezka chtěl předjíždět madrinu. Jenom přísné Glenarvanovo napomenutí udržovalo chlapce v řadě.

Krajina byla teď stále nerovnější. Mírné stoupání půdy svědčilo o blízkosti hor. Říčky se množily a s šuměním se vinuly mezi svahy. Paganel často nahlížel do map. Když tam některý vodní tok nebyl, a to se stávalo často, jeho zeměpisická krev vzkypěla a on se rozčiloval tím nejroztomilejším způsobem, jaký si lze představit.

„Bezejmenný potok,“ říkával, „je jako člověk bez domovské příslušnosti! Z hlediska geografických zákonů neexistuje.“

A proto se nerozpakoval a křtil tyto bezejmenné říčky. Zaznamenával je do mapy a obdařoval je nejzvučnějšími španělskými jmény.

„Jaký to jazyk!“ říkal. „Jaký to bohatý a libozvučný jazyk! Zvučí kovem a jsem přesvědčen, že se skládá ze sedmdesáti osmi dílů mědi a dvaceti dvou dílů cínu jako nejlepší zvonovina!“

„A činíte v něm aspoň pokroky?“ otázal se Glenarvan.

„Ovšemže, mylorde! Jen kdyby nebylo toho přízvuku! Bohužel ten přízvuk!“

Prozatím si Paganel celou cestu neúnavně lámal jazyk a zvykal si na obtížnou výslovnost, nezanedbávaje přitom ovšem ani geografická pozorování. Zeměpisu rozuměl věru obdivuhodně a těžko bys hledal většího znalce. Když se Glenarvan tázal catapaza na nějakou místní zvláštnost, byl jeho učený druh vždycky pohotovější a odpovídal dříve než průvodce. Catapaz se na něho jen užasle díval.

Téhož dne narazili kolem desáté hodiny na silnici, jež přetínala dráhu jejich cesty. Glenarvan se přirozeně tázal, jaká je to cesta, a stejně přirozeně mu dal odpověď zase Jacques Paganel.

„To je cesta z Yumbelu do Los Angeles.“

Glenarvan se podíval na catapaza.

„Správně,“ odpověděl průvodce.

Pak se obrátil na zeměpisce:

„Vy jste tedy zdejší končiny již procestoval?“

„Samozřejmě!“ odpověděl Paganel vážně.

„Na mezku?“

„Ne, v křesle.“

Catapaz nepochopil; pokrčil rameny a vrátil se do čela oddílu.

V pět hodin večer se catapaz zastavil v nehluboké kotlině několik mil nad městečkem Loja.

Té noci tábořili cestovatelé na úpatí prvních stupňů kordillerských velehor.

KAPITOLA XII

DVANÁCT TISÍC STOP NAD ZEMÍ

Cesta přes Chile probíhala dosud bez vážnějších nehod. Ale teď se najednou objevily nesnáze a nebezpečí, která s sebou nese cestování v horách. Boj s přirozenými překážkami teprve začínal.

Před dalším pochodem bylo nutno rozhodnout důležitou otázku. Šlo o to, jak překročit andské pohoří a nevzdálit se od stanovené dráhy. Catapaz byl dotázán na radu.

„V této části Kordiller,“ odpověděl, „znám jenom dva schůdné přechody.“

„Jistě průsmyk Arica,“ řekl Paganel, „který objevil Mendoza?“

„Ovšem.“

„A průsmyk Villarrica, který leží na jih odtud?“

„Ano.“

„Nuže, přáteli, tyto dva průsmyky mají jenom jedinou vadu, že nás totiž odvádějí příliš daleko na sever nebo na jih.“

„A vy byste nám mohl navrhnout jiný přechod?“ otázal se major.

„Ovšemže,“ odpověděl Paganel, „průsmyk Antuco, který leží na sopečnatém svahu na třicátém sedmém stupni třiceti minutách, tedy jenom půl stupně od naší cesty. Leží ve výši pouhého tisíce sáhů a byl objeven Zamudiem de Cruz.“

„Budiž,“ řekl Glenarvan, „ale znáte ten průsmyk, catapaze?“

„Znám, mylorde, už jsem tudy Andy přecházel, ale nenavrhl jsem ho, protože je to spíše dobytčí cesta, které používají indiánští pastevci z východních svahů.“

„Nuže, přáteli,“ odpověděl Glenarvan, „tam, kde projdou pehuenčská stáda klisen, ovcí a skotu, dokážeme projít i my. A protože tak se neodchýlíme od své dráhy, vzhůru do průsmyku Antuco!“

Ihned bylo dáno znamení k odjezdu a výprava zmizela v údolí Lejas mezi obrovskými krasovými masívy. Cestovatelé a jejich průvodci stoupali po sotva znatelném svahu. Kolem jedenácté hodiny musili obejít jezírko, které bylo přirozenou nádrží a malebným dostaveníčkem všech okolních říček; se zurčením se sem sbíhaly a znehybněly zde v průzračné kráse. Nad jezerem se prostíraly rozsáhlé „llanos“, horské travnaté pláně, kde se popásala indiánská stáda. Potom dorazili cestující k bažině, která se táhla na jih i na sever, a že se z ní dostali, za to mohli děkovat jen instinktu svých mezků. V jednu hodinu se před nimi vynořila špičatá skála, jejíž vrchol věncily pobožené bašty ballenarské pevnosti. Minuli ji. Svahy byly již příkřejší, kamenitější a pod kopyty mezků se s rachotem valily dolů kaskády uvolněných kaménků. Kolem třetí hodiny se objevila další malebná zřícenina pevnosti zničené za povstání roku 1770.

„Hory zřejmě neoddělují lidi dostatečně,“ řekl Paganel, „musí se ještě opevňovat.“ Od té chvíle byla již cesta neschůdná, a dokonce nebezpečná; úhel svahu se stále víc rozvíral, stezky byly čím dál užší, děsivé propasti zely cestujícím pod nohama. Mezci postupovali opatrně a se skloněnými hlavami očichávali cestu. Oddíl jel v řadě. Občas zmizela madrina v prudkém záhybu z dohledu a malá karavana se pak řídila jenom vzdáleným zvukem zvonku. A rozmarné zákruty stezky nejednou rozložily kolonu do dvou rovnoběžných řad, takže catapaz mohl mluvit s peóny, ale mezi nimi zela nepřekročitelná propast dvě stě sáhů (Sáh – 1,9 m.) hluboké a sotva dva sáhy široké rozsedliny.

Travnatý porost zde zatím ještě vzdoroval vpádu kamení, ale bylo již znát, že říše nerostná se vrhla do boje s říší rostlinnou. Blízkost sopky Antuco prozrazovaly lávové proudy, šedavě zbarvené a zježené žlutými jehlicovými krystaly. Balvany, nakupené na sobě a hrozící sesutím, držely pohromadě proti všem zákonům rovnováhy. Kataklyzmata (Kataklyzma – velká změna v zemském povrchu, způsobená zemětřesením, sopečnou činností apod.) jistě snadno měnila jejich vzhled a při pohledu na tyto vratké špičáky, nepevné kužele a labilní homole bylo zřejmé, že zdejší hornatá krajina nenabyla ještě definitivní tvářnosti.

Za takových okolností bylo těžké rozeznávat cestu. Téměř neustávající pohyb andského horstva často mění zdejší cesty a orientační body nebývají vždy na svých místech. Proto byl i catapaz nejednou na rozpacích. Zastavoval se, rozhlížel se kolem sebe, zkoumal podobu skal a hledal stopu po Indiánech. Podle ničeho se však nemohl orientovat.

Glenarvan sledoval svého průvodce krok za krokem. Chápal a viděl jeho nesnáze, stupňované neschůdností cesty. Neodvažoval se ho otázat a myslil si, možná ne bezdůvodně, že někteří mezkaři mají podobný instinkt jako mezci a že je nejlépe na něj spoléhat.

Ještě hodinu bloudil catapaz takřka nazdařbůh, ale přitom stoupal stále do vyšších horských pásem. Posléze byl nucen zůstat stát. Oddíl byl v nevelikém údolí, v jedné z těch úzkých kotlin, jimž Indiáni říkají „quebradas“. Zašpičatělá porfyrová stěna uzavírala její východ. Když catapaz marně hledal další cestu, seskočil s mezka, zkřížil si paže na prsou a čekal. Glenarvan šel k němu.

„Zabloudil jste?“ otázal se.

„Ne, mylorde,“ odvětil catapaz.

„Nejsme snad v průsmyku Antuco?“

„Jsme.“

„Nemýlíte se?“

„Nemýlím. Zde jsou zbytky indiánského ohniště a tady stopy po stádu klisen a ovcí.“

„Této cesty se tedy užívá!“

„Ano, ale už se jí uživat nebude. Od posledního zemětřesení je neschůdná...“

„Pro mezky,“ odtušil major, „ale ne pro lidi.“

„To je prosím vaše věc,“ odpověděl catapaz, „udělal jsem, co jsem mohl. Moji mezkové a já jsme ochotni se vrátit, budete-li si přát, a najít jiný přechod.“

„A to by bylo zdržení...?“

„Nejméně třídenní.“

Glenarvan catapaza mlčky poslouchal. Povinnost jejich průvodce tím zřejmě končila. Mezci nemohli jít dále. Ale když byl učiněn návrh, aby se výprava vrátila, obrátil se Glenarvan ke svým druhům a otázel se jich:

„Jste ochotni projít přese všechno tudy?“

„Půjdeme za vámi,“ odpověděl Tom Austin.

„A třebaš i před vámi,“ dodal Paganel. „Oč tu celkem jde? O přechod přes horský řetěz, jehož protilehlé svahy jsou nesrovnatelně schůdnější! Potom již najdeme argentinské baqueany, kteří nás převedou přes pampy, i rychlé koně zvyklé uhánět po rovinách. Proto neotálejme a vzhůru!“

„Vzhůru!“ zvolali Glenarvanovi druhové.

„Nedoprovodíte nás?“ otázel se Glenarvan catapaza.

„Já dělám průvodce jenom s mezky,“ odpověděl mezkař.

„Jak je libo.“

„Obejdeme se bez něho,“ řekl Paganel. „Za touto stěnou zase nalezneme antucké stezky a já vás svedu dolů tak bezpečně jako nejlepší horský vůdce.“

Glenarvan zaplatil catapazovi a propustil ho i s peóny a mezky. Zbraně, náradí a část potravin rozdělil mezi sedm cestovatelů. Jednomyslně bylo rozhodnuto, že výstup bude zahájen okamžitě a že v případě potřeby se bude pokračovat v cestě i do noci. Po levém svahu se vinula strmá stezka, po níž by mezci neprošli. Potíže byly veliké, ale po dvou hodinách namáhavého bloudění dorazil Glenarvan se svými druhy do průsmyku Antuco.

V pět hodin ráno dosáhli cestovatelé výšky 7500 stop

Nyní byli tedy ve vlastním andském pásmu, nepřilíš vzdáleném od nejvyššího hřebenu Kordiller, ale po schůdné stezce, po hledaném průsmyku nebylo ani stopy. Celý kraj se při posledním zemětřesení změnil, a proto bylo nutno stoupat stále výš a výš na hřebeny pohoří. Paganel byl značně zklamán, že nenašel volnou cestu, a obával se, že bude krajně namáhavé vystoupit až na vrcholy And, jejichž průměrná výška se pohybuje mezi jedenácti tisíci a dvanácti tisíci šesti sty stop. Naštěstí bylo počasí klidné, nebe jasné a doba příhodná, ale v zimě, od května do října, byl by podobný výstup nemožný. Cestovatelé rychle podléhají krutým chladům a ti, kteří odolají zimě, padnou za oběť zdejšímu prudkým bouřím, zvaným „temporales“.

Výstup pokračoval celou noc. Vytahovali se za ruce na téměř nepřístupné plošiny, přeskakovali široké a hluboké průrvy, řetězem rukou si nahrazovali provazy a ramena druhů sloužila za stupně. Naši neohrožení hrdinové se podobali skupině klaunů, kteří nasazují život při nejnemožnějších kouscích na visutých hrazdách. Zejména Mulradyho síla

a Austinova mrštnost se zde uplatňovaly při tisícových příležitostech. Oba dva dobří Skotové pomáhali všude. Mnohdy by byl oddíl bez jejich obětavosti a statečnosti neprošel. Glenarvan nespouštěl oči z mladého Roberta, kterého jeho věk a živost strhávaly k nerozvážnostem. Paganel postupoval přímo s bojovným zápalem. Naproti tomu major se omezoval jenom na zcela nejnnutnější a nejneopatrnější pohyby. Uvědomoval si vůbec, že stoupá již několik hodin? Není to jisté. Snad si myslil, že sestupuje.

V pět hodin ráno dosáhli cestovatelé výšky sedmi tisíc pěti set stop, což zjistili pomocí tlakoměru. Byli teď na předposledním pásmu hor, na nejzazší hranici oblasti stromů. Viděli různou zvěř, která by lovcem rozradostnila nebo obšťastnila. A ta čiperná zvířátka to dobře věděla, protože před lidmi již zdaleka prchala. Žila zde lama, vzácné horské zvíře, které nahrazuje skopce, skot i koně a žije ve výškách, kde nemůže žít mezek. Byla tu činčila, malý, hezký a bázlivý hlodavec s hustou srstí, který tvoří přechod mezi zajícem a tarbíkem. Jeho zadní tlapky připomínají klokanu. Pohled na toto zvíře pobíhající v korunách stromů je vskutku roztomilý.

„Pták to ještě není,“ říkal Paganel, „ale čtvernožec už také ne.“

To však nebyli poslední obyvatelé hor. Ve výšce devíti tisíc stop, na hranici věčného sněhu, žili ještě ve stádech nepředstavitelně krásní přežvýkavci, alpaky s dlouhou hedvábnou srstí, a dále jakési bezrohé, půvabné a hrdé kozy s jemnou vlnou, které přírodopisci nazývají vikuně. Ale nebylo možno se jim přiblížit; sotva se ukázaly. Vikuně přímo střelhibitě prchaly a nehlučně klouzaly po běloskvoucím sněhovém koberci.

Nyní se tvářnost krajiny změnila. Kol dokola strměly veliké, jiskřící a místy modravé masívy ledu, obražející první jitřní paprsky. Výstup byl teď velmi nebezpečný. Odvažovali se postupovat vpřed jen krok za krokem, stále pátrajíce po trhlinách. Oddíl musel před každým krokem pečlivě prozkoumávat půdu. Wilson šel v čele řady a nohou zkoušel pevnost ledovců. Jeho druhové stoupali do jeho stop a zachovávali mlčení, protože sebemenší hluk mohl zvířit vzduchové vrstvy a způsobit pád sněhových spoust, které hrozivě visely nad jejich hlavami.

Dospěli tak až k pásmu kleče, která o dvě stě padesát sáhů výše ustoupila travinám a kaktusům. Ve výši jedenácti tisíc stop zmizely z neúrodné půdy i tyto rostliny a po rostlinstvu nezůstalo ani památky. Poutníci se zastavili jenom jednou, v osm hodin, aby se rychle nasídali a obnovili tak své síly, a s nadlidskou odvahou se pak vydali na další výstup, překonávající stále větší nebezpečí. Obkročmo se musili sunout po špičatých hřebenech nad propastmi, kam se ani neodvažovali pohlédnout. Na mnoha místech ukazovaly cestu dřevěné kříže, vyznačující místa nesčetných neštěstí. Kolem druhé hodiny se před nimi rozprostřela mezi rozervanými hroty obrovská plošina, náhorní poušť bez

sebemenší stopy po vegetaci. Vzduch byl suchý, nebe ostře modré. V této výši vůbec neprší, páry se zde srážejí v sních a kroupy. Porfyrové nebo čedičové hroty prorážely tu a tam bílý rubáš sněhu jako hnáty kostlivce a chvílemi se zvětralé úlomky křemene nebo ruly řítily dolů s dutým rachotem, v řídkém ovzduší sotva slyšitelným.

Avšak náš oddíl byl i při své odvaze už na pokraji sil. Když Glenarvan viděl, jak jsou jeho druhové vyčerpaní, litoval, že se odvážil tak daleko do hor. Mladý Robert se bránil únavě, ale nemohl už dál.

Ve tři hodiny se Glenarvan zastavil.

„Musíme si odpočinout,“ řekl, neboť věděl, že nikdo jiný by tento návrh neučinil.

„Odpočinout?“ namítl Paganel. „Ale není kde.“

„Musíme, je to nutné, už kvůli Robertovi.“

„Ne, mylord,“ odpověděl statečný chlapec, „mohu ještě jít... nezastavujte se...“

„Poneseme tě, hochu,“ navrhl Paganel, „musíme se však za každou cenu dostat na východní svah. Tam snad najdeme nějakou horskou chatu. Musíme jít ještě dvě hodiny.“

„Jste všichni pro?“ otázal se Glenarvan.

„Ano,“ odpověděli jeho druhové.

Mulrady dodal:

„Vezmu si chlapce na starost.“

A pokračovali v cestě na východ. Čekaly je ještě dvě hodiny strašného výstupu. Oddíl stoupal stále výš, aby dospěl na nejvyšší vrcholky pohoří. Řídkost vzduchu působila bolestivý tlak na prsou, nazývaný zde „puna“. Z dásní a rtů jim prýštila krev. Byla porušena rovnováha mezi vnějším a vnitřním tlakem a snad také sněhové spousty zředovaly v těch vysokých polohách atmosféru. Nedostatečnou hustotu vzduchu museli nahrazovat rychlejším dýcháním a tím povzbuzovat krevní oběh; to však je unavovalo právě tak jako pohled na jiskřící sněhové vločky, od nichž se prudce odrážely sluneční paprsky. Přes všechnu vůli našich statečných přátel nadcházel nyní okamžik, kdy ochabovali i ti nejhrouževnatější, a závrať, strašlivá horská nemoc, vyčerpávala nejen jejich síly tělesné, ale i duševní. Takovou únavu nelze donekonečna přemáhat. Záhy byly pády častější a častější a ti, kteří jednou padli, vlekli se dál už jenom po kolenou.

Naprosté vyčerpání mělo tedy ukončit nadměrně dlouhý výstup a Glenarvan si s hrůzou uvědomoval, jak tu do nedozírna leží sních, jak chlad proniká celý ten zlověstný kraj, jak stíny stoupají k opuštěným vrcholům, jak nezbytně potřebuje oddíl na noc útočiště. Tu se major zastavil a klidně řekl:

„Chata.“

KAPITOLA XIII

DOLŮ S KORDILLER

Každý jiný člověk než Mac Nabbs mohl by jít stokrát kolem této chýše, mohl by jít i po její střeše, a neměl by ani potuchy o její existenci. Od okolních skal ji odlišovala jen nepatrná návěj sněhové pokrývky. Tu bylo nutno odklídít. Po půlhodině usilovné práce uvolnili Mulrady a Wilson vchod do „casuchy“ a oddíl se do ní spěšně nahrnul.

Casuchu vystavěli Indiáni z „adob“, což jsou na slunci sušené cihly. Chata měla tvar krychle o hraně dvanácti stop a stála na vrcholu čedičové skály. Ke dveřím, jedinému otvoru chýše, vedly kamenné schody, a přestože dveře byly úzké, dovedly si jimi prorazit cestu vichřice, sníh i kroupy, když se nad horami rozpoutala strašná temporale.

Do chaty se mohlo pohodlně vejít deset osob, a i když v období dešťů nebyly její stěny zcela neprostupné, aspoň v této době poněkud chránily před silným mrazem – teploměr ukazoval deset stupňů pod nulou. Kromě toho zde byl krb s komínem z velice špatně spojovaných cihel, ale přece v něm bylo možno rozdělávat oheň a bojovat tak účinně proti nízké teplotě pronikající zvenčí.

„Není to tu nijak pohodlné,“ řekl Glenarvan, „ale na přespání to stačí.“

„Cože,“ zvolal Paganel, „vždyť to je hotový palác! Chybějí tu jenom strážce a dvořané. Bude nám zde výtečně.“

„Zvláště až nám v krbu zapraská oheň,“ řekl Tom Austin, „protože snad nám aspoň nebude zima, když už máme hlad, a já osobně bych měl větší radost z pořádné otepi dřeva než z kusu zvěřiny.“

„Dobrá, Tome,“ odpověděl Paganel, „poohlédnu se po nějakém palivu.“

„Topivo na vrcholu Kordiller!“ řekl Mulrady, potřásaje pochybovačně hlavou.

„Když zde Indiáni postavili krb,“ pravil major, „pak se tu asi něco na topení najít dá.“

„Přítel Mac Nabbs má pravdu,“ souhlasil Glenarvan. „Připravte zatím všechno k večeři, já jdu dělat drvoštěpa.“

„Doprovodíme vás s Wilsonem,“ odpověděl Paganel.

„Mne byste nepotřebovali?“ otázal se Robert a vstal.

„Ne, odpočiň si, milý hochu,“ řekl Glenarvan. „Bude z tebe muž ve věku, kdy jiní jsou ještě dětmi!“

Glenarvan, Paganel a Wilson vyšli z casuchy. Bylo šest hodin večer. Mráz ostře štípal, ačkoliv bylo klidno. Nebeský blankyt již potemněl a slunce posledními paprsky celovalo nejvyšší štít And. Paganel měl s sebou tlakoměr a nyní zjistil, že rtuťový sloupec se ustálil na čtyřech stech devadesáti pěti milimetrech. Tak nízký tlak odpovídá výši jedenácti tisíc

sedmi set stop. Tahle část Kordiller byla tedy jenom o devět set deset metrů nižší než Mont Blanc. Kdyby v těchto horách byly takové překážky, jaké číhají na každém kroku při výstupu na švýcarského velikána, kdyby naše poutníky přepadaly uragány a cyklóny, nebyl by z nich ani jediný překročil tyto velehory Nového světa.

Glenarvan a Paganel došli na porfyrový pahorek a rozhlédli se po obzoru. Byli nyní na vrcholu Kordiller a zrakem mohli přehlédnout na čtyřicet tisíc čtverečních mil. Na východě se hory svažovaly v mírném úhlu schůdných svahů, po nichž peónové klouzají až do hloubky několika set sáhů. Podélné pásy kamenů a bludných balvanů, stržené sesouvajícími se ledovci, tvořily v dálce obrovské morény. Údolí Colorada již tonulo v hlubokém stínu, jenž stoupal výš a výš za zapadajícím sluncem. Zvlněný povrch země, hřbety, hroty a štíty, ozářené slunečními paprsky, postupně temněly a po celém východním svahu And se pozvolna snášel soumrak. Na západě ještě slunce osvětlovalo předhoří, nad nímž se zdvihají strmé stěny západních úbočí. Byla to oslňující podívaná na skály a ledovce, ozařované slunečními paprsky. K severu se vlnila řada vrcholků, které nepozorovatelně splývaly a tvořily jakoby křivolakou čáru, nakreslenou neumělou rukou. Pohled po těch vrcholcích zmateně těkal sem tam. Ale na jihu naopak teprve nyní začínala nádherná podívaná a s houstnoucím soumrakem nabývala úchvatné síly. Pohled se nořil do divokého údolí Torbida a ulpíval na sopce Antuco, jejíž zející kráter se rozvíral dvě stě mil odtud. Vulkán soptil jako obrovský netvor podobný příšerným leviatanům, obrovským saním z biblických dob, a chrлил žhavý dým smíšený s proudy sazí a plamenů. Okruh hor kolem něho byl jako v ohni. Krupobití rozžhavených kamenů, mračna narudlého dýmu a výtrysky lávy se spojovaly v hořící sloupy. Mohutné, každým okamžikem silící výbuchy a oslnivé výšlehy plamene naplňovaly celý širý obvod pronikavou září, zatímco slunce, pozvolna ztrácejíc soumravný svit, mizelo ve stínech obzoru jako vyhaslá planeta.

Paganel a Glenarvan by byli zůstali dlouho stát před tímto velkolepým soubojem světél pozemských a světél nebeských. Ale strážlivější Wilson jim připomněl skutečnost. Dříví zde ovšem nebylo. Skály však naštěstí pokrýval suchý a chudičký lišejník. Nasbírali ho velké množství, právě tak jako rostliny zvané „llaretta“, jejíž kořen je hořlavý. Když toto vzácné topivo přinesli do casuchy, udělali z něho v krbu hraničku. Oheň se těžko rozdělával a zvláště těžko udržoval. Příliš řídký vzduch obsahoval málo kyslíku, který je nutný k hoření. Tak to aspoň vysvětloval major.

„Naproti tomu,“ dodal, „nebudeme muset vodu zahřívát na sto stupňů, aby se nám vařila. Kdo má rád kávu ze stostupňové vroucí vody, bude si muset nechat zajít chuť, protože tady bude k jejímu varu stačit necelých devadesát stupňů (Bod varu vody klesá přibližně o

jeden stupeň na každých 324 m výšky. (Pozn. aut.)) .“

Mac Nabbs se nemýlil, a když ponořil do kotlíku s vroucí vodou teploměr, vystoupila rtuť jenom na osmdesát sedm stupňů. Ale každý člen výpravy vypil s rozkoší několik doušků horké kávy. Zato sušené maso bylo trochu málo vydatné a to vyvolalo u Paganela právě tak oprávněný jako zbytečný povzdech.

„Na mou věru,“ řekl, „musím uznat, že pečínka z lamy by nebyla špatná! To zvíře prý se vyrovná skotu i skopci a já bych docela rád poznal, zdali to platí i z hlediska výživy!“

„Jakže!“ zvolal major. „Učený Paganele, vy nejste spokojen s naší večeří?“

„Jsem unesen, majore... Ovšem přiznám se, že jeden chod zvěřiny bych velice uvítal.“

„Vy jste ale labužník,“ řekl Mac Nabbs.

„Souhlasím s tím přívyskem, majore. Ale říkejte si co chcete, vy sám byste se jistě nijak nezlobil na nějaký ten biftek!“

„To je možné,“ odpověděl major.

„A kdybychom vás požádali, abyste šel, přestože je noc a zima, na číhanou, šel byste bez váhání?“

„Samozřejmě, a je-li vám libo...“

Než měli Mac Nabbsovi druhové čas majorovi poděkovat a odmítnout jeho neumdlévající obětavost, ozval se vzdálený mekot. Dlouhý a táhlý. Nebyly to hlasy ojedinelých zvířat, ale hluk celého, rychle se blížícího stáda. Měla jim snad náhoda kromě přístřeší poskytnout i večeří? Tak uvažoval zeměpisec. Ale Glenarvan poněkud ochladil jeho radost poznámkou, že na Kordillerách se nikdy neobjevuje zvěř v takových výškách.

„Co je to tedy za hluk?“ řekl Tom Austin. „Slyšíte, jak se přibližuje?“

„Lavina?“ otázal se Mulrady.

„Vyloučeno! Je to skutečně zvířecí mekot,“ odušil Paganel.

„Pojďme se podívat,“ navrhl Glenarvan.

„A hned jako lovci,“ odpověděl major a popadl karabinu.

Všichni se vyhrnuli z casuchy. Venku byla už temná a hvězdnatá noc. Ještě se neobjevil srpek měsíce – nahlodaný kotouč poslední fáze měsíce. Severní a východní vrcholky se ztrácely v tmách a zrak rozeznával jenom fantastickou siluetu několika nejvyšších skal. Mekot – zřetelný mekot vyděšené zvěře – zesiloval. Přicházel od temné části Kordiller. Co se to dělo? Náhle se přihnala lavina, avšak lavina živých tvorů šílených hrůzou. Celá plošina jako by se dala do pohybu. Blížila se sta a snad tisíce zvířat, a přestože byl vzduch řídký, působila zvěř ohlušující ryk. Byla to dravá zvěř z pamp anebo jenom stádo lam a vikuní? Glenarvan, Mac Nabbs, Robert, Austin a oba námořníci měli stěží čas vrhnout se k zemi a již se tento živoucí víchř přehnal několik stop nad nimi. Paganel, který spoléhal na

svou nyktalopii a zůstal stát, aby lépe viděl, byl v okamžiku smeten.

V téže chvíli zahřměl výstřel z pušky. To major vystřelil bez míření. Zdálo se mu, že několik kroků od něho kleslo jedno zvíře, ale stádo, řítící se nezadržitelně vpřed, zesílilo svůj řev a zmizelo na svazích ozářených odleskem sopky.

„Konečně, už je mám,“ ozval se Paganelův hlas.

„A co máte?“ otázal se Glenarvan.

„Své brýle, k čertu! V takové vřavě musí člověk ztratit přece aspoň brýle!“

„Nejste raněn...?“

„Ne, trochu mě to podupalo. Ale co?“

„Toto,“ odpověděl major, který za sebou táhl zastřelené zvíře.

Všichni spěchali do chýše a při světle krbu si prohlíželi Mac Nabbsovu kořist.

Bylo to pěkné zvíře, podobné malému velbloudu, avšak bez hrbu. Mělo malou hlavu, vychrtlé tělo, dlouhé a tenké nohy, hebkou srst světle hnědé barvy, pod břichem s bílými skvrnami. Sotvaže je Paganel spatřil, zvolal:

„To je guanaka!“

„Co je to guanaka?“ otázal se Glenarvan.

„Zvíře, které se dá jíst,“ odpověděl Paganel.

„A je to dobré?“

„Pochoutka. Pokrm pro bohy. Já to věděl, že budeme mít k večeři čerstvé maso. A jaké maso! Ale kdo to zvíře stáhne?“

„Já,“ řekl Wilson.

„Dobrá, já je zase upeču,“ odpověděl Paganel.

„Snad nejste kuchař, pane Paganele?“ řekl Robert.

„Jakpak ne, chlapče, vždyť jsem Francouz! V každém Francouzovi je kus kuchaře.“

O pět minut později kladl Paganel na dřevěné uhlí z kořínků llarety silné porce zvěřiny. A za deset minut podával svým druhům toto velice vábivé maso jako „řízky z guanaky“. Všichni se do něho bez velkého ostýchání lačně zakousli.

Avšak k velkému zeměpiscovu překvapení bylo první sousto přivítáno všeobecným úšklebkem a jednohlasým „fuj“.

„To je strašné!“ řekl jeden.

„To se nedá jíst!“ přidal se druhý.

Chtě nechtě musil nešťastný zeměpisec uznat, že tato pečeně na rožni nebyla stravitelná ani pro lidi vyhladovělé. A už se ozvalo několik prvních vtipů. Paganel ostatně vtipu znamenitě rozuměl. Všichni si dobírali jeho „pochoutku pro bohy“, ale on sám přemýšlel, proč toto maso guanaky, které je skutečně dobré a velmi hodnotné, se stalo v jeho rukou

tak odporné. Tu mu bleskla mozkiem náhlá myšlenka. „Už to mám,“ zvolal. „No ovšem, už to mám, už jsem na to přišel!“

Plošina sjížděla dolů rychlostí expresu

„Asi to maso leželo příliš dlouho na skladě, že?“ zeptal se klidně Mac Nabbs.

„Ne, vy nesnesitelný majore, ale to maso příliš běhalo! Jak jsem na to mohl zapomenout!“

„Co tím myslíte, pane Paganele?“ otázal se Tom Austin.

„Myslím tím tolik, že maso guanaky je dobré jen tehdy, je-li guanaka zabita při odpočinku. Když ji dlouho pronásledujeme, když je po dlouhém běhu, není už její maso požitelné. Mohu tedy podle chuti tohoto masa prohlásit, že zvíře přichází zdaleka, a tudíž i celé stádo.“

„Jste si tím jist?“ řekl Glenarvan.

„Naprosto jist.“

„Ale jaká událost, jaký jev mohl tato zvířata vyděsit a vyhnat z jejich pelechů ve chvíli, kdy jinak pokojně spí?“

„Na to vám, milý Glenarvane, nemohu odpovědět. Mohu-li vám však radit, pojd'me spát a dlouze o tom nepřemýšlejme. Co se týče mne, já jsem strašně ospalý. Jdeme spát, majore?“

„Jdeme, Paganele.“

Po těch slovech se zabalili do svých ponč, přiložili ještě na noc do krbu a zanedlouho se ve všech tóninách a rytmech rozléhalo chrápání, jehož harmonickou skladbu podtrhoval bas učeného zeměpisce.

Jenom Glenarvan nespal. Podivný nepokoj ho udržoval ve stavu únavné bezesnosti. Bezděky myslil na ono stádo prchající jedním směrem a na jeho nevysvětlitelné zděšení. Guanaky nemohly být pronásledovány dravou zvěří. V této výši šelmy nejsou a lovci rovněž ne. Jaká hrůza je tedy hnala do propastí Antuka a co bylo její příčinou? Glenarvan tušil, že se blíží nějaké nebezpečí.

Avšak polospánek jeho myšlenky pozvolna zavedl jiným směrem a obavy ustoupily nadějším. Viděl se už příštího dne v andských pláních. Tam mělo začít vlastní pátrání a úspěch výpravy snad nebyl daleko. Snil o tom, jak kapitána Granta a jeho dva námořníky osvobodí z krutého otroctví. Tyto obrazy se rychle míhaly před Glenarvanovým duševním zrakem a co chvíli byly přerušovány zapraskáním ohně, jiskrou, jež vylétla do vzduchu, živějším zaplanutím, které ozářilo spící tváře jeho druhů a přelétlo po zdech casuchy prchavým stínem. Pak se Glenarvana znovu a ještě naléhavěji zmocňovaly neblahé předtuchy. Bezděčně naslouchal zvukům zvenčí, jimž je tak těžké na těchto pustých vrcholcích porozumět.

V jednom okamžiku se mu zdálo, že rozpoznal vzdálené dunění, temné a hrozné jako burácení hromu, ale měl dojem, že nepřicházelo z nebe. Mohlo tedy provázet jedině bouři zuřící na horských úbočích, několik tisíc stop pod těmito vrcholky. Glenarvan chtěl mít jistotu a vyšel ven.

Vycházel právě měsíc. Vzduch byl průzračný a klidný. Ani nahoře, ani dole, nikde jediný mrak. Tu a tam několik prchavých záblesků z Antuka. Nikde bouře, nikde blesky. Na zenitu zářily tisíce hvězd. A přesto dunění neustávalo, ba zdálo se, že se blíží, že přímo běží po vrcholcích And. Glenarvan se vrátil ještě více zneklidněn a přemýšlel, je-li nějaký vztah mezi tímto podzemním rachotem a úprkem guanak. Nešlo zde o následek a jeho příčinu? Pohlédl na hodinky, které ukazovaly druhou hodinu ranní. Protože však neměl jistotu o nějakém bezprostředním nebezpečí, nevzbudil své druhy. Ti, zmoženi únavou, tvrdě spali a lord sám upadl na několik hodin do hluboké dřímoty.

Náhle ho probudil strašlivý rachot. Byl to ohlušující hřmot, podobající se trhavému rachocení nesčetných dělostřeleckých vozů po kostrbatém dláždění. Glenarvan cítil, že mu půda mizí pod nohama, viděl, jak se casucha otřásá a otvírá.

„Poplach!“ vykřikl.

Jeho náhle probuzení druhové byli v divoké smšsici unášeni po prudkém svahu. Již se rozednívalo a výjev byl příšerný. Tvar horstva se náhle měnil: kužele se zplošřovaly, kolísající štíty mizely, jako kdyby se pod jejich základem rozevřelo nějaké propadliště. Byl to zjev, který je pro Kordillery příznačný (Ke zjevu téměř totožnému došlo v roce 1820 na Mont Blanku, kde se stalo strašné neštěstí, při němž přišli o život tři horští vůdcové z Chamonix. (Pozn. aut.)) : uvolnil se celý, několik mil široký masív a sesouval se do údolí.

„Zemětřesení!“ zvolal Paganel.

Nemýlil se. Bylo to jedno z těch kataklyzmat, častých na hornaté chilské hranici a obzvláště v této krajině, kde bylo dvakrát zničeno Copiapó a Santiago čtyřikrát strženo ve čtrnácti letech. Zdejší část zeměkoule je stále hnětena podzemními ohni a sopky tohoto nedávno vzniklého horstva jsou pro podzemní páry jenom nedostačující ventily. To je příčina těch častých otřesů, známých pod jménem „tremblores“.

A zatím tato plošina, na níž se sedm ohromených a vyděšených mužů křečovitě přidržovalo lišejníkových trsů, sjížděla dolů rychlostí expresu, tedy rychlostí padesáti mil za hodinu. Nebyl možný ani jediný výkřik, ani jediný pohyb, jímž by unikli nebo se zastavili. Nemohli se navzájem slyšet. Podzemní rachot, praskot lavin, nárazy žulových a čedičových mas, víření sněhového prachu, to vše znemožňovalo jakékoliv dorozumění. Chvílemi se celý masív řítíl bez nárazů a otřesů, chvílemi se zase kymácel jako paluba lodi zmítaná

rozbouřeným mořem a hnal se podél propastí, do nichž padaly kusy hor, vytrhávající staleté stromy. A jako nějaká obrovská kosa srovnával ten letící masív všechny hrboly východního svahu.

Představme si jen sílu masy, která váží několik miliard tun a řítí se stále větší rychlostí v padesátistupňovém sklonu.

Nikdo nedovedl odhadnout, jak dlouho trval tento pád. Nikdo se neodvážil předvídat, kde masa asi skončí. A nikdo by byl nemohl ani říci, zdali zde ještě byli všichni, či leželi už jeden z nich na dně některé propasti. Dusili se rychlostí letu, pronikal jimi ledový chlad, byli oslepeni vířením sněhu; zdrcení, takřka neživí, přidržovali se skály jenom z krajního pudu sebezáchovy.

Nepředstavitelně prudký náraz je náhle strhl z jejich ujíždějící skály. Byli vrženi vpřed a kutáleli se po nejnižších svazích hor. Padající plošina se zastavila.

Několik minut se nikdo nehýbal. Omráčen pádem, ale jinak neotřesen, konečně povstal první z nich: major. Setřásl prach, který ho oslepoval, a pak se rozhlédl kolem sebe. Jeho druhové zde leželi jeden přes druhého v nevelikém kruhu jako kousky olova, jež tvořily kdysi kulku.

Major je spočítal. Na zemi zde leželi všichni až na jediného: chyběl Robert Grant.

KAPITOLA XIV

SPÁSONOSNÝ VÝSTŘEL

Východní svah Kordiller tvoří táhlá úbočí, jež nepozorovatelně přecházejí do roviny, a na té se část masívu tak náhle zastavila. Byla to zcela jiná krajina s hustými travinami a nádhernými stromy. Nesčetné jabloně, které zde byly vysázeny už v době osidlování kraje, zářily zlatistým ovocem a tvořily opravdové háje. Byl to kus bohaté Normandie, přenesený do patagonských končin, a za všech jiných okolností by byl cestovatelův pohled zaražen tímto náhlým přechodem z pouště do oázy, ze zasněžených vrcholků do zelenajících se prérií, ze zimy do léta.

Půda teď byla zase naprosto nehybná. Zemětřesení ustalo a podzemní síly přenesly svou ničivou sílu patrně jinam, protože pohoří And je vždycky v některém místě v pohybu. Tentokrát byl otřes neobyčejně mocný. Obrisy pohoří byly zcela změněné. Nové panoráma vrcholků, hřebenů a štítů se rýsovalo na blankytném pozadí nebe a průvodce v pampách by v něm marně hledal své známé orientační body.

Nastával překrásný den. Sluneční paprsky, vzcházející ze svého vlhkého lože v Atlantiku, klouzaly po argentinských pláních a nořily se do vln Tichého oceánu. Bylo osm hodin ráno. Díky majorovu ošetření přicházeli lord Glenarvan a jeho druhové pozvolna k vědomí.

Všichni byli nárazem hluboce omráčeni, ale jinak zdraví. Sestup s Kordiller měli za sebou a byli by si mohli blahopřát, že jim příroda opatřila na svůj vrub takový dopravní prostředek, kdyby jeden z nich, ten nejslabší, dítě, Robert Grant, nemlčel k jejich volání. Každý měl odvážného chlapce rád, Paganel, který k němu zejména přilnul, i major, přes svoji lhostejnost, všichni, a obzvlášť Glenarvan. Když se dověděl o Robertově zmizení, byl zdrcen. Představoval si, jak ubohý hoch leží v hlubinách kteréjsi propasti a marně volá toho, jejž nazýval svým druhým otcem.

„Přátelé, přátelé,“ říkal, stěží zadržuje slzy, „musíme ho najít, musíme ho najít! Nemůžeme ho přece opustit! Každé údolí, každou strž, každou propast musíme dokonale prohledat! Přivážete mě na provaz! Spustíte mě dolů! Chci to, slyšíte, chci! Kéž je Robert ještě živ! Jak bychom se bez něho mohli odvážit vyhledat jeho otce a jakým právem bychom zachraňovali kapitána Granta, kdyby jeho záchrana měla stát život jeho dítěte!“

Glenarvanovi druhové mlčky poslouchali. Cítili, že hledá v jejich očích zásvit naděje, a sklopili je.

„Slyšeli jste?“ pokračoval Glenarvan. „Vy mlčíte! Vy už nedoufáte, ani trochu nedoufáte!“ Na okamžik zavládlo mlčení. Pak se ujal slova Mac Nabbs a řekl:

„Kdo z vás, přátelé, si vzpomíná, v kterém okamžiku Robert zmizel?“

Tato otázka zůstala bez odpovědi.

„Snad,“ pokračoval major, „mi tedy aspoň řeknete, vedle koho z vás se Robert při pádu nacházel?“

„Vedle mne,“ odpověděl Wilson.

„Výborně! A do kdy jsi ho vedle sebe viděl? Upamatuj se! Mluv!“

„Povím vše, nač se pamatuji,“ odpověděl Wilson. „Robert Grant se držel za trs lišejníku a byl vedle mne ještě necelé dvě minuty před nárazem, který ukončil náš pád.“

„Necelé dvě minuty! Rozvaž si to dobře, Wilson, minuty se ti jistě zdály dlouhé! Nemýlíš se?“

„Myslím, že ne... Je to tak... Necelé dvě minuty!“

„Dobře!“ řekl Mac Nabbs. „A Robert byl po tvé pravici nebo levici?“

„Po levici. Pamatuji si, že jeho pončo mě šlehlo do tváře.“

„A na které straně jsi byl ty od nás?“

„Také nalevo.“

„Robert mohl tedy zmizet jenom tímto směrem,“ řekl major, a obrátiv se k horám, ukázal vpravo. „A ještě bych dodal, že vzhledem k době, která uplynula od jeho zmizení, musel chlapec zmizet ve výši asi dvou mil odtud. Tam ho musíme hledat, rozdělíme si tu oblast na několik částí a jistě ho tam najdeme.“

Nikdo už nepromluvil. Šest mužů vystoupilo po svahu Kordiller, rozestoupilo se na rozličných výškách a zahájilo pátrání. Drželi se neustále vpravo od linie pádu, prohledávali sebemenší rozsedliny, sestupovali na dno strží, zčásti zavalených troskami masívu, a ne jeden z nich nasadil vlastní život a vracel se s rozervanými šaty, se zkrvavenými rukama a nohama. Celou tuto část And, kromě dvou či tří nepřístupných výšin, důkladně prohledávali několik hodin, aniž jediný z těch statečných lidí pomyslel na odpočinek. Marné úsilí. Hory přichystaly chlapci netoliko smrt, nýbrž i náhrobek z nějaké obrovské skály, která se nad ním navždy zavřela.

Kolem jedné hodiny se Glenarvan a jeho druhové, utrmácení a zkrúšení, opět shledali dole v údolí. Glenarvana se zmocnilo hluboké zoufalství. Sotva mluvil a z jeho rtů splývala jenom slova přerývaná povzdechy:

„Ne, nepůjdu odtud! Nepůjdu odtud!“

Každý chápal tuto tvrdošíjnost, která se změnila v utkvělou myšlenku, a rozuměl jí.

„Vyčkejme,“ řekl Paganel majorovi a Tomu Austinovi. „Odpočiňme si trochu a posilněme se. Potřebujeme to jak proto, abychom obnovili pátrání, tak i proto, abychom mohli pokračovat v cestě.“

„Ano,“ odpověděl Mac Nabbs, „a zůstaňme, protože Edvard chce zůstat! Doufá. Ale več doufá?“

„Bůhví,“ řekl Tom Austin.

„Nebohý Robert!“ povzdechl Paganel, stíraje si slzu s oka.

V údolí rostlo mnoho stromů. Major vyhlédl skupinu rohovníků a v jejich stínu si zřídili zatímní tábor. Několik pokrývek, zbraně, trochu sušeného masa a rýže, to bylo vše, co cestovatelům zbylo. Nedaleko tekla říčka a z té nabrali vodu, ještě zkalenou po dnešní katastrofě. Mulrady rozdělal v trávě oheň a zakrátko podával svému pánovi teplý posilňující nápoj. Ale Glenarvan jej odmítl a zůstal naprosto vysíleně ležet na svém ponču. Tak minul den. Nadešla noc, klidná a tichá jako noc předchozí. Zatímco jeho druhové nehybně leželi, ačkoli nespali, Glenarvan znovu vystoupil na svahy Kordiller. Napjatě naslouchal, neustále doufaje, že k němu dolehne nějaké volání o pomoc. Vydal se daleko, vysoko a zcela sám, přikládal ucho k zemi, poslouchal, tlumil bušení vlastního srdce a volal zoufalým hlasem.

Celou noc bloudil nešťastný lord v horách. Chvíli ho sledoval Paganel, chvíli zase major, oba připraveni pomoci mu na kluzkých hřebenech a na pokrajích propastí, kam jej hnala jeho zbytečná nerozvážnost. Bezúspěšné však bylo všechno úsilí a na tisícera volání „Roberte! Roberte!“ odpovídala toliko ozvěna, opakující oplakávané chlapcovo jméno.

Rozednilo se. Členové oddílu museli dojít pro Glenarvana až na vzdálené výšiny a odvést ho do tábora proti jeho vůli. Byl nesmírně zoufalý. Kdo by se byl odvážil mluvit o odchodu a navrhnout mu, aby výprava opustila to neblahé údolí? Ale potravin se nedostávalo. Zanedlouho by jistě našli argentinské průvodce, o nichž jim řekl mezkář, i koně, které potřebovali na cestu pampami. Návrat by byl přinesl víc nesnází než cesta vpřed. Nehledě k tomu, že Duncan je očekával na Atlantském oceánu. Všechny závažné důvody mluvily proti dalšímu otálení a odchod nemohl být ve všeobecném zájmu déle odkládán.

Mac Nabbs se pokusil vytrhnout Glenarvana z jeho bolesti. Dlouho mluvil, aniž se zdálo, že ho jeho přítel vnímá. Glenarvan potřásl hlavou. Přece však se mu vydralo z úst několik slov.

„Odejít?“ řekl.

„Ano, musíme odejít!“

„Ještě hodinu!“

„Budiž, ještě hodinu,“ odpověděl klidný major.

Když uplynula hodina, Glenarvan snažně prosil, aby mu byla povolena ještě další hodina. Jako odsouzenec prosící o prodloužení svého života. Tak tomu bylo až do samého poledne. Tehdy již Mac Nabbs na přání všech neotálel a řekl Glenarvanovi, že výprava musí jít dál a že na bezodkladném rozhodnutí závisí život jeho druhů.

„Budiž! Budiž!“ odpověděl Glenarvan. „Odejďme! Odejďme!“

Při těch slovech se však jeho oči od Mac Nabbsa odvrátily: pozoroval černý bod ve vzduchu. Náhle se jeho ruka vztáhla a zůstala nehybně napřažena jako zkamenělá.

„Tam! Tam!“ zvolal. „Hleďte! Hleďte!“

Oči všech se pozvedly k nebi, ve směru, kterým tak naléhavě ukazoval. V té chvíli se už černý bod viditelně zvětšoval. Byl to pták kroužící v nezměrných výškách.

„Kondor,“ řekl Paganel.

„Ano, kondor,“ opakoval Glenarvan. „Kdož ví? Blíží se! Snáší se! Počkejme!“

Več Glenarvan doufal? Pomátl se? „Kdož ví?“ řekl.

Paganel se nemýlil. Každým okamžikem bylo kondora lépe vidět. Tento velkolepý pták, kdysi uctíváný Inky, je králem jižních And. Dosahuje tam neobyčejné velikosti. Má obrovskou sílu a mnohdy sráží do propasti i býky. Vrhá se na osamělé ovce, koně a telata v pláních a unáší je ve svých pařátech do závratných výšek. Nežrídka krouží dvacet tisíc stop nad zemí, tedy ve výškách pro člověka nedosažitelných. A odtud, neviditelný i nejostřejšímu zraku, zkoumá tento král vzduchu pronikavým pohledem širý kraj a rozeznává i nejmenší předměty tak jasně, že nad tím přírodopisci žasnou.

Co spatřil tento kondor? Mrtvolu Roberta Granta?

„Kdož ví,“ opakoval Glenarvan, nespouštěje z něho zrak. Obrovský pták se blížil, letěl a zase se snášel rychlostí neživého tělesa při volném pádu. Zanedlouho začal kroužit v širokém okruhu necelých sto sáhů nad zemí. Všichni ho zřetelně viděli. Měřil v rozpětí víc než patnáct stop. Jeho mohutná křídla ho nesla vzduchem takřka bez jediného pohybu, neboť velcí ptáci mohou létat s velebným klidem, kdežto hmyz musí za vteřinu tisíckrát zakmitat křídly, aby se udržel ve vzduchu.

Major a Wilson uchopili karabiny, avšak Glenarvan je pokynem zadržel. Kondorův krouživý let se zužoval kolem jakési nepřístupné výšiny na úbočí Kordiller, vzdálené od nich asi čtvrt míle. Snášel se závratnou rychlostí, otvíraje a zavíraje své nebezpečné pařáty a potřásaje svým chrupavčítým hřebínkem.

„Tam je to, tam,“ zvolal Glenarvan.

Pak mu náhle bleskla hlavou myšlenka.

„Je-li Robert ještě živ!“ zvolal se strašlivým výkřikem, „pak tento pták... Palte, přátelé, palte!“

Pták ho držel za šaty

Bylo však příliš pozdě. Kondor zmizel za vysokými skalními útesy. Uplynula vteřina dlouhá jako věčnost. Pak se obrovský pták objevil s těžkým břemenem a namáhavě se vznášel. Rozlehl se výkřik hrůzy. V kondorových pařátech viselo a kymácelo se bezvládné tělo Roberta Granta. Pták ho držel za šaty a vznášel se s ním necelých sto padesát stop nad táborem. Zpozoroval cestovatele, a snaže se uprchnout se svou těžkou kořistí, mocnými rozmachy křídel rozrážel vzduchové vrstvy.

„Ať se Robertova mrtvola raději roztříští o skály,“ zvolal Glenarvan, „než aby...“

Nedořekl, a uchopiv Wilsonovu karabinu, snažil se zalíčit na kondora. Ale jeho ruka se chvěla. Nemohl pevně zamířit. Oči se mu kalily.

„Nechte to na mně,“ řekl major.

A s klidným okem, s pevnou rukou, bez jediného hnutí mířil na ptáka. Kondor byl již na tři sta stop od něho.

Nežli však major stiskl spoušť karabiny, rozlehl se údolím výstřel. Mezi dvěma čedičovými masívy se rozplynul bělavý obláček a kondor, zasažený do hlavy, klesal v pozvolných kruzích, zadržován velkými rozpjatými křídly jako padákem. Nepouštěl svou kořist a dosti zvolna dopadl na zem asi deset kroků od břehů potoka.

„Za mnou! Za mnou!“ zvolal Glenarvan.

A nepátraje, odkud přišel tento spásonosný výstřel, spěchal ke kondorovi. Jeho druhové

běželi za ním.

Když dorazili na místo, byl pták mrtev a Robertovo tělo bylo zakryto jeho širokými křídly. Glenarvan se k chlapci vrhl, vyprostil ho z ptačích pařátů, položil do trávy a přitiskl ucho k jeho hrudi.

Nikdy se nevydral z lidských úst výkřik větší radosti než v okamžiku, kdy Glenarvan vstal. „Žije! Ještě žije!“ opakoval.

Ve chvíli byl Robert svlečen a jeho tváře omyty studenou vodou. Hoch se pohnul, otevřel oči, rozhlédl se a vyslovil jenom těchto několik slov:

„Ach, vy, mylorde... otče...“

Glenarvan nebyl schopen odpovědi. Pohnutí ho přemohlo a on se slzami v očích poklekl k chlapci, který byl tak neuvěřitelným způsobem zachráněn.

KAPITOLA XV

ŠPANĚLŠTINA PANA PAGANELA

Po nesmírném nebezpečí, jemuž Robert právě unikl, byl nyní vydán nemensšímu nebezpečí, že totiž bude umačkáán v nesčetných objetích. Přestože byl Robert ještě velmi sláb, nikdo z těch dobrých mužů neodolal, aby ho nepřitiskl k srdci. Zdá se, že podobné projevy lásky nemocným neškodí, neboť chlapec po nich nezemřel. Naopak.

Ale pak se myšlenky všech přenesly ze zachráněného na zachránce a byl to přirozeně major, kterého napadlo, aby se rozhlédl kolem sebe. Padesát kroků od říčky, na prvních výstupcích hor, stál nepohnutě muž neobyčejně vysoké postavy. U nohou držel dlouhou pušku. Tento muž, který se tak náhle objevil, měl široká ramena a dlouhé vlasy, stažené koženým řemínkem. Byl vyšší než šest stop. Jeho osmahlý obličej byl mezi očima a ústy rudý, na dolním víčku černý a na čele skoro bílý. Domorodec, oblečený po způsobu pohraničních Patagonců, měl nádherný plášť, zdobený červenými ornamenty. Byl to kožený plášť, zhotovený z kůže guanaky, sešitý pštosími šlachami a obrácený hebkou vlnou dovnitř. Pod pláštěm bylo vidět přepásaný oblek z liščích kožešin, vpředu vybíhající do cípu. U opasku visel muží váček s barvami, jimiž si maloval obličej. Obuv měl z hovězí kůže a pravidelně se křížující řemínky ji připevňovaly ke kotníkům.

Tvář tohoto Patagonce byla hrdá a svědčila o skutečné oduševnělosti, i když byla strakatě pomalována. Vyčkával s důstojným klidem. Jeho nehybná a vážná postava na skalnatém podstavci mohla být pokládána za sochu chladnokrevnosti.

Jakmile major spatřil Robertova zachránce, ukázal ho Glenarvanovi a ten se k němu rozběhl. Patagonec mu vykročil vstříc. Glenarvan uchopil jeho pravici a oběma rukama ji stiskl. V lordově pohledu, v jeho rozjasněné tváři, v celém jeho obličejí se zračilo tolik

uznání, tolik vděčnosti, že domorodec nemohl být na pochybách. Mírně sklonil hlavu a pronesl několik slov, jimž ani major, ani jeho přítel nemohli porozumět.

Patagonec se tedy pozorně zahleděl na oba cizince a promluvil jiným jazykem, ale ani tato nová řeč jim nebyla srozumitelnější než předchozí. Avšak některé výrazy, jichž domorodec použil, byly Glenarvanovi nápadné. Zdálo se mu, že jsou ze španělštiny, z níž znal několik běžnějších slov.

„Español?“ otázal se.

Patagonec přikývl hlavou, což je u většiny národů projevem přitakání.

„Vida,“ řekl major, „teď se bude moci uplatnit náš přítel Paganel. Ještě štěstí, že se naučil španělsky!“

Zavolali Paganela. Ten ihned přispěchal a pozdravil Patagonce se zdvořilostí vpravdě francouzskou, ačkoliv domorodec jí nepochybně vůbec nerozuměl. Vysvětlili učenému zeměpisci, oč jde.

„Výborně,“ řekl Paganel.

A otevřev široce ústa, aby lépe vyslovoval, pravil:

„Vos sois um homem de bem! (Jste hodný člověk. (Pozn. aut.))“

Domorodec napjatě poslouchal a nic neříkal.

„Nerozumí,“ řekl zeměpisec.

Patagonec Thalkáv

„Asi máte špatný přízvuk,“ odtušil major.

„Jistě. Zatracený přízvuk!“

A Paganel opakoval svou poklonu ještě jednou. Leč se stejným neúspěchem

„Začněme jinak,“ řekl a úplně pomalu vyslovil tato slova:

„Sem duvida, um Patagao? (Bezpochyby Patagonec? (Pozn. aut.))“

Oslovený však mlčel jako předtím.

„Dizeime! (Odpovězte! (Pozn. aut.))“ dodal Paganel.

Ani teď Patagonec neodpověděl.

„Vos compriendeis? (Rozumíte? (Pozn. aut.))“ zakřičel Paganel tak hlasitě, že si málem strhal hlasivky.

Bylo zřejmé, že Indián nerozumí, protože odpověděl, ovšem španělsky:

„No comprendo. (Nerozumím. (Pozn. aut.))“

Nyní zase žasl Paganel a prudce si stahoval brýle s čela na oči, jak to mívají ve zvyku rozčilení lidé.

„Ať visím,“ řekl, „jestli z toho zatraceného nářečí rozumím jediné slovo! To je jistě

araukánština!“

„Ale ne,“ odpověděl Glenarvan, „ten člověk vám odpověděl španělsky.“

A obrátiv se k Patagonci, opakoval:

„Español?“

„Si, si, (Ano, ano. (Pozn. aut.))“ přitakal domorodec.

Paganelovo překvapení se měnilo v krajní úžas. Major a Glenarvan se na sebe po očku podívali.

„Poslyšte, učený příteli,“ řekl major a na rtech mu pohrával lehký úsměv, „neprovedl jste zase nějakou tu roztržitost, na něž máte, jak se zdá, zvláštní monopol?“

„Cože?“ ozval se zeměpisec a nastražil sluch.

„Ovšem! Je přece zřejmé, že Patagonec mluví španělsky...“

„On?“

„Právě že on! Nenaučil jste se snad náhodou jiné řeči v domnění, že se učíte...“

Mac Nabbs nedokončil. Mocné učencovo „dovolte“, doprovázené povytažením ramenou, ho zarazilo.

„Majore, zacházíte trochu daleko,“ řekl Paganel suše.

„Vždyť mu nerozumíte!“ odpověděl Mac Nabbs.

„Nerozumím, ale protože ten domorodec mluví špatně!“ odsekl zeměpisec, který se začínal zlobit.

„Tak on mluví špatně, protože vy mu nerozumíte,“ odtušil klidně major.

„Mac Nabbsi,“ řekl nyní Glenarvan, „to je nepřijatelná domněnka. Přese všechnu roztržitost našeho přítele Paganela nelze přece předpokládat, že by to šlo až tak daleko, aby se učil jednomu jazyku místo druhého!“

„Vysvětlete mi tedy, milý Edvarde, nebo spíše vy, můj počestný Paganele, co se tu děje?“

„Nic nebudu vysvětlovat,“ odpověděl Paganel, „předložím důkazy. Zde je kniha, z níž se denně cvičím ve španělštině! Prohlédněte si ji, majore, a uvidíte, zdali vám něco namlouvám!“

Po těch slovech začal Paganel hrabat ve svých nesčetných kapsách. Po několikaminutovém hledání z nich vytáhl velmi ošuntělý svazek a sebejistě jej ukazoval.

Major knihu vzal a prohlížel ji.

„Hm, co je to za dílo?“ otázal se.

„To jsou Lusovci,“ odpověděl Paganel, „nádherná epopěj, která...“

„Lusovci!“ zvolal Glenarvan.

„Ano, milý příteli, Lusovci od velkého Camoëse (Camoës (1525-1580) – velký portugalský

básník, který ve svých Lusovcích zvěčnil slávu objevů mořeplavce Vaska da Gamy.) , přesně tak!“

„Camoës,“ opakoval Glenarvan, „vždyť Camoës je, nešťastný příteli, Portugalec! Vy se tedy už šest neděl učíte portugalsky!“

„Camoës! Lusovci! Portugalsky!...“

Paganel ze sebe nemohl víc vypravit. Oči se mu pod brýlemi zamžily, zatímco k jeho uším dolehl hurónský smích všech jeho druhů.

Patagonec nepohnul ani brvou. Trpělivě čekal, až se vysvětlí příhoda, která mu byla naprosto nesrozumitelná.

„Ach, já hlupák, já blázen!“ řekl konečně Paganel. „Cože, tak je to tedy? Není to žádný žert? To že jsem já udělal? Ale to je zmatení jazyků jako v Babylóně! Ach přátelé, přátelé, jet do Indie, a dojet do Chile, učit se španělsky, a naučit se portugalsky, to je trochu silné, a bude-li to tak pokračovat, pak se mi jednoho krásného dne stane, že vyhodím z okna sám sebe místo svého doutníku!“

Při těchto Paganelových poznámkách nad vlastním přehmatem, při pohledu na jeho komické rozčarování nebylo možno zůstat vážným. Ostatně – sám šel příkladem napřed a smál se.

„Jen se smějte, přátelé,“ říkal, „jen se srdečně smějte! Nikdo z vás se mi nemůže vysmát tolik jako já sám sobě!“

A po těch slovech vybuchl v takový smích, jaký předtím sotva kdy zazněl z úst učence.

„Ovšem bez tlumočnicka jsme tak jako tak,“ řekl major.

„Jen žádný strach,“ odpověděl Paganel, „portugalština a španělština jsou si tak podobné, že jsem si je spletl. Ale tato podobnost mi pomůže, abych rychle opravil svůj omyl, a zanedlouho pak tomu šlechetnému Patagonci už poděkuji v jazyku, kterým tak dobře mluví.“

Paganel měl pravdu, protože za okamžik mohl s domorodcem vyměnit několik slov. Dověděl se také, že Patagonec se jmenuje Thalkáv, což v araukánštině znamená „Hřímající“.

Za toto jméno patrně děkoval svému umění v zacházení s puškou.

Zvláště se však Glenarvan radoval z toho, že Patagonec byl povoláním průvodce v pampách. Toto setkání bylo tak velkým dílem štěstěny, že úspěch celé výpravy se už zdál skutečností a nikdo nepochyboval o záchraně kapitána Granta.

Zatím se cestovatelé i Patagonec vrátili k Robertovi. Robert vztahoval k domorodci paže a ten mu beze slova položil ruku na hlavu. Prohlédl chlapce a ohmatal jeho pohmožděné údy.

Pak s úsměvem došel natrhat na březích říčky hrst divokého celeru a třel jím raněného po celém těle. Při této masáži, prováděné s neskonalou jemností, cítil chlapec, jak se mu vracejí síly, a bylo zřejmé, že po několikahodinovém odpočinku se úplně zotaví.

Bylo tedy rozhodnuto, že zbytek dne i celou noc stráví výprava v táboře. Nehledě k tomu, že musili rozřešit ještě dvě důležité otázky týkající se potravy a dopravních prostředků: naši přátelé neměli ani jídlo, ani mezky. Naštěstí zde byl Thalkáv. Tento průvodce, zvyklý doprovázet cestující podél patagonských hranic, patřil k nejzkušenějším baqueanům kraje a nabídl se Glenarvanovi, že obstará všechno, co jeho oddílu chybí. Řekl mu, že jej dovede do indiánské „tolderie“, tábora vzdáleného odtud nanejvýše čtyři míle, kde je všechno, co výprava potřebuje. Tuto nabídku učinil zpola pomocí posunků, zpola pomocí španělských slov, jež se Paganelovi podařilo pochopit. Nabídka byla přijata. Glenarvan a jeho učený přítel se ihned rozloučili se svými druhy a pod vedením Patagonce se vydali proti proudu říčky.

Šli rychle půldruhé hodiny a musili dělat dlouhé kroky, aby stačili obrovitému Thalkávovi. Celý tento andský kraj byl krásný a neobyčejně úrodný. Tučné pastviny střídaly jedna druhou a byly by snadno uživily stotisícovou armádu přežvýkavců. Rozsáhlé rybníky, spojené mezi sebou spletitou sítí říček, zásobovaly zelené pláně vláhou. Na vodě se rozmarně projížděly labutě s černou hlavou a soupeřily o panství nad vodní říší s nesčíslnými pštrosy, prohánějícími se po okolních llanos. Ptačí svět zde hýřil a hlučel a jeho rozmanitost byla podivuhodná. Šedivé hrdličky „isaky“ s bíle pruhovaným peřím a žlutí vrabci „kardinálové“ vypadali na větvích stromů jako živé květy, poštovní holubi přelétávali pláně, kdežto opeřená vrabčí cháska, „chingolos“, „hilgueros“ a „monjitas“, se střelbitě pronásledovala a naplňovala vzduch pronikavým křikem.

Jacques Paganel nevycházel z obdivu. Z úst se mu bez ustání drala všemožná citoslovce. Patagonce to nadmíru udivovalo, protože on pokládal za zcela přirozené, že ve vzduchu jsou ptáci, na rybnících labutě a v prériích tráva. Učenec nelitoval svého výletu ani jeho délky. Zdálo se mu, že teprve vyšli, a zatím už se před nimi vynořil indiánský tábor.

Tolderia se rozkládala v údolí mezi dvěma andskými stěnami. V chýších spletených z větví žilo zde na třicet kočovných domorodců, pastevců velikých stád dobytka: krav, ovcí, býků a koní. S nimi putovali Indiáni z jedné pastviny na druhou a pro jejich čtyřnohé hodovníky byl vždycky prostřen bohatý stůl.

Domorodci patřili k rase smíšené z andských Peruánců, Araukánců, Pehuenčů a Auků; byli olivové pleti, středního vzrůstu, statných postav, měli nízké čelo a téměř kulatý obličej s úzkými rty a s vysedlými lícními kostmi. Jejich rysy byly zženštilé a tváře lhostejné. Antropolog by na nich byl nenalezl znaky čisté rasy. Byli to tedy celkem nezajímaví

domorodci. Ale Glenarvanovi šlo o jejich stáda, ne o ně. A když měli stáda, nepřál si nic dalšího.

Thalkáv se ujal vyjednávání. Nebylo dlouhé. Za sedm argentinských koníků s úplným postrojem, za sto liber „charqui“ čili sušeného masa, za několik měr rýže a za kožené měchy na vodu přijali Indiáni, přestože by byli dali přednost vínu nebo rumu, dvacet uncí zlata, jehož cenu výborně znali. Glenarvan chtěl koupit ještě osmého koně pro Patagonce, ale ten mu dal na srozuměnou, že by to bylo zbytečné.

Když byl obchod uzavřen, rozloučil se Glenarvan se svými novými „dodavateli“, máme-li užít slov Paganelových, a za necelou půlhodinu se vrátil do tábora. Jeho příchod byl přivítán s jásotem, který však Glenarvan podle zásluhy přikládal potravinám a koním. Každý se s chutí najedl. Robert si také vzal několik soust. Síly se mu už skoro úplně vrátily.

Zbytek dne strávili v naprostém klidu. Mluvili o všem možném, o svých nejdražších, kteří s nimi nebyli, o Duncanu, o kapitánu Johnu Manglesovi, o jeho statečném mužstvu, o Harrym Grantovi, o tom, že kapitán snad není již daleko odtud. A Paganel byl neustále s Indiánem. Stal se Thalkávovým stínem. Byl u vytržení, že vidí skutečného Patagonce, vedle něhož sám vypadal jako trpaslík; vždyť Thalkáv mohl téměř soupeřit s římským císařem Maximinem (Gaius Julius Verus Maximinus (235 – 238) – římský císař; byl znám svou vysokou postavou), s tímto obrem vysokým osm stop! Zasypával vážného Indiána španělskými větami a Thalkáv se tomu nebránil. Zeměpisec se učil, ale tentokrát bez knihy. Hláskoval slova rezonující mu v hrdle, na jazyku i na patře.

„Když nepochytím správný přízvuk,“ říkal majorovi, „nebude to má vina! Ale kdo by byl řekl, že se jednoho dne budu učit španělsky od Patagonce?“

KAPITOLA XVI

RIO COLORADO

Příštího dne, 22. října, dal Thalkáv v osm hodin znamení k odjezdu. Argentinská půda se mezi dvacátým druhým a čtyřicátým druhým stupněm svažuje od západu k východu a cestovatelé mohli nyní jet po mírném svahu až k moři.

Když Patagonec odmítl, aby mu Glenarvan koupil koně, domníval se lord, že Indián chodí raději pěšky, jak to bývá zvykem některých průvodců. Thalkáv měl tak dlouhé nohy, že by se mu jistě šlo lehce.

Ale Glenarvan se mýlil.

Těsně před odjezdem Thalkáv zcela zvláštním způsobem zahvízdal. Vzápětí vyběhl z nedalekého lesíka nádherný ztepilý kuň a na zavolání přiběhl k svému pánovi. Bylo to

krásné zvíře. Jeho temně hnědá barva prozrazovala, že je to kůň čistokrevný, vytrvalý, smělý a bujný. Lehce a půvabně nesl krásnou hlavu; měl široce rozevřené chřípí, jiskrné oko, široký zadek, pěkně klenutou šíji, mocné plece, ztepilé nohy, tedy všechny vlastnosti silného a rychlého koně. Major se jako výborný znalec koní netajil obdivem k této znamenité ukázce pampského plemene. Nacházel v něm zřejmou podobu s anglickým „hunterem“. Krásné zvíře se jmenovalo Thauka, což značí v patagonském jazyku „pták“, a toto jméno si kůň plně zasloužil.

Jakmile se Thalkáv vyhoupl do sedla, kůň se vzepjal. Na Patagonce, který byl znamenitým jezdcem, byl nádherný pohled. K postroji byly připevněny dvě lovecké pomůcky, užívané na argentinských pláních, bolas a laso. Bolas jsou tři kuličky spojené řemínkem a připevněné vpředu na sedle. Indiáni dovedou vrhat bolas až na vzdálenost sto kroků s takovou přesností, že se pronásledovanému zvířeti nebo nepříteli obtočí kolem nohou a okamžitě jej strhne k zemi. Je to v jejich rukou nebezpečný nástroj a oni ho dovedou neobyčejně zručně používat. Laso naproti tomu neopouští ruku, která je vrhla. Je to obyčejný provaz, dlouhý třicet stop, pevně spletený ze dvou pramínků a zakončený smyčkou, která klouže v železném kroužku. Tuto smyčku vrhá pravá ruka, kdežto levá přidržuje zbytek lasa, jehož konec je pevně uvázán k sedlu. Dlouhá karabina, zavěšená přes rameno, doplňovala Patagoncovy útočné zbraně.

Thalkáv nepozoroval obdiv, který vyvolával svým přirozeným půvabem, nenuceností a hrdostí. Popojel do čela oddílu a družina vyrazila. Jeli hned cvalem, hned krokem, jako kdyby koně ani nedovedli jet klusem. Robert se směle vyšvihl do sedla a Glenarvan se záhy upokojil, když viděl, jak se na něm chlapec dovede udržet.

Pampy začínají u samého úpatí Kordiller. Můžeme je rozdělit na tři části. Prvá se táhne od andského pohoří do vzdálenosti dvou set padesáti mil a je pokryta nevysokými stromy a keři. Druhá, v šíři čtyř set padesáti mil, je porostlá nádhernou trávou a končí osmdesát mil před Buenos Aires. Odtud vede cesta po obrovských lučinách vojtěšky a bodláčí a tyto lučiny se prostírají až k moři. To je třetí část pamp.

Když Glenarvanova družina opustila kordillerskou kotlinu, narazila nejprve na velké množství písečných přesypů, zvaných „medanos“. Pokud je kořeny nepřidržují k půdě, bývají přesypy neustále zmítány větrem. Tvoří je neobyčejně jemný písek, jenž při sebemenším závanu odlétá v lehkých obláčkách anebo tvoří skutečné víry, které se zdvihají do pozoruhodných výšek. Pro oči to byl pohled příjemný a zároveň nepříjemný: příjemný proto, že je zcela zvláštní podívaná na tyto víry bloudící po pláni, srážející se, splývající, klesající a znovu se zdvihající v nevýslovné změti; a nepříjemný proto, že z těchto nesčetných medanos se uvolňuje velice jemný prach, který se prodere i pod nejtěsněji

sevřená víčka.

Po většinu dne vály severní větry a vyvolávaly tento úkaz. Přesto však jela družina rychle a kolem šesté hodiny zůstaly za ní Kordillery ve vzdálenosti čtyřiceti mil. Jejich černavé obrysy se ztrácely v soumraku.

Cestovatelé byli poněkud unaveni, protože urazili cestu dobrých třiceti osmi mil. A tak byli rádi, že se blíží chvíle odpočinku. Utábořili se na březích dravého Neuquénu, jehož kalné vody protékají mezi vysokými červenými skalami. Neuquén je některými zeměpisci nazýván Rapid nebo Comoe a pramení z jezer, která znají jenom Indiáni.

Noc a příští den uplynuly bez jediné pozoruhodnější příhody. Výprava jela rychle a bez zastávky vpřed. Rovná půda a příjemná teplota usnadňovaly cestu. Jenom přes poledne nešetřilo slunce horkými paprsky. Když nastal večer, pokryl se obzor na jihozápadě pruhy mračen. To bývá bezpečná známka, že se změní počasí. Patagonec nemohl nevědět, co to znamená, a ukázal zeměpisci na západní část nebe.

„Ovšem, vím,“ řekl Paganel a obrátil se ke svým druhům se slovy: „Chystá se změna počasí. Zažijeme pampero.“

A vysvětlil, že pampero je na argentinských pláních častým jevem. Je to velice suchý jihozápadní vítr. Thalkáv se nemýlil a v noci, jež byla dosti nepříjemná pro lidi chráněné pouhým pončem, zdvihlo se mocné pampero. Koně ulehli na zem a muži se co nejtěsněji schoulili vedle nich. Glenarvan se bál, že je uragán zdrží, bude-li trvat déle, ale Paganel se podíval na barometr a uklidnil ho.

„Obvykle,“ řekl mu, „vyvolává pampero třídní bouři. Na takovou bouři spolehlivě ukazuje klesání barometru. Když naopak tlakoměr stoupá – a tak tomu je i nyní –, jde jenom o několikahodinovou prudkou vichřici. Upokojte se tedy, drahý příteli, za svítání bude nebe čisté jako obvykle.“

„Vy jste hotová kniha, Paganele,“ prohodil Glenarvan.

„Však také jsem,“ odpověděl Paganel. „Můžete v ní do libosti listovat.“

A zeměpisec se skutečně nemýlil. V jednu hodinu ráno vítr náhle ustal a všichni se mohli posilnit důkladným spánkem. Příštího dne vstávali svěží a odpočatí, zejména Paganel, který se protahoval jako štěně, až mu vesele praštělo v kloubech.

Bylo 24. října a od jejich odjezdu z Talcahuana uplynulo deset dní. Třidevadesát mil (Sto padesát kilometrů. (Pozn. aut.)) ještě dělilo cestovatele od místa, kde Rio Colorado přetíná třicátou sedmou rovnoběžku, tedy tři dni cesty. Při této cestě napříč americkým kontinentem dával lord Glenarvan bedlivý pozor, nespátří-li domorodce. Chtěl se jich prostřednictvím Patagonce dotázat na kapitána Granta, protože Paganel se již s Indiánem

začal dost dobře dorozumívat. Projížděli však místy, která jsou málo navštěvována Indiány, neboť cesty v pampách, vedoucí z Argentinské republiky do Kordiller, leží více na sever. Proto nepotkávali ani kočovné Indiány, ani usedlé kmeny, jejichž náčelníkům se říká kazikové. Jestliže se v dálce objevil osamělý kočovný jezdec, rychle prchal, protože se nechtěl setkat s neznámými lidmi. Glenarvanova četa se jistě zdála podezřelá každému, kdo se odvážil sám do pampy: banditovi, jehož obezřelost byla ihned zburcována, když spatřil osm dobře ozbrojených mužů na dobrých koních, i cestujícímu, který v nich na těchto pustých místech mohl vidět lidi se špatnými úmysly. Proto bylo naprosto nemožné navázat spojení jak s poctivými lidmi, tak s lupiči. Naši cestovatelé si přáli, aby narazili na tlupu lupičů z pamp, i kdyby jednání mělo začít střelbou z pušek. Glenarvana sice mrzelo, že se nikde neseťkává s Indiány, ale mezitím došlo k příhodě, jež jasně potvrzovala správnost listin.

Cesta, kterou se ubírala naše výprava, několikrát přešla stezky v pampách a mezi nimi i dosti důležitou cestu z Carmen do Mendoza, vyznačenou kostmi domácích zvířat, mezků, koní, ovcí a býků, a vroubenou pozůstatky těchto dobytčat, jež byly ohlodány dravčími zobáky a vyběleny sluncem, deštěm a větrem. Bylo jich zde tisíce a nejedna lidská kostra tu jistě mísila svůj prach s prachem nejprostších zvířat.

Až do té doby se Thalkáv ani jednou nepozastavil nad cestou, které se tak přísně drželi. Protože nezabočili na žádnou cestu v pampách, pochopil, že nepojedou ani městy, ani vesnicemi, ani kolem osad v argentinských provinciích. Dopoledne jeli vždycky proti slunci, neuchylující se od přímé čáry, a každý večer zapadalo slunce na opačném konci této čáry. Jako pampský vůdce se Thalkáv jistě divil, že nejen výpravu nevede, nýbrž že je sám veden. Podívoval se tomu však jenom zdrženlivě – taková zdrženlivost je Indiánům už vrozena –, a pokud šlo o malé stezky, které až dosud míjeli, vůbec si jich nevšímal. Ale když toho dne dorazili na zmíněnou cestu, zastavil koně a obrátil se k Paganelovi:

Cesta z Carmen do Mendoza

„Cesta do Carmen,“ řekl.

„Správně, můj milý Patagonče,“ odpověděl zeměpisec nejryzejší španělštinou, „cesta z Carmen do Mendoza.“

„Nedáme se po ní?“

„Ne,“ odvětil Paganel.

„A kam jedeme?“

„Stále na východ.“

„To nepřijedeme nikam.“

„Kdož ví?“

Thalkáv se odmlčel a v hlubokém úžasu se zahleděl na zeměpisce. Nedomníval se však, že by Paganel mohl žertovat. Indián je sám vážný, a proto nikdy nepředpokládá, že by druhý nemluvil vážně.

„Vy tedy nejedete do Carmen?“ dodal po chvílce mlčení.

„Ne,“ odpověděl Paganel.

„Ani do Mendoza?“

„Také ne.“

V tom okamžiku dojel k Paganelovi Glenarvan a otázal se ho, co Thalkáv říká a proč se zastavil.

„Ptal se mě, zdali jedeme do Carmen nebo do Mendoza, a je velice překvapen, že jsem mu na obě otázky odpověděl záporně.“

„Naše cesta se mu skutečně musí zdát hodně podivná,“ odvětil Glenarvan.

„To si myslím. Říká, že nejedeme nikam.“

„A nemohl byste mu, Paganele, vysvětlit cíl naší výpravy a důvod, proč musíme jet stále na východ?“

„To bude velmi obtížné,“ pravil Paganel, „protože Indián vůbec nerozumí zeměpisným stupňům a vyprávění o dokumentech bude pro něho něčím fantastickým.“

„Jde ovšem o to,“ řekl vážně major, „neporozumí-li vyprávění nebo vypravěči?“

„Jakže, Mac Nabbsi?“ zvolal Paganel. „Vy stále ještě nedůvěřujete mé španělštině?“

„Zkuste to tedy, vážený příteli!“

„Zkusím.“

Paganel se obrátil k Patagonci a rozpředl s ním rozmluvu, často přerušovanou pro nedostatek slov i pro nesnáze s překladem některých zvláštností a s výkladem podrobností, které byly pro nevzdělaného divocha takřka nepochopitelné. Na učence byl jedinečný pohled. Rozkládal rukama, slabikoval, všemožně sebou zmítal a s čela se mu řinuly na hrud' bohaté krůpěje potu. Tam, kde selhával jazyk, přispěchaly na pomoc ruce. Paganel seskočil s koně a v písku nakreslil zeměpisnou mapu, na níž se křižovaly poledníky a rovnoběžky a na níž byly oba oceány i cesta vedoucí do Carmen. Nikdy nebyl žádný profesor v takových rozpacích. Thalkáv se díval na jeho počínání klidně a nedával najevo, rozumí-li nebo ne.

Zeměpiscův výklad trval přes půl hodiny. Pak Paganel umlkl, utřel si potem zalitý obličej a podíval se na Patagonce.

„Porozuměl?“ otázal se Glenarvan.

„To uvidíme,“ odpověděl Paganel. „Jestliže však neporozuměl, vzdávám se dalších

pokusů.“

Thalkáv se nehýbal. Ani nemluvil. Jeho oči se upíraly na obrazce nakreslené v písku a pozvolna stírané větrem.

„Nu?“ zeptal se Paganel.

Zdalo se, že Thalkáv neslyší. Paganel již viděl na majorových rtech ironický úsměv, a protože chtěl zachránit svoji čest, chystal se s novým zápalem pokračovat ve svých geografických výkladech, ale tu ho Patagonec zastavil pohybem ruky.

„Hledáte zajatce?“ řekl.

„Ano,“ odpověděl Paganel.

„A přesně na této čáře mezi západem slunce a jeho východem,“ dodal Thalkáv a vymezil tak pro srovnání cestu ze západu na východ po indiánském způsobu.

„Ano, ano.“

„A váš bůh,“ otázal se Patagonec, „svěřil vlnám velikého moře tajemství zajatcova pobytu?“

„Ano.“

„Děj se tedy podle jeho vůle,“ odpověděl Patagonec slavnostně, „půjdeme na východ, a bude-li třeba, až k samému slunci!“

Paganel slavil tak v osobě svého žáka úplné vítězství a okamžitě přeložil svým druhům Indiánovy odpovědi.

„Jak inteligentní lid!“ dodal. „Z dvaceti našich venkovanů by jich devatenáct mému výkladu nerozumělo.“

Glenarvan vybídl Paganela, aby se Patagonce otázal, zdali neslyšel o nějakých cizincích, kteří padli do rukou pampských Indiánů.

Paganel přednesl otázku a čekal na odpověď.

„Snad,“ pravil Patagonec.

Sotvaže učenec přetlumočil Indiánova slova, obklopilo Thalkáva všech sedm cestovatelů. Jejich pohledy byly jediná otázka.

Vzrušený Paganel pracně hledal slova a pokračoval v důležitém výslechu, zatímco jeho oči lpěly na vážném Indiánovi a snažily se uhodnout jeho odpověď dříve, než mu splynula ze rtů.

Překládal každé španělské slovo do angličtiny, takže Paganelovi druhové slyšeli Patagoncova slova ve svém jazyku.

„A tento zajatec?“ otázal se Paganel.

„Byl cizinec,“ odpověděl Patagonec, „Evropan.“

„Vy jste ho viděl?“

„Ne, ale v indiánských zkazkách se o něm vypráví. Byl to statečný člověk! Měl srdce býka!“

„Srdce býka!“ řekl Paganel. „Jak nádherný je patagonský jazyk! Rozumíte, přátelé, odvážný člověk!“

„Můj otec!“ zvolal Robert Grant.

A pak se obrátil k Paganelovi:

„Jak se řekne španělsky to je můj otec?“ otázal se ho.

„Es mi padre,“ odpověděl zeměpisec.

Robert okamžitě uchopil Thalkávovu ruku a láskyplně řekl:

„Es mi padre!“

„Su padre! (Jeho otec. (Pozn. aut.))“ odpověděl Patagonec a jeho tvář se rozjasnila.

Vzal chlapce do náruče, zdvihl ho na svého koně a pohlížel na něho s hlubokou účastí. V Thalkávově obličejí se zračilo tiché dojetí.

Ale Paganel ještě neskončil výslech. Kde byl tento zajatec? Co udělal? Kdy o něm Thalkáv slyšel? Všechny tyto otázky vířily v jeho mysli současně.

Odpovědi na sebe nedaly dlouho čekat a Paganel se dověděl, že Evropan je zajatcem jednoho z indiánských kmenů, který kočuje na území mezi Coloradem a Rio Negrem.

„A kde byl naposledy?“ otázal se Paganel.

„U kazika Kalfukury,“ odpověděl Thalkáv.

„Na čáře, po níž se ubíráme?“

„Ano.“

„A co je to za kazika?“

„Je to náčelník Indiánů Pojučů, člověk se dvěma jazyky a dvěma srdci.“

„Tedy falešný ve slovech i skutcích,“ řekl Paganel, když svým druhům přeložil tuto krásnou metaforu z patagonského jazyka. „A budeme moci osvobodit svého přítele?“ dodal.

„Snad, je-li dosud v rukou Indiánů.“

„A kdy jste o něm slyšel?“

„Už dávno a od té doby přineslo již slunce dvě léta na nebe nad pampami.“

Glenarvanova radost byla nepopsatelná. Odpověď se přesně shodovala s datem na listinách. Bylo však nutno položit Thalkávovi ještě jednu otázku. Paganel ji vzápětí vyslovil.

„Mluvil jste jen o jednom zajatci,“ řekl, „nebyli tři?“

„Nevím,“ odpověděl Thalkáv.

„A o jejich nynějším postavení nevíte nic?“

„Ne.“

Toto stručné slovo celou rozmluvu ukončilo. Bylo celkem možné, že zajatci byli od sebe již dávno odloučeni. Avšak z Patagoncových zpráv vyplývalo, že Indiáni si vyprávějí o jediném Evropanovi, který upadl do jejich moci. Datum jeho zajetí, místo, kde se patrně nacházel, všechno, dokonce i patagonský obrat vystihující jeho odvahu, mluvilo zřetelně o kapitánu Grantovi.

Příštího dne, 25. října, vyrazili cestující na cestu na východ s novým zápalem. Pláň, stále stejně smutná a jednotvárná, tvořila jednu z těch nekonečných prostor, jimž místní obyvatelé říkají „travesias“. Jílová půda, vystavená větrům, byla úplně rovná; nikde ani skála, ba ani kamének, leda snad v několika vyprahlých a vyschlých roklích anebo na březích několika rybníčků, uměle vyhloubených rukou Indiánů. Po dlouhých přestávkách objevovaly se nízké lesy s černavými korunami a nad nimi vynikaly tu a tam bílé rohovníky, jejichž lusky obsahují cukernatou, chutnou a osvěžující dužninu. Jinde bylo vidět několik háječků terebint, „chanar“, divoké kručinky a rozličných trnitých stromů, jejichž zakrslý vzrůst prozrazoval neúrodnost půdy.

26. října byl namáhavý den. Měli dorazit k Rio Coloradu. Ale koně, popohánění svými jezdci, cválali tak rychle, že ještě večer dojeli na 69°45' západní délky k této krásné řece pampských území. Indiánské jméno Koby-Leby znamená Velká řeka a její dlouhý tok končí v Atlantiku. U ústí této řeky dochází ke zvláštnímu úkazu, neboť její vody směrem k moři ubývá, a to buď vsakováním, nebo vypařováním. Příčina jevu není ještě dostatečně osvětlena.

Když přišli k řece Coloradu, bylo první Paganelovou starostí, aby se „geograficky“ vykoupal v jejích vodách, zbarvených narudlým jílem. Překvapilo ho, že byly tak hluboké, což jistě způsobilo tání sněhu v prvních letních paprscích. Kromě toho byla řeka příliš široká, aby ji mohli koně přeplavat. Několik set sáhů proti proudu byl však naštěstí haťový, to jest z větví spletený most, zavěšený po indiánském způsobu na kožených řemenech. Naše družina se tedy mohla dostat přes řeku a utábořit na levém břehu.

Než ulehl, chtěl Paganel Colorado přesně zamapovat a zakreslit je do své mapy tím pečlivěji, že tak nemohl učinit s Ja-lu-cang-pu-t'iangem, který plynul tibetskými horami i bez Paganelovy účasti.

V obou následujících dnech, 27. a 28. října, probíhala cesta bez příhod. Stále stejná jednotvárnost a neúrodnost půdy. Žádná krajina nemůže být tak neměnná, žádné panoráma tak nezajímavé. Půda byla nyní vlhčí. Musili překročit zaplavené doliny „canadas“ a nevysychající močály „esteros“, zarostlé vodním rostlinstvem. Večer stanuli koně na březích velkého jezera Uré-Lanquén, které obsahuje minerální vody a které Indiáni proto

nazývají Hořké jezero. V roce 1862 bylo svědkem krvavých represálií argentinských vojsk. Oddíl se utábořil obvyklým způsobem a noc by byla proběhla v klidu, kdyby zde nebylo opic, aluatů (Druh malých opic malp. (Pozn. aut.)) a divokých psů. Tato rámusivá zvířata spustila snad na počest cestovatelů – zcela jistě však k nelibosti jejich uší – jeden z těch neumělých koncertů, který by se mohl setkat s porozuměním jen u nějakého skladatele budoucnosti.

KAPITOLA XVII

PAMPY

Argentinské pampy se prostírají od třicátého čtvrtého k čtyřicátému stupni jižní šířky. Slovo „pampa“, původně araukánské, znamená „travnatá pláň“ a je pro tento kraj naprosto přiléhavé. Stromovité mimózy v západní části a vydatné pastviny v části východní mu dodávají zvláštní ráz. Rostlinstvo je zde zakořeněno ve vrstvě půdy, která leží na jílnatopísčitém, narudlém nebo žlutém podloží. Kdyby geolog zkoumal tyto třetihorní vrstvy, odnesl by si bohaté nálezy. Obsahují totiž nekonečné množství předdiluviálních koster a Indiáni se domnívají, že to jsou vyhynulé druhy velkých pásovců. Jsou tedy pod touto prstí pohřbeny prvopočátky dějin zdejšího kraje.

Americká pampa je zeměpisnou zvláštností tak jako savany velkých severoamerických jezer anebo sibiřské stepi. V jejím podnebí jsou větší tepelné rozdíly než v provincii Buenos Aires, protože leží ve vnitrozemí. Podle Paganelova výkladu je totiž letní teplo pohlcováno a shromažďováno oceánem, který je pak v zimě pozvolna uvolňuje. Proto mají ostrovy mnohem vyrovnanější podnebí než kraje vnitrozemské. (Z té příčiny jsou zimy na Islandu mírnější než v Lombardii. (Pozn. aut.)) A také podnebí západních pamp není tak vyrovnané jako na pobřeží, kde se uplatňuje blízkost Atlantiku. Prodělává prudké výkyvy a náhlé změny, při nichž sloupce teploměrů bez ustání přeskakují ze stupně na stupeň. Na podzim, to jest v dubnu a v květnu, jsou tam časté a prudké deště. Ale v tomto ročním období bylo počasí velmi suché a teplota dosti vysoká.

Glenarvanova družina vyjížděla po svítání, jakmile si stanovila směr cesty. Půda prorostlá kořínky stromků a křovin byla naprosto pevná. Zde nebyly medanos ani písek, z něhož se tvořily, ani prach, který by vítr rozptyloval do vzduchu.

Koně zčerstva kráčeli mezi trsy „pajabravy“, zvláštní pampské trávy, v níž nacházejí Indiáni při bouřích útulek. Tu a tam, avšak stále řidčeji, rostly ve vlhkých dolinách vrby a rostlina *Gygnerium argenteum*, které se dobře daří v sousedství sladkých vod. Tam se koně důkladně napájeli, a využívající dobré příležitosti, posilňovali se pro budoucnost. Thalkáv jel vpředu a prohledával křoviny. Plašil tak „choliny“, nejnebezpečnější druh zmijí, jejichž

uštknutí usmrtí v necelé hodině i býka. Bystrý Thauka přeskakoval křoviska a pomáhal tak svému pánovi razit cestu koním, kteří jeli za ním.

Cesta po těchto rovných a nezvlněných pláních probíhala hladce a rychle. Ráz krajiny se vůbec neměnil; nikde balvan, nikde kámen, mnohdy ani v celém okruhu sta mil. Sotva kde jinde se člověk setká s takovou jednotvárností. Ani potuchy po nějaké scénérii, příhodě nebo překvapení! Člověk by musil být Paganelem, takovým nadšeným učencem, aby něco viděl tam, kde nebylo vidět nic, aby se zajímal o podrobnosti cesty. A oč? To nemohl říci. Nejvýš o nějaký keř! Snad o stéblo trávy. A to mu stačilo, aby s nevyčerpatelnou mnohomluvností začal poučovat Roberta, který ho rád poslouchal.

Koně zčerstva kráčeli

Po celý den 29. října táhla se před cestovateli tato nekonečně jednotvárná pláň. Kolem druhé hodiny objevili pod kopyty koní nesčetné stopy po zvířatech. Byly to nakupené a vybledlé kosti velkého stáda skotu. Tyto pozůstatky se však nevinuly v křivolaké čáře, jakou za sebou zanechávají vysílená zvířata, po jednom klesající podél cesty. Proto si nikdo nedovedl vysvětlit, jak se na poměrně malém prostoru mohlo objevit takové množství koster, a tentokrát to nedokázal ani Paganel. Otázal se tedy Thalkáva a ten mu bez jakýchkoliv rozpaků odpověděl.

Učencovo: „To není možné!“ a důrazné příkyvování Patagoncovo silně upoutaly pozornost jejich druhů.

„Co je to tedy?“ otázali se.

„Blesk,“ odpověděl zeměpisec.

„Cože? Blesk že natropil takovou spoustu?“ zvolal Tom Austin. „Blesk že pobil stádo o pěti stech kusů?“

„Thalkáv to tvrdí a Thalkáv se nemýlí. A já mu to ostatně věřím, protože bouře v pampách se vyznačují zvlášť velkou prudkostí. Jen abychom to jednoho dne sami nezažili!“

„Vedro je pěkné,“ řekl Wilson.

„Bude jistě třicet stupňů ve stínu,“ odpověděl Paganel.

„Tomu bych se nedivil,“ pravil Glenarvan, „po celém těle cítím elektrické napětí. Doufejme, že se tato teplota neudrží.“

„Kdepak!“ poznamenal Paganel. „Se změnou počasí nemůžeme počítat, protože na obzoru není ani mráček.“

„To je zlé,“ odpověděl Glenarvan, „koně jsou horkem velmi vysíleni. Není ti příliš horko, hochu?“ dodal, obraceje se k Robertovi.

„Ne, mylorde,“ odpověděl mladík. „Mám teplo rád, je příjemné.“

„Zvláště v zimě,“ podotkl rozšafně major a vypustil k nebi obláček kouře.

Večer se zastavili u opuštěného ranče, vystavěného ze spletených větví spojovaných blátem a pokrytých došky. Tato chýše sousedila s ohradou z poloshnilých kolů, ale i taková ohrada postačila ochránit v noci koně před možnými útoky lišek. Lstivé lišky nemohou snad koně přímo ohrozit, ale překusují řemeny a koně pak mohou utéci.

Několik kroků od ranče byla v zemi díra, v níž se dalo vařit, jak o tom svědčil vychladlý popel. Uvnitř ranče byla lavice, kavalec z hovězí kůže, hrnec, rožeň a kotlík na „maté“. Maté, indiánský čaj, je v Jižní Americe velmi oblíbený nápoj. Dělá se z odvaru listí usušeného na ohni a srká se jako jiné americké nápoje stéblem slámy. Thalkáv připravil na Paganelovu prosbu několik šálků tohoto čaje. Znamenitě jím doplnil obvyklé nápoje a maté bylo prohlášeno za výtečné.

Příštího dne, 30. října, vyšlo slunce zahalené rozpálenou mlhou a zalévalo zem nejžhavějšími paprsky. Teplota byla toho dne vskutku neobyčejně vysoká a na pláni nebylo naneštěstí žádné útočiště. Přesto se výprava statečně vydala na další cestu k východu. Nejednou potkávala družina obrovská stáda, která ležela líně na zemi, protože už neměla sil se pást. Strážce, či lépe pastýře, zde nikde neviděli. Celá obrovská množství krav, býků a volů hlídali jenom psi, kteří jsou navyklí sát mléko ovci, když je začne trápit žízeň.

Kolem poledne se ráz pamp poněkud změnil, což nemohlo uniknout ani zrakům unaveným jejich jednotvárností. Travnatý porost prořídil. Ustoupil zakrnělým lopuchům a obrovským, devět stop vysokým bodlákům, které by jistě byly rájem pro všechny osly na světě. Tu a tam rostly zakrslé chanary a jiné temně zelené trnité křoví, tedy rostliny milující vyprahlou půdu. Až dosud jel oddíl pastvinami, které vyživovala určitá vlhkost, zachycující se v jílu prerie. Travnatý porost byl hustý a vydatný. Teď však byl jeho aksamit místy prodřený, na četných místech potrhaný, a bylo vidět obnaženou prabídnou půdu. Nebylo možno přehlížet tyto známky vzrůstajícího sucha a Thalkáv na ně upozornil.

„Nezlobím se pro takovou změnu,“ řekl Tom Austin. „Stále jenom tráva, stále jenom tráva, to musí nakonec omrzet.“

„Ovšem, ale kde je tráva, je i voda,“ odpověděl major.

„Což voda, té máme dost,“ dodal Wilson, „a cestou jistě narazíme na nějakou řeku.“

Kdyby byl tuto poznámku slyšel Paganel, byl by odpověděl, že mezi Coloradem a pohořími Argentinské provincie je řek málo. Teď právě objasňoval Glenarvanovi zjev, na nějž ho lord upozornil.

Od nějaké chvíle se zdálo, že je vzduch prosycen kouřem. Avšak po celém obzoru nebylo nikde vidět oheň a ani kouř neprozrazoval nějaký vzdálenější požár. Nebylo tedy možno

připisovat tomuto jevu nějakou přirozenou příčinu. Záhy se stal zápach tak silný, že to cestující, kromě Paganela a Thalkáva, udivovalo. Zeměpisec, jemuž vysvětlení jakéhokoliv úkazu nečinilo potíží, odpověděl svým přátelům takto:

„Nevidíme oheň,“ řekl, „a cítíme kouř. Není kouře bez ohně, praví přísloví, a to platí právě tak v Americe jako v Evropě. Musí zde být někde nějaký oheň. Jenže tyto pampy jsou tak rovné, že vzduchové proudy nenarážejí na žádné překážky, a tak můžeme cítit kouř z trávy hořící ve vzdálenosti sedmdesáti pěti mil.“

„Sedmdesáti pěti mil?“ odušil major pochybovačným tónem.

„Ovšem,“ ujišťoval Paganel. „Musím však dodat, že tyto požáry se šíří velice rychle a dosahují často velkých rozměrů.“

„A kdo pampy zapaluje?“ otázal se Robert.

„Někdy blesk, když je tráva vyschlá po dlouhých vedrech, a někdy také Indiáni.“

„A z jakého důvodu?“

„Tvrdí – nevím, do jaké míry je toto tvrzení opodstatnělé –, že po požáru roste na pampách tráva rychleji. Bylo by to tedy vlastně hnojení půdy popelem. Já však bych spíše věřil tomu, že účelem těchto požárů je vyhubit miliardy ixod, cizopasného hmyzu, který tu souží zejména stáda dobytka.“

„Ale při takovém rázném zásahu,“ řekl major, „musí přijít o život mnoho zvířat, která se potulují po pampě.“

„Ano, ta uhoří, ale co na tom, když je jich tolik?“

„O ně mi nejde,“ odvětil Mac Nabbs, „to je konečně jejich věc, jde mi však o cestovatele, kteří jedou přes pampu. Cožpak se nemůže stát, že je oheň přepadne a obklíčí?“

„Jakpak ne!“ zvolal Paganel s patrným uspokojením. „To se někdy stává a já osobně bych se nijak nezlobil, kdybych takovou podívanou zažil.“

„No to je náš učenec,“ odpověděl Glenarvan, „šel by se svou vědou tak daleko, že by se nechal zaživa upálit.“

„To na mou věru ne, milý Glenarvane, vždyť jsme přece četli Coopera, a Kožená punčocha nás naučil, jak můžeme zastavit šíření plamenů tím, že v okruhu několika sáhů vytrháme trávu. Nic nemůže být jednodušší. Proto se požáru nebojím a z celého srdce bych si ho přál vidět!“

Paganelova přání se však neměla vyplnit, a jestliže se zpola usmažil, bylo to jedině dílem žhoucích slunečních paprsků, jež sálaly nesnesitelným žářem. Koně těžce supěli, znaveni tropickým vedrem. Nikde nebylo stínu, leda když nějaký obláček zakryl rozpálený sluneční kotouč. Stín pak prchal po rovné půdě a jezdci popoháněli koně, aby se co nejdéle udrželi na svěžím koberci, který západní vítr hnal před nimi. Leč koně brzy zůstávali pozadu a

odkryté slunce zalévalo vyprahlý povrch pampy novým ohnivým deštěm.

A tak když Wilson říkal, že zásoba vody je dostatečná, nepočítal s neuhasitelnou žízní, jež trýznila jeho druhy po celý den. I jeho tvrzení, že cestou narazí na nějakou říčku, bylo unáhlené. Nebyly zde totiž žádné řeky ani říčky, protože v rovné půdě pro ně nebylo vhodné řečiště, a rybníky, uměle vyhloubené Indiány, byly vyschlé. Když Paganel viděl, že každou míli přibývá příznaků sucha, prohodil s Thalkávem několik poznámek a tázal se ho, kde hodlá nalézt vodu.

„V jezeře Salinas,“ odpověděl Indián.

„A kdy k němu dorazíme?“

„Zítř večer.“

Když pampou cestují Argentinci, navrtávají si obvykle studně a nacházejí vodu několik sáhů pod povrchem. Naši cestovatelé neměli potřebné nástroje, a tak si tímto způsobem nemohli pomoci. Musili proto vodou šetřit, a ačkoli nikdo netrpěl palčivou žízní, přece jen každý z nich nemohl žízeň plně uhasit.

Večer měli za sebou třicetimílovou cestu. Každý doufal, že si v noci odpočine po celodenní únavě, ale právě té noci je trápila mračna moskytů a komárů. Jejich roje byly předzvěstí změny větru a vítr se nyní skutečně otočil k severu. S jižním nebo jihozápadním větrem tento prokletý hmyz obvykle mizí.

Major zachovával svůj klid i při těchto drobných nepříjemnostech, kdežto Paganel žehral na nepřízeň osudu. Posílal moskyty a komáry k čertu a hrozně litoval, že nemá octový roztok, který by zmírnil palčivost tisícových štípnutí. Ačkoli se ho major snažil uchlácholit připomínkou, že z tří set tisíc druhů hmyzu, které znají přírodopisci, mají naštěstí co činit jenom se dvěma, probudil se učenec druhého dne ve špatné náladě.

Za svítání se však nedal pobízet k odjezdu, protože šlo o to, aby výprava dorazila ještě téhož dne k jezeru Salinas. Koně byli velmi vyčerpaní. Zmírali žízní, a přestože se jezdci v jejich prospěch uskrovnili, byla dávka vody pro koně velmi omezená. Sucho se ještě vystupňovalo a při prašném severním větru, tomto samumu pamp, bylo vedro přímo nesnesitelné.

Toho dne byla jednotvárnost cesty na okamžik přerušena. Mulrady, který jel vpředu, se vrátil a oznamoval, že se blíží skupina Indiánů. Toto setkání přijímal každý jinak. Glenarvan si myslel, že by mu domorodci mohli dát nějaké zprávy o trosečnicích Britannie. Thalkáv však nebyl příliš potěšen vyhlídkou na setkání s kočovnými Indiány z pamp. Pokládal je za zloděje a lupiče a byl by se jim raději vyhnul. Na jeho příkaz se družina semkla dohromady a přichystala si zbraně. Musela se připravit na všechno.

Za okamžik se indiánský oddíl objevil. Skládal se jenom ze dvanácti domorodců, což

Patagonce upokojilo. Indiáni se přiblížili asi na sto kroků. Cestovatelé je mohli lehce rozeznat. Byli to příslušníci pampského rodu, který v roce 1833 rozmetl generál Rosas. Měli vysoké, klenuté, přímé čelo, vysokou postavu a světle olivovou barvu pleti, takže byli krásnou ukázkou indiánské rasy. Byli oblečeni do kůží z guanak nebo smrad'ochů a vyzbrojeni oštěpy dlouhými dvacet stop, noži a praky; mimoto měli bolas a lasa. Z toho, jak dovedně ovládali koně, bylo zřejmé, že jsou znamenitými jezdci.

Indiáni se zastavili sto kroků před naší družinou a začali se křikem a posunky radit. Glenarvan jim vyjel vstříc. Sotva však ujel dva sáhy, indiánský oddíl se otočil a prchal neuvěřitelnou rychlostí pryč. Vyčerpaní koně cestovatelů by jej byli nemohli dohonit.

„Zbabělci!“ zvolal Paganel.

„Na pořádné lidi utíkají nějak tuze rychle,“ poznamenal Mac Nabbs.

„Co je to za Indiány?“ otázal se Paganel Thalkáva.

„Gaučové,“ odpověděl Patagonec.

„Gaučové!“ zvolal Paganel, obraceje se ke svým druhům. „Gaučové! Nebylo tedy třeba tolik opatrnosti!“

„Pročpak?“ otázal se major.

„Protože Gaučové jsou mírumilovní venkované.“

„Myslíte, Paganele?“

„Samozřejmě, pokládali nás za zloděje, a proto uprchli.“

„Spíše bych řekl, že se nás neodvažovali přepadnout,“ odpověděl Glenarvan, kterého velmi mrzelo, že nemohl s těmito domorodci, bez ohledu na jejich úmysly, promluvit.

„Já si to myslím také,“ řekl major, „protože Gaučové, pokud se nemýlím, zdaleka nejsou mírumilovní, ale naopak odvážní a nebezpeční bandité.“

„Ale jděte!“ zvolal Paganel.

A hned začal živě rozkládat o této etnologické tezi, dokonce tak živě, že se mu podařilo majora popudit, až si od něho vysloužil zcela neobvyklé odseknutí:

„Myslím, že se mýlíte, Paganele!“

„Mýlím?“ odtušil učenec.

„Ovšem. I Thalkáv pokládal tyto Indiány za zloděje a Thalkáv jistě ví, co jsou zač.“

„Thalkáv se prostě tentokrát zmýlil,“ odsekl poněkud kousavě Paganel. „Gaučové jsou jenom zemědělci, pastýři a nic víc a já sám jsem to napsal v jednom svém spise, a celkem uznávaném spise, o pampských domorodcích.“

„To jste se tedy dopustil omylu, pane Paganele!“

„Já a omylu, pane Mac Nabbsi!“

„Třeba z roztržitosti,“ odporoval neústupně major, „to spraví v příštím vydání několik menších oprav.“

Paganela se velice dotklo, že se pochybuje, a dokonce žertuje o jeho zeměpisných vědomostech. Jaký div, že se ho začal zmocňovat hněv.

„Pamatujte si, pane,“ řekl, „že mé knihy nepotřebují takové opravy.“

„Potřebují, aspoň v tomto případě ano,“ odtušil Mac Nabbs.

„Pane, pozoruji, že jste dnes nějak svárlivý!“ odsekl Paganel.

„A já zase pozoruji, že jste nedůtklivý!“ odpověděl major.

Spor se rozrůstal, jak je vidět, do nečekaných rozměrů, a při tom šlo o věc, která za to nestála. Glenarvan pokládal za vhodné zasáhnout.

„Je nesporné,“ řekl, „že na jedné straně je svárlivost a na druhé nedůtklivost, což mě u vás obou udivuje.“

Přestože Patagonec nerozuměl, co je předmětem sporu, snadno uhodl, že oba přátelé se přou. Začal se usmívat a klidně podotkl:

„To dělá severní vítr.“

„Severní vítr!“ zvolal Paganel. „Co s tím má co dělat severní vítr?“

„Už je to tak!“ odpověděl Glenarvan. „Příčinou vaší špatné nálady je severní vítr! Slyšel jsem, že dráždí nervovou soustavu, zejména v Jižní Americe.“

„U svatého Patrika, Edvarde, máte pravdu!“ řekl major a dal se do smíchu.

Ale Paganel byl opravdu podrážděn a nechtěl sporu nechat. Vyléval si zlost na Glenarvanovi. Jeho zásah se mu zdál poněkud příliš posměvačný.

„Tak hleďme, mylorde,“ pravil, „já mám tedy podrážděný nervový systém?“

„Ano, Paganele, to dělá severní vítr; byl už v pampách příčinou nejednoho zločinu, podobně jako severní tramontana v okolí Říma!“

„Zločinu!“ odsekl učenec. „Vypadám snad, jako kdybych se chystal k nějakému zločinu?“

„To zrovna neříkám.“

„Jen to řekněte přímo, že vás chci zavraždit!“

„Ho, ho!“ odpověděl Glenarvan, který se již nemohl smíchy udržet. „Z toho mám největší strach. Ještě štěstí, že severní vítr fouká vždycky jenom jeden den!“

Po této odpovědi se všichni rozesmáli právě tak jako Glenarvan. Paganel tedy pobodl koně a ujížděl napřed, aby svou špatnou náladu rozehnal. Za čtvrt hodiny už o ničem nevěděl.

A tak se na okamžik dobrá učencova povaha zkalila, ale jak velmi správně řekl Glenarvan, tuto slabost bylo nutno přičíst nějaké vnější příčině.

V osm hodin večer zpozoroval vpředu jedoucí Thalkáv rokliny vytouženého jezera. Za čtvrt hodiny sjížděla družina po strmých březích jezera Salinas. Tam je však očekávalo

veliké zklamání: jezero bylo vyschlé.

KAPITOLA XVIII ZA PITNOU VODOU

Jezero Salinas zakončuje dlouhou řadu bažin, které sousedí s pohořím Ventana a Guamini. Kdysi sem chodily nesčetné výpravy z Buenos Aires pro sůl, neboť vody jezera obsahují značné množství chloridu sodného. Nyní se však voda pod mocným žářem vypařila, všechna sůl, která v ní byla, se usadila a jezero se změnilo v jediné obrovské lesklé zrcadlo. Když Thalkáv mluvil o tom, že v jezeře Salinas je pitná voda, měl na mysli sladkovodní přítoky, které se do něho na četných místech vlévají. V té době však byly jeho přítoky vyschlé právě tak jako jezero samo. Prudké slunce vysálo všechnu vodu. Proto když žíznicí družina přišla k vyschlému jezeru, zmocnilo se všech zděšení. Musili se nějak rozhodnout. Trocha vody, která jim zůstala v kožených měšcích, byla napůl zkažená a nemohla uhasit jejich žízeň. Tu teď začínali všichni těžce pociťovat. Hlad a únava ustupovaly před naléhavou žízní. „Rukah“, jakýsi kožený stan, který postavili domorodci v jedné proláclině a potom ho opustili, poskytl vyčerpaným cestovatelům útulek, zatímco jejich koně ulehli na bahnitý břeh jezera a s odporem škubali mořské rostliny a suché rákosí.

Když se všichni usadili v rukahu, oslovil Paganel Thalkávu a otázal se ho, co by měli podle jeho mínění učinit. Mezi zeměpiscem a Indiánem se pak rozpředl živý rozhovor, z něhož Glenarvan několika slovům porozuměl. Thalkáv mluvil klidně. Paganel gestikuloval za dva. Rozmluva trvala několik minut, načež si Patagonec zkřížil ruce na prsou.

„Co říkal?“ ptal se Glenarvan. „Pokud jsem porozuměl, Thalkáv radí, abychom se rozdělili.“

„Ano, na dvě skupiny,“ odpověděl Paganel. „Ti, jejichž koně jsou již tak zmořeni únavou a žízní, že se sotva vlekou, mají podle svých sil pokračovat v cestě po sedmatřicáté rovnoběžce. Ti, kteří mají koně lepší, mají jet před nimi po téže cestě a prozkoumat řeku Guamini, která se třicet mil odtud vlévá do jezera San Lucas. Bude-li tam dost vody, počkají na své druhy na březích Guamini. Nebude-li tam voda, vrátí se k druhé skupině, aby jí uspořili zbytečnou cestu.“

„A pak?“ otázal se Tom Austin.

„Pak se budeme muset odhodlat a zajet sedmdesát pět mil k jihu, k prvním výběžkům pohoří Ventana, kde je mnoho řek.“

„Myšlenka je to dobrá,“ odpověděl Glenarvan, „a okamžitě se podle ní zařídíme. Mého koně nedostatek vody ještě tolik nezkrušil, a proto se nabízím, že doprovodím Thalkávu.“

„Mylorde, vezměte mě s sebou,“ zvolal Robert, jako kdyby šlo o nějaký výlet.

„Budeš nám však stačit, chlapče?“

„Budu! Mám dobrého koně, ten přímo dychtí jet dále. Budete tak hodný... mylorde?... Prosím pěkně.“

„Pojeď tedy, hochu,“ řekl Glenarvan. Byl rád, že se nebude musit od Roberta odloučit.

„Však my tři bychom museli být už hodně neobratní,“ dodal, „kdybychom nenašli nějakou čistou a čerstvou pitnou vodu.“

„A co já?“ řekl Paganel.

„Vy, milý Paganele,“ odpověděl major, „vy zůstanete se zálohou. Znáte třicátou sedmou rovnoběžku, řeku Guamini i pampu příliš dobře, abyste nás mohl opustit. Ani Mulrady, ani Wilson, ani já bychom nedokázali skupinu dovést na schůzku s Thalkávem, kdežto pod velením statečného Paganela budeme postupovat s naprostou jistotou.“

„Vzdávám se,“ odpověděl zeměpisec, jemuž velice polichotilo, že dostal vrchní velení.

„Ale žádné roztržitosti!“ dodal major. „Ne abyste nás dovedl někam, kde nemáme co dělat, třeba na břehy Tichého oceánu!“

„Vy byste si to, majore, úplně zasloužil, jste nesnesitelný,“ odpověděl mu se smíchem Paganel. „Jenom mi, milý Glenarvane, řekněte, jak se s Thalkávem dorozumíte?“

„Myslím,“ řekl Glenarvan, „že Patagonec a já spolu nebudeme muset vůbec mluvit. Ostatně znám několik španělských slov a s nimi mu budu jistě umět v případě nutnosti vyjádřit svůj názor a pochopit názor jeho.“

„Jed'te tedy, vážený příteli,“ odpověděl Paganel.

„Nejprve se najezme,“ řekl Glenarvan, „a pokusme se spát až do chvíle odjezdu.“

Navečeřeli se, ale protože neměli co pít, nebylo jídlo nijak posilující; nakonec však přece usnuli. Paganelovi se zdálo o bystřinách, vodopádech, řekách, rybnících, potocích, ba i o plných lahvích vody, zkrátka o všem, v čem obvykle bývá pitná voda. Byl to opravdu zlý sen.

Příštího dne v šest hodin ráno si Thalkáv, Glenarvan a Robert Grant osedlali koně a dali jim vypít poslední zbytek vody. Koně zhltnou vodu s velikou chutí, ale neposilnila je příliš, byla docela zkažená. Pak se všichni tři jezdci vyšvihli do sedel.

„Na shledanou,“ volali na ně major, Austin, Wilson a Mulrady.

„A hlavně abyste se nevraceli!“ dodal Paganel.

Patagonci, Glenarvanovi a Robertovi se sevřelo srdce, když ztratili z očí skupinku, kterou svěřili zeměpiscovu důvtipu. Projížděli teď „Desierto de las Salinas“, jílnatou rovinou, porostlou zakrslým, deset stop vysokým křovím, drobnými citlivkami, které Indiáni nazývají „kyrra-mammel“, a křovitými „jymami“, jež obsahují značné množství soli. Tu a tam se od široké plochy soli s neobyčejnou intenzitou odrážely sluneční paprsky. Člověk

by byl snadno pokládal tyto „barreros“ za zamrzlou hladinu, kdyby mu sluneční žár neustále nepřipomínal skutečnost. Kontrast vyprahlé, spálené půdy a jiskřících ploch dodával však poušti zvláštní a zajímavý ráz.

Naproti tomu zcela jiný vzhled měla vysočina Ventana, která ležela osmdesát mil na jih odtud a k níž by naši cestovatelé možná museli zajet, kdyby řeka Guamini byla vyschlá. Tento kraj, prozkoumaný v roce 1835 kapitánem Fitz-Royem, který tehdy velel výpravě na Beaglu, je velmi úrodný. Jsou tam bohaté a na indiánském území daleko nejlepší pastviny. Severozápadní svah pohoří je pokryt bujnou trávou a přechází do lesů, v nichž je mnoho nejrozmanitějších druhů stromoví. Tam lze spatřit „algarrobo“, druh rohovníku, jehož sušených a rozemletých plodů se používá k výrobě chleba u Indiánů velmi oblíbeného, dále bílé „quebracho“ s dlouhými a ohebnými větvemi, jež splývají k zemi jako větve evropské smuteční vrby, růžové „quebracho“ s nezníčitelným dřevem, „naudybay“, které se neobyčejně snadno vzněcuje a často způsobuje strašlivé požáry, „viraro“, jehož fialové květy se podobají malým pyramidám, a konečně „timbo“, zdvihající svůj obrovitý slunečník, pod nímž se mohou skrýt před slunečními paprsky celá stáda, až do výše osmdesáti stop. Argentinci se nejednou pokoušeli o kolonizaci tohoto bohatého kraje, ale nepodařilo se jim zdolat odpor Indiánů.

Byla tedy oprávněná domněnka, že po horských stráních stékají četné říčky, jež celou tu úrodnou půdu zásobují nezbytnou vodou. Tamní řeky skutečně nikdy nevysychaly, ani v nejsušších letech, ale k těm by byli musili odbočit naši cestovatelé sto třicet mil na jih. Thalkáv jednal proto správně, když nejprve zamířil ke Guamini. Tato řeka ležela na jejich cestě a byla mnohem blíže.

Všichni tři koně statečně ujížděli. Ta znamenitá zvířata patrně pudově vycítila, kam je jejich páni vedou. Zvláště Thauka projevoval odolnost, která se nezmenšovala ani únavou, ani žízň. Jako pták letěl přes vyschlé canadas a keře kyrra-mammelu a vesele přitom ržál. To bylo dobrou předzvěstí. Koně Glenarvana a Roberta, strženi jeho příkladem, následovali jej těžším krokem, ale neméně vytrvale. Thalkáv, nehybně se držící v sedle, dával svým druhům právě takový příklad jako Thauka koňům. Patagonec se často otáčel na Roberta Granta.

Když viděl, že chlapec sedí na koni dobře a pevně, s uvolněnými boky, s vypjatou hrudí, s přirozeně spuštěnými nohama a s koleny přitisknutými k sedlu, projevoval své uspokojení povzbuzujícím voláním. Z Roberta Granta se stával opravdu znamenitý jezdec a Indiánovu pochvalu si plně zasloužil.

„Výborně, Roberte,“ říkal Glenarvan, „Thalkáv tě zřejmě chválí! Blahopřeji ti, chlapče!“
„A za co, mylorde?“

„Za to, jak dobře jezdíš na koni.“

„Pevně se držím a to je všechno,“ odpověděl Robert a radostí nad takovou pochvalou se začervenal.

„To je hlavní, Roberte,“ odpověděl Glenarvan, „ale ty jsi příliš skromný a já ti prorokuji, že z tebe bude dokonalý sportovec.“

„Dobře,“ smál se Robert, „a co tomu řekne tatínek, který ze mne chce mít námořníka?“

„Jedno nevylučuje druhé. I když všichni jezdci nejsou dobří námořníci, jsou všichni námořníci schopni stát se dobrými jezdci. Kdo dovede sedět na ráhnu, dovede pevně sedět i na koni. A ovládat koně, naučit se s ním manévrovat, to přijde samo, protože nic není přirozenějšího.“

„Ubohý otec!“ odpověděl Robert. „Jak vám bude zavázán, mylorde, až ho osvobodíte!“

Robert přitiskl Glenarvanovu ruku ke rtům

„Máš otce hodně rád, Roberte?“

„Ano, mylorde. Byl na sestru i na mne tak hodný! Myslel vždycky jen na nás! Z každé cesty nám přinesl nějakou upomínku na všechny země, které navštívil. A kolik lásky, kolik milých slov přivázel! Vždyť vy byste ho měl také rád, kdybyste ho znal! Mary je mu podobná. Má mírný hlas jako ona! U námořníka je to zvláštní, že?“

„Ano, velmi zvláštní, Roberte,“ odpověděl Glenarvan.

„Ještě dnes ho vidím,“ pokračoval chlapec, jako kdyby mluvil sám k sobě. „Hodný, milý tatínek! Když jsem byl malý, uspával mě na klíně a při tom vždycky pobroukával takový starý skotský popěvek, v němž se opěvují naše jezera. Často se mi ten nápěv vybavuje ze vzpomínek, ale jen nejasně. A Mary také. Jak jsme ho měli rádi, mylorde! Víte, já myslím, že člověk musí být malý, aby svého tatínka dovedl opravdu milovat!“

„A velký, aby ho dovedl ctít, chlapče,“ odpověděl Glenarvan, dojat chlapcovými slovy.

Při této rozmluvě zmírnili koně svůj běh a šli krokem.

„Nalezneme ho, vidíte?“ řekl Robert po krátkém mlčení.

„Ano, nalezneme ho,“ odpověděl Glenarvan. „Thalkáv nás uvedl na jeho stopu a já mu důvěřuji.“

„Thalkáv je hodný Indián,“ řekl chlapec.

„Je.“

„A víte co, mylorde?“

„Mluv, pak ti budu moci odpovědět.“

„Že s vámi jsou jenom samí hodní lidé! Paní Helena, a tu mám tolik rád, klidný pan major, kapitán Mangles, pan Paganel i ti odvážní a věrní námořníci z Duncana!“

„Ano, vím to, chlapče,“ řekl Glenarvan.

„A víte, že vy jste nejlepší ze všech?“

„Ne, to nevím!“

„Musím vám to tedy říci, mylord,“ odpověděl Robert, uchopil lorda za ruku a přitiskl si ji ke rtům.

Glenarvan potřásl mírně hlavou a rozhovor nepokračoval dále jen proto, že Thalkáv mával na opozdilce, aby přidali. Zůstali pozadu. Nesměl se však ztrácet čas, byli povinni myslet na ty, kteří zůstali vzadu.

Vyrazili tedy zase rychlejším tempem, ale brzy se ukázalo, že kromě Thauky koně to tempo dlouho nevydrží. V poledne je musili nechat hodinu odpočinout. Koně byli úplně vyčerpáni a nechtěli ani žrát trsy „alfafary“, druh nevydatné, slunečními paprsky vyprahlé vojtěšky.

Glenarvan se začínal obávat nejhoršího. Příznaky pustoty se nezmenšovaly a nedostatek vody mohl mít zhoubné následky. Thalkáv nic neříkal a snad si myslel, že na zoufání je čas, až bude-li Guamini vyschlá – pokud indiánské srdce vůbec může zoufat.

Po krátké zastávce se vydali na další cestu a koně musili chtě nechtě pod bičíkem a ostruhou pokračovat dál, ale jen krokem, poněvadž jinak už nemohli.

Thalkáv by byl mohl jet snadno napřed, protože Thauka by ho byl v několika hodinách zanesl k břehům řeky. Jistě to Indiána napadlo, ale bezpochyby nechtěl opustit své dva druhy uprostřed pouště. Proto aby je příliš nepředjel, donutil Thauku k pomalejšímu kroku. Thalkávův kůň se zdráhal, vzpínal a prudce ržál, než se podvolil jít krokem. Jeho pán musil používat mnohem více slov než násilí, aby ho zkontroloval. Thalkáv skutečně se svým koněm hovořil, a třebaže mu Thauka neodpovídal, jistě mu rozuměl. Nutno předpokládat, že Patagonec užil přesvědčivých důkazů, protože po chvíli takové „diskuse“ Thauka před jeho argumenty kapituloval a poslechl, i když při tom hryzal uzdu.

Ale právě tak jako Thauka porozuměl Thalkávovi, porozuměl i Thalkáv Thaukovi. Bystrý kůň ucítil svými jemnými smysly ve vzduchu nějakou vláhu. Dychtivě ji vdechoval a kroutil a mlaskal přitom jazykem, jako kdyby jej už smáčel v blahodárné tekutině. Patagonec nemohl být na pochybách: voda nebyla daleko.

Povzbudil tedy své druhy tím, že jim přetlumočil Thaukovu netrpělivost, které zanedlouho porozuměli i druzí dva koně. Napjali poslední síly a cválali za Indiánem.

Kolem třetí hodiny se objevila v prohlubíně půdy bílá čára. Leskla se v záři slunečních paprsků.

„Voda!“ řekl Glenarvan.

„Voda! Ano, voda!“ zvolal Robert.

Nyní již nemusili koně povzbuzovat. Ubohá zvířata cítila, jak se jim vracejí síly, a hnala se nezadržitelně vpřed. Za několik minut dorazila k řece Guamini a přímo v postrojích se vrhla až po plece do životodárných vod.

Jejich páni je napodobili, i když poněkud proti své vůli, a chtě nechtě se vykoukali. Ale nikterak si nestěžovali.

„Ach, to je znamenité!“ říkal Robert, který ukájel svou žízeň přímo z řeky.

„Mírní se, chlapče,“ napomínal ho Glenarvan, ačkoliv sám nedával dobrý příklad.

A již bylo slyšet jenom hltavé srkání vody.

Thalkáv pil pak klidně, beze spěchu, krátkými, avšak „jako laso dlouhými“ doušky, jak říkají Patagonci. Pil a pil bez ustání, takže mohla vzniknout oprávněná obava, aby v jeho útrokách nezmizela celá řeka.

„Naši přátelé,“ řekl Glenarvan, „tedy nebudou zklamáni ve svých nadějích. Mohou si být jisti, že v Guamini najdou dost čisté vody. Jestliže jim Thalkáv nějakou nechá!“

„Nemohli bychom jim však jet naproti?“ otázal se Robert. „Ušetřili bychom jim několik hodin nejistoty a žízně.“

„Jistě, chlapče, ale jak bychom jim vodu dopravili? Měchy zůstaly u Wilsona. Ne, bude lépe počkat, jak bylo dohodnuto. Přihlédneme-li ke vzdálenosti a rychlosti krokem jdoucích koní, můžeme počítat, že zde naši přátelé budou v noci. Připravme jim zatím dobrý nocleh a dobrou večeři.“

Thalkáv nečekal na Glenarvanův návrh a již hledal tábořiště. Naštěstí našel na březích řeky „ramadu“, jakousi ohradu ze tří stran obehnanou, do níž se zahání dobytek. Bylo to znamenité místo pro tábořiště, pokud se ovšem člověk nebál spát pod širým nebem, a to u Thalkávových druhů nepřicházelo ani v nejmenším v úvahu. Nic lepšího si také nepřáli. Lehli si na slunce a sušili si mokré šaty.

„Protože už máme nocleh,“ řekl Glenarvan, „můžeme se starat o večeři. Naši přátelé musí být spokojeni se svými posly, které vyslali napřed, a velmi bych se mýlil, budou-li si moci stěžovat. Myslím, že hodinkou lovu nic nepromarníme. Jsi připraven, Roberte?“

„Ano, mylorde,“ odpověděl chlapec a vstal s puškou v ruce.

Glenarvan připadl na tuto myšlenku proto, že řeka Guamini byla zřejmě dostaveníčkem vší zvěře z okolních plání. V celých hejnech tu poletovali „tinamu“, zvláštní druh pampských červených koroptví, černí jeřábci, druh kulíků zvaný „tery-tery“, žlutě zbarvení chřástalové a nádherné zelené vodní slípky.

Čtyřnožce však vidět nebylo. Ale Thalkáv ukazoval na vysokou trávu a neprostupné houští

a naznačoval tak, že jsou tam schováni. Stačilo několik kroků, aby se lovci octli v kraji, který je na celém světě nejbohatší na zvěř.

Vyšli hned na lov. Zpočátku nedbali o pernatou zvěř, jejich první rány platily vysoké. Netrvalo dlouho a vyplašili celé stovky srnců a guanak, podobných těm, které se na ně přihnaly na vrcholcích Kordiller, ale tato plachá zvířata prchala tak rychle, že bylo nemožné přiblížit se jim na dostřel. Lovci se tedy spokojili s méně rychlou zvěří, která byla ostatně z hlediska kuchařského stejně znamenitá. Položili na tucet koroptví a chřástalů a Glenarvan velmi obratně zastřelil jednoho pekariho „tey-tetr“, velmi chutného tlustokožce ryšavé srsti, který skutečně stál za ránu.

V necelé půlhodině postříleli lovci bez námahy tolik zvěře, kolik potřebovali. Robert ulovil zvláštní zvíře, náležející do čeledi bezzubých, pásovce „armadillo“, dlouhého půldruhé stopy, jehož tělo je pokryto pohyblivými kostěnými štíty. Byl velmi tlustý, a jak aspoň naznačoval Patagonec, jistě z něho přichystají znamenité jídlo. Robert byl na svůj úspěch velmi hrdý.

Thalkáv pak svým druhům předvedl, jak se loví „nandu“, druh zvláštního pampského pštrosa, který dovede vyvinout neobyčejnou rychlost.

Indián se ani nepokoušel přiblížit hbitému zvířeti. Pobodl Thauku do trysku přímo proti pštrosovi, chtěl ho okamžitě dostihnout, protože kdyby se první útok nezdařil, dokázal by nandu brzy unavit svým kličkováním koně i lovce. Když Thalkáv dojel na vhodnou vzdálenost, vrhl po pštrosovi pevnou rukou svá bolas tak obratně, že se zvířeti jeho kuličky zatočily kolem nohou a to mu znemožnilo utéci. V několika vteřinách ležel pštros na zemi. Indián nelovil nandua z nějaké lovecké marnivosti, ale proto, že jeho maso je velmi chutné. Thalkáv chtěl také něčím přispět ke společné hostině.

A tak přinesli do ramady šňůru koroptví, Thalkávova pštrosa, Glenarvanova pekariho a Robertova pásovce. Pštros a pekari byli připraveni ihned, to jest byli staženi z tvrdé kůže a jejich maso rozkrájeno na tenké plátky. Pásovec je však vzácné zvíře. Nosí svůj pekáč s sebou. Položili jej tedy na oheň ve vlastním krunýři.

Lovci se navečeřeli jenom koroptví a vydatnější porce nechali pro své přátele. Jídlo zapili průzračnou vodou, která se jim zdála lepší než všechna portská vína na světě i než pověstná skotská usquebaugh (Žitná kořalka. (Pozn. aut.)), tolik oblíbená na Skotské vysočině.

Ani na koně nezapomněli. Velké množství sušené píce, uložené v ramadě, posloužilo jim za krmivo i za stelivo.

Když bylo vše připraveno, zabalili se Glenarvan, Robert a Indián do svých ponč a uložili se na měkkou vrstvu alfafar, obvyklé to lůžko pampských lovců.

KAPITOLA XIX

RUDÍ VLCI

Nadešla noc. Bylo novoluní, kdy je měsíc neviditelný pro všechny pozemšťany. Jenom nejasná záře hvězd osvětlovala pláň. Na obzoru se v husté mlze ztrácela souhvězdí zvířetníku. Vody Guamini nehučně plynuly jako dlouhý pruh oleje, stékající po mramorové desce. Ptáci, čtyřnožci i plazi odpočívali po denní únavě a nad nesmírným územím pamp se rozkládalo ticho pustiny.

Glenarvan, Robert a Thalkáv podlehlí zákonu přírody. Spali na husté vrstvě vojtěšky hlubokým spánkem. I koně podlehlí únavě a spali vleže. Jenom Thauka, skutečný čistokrevný kůň, ušlechtilý v odpočinku právě tak jako v běhu, spal stoje se strnulýma nohama, připraven vyrazit na sebemenší pánovo znamení.

V ohradě panoval naprostý klid a uhlíky nočního ohně, pozvolna dohasínající, vrhaly do tiché temnoty poslední záblesky.

A přece se kolem desáté hodiny Indián po krátkém spánku probudil. Jeho zrak se zpod svraštělého obočí upíral do tmy a sluch naslouchal zvukům z pláně. Zřejmě se snažil postřehnout nějaký nepozorovatelný zvuk. Po chvíli se rozhostil na jeho tváři, obvykle tak klidné, jakýsi nepokoj. Zjistil snad, že se blíží potulní Indiáni nebo že se sem plíží jaguáři, vodní tygři či jiná nebezpečná zvířata, o něž není v blízkosti řek nouze? Tato domněnka se mu patrně zdála nejpravděpodobnější, protože vrhl spěšný pohled na palivo složené v ohradě a jeho nepokoj ještě vzrostl. Vždyť všechno suché stelivo z alfafar by se rychle spálilo a nemohlo by nadlouho zadržet dravou zvěř.

Za těchto okolností Thalkávovi nezbývalo než vyčkat, co se bude dít, a on také čekal, polosedě, s hlavou v dlaních, s lokty opřenými o kolena a s nehybným zrakem, tedy v pozici člověka, kterého náhlý úlek vytrhl ze spánku.

Minula hodina. Každý jiný by se na Thalkávově místě upokojil okolním klidem a znovu by ulehl. Avšak tam, kde by cizinec netušil nic podezřelého, ostré smysly a vrozený instinkt Indiánův vycítily, že se blíží nebezpečí.

Zatímco napjatě poslouchal a číhal, jeho kůň tlumeně zaržál a zavětril směrem ke vchodu do ramady. Patagonec vyskočil.

„Thauka ucítil nepřítele,“ řekl.

Ticho vůkol ještě bylo, klid však již nikoliv. Thalkáv zahlédl, jak se v trsech kyrramammelu nehučně pohybují nějaké stíny. Tu a tam zasvitly ohnivé body, které se míhaly všemi směry, pohasínaly a znovu se rozsvěcovaly. Vypadalo to jako tanec fantastických lampiónů na hladině nesmírné bažiny. Cizinec by tato světélka nepochybně pokládal za světlušky, jež za tmy svítí na nesčetných místech pamp, ale Thalkáv se nedal mýlit.

Pochopil, o jaké nepřátele jde. Nabil si pušku a postavil se na stráž u prvních kolů ohrady. Nečekal dlouho. Pampou se rozlehla zvláštní směsice štěkání a vytí. Odpověděl na něj výstřelem z pušky, po němž se ozval strašlivý jek celého sta zvířat.

Glenarvan a Robert se ihned probudili a vyskočili.

„Co se děje?“ otázal se mladý Grant.

„Indiáni?“ ptal se Glenarvan.

„Ne,“ odpověděl Thalkáv, „aguary.“

Robert se podíval na Glenarvana.

„Aguary?“ řekl.

„Ano,“ přisvědčil Glenarvan, „rudí vlci z pamp.“

Oba dva uchopili zbraně a přidružili se k Indiánovi. Ten ukázal do pláně, odkud bylo slyšet příšerné vytí.

Robert bezděčně o krok ucouvl.

„Nebojíš se vlků, chlapče?“ otázal se ho Glenarvan.

„Ne, mylorde,“ odpověděl Robert pevným hlasem. „S vámi se vůbec ničeho nebojím.“

„To je dobře. Aguary nejsou příliš nebezpečné šelmy, a kdyby jich nebylo tolik, ani bych si jich nevšímal!“

„To nevadí!“ dodal Robert. „Máme dobré zbraně, ať tedy přijdou!“

„A přivítáme je, jak se patří!“

Glenarvan chtěl těmito slovy hocha uklidnit, ale přesto měl jisté obavy, když pomyslel na smečku dravců běsnících venku ve tmě. Možná že jich tam bylo na sta, a tři muži, byť sebelépe ozbrojeni, nemohli proti takovému množství s úspěchem bojovat.

Když Patagonec pronesl slovo „aguara“, poznal Glenarvan okamžitě jméno, které dali rudému vlku Indiáni z pampy. Tento dravec, zvaný přírodopisci *Canis jubatus*, je vysoký jako větší pes a hlavu má jako liška. Srst má skořicově rudou a na hřbetě mu vlaje černá hříva, která se táhne po celé páteři. Je to zvíře velice hbité a silné. Obvykle žije v bažinatých místech a vodní zvěř dovede pronásledovat i na vodě. V noci vychází ze svých doupat na lov, kdežto ve dne spí. Obyvatelé estancií, kde se chová dobytek, se těchto vlků obávají, protože aguary se z hladu vrhají i na velké kusy a dovedou napáchat značné škody. Osamocená aguara není nebezpečná, ale zcela jinak je tomu, jde-li o velký počet těchto hladových zvířat; ta jsou nebezpečnější než nějaký kuguár nebo jaguár, na něhož je možno přímo zaútočit.

A podle vytí rozléhajícího se pampou, podle množství stínů poskakujících v pláni nemohl být Glenarvan na pochybách o početnosti rudých vlků, kteří se shromáždili na břehu řeky Guamini. Dravá zvířata zde ucítla bezpečnou kořist, maso koní a maso lidí, a žádný z těch

vlků se nechtěl vracet do doupěte bez svého podílu. Situace byla tedy více než povážlivá. Kruh vlků se zatím pomalu zužoval. Probuzení koně projevovali známky nejvyššího děsu. Jenom Thauka hrabal nohou, snažil se přetrhout oprátku a byl připraven vyrazit ven. Jeho pán jej dokázal uklidňovat jenom nepřetržitým hvízdáním.

Glenarvan a Robert se postavili tak, aby mohli bránit vchod do ramady. Měli nabité karabiny a chystali se vypálit do první řady aguar, když tu Thalkáv sklonil hlavně jejich zbraní.

„Co chce Thalkáv?“ zeptal se Robert.

„Nechce, abychom stříleli!“ odvětil Glenarvan.

„Proč?“

„Snad myslí, že není ještě vhodná chvíle!“

Ale Indián tak nejednal z tohoto důvodu, nýbrž z důvodu mnohem vážnějšího, který Glenarvan pochopil, když Thalkáv pozvedl svůj růžek na prach, obrátil jej a ukázal, že je téměř prázdný.

„Co tedy?“ řekl Robert.

„Co! Musíme šetřit střelivem. Dnešní lov nám přišel draho a máme velmi málo olova i prachu. Zbývá nám jenom dvacet ran!“

Chlapec neodpověděl.

„Bojíš se, Roberte?“

„Ne, mylorde!“

„To je dobře, hochu!“

V tom okamžiku třeskl nový výstřel. Thalkáv skolil jednoho příliš odvážného nepřítele. Vlci, kteří se blížili v sevřených řadách, ucouvli a seskupili se sto kroků od ohrady.

Vzápětí zaujal Glenarvan na Indiánův pokyn jeho místo. Thalkáv rychle posbíral stelivo, trávu a prostě všechny hořlavé látky v ramadě, nakupil je u vchodu a hodil mezi ně jeden žhavý uhlík. Po chvíli zaplápolala na temném pozadí nebe záclona plamenů a v jejích trhlinách se objevila pláň prudce ozářená míhavými záblesky ohně. Glenarvan mohl teď odhadnout, jak nesčetné je množství zvířat, proti nimž se měli bránit. Nikdo z nich ještě neviděl tolik vlků pohromadě, tak rozrušených hladem. Ohnivá závora, kterou proti nim nyní vztyčil Thalkáv, ještě zdvojnásobila jejich zuřivost. Chtě nechtě musili se vlci zastavit. Přesto se někteří z nich přiblížili až k plamenům a popálili si tlapy.

Čas od času bylo třeba nového výstřelu, aby se vyjící smečka zastavila. Za hodinu leželo v trávě patnáct mrtvol.

Obležení nebyli nyní už v tak nebezpečném postavení; pokud měli střelivo a pokud se, u vchodu do ramady zdvihala ohnivá závora, nemusili se bát vpádu. Co ale potom, co počít,

až všechny tyto prostředky, jimiž odráželi smečku vlků, dojdou?

Glenarvan pohlédl na Roberta a cítil, jak se mu svírá srdce. Na sebe úplně zapomněl a myslil jenom na toto dítě, které projevovalo takovou odvalu, neobyčejnou na jeho věk. Robert byl bledý, ale nespouštěl ruku ze zbraně a pevně čekal na útok rozdrážděných vlků.

Glenarvan však mezitím chladnokrevně zvážil situaci a rozhodl se s ní skoncovat.

Za hodinu, řekl si, nebudeme mít ani prach, ani olovo, ani oheň. Nesmíme tedy čekat s rozhodnutím až do té doby.

Obrátil se na Thalkávu, a sbíraje v paměti těch několik španělských slov, která znal, rozpředel s Indiánem rozmluvu, častokrát přerušovanou výstřely.

Oba muži se dorozumívali jenom s velkou námahou. Glenarvan naštěstí znal zvyky rudých vlků. Jinak by byl sotva dokázal pochopit slova a posunky Patagoncovy.

Přesto uplynulo čtvrt hodiny, než mohl Robertovi přeložit Thalkávovu odpověď. Glenarvan se totiž Indiána tázal, co soudí o jejich téměř beznadějném postavení.

„A co odpověděl?“ zeptal se Robert Grant.

„Řekl, že za každou cenu se musíme udržet do svítání. Aguara vychází jenom v noci a ráno se vrací zase do brlohu. Je to noční vlk, zbabělé zvíře, které se bojí denního světla, čtyřnohá sova.“

„Budeme se tedy bránit až do svítání!“

„Ano, chlapče, a to nožem, až to nebude možné puškou.“

Thalkáv už jim byl příkladem, a když se jeden vlk přiblížil až k plamenům, dlouhá Patagoncova ruka, ozbrojená nožem, napřáhla se přes plameny a vynořila se zpět zbrocená krví.

Mezitím již začínaly chybět obranné prostředky. Kolem druhé hodiny ranní hodil Thalkáv do ohně poslední náruč paliva a obleženým zbývalo už jenom pět ran.

Glenarvan se kolem sebe bolestně rozhlížel.

Pomyslel na hochy, který tu s ním byl, na své druhy, na všechny své nejbližší. Robert nic neříkal. Snad se jeho důvěřivé mysli nezdálo nebezpečí tak hrozivé. Glenarvan však myslil na nebezpečí místo něho a představoval si, jak strašlivý a nyní nevyhnutelný konec je čeká: být roztrhán zaživa! Nemohl již ovládnout své pohnutí. Přitáhl hochy k sobě, přivinul jej k srdci a přitiskl mu rty na čelo, zatímco z očí mu bezděčně vytryskly slzy.

Robert se na něho podíval s úsměvem.

„Já se nebojím!“ řekl.

„Ne, chlapče, ne,“ odpověděl Glenarvan, „a máš pravdu. Za dvě hodiny se rozední a my budeme zachráněni! – Výborně, Thalkáve, výborně, můj statečný Patagonče!“ zvolal ve

chvíli, kdy Indián zabil pažbou dvě velká zvířata, která se snažila přeskočit planoucí závoru.

Avšak v té chvíli spatřil ve slábnoucí záři ohně smečku aguar, která postupovala v sevřených řadách na ramadu.

Blížilo se rozuzlení tohoto krvavého dramatu. Oheň pozvolna dohasínal, protože došlo palivo. Plamen byl stále nižší. Pláň, až dosud osvětlená, nořila se opět do tmy a ve tmě se znovu objevovaly světélkující oči rudých vlků. Ještě několik minut a celá horda se vřítí do ohrady.

Thalkáv naposledy vypálil z karabiny, skolil dalšího nepřítele, a protože mu došlo střelivo, zkrřížil paže na prsou. Sklonil hlavu. Zdálo se, že mlčky přemýšlí. Hledal nějaký smělý, nemožný, nesmyslný prostředek, jak zahnat lítou smečku? Glenarvan se ho neodvažoval ptát.

Tu však změnili vlci své útočné seskupení. Zdálo se, že se vzdalují, a jejich vytí, dosud tak ohlušující, náhle ustalo. Na pláni se rozhostilo ponuré ticho.

„Odcházejí!“ řekl Robert.

„Snad,“ odpověděl Glenarvan, který pozorně naslouchal zvukům zvenčí.

Thalkáv, který uhodl jeho myšlenky, zavrtěl hlavou. Věděl dobře, že dravci nikdy neopustí jistou kořist, dokud je den nezažene do jejich temných děr.

Nepřítel však zcela zřejmě změnil taktiku.

Už se nepokoušel prorazit vchodem ramady, ale jeho nové útoky měly nebezpečí ještě zvětšit. Aguary se vzdaly pokusů proniknout vchodem, který byl tak úporně bráněn železem a ohněm, obešly ramadu a společným náparem se jí snažily ztéci z druhé strany.

Obležení záhy uslyšeli, jak se jejich drápy zadírají do poloshnilého dřeva. Mezi rozviklanými kůly se již objevovaly jejich silné tlapy a zkrvavené tlamy. Poplašení koně přetrhli oprátky a v šílené hrůze běhali kolem ohrady.

Glenarvan uchopil chlapce do náruče, aby jej bránil až do poslední chvíle. Snad pomýšlel i na nějaký nemožný útek, snad se chtěl vrhnout ven, když jeho zrak padl na Indiána.

Thalkáv chvíli přecházel kolem ramady jako divoká šelma, pak náhle přistoupil k svému koni, který se chvěl netrpělivostí, a začal ho pečlivě sedlat, neopomenuv jediný řemínek ani jedinou přezku. Zdálo se, že se již nestará o vytí, které ještě zesílilo. Glenarvan ho pozoroval s krajním úděsem.

„Opouští nás!“ zvolal, vida, jak Thalkáv uchopil uzdu jako jezdec, který se chce vyšvihnout do sedla.

„To on neudělá!“

Opravdu, Indián se chystal nikoliv opustit, ale zachránit své přátele vlastní obětí.

Thauka byl připraven. Hryzal udidla, vzpínal se, jeho ušlechtilé planoucí oči se leskly. Porozuměl svému pánovi.

Ve chvíli, kdy se Indián chytil hřívý svého koně, uchopil Glenarvan třesoucí se rukou jeho paži.

„Odjíždíš?“ řekl a ukázal na pláň nyní volnou.

„Ano,“ řekl Indián, který porozuměl posunku svého druha.

Pak dodal několik španělských slov, jež znamenala:

Rudí vlci se vrhli za koněm

„Thauka! Dobrý kůň! Rychlý! Vlci poběží za ním.“

„Ach! Thalkáve!“ zvolal Glenarvan

„Rychle, rychle!“ odpověděl Indián, zatímco Glenarvan chvějícím se hlasem vysvětloval Robertovi:

„Roberte, chlapče, slyšíš? Chce se pro nás obětovat! Chce vyrazit do pampy a strhnout krvelačnost vlků na sebe!“

„Příteli Thalkáve,“ odpověděl Robert a vrhl se Patagonci k nohám, „příteli Thalkáve, neopouštěj nás!“

„Ne,“ řekl Glenarvan, „neopustí nás.“

A obrátil se k Indiánovi.

„Odjedme společně,“ navrhl a ukázal na vyděšené koně, tisknouce se ke kůlům.

„Ne,“ odporoval Indián, jemuž byl jasný smysl těchto slov. „Špatná zvířata. Bázlivá. Thauka dobrý kůň.“

„Tak dobrá!“ řekl Glenarvan. „Thalkáv tě neopustí, Roberte! Ukázal mi, co mám dělat! Pojedu já! On zůstane s tebou.“

Pak uchopil Thauku za uzdu a dodal:

„Já pojedu!“

„Ne,“ odpověděl klidně Patagonec.

„Já pojedu, povídám,“ zvolal Glenarvan a vytrhl mu uzdu z rukou. „Já! Zachraň toho chlapce! Svěřuji ti ho, Thalkáve!“

Glenarvan v rozčilení splétal slova anglická se španělskými. Co však záleželo na jazyku! Za takových strašlivých okamžiků říká posunek vše a lidé se rychle dorozumívají.

Ale Thalkáv odporoval. Spor se protahoval a nebezpečí vzrůstalo každou vteřinou. Ohlodané kůly již povolovaly pod vlčími tesáky a drápy.

Ani Glenarvan, ani Thalkáv nechtěli zřejmě ustoupit. Indián odvedl Glenarvana ke vchodu do ohrady a ukazoval mu, že na pláni není jediný vlk. Svým plamenným jazykem mu

vysvětloval, že se nesmí ztrácet ani okamžik, že nezdaří-li se manévr, budou ve větším nebezpečí ti, kteří zůstanou v ohradě, že konečně jenom on zná Thauku natolik, aby mohl využít jeho lehkosti a rychlosti pro společnou záchranu. Glenarvan však zarputile trval na svém úmyslu obětovat se, když byl náhle prudce sražen stranou. Thauka se vzepjal. Vztyčil se na zadních nohou a skokem se přenesl jako splašený přes ohnivou závoru a kupu mrtvol, zatímco dětský hlas volal:

„Thauka nás zachrání, mylorde!“

A Glenarvan s Thalkávem neměli takřka ani čas postřehnout Roberta, který se držel Thauky za hřívu a mizel s ním ve tmě.

„Roberte, nešťastníče!“ zvolal Glenarvan.

Ale jeho slova nemohl slyšet ani sám Indián. Rozlehlo se děsné vytí. Rudí vlci se vrhli za koněm a závratnou rychlostí prchali k západu.

Thalkáv a Glenarvan vyběhli z ramady. Pláň již byla opět zcela klidná a oni stěží viděli, jak se v dálce v noční tmě vlní pohybující se čára.

Glenarvan klesl zoufale, zdrceně na zem a sepjal ruce. Hleděl na Thalkáva. Indián se usmíval klidně jako vždy.

„Thauka dobrý kůň! Statečný chlapec! Zachrání se!“ opakoval a pokyvoval hlavou.

„A když spadne?“ řekl Glenarvan.

„Nespadne!“

Přes Thalkávovo ubezpečení strávil lord zbytek noci v hrozných úzkostech. Chtěl se rozjet za Robertem a hledat jej, ale Indián ho zadržel. Vysvětlil mu, že koně by ho nemohli dostihnout, že Thauka jistě nechal nepřátele daleko za sebou, že by ho nemohli ve tmě najít a že je nutno vyčkat svítání, aby se pak mohli vydat za Robertem.

Ve čtyři hodiny ráno se začalo rozednívat. Husté mlhy na obzoru se záhy zbarvily bledou září. Po pláni se prostřela jiskřivá rosa a vysoké trávy se zachvěly v jitřním vánku.

Nadešel čas k odjezdu.

„Vzhůru,“ řekl Indián.

Glenarvan neodpověděl, ale vyšvihl se na Robertova koně. Vzápětí cválali oba jezdci k západu a vraceli se tak po přímé čáře, z níž se jejich druhové neměli odchýlit.

Hodinu tak ujížděli závratnou rychlostí, vyhlíželi Roberta a na každém kroku trnuli, nespátří-li na zemi jeho zkrvavenou mrtvolu. Glenarvan drásal boky svého koně ostruhami. Konečně zaslechli střelbu z pušky, pravidelně se opakující výstřely signálů.

„To jsou oni,“ zvolal Glenarvan.

Thalkáv i on pobídl koně k ještě rychlejšímu běhu a za několik okamžiků dorazili k

Paganelovu oddílu. Z Glenarvanova hrdla se vydral výkřik. Byl s nimi Robert, živ a zdrav, na nádherném Thaukovi, který při spatření svého pána radostně ržál.

„Mé dítě, mé dítě!“ zvolal Glenarvan s nevýslovnou láskou.

A Robert i on seskočili na zem a vrhli se jeden druhému do náruče. Statečného syna kapitána Granta pak přitiskl na svou hrud' také Indián.

„Žije! Žije!“ vykřikl Glenarvan.

„Ano,“ odpověděl Robert, „a díky Thaukovi!“

Indián nečekal na tato uznalá slova díky jeho koni a už s ním hovořil a objímal ho, jako kdyby v žilách ušlechtilého zvířete proudila lidská krev.

Potom se obrátil k Paganelovi a ukázal na Roberta:

„Hrdina!“

A dodal metaforu, jíž se v indiánském jazyku označuje odvaha:

„Ostruhy se mu nezachvěly.“

Glenarvan zatím znovu objal Roberta a tázal se ho:

„Proč jsi, chlapče, nenechal na Thalkávovi nebo na mně, abychom podnikli tento poslední pokus o tvou záchranu?“

„Mylorde,“ odpověděl chlapec hlasem plným vděčnosti, „což to nebyla moje povinnost, abych se obětoval? Thalkáv mi už zachránil život! A vy, vy jej zachráníte mému otci.“

KAPITOLA XX

ARGENTINSKÉ PLÁNĚ

Když pominula první radost ze shledání, uvědomili si Paganel, Austin, Wilson a Mulrady, tedy všichni, kteří zůstali vzadu, vyjma snad Mac Nabbse, že umírají žízní. Naštěstí tekla Guamini nedaleko. Vydali se proto znovu na cestu a v sedm hodin ráno dojel celý oddíl k ramadě. Podle množství vlčích mrtvol, ležících před jejím vchodem, bylo snadné posoudit, jak prudký byl útok a jak pevná obrana. Zanedlouho usedli cestovatelé, dostatečně osvěžení vodou, v ohradě ramady k báječné snídani. Řízky z nandua byly prohlášeny za znamenité a pásovec upečený ve vlastním krunýři za neobyčejnou pochoutku.

„Jíst takovéhle jídlo střídmě,“ řekl Paganel, „to by byla pustá nevděčnost. To se musí jíst nestřídmě.“

A on nestřídmě jedl, ale špatně mu nebylo, snad proto, že pil průzračnou vodu z Guamini, jež prý velmi podporuje zažívání.

Poněvadž Glenarvan nechtěl opakovat Hannibalovu (Hannibal – kartaginský vojevůdce. R. 207 př.n.l. pronikl až ke Capui nedaleko Říma. Protože však nedostal z Kartága posilu, neodvážil se pokračovat v dalším tažení a posléze se musel vrátit do Afriky, neboť tam

byla mezitím jeho vlast ohrožena římskými vojsky.) chybu a nechtěl zbytečně prodlévat u Capuy, dal v deset hodin znamení k odjezdu. Naplnili kožené měchy vodou a vyrazili. Koně byli dokonale občerstveni, plni ohně, a tak skoro stále ujížděli lehkým cvałem. Vlhčí krajina byla nyní také úrodnější, avšak stále opuštěná. Žádná příhoda se neudála ani 2. a 3. listopadu, kdy se cestovatelé, unavení již dlouhou cestou, utábořili na pomezí pamp, na hranicích provincie Buenos Aires. Talcahuanskou zátoku opustili 14. října, takže za tři neděle šťastně urazili sto padesát mil, tedy téměř dvě třetiny cesty.

Příštího dne dopoledne překročili pomyslnou hranici, která dělí argentinské pláně od pampských území. Thalkáv doufal, že se tam setkají s kaziky, v jejichž rukou byli podle jeho přesvědčení Harry Grant a jeho dva druhové v otroctví.

Ze čtrnácti provincií, které tvoří Argentinskou republiku, je provincie Buenos Aires největší a nejvíce obydlená. Její hranice sousedí s jižními indiánskými územími mezi šedesátým čtvrtým a šedesátým pátým stupněm. Půda provincie je neobyčejně úrodná. Tato pláň, porostlá travinami a stromovitými luskovými rostlinami, má neobyčejně zdravé podnebí a její téměř dokonalá rovina se prostírá až k úpatí pohoří Tandil a Tapalque.

Od té doby, co opustili Guamini, zjišťovali cestovatelé s velkým uspokojením, že teplota se pozoruhodně zlepšila. V průměru nepřekračovala sedmnáct stupňů, což bylo důsledkem silných a chladných patagonských větrů, jež tady bez ustání vzdouvají atmosférické vlny. Zvířata a lidé, kteří přestáli taková vedra a sucha, nemohli si na nic stěžovat. Dychtivě a směle ujížděli vpřed. Ale přes to, co říkal Thalkáv, bylo patrné, že kraj je zcela nezalidněný, nebo správněji řečeno vylidněný.

Plameňáci vzlétli

Čára vedoucí k východu přetínala malá jezírka, někdy se sladkou, jindy se slanou vodou. Na březích a ve skrytu houštin poskakovali hbití střízlíci a zpívali jásaví skřiváci, doprovázeni „tangarami“, jež mohly soupeřit svou pestrostí s jiskřivými kolibříky. Tito hezcí ptáci vesele poletovali a nic si nevšímali špačků, kteří si tu ve svých červených náramenicích a náprsenkách po vojensku vyšlapovali na březích. V trnitých křovinách se houpalo jako nějaká houpací síť visuté hnízdo ptáků „annubis“ a na březích jezírek si vykračovali v pravidelných hejnech nádherní plameňáci, rozvírajíce proti větru svá křídla ohnivých barev. Bylo vidět jejich hnízda ve tvaru komolých kuželů, vysoká jednu stopu a seskupená po tisících do celých městeček. Plameňáci se nijak nedávali rušit příchodem cestovatelů a to se Paganelovi nelíbilo.

„Už dávno toužím vidět plameňáka v letu,“ řekl majorovi.

„Hm!“ prohodil major.

„A protože se mi naskytla příležitost, využiji toho.“

„Beze všeho, Paganele!“

„Pojďte se mnou, majore! Pojď také, Roberte! Potřebuji svědky.“

A Paganel nechal své druhy pokračovat v cestě a sám spolu s Robertem Grantem a s majorem zamířil ke skupině phenicopterů.

Když dojel na dostřel, vypálil do vzduchu. Nechtěl zbytečně prolévat krev těchto ptáků. Plameňáci vzlétli do jednoho a Paganel je bez prodlení začal dalekohledem pilně sledovat.

„Viděl jste, jak letěli?“ řekl majorovi, když hejno odlétlo.

„Ovšemže,“ odpověděl Mac Nabbs, „a pokud člověk nebyl slepý, musil je vidět.“

„Nezdálo se vám, že se při letu podobají opeřeným šípům?“

„Ani v nejmenším.“

„Vůbec ne,“ dodal Robert.

„Já to věděl!“ pokračoval učenec spokojeně. „To ovšem nevadilo nejvypínavějšímu ze skromných lidí, mému slovuťnému krajanovi Chateaubriandovi (Chateaubriand (1768 – 1848) – známý francouzský spisovatel.) , aby ve svých spisech tak nepřesně nepřirovnal plameňáky k šípům! Vidíš to, Roberte, přirovnání je ta nejošemetnější řečnická ozdoba, jakou znám. Sťez se před ním celý život a uživej ho jenom v nejnnutnějších případech!“

„Jste tedy spokojen se svým pokusem?“ zeptal se major.

„Ohromně.“

„Já také, ale pobídněte koně, protože váš slovuťný Chateaubriand nás zdržel o celou míli.“

Když Paganel dojel ke svým druhům, zastihl Glenarvana v živé rozmluvě s Indiánem, ale lord mu zřejmě nerozuměl. Thalkáv se často zastavoval, rozhlížel se krajem a jeho obličej vyjadřoval dosti velký údiv.

Protože Glenarvan neměl vedle sebe svého obvyklého tlumočníka, pokoušel se, avšak marně, získat od Indiána vysvětlení. Když spatřil učence, volal na něho z dálky:

„Pojed'te přece, Paganele, nemůžeme se nějak s Thalkávem dorozumět!“

Paganel několik minut rozmlouval s Patagoncem a pak Glenarvanovi řekl:

„Thalkáv se podivuje skutečně zvláštnímu jevu.“

„Jakému?“

„Že nenacházíme ani Indiány, ani stopy po Indiánech, přestože obvykle projíždějí tyto pláně křížem krážem a buď ženou před sebou dobytek ukradený v estanciích, anebo zajíždějí až do And, kde prodávají své koberce a pletené kožené biče.“

„A jak odůvodňuje Thalkáv tuto pustotu?“

„Neví. Podivuje se tomu a to je vše.“

„A jaké Indiány hodlal nalézt v této části pamp?“

„Právě ty, v jejichž rukou byli cizozemští zajatci, domorodce, jimž velí kazikové Kalfukura, Katriel a Janketrýz.“

„Co je to za lidi?“

„Náčelníci tlup, které byly před třiceti lety všemocné, dokud nebyly zahrnány za hory. Od té doby se podrobily natolik, nakolik se Indián může podrobit, a potulují se po pampách právě tak jako po provincii Buenos Aires. Je mi tedy divné právě tak jako Thalkávovi, že nenacházíme jejich stopy v kraji, kde obvykle provozují lupičské řemeslo salteadorů.“

„Co však máme dělat?“ otázal se Glenarvan.

„Hned se to dovím,“ odpověděl Paganel.

A po několikaminutovém rozhovoru s Thalkávem řekl:

„Jeho rada se mi zdá velmi moudrá. Máme pokračovat v jízdě na východ až do tvrze Nezávislosti. Tvrz leží na cestě a tam dostaneme zprávy o kapitánu Grantovi anebo se aspoň dovíme, co se stalo s Indiány z argentinských plání.“

„Je ta tvrz Nezávislosti daleko?“ zeptal se Glenarvan.

„Ne, leží v pohoří Tandil, šedesát mil odtud.“

„A kdy tam dorazíme...?“

„Pozítří večer.“

Glenarvana tato nepříjemnost rozladila. Nejméně ze všeho by byl čekal, že v pampách nenaleznou Indiány. Obvykle jich tam je víc než dost. Musilo je tedy vypudit něco mimořádného. Nejvážnější na tom bylo, že byl-li Harry Grant zajatcem jednoho z těchto kmenů, naskýtala se otázka, zda byl odvečen na jih nebo na sever. Tato nejistota Glenarvana neustále zneklidňovala. Chtěl zůstat stůj co stůj na kapitánově stopě. Nejlépe však bylo řídit se Thalkávovou radou a dojet do městečka Tandil. Tam snad budou moci aspoň s někým mluvit.

Kolem čtvrté hodiny zpozorovali na obzoru pahorek, který mohl být v takové rovině považován za horu. Byla to Sierra Tapalque a na jejím úpatí se cestovatelé té noci utábořili. Příštího dne se bez obtíží dostali přes Tapalque. Ubírali se zvlněným a mírně klesajícím písčitém terénem. Takové hory nebyly ničím pro lidi, kteří překročili andské pohoří, a koně téměř ani nezmírnili své tempo. V poledne minuli opuštěnou tapalqueskou pevnost, první to člunek řetězu pevnůstek táhnoucích se na jižním pomezí jako hráz proti loupeživým domorodcům. Ale po Indiánech nebylo stopy a Thalkávův údiv ještě vzrostl. Kolem poledne se však přece jen před nimi objevili tři dobře ozbrojení jezdci na statných koních a chvíli pozorovali malý oddíl. Ale nenechali jej přijet blíže a uprchli s neuvěřitelnou rychlostí. Glenarvan zuřil.

„Gaučové,“ řekl Patagonec a označil tedy tyto domorodce jménem, které vyvolalo mezi

majorem a Paganelem rozepři.

„Vida, Gaučové,“ odpověděl Mac Nabbs. „Nu, Paganele, dnes nefouká severní vítr, co o těch darebech soudíte?“

„Že vypadají na pořádné bandity,“ odpověděl Paganel.

„A co jsou ve skutečnosti, milý učenče?“

„To už je skoro totéž, milý majore!“

Paganelovo přiznání vyvolalo všeobecný smích, který však dnes učence nijak nerozladil.

Paganel upozornil na zajímavé zrcadlení

Zatím oddíl postupoval podle Thalkávova příkazu v sevřené skupině. Přestože země byla opuštěná, bylo lépe předejít překvapení. Ale veškerá opatrnost byla zbytečná a téhož večera tábořila družina ve veliké opuštěné tolderii, kde kazik Katriel obvykle shromažďoval své domorodé tlupy. Patagonec prozkoumal okolí, a protože nenašel čerstvé stopy, usoudil, že tolderia nebyla už dlouho obývána.

Příštího dne jeli Glenarvan a jeho druhové opět plání a spatřili první estancie (Slovem estancia se označují velké chovatelské stanice dobytka v argentinských pláních. (Pozn. aut.)) ležící u pohoří Tandil. Thalkáv však rozhodl, aby se v nich nezdržovali a jeli přímo do tvrze Nezávislosti, kde chtěl získat zprávy a především se dovědět, proč je tento kraj opuštěn.

Nyní se opět objevily stromy, které byly celou cestu z Kordiller tak vzácné a které zde byly většinou vysázeny až po příchodu Evropanů na americký kontinent. Byly zde zederachy, broskvoně, topoly, vrby, akácie, které se samy rychle a velice dobře ujímaly. Obyčejně rostly kolem „corralů“, rozlehlých ohrad pro dobytek, obehnaných kůly. Tam se pásly na žír tisíce volů, ovcí, krav a koňů. Zvířata měla do kůže vypálené značky svých majitelů a hlídali je velcí, ostražití a početní psi.

Poněkud solná půda, která se táhne v podhůří, znamenitě stádům svědčí a rodí vydatné krmivo. Proto se tu s takovou oblibou zřizují estancie, vedené jedním správcem a jedním dozorcem, který má k ruce čtyři peóny na tisíc kusů dobytka.

Tito lidé žijí životem velkých biblických pastýřů. Jejich stáda jsou právě tak početná a snad početnější než stáda, jež zaplňovala roviny Mezopotámie.

Paganel měl také příležitost upozornit na zajímavé zrcadlení, zjev na těchto rovinatých pláních zcela běžný; estancie se z dálky podobaly velkým ostrovům, neboť se zdálo, že topoly a vrby kolem nich se zrcadlí v průzračné vodě, jež ustupuje před kročejemi cestovatelů. Přelud byl tak dokonalý, že si na něj oko nemohlo přivyknout.

6. listopadu minula družina několik estancií a také jedno nebo dvě „saladera“. To jsou

místa, kde se dobytek, vykrmený na šťavnatých pastvinách, poráží. V saladeru, to jest v solírně, se solí maso, jak naznačuje už sám název. Tyto odporné práce počínají koncem jara. Saladerové zajíždějí pro dobytek do corralů. Chytají jej do lasa, kterým mistrně vládnou, a zahánějí do saladera. Tam jsou voli, býci, krávy i ovce poráženi po stovkách a pak stahováni a čtvrceni. Býci se však vždy nenechají porazit bez odporu. Tehdy se řezník změní v toreadora: provádí toto nebezpečné povolání velmi obratně a nutno dodat, že i s nevídanou krutostí. Na argentinská jatka je zkrátka nechutná podívaná. Celé okolí salader je přímo odpuzující. Ze strašlivých ohrad pronikají do vzduchu spolu s hnilobnými výpary divoké výkřiky jatečníků, příšerné vytí psů a táhlé nářky dokonávajících zvířat, zatímco velcí argentínští supové „urubus“ a „auras“ se po tisících slétají až ze vzdálenosti dvaceti mil a rvou jatečnickům z rukou ještě se chvějící vnitřnosti jejich obětí.

V té době však byla saladera tichá, pokojná a neobydlená. Ještě nenadešel čas obrovských porážek.

Thalkáv přidával do kroku. Chtěl ještě téhož večera dorazit do tvrze Nezávislosti. Koně, pobízeni svými jezdci a strženi Thaukovým příkladem, letěli vysokou trávou. Cestovatelé spatřili několik statků, které měly v palisádách střílny a kol dokola hluboké příkopy, kdežto na hlavní budově byla terasa, ze které mohli její vojensky vycvičení obyvatelé střelbou z pušek odrážet pampské lupiče. V některém tom statku by byl možná Glenarvan získal potřebné zprávy, ale nejjistější bylo zajet přímo do Tandilu. Nezastavovali se tedy. Přebrodili řeku Hueso a o několik mil dále Chapaleofú. Zanedlouho se pod nohama koní prostřel travnatý svah prvních výběžků Tandilu a o hodinu později se před družinou objevilo v úzké kotlině městečko, nad nímž se vypínaly zubaté zdi tvrze Nezávislosti.

KAPITOLA XXI

TVRZ NEZÁVISLOSTI

Pohoří Tandil se tyčí do výše tisíc stop nad mořem. Je to prahorní horstvo, tedy starší než všechno tvorstvo, což znamená, že složení a tvary Tandilu se pozvolna utvářely pod vlivem vnitrozemského žáru. Pohoří je sled polokruhovitých rulových pahorků porostlých trávou. Tandilský okres, který se jmenuje podle těchto hor, zaujímá celý jih provincie Buenos Aires a je ohraničován rozvodím, které vysílá k severu řeky pramenící na svazích Tandilu. Okres má asi čtyři tisíce obyvatel a jeho střediskem je městečko Tandil, ležící na úpatí severních hřebenů horstva a chráněné tvrzí Nezávislosti. Jeho poloha na březích důležité říčky Chapaleofú je dosti příhodná. Je zvláštní svérázností této vesnice – a Paganel to přirozeně věděl –, že je obydlena francouzskými Basky a italskými přistěhovalci. Francie totiž založila první cizozemské osady v dolní části La Platy. V roce 1838 zde vystavěl

Francouz Parchappe tvrz Nezávislosti, aby chránila kraj proti neustálým nájezdům Indiánů. V tomto díle mu pomáhal učenec prvního řádu Alcide d'Orbigny, který nejlépe poznal, prozkoumal a popsal všechny jižní kraje Jižní Ameriky.

Městečko Tandil je dosti důležitý bod. V „galerách“, velkých vozech tažených voly, které se výborně hodí pro cestování těmito pláněmi, lze dorazit za dvanáct dní do Buenos Aires. Proto je zde dosti čilý obchod. Městečko posílá do města dobytek z estancií, solené maso ze salader a velmi hledané výrobky indiánských domáckých dělníků, jako bavlněné látky, vlněná sukna, vzácné pletené výrobky z kůže atd. A tak jsou v Tandilu kromě několika výstavných domů také školy, kde se zdejší obyvatelé vzdělávají.

Paganel nezapomněl na žádnou z těchto podrobností a dodal, že v městečku Tandil jistě získají nějaké zprávy, nehledě k tomu, že tvrz je stále obsazena oddílem národního vojska. Glenarvan tedy sjednal ustájení koní ve stájích jedné napohled slušně vypadající „fondy“, jak se zde říká zájezdním dvorům. Potom se Paganel, major, Robert a on, vedeni Thalkávem, vydali do tvrze. Po několikaminutovém výstupu horským sedlem došli k bráně, dosti špatně střežené argentinskou stráží. Prošli hladce, což svědčilo o velké nedbalosti nebo o naprosté bezpečnosti.

Několik vojáků cvičilo na dvoře tvrze. Nejstaršímu z těchto vojáků bylo dvacet let a nejmladšímu sotva sedm. Byl to vlastně tucet chlapců a jinochů. Vedli si celkem zdatně. Jejich uniformou byla pruhovaná košile, stažená v pase koženým opaskem; po nějakých kalhotách nebo skotské sukni ani památky. Při tak mírné teplotě byl ovšem lehký oděv vhodný. Paganela zprvu napadlo, že vláda na vojenskou parádu mnoho nedoplácí. Každý z těch klučinů měl zadovku a šavli, přičemž pro malé byla šavle příliš dlouhá a puška příliš těžká. Všichni byli v obličejích opálení a vypadali jako bratři. Také velitel se jim podobal. Patrně to bylo, a to se později potvrdilo, dvanáct bratrů, kteří cvičili pod velením bratra třináctého.

Paganela to nijak neudivilo. Znal argentinskou statistiku a věděl, že v kraji připadá na jednu rodinu průměrně přes devět dětí. Silně ho však překvapilo, že tito mladí vojáci cvičili podle francouzského předpisu a naprosto dokonale ovládali všech dvanáct základních dob při nabíjení. Dokonce i povely cvičitelovy byly často udílány v mateřském jazyku učeného zeměpisce.

Byl to vlastně tucet chlapců

„Tohle je mi zvláštní,“ řekl.

Avšak Glenarvan nepřišel na tvrz Nezávislosti proto, aby pozoroval cvičení nějakých kloučků, ani proto, aby se staral o jejich národnost a původ. Nedopřál tedy Paganelovi čas,

aby se tomu dále podívoval, a požádal ho, aby se dotázal na velitele posádky. Paganel se podvolil a jeden z argentinských vojáků zašel do domku, který sloužil za kasárna.

Za několik okamžiků se objevil sám velitel. Byl to padesátiletý statný muž vojenského vzhledu, s mohutnými kníry, s vystouplými lícními kostmi, s prošedivělými vlasy a s velitelským pohledem, pokud se to dalo posoudit skrze oblaka dýmu, linoucí se z jeho dýmčičky. Jeho chůze Paganelovi silně připomínala svérázné postavy starých francouzských poddůstojníků.

Thalkáv oslovil velitele a představil mu lorda Glenarvana i jeho druhy. Za řeči se velitel bez ustání Upřeně díval na Paganela, a to s takovou vytrvalostí, že to bylo až trapné. Paganel nevěděl, co voják zamýšlí, a chtěl se ho otázat, když tu ho velitel tvrze bez okolků uchopil za ruku a řekl zeměpisovým rodným jazykem:

„Francouz?“

„Ano, Francouz!“ odpověděl Paganel.

„A to mám radost! Buďte vítán, srdečně vítán! Jsem také Francouz,“ řekl velitel a mocně potřásl učencovou pravicí.

„Váš krajan?“ otázal se major Paganela.

„Samozřejmě!“ odpověděl učenec s jistou hrдостí. „S našimi krajany se člověk setká ve všech pěti světadílech.“

A když po jisté námaze vymanil ruku ze živého svěráku, který mu ji drtil, rozpředl se statným velitelem rozhovor. Glenarvan by byl rád prohodil něco, co by souviselo s jeho záležitostmi, ale voják vyprávěl svůj příběh a nepatřil k lidem, kteří by se dali zastavit. Bylo zřejmé, že tento dobrý muž opustil Francii už dávno, neboť svou mateřštinu zčásti pozapomněl, a i když ještě znal jednotlivá slova, jejich skladbu již neovládal. Mluvil téměř tak jako černoši z francouzských kolonií.

A skutečně, jeho návštěvníci se zakrátko dověděli, že velitel tvrze Nezávislosti byl francouzský seržant a jeden z Parchappových druhů.

Tvrz od jejího založení v roce 1828 neopustil a nyní byl se souhlasem argentinské vlády jejím velitelem. Byl to padesátiletý Bask a jmenoval se Manuel Ipharaguerre. Jak je vidět, dovedl se uplatnit, i když nebyl Španěl. Za rok po svém příchodu do země přijal seržant Manuel argentinské státní občanství, vstoupil do argentinské armády a oženil se s hodnou Indiánkou, jež v této chvíli právě kojila statná dvojčata. Samozřejmě dva chlapce, protože početná seržantova družka by se neodvážila povít mu dcery. Manuel uznával výhradně vojenský stav a pevně doufal, že s postupem času a s pomocí boží dá republice celou setninu mladých vojáků.

„Viděli jste?“ říkal. „Báječní! Dobří vojáci. José! Juan! Miquela! Pepe! Pepe, sedm let! Už

– odkousnout patronu!“

Když Pepe uslyšel, že ho otec chválí, srazil malé patičky a s dokonalou elegancí provedl k poctě zbraň.

„Ten to dotáhne daleko!“ dodal seržant. „Jednou bude plukovníkem, ne-li brigádním generálem!“

Seržant Manuel se nechával natolik unášet, že mu nebylo možno odporovat, ani pokud šlo o nadřazenost válečnického řemesla, ani pokud šlo o budoucnost jeho bojovného potomstva. Byl šťasten, a jak pravil Goethe (Goethe (1749 – 1832) – velký německý básník světového významu, autor Fausta a mnoha jiných děl.) , nikdy není klamem to, co nás činí šťastnými.

Celý ten příběh vyprávěl k velkému Thalkávovu údivu dobrou čtvrt hodiny. Indián nedovedl pochopit, jak může z jedněch úst vyjít tolik slov.

„A to mám radost!“ řekl velitel

Nikdo velitele nepřerušoval. Protože však každý seržant, a tedy i seržant francouzský, musí jednou umlknout, Manuel se posléze odmlčel, neopominuv předtím pozvat hosty do svého příbytku. Naši přátelé se musili smířit s tím; že budou představeni paní Ipharaguerrové, která se jim zdála takovou „dobrou duší“, pokud se ovšem tohoto starosvětského výrazu dá použít o Indiánce.

Potom, když byla uspokojena všechna seržantova přání, otázal se svých hostů, čemu vděčí za jejich návštěvu. Teď, anebo nikdy musili říci účel své návštěvy.

Paganel mu francouzsky vylíčil celou cestu pampami a nakonec se otázal, z jakého důvodu opustili Indiáni kraj.

„To... nikdo!...“ odpověděl seržant, krče rameny. „Opravdu!... Nikdo! My... nic... málo platné!“

„Proč tedy?“

„Válka.“

„Válka?“

„Ano. Občanská válek...“

„Občanská válek?“ odpověděl Paganel, který nevědomky začal mluvit „po černošsku“.

„Ano, válka mezi Paraguayci a Buenos Aires,“ odvětil seržant.

„A co je s ní?“

„Co je s ní! Všichni Indiáni na sever, za generálem Floresem. Loupeživí Indiáni, loupí.“

„A kazikové?“

„Kazikové s nimi.“

„Cože! Katriel?“

„Už ne Katriel.“

„A Kalfukura?“

„Žádný Kalfukura.“

„A Janketrýz?“

„Ani Janketrýz.“

Seržantovy odpovědi byly přeloženy Thalkávovi a ten příkyvoval souhlasně hlavou. Thalkáv tedy nevěděl nebo zapomněl, že občanská válka, která měla později donutit Brazílii k zásahu, téměř zničila obě části republiky. Indiáni mohou v těchto vnitřních bojích jenom získat, a proto nemohli zanedbat tak nádhernou příležitost k loupení. A seržant se nemýlil, když opuštěnost kraje odůvodňoval válkou, která vzplanula na severu argentinských provincií.

Tato okolnost však zvrátila Glenarvanovy plány. Jeho záměry byly zmařeny. Byl-li Harry Grant zajatcem těchto kaziků, byl s nimi jistě odvečen na severní hranice. Kde a jak ho potom hledat? Měli se pokusit o nebezpečné a téměř marné pátrání až na severním pomezí pamp? Takové vážné rozhodnutí vyžadovalo důkladné projednání.

Zatím však bylo možno položit seržantovi ještě jednu důležitou otázku a na tu připadl major, zatímco jeho druhové na sebe jenom mlčky pohlíželi.

„Slyšel seržant o tom, že do zajetí pampských kaziků padli nějací Evropané?“

Manuel okamžik přemýšlel jako člověk, který pátrá ve své paměti.

„Ano,“ řekl posléze.

„Oh!“ pronesl Glenarvan, upíraje se k nové naději.

Paganel, Mac Nabbs, Robert i lord obklopili seržanta.

„Mluvte, mluvte!“ naléhali a dychtivě na něho hleděli.

„Před několika lety,“ odpověděl Manuel, „ano... tak... evropští zajatci... ale já nikdy neviděl...“

„Před několika lety,“ odvětil Glenarvan, „mýlíte se... Datum ztroskotání je přesné... Britannia zmizela v červnu 1862... Jsou to tedy jenom dva roky.“

„To více, mylorde.“

„Vyloučeno!“ zvolal Paganel.

„Je to tak! Tenkrát se narodil Pepe... Byli to dva muži.“

„Ne, tři!“ řekl Glenarvan.

„Dva!“ odpověděl seržant pevně.

„Dva?“ otázal se Glenarvan překvapeně. „Dva Angličané?“

„To ne,“ odvětil seržant. „Kdo mluví o Angličanech? Ne... jeden Francouz a jeden Ital.“

„Toho Itala zabili Pojučové?“ zvolal Paganel.

„Ano! A potom jsem se dověděl... Francouz zachráněn.“

„Zachráněn!“ zvolal Robert, přímo visící na rtech seržantových.

„Ano, zachráněn z rukou Indiánů,“ odpověděl Manuel.

Všichni se teď zahleděli na učence, který se zoufale bil do čela.

„Teď už tomu rozumím!“ řekl konečně. „Teď už je to jasné, tím se všechno vysvětluje!“

„Tak co je vlastně?“ otázal se Glenarvan stejně znepokojeně jako nedočkavě.

„Přátelé,“ odpověděl Paganel a vzal Roberta za ruce, „musíme se smířit s tímto velkým zklamáním! Sledovali jsme falešnou stopu! Vůbec zde nejde o kapitána, ale o jednoho mého krajana, jehož druh, Marco Vazello, byl skutečně zavražděn Pojuči, o Francouze, který několikrát doprovázel kruté Indiány až ke břehům Colorada, šťastně se zachránil a vrátil se do Francie. V domnění, že sledujeme stopy Harryho Granta, přišli jsme na stopy mladého Guinnarda (M. „A. Guinnard byl skutečně po tři roky zajatcem Pojučů, a to od roku 1856 do roku 1859. Neobyčejně statečně snášel všechny útrapy, jimiž prošel, a podařilo se mu uniknout přes Andy průsmykem Upsallata. Vrátil se do Francie r. 1861 a patří v Zeměpisné společnosti ke kolegům ctihodného Paganela. (Pozn. aut.)).“

Paganelovo prohlášení bylo přijato hlubokým mlčením. Omyl byl očividný. Podrobnosti uváděné seržantem, národnost zajatcova, zavraždění jeho druha, Francouzovo uniknutí z rukou Indiánů, to všechno se navlas shodovalo. Glenarvan zaraženě pohlížel na Thalkáva. Indián se tedy ujal slova:

„Nikdy jste neslyšel o třech anglických zajatcích?“ otázal se francouzského seržanta.

„Nikdy,“ odpověděl Manuel... „To bychom se v Tandilu dověděli... Věděl bych o tom... Ne, nic takového...“

Po této jasné odpovědi neměl už Glenarvan na tvrzi Nezávislosti co hledat. On i jeho přátelé seržantovi poděkovali, rozloučili se s ním srdečným stiskem ruky a odešli.

Glenarvan byl zoufalý. Všechny jeho naděje ztroskotaly. Robert krácel vedle něho mlčky, se slzami v očích. Glenarvan nenacházel jediné slovo útěchy. Paganel si pro sebe s hojnými posunky rozkládal. Major krácel s pevně sevřenými rty. A pokud jde o Thalkáva, zdálo se, že jeho indiánského sebevědomí se dotklo, že sledoval falešnou stopu. Nikdo mu však nehodlal vytýkat takový omluvitelný omyl.

Vrátili se do fondy.

Večeře byla smutná. Žádný z našich neohrožených a obětavých mužů zajisté nelitoval všech těch zbytečně snášených útrap, všech těch marně podstoupených nebezpečí. Ale každý viděl, jak se v jediném okamžiku zhroutily všechny naděje na úspěch. Bylo vůbec možno narazit na stopu kapitána Granta mezi pohořím Tandil a mořem? Ne. Seržant

Manuel by jistě věděl, kdyby byl na atlantském pobřeží padl do rukou Indiánů nějaký zajatec. Taková událost by neunikla pozornosti domorodců, kteří provozují obchod mezi Tandilem a Carmen, při ústí řeky Rio Negro. Vždyť obchodníci na argentinských pláních vědí o všem a o všem si také řeknou. Bylo možno rozhodnout se jenom jediným způsobem: vrátit se bezodkladně na Duncana, který je očekával u mysu Medano.

Paganel však požádal Glenarvana o listiny, jejichž výklad tak nešťastně zavedl pátrání výpravy na scestí. Znovu je pročetl se špatně skrývaným hněvem. Snažil se jim vyrvat nový výklad.

„Listiny jsou přece zcela jasné!“ opakoval Glenarvan. „Mluví naprosto jednoznačně o kapitánově ztroskotání a o místě jeho zajetí!“

„Ale ne!“ odpověděl zeměpisec, udeřiv pěstí do stolu. „Stokrát ne! Protože Harry Grant není v pampách, není vůbec v Americe. A listiny nám musí říci, kde je, a také nám to řeknou, nebo ať se nejmenuji Jacques Paganel!“

KAPITOLA XXII

ZÁTOPA

Tvrz Nezávislosti dělí od břehů Atlantiku vzdálenost sto padesáti mil. Nedojde-li k nějakému nepředvídanému a jistě velmi nepravděpodobnému zdržení, může Glenarvan dostihnout Duncana ve čtyřech dnech. Ale Glenarvan se nedovedl smířit s myšlenkou, že se vrátí na palubu bez kapitána Granta a že jeho pátrání ztroskotá. Proto příštího dne ani nepomyslel na rozkaz k odjezdu. Úkolu se ujal major. Dal osedlat koně, doplnit zásoby a stanovil další cestu. Jeho přičiněním sjížděla družina v osm hodin ráno travnatými sedly pohoří Tandil.

Glenarvan a po jeho boku Robert jeli mlčky. Statečná a rozhodná povaha bránila lordovi smířit se klidně s takovým neúspěchem. Srdce mu prudce bušilo a hlava hořela. Paganel, rozezlený nezdarem, všemožně převracel slova listin, aby z nich vydobyl nové poučení. Thalkáv mlčel a nechával se vést Thaukou. Major byl stále optimistický a jel neochvějně vpřed jako člověk, který nemůže podlehnout zoufalství. Tom Austin a oba námořníci byli stejně zarmouceni jako jejich pán. Ve chvíli, kdy jim vyplašený zajíc přeběhl přes horskou stezku, oba pověřčiví Skotové na sebe pohlédli.

„Špatné znamení,“ řekl Wilson.

„Ano, ve Skotsku,“ odpověděl Mulrady.

„Když je něco špatné ve Skotsku, zde to nebude lepší,“ odpověděl mravoučně Wilson.

K poledni měli již cestovatelé pohoří Tandil za sebou a opět spatřili zvlněné pláně, které se táhly až k moři. Všude zavlažovaly úrodnou krajinu průzračné říčky a ztrácely se ve

vysokých pastvinách. Půda byla opět rovinná jako oceán po bouři. Poslední pampskou vysočinu měli cestující už za sebou a zelený koberec jednotvárné prairie se táhl pod nohama koní do nedohledna.

Počasí bylo doposud krásné. Onoho dne však vyhlížela obloha málo slibně. Hojné výpary, vyvolané vysokou teplotou předchozích dní, visely v hustých mračcích jako předzvěst prudkých lijáků. Sousedství Atlantiku a západní větry, které zde obvykle vanou, způsobovaly vůbec značnou vlhkost celého kraje. To bylo vidět už na jeho úrodnosti, na žírné hojnosti pastvin a jejich temné zeleni. Ale toho dne se mraky ještě neprotrhly a večer se koně zastavili po čtyřicetimílové rychlé jízdě na břehu hlubokých „canad“, velikých přírodních příkopů s vodou. Nikde nebyl žádný útulek. Ponča posloužila zároveň za stany i pokrývky a všichni brzy usnuli pod hrozivým nebem, které se naštěstí spokojilo jen hrozbami.

Příštího dne, jak se postupně pláň svažovala, projevovalo se stále citelněji, že jsou zde podzemní vody; vlhkost prosakovala všemi póry země. Zanedlouho se oddílu postavily do cesty veliké rybníky, některé již značně hluboké a některé teprve se tvořící. Pokud to byly jenom „laguny“, pevně ohraničené spousty vod bez vodních rostlin, šlo se koňům ještě pohodlně, ale na kluzkých bahniskách, zvaných „pentanos“, to bylo mnohem obtížnější; pentanos byly zarostlé vysokou trávou a člověk poznal nebezpečí, až když se tam octl.

Tyto bažiny se staly osudné již nejednomu živému tvorů. A skutečně, Robert, který předjel ostatní o půl míle, vrátil se tryskem volaje:

„Pane Paganele! Pane Paganele! Celý les rohů!“

„Cože!“ podivil se učenec. „Ty jsi našel les rohů?“

„Ano, ano, nebo přinejmenším křoví.“

„Křoví! To se ti něco zdálo, chlapče,“ odpověděl Paganel a pokrčil rameny.

„Nic se mi nezdálo,“ tvrdil Robert, „sám uvidíte! To je ale zvláštní země! Sejí zde rohy a ty pak rostou jako obilí! Chtěl bych mít taková semena!“

„Ten chlapec mluví vážně,“ řekl major.

„Ano, pane majore, vždyť to hned uvidíte.“

Robert se nemýlil. Zanedlouho se octli před obrovským polem pravidelně zasázených rohů a toto pole se táhlo do nedohledna. Bylo to skutečné, nízké a husté, ale zvláštní křoví.

„Tak co říkáte?“ ozval se Robert.

„To je opravdu podivné,“ odpověděl Paganel, a obrátiv se na Indiána, otázal se ho na to.

„Ze země rostou rohy,“ řekl Thalkáv, „ale býci jsou pod ní.“

„Cože!“ zvolal Paganel. „V tom bahně je utopené celé stádo?“

„Ano,“ přisvědčil Patagonec.

Obrovské stádo zde našlo smrt, neboť pod jeho tíhou se půda probořila. Stovky volů tak zahynuly, jeden kus vedle druhého utonul v rozsáhlém bahnisku. Tato věc se na argentinských pláních někdy stává a Indián to přirozeně věděl. Bylo to pro cestující výstrahou, kterou nebylo radno přehlížet. Objeli tuto nesmírnou hekatombu (Hekatomba – slavnostní antická oběť jednoho sta volů) , jež by jistě uspokojila i nejnáročnější starověké bohy, a o hodinu později bylo již pole rohů dvě míle za nimi.

Thalkáv pozoroval všechny tyto úkazy s jistým nepokojem. Nezdály se mu přirozené. Často se zastavoval a vztyčoval ve třmenech. Díky své vysoké postavě mohl pohledem obsáhnout veliký obzor. Protože však nespatriil nic, co by mu mohlo dát vysvětlení, vždycky vzápětí pokračoval v přerušené jízdě. O míli dále se znovu zastavil, pak opustil dráhu sledovanou oddílem, odbočoval na několik mil na sever nebo na jih a vracel se zpět do čela výpravy, aniž řekl, jaké naděje nebo obavy pociťuje. Když to vše učinil již poněkolkáté, vzbudilo to v Paganelovi zvědavost a v Glenarvanovi starosti. Lord vybídl učence, aby se na to Indiána otázal, a Paganel okamžitě uposlechl.

Thalkáv odpověděl, že ho překvapuje, jak je pláň prosáklá vodou. Pokud věděl, za celou tu dobu, co dělá průvodce, ještě nikdy nejel po tak rozměklé půdě. I v době velkých dešťů bývalo na argentinském venkově dost schůdných cest.

„S čím však souvisí ta vzrůstající vlhkost?“ otázal se Paganel.

„Nevím,“ odpověděl Thalkáv, „a i kdybych věděl...“

„Což se nikdy nerozlévají řeky tekoucí z hor?“

„Někdy ano.“

„Snad tedy i nyní?“

„Snad,“ řekl Thalkáv.

Paganel se musil spokojit s touto neúplnou odpovědí a seznámil Glenarvana s výsledkem rozmluvy.

„A co radí Thalkáv?“ řekl Glenarvan.

„Co máme dělat?“ otázal se Paganel Patagonce.

„Jet co nejrychleji,“ odpověděl Indián.

To se snáze řeklo, než provedlo. Koně se brzy unavili jízdou v těžké půdě, která jim mizela pod nohama a stále nápadněji klesala. Tato část pláně připomínala obrovskou dolinu, v níž by vody záplavy jistě rychle stoupaly. Záleželo opravdu na tom, aby co nejrychleji opustili nízko položené území, které by povodeň okamžitě proměnila v jezero.

Spěchali. Nebylo však dosti na těchto vodách, které stoupaly a rozlévaly se pod nohama koní. Kolem druhé hodiny se nebesa protrhla a proudy tropického deště se valily na zemi. Cestovatelé nemohli mít krásnější příležitost osvědčit filosofický klid. Průtrži nebylo

možno uniknout a lépe bylo přijímat ji stoicky. Jezdcům crčela z ponč voda a z klobouků na ně teklo jako ze střech s ucpanými okapy. Třepení u recados byla jakoby utkána z tekutých nití a jezdcí, zablácení od koňů, pod jejichž kopyty vystřikovaly při každém kroku proudy bláta, cválali ve dvojím lijáku, který na ně dopadal současně z nebe i ze země.

A tak dorazili večer promočení, prokřehlí a vysílení do jakéhosi velmi chatrného ranče. Jenom lidé málo nároční mohli mu říkat útulek a jenom k smrti znavení cestovatelé se mohli odhodlat jej v něm hledat. Ale Glenarvan a jeho druhové neměli na vybranou. Nahrnuli se tedy do té opuštěné chatrče, kterou by nechtěl ani chudý Indián z pamp. Jen s námahou se jim podařilo rozdělát z trávy nevalný ohniček, z něhož šlo víc kouře než tepla. Venku běsnily přivaly deště a skrze prohnílé došky padaly veliké kapky. Ohniště nevyhaslo dvacetkrát jen proto, že Mulrady a Wilson je dvacetkrát zachránili před zaplavením.

Skrovná a málo výživná večeře byla smutná. Nikdo neměl chuť k jídlu. Jenom major si pochutnával na zvlhlém sušeném mase a nenechával se rušit v jídle. Chladnokrevný Mac Nabbs byl povznesen nad události. Naproti tomu Paganel, typický Francouz, se pokoušel vtipkovat. Ale s nezdarem.

„Vtipy mi zmokly,“ říkal, „nechytají!“

Leč všichni se snažili ve spánku na chvíli zapomenout na únavu, protože to bylo to nejlepší, co mohli za takových okolností udělat. Noc byla nepříjemná. Trámy ranče mocně praskaly, ranč se chvěl pod nárazy větru a při každém náporu se hrozil zřítit. Ubozí koně venku ržáli, neboť byli zcela vystaveni nepřízni nebes, ale jejich páni na tom nebyli v prabídné chatrči lépe. Nakonec je spánek přece jen přemohl. Nejprve Roberta. Sotvaže zavřel oči, klesla mu hlava na Glenarvanovo rámě a zanedlouho usnuli i ostatní hosté ranče.

Noc uplynula bez nehody. Probudil je Thauka, který byl ve střehu jako vždy, ržál venku a bušil kopytem do zdi chatrče. Když bylo třeba, uměl dát znamení k odchodu místo Thalkáva. Vykonal pro cestovatele už hodně, a tak jej uposlechli a vyrazili.

Děšť se zmírnil, ale neprostupná půda nevsakovala vodu. Na jejím neprodyšném jílu se rozlévaly kaluže, bažiny, rybníky a tvořily zrádně hluboká „banados“. Paganel si prohlédl mapu a správně usoudil, že řeky Grande a Vivarota, do nichž obvykle stékaly vody z těchto plání, patrně splynuly v jediném, několik mil širokém řečišti.

Jezdci museli ujíždět co nejrychleji. Šlo o spásu všech. Kde by našli útočiště, kdyby voda stoupla? Po celém, obzorem vymezeném okruhu nebylo vidět jediný vyšší bod a na této ploché rovině by záplava jistě postupovala rychle.

Pobízeli tedy koně do klusu. Thauka byl v čele a spíše než někteří obojživelníci s mocnými ploutvemi by si zasloužil názvu mořský kuň, protože cválal, jako by byl ve svém rodném

živlu.

Kolem desáté hodiny dopolední začal Thauka náhle projevovat známky nejvyššího neklidu. Často se obracel k nesmírným rovinám na jihu, táhle ržál a jeho chřípí nabíralo ostrý vzduch. Prudce se vzpínal. Thalkáv ho jen stěží ovládal, i když se pevně držel v sedle. Přitahoval mu tak mocně uzdu, že se koni až pěna kolem tlamy barvila krví, a přece se zvíře neuklidňovalo. Jeho pán cítil, že kdyby Thaukovi ponechal volnost, prchal by co nejrychleji k severu.

„Co je s Thaukou?“ otázal se Paganel. „Nepřisály se k němu žravé pijavice z argentinských vod?“

„Ne,“ odpověděl Indián.

„Vyděsilo ho tedy nějaké nebezpečí?“

„Ano, zvěřil nebezpečí.“

„A jaké?“

„Nevím.“

I když okem nebylo ještě možno postřehnout nebezpečí, které Thauka vytušil, sluchem si přece jen bylo možno učinit o něm již představu. Daleko za obzorem se totiž rozléhalo temné dunění podobající se přílivu. Prudké poryvy větru byly nasyceny vlhkostí a rozstříkávaly pršky krupějí. Ptáci, prchající před nějakým neznámým úkazem, střelhbítě letěli vzduchem. Koně, brodící se až po kolena ve vodě, cítili první nárazy proudu. Po chvíli se rozlehl o půl míle jižněji strašlivý řev, bučení, ržání i mekot a objevila se obrovská stáda, která se řítila vpřed, padající a zase vstávající. Celá ta nesourodá směsice vyděšených zvířat prchala strašlivou rychlostí. Jen stěží je bylo možno rozeznat ve sloupech vody zvířených jejich během. Stovka největších velryb by nerozbourala mocněji vlny oceánu.

„Anda, anda! (Rychle, rychle! (Pozn. aut.))“ vzkřikl hlasitě Thalkáv.

„Co se děje?“ řekl Paganel.

„Zátopa! Zátopa!“ odpověděl Thalkáv, pobodávaje svého koně směrem k severu.

„Povodeň!“ zvolal Paganel a jeho druhové v čele s ním se hnali za Thaukou.

„Zátopa! Zátopa!“ odpověděl Thalkáv

Byl už nejvyšší čas. Vždyť o pět mil jižněji se valil do kraje široký a vysoký příval, jenž se měnil v oceán. Vysoké traviny mizely jako skosené. Proudem vyrvané trsy mimóz byly unášeny vodou a tvořily plovoucí ostrůvky. Vodní spousty se rozlévaly nezadržitelnou silou do široka daleka. Bylo zřejmé, že břehy velkých pampských řek se protrhly a vody Colorada na severu a Rio Negra na jihu nyní splývaly ve společném řečišti.

Přival, předvídaný Thalkávem, přibližoval se rychlostí závodního koně. Cestovatelé před ním prchali jako mráček hnaný vichřicí. Marně se rozhlíželi po nějakém útočišti. Na obzoru splývaly nebe a voda. Koně vybičovaní nebezpečím uháněli divokým tryskem a jejich jezdci se jen s námahou drželi v sedle. Glenarvan se často otáčel dozadu.

Voda nás dostihne, myslil si.

„Anda, anda!“ křičel Thalkáv.

A jezdci pobízeli nešťastná zvířata ještě více. Ze slabin drásaných ostruhami tekla koňům čerstvá krev, jež barvila vodu dlouhými rudými stužkami. Klopýtali po hrbolaté půdě, zaplétali se do potopených travin, padali. Jezdci je zdvihali. Koně znovu padali a znovu je jezdci zdvihali. Hladina vody zdatelně stoupala. Široké vlny byly předzvěstí blížícího se příboje, který vzpínal své zpěněné čelo necelé dvě míle od nich.

Čtvrt hodiny trval ten zoufalý boj s nejstrašlivějším živlem. Prchající si nemohli učinit představu o vzdálenosti, kterou tak urazili, ale soudě podle rychlosti jízdy, byla jistě značná. Leč koně, ponoření až po prsa ve vodě, razili si cestu vpřed jen namáhavě. Glenarvan, Paganel, Austin, vůbec všichni se domnívali, že jsou ztraceni a že musejí zemřít strašlivou smrtí opuštěných trosečníků na širém moři. Jejich koňům mizela půda pod nohama a stačilo šest stop, aby utonuli.

Nelze vyličit děsivou úzkost těch osmi mužů, na něž se valil vodní příboj. Cítili, že jsou bezmocni proti této živelné zátopě, která je mocnější než všechny lidské síly. Spása nebyla v jejich moci.

Po pěti minutách museli koně začít plavat. Proud je unášel s nepředstavitelnou silou a s rychlostí, která se rovnala jejich největšímu trysku. Přesahovala dvacet mil za hodinu.

Zdálo se, že záchrana už není možná. Tu se ozval majorův hlas.

„Strom,“ vykřikl.

„Strom?“ zvolal Glenarvan.

„Tam, tam!“ odpověděl Thalkáv.

A ukazoval na jakýsi obrovský ořech, který se ve vzdálenosti osmi set sáhů na sever osaměle tyčil uprostřed vod.

Jeho druhy nebylo nutno pobízet. Stůj co stůj se musili dostat ke stromu, který se před nimi tak neočekávaně objevil. Koně se na něj jistě nedostanou, ale muži se budou moci přece jen zachránit. Proud je unášel dál.

V tom okamžiku kuň Toma Austina přidušeně zaržál a zmizel pod vodou. Jeho pán se vyprostil ze třmenů a začal statečně plavat.

„Chyť se mě za sedlo,“ křikl na něho Glenarvan.

„Děkuji, mylorde,“ odpověděl Tom Austin, „na mé ruce je spolehnutí.“

„A co tvůj kůň, Roberte?“ otázal se Glenarvan, otáčeje se na mladého Granta.

„Drží se, mylorde, drží! Plave jako ryba!“

„Pozor!“ vzkřikl major silným hlasem.

Sotvaže dořekl, přivalila se obrovská vlna příboje. Čtyřicet stop vysoká, ohromná vlna zavalila prchající s příšerným jekem. Muži i koně zmizeli ve zpěněném víru. Tekutá masa, těžká několik miliónů tun, unášela je ve svých běsnících vodách. Když se příboj přehnal, vynořili se muži na hladině vody a rychle se počítali. Ale koně, kromě Thauky nesoucího svého pána, zmizeli navždy.

Přivalila se obrovská vlna

„Vydržet, vydržet!“ povzbuzoval Glenarvan. Jednou rukou podpíral Paganela a druhou rukou plaval.

„Jde to, jde!...“ odpovídal ctihodný učenec. „A dokonce mi ani nevadí...“ Co mu nevadilo? To se nikdy nikdo nedozvěděl, protože nebohý muž byl nucen polknout konec věty zároveň s pŕlmázem bahnité vody. Major klidně plaval pravidelnými tempy, za něž by se nestyděl ani plavecký závodník. Námořníci se rozháněli jako ryby ve svém živlu. A Robert se držel Thauky za hřívu a nechával se jím unášet. Thauka si nádherně razil cestu vodami a pudově plaval směrem ke stromu, k němuž táhl proud.

Thauka se rychle vzdaloval

Strom byl jenom na dvacet sáhů od nich. Za několik okamžiků k němu celá skupina dorazila. Bylo to jejich štěstí, protože kdyby byli minuli tento strom, byla by zmizela všechna naděje na záchranu a byli by museli zahynout ve vlnách.

Voda dosahovala až ke koruně stromu, k místům, kde se rozvětvovaly hlavní větve. Snadno se jich tedy zachytili. Thalkáv opustil svého koně, a pomáhaje Robertovi, vyšplhal se na strom první a zakrátko jeho mohutné paže usadily vyčerpané plavce do bezpečí. Ale Thauka, unášený proudem, se rychle vzdaloval. Otáčel svou oduševnělou hlavu za pánem, a potřásaje svou dlouhou hřívou, ržáním ho k sobě přivolával.

„Ty jej opustíš?“ řekl Paganel Thalkávovi.

„Já!“ zvolal Indián.

A vrhnuv se do dravých vod, objevil se ve vzdálenosti deseti sáhů od stromu. Za několik okamžiků spočinula jeho ruka na Thaukově krku a kůň i jezdec se společně vzdalovali k zešeřelému severnímu obzoru.

VÝPRAVA VEDE ŽIVOT PTÁKŮ

Strom, na němž Glenarvan a jeho druhové našli právě útočiště, podobal se ořechu. Měl také tak lesklé a zakulacené listí. Ve skutečnosti to však byl „ombu“, který roste osamoceně na argentinských pláních. Jeho pokroucený a obrovský kmen tkví v půdě nejenom svými tlustými kořeny, nýbrž i silnými výhonky, které jej v zemi zajišťují neobyčejně pevně. Proto také odolal náporu vody.

Ombu byl vysoký sto stop a jeho stín mohl zakrývat obvod šedesáti sáhů. Celá koruna stromu spočívala na třech mohutných větvích, které se rozvětvovaly na temeni šest stop silného kmene. Dvě z těchto větví rostly téměř svisle a nesly obrovský listnatý slunečník, jehož proplétající se větve, jakoby spletené rukou košíkáře, tvořily neprostupný útulek. Třetí větev se naopak táhla téměř vodorovně nad hučícími vodami a její spodní listí se v nich smáčelo; tvořila tak vysunutý mys tohoto zeleného ostrova, obklopeného oceánem. V koruně obrovitého stromu bylo dost místa. Listí rostoucí na jeho obvodu ponechávalo místy velké mezery, skutečně prostranné a vzdušné mýtiny. Větve stromu zdvihaly své nesčetné haluze až k oblakům. Cizopasně liány větve vzájemně spojovaly a sluneční paprsky se do nich prodíraly průzory mezi listím, takže se napohled zdálo, jako by na kmeni tohoto ombu vyrůstal celý les.

Když naši cestovatelé připlavali ke stromu, odlétlo na nejvyšší větve celé hejno opeřenců a odtamtud mocným štěbetáním protestovali proti tak zjevnému uchvácení jejich sídliště. Tito ptáci také hledali útočiště na osamělém ombu a byly jich zde stovky: drozdi, špačci, isacas, hilgueros a zvláště picaflores – kolibříci zářivých barev. A když odletěli, zdálo se, že vítr jediným závanem svanul všechny květy stromu.

Takový útulek tedy našla Glenarvanova družina. Sotvaže se „uhnízdila“ na stromě, vyšplhali se mladý Grant a hbitý Wilson až do nejvyšších větví. Hlavy jim teď vyčnívaly ze zelené kupole. Oceán vzniklý povodní je obklopoval ze všech stran, a i když jejich pohled dosáhl velmi daleko, konce vod dohlédnout nemohli. Žádný strom nečněl nad vodní plání. Jediný ombu stál uprostřed bouřících vod. Zachvíraje se pod jejich nárazy. V dálce, unášeny dravým proudem, pluly od jihu k severu vyrvané kmeny, zkroucené větve, došky vytrhané z nějakého zničeného ranče, trámy stržené ze střech estancí, zdechlina utonulých zvířat, zkrvavené kůže a na rozkymáceném stromě celá rodina řvoucích jaguárů, jež se na chatrném voru křečovitě držela drápy. Ještě o něco dále upoutal Wilsonovu pozornost černý, téměř již nezřetelný bod. Byl to Thalkáv a jeho věrný Thauka. Oba mizeli v dáli.

„Thalkáve, příteli Thalkáve!“ zvolal Robert, vztáhnuv ruku za odvážným Patagoncem.

„Zachráni se, pane Roberte,“ odpověděl Wilson. „Pojďme však dolů k mylordovi.“

Za okamžik poté sestoupili Robert Grant a námořník přes všechna tři poschodí větví a octli

se na temeni kmene. Tam seděli Glenarvan, Paganel, major, Austin a Mulrady rozkročmo anebo v podřepu, podle toho, jak to komu vyhovovalo. Wilson podal zprávu o prohlídce vrcholku stromu. Všichni s ním sdíleli jeho názor na Thalkávův osud. Byly jenom jisté pochybnosti o tom, zachrání-li Thalkáv Thauku anebo Thauka Thalkáva.

Takový útulek našla Glenarvanova družina

Postavení hostů na ombu bylo bezesporu mnohem nebezpečnější. Strom jistě nepodlehne náporu vody, ale bude-li záplava ještě stoupat, může voda dosáhnout až k vyšším větvím, protože tato část pláně byla nízko položena a tvořila hlubokou nádrž. První Glenarvanovou starostí tedy bylo udělat do stromu zářezy, aby bylo možno pozorovat stav vody. Zátopa nyní nestoupala a zdálo se, že dosáhla svého nejvyššího bodu. To už bylo uklidňující.

„A co teď budeme dělat?“ řekl Glenarvan.

„Hnízdo přece!“ odpověděl vesele Paganel.

„Hnízdo!“ zvolal Robert.

„Samozřejmě, chlapče, a budeme žít jako ptáci, protože nedovedeme žít jako ryby.“

„Dobrá,“ řekl Glenarvan, „ale kdo nám dá zob?“

„Já,“ odpověděl major.

Oči všech se obrátily k Mac Nabbsovi, který byl pohodlně usazen v přírodním křesle, utvořeném dvěma pružnými větvemi, a jednou rukou ukazoval promočené, ale plné vaky.

„Ach Mac Nabbsi,“ zvolal Glenarvan, „to jste celý vy! Myslíte na všechno, i za okolností, kdy je dovoleno všechno zapomenout!“

„Když jsme se rozhodli, že se neutopíme,“ odpověděl major, „jistě to nebylo proto, abychom zemřeli hladem!“

„Já bych byl na to také pamatoval,“ řekl prostomyslně Paganel, „ale jsem tak roztržitý!“

„A co je v nich?“ otázal se Tom Austin.

„Potrava pro sedm lidí na dva dny,“ odvětil Mac Nabbs.

„Dobrá,“ řekl Glenarvan, „doufám, že voda do čtyřiašedesáti hodin dostatečně klesne.“

„Anebo že najdeme způsob, jak se dostat na pevnou zem,“ odtušil Paganel.

„Je tedy naší první povinností poobědvat,“ pokračoval Glenarvan.

„Až se ovšem osušíme,“ poznamenal major.

„A co oheň?“ řekl Wilson.

„Musíme si ho udělat,“ odpověděl Paganel.

„Kde?“

„Na vrcholu kmene přece!“

„Z čeho?“

„Ze suchého dřeva, které si nařežeme na stromě.“

„Jak je ale zapálíme?“ zeptal se Glenarvan. „Naše hubka je jako namočená houba.“

„Obejdeme se bez ní!“ odpověděl Paganel. „Trochu suchého mechu, jeden sluneční paprsek, čočka z mého dalekohledu – a uvidíte, jaký vám rozdělám oheň. Kdo půjde do lesa na dříví?“

„Já!“ zvolal Robert.

A sledován svým druhem Wilsonem, zmizel v košaté koruně stromu jako kotě. Zatímco byli pryč, našel si Paganel dostatečné množství suchého mechu, zachytil sluneční paprsek, což bylo snadné, protože slunce nyní krásně zářilo, a čočkou pak bez obtíží zapálil hořlavé látky, které rozložil na vlhké listí v místech, kde se kmen ombu rozvětvoval na tři silné větve. Bylo to přírodní ohniště, z něhož nehrozilo nebezpečí požáru. Zakrátko se vrátili Wilson a Robert s náručí suchého dřeva a přiložili je na oheň. Paganel se po arabském způsobu zeširoka rozkročil nad ohněm a potom, aby oheň dostal tah, rychle se shýbal a vstával a při tom svým pončem zvířil silný proud vzduchu. Dříví se vzňalo a za okamžik praskal na improvizovaném ohništi jasný oheň. Všichni se mohli osušit, zatímco ponča rozvěšená po stromě vlála ve větru. Potom si každý snědl svůj přesně odměřený díl jídla. Museli myslit na zítřek. Obrovská nádrž se bude možná vyprazdňovat pomaleji, než Glenarvan doufal, a zásoby byly více než skrovné. Na ombu nerostlo žádné ovoce, ale naštěstí na něm mohli najít dost čerstvých vajec, protože ve větvích stromu byla četná hnízda, nemluvě ani o opeřených hostech ombu. Tyto zdroje nebylo možno přehlížet.

Protože se dalo předpokládat, že pobyt na ombu bude delší, šlo nyní o to, aby se na něm co nejpohodlněji zařídili.

„Protože kuchyně a jídelna jsou v přízemí,“ řekl Paganel, „budeme chodit spát do prvního poschodí. Dům je prostorný, nájemné nízké, nemusíme se tedy nijak tísnit. Vidím tam nahoře přírodní kolébky, v nichž se nám bude spát jako v nejlepší posteli; stačí, když se v nich dobře zajistíme. Nemusíme se ničeho bát. Ostatně postavíme strážce a je nás dost, abychom mohli odrazit útok Indiánů nebo i šelem.“

„Chybějí nám jenom zbraně,“ podotkl Austin.

„Mám revolvery,“ řekl Glenarvan.

„A já také,“ dodal Robert.

„Co nám budou platné,“ odušil Tom Austin, „když pan Paganel nevymyslí, jak vyrobít prach?“

„To je zbytečné,“ odpověděl Mac Nabbs a ukázal naprosto suchý růžek na prach.

„A kde jste ho vzal, majore?“ otázal se Paganel.

„Dal mi ho Thalkáv. Napadlo jej, že by nám mohl být užitečný, a tak mi ho dal, než se vrhl

za Thaukou.“

„Šlechtný, dobrý Indián!“ zvolal Glenarvan.

„Ano,“ odpověděl Tom Austin, „jestliže všichni Patagonci jsou takoví jako on, pak musím Patagonii blahopřát!“

„Prosím, aby se nezapomínalo na koně!“ řekl Paganel. „Ten patří k Patagonci a musil bych se pořádně mýlit, kdybychom se s oběma znovu neshledali.“

„Jak jsme daleko od Atlantiku?“ otázal se major.

„Nanejvýše čtyřicet mil,“ odpověděl Paganel. „A teď, přátelé, protože každý můžeme dělat, co mu libo, prosím, abych vás mohl opustit. Pohlédnu se tam nahoře po nějaké pozorovatelně a pomocí svého dalekohledu vás budu informovat, co nového ve světě.“

Nechali učencovi po vůli a ten se šplhal krajně nemotorně z větve na větev a zmizel za hustou oponou listoví. Jeho druhové si teď začali chystat nocleh a připravovat lůžko. Nebyla to ani těžká, ani dlouhá práce. Nemusili rozestýlat ani přestavovat nábytek a zanedlouho se všichni opět vrátili k ohni. A tam se rozhovořili o nevyčerpatelné otázce, o kapitánu Grantovi. Kdyby vody opadly, přivítal by Duncan cestovatele na své palubě do tří dnů. Ale Harry Grant a jeho dva námořníci, tito nešťastní trosečníci, nebudou s nimi. Ba zdálo se, že po nezdaru výpravy, po zbytečné cestě napříč Amerikou, ztratila se navždy jakákoliv naděje, že budou kdy nalezeni. Kde je nyní hledat? Jak nešťastná bude lady Helena a Mary Grantová, až se dovědí, že do budoucna už nezůstala žádná naděje!

„Chudák sestra!“ řekl Robert. „Pro nás je vše ztraceno!“

Poprvé nenalezl Glenarvan utěšující odpověď. Jakou naději mohl dát tomuto chlapci? Což se neřídil naprosto přesně podle údajů listin?

„A přece,“ řekl, „ten třicátý sedmý stupeň šířky není nějaká smyšlená cifra! Ať už se týká ztroskotání nebo zajetí Harryho Granta, není to žádná domněnka, výklad nebo dohad! Četli jsme ji na vlastní oči!“

„To je všechno pravda, mylorde,“ odpověděl Tom Austin, „a přece bylo naše pátrání bezvýsledné.“

„To je právě k zlosti a zároveň k zoufání,“ zvolal Glenarvan.

„K zlosti snad,“ odpověděl Mac Nabbs klidným tónem, „ale ne k zoufání. Právě proto, že máme nezvratnou cifru, musíme vyčerpat všechno, co nám říká.“

„Co tím míníte,“ otázal se Glenarvan, „a co máme podle vašeho názoru nyní dělat?“

„Zcela prostou a logickou věc, milý Edvarde. Až se vrátíme na palubu Duncana, vydejme se na východ a sledujme tuto sedmatřicátou rovnoběžku, bude-li to nutné, až zase k výchozímu bodu.“

„A vy myslíte, Mac Nabbsi, že mne to nenapadlo?“ odpověděl Glenarvan. „Jápkak ne!“

Stokrát! Ale jaké máme vyhlídky na úspěch takové cesty? Když opustíme americký kontinent, nebudeme se snad vzdalovat od země přímo označené Harrym Grantem, od Patagonie, která je tak jasně v listinách udána?“

„Chcete tedy znovu začít s pátráním v pampách,“ řekl major, „když víte bezpečně, že Britannia neztroskotala ani na tichomořském, ani na atlantském pobřeží?“

Glenarvan neodpovídal.

„A kdybychom měli sebemenší naději na to, že nalezneme Harryho Granta, budeme-li sledovat jím udanou rovnoběžku, neměli bychom se o to pokusit?“

„Neříkám, že ne...“, odtušil Glenarvan.

„A co vy, přátelé,“ řekl major, obraceje se k námořníkům, „nejste snad téhož názoru jako já?“

„Naprosto,“ odpověděl Tom Austin, kdežto Mulrady a Wilson jenom souhlasně přitakali hlavou.

„Poslyšte tedy, přátelé,“ ujal se slova Glenarvan po krátkém přemýšlení, „a poslouchej dobře, Roberte, protože to je vážná věc. Učiním všechno možné, abych našel kapitána Granta, ujal jsem se tohoto úkolu, a bude-li třeba, zasvětim mu celý svůj život. Jistě celé Skotsko by se připojilo ke mně, aby zachránilo tohoto statečného muže, který se obětoval pro vlast. I já si myslím, že musíme vykonat cestu kolem světa po třicáté sedmé rovnoběžce, byť byla naděje sebemenší, a já ji také vykonám. Ale v tom není hlavní problém. Musíme rozhodnout mnohem závažnější otázku a ta zní takto: Máme s konečnou platností a navždy zanechat pátrání na americké půdě?“

Tato jednoznačně vytyčená otázka zůstala bez odpovědi. Nikdo se neodvažoval promluvit.

„Nuže?“ dodal Glenarvan, obraceje se přímo na majora.

„Drahý Edvarde,“ odpověděl Mac Nabbs, „odpovědět hic et nunc (Zde a v tuto chvíli. (Lat.)) znamená vzít na sebe velkou odpovědnost. To vyžaduje uvážení. Nejprve bych rád věděl, kterými místy probíhá třicátý sedmý stupeň jižní šířky.“

„To je věcí Paganelovou,“ odpověděl Glenarvan.

„Zeptejme se ho tedy,“ odtušil major.

Učence schovaného v hustém listí ombu nebylo vidět. Musili na něj volat.

„Paganele! Paganele!“ vykřikl Glenarvan.

„Zde,“ odpověděl hlas z výšky.

„Kde jste?“

„Na věži.“

„Co tam děláte?“

„Prohlížím celý obzor.“

„Můžete jít na chvíli dolů?“

„Potřebujete mě?“

„Ano.“

„K čemu?“

„Abyste nám řekl, které země protíná třicátá sedmá rovnoběžka.“

„Nic snazšího,“ odpověděl Paganel, „kvůli tomu se nemusím ani vyrušovat.“

„Tak spusťte!“

„Prosím. Když opustí Ameriku, protíná třicátá sedmá jižní rovnoběžka Atlantský oceán.“

„Dobrá.“

„Jde přes ostrovy Tristan da Cunha.“

„Dobře.“

„Běží dva stupně pod mysem Dobré naděje.“

„A pak?“

„Probíhá Indickým oceánem.“

„A potom?“

„Dotýká se ostrova sv. Petra ze souostroví Amsterdamu.“

„Jen pokračujte!“

„Protíná Austrálii v provincii Viktorii.“

„Dále.“

„Když opustí Austrálii...“

Poslední věta zůstala nedokončena. Byl snad zeměpisec v rozpacích? Nevěděl snad učenec, jak dál? Ne, ale z výšin ombu se rozlehl strašlivý výkřik. Glenarvan a jeho přátelé se zahleděli jeden na druhého a zbledli. Přihodilo se snad nějaké nové neštěstí? Zřítíl se snad nešťastný Paganel dolů? Wilson a Mulrady mu již spěchali na pomoc, když tu se objevilo jeho dlouhé tělo. Paganel se řítíl z větve na větev. Byl živ? Byl mrtev? Nikdo nevěděl, ale Paganel padal přímo do hučících vln. V poslední chvíli ho pevnou rukou zachytil major.

Paganel se řítíl z větve na větev

„Vřelé díky, Mac Nabbsi!“ zvolal Paganel.

„Co je to s vámi?“ řekl major. „Co se vám stalo? Zase nějaká ta vaše věčná roztržitost?“

„Ano, ano!“ odpověděl Paganel a hlas se mu lámal vzrušením. „Ano, roztržitost... tentokrát obdivuhodná!“

„A jaká?“

„Byli jsme na omylu! Dosud jsme na omylu! Stále ještě jsme na omylu!“

„Mluvte jasně!“

„Glenarvane, majore, Roberte, přátelé,“ zvolal Paganel, „hledáme kapitána Granta tam, kde není!“

„Co říkáte?“ vykřikl Glenarvan.

„Nejen kde není,“ dodal Paganel, „nýbrž kde nikdy ani nebyl!“

KAPITOLA XXIV

VÝPRAVA JEŠTĚ STÁLE VEDE ŽIVOT PTÁKŮ

Tato neočekávaná slova byla přijata s hlubokým úžasem. Co tím zeměpisec mínil? Ztratil snad rozum? Mluvil však tak přesvědčivě, že se k němu všichni obrátili. Paganelovo prohlášení bylo přímou odpovědí na otázku, kterou lord před okamžikem položil. Jen Glenarvan se omezil na odmítavé gesto.

Učenec však opanoval své vzrušení a ujal se opět slova.

„Ano,“ řekl přesvědčivě, „ano! Naše pátrání šlo po falešné stopě a my jsme četli v listinách to, co v nich není!“

„Mluvte jasně, Paganele,“ řekl major, „a trochu klidněji!“

„To je jednoduché, majore. Byl jsem na omylu tak jako vy, lpěl jsem tak jako vy na nesprávném výkladu. Před chvílí však, v koruně stromu, když jsem odpovídal na vaše otázky a došel až k slovu Austrálie, prolétlo to mým mozkem jako blesk a v hlavě se mi rozjasnilo.“

„Cože?“ zvolal Glenarvan. „Vy tvrdíte, že Harry Grant...?“

„Tvrdím,“ odpověděl Paganel, „že slovo austral, které stojí v listině, není slovo úplné, jak jsme se až dosud domnívali, nýbrž kořen slova Austrálie.“

„To by bylo opravdu podivné!“ odpověděl major.

„Podivné!“ odušil Glenarvan, krče rameny. „To je prostě nemožné.“

„Nemožné!“ bránil se Paganel. „Takové slovo ve Francii neuznáváme.“

„Jakže!“ dodal Glenarvan hlasem plným nedůvěry. „Vy se odvažujete tvrdit, když jste viděl listiny na vlastní oči, že Britannia ztroskotala na australském pobřeží?“

„Jsem si tím jist!“ odpověděl Paganel.

„Na mou věru, Paganele,“ řekl Glenarvan, „takové tvrzení mě velmi udivuje, když je pronáší tajemník Zeměpisné společnosti.“

„Proč?“ otázal se Paganel, zasažený na nejcitlivějším místě.

„Protože když připouštíte slovo Austrálie, připouštíte i to, že jsou tam Indiáni, což dosud nikdo nevěděl.“

Paganela tento argument nijak neudivil. Bezpochyby jej očekával, a proto se začal usmívat.

„Milý Glenarvane,“ řekl, „nespěchejte s vítězoslávou. Položím vás na lopatky, jak my

Francouzi říkáme, a ještě nikdy neutrpěl žádný Angličan takovou porážku. Bude to odvěta za Kresčak a Azincourt (Kresčak (Crécy) – město v sev. Francii, kde byl r. 1346 poražen francouzský král Filip de Valois anglickým králem Eduardem III. V této bitvě padl na straně Francouzů též český král Jan Lucemburský. Azincourt je rovněž město v sev. Francii. R. 1415 zde byla francouzská vojska poražena Angličany) !“

„Nic jiného si nepřeji. Nuže do toho, Paganele!“

„Poslouchejte tedy! V listinách nestojí zrovna tak nic o Indiánech jako o Patagonii! Neúplné slovo indi... neznamená Indiány, ale prostě indigènes – domorodci! Připouštíte snad, že v Austrálii jsou nějací »domorodci«?“

Nutno přiznat, že Glenarvan se v té chvíli na Paganela upřeně zahleděl.

„Bravo, Paganele!“ řekl major.

„Uznáváte můj výklad, milý lorde?“

„Uznávám,“ odpověděl Glenarvan, „jestliže mi ovšem dokážete, že zbytek slova gonie se nevztahuje na zem Patagonců!“

„Samozřejmě že ne!“ zvolal Paganel. „Nejde o Patagonii! Čtěte cokoliv, jenom ne tohle.“

„Ale co?“

„Kosmogonie, theogonie, agonie...“

„Agonie!“ řekl major.

„To je mi jedno,“ odpověděl Paganel. „Toto slovo není nijak důležité. Ani se nebudu namáhat, co znamená. Hlavní je, že austral znamená Austrálii, a bylo třeba značné dávky zaslepené víry ve falešnou stopu, že jsme hned na začátku nepřipadli na tak samozřejmý výklad. Kdybych byl listiny našel já sám a nebyl sveden vašim výkladem, byl bych si je nikdy jinak nevyložil.“

Tentokrát byla Paganelova slova přijata několikanásobným hurá, blahopřáními a poklonami. Austin, námořníci, major a zejména Robert, všecek šťasten, že se mu zrodila nová naděje, zatleskali ctihodnému učenci. Glenarvan, jehož oči se zvolna jasnily, byl už, jak řekl, odhodlán vzdáti se.

„Ještě poslední poznámku, drahý Paganele, a pak už mi nezbude než sklonit se před vašim bystrozrakem.“

„Mluvte, Glenarvane!“

„Jak potom spojíte tato nově vysvětlovaná slova a jak budete listinu číst?“

„Nic snazšího. Zde je listina,“ řekl Paganel a rozložil vzácný dokument, který tak pečlivě několik dní studoval.

Rozhostilo se hluboké ticho a zeměpisec zatím, nespěchaje s odpovědí, soustředoval své myšlenky. Prstem sledoval v listině přerušované linky, kdežto jeho pevný hlas, podtrhující

určitá slova, četl:

„7. června 1862 trojstěžník Britannia z Glasgowa se potopil po... zde můžeme vložit dvoudenní, třídní nebo dlouhé agonii... to je jedno, na tom vůbec nezáleží, na australském pobřeží. Směřující k souši, dva námořníci a kapitán Grant se pokusí doplavat nebo doplávali k pevnině, kde padnou nebo padli do zajetí krutých domorodců. Vrhli do moře tuto listinu atd. Je to jasné?“

„Je to jasné,“ odpověděl Glenarvan, „pokud se ovšem označení pevnina hodí na Austrálii, to je snad jenom větší ostrov!“

„Bud'te bez obav, milý Glenarvane, nejlepší zeměpisci shodně nazývají tento ostrov »australským kontinentem«.“

„Teď mohu říci, přátelé, jen jedno,“ zvolal Glenarvan. „Vzhůru do Austrálie!“

„Vzhůru do Austrálie!“ opakovali jeho druhové jednohlasně.

„Víte, Paganele,“ dodal Glenarvan, „že máme vlastně velké štěstí, že jste se dostal na palubu Duncana?“

„Prosím,“ odpověděl Paganel. „Připusťme, že jsem poslem štěstěny, a nemluvme již o tom!“

Tak skončil rozhovor, který měl mít v budoucnosti dalekosáhlé důsledky. Docela změnil náladu cestovatelů. Znovu zachytili nit vedoucí je tímto bludištěm, ačkoliv se už domnívali, že v něm navždy zabloudili. Nová naděje vyvstávala na troskách jejich zhroucených plánů. Bez obav mohli opustit americký kontinent a všechny jejich myšlenky se již nesly k australským zemím. Až se vrátí na Duncana, nepřinesou na jeho palubu beznaději a lady Helena a Mary Grantová nebudou musit oplakávat nenahraditelnou ztrátu kapitána Granta! A tak ze samé radosti zapomněli i na vlastní nebezpečné postavení a litovali jenom toho, že se nemohou vydat na cestu okamžitě.

Byly teď čtyři hodiny odpoledne. Paganel chtěl oslavit tento šťastný den skvělou hostinou. Protože menu bylo velmi omezené, navrhl Robertovi, aby s ním šel na lov do „nedalekého lesa“. Robert nad tímto znamenitým nápadem zatleskal. Vzali si Thalkávův růžek na prach, vyčistili si revolvery, nabili je broky a vyrazili.

„Nechod'te daleko,“ řekl major vážně oběma lovcům.

Po jejich odchodu se Glenarvan s Mac Nabbsem šli podívat na zářezy ve stromě, kdežto Wilson a Mulrady rozdmýchávali oheň.

Glenarvan sestoupil až k hladině obrovského jezera, ale nepozoroval žádné příznaky opadávání vody. Zatím se zdálo, že vody dostupily svého nejvyššího bodu, ale prudkost, s níž se valily od jihu k severu, dokazovala, že mezi argentinskými řekami ještě nenastala rovnováha. Dříve než tyto vodní spousty začnou opadávat, musí zůstat v klidu tak jako

moře ve chvíli, kdy končí příliv a nastává odliv. Nemohli tedy očekávat pokles vodní hladiny, dokud voda proudila k severu s takovou dravou rychlostí.

Zatímco Glenarvan a major prováděli svá pozorování, rozlehly se na stromě výstřely doprovázené téměř stejně hlučnými výkřiky radosti. Trylky Robertova sopránu podbarvoval Paganelův bas. Závodili, kdo z nich je větší dítě. Lov začínal dobře a všichni se mohli těšit na výtečná jídla. Když se major a Glenarvan vrátili k ohništi, musili nejprve blahopřát Wilsonovi k výbornému nápadu. Ten znamenitý námořník si zhotovil ze špendlíku a kousku provázku udici a obdivuhodně na ni chytal ryby. Několik tuctů rybek, chutných jako losos a zvaných „mojarras“, třepotalo se v jeho ponču a bylo předzvěstí jedinečné pochoutky.

V téže chvíli se vraceli z vrcholku ombu lovci. Paganel opatrně nesl vajíčka černé vlaštovky a šňůru vrabců, které později vydával za skřivany. Robert obratně skolil několik párů „hilgueros“, malých zelených a žlutých ptáčků, kteří jsou neobyčejně chutní a velmi hledaní na trzích v Montevideu. Paganel, který uměl připravovat vejce na jedenapadesát způsobů, musil se tentokrát spokojit tím, že je pod horkým popelem uvařil natvrdo. Přesto byla večeře právě tak rozmanitá jako chutná.

Sušené maso, vejce natvrdo, pečené mojarras, vrabci a hilgueros na rožni, to vše bylo na jídelním lístku hodokvasu, na jaký se dlouho vzpomíná.

Zábava byla velice živá. Každý pochvaloval Paganelovy lovecké a kuchařské vloh. Učenec přijímal tu chválu se skromností, jež zdobí každou skutečnou zásluhu. Pak přešel k zajímavým úvahám o tomto velkolepém ombu, který je svým listím chránil před nepohodou a jehož hlubiny byly podle učencova mínění nesmírné.

Lov začínal dobře

„Robert a já,“ dodal žertem, „jsme měli dojem, že jsme na lovu v hlubokém lese. V jednu chvíli jsem myslel, že se ztratíme. Nemohl jsem už najít cestu zpátky! Slunce se schylovalo k obzoru! Marně jsem hledal vlastní stopy. A začínal se naléhavě ozývat hlad. V temných houštinách už začínala řvát divá zvěř... Totiž ne! Divá zvěř tu není, škoda, to mě mrzí!“

„Jakže,“ řekl Glenarvan, „vás mrzí, že zde není divá zvěř?“

„Ovšemže!“

„Ale vždyť při její dravosti...“

„Dravost neexistuje... z hlediska vědy,“ odvětil učenec.

„V tomto případě,“ řekl major, „mne nikdy, Paganele, nepřesvědčíte o užitečnosti dravých zvířat! K čemu jsou?“

„Majore!“ zvolal Paganel. „K čemu! Vždyť se dají rozdělovat do tříd, řádů, čeledí, rodů,

podrodů, druhů...“

„Pěkný užitek!“ řekl Mac Nabbs. „Bez toho bych se krásně obešel! Kdybych já býval byl jedním z Noemových (Noe – postava z židovského bájesloví. Když nastala na světě potopa, postavil koráb a do něho vzal po páru od každého druhu zvířat) druhů, byl bych jistě zabránil tomu neprozřetelnému patriarchovi, aby si vzal do archy po páru lvů, tygrů, pardálů, medvědů a ostatních zvířat, právě tak škodlivých jako neužitečných.“

„To byste byl udělal?“ otázal se Paganel.

„Udělal.“

„To byste se byl tedy dopustil velké chyby, aspoň ze stanoviska zoologického!“

„Ale ne ze stanoviska lidského,“ odpověděl major.

„To je hrozné!“ pokračoval Paganel. „A já bych byl právě naopak zachránil i megatheria, pterodactyly a všechna prediluviální zvířata, o něž jsme naneštěstí ochuzeni...“

„A já vám říkám,“ odtušil Mac Nabbs, „že Noe udělal dobře, když je ponechal jejich osudu, pokud ovšem ta zvířata vůbec v jeho době žila.“

„A já vám říkám, že Noe jednal nesprávně,“ odsekl Paganel, „a že si zasluhuje na věky věkův prokletí všech učenců!“

Paganelovi a majorovi posluchači se nemohli ubránit smíchu, když viděli, jak se oba přátelé hádají o starého Noema. Major, zcela v rozporu se svými zásadami, a přestože se za celý svůj život s nikým nepřel, měl den co den s Paganelem spory. Snad ho učenec nějak zvlášť popouzel.

Glenarvan zasáhl jako vždy do rozepře a řekl:

„Ať je to politováníhodné nebo ne, ať už z hlediska vědeckého nebo lidského, když už jsme ochuzeni o divokou zvěř, musíme se dnes smířit s tím, že zde žádná není. Paganel nemohl předpokládat, že se s ní v našem vzdušném lese setká.“

„A proč ne?“ odpověděl učenec.

„Divoká zvěř na stromě?“ řekl Tom Austin.

„Samozřejmě! Americký tygr, jaguár, se uchyluje na stromy, když je obklíčen lovci! Některé z těchto zvířat, zaskočené povodní, mohlo docela dobře hledat útočiště ve větvích ombu.“

„Ale nepotkal jste žádné, doufám?“

„Ne,“ odpověděl Paganel, „přestože jsme prošli celý les. Je to škoda, protože to by byl nádherný lov. Jaguár je lítá šelma! Jedinou ranou tlapy přerazí koni vaz! Jakmile okusí lidské maso, dychtivě je pak vyhledává. Nejraději má Indiány, pak černochoy, potom míšence a nakonec bělochy.“

„Těší mě, že jsem až na čtvrtém místě!“ dodal ironicky Mac Nabbs.

„Ale to dokazuje docela prostě jenom to, že jste nechutný!“ odsekl Paganel opovržlivě.

„Byl jednou jeden syn,“ vyprávěl Paganel

„Těší mě, že jsem nechutný!“ odušil major.

„Vždyť je to přece ponižující!“ odpověděl neústupný Paganel. „Běloch se prohlašuje za prvního ze všech lidí! Zdá se, že páni jaguáři nejsou toho názoru!“

„Ať je tomu jakkoliv, milý Paganele,“ řekl Glenarvan, „vzhledem k tomu, že mezi námi nejsou ani Indiáni, ani černoši, ani míšenci, jsem jenom rád, že zde nejsou vaši rozmilí jaguáři. Naše postavení není tak dalece příjemné...“

„Cože! Není příjemné?“ zvolal Paganel a chytil se tohoto slova, protože mohlo zavést rozhovor novým směrem. „Vy nejste spokojen, Glenarvane?“

„Samozřejmě že ne,“ odpověděl Glenarvan. „A vám se tu snad v těch nepohodlných a sukovitých větvích líbí?“

„Nikdy jsem se necítil lépe, ba ani ve své pracovně. Žijeme jako ptáci, zpíváme, létáme! Začínám se domnívat, že lidé jsou předurčeni k tomu, žít na stromech.“

„Chybějí jim křídla!“ řekl major.

„Jednou si je udělají!“

„Zatím však dovolte, drahý příteli,“ odpověděl Glenarvan, „abych před tímto nadzemským příbytkem dal přednost cestám v parku, podlaze v domě nebo palubě na lodi!“

„Glenarvane,“ pokračoval Paganel, „věci je nutno přijímat tak, jak jsou! Jsou-li dobré, tím lépe. Jsou-li špatné, nedbejme na to. Vidím, že se vám stýská po pohodlí malcolmského zámku!“

„To ne, ale...“

„Já jsem jist, že Robert je naprosto šťasten,“ spěšně ho přerušil Paganel, aby si zajistil pro své teorie aspoň jednoho přívržence.

„Jsem, pane Paganele!“ zvolal Robert vesele.

„To dělá jeho mládí,“ odpověděl Glenarvan.

„A mé také!“ odušil učenec. „Čím méně blahobytu člověk má, tím méně má požadavků. A čím méně má požadavků, tím je šťastnější!“

„Hleďme,“ řekl major, „tak Paganel se ještě rozhorlí proti bohatství a luxusnímu bydlení.“

„Ne, Mac Nabbsi,“ odpověděl učenec, „ale chcete-li, budu vám o tom vyprávět arabskou pohádku, která mě teď napadla.“

„Ano, ano, pane Paganele,“ řekl Robert.

„A co nám poví ta vaše pohádka?“ otázal se major.

„To, co všechny pohádky, milý příteli.“

„Mnoho asi ne,“ odpověděl Mac Nabbs. „Nu, začněte tedy, Šeherezádo, a povězte nám jednu z těch pohádek, které dovedete tak dobře vyprávět.“

„Byl jednou,“ vyprávěl Paganel, „jeden syn velkého Harúna al Rašída (Harún al Rašíd – bagdádský kalif, hrdina četných pohádek ze sbírky Tisíc a jedna noc. Vyprávěním těchto pohádek se princezna Šeherezáda zachránila před popravou.) a ten nebyl šťasten. I šel ke starému dervišovi a požádal ho o radu. Moudrý stařec princovi odpověděl, že štěstí není na tomto světě snadné nalézt. »Ale,« dodal, »znám jeden neklamný prostředek, jak si opatřit štěstí.« – »A jaký?« chtěl vědět mladý princ. – »Košile šťastného člověka,« odpověděl derviš. »Musíš si ji však obléci.« Princ po těch slovech objal starce a vydal se na pouť za štěstím. Dlouho chodil světem. Prošel všemi velkými městy na zemi. Zkoušel si košile králů, císařů, knížat i velmožů. Nic nepomáhalo. Nebyl o nic šťastnější! Oblékal si tedy košile umělců, vojevůdců i kupců. Také to nic nepomáhalo. Vykonal tak velikou cestu, ale štěstí nenalezl. Posléze se tolikerým hledáním a zkoušením košil unavil a smuten se jedenkrát vracel do otcovského paláce, když tu spatřil na poli statného rolníka, který tlačil vůz a vesele si při tom zpíval. To je jistě člověk, který je šťasten, řekl si, anebo není štěstí nikde na zemi. Jde rychle k němu. »Muži,« osloví ho, »jsi šťasten?« – »Ano,« přisvědčí rolník. – »Po ničem netoužíš?« – »Ne.« – »Neměnil bys ani s králem?« – »Nikdy!« – »Prodej mi tedy svou košili!« – »Košili? Nemám žádnou!«,

KAPITOLA XXV

MEZI OHNĚM A VODOU

Vyprávění Jacquese Paganela mělo převeliký úspěch. Všichni mu horlivě tleskali, ale každý si nechával svůj názor pro sebe. Učenec dosáhl výsledku, jímž obyčejně končívají všechny diskuse, že totiž nikoho nepřesvědčil. Ale všichni se shodli v tom, že osud musí člověk snášet statečně a musí se spokojit se stromem, když nemá ani palác, ani chýši.

Za takových a podobných hovorů nadešel večer. Toliko dobrý spánek mohl důstojně zakončit tento vzrušený den. Hosté ombu byli nejenom unaveni bojem s povodní, nýbrž i zemdleni horkem, které bylo toho dne úmorné. Jejich okřídlení druhové je předcházeli příkladem a ukládali se k spánku. Hilgueros, slavíci pampy, končili své trylkovité melodie a všechno ptactvo stromu mizelo v hustém, ztemnělém listoví. Nejlépe bylo řídit se podle nich.

Ale dříve než „šli do hnízda“, jak řekl Paganel, vyšplhali se Glenarvan, Robert a učenec na pozorovatelnu, aby naposledy prozkoumali vodní pláň. Bylo kolem deváté hodiny. Slunce se právě ztratilo v zářivých mlhách západního obzoru. Celá tato polovina nebeské klenby byla až po zenit ponořena do horkých par. Zářivá souhvězdí jižní polokoule byla jakoby

zastřena lehkým flórem a bylo je vidět jen matně. Přesto je bylo možno rozeznat a Paganel ukazoval svému příteli Robertovi zářící hvězdy nad polárním kruhem. Jeho přítele Glenarvana to zajímalo také. Mezi jinými jim ukázal Jižní kříž, skupinu čtyř hvězd prvé a druhé velikosti, které jsou rozestaveny do kosočtverce téměř nad samým pólem, Centaura, v němž září hvězda vzdálená od Země pouhých osm tisíc miliard mil, Magalhãesova mračna, dvě velké hvězdné mlžiny, z nichž větší pokrývá prostor dvěstěkrát větší, než se našemu zraku jeví povrch Měsíce, a konečně „Černou díru“, kde jako by nebylo jediné hvězdné těleso.

K Paganelově veliké lítosti dosud nevyšel Orion, jež lze vidět z obou polokoulí. Ale Paganel řekl svým dvěma žákům o zajímavé zvláštnosti patagonského kosmografického názoru. Podle mínění těchto poetických Indiánů představuje Orion laso a tři bolas, vržená rukou lovce, který projíždí nebeskými prériemi. Všechna souhvězdí se zrcadlila v hladině vod a obrážela v ní druhé nebe. Byl to skutečně nádherný pohled.

Zatímco Paganel vykládal, celý východní obzor se bouřlivě zatahoval. Pozvolna na něm vystupoval hustý, temný pruh a zhasel hvězdu za hvězdou. Zlověstné mračno zakrylo po chvíli polovinu nebeské klenby, která jako by zmizela. Hybná síla byla nejspíš v mračnu samém, protože nevál ani nejslabší větrík. Vzduchové vrstvy zůstávaly v naprostém klidu. Jediný lístek se na stromě nepohnul, jediná vlnka nečeřila hladinu vod. Ba zdálo se, že i vzduchu je nedostatek, jako kdyby jej zředila nějaká obrovská vývěva. Ovzduší bylo nasyceno elektřinou vysokého napětí a každý živý tvor cítil, jak mu projíždí nervstvem.

Glenarvan, Paganel a Robert pocítili jasně působení elektrických vln.

„Přijde asi bouře,“ řekl Paganel.

„Nebojíš se bouřky?“ otázal se Glenarvan chlapce.

Slunce se právě ztratilo v zářivých mlhách

„Ne, mylorde,“ odpověděl Robert.

„To je dobře, protože bouře tu bude co nevidět.“

„A bude prudká,“ prohodil Paganel, „pokud mohu soudit podle vzhledu oblohy.“

„Bouře sama mi nedělá starosti,“ pokračoval Glenarvan, „ale proudy lijáku, které ji budou provázet. Promokneme na kost. Říkejte si, co chcete, Paganele, hnízdo nemůže člověku stačit, a za chvíli to poznáte na vlastní kůži.“

„Ale jako filosof!“ odpověděl učenec.

„Promoknete i s tou svou filosofií!“

„Ano, ale bude mě vnitřně hřát.“

„Vraťme se tedy k našim přátelům,“ řekl Glenarvan, „a poradme jim, aby se obrnili svou

filosofií a zabalili do svých ponč co nejtěsněji, a hlavně aby se vyzbrojili trpělivostí, protože tu budeme potřebovat!“

Glenarvan se naposled podíval na zatažené nebe. Těžká mračna je nyní úplně zakrývala. Jenom na západě prozařoval nejasný pás soumravných svitů. Voda se zahalila v temný stín a podobala se velikému spodnímu mračnu, které se chystá splynout s těžkými parami. Ani stíny už nebylo vidět. Světelné ani zvukové dojmy nerušily hluboký klid. Ticho bylo tak hluboké jako sama tma.

„Pojďme dolů,“ řekl Glenarvan, „začne se co nevidět blýskat!“

Všichni tři se spustili po hladkých větvích a byli překvapeni, že se octli v jakémsi velmi nezvyklém polosvitu. Způsobovaly jej myriády světélkujících bodů, jež bzučící kroužily nad vodní hladinou.

„Fosforescence?“ řekl Glenarvan.

„Ne,“ odpověděl Paganel, „ale fosforeskující hmyz, skutečné světlušky, živoucí a nepříliš drahé diamanty, z nichž si ženy z Buenos Aires zhotovují nádherné ozdoby!“

„Cože!“ zvolal Robert. „Ty létající hvězdy že jsou hmyz?“

„Ano, chlapče.“

Robert si chytil jeden z těch zářících bodů. Paganel se nemýlil. Byl to jakýsi druh čmeláků, velkých jako palec, jimž Indiáni dali jméno „tuko-tuko“. Tento zajímavý tvrdokřídlý hmyz světélkoval ze dvou skvrn, které leží v přední části jeho hrudního štítu. Při jeho dosti ostrém světle by bylo možno i číst. Paganel přiblížil hmyz ke svým hodinkám a viděl, že ukazují deset hodin večer.

Glenarvan došel k majorovi a třem námořníkům a dával jim rady, jak se mají připravit na noc. Dala se očekávat prudká bouře. Po prvních úderech hromu se jistě zdvihne vítr a ombu se bude silně kymáčet. Glenarvan tedy každého vybídl, aby se pevně upoutal na lůžko z větví, které mu bylo určeno. Když se již nemohli uchránit před vodou z nebes, musili si dát aspoň pozor, aby nepadli do dravého proudu, který se tříštil o strom.

Popřáli si dobré noci, ale příliš v ni nedoufali. Pak každý vklouzl do svého nadzemského lůžka, zabalil se do ponča a čekal, až usne.

Ale blížící se přírodní úkazy vnesly do nitra všech vnímajících bytostí neurčitý nepokoj a ani nejsilnější povahy se mu nedovedly ubránit. Znepokojení a stísnění hosté ombu nemohli zamhouřit oka a při prvním zahřmění byli všichni vzhůru. Krátce před jedenáctou hodinou se ozvalo vzdálené zadunění. Glenarvan se došplhal na konec vodorovné větve a vystrčil hlavu z listí. Černé půlnoční nebe bylo již protkáno ostrými a zářivými průrvami, které se jasně odrážely ve vodách jezera. Tma se na četných místech trhala, avšak bez hluku, jako poddajná bavlněná látka. Glenarvan si prohlédl zenit a horizont, splývající v

jediné tmě, a vrátil se na vrcholek kmene.

„Co tomu říkáte, Glenarvane?“ otázal se Paganel.

„Říkám, že to začíná hezky, přátelé, a bude-li to tak pokračovat, bude bouře strašná.“

„To je dobře,“ odpověděl zanícený Paganel. „Takovou podívanou mám rád zejména tehdy, když jí nemohu uniknout.“

„To už jste zase vyrukoval s nějakou teorií?“ řekl major.

„A dokonce s jednou z nejlepších, Mac Nabbsi. Jsem téhož názoru jako Glenarvan, bouře bude nádherná. Když jsem se prve snažil usnout, vzpomněl jsem si na četné údaje, které mluví pro můj předpoklad, neboť se nacházíme v kraji velkých elektrických bouří. Kdesi jsem totiž četl, že v roce 1793, a právě v provincii Buenos Aires, uhořelo za jediné bouře sedmatřicetkrát. Můj kolega Martin de Moussy napočítal až padesát pět minut nepřetržitého hřímání.“

„S hodinkami v ruce?“ zeptal se major.

„S hodinkami v ruce. Jediná věc mě zneklidňuje,“ dodal Paganel, „totiž to, že jediným vrcholem na této pláni je právě náš ombu. Hromosvod by zde byl velice prospěšný, protože právě tento strom přitahuje ze všech stromů v pampách blesk nejčastěji. A pak, přátelé, jak jistě víte, učenci vůbec nedoporučují schovávat se před bouří pod stromy.“

„Opravdu,“ řekl major, „přicházíte s tou radou právě včas!“

„To se musí přiznat, Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „že jste si vybral nejsprávnější chvíli pro tak uklidňující řeči!“

„Co na tom!“ odtušil Paganel. „Pro poučení je každá chvíle vhodná. A, už to začíná!“

Silný rachot hromu přerušil jejich rozhovor. Hřmění zesilovalo a přecházelo ve vyšší tóny. Rány se blížily a stoupaly z hlubokých poloh do středních, máme-li si z hudební terminologie vypůjčit toto velmi příléhavé přirovnání. Záhy se staly pronikavými a rozechvívaly atmosférické struny prudkými kmity. Celý prostor byl v ohni a v tomto požáru nebylo možno rozeznat, ke které elektrické jiskře patří nekonečné táhlé dunění, nesoucí se z ozvěny do ozvěny až do nejhlubších nebes.

Blesky se neustále křížovaly v nejrozmanitějších tvarech. Některé, svisle vržené k zemi, opakovaly se pětkrát i šestkrát na témž místě. Jiné by byly vzbudily největší zájem učenců, neboť Arago zná ve svých zajímavých statistikách jenom dva druhy vidlicovitých blesků, kdežto zde jich bylo na sta. Některé, rozštěpené na tisíce rozličných větví, letěly po nebi v podobě korálovitých klikatin a rozvíjely na temné klenbě podivuhodnou hru stromovitých světél.

Zanedlouho bylo celé nebe od východu k severu zalito neobyčejně silně fosforeskujícím pásem. Požár zaplavoval pomalu celý obzor, zapaloval mraky jako hromady paliva, a

protože se zrcadlil ve třpytících se vodách, tvořil obrovský ohnivý kruh, v jehož středu stál ombu.

Glenarvan a jeho druhové mlčky pohlíželi na toto děsivé divadlo. Byli by se nemohli slyšet. Proudý bílého světla pronikaly až k nim a v těchto prudkých záblescích se ostře objevovaly a mizely, náhle oživeny spektrálním jasnem, hned klidná tvář majorova, hned zvědavý obličej Paganelův nebo pevné rysy Glenarvanovy, hned vyděšená hlava Robertova nebo bezstarostné líce námořníků.

Zatím ještě nepršelo a vládlo bezvětří. Záhy se však rozevřely průduchy nebe a na jeho černém pozadí se napnuly svislé čáry jako vlákna látky; velké krupěje bičovaly hladinu jezera a rozstříkávaly se do tisícových jisker, zapálených ohněm blesků.

Blesky se křížovaly v nejrozmanitějších tvarech

Ohlašoval tento déšť konec bouře? Měl Glenarvan a jeho druhové vyváznout jenom důkladnou sprchou? Ne. Když byl zápas nebeských ohňů nejlítější, objevila se náhle na konci vodorovně rostoucí hlavní větve ohnivá koule veliká jako pěst a obalená černým dýmem. Tato koule se několik vteřin točila kolem vlastní osy a pak vybuchla jako bomba a s takovým rachotem, že jej bylo slyšet i uprostřed největšího hluku. Ovzduší se zaplnilo sirnatou párou. Na okamžik zavládlo ticho a pak uslyšeli Toma Austina, jak křičí:

„Strom hoří!“

Tom Austin se nemýlil. V jediném okamžiku se rozšířil po celé západní části ombu oheň, podobný obrovskému ohňostroji. Suché dřevo, hnízda z uschlé trávy a vůbec celá dřeň daly dostatek potravy ničivému ohni.

Navíc se zdvihl vítr a dul do požáru. Trosečníci se museli dát na útěk. Glenarvan a jeho druhové se spěšně uchýlili na východní část ombu, která byla ohně ušetřena, a zamklle, zasmušile a zděšeně se šplhali, sunuli a spouštěli po větvích, prohýbajících se pod jejich tíhou. Větve zatím v ohni syčely, praskaly a kroutily se jako živí planoucí hadi, jejich žhoucí části padaly do rozlitych vod a v záři bledých záblesků byly unášeny proudem. Plameny šlehaly do závratné výše a mizely v požáru nebes, nebo zase zahalovaly ombu, sráženy běsnícím vichrem, jako krvavé roucho. Glenarvan, Robert, major, Paganel i námořníci byli zděšeni. Dusili se hustým dýmem. Pálil je nesnesitelný žár. Oheň zachvacoval spodní větve stromu už i na jejich straně. Nic jej nemohlo zastavit ani uhasit a všichni si mysleli, že jsou neodvratně odsouzeni k mukám obětí, jež bývají uzavírány do rozžhavených útroby indického božstva. Situace se konečně stala strašlivou a ze dvou smrtí bylo nutno volit smrt méně hroznou.

„Do vody!“ vzkřikl Glenarvan.

Wilsona již zasahovaly plameny, a proto se okamžitě vrhl do jezera, ale vzápětí se rozlehl jeho výkřik plný hrůzy:

„Pomoc! Pomoc!“

Austin se vrhl za ním a pomohl mu zpátky na vrcholek stromu.

„Co je?“

„Kajmani! Kajmani!“ odpověděl Wilson.

A kol dokola pod stromem se objevila nejhroznější zvířata ze řádu plazů. Jejich šupiny se třpytily v širokých odlescích požáru. Vertikálně zploštělý čumák, hlava podobající se hrotu kopí, vystouplé oči, čelisti roztažené až k uším, to všechno byly charakteristické znaky kajmanů, které nemohly nechat Paganela na pochybách. Poznal tyto zvláštní dravé americké krokodýly, kterým se ve španělských zemích říká kajmani. Bylo jich zde tucet, bičovali strašlivými ocasy vodu a zahryzávali se do ombu dlouhými zuby dolní čelisti.

Když je nešťastníci spatřili, pokládali se za ztracené. Čekala je strašná smrt, protože museli být pohlceni buď plameny, nebo kajmany. A sám major tentokrát řekl svým klidným hlasem:

„To by mohlo znamenat opravdový konec.“

Jsou chvíle, kdy člověk nemá možnost bojovat a kdy rozpoutané živly mohou být zkroceny zase jenom živly. Glenarvanův pohled těkal mezi vodou a ohněm, jež se proti němu spikly, a nevěděl, kde hledat nějakou pomoc.

Bouře se již zmírňovala, ale naplnila ovzduší značným množstvím par. Tyto páry měly dodat elektrickým výbojům neobyčejnou sílu. Na jihu se pozvolna utvářela obrovská smršť, kužel z vodních par, obrácený špicí dolů a základnou vzhůru a spojující zpěněné vody s bouřlivými mračny. Tento povětrný uzel vyrazil po chvíli vpřed, otáčeje se závratnou rychlostí kolem vlastní osy. Zdvihal do svého středu vodní sloup vyrvaný z jezera a mocný tah jeho krouživého pohybu strhával k němu všechny okolní vzdušné proudy.

Gigantická smršť se vrhla na ombu

V okamžiku se vrhla tato gigantická smršť na ombu a ovinula ho svým vírem. Strom se zachvěl až v samých kořenech. Glenarvan se domníval, že jej kajmani svými mocnými čelistmi přehryzali a vyrvali ze země. On i jeho přátelé, držíce se jeden druhého, cítili, jak obrovský strom povoluje a padá. Planoucí větve stromu se zřítily do rozbouřených vod se strašlivým sykotem. Vše bylo dílem jediné vteřiny. Smršť se už přehnala, nesla svou ničivou sílu jinam. Zdvihala však ještě sloupy vody, takže se zdálo, jako by jezero na celé své dráze vyprazdňovala.

Ombu, ležící na vodách, plul nyní hnán spojenou silou proudu a větru. Kajmani až na jednoho uprchli. Ale ten jediný se plazil po převrácených kořenech a blížil se k trosečnickům s rozevřenými čelistmi. Mulrady chvatně uchopil ohořelou větev a udeřil s ní zvíře tak silně, že mu přerazil páteř. Sražený kajman se zřítíl do proudu a bičoval vodu svým strašlivým ocasem.

Glenarvan a jeho druhové pak vylezli na větve ležící v návětrí požáru, zatímco ombu, jehož plameny rozdmýchávané vichřicí podobaly se rozžhaveným plachtám, plynul jako ohnivá pochodeň do nočních temnot.

KAPITOLA XXVI

ATLANTIK

Dvě hodiny plul ombu po nesmírném jezeře a dosud se nepřibližoval k pevné zemi. Plameny, které strom spalovaly, pozvolna hasly. Pominulo hlavní nebezpečí té strašné cesty. Major se spokojil poznámkou, že by nebylo divu, kdyby se zachránili.

Proud zachovával stále svůj původní směr od jihozápadu k severovýchodu. Tma, osvětlovaná jen tu a tam nějakým opožděným bleskem, byla opět hluboká a Paganel marně hledal na obzoru nějaký orientační bod. Bouře se schylovala ke konci. Velké krupěje byly vystřídány lehkým mžením, které se rozptylovalo ve větru, a velká těžká mračna se vysoko na nebi houfně trhala.

Ombu plul v dravém proudu rychle. Letěl po hladině s neobyčejnou rychlostí, jako kdyby byl pod jeho korou nějaký mocný hnací stroj. Nic nenasvědčovalo, že nepopluje takto po celé dni. Ke třetí hodině ranní však major poznamenal, že jeho kořeny občas narážejí na zem. Tom Austin pozorně sondoval dlouhou ulomenou větví půdu a zjistil, že dno stoupá. O dvacet minut později ucítili cestující náraz a ombu se zastavil.

„Země! Země!“ zvolal Paganel hlasitě.

Konce ohořelých větví narazily na výčnělek půdy. Nikdy neměli žádní plavci takovou radost, že narazili na mělčinu. Ta zde byla přístavem. Robert a Wilson už vyskočili na pevnou zem a provolávali radostné hurá, když se ozvalo dobře známé zahvízdnutí. Plání se rozlehl koňský dusot a ze tmy se vynořila vysoká postava Indiánova.

„Thalkáve!“ zvolal Robert.

„Thalkáve!“ opakovali jeho druhové.

„Amigos! Prátele!“ řekl Patagonec, který očekával cestovatele tam, kam je proud musel zanést, protože tam zanesl i jeho.

A už zdvihal Roberta Granta v náruči a tiskl jej k hrudi, nedbaje, že se na něho pověsil i Paganel. Vzápětí mu Glenarvan, major a námořníci srdečně stiskli ruku, šťastni, že se opět

shledávají s věrným průvodcem. Pak je Patagonec zavedl do kůlny opuštěné estancie. Tam plápolal teplý, hřejivý oheň, na němž se opékaly šťavnaté řízky zvěřiny, a cestovatelé snědli vše do posledního sousta. A když jejich odpočatá mysl začala opět pracovat, nemohl žádný z nich uvěřit, že unikli tak četným nebezpečím, vodě, ohni a hrozným kajmanům argentinských řek.

Thalkáv několika slovy vypověděl Paganelovi svůj osud a připisoval všechny zásluhy o svou záchranu neohroženému koni. Paganel se mu pak pokusil vysvětlit nový výklad listin i to, jaké naděje z toho vyvozovali. Pochopil však Indián důmyslné domněnky učencovy? O tom lze pochybovat, ale viděl, že jsou jeho přátelé šťastni a plni důvěry, a více si nepřál. Snadno uvěříme, že se naši cestovatelé, kteří strávili na ombu celý den odpočinku, nedali pobízet k další cestě. V osm hodin ráno byli připraveni vyrazit. Byli příliš na jih od estancí a salander, aby si mohli opatřit dopravní prostředky. Nebylo tedy vyhnutí, musili pěšky. Šlo celkem jenom o čtyřicet mil a Thauka se nezdráhal svézt občas některého unavenějšího pěšáka a podle potřeby i dva. Za třicet šest hodin mohli být u oceánu.

„Přátelé!“ řekl Patagonec

Nadešla chvíle, kdy vůdce a jeho druhové zanechali za sebou nesmírnou nížinu, která byla dosud zatopená vodou, a vydali se přes výše položené pláně. Argentinské území mělo opět svůj obvyklý jednotvárný ráz. Několik lesíků vysázených Evropany se tu a tam zdvihalo nad pastviny, které zde byly ostatně právě tak vzácné jako v okolí pohoří Tandil a Tapalque. Domácí stromy mohly růst jenom na okraji těchto dlouhých prérií a v blízkosti mysu Corrientes.

Tak uplynul první den. Když příštího dne urazili patnáct mil, bylo již znát, že se blíží k oceánu. Virazon, zvláštní vítr, který vane obvykle v druhé polovině dne a v noci, čeřil vysokou trávu. Z chudé půdy vyrůstaly tu a tam lesíky, drobné stromovité mimózy, akáciové keře a trsy kyrra-mammelu. Několik slaných bažin se třpytilo jako kousky rozbitého skla a ztěžovalo pochod, protože je výprava musela obcházet. Všichni přidávali do kroku, aby dorazili ještě téhož dne k jezeru Salado na atlantském pobřeží. Krátce a dobře, cestovatelé byli slušně znaveni, když v osm hodin večer zpozorovali dvacet sáhů vysoké písečné přesypy, jež ohraničují zpěněné pomezí oceánu. Po chvíli dolehl k jejich sluchu jekot mořského příboje.

„Oceán!“ zvolal Paganel.

„Ano, oceán!“ odpověděl Thalkáv.

A chodci, jimž téměř docházely síly, za okamžik vystupovali se značnou rychlostí na duny. Byla již hluboká tma. Jejich pohledy marně pátraly v temném prostoru. Hledali Duncana,

ale nenacházeli jej.

„A přece tam musí být,“ zvolal Glenarvan. „Čeká na nás a křížuje u břehu!“

„Uvidíme ho zítra,“ odpověděl Mac Nabbs.

Tom Austin nazdařbůh zahalekal na neviditelnou jachtu, ale nedostal odpověď. Vítr byl ostatně příliš silný a moře značně rozbouřené. Od západu se hnaly mraky a zpěněný hřeben vln vystřikoval svou jemnou pršku až nad duny. Jestliže Duncan byl na smluveném místě, pak hlídkující námořník nemohl ani slyšet, ani být slyšen. Na břehu nebylo žádné útočiště. Nebyl zde ani záliv, ani zátoka, ani chráněné místo. Nic, kde by se dalo přistat. Pobřeží tvořila dlouhá písčiná mělčina, která se ztrácela v moři a která je pro lodi nebezpečnější než úskalí skrytá pod vodou. Písčina totiž vzdouvá vlny a moře je na ní zvláště nevlídné; loď, která za bouřlivého počasí ztroskotá na takovém písčném koberci, je zcela jistě ztracena.

Bylo tedy docela přirozené, že Duncan se držel dosti daleko od nebezpečného pobřeží, a to tím spíše, že na něm nebylo jediné přirozené přístaviště. John Mangles se při své známé opatrnosti jistě držel co nejdále na širém moři. Takový byl názor Toma Austina, který odhadoval, že Duncan je nejméně pět mil od břehu.

Major nabádal svého netrpělivého přítele, aby se s tím smířil. Ničím nebylo možno rozptýlit hustou tmou. Nač si tedy unavovat oči pátráním po tmavém obzoru?

Když skončili tuto rozmluvu, zřídili jakési tábořiště, chráněné dunami. Poslední zásoby poskytl poslední večeri na cestě napříč Jižní Amerikou. Pak si každý po vzoru majorově vyhrabal improvizované lože – dosti pohodlnou díru, nahnul si až k bradě obrovskou písčnou pokrývku a usnul hlubokým spánkem.

Jediný Glenarvan bděl. Vítr dul stále ještě silně a na oceánu bylo dosud znát stopy po nedávné bouři. Vzduché vlny se tříštily s hromovým rachotem o úpatí přesypů. Glenarvan se nemohl smířit s myšlenkou, že Duncan je tak blízko. Připustit domněnku, že by nepřijel na smluvené místo, nebylo možné. Glenarvan opustil Talcahuanskou zátoku 14. října a dorazil na břehy Atlantiku 15. listopadu. A za těchto třicet dní, které potřeboval k přechodu Chile, Kordiller, pamp a argentinských plání, měl Duncan dost času, aby obeplul mys Hoorn a doplul na protilehlé pobřeží. Pro takovou loď neexistovalo zpoždění. Bouře byla jistě prudká a na širých prostorách Atlantiku bylo její běsnění zajisté strašné, ale jachta byla dobrá loď a její kapitán dobrý námořník. Loď zde tedy byla, protože zde být měla.

Jediný Glenarvan bděl

Málo platné, všechny tyto úvahy Glenarvana neuklidňovaly. Když se sváří rozum a srdce, nemívá rozum vrch. Pán z Malcolmu cítil, že v této tmě jsou nablízku všichni jeho

nejdražší, jeho milovaná Helena, Mary Grantová i mužstvo Duncana. Bloudil pohledem po opuštěném pobřeží, po němž vlny rozsávaly své třpytivé šupinky. Napínal zrak, napínal sluch. Chvilími se mu dokonce zdálo, že na moři vidí matné světlo.

Nemýlím se, říkal si, viděl jsem lodní světla, světla Duncana. Proč jenom můj zrak nedokáže proniknout tmou!

Tu dostal nápad. Paganel prý je nyktalop, Paganel uvidí i ve tmě. Šel ho tedy probudit. Učenec byl zahrabán ve svém písečném loži jako krtek, když ho ze spaní probudila pádná ruka.

„Kdo je to?“ zvolal.

„To jsem já, Paganele!“

„Kdo já?“

„Glenarvan. Pojd'te, potřebuji vaše oči.“

„Moje oči?“ odpověděl Paganel a zuřivě si je mnul.

„Ano, vaše oči, abyste rozeznal ve tmě Duncana. Pojd'te!“

„K čertu s tou nyktalopií!“ řekl si Paganel, ale jinak ho těšilo, že může Glenarvanovi prospět.

A vstal, protáhl si ztuhlé údy, a bruče jako každý probuzený člověk, šel za svým druhem na pobřeží.

Glenarvan ho vybídl, aby si prohlédl temný mořský obzor. Paganel se několik minut pozorně věnoval tomuto pozorování.

„Tak co? Nevidíte nic?“ otázal se Glenarvan.

„Nic! Ani kočka by tu neviděla na dva kroky před sebe.“

„Hledejte červené nebo zelené světlo, to jest levé nebo pravé boční světlo.“

„Nevidím ani zelené, ani červené světlo! Všechno je v úplné tmě!“ odpověděl Paganel a oči se mu bezděčně klížily.

Půl hodiny chodil mechanicky za svým netrpělivým přítelem, hlava mu poklesávala na prsa a on ji zase prudce zdvihal. Neodpovídal, ani už nemluvil. Vrávorál na nejistých nohou jako opilec. Glenarvan se na Paganela podíval. Učenec spal v chůzi.

Glenarvan ho tedy vzal pod paží, a aniž jej probudil, dovedl ho do jeho díry a důkladně ho do ní zahrabal.

Při rozbřesku byli všichni probuzeni výkřikem:

„Duncan! Duncan!“

„Hurá! Hurá!“ odpověděli Glenarvanovi jeho druhové a spěchali na břeh.

Opravdu, pět mil od břehu plula mírně dýmající jachta s pečlivě svinutými hlavními plachtami. Její kouř se rozplýval v ranní mlze. Moře bylo vzduť a loď takového ponoru se

nemohla bez nebezpečí přiblížit až k písčným přesypům.

Glenarvan, vyzbrojený Paganelovým dalekohledem, pozoroval pohyby Duncana. John Mangles patrně nezpozoroval své pasažéry, protože nemanévroval a plul dále pod košovou plachtou, skasanou na spodní kličku a vyloženou po levém boku.

Avšak v té chvíli Thalkáv, který si mezitím silně nabil pušku, vystřelil směrem k jachtě.

Všichni naslouchali a zejména pozorovali. Třikrát zaburácela Indiánova karabina a budila ozvěnu v písčných dunách.

Posléze se nad bokem jachty objevil bílý obláček.

„Viděli nás!“ zvolal Glenarvan. „To je dělo Duncana!“

A za několik vteřin poté dolétl k pobřeží tlumený výbuch. Vzápětí přetáhl Duncan košovou plachtu, přidal páru a začal manévrovat tak, aby připlul co nejbliže ke břehu.

„Quien sabe?“ odpověděl Thalkáv

Zanedlouho spatřili dalekohledem, jak od lodi odrazil člun.

„Lady Helena nebude moci přijet,“ řekl Tom Austin, „moře je příliš drsné!“

„Ani John Mangles,“ odpověděl Mac Nabbs, „nemůže opustit loď.“

„Sestro! Sestro!“ říkal Robert Grant a vztahoval ruce k jachtě prudce kolísající na vlnách.

„Už se nemohu dočkat, až budu na palubě,“ zvolal Glenarvan.

„Jen strpení, Edvarde. Za dvě hodiny tam budete,“ odvětil major.

Za dvě hodiny! Člun se šesti vesly skutečně nemohl urazit vzdálenost tam a zpět za kratší dobu. Glenarvan nyní přistoupil k Thalkávovi, který stál se zkříženými pažemi vedle Thauky a klidně pohlížel na vlnící se moře.

Glenarvan ho uchopil za ruku a ukázal na jachtu:

„Pojď,“ řekl mu.

Indián mírně zavrtěl hlavou.

„Pojď, příteli,“ opakoval Glenarvan.

„Ne,“ odpověděl klidně Thalkáv. „Zde je Thauka – a tam pampy!“ dodal a vášnivým gestem objal nesmírné prostory plání.

Glenarvan dobře porozuměl, že Indián by nikdy nechtěl opustit prerie, v nichž zbělely kosti jeho otců. Znal posvátnou lásku těchto dětí pouště k rodné zemi. Stiskl tedy Thalkávovi ruku a nenaléhal. Nenaléhal ani tehdy, když Indián, usmívaje se svým zvláštním způsobem, odmítl plat za prokázané služby se slovy:

„Z přátelství.“

Glenarvan nedovedl odpovědět. Byl by rád zanechal věrnému Indiánovi aspoň nějakou památku, která by mu připomínala jeho evropské přátele. Co mu však zůstalo? O zbraně, o

koně, o všechno přišel při ničivé povodni. Jeho přátelé nebyli o nic bohatší než on. Nevěděl tedy, jak se odvděčit věrnému vůdci za jeho nezištnost, když tu dostal nápad. Vyňal ze své peněženky drahocenný medailónek, v němž byl nádherný portrét, Lawrenceovo (Lawrence – anglický portrétista XIX. stol.) veledílo, a podal jej Indiánovi.

„Má žena,“ řekl.

Thalkáv se s pohnutím zahleděl na podobiznu a prostě dodal:

„Dobrá a krásná!“

Pak se dojatými slovy s Patagoncem rozloučili Robert, Paganel, major, Tom Austin i oba námořníci. Tito dobří lidé byli upřímně dojati, že opouštějí svého neohroženého a věrného přítele. Thalkáv každého z nich přitiskl na svou mocnou hrud'. Paganel mu daroval mapu Jižní Ameriky a obou oceánů, kterou si Indián často se zájmem prohlížel. To byla Paganelova nejdrahocennější věc. Robert mohl rozdávat jen polibky a těmi zahrnul svého zachránce; neopominul jimi podělit ani Thauku.

Mezitím se člun z Duncana přiblížil. Vklouzl do úzkého kanálu mezi přesypy a za okamžik přirazil ke břehu.

„Co moje žena?“ otázal se Glenarvan.

„A má sestra?“ zvolal Robert.

„Lady Helena a miss Grantová vás očekávají na palubě,“ odpověděl kormidelník člunu.

„Pojedme však, mylorde, nesmíme ztrácet ani minutu, protože odliv se už začíná projevovat.“

Naposledy se s Indiánem objali. Thalkáv doprovázel své přátele až ke člunu, který byl opět stažen na vodu. Ve chvíli, kdy do něho vstupoval Robert, vzal Indián chlapce do náručí a láskyplně na něho pohlédl.

„A teď,“ pravil, „jsi hotový muž!“

„Sbohem, příteli, sbohem!“ opakoval ještě jednou Glenarvan.

„To už se nikdy nevidíme?“ zvolal Paganel.

„Quien sabe? (Kdož ví? (Pozn. aut.))“ odpověděl Thalkáv a zdvihl paži.

To byla poslední Indiánova slova a vítr je přehlušil.

Člun vyjel na moře. Vzdaloval se, unášen odlivem.

Dlouho bylo vidět nad pěny vln nehybnou Thalkávovu postavu. Ale zmenšovala se, až zmizela jeho dočasným přátelům z očí.

O hodinu později vyskočil Robert jako první na palubu Duncana a vrhl se kolem krku Mary Grantové, zatímco mužstvo jachty provolávalo radostné hurá.

Tak skončila tato cesta přes Jižní Ameriku po neúchylně přímé čáře. Ani hory, ani řeky nemohly odvést cestovatele z vytčené dráhy, a i když nemusili bojovat proti zlým úmyslům

lidí, rozběsněné živly nejednou podrobily jejich šlechetnou neohroženost těžkým zkouškám.

ČÁST DRUHÁ

KAPITOLA I

OPĚT NA PALUBĚ

První okamžiky byly zasvěceny šťastnému shledání. Lord Glenarvan nechtěl, aby neúspěchy v pátrání pokazily radost jeho přátel. Proto jeho první slova byla:

„Jen důvěru, přátelé, důvěru! Kapitán Grant není s námi, ale máme jistotu, že ho nalezneme.“

A takové ujištění stačilo, aby cestující Duncana opět nabyli naděje.

Vždyť lady Helena a Mary Grantová protrpěly tisícovou úzkost, když se člun pomalu přibližoval k jachtě. Ze záďové nástavby se snažily spočítat, kolik mužů se na loď vrací. Hned propadala dívka zoufalství, hned se jí naopak zdálo, že vidí Harryho Granta. Srdce jí bušilo, nemohla mluvit a sotva se přemáhala. Lady Helena ji objímala. John Mangles stál vedle ní a mlčky se díval; jeho námořnické oko bylo uvyklé hledět do dálky a již z dálky věci rozeznávat, ale kapitána nevidělo.

„Je tam! Otec přijíždí!“ šeptala dívka.

Bárka se však pozvolna blížila a teď už nebylo možno se mýlit. Cestovatelé byli sotva sto sáhů od lodi, když nejenom John Mangles a lady Helena, ale i sama Mary, s očima zalitými slzami, ztratila veškerou naději. Byl nejvyšší čas, že lord Glenarvan přišel a pronesl svá povzbuzující slova.

Když se všichni přivítali, seznámil Glenarvan lady Helenu, Mary Grantovou a Johna Manglese s hlavními příhodami výpravy, a především s novým výkladem obsahu listin, za něž vděčili Paganelovu ostrovtipu. Pochvalně se též zmínil o Robertovi, že Mary mohla být na bratra právem hrdá. Jeho odvahu, věrnost a nebezpečí, jimiž prošel, vyzdvihl Glenarvan natolik, že chlapec by se byl snad studem propadl, kdyby byl nenalezl útočiště v sestřině náruči.

„Nemusíš se pro to červenat, Roberte,“ řekl John Mangles, „choval ses jako skutečný syn kapitána Granta!“

Při těch slovech ho objal a políbil na obě tváře, ještě zvlhlé od dívčiných slz.

Jenom pro úplnost se zde zmíníme o tom, jak byli přivítáni major a zeměpisec, i o tom, jak vděčně všichni vzpomínali na šlechetného Thalkáva. Lady Helena litovala, že nemohla

stisknout věrnému Indiánovi ruku. Mac Nabbs se ihned po prvních projevech radosti odebral do kabiny, kde se klidnou a pevnou rukou oholil. Naproti tomu Paganel poletoval od jednoho k druhému jako čmelák a sbíral med obdivu a úsměvů. Toužil zobjímat všechno osazenstvo Duncana, a protože k němu počítal jak lady Helenu, tak Mary Grantovou, začal u nich a skončil u Mr Olbinetta.

Stevard se domníval, že za takovou pozornost se může odvděčit jenom tím, že ohlásí snídani.

„Snídaně?“

„Ano, pane Paganele,“ odpověděl Mr Olbinett.

„Opravdová snídaně, na opravdovém a prostřeném stole a s příbory?“

„Ovšem, pane Paganele.“

„A nebudeme jíst ani sušené maso, ani vejce natvrdo, ani pštosí řízky?“

„Ale pane Paganele!“ zarazil se správce kuchyně, protože učencova slova se nelibě dotkla jeho kuchařského umění.

Lady Helena a Mary protrpěly tisícovou úzkost

„Nechtěl jsem vás urazit, příteli,“ řekl učenec s úsměvem. „Ale už celý měsíc náš jídelní lístek nevypadal jinak a my jsme nesnídali u stolu, ale vleže na zemi, pokud jsme neseseděli rozkročmo na stromě. Proto se mi snídaně, kterou jste právě ohlásil, jevila jako sen, prelud a mámení!“

„Pojďme si tedy ověřit, je-li to skutečnost, pane Paganele,“ odpověděla lady Helena, nemohouc se už udržet smíchy.

„Přijmete mé rámě?“ otázal se galantní zeměpisec.

„Nedáte, mylorde, žádné rozkazy pro Duncana?“ zeptal se John Mangles.

„Po snídani si, milý Johne, pobesedujeme o plánu naší nové výpravy,“ odpověděl Glenarvan.

Cestující jachty a mladý kapitán sestoupili do jídelny. Strojníkovi byl dán rozkaz udržovat dostatečný tlak, aby loď mohla okamžitě vyplout. Čerstvě oholený major a spěšně převléknutí cestující zaujali místo u stolu.

Všem přišla Olbinettova snídaně k chuti. Prohlásili ji za znamenitou, a dokonce za výtečnější, než byly hostiny v pampách. Paganel si vzal od každého chodu dvakrát, „z roztržitosti“, jak říkal.

Toto nešťastné slovo připomnělo lady Glenarvanové, aby se otázala, zdali milý Francouz někdy neupadl opět do svého obvyklého hříchu. Major a Glenarvan na sebe s úsměvem pohlédli. Ale Paganel se srdečně rozesmál a zavázal se „na svou čest“, že se za celou cestu

už nedopustí ani jedině roztržitosti. Potom začal velice zábavným způsobem vyprávět o své nehodě a o svých hlubokých studiích Camoěsova díla.

„Ale celkem vzato,“ dodal nakonec, „každé zlo je vždycky k něčemu dobré, a já svého omylu nelituji.“

„A proč ne, vážený příteli?“ otázal se major.

„Protože umím nejenom španělsky, ale i portugalsky. Ovládám dva jazyky místo jednoho!“

„Na mou věru, na to jsem nepomyslel,“ odpověděl Mac Nabbs. „Blahopřeji, Paganele, upřímně blahopřeji!“

Tleskali Paganelovi, ale ten se nijak nedával rušit ve svém hodování. Jedl a mluvil zároveň. Nepovšiml si však jedné věci, jež zato neunikla Glenarvanovi: pozornosti Johna Manglese k jeho sousedce Mary Grantové. Nenápadné znamení lady Heleny poučilo jejího muže, že „už tomu tak je“. Glenarvan se díval na oba mladé lidi s láskyplným porozuměním a oslovil Johna Manglese. Ovšem ve věci zcela jiné.

„A jak probíhala vaše cesta, Johne?“ otázal se ho.

„Výborně!“ odpověděl kapitán. „Jenom bych vám chtěl oznámit, že jsme se nevraceli Magalhãesovou úžinou.“

„Cože!“ zvolal Paganel. „Vy jste pluli kolem mysu Hoorn a já při tom nebyl?“

„Honem se jděte oběsit!“ řekl major.

„Sobče! To mi radíte proto, že byste si chtěl vzít z mé oprátky provaz pro štěstí!“ odsekl zeměpisec.

„Ale milý Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „člověk přece není všudypřítomný. Když jste projížděl pampskými pláněmi, nemohl jste současně plout kolem mysu Hoorn.“

„Přesto toho mohu jen litovat,“ odvětil učenec.

Nechali jej však už na pokoji, a tak zůstalo při této odpovědi. Pak se ujal slova John Mangles a vylíčil svou cestu. Plul podél amerického pobřeží a prohledal všechny západní ostrovy, ale nikde nenalezl stopy po Británii. Když dorazil k mysu Pilares u vjezdu do úžiny a shledal, že má proti sobě vítr, plul dále na jih. Duncan plul kolem ostrovů Desolación, dorazil až na šedesátý sedmý stupeň jižní šířky, obeplul mys Hoorn, proplul kolem Ohňové země, a když za sebou nechal Lemairovu úžinu, sledoval patagonské pobřeží. Tam se dostal nedaleko mysu Corrientes do strašné vichřice, která přepadla za povodně i naše cestovatele. Ale jachta se držela dobře a John Mangles už třetí den křižoval na moři, když mu výstřely z pušky oznámily, že netrpělivě očekávaný oddíl dorazil na místo schůzky. Co se týkalo lady Glenarvanové a miss Grantové, nemohl být kapitán tak nespravedlivý a nevyzdvihnout jejich neobyčejnou neohroženost. Bouře se nezalekly a jediné obavy měly o své nejbližší a přátele, kteří putovali pláněmi Argentinské republiky.

Tak skončilo vyprávění Johna Manglese a lord Glenarvan mu za vše poděkoval. Pak se lord obrátil k Mary Grantové:

„Drahá slečno,“ řekl, „vidím, že kapitán John vysoce hodnotí vaše vlastnosti, a těší mě, že se vám líbí na jeho lodi!“

„Jak by tomu mohlo být jinak?“ odpověděla Mary a podívala se na lady Helenu a snad i na mladého kapitána.

„Moje sestra vás má velice ráda, pane Johne,“ zvolal Robert, „a já také!“

„I já tě mám rád, milý chlapče,“ odpověděl John Mangles, ale Robertova slova ho přivedla poněkud do rozpaků, protože Mary Grantová se při nich lehce zarděla.

Potom převedl John Mangles hovor na méně ožehavé pole a dodal:

„Skončil jsem vyprávění o plavbě Duncana a vy, mylorde, nám snad nyní povíte podrobněji o cestě napříč Amerikou a o činech našeho malého hrdiny.“

Nemohlo být příjemnějšího vyprávění pro lady Helenu a miss Grantovou. Proto lord Glenarvan chvátal upokojit jejich zvědavost. Příhodu za příhodou vylíčil celou cestu od jednoho oceánu k druhému. Přejít přes Andské pohoří, zemětřesení, Robertovo zmizení, přilet kondora, Thalkávův výstřel, příběh s rudými vlky, chlapcovu obětavost, setkání se seržantem Manuelem, povodeň, útulek na ombu, blesk, požár, kajmany, smršť, noc na březích Atlantiku a všechny ty rozmanité veselé i strašlivé podrobnosti, jež postupně vyvolávaly radost i úděs posluchačů. Mnoho a mnoho věcí bylo popsáno a sestra i lady Helena nejednou přitom zahrnuly Roberta svou láskou. Žádné dítě snad ještě nebylo zlíbáno nadšenějšími přáteli.

Když lord Glenarvan skončil své vyprávění, dodal:

„A teď, přátelé, myslíme na přítomnost. Minulost už se nevrátí, ale budoucnost je naše. Vraťme se ke kapitánu Grantovi!“

Snídaně byla u konce. Stolovníci se odebrali do zvláštního salóнку lady Glenarvanové, usedli kolem stolu plného map a plánů a vzápětí se rozpřel rozhovor.

„Drahá Heleno,“ řekl Glenarvan, „hned po svém příchodu na palubu jsem vám řekl, že i když se trosečníci z Britannie s námi nevracejí, máme nyní více než kdy jindy naději, že je nalezneme. Z cesty napříč Amerikou jsme si přinesli přesvědčení, či lépe jistotu, že k neštěstí nedošlo ani na tichomořském, ani na atlantském pobřeží. Z toho přirozeně vyplynulo, že výklad listin byl mylný ve slově Patagonie. Ještě že náš přítel Paganel byl tak šťastně osvícen a poznal náš omyl. Dokázal, že jsme šli po špatné stopě, a vyložil listiny takovým způsobem, že nás všechny přesvědčil. Jde o listinu napsanou francouzsky a prosím pana Paganela, aby ji zde vyložil ještě jednou, aby nikdo nemohl mít v tomto směru žádné pochybnosti.“

Učenec se okamžitě ujal výkladu

Učenec se okamžitě ujal výkladu. Nejpřesvědčivějším způsobem pojednal o slovech gonie a indi; ze slova austral přesně vyvodil slovo Austrálie; dokázal, že když kapitán Grant opustil peruánské pobřeží, aby se vrátil do Evropy, mohl být na poškozené lodi zahnán jižními tichomořskými proudy až k australskému pobřeží. Nakonec byly jeho důmyslné domněnky i jeho vtipné vývody naprosto schváleny i Johnem Manglesem. A to byl náročný sudí v takovýchto otázkách, neboť neměl ve zvyku poddávat se planým domněnkám.

Když Paganel dokončil své pojednání, oznámil Glenarvan, že Duncan se okamžitě vydá na cestu do Austrálie.

Avšak než byl vydán rozkaz vyplout na východ, požádal major, aby mohl učinit malou poznámku.

„Mluvte, Mac Nabbsi,“ odpověděl Glenarvan.

„Nemám vůbec v úmyslu,“ řekl major, „oslabovat vývody přítele Paganela, a už teprve ne je odmítat. Pokládám je za vážné, důvtipné, takže si zasluhují veškerou naši pozornost, a právem z nich musíme vycházet při dalším pátrání. Přál bych si však, abychom je ještě naposledy přezkoušeli, aby jejich platnost byla zcela nepopíratelná a také nepopíraná.“

Nikdo nevěděl, kam obezřetný Mac Nabbs míří, a tak mu jeho posluchači naslouchali s jistou úzkostí.

„Pokračujte, majore,“ řekl Paganel. „Jsem připraven odpovědět na všechny vaše otázky.“

„Je to zcela prosté,“ rozhovořil se major. „Když jsme před pěti měsíci zkoumali v Clydské zátocce tyto tři listiny, pokládali jsme jejich výklad za nepochybný. Dějištěm ztroskotání nemohlo být žádné jiné pobřeží než západní pobřeží Patagonie. Neměli jsme v této věci sebemenší pochybnosti.“

„Zcela správná připomínka,“ odpověděl Glenarvan.

„Později,“ pokračoval major, „když se Paganel díky šťastné roztržitosti dostal na naši palubu, byly mu listiny předloženy a on bezvýhradně schválil naše pátrání na americkém pobřeží.“

„To připouštím,“ odpověděl zeměpisec.

„A přece jsme se mýlili,“ řekl major.

„Mýlili,“ opakoval Paganel. „Ale mýliti se je lidské, Mac Nabbsi, kdežto setrvávat v omylu je bláznovství.“

„Počkejte, Paganele,“ odvětil major, „nerozčilujte se! Nechci tím nikterak říci, že bychom měli pokračovat v pátrání v Americe.“

„Co tedy chcete dokázat?“

„Abyste uznali jedinou věc, nic víc: že místem ztroskotání Britannie se nám nyní zdá právě tak nepochybně Austrálie, jako se nám dříve zdála Amerika.“

„To rádi uznáváme,“ odpověděl Paganel.

„Což také kvituji,“ řekl major, „a využívám toho, abych varoval vaši představivost a upozornil, že musíme přihlížet k těmto postupným a protichůdným nepochybnostem. Kdož ví, zdali po Austrálii nám neposkytne jiná země stejnou jistotu a zdali po opětovném marném pátrání se nám nebude zdát »nepochybné«, že máme začít pátrat zase jinde?“

Glenarvan a Paganel na sebe pohlédli. Správnost majorových poznámek je zarážela.

„Přál bych si proto,“ pokračoval Mac Nabbs, „abychom vše před odjezdem do Austrálie ještě naposledy přezkoumali. Zde jsou listiny a mapy. Prozkoumejme postupně všechna místa, jimiž třicátá sedmá rovnoběžka probíhá, a podívejme se, zdali se nenajde jiná země, o které by se listiny jasně zmiňovaly.“

„Nic snazšího a nic kratšího,“ odpověděl Paganel, „na této šířce není naštěstí mnoho zemí.“

„Podívejme se tedy,“ řekl major a rozvinul anglickou mapu světa v Mercatorově průměru (Nejběžnější způsob promítání kulovitého povrchu – Země do rovné plochy mapy.) , která zobrazovala celý zemský povrch.

Mapa byla rozevřena před lady Helenou a všichni ostatní se postavili tak, aby mohli sledovat Paganelův výklad.

„Jak jsem vám už řekl,“ pravil zeměpisec, „když třicátý sedmý stupeň šířky proběhne Jižní Amerikou, přetíná ostrovy Tristan da Cunha. Nuže, já tvrdím, že ani jedno slovo z listin se nemůže vztahovat k těmto ostrovům.“

Listiny byly pečlivě prozkoumány a všichni musili uznat, že Paganel má pravdu. Souostroví Tristan da Cunha bylo jednomyslně zavrženo.

„Pokračujme,“ ujal se opět slova zeměpisec. „Atlantik opouštíme dva stupně pod mysem Dobré naděje a přecházíme do Indického oceánu. Na naší cestě je jediné souostroví, a to Amsterdam. Podrobme je téže zkoušce jako ostrovy Tristan da Cunha.“

Po bedlivém porovnání byly vyloučeny i ostrovy Amsterdam. Žádné slovo, ať již celé nebo ne, francouzské, anglické nebo německé, nehodilo se na toto souostroví v Indickém oceáně.

„Nyní docházíme k Austrálii,“ pokračoval Paganel. „Třicátá sedmá rovnoběžka vchází na tento kontinent na mysu Bernouilliho a opouští jej v zátocě Twofold. Jistě připustíte jako já, a bez jakéhokoliv překrucování textu, že anglické slovo *stra* a francouzské slovo *austral* mohou platit o Austrálii. Věc je tak zřejmá, že ji ani nedokazují.“

Každý souhlasil s Paganelovým závěrem. Všechny okolnosti mluvily pro tento názor.

„Pojďme dále,“ řekl major.

„Prosím,“ odpověděl zeměpisec, „cesta je snadná. Když opustíme zátoku Twofold, překročíme mořskou úžinu prostírající se na východ od Austrálie a přicházíme na Nový Zéland. Především bych vám chtěl připomenout, že slovo contin ve francouzské listině znamená naprosto zřejmě continent. Kapitán Grant tedy nemohl najít útulek na Novém Zélandě, protože to je jenom ostrov. Prozkoumejte, porovnejte, přeházejte slova jakýmkoli způsobem a uvidíte, že je nemožné, aby se nějak týkala této další země.“

„Rozhodně ne,“ odpověděl John Mangles, když podrobně porovnal listiny a mapu světa.

„Ne,“ řekli Paganelovi posluchači i sám major, „ne, nemůže jít o Nový Zéland.“

„A nyní,“ pokračoval zeměpisec, „na celé obrovské rozloze mezi tímto velikým ostrovem a americkým pobřežím protíná třicátá sedmá rovnoběžka jenom jediný neúrodný a pustý ostrůvek.“

„A ten se jmenuje...?“ otázal se major.

„Podívejte se na mapu. Je to ostrov Maria-Theresa a na toto jméno v žádné ze tří listin nic neukazuje.“

„Nic,“ řekl Glenarvan.

„Nechávám teď na vás, přátelé, abyste rozhodli, nemluví-li vše s největší pravděpodobností, neřku-li jistotou, pro australský kontinent.“

„Nesporně mluví,“ odpověděli jednohlasně cestující a kapitán Duncana.

„Johne,“ obrátil se Glenarvan k Manglesovi, „máte dost potravin a uhlí?“

„Mám, mylorde, důkladně jsem se zásobil v Talcahuanu, nehledě k tomu, že v Kapském Městě si budeme moci palivo snadno doplnit.“

„Pak tedy dejte rozkaz...“

„Ještě poznámku,“ přerušil major svého přítele.

„Prosím, Mac Nabbsi.“

„I když nám Austrálie dává nesporné vyhlídky na úspěch, nebylo by vhodné zastavit se na den nebo dva na ostrovech Tristan da Cunha a Amsterdam? Leží na naší cestě, takže to nebude znamenat zajižd'ku. Dovíme se tak, zdali tam Britannia nezanechala stopy po svém ztroskotání.“

„Nevěřící major,“ zvolal Paganel, „a nevzdá se a nevzdá!“

„Jen bych se nerad vracel, kdyby náhodou Austrálie nesplnila naše naděje.“

„Myslím, že taková opatrnost je na místě,“ odvětil Glenarvan.

„A já vás rozhodně nemíním od něčeho takového zrazovat,“ odušil Paganel. „Naopak.“

„Nuže, Johne,“ řekl Glenarvan, „vyplujte k ostrovům Tristan da Cunha.“

„Okamžitě, mylorde,“ odpověděl kapitán a odešel na palubu, zatímco Robert a Mary Grantová zahrnuli lorda Glenarvana nejvřelejšími slovy díků.

Za chvíli se už Duncan vzdaloval od amerického pobřeží na východ a rozrážel svou hbitou přídí vlny Atlantského oceánu.

KAPITOLA II

TRISTAN DA CUNHA

Kdyby byla jachta plula po rovníku, bylo by sto devadesát šest stupňů, jež dělí Austrálii od Ameriky, či lépe řečeno mys Bernouilliho od mysu Corrientes, znamenalo jedenáct tisíc sedm set šedesát zeměpisných mil. Ale na třicáté sedmé rovnoběžce představuje těchto sto devadesát šest stupňů délky v důsledku tvaru naší zeměkoule jenom devět tisíc čtyři sta osmdesát mil. Od amerického pobřeží na ostrovy Tristan da Cunha je to dva tisíce jedno sto mil a John Mangles doufal, že tuto vzdálenost urazí za deset dní, pokud nebudou rychlost jachty brzdit východní větry. Mohl však být zcela spokojen. Kvečeru se vítr znatelně utišil a pak se obrátil, takže Duncan mohl na klidném moři rozvinout všechny své vynikající vlastnosti.

Cestující se ještě téhož dne vpravili do všech zvyklostí života na palubě. Ani se jim nezdálo, že nebyli celý měsíc na lodi. Po vodách Pacifiku prostíraly se nyní před jejich zraky vody Atlantiku a všechna moře jsou si až na nějaký nepatrný odstín velmi podobná. Živly, které podrobily Glenarvana a jeho druhy tolikerým zkouškám, jako by se teď spojily, aby jim pomáhaly. Oceán byl klidný, vítr váł z příznivé strany a všechno plachtoví, dmoucí se v západním větru, napomáhalo neúnavné páře nashromážděné v lodním kotli.

Cesta uběhla tedy rychle a bez jakýchkoliv příhod či nehod. S nadějí hleděli všichni vstříc australským břehům. Předpoklady se měnily v jistotu. Všichni mluvili o kapitánu Grantovi, jako kdyby ho měla jachta vzít na palubu v určeném přístavu. Jeho kabina a lůžka jeho dvou druhů byla již připravena. Mary Grantová mu vše sama přichystala a vyzdobila. Kabinu pro něho uvolnil Mr Olbinett. Přestěhoval se do pokoje paní Olbinettové. Tato kabina sousedila se slavným číslem šest, které si na palubě Scotie zamluvil Jacques Paganel.

Tam byl učený zeměpisec skoro stále zavřený. Od rána do večera pracoval na díle nazvaném Nádherné prožitky zeměpisce v argentinských pampách. Bylo ho slyšet, jak si vzrušeně deklamuje svá elegantní souvětí, a nejednou se zpronevěřil Múze dějin Klió, aby ve svém zanícení vzýval božskou Kalliopé, která inspiruje veliká díla epická.

Paganel se tím ostatně netajil. Cudné sestry Apollonovy pro něho rády opouštěly vrcholky Parnasu nebo Helikónu. (Podle řeckého bájesloví řídily prý všechnu duševní činnost lidí sestry Apollona, zvané Múzy. Bylo jich devět a sídlily na řeckých horách Parnasu a Helikónu.) Lady Helena mu k tomu upřímně blahopřála. Rovněž major mu gratuloval k

těmto mytickým návštěvám.

„Ale hlavně, milý Paganele,“ dodal, „žádné roztržitosti, a kdybyste si náhodou zamlouval učít se australsky, ne abyste se tomu učil z čínské mluvnice!“

Na palubě bylo tedy všechno v nejlepším pořádku. Lord a lady Glenarvanovi s porozuměním pozorovali Johna Manglese a Mary Grantovou. Nespatřovali v jejich citech nic závadného, a zvláště když John o věci nemluvil, bylo lépe nevšímat si toho.

„Co by tomu řekl kapitán Grant?“ pravil jednoho dne Glenarvan lady Heleně.

„Řekl by, že John je Mary hoden, milý Edvarde, a nijak by se nemýlil.“

Jachta se zatím blížila k cíli. Pět dní po tom, kdy ztratila z dohledu mys Corrientes, 16. listopadu, začaly vanout příznivé západní větry, jichž zhusta využívají proti pravidelným jihovýchodním větrům lodi obeplouvající jižní cíp Afriky. Duncan rozvinul plachty po levém boku a závratnou rychlostí plul pod svou veleplachtou, besanem, plachtou košovou, brámovou a vrcholovou i pod závětrovkami a stěhovkami. Lodní šroub nestačil zabírat do ubíhajících vln, jež příd' lodi rozrážela, jako kdyby závodila s rychlými jachtami Královského temžského jachtklubu.

Příštího dne spatřili, že oceán je pokryt nesmírnými chaluhami jako obrovský rybník zarostlý trávou. Vyhlížel jako sargasové moře (Sargasové moře – část Atlantského oceánu zarostlá plovoucí loukou hnědých řas, jejichž latinský název je Sargassum) , zaplněné zbytky stromů a rostlin, vyrvaných z okolních pastvin. Duncan klouzal zde jako po nějaké dlouhé prérii, kterou Paganel správně přirovnával k pampám. Loď poněkud zpomalila rychlost.

Dvacet čtyři hodiny poté zahalekal za svítání hlídkující námořník.

„Země!“ zvolal.

„Kterým směrem?“ otázal se Tom Austin, který měl službu.

„Po větru,“ odpověděl námořník.

Po tomto výkřiku vždycky nastává rozruch, a tak se paluba jachty okamžitě zaplnila. Vzápětí se vynořil ze zád'ové nástavby dalekohled a hned za ním Jacques Paganel.

Učenec zamířil svůj přístroj udaným směrem a neviděl nic, co by se podobalo zemi.

„Podívejte se do oblak,“ řekl mu John Mangles.

„Opravdu,“ odpověděl Paganel, „vypadá to jako nějaký horský hrot, ale není ho téměř ani vidět.“

„To je Tristan da Cunha,“ dodal John Mangles.

„Mám-li tedy dobrou paměť,“ odvětil učenec, „jsme od něho vzdáleni přes osmdesát mil, protože sedm tisíc stop vysoký špičák Tristanu je z této vzdálenosti viditelný.“

„Zcela správně,“ odpověděl kapitán John.

O několik hodin později bylo již docela dobře vidět na obzoru vysoké a srázné souostroví. Kuželovitý vrchol Tristanu se černě rýsoval na zářivém pozadí nebe, zbarveném paprsky vycházejícího slunce. Zanedlouho vynikl ze spousty skal hlavní ostrov, jenž dal celému souostroví jméno a leží na vrcholu trojúhelníka tvořeného souostrovím.

Tristan da Cunha leží na $37^{\circ}8'$ jižní šířky a $10^{\circ}44'$ západní délky od greenwichského poledníku (Greenwichský poledník je nultý poledník. Prochází londýnskou hvězdárnou v Greenwichi). Ostrov Inaccessible, osmnáct mil na jihovýchod, a ostrov Nightingale, deset mil na jihovýchod, doplňují osamělé souostroví v této části oceánu. Okolo poledne již rozeznali oba hlavní orientační body, jimiž se řídí námořníci, totiž v rohu ostrova Inaccessible skálu, která se velmi podobá plachetní lodi, a na špičce ostrova Nightingale dva ostrůvky, podobné troskám pevnůstky. Ve tři hodiny vplouval Duncan do zátoky Falmouth u ostrova Tristan da Cunha, chráněné proti západním větrům mysem Help čili mysem Pomoci.

Ostrov Tristan da Cunha

Tam kotvilo několik velrybářských člunů, určených pro lov tuleňů a jiných mořských živočichů, jichž je u břehů ostrova nesmírně mnoho.

John Mangles vyhlížel vhodné místo k zakotvení, protože pro tyto otevřené rejdy bývají severozápadní a severní větry velmi nebezpečné. Právě zde se v roce 1829 potopila anglická briga Julia s celým mužstvem i nákladem. Duncan se přiblížil na půl míle ke břehu a zakotvil v hloubce dvaceti sáhů na skalnatém dně. Cestující ihned nasedli do velkého člunu a vystoupili na hebký černý písek, přejemné to zbytky vápencových skal ostrova.

Hlavním městem celého souostroví Tristan da Cunha je vesnička ležící v zátoce na velkém, zurčivém potoce. Bylo tam na padesát dosti úhledných domů, rozložených s geometrickou pravidelností, která se zdá posledním slovem anglické architektury. Za miniaturním městem se prostíralo patnáct set hektarů plání, ohraničených spoustami lávy. Nad touto plošinou se zdvihal kuželovitý vrchol sopky do výše sedmi tisíc stop.

Lorda Glenarvana přijal guvernér, který spadá pod anglickou kolonii v Kapsku. Glenarvan se ho ihned dotázal na Harryho Granta a na Britanii. Obě jména zde byla naprosto neznámá. Ostrovy Tristan da Cunha jsou stranou lodních cest, a proto jsou jen málo navštěvovány. Od slavného neštěstí Blendon-Hallu, který narazil na skály ostrova Inaccessible, ztroskotaly u hlavního ostrova jenom dvě lodi, Primauguet v roce 1845 a americký trojstěžník Philadelphia v roce 1857. Statistika námořních neštěstí, k nimž došlo na těchto březích, omezuje se jenom na tyto tři případy.

Glenarvan ani nečekal, že zde získá nějaké bližší zprávy, a dotazoval se guvernéra ostrovů jenom proto, aby učinil zadost svému svědomí. Dokonce vyslal i lodní čluny, aby obepluly ostrov, jehož obvod měří necelých sedmnáct mil. Londýn nebo Paříž by se na něj nevešly, i kdyby byl třikrát větší.

Během tohoto pátrání se cestující Duncana procházeli po vesnici a po sousedním pobřeží. Obyvatelstvo ostrova Tristan da Cunha nečítá ani sto padesát hlav. Jsou to Angličané a Američané a jejich manželkami jsou černošky nebo Hotentotky z Kapska.

Procházka našich turistů, šťastných, že cítí pevnou půdu pod nohama, vedla podél pobřeží sousedícího s velikou obdělanou plání, jedinou na celém ostrově. Všude jinde tvoří pobřeží strmé a vyprahlé lávové útesy, kde žijí statisíce velkých albatrosů a hloupých tučňáků.

Když si cestující prohlédli skály sopečného původu, vraceli se na planinu. Tu a tam zurčely četné a bystré prameny, napájené věčnými horskými sněhy. Zelenalo se zde mnoho keřů, na nichž bylo ptáků snad víc než květů. Nad zelenými pastvinami vyčníval jediný obrovský strom, dvacet stop vysoký druh phylica. Popínavé acaeny s pichlavými bobulemi, statné lomarie s propletenými vlákny, merlíky, jejichž balšámovou vůní těžce a pronikavě voněl přímořský vítr, mechy, planý celer a kapradiny tvořily nečetnou, ale hojnou květenu ostrova. Bylo vidět, že tento vyvolený ostrov je pod blahodárným vlivem věčného jara. Paganel tvrdil, že zde je řeckou mytologií vybájená Ogygie, ostrov obydlený vílami. Navrhoval lady Glenarvanové, aby si vyhlédla nějakou jeskyni a představovala tam královnu víl Kalypsó, při čemž sám by se prý spokojil úlohou „některé víly z její družiny“. Za takového hovoru se výletníci, plni obdivu, vraceli na jachtu, až když se začalo stmívat. Kolem vesnice se pásla stáda volů a skopců. Bohaté lány obilí, kukuřice a zeleniny, dovezených sem před čtyřiceti lety, sahaly téměř až do ulic hlavního města.

V okamžiku, kdy lord Glenarvan vystupoval na palubu, přirazily k lodi i čluny z Duncana. V několika hodinách obepluly celý ostrov. Za jízdy nikde nenarazily na žádnou stopu po Británii. Jejich okružní plavba měla tedy jenom ten výsledek, že mohli s konečnou platností škrtnout ostrov Tristan da Cunha z dalšího pátrání.

Duncan mohl nyní opustit toto africké souostroví a pokračovat v cestě na východ. Neodjel téhož večera jen proto, že Glenarvan dovolil mužstvu uspořádat lov na četné tuleně, známé pod jmény mořská telata, lvi, medvědi a sloni. Bylo jich na březích zátoky Falmouth nespočetně. Kdysi se ve vodách ostrova rády zdržovaly i dobromyslné velryby, ale pronásledovalo je a lovalo tolik rybářů, že zde už téměř žádné nebyly. Jmenovaných obojživelníků tu však byla naopak celá stáda. Mužstvo jachty se rozhodlo, že v noci bude lovit a příštího dne zpracovávat jejich tuk do zásoby. Proto byl odjezd Duncana odložen na pozítří 20. listopadu.

Při večeři uvedl Paganel několik velmi zajímavých podrobností o ostrovech Tristan da Cunha. Jeho posluchači se dověděli, že souostroví bylo objeveno v roce 1506 Portugalcem Tristanem da Cunhou, druhem Albuquerqueovým, a že zůstalo po více než sto let zcela neprozkoumáno. Ostrovy byly pokládány, a to zcela právem, za hromosvod bouří a neměly lepší pověst než Bermudy. Nebyly tedy téměř vyhledávány a žádná loď u nich nepřistávala, pokud k nim nebyla zahánána atlantskými orkány.

V roce 1697 přistaly u souostroví tři holandské lodi z Indické společnosti a stanovily jeho zeměpisné souřadnice, které pak v roce 1700 ověřil velký astronom Halley. V letech 1712 a 1767 je navštívilo několik francouzských mořeplavců a zejména La Pérouse, kterého sem za jeho slavné cesty v roce 1785 zavedl vědecký zájem.

Ostrovy, do té doby tak málo navštěvované, zůstávaly stále neobydlené, až se v roce 1811 pokusil o jejich kolonizaci Američan Jonathan Lambert. Přistal zde s dvěma druhy a statečně se pustil do pionýrské práce. Když se anglický guvernér z mysu Dobré naděje dověděl, že si vedou úspěšně, nabídl jim anglický protektorát. Jonathan souhlasil a vztyčil na své chýši anglickou vlajku. Zdálo se, že bude v klidu a míru vládnout „svým poddaným“, jednomu starému Italovi a jednomu portugalskému míšenci, ale jednoho dne se při průzkumu pobřeží své říše utopil anebo byl utopen, což se přesně neví. Nadešel rok 1816. Napoleon byl uvězněn na Svaté Heleně, a aby byl lépe střežen, vyslala Anglie posádku na ostrov Ascension a na další ostrov Tristan da Cunha. Posádku na Tristanu tvořila dělostřelecká setnina z Kapska a oddíl Hotentotů. Zůstala zde až do roku 1821 a po smrti vězně ze Svaté Heleny byla převezena zpět do Kapska.

„Jediný Evropan,“ dodal Paganel, „desátník, Skot...“

„Cože! Skot!“ zvolal major, protože jeho krajané ho vždycky obzvláště zajímali.

„Jmenoval se William Glass,“ odpověděl, „a zůstal na ostrově se svou ženou a s dvěma Hotentoty. Krátce poté se ke Skotovi připojili dva Angličané, jeden námořník a jeden temžský rybář, bývalý dragoun argentinské armády, a koncem roku 1821 našel útočiště na ostrově Tristan ještě jeden z trosečníků z Blendon-Hallu se svou ženou. Tak čítal ostrov v roce 1821 šest mužů a dvě ženy. V roce 1829 měl již sedm mužů, šest žen a čtrnáct dětí. V roce 1835 dosáhl počet čtyřiceti a nyní je trojnásobný.“

Mužstvo Duncana mělo dobrý úlovek

„A aby byla historie ostrova Tristan da Cunha úplná,“ pokračoval Paganel, „dodal bych ještě, že si zaslouží právě tak jako ostrov Juan Fernandez pověst ostrova robinzonů. Jestliže totiž na Fernandezu byli postupně nuceni žít o samotě dva námořníci, pak na Tristanu se stalo málem totéž dvěma vědcům. V roce 1793 zbloudil zde jeden z mých krajanů,

přírodopisec Aubert Dupetit-Thouars, při vášnivém sběru rostlin a podařilo se mu dostihnout loď až v okamžiku, kdy kapitán zdvihal kotvy. V roce 1824 zůstal na ostrově osm měsíců opuštěn váš krajan, milý Glenarvane, výborný malíř August Earle. Jeho kapitán zapomněl, že je malíř na souši, a odplul do Kapska.“

„Tady se dá mluvit o roztržitém kapitánovi,“ odpověděl major. „Nebyl to náhodou váš příbuzný, Paganele?“

„Sice nebyl, ale zaslouhoval by si to.“

Zeměpisovou odpovědí rozhovor skončil.

Mužstvo Duncana mělo v noci dobrý úlovek a padesát velkých tuleňů se muselo rozloučit se životem. Když Glenarvan povolil jednou lov, nemohl zakázat zužitkování ulovených zvířat. Příští den se tedy sbíral tuk a zpracovávaly kůže užitečných obojživelníků. Cestující přirozeně i druhý den zastávky podnikli nový výlet na ostrov. Glenarvan a major si vzali s sebou pušky, aby zkusili lovecké štěstí na zvěři. Při této návštěvě došli až k úpatí hory, kde je půda poseta zvětralými spoustami, vyvěřelinami, pórovitou a černavou lávou a různými sopečnými úlomky. Úpatí hory bylo zavaleno změtí nepevných skalisk. Nebylo možno pochybovat o povaze tohoto obrovského kužele a anglický kapitán Carmichael jej právem označil za vyhaslou sopku.

Lovci zpozorovali několik kanců. Jednoho z nich skolila majorova kulka. Glenarvan sestřelil jen několik párů černých koroptví, z nichž měl palubní kuchař udělat znamenité ragú. Na výše položených plošinách spatřili lovci mnoho koz. Krásné, nebojácné a statné divoké kočky zde byly nebezpečné i psům a dalo se předpokládat, že se z nich jednou vyvinou velice vzácné šelmy.

V osm hodin se všichni vrátili na palubu a v noci opustil Duncan ostrov Tristan da Cunha, aby jej už nikdy nespatriil.

KAPITOLA III

OSTROV AMSTERDAM

John Mangles měl v úmyslu doplnit svou zásobu uhlí na mysu Dobré naděje. Musil se tedy poněkud vzdálit od sedmatřicáté rovnoběžky a dostat se o dva stupně severněji. Duncan byl nyní v pásmu pasátních větrů a zachytil silné západní větry, velmi příznivé jeho plavbě. V necelých šesti dnech urazil třináct set mil, které dělí ostrov Tristan da Cunha od jižního cípu Afriky. 24. listopadu ve tři hodiny odpoledne spatřili Stolovou horu a o něco později ukazoval John horu Signálovou, která vyznačuje vjezd do zátoky. Vplul do ní před osmou hodinou a zakotvil v přístavu Kapského Města.

Paganel jako člen Zeměpisné společnosti přirozeně věděl, že jižní hranice Afriky byla

poprvé spatřena v roce 1486 portugalským admirálem Bartolomeem Diazem a obepluta až v roce 1497 slavným Vaskem da Gamou. Jak by to byl Paganel nevěděl, když Camoëš opěvuje tohoto velkého mořeplavce ve svých Lusovcích. Při té příležitosti však učinil zajímavou poznámku, že kdyby byl Diaz v roce 1486, tedy šest let před první cestou Kryštofa Kolumba, obeplul mys Dobré naděje, bylo by se tím objevení Ameriky odsunulo na neurčito. Vždyť cesta kolem tohoto mysu byla nejkratší a nejpřímější cestou do Východní Indie. A co jiného hledal velký janovský mořeplavec, když se pustil na západ, ne-li kratší cestu do země koření? Jakmile by byl mys obeplut, stala by se Kolumbova výprava bezúčelnou a možná že by ji byl nepodnikl.

Kapské Město, ležící na jihu Kapské zátoky, bylo založeno roku 1652 Holanďanem Van Riebeckem. Bylo hlavním městem důležité kolonie, která připadla podle smlouvy z roku 1815 Anglii. Cestující Duncana využili zastávky, aby si město prohlédli. Měli na procházku jenom dvanáct hodin, protože kapitán John potřeboval na doplnění zásob pouze jediný den a protože se chtěl vydat na další cestu 26. listopadu ráno.

Ostatně ani nepotřebovali víc času na prohlídku pravidelných čtverečků této šachovnice, která se jmenuje Cape Town – Kapské Město. Tak se aspoň vyjádřil Paganel. Když člověk zhlédne zámek tyčící se na jihovýchodě města, vládní palác a zahradu, burzu, muzeum, kamenný kříž, který tam v dobách svého objevu postavil Bartolomeo Diaz, a když popije sklenku pontajského, nejlepšího vína ze zdejších vinic v Constancii, nezbyvá než odjet. Duncan vyplul pod kosatkou, létavkou, veleplachtou a košovkou a za několik hodin poté obeplul slavný mys Bouří, jemuž dal optimistický portugalský král Jan II. zcela nevhodné jméno mys Dobré naděje.

Dva tisíce devět set mil dělicích mys od ostrova Amsterdamu bylo na klidném moři a za příznivého větru záležitostí dvanácti dní. Mořeplavci si nemohli stěžovat na živly, neboť jim byly víc nakloněny než cestovatelům v pampách. Vzduch a voda, které se proti nim spikly na pevné zemi, hnaly je nyní spojenými silami vpřed.

„Ach moře, moře!“ opakoval Paganel. „Na tomto poli se znamenitě uplatňují lidské síly a loď je skutečný dopravní prostředek civilizace! Jen považte, přátelé! Kdyby zeměkoule byla jedinou obrovskou pevninou, neznali bychom z ní v devatenáctém století ještě ani tisícinu! Podívejte se, jak to vypadá v nitru velikých území. Do sibiřských stepí, do plání Střední Asie, do afrických pouští, do amerických prérií, do rozlehlých končin Austrálie, do zamrzlých samot pólů se člověk sotva odvažuje; nejsmělejší tam couvá a nejstatečnější padá. Nelze tudy projít. Dopravní prostředky jsou nedostačující. Horko a nemoci, divocí domorodci, to všechno jsou nepřekonatelné překážky. Dvacet mil pouští dělí lidi více než pět set mil oceánu! Lidé na dvou protilehlých pobřežích jsou sousedy, ale jsou cizinci,

jakmile je dělí les! Anglie je spojena s Austrálií, kdežto Egypt se například zdá na milióny mil vzdálen od Senegalu a Peking protinožcem Petrohradu! Přes moře se dnes dostaneme snáze než přes sebemenší Saharu a jen moři vděčíme, že se mezi pěti částmi světa vytvořily příbuzenské vztahy.“

Paganel mluvil se zápalem a ani major nemohl vytknout jediné slovo tomuto chvalo zpěvu na oceán. Kdyby bylo při pátrání po Harrym Grantovi nutno sledovat sedmatřicátou rovnoběžku po pevnině, nemohli by se o takovou věc pokusit. Bylo zde však moře a to unášelo statečné záchránce od jedné pevniny ke druhé, takže se před nimi 6. prosince za rozbřesku dne vynořila z lůna vln nová hora.

Byl to ostrov Amsterdam, ležící na 37°47' jižní šířky a na 77°24' západní délky, jehož vysoký vrcholek je za jasného počasí viditelný na padesát mil. V osm hodin se jeho ještě neurčitý tvar dosti přesně podobal Tenerifu.

„A proto se,“ řekl Glenarvan, „podobá ostrovu Tristan da Cunha.“

„Velmi správný závěr,“ odpověděl Paganel, „podle oné geometrografické zásady, že dva ostrovy podobající se ostrovu třetímu jsou si také navzájem podobné. Dodám ještě, že ostrov Amsterdam je a byl stejně bohatý na tuleně a robinzony jako Tristan da Cunha.“

„Robinzoni se tedy vyskytují všude?“ otázala se lady Helena.

„Na mou věru, mylady,“ odpověděl Paganel, „znám jen málo ostrovů, které nebyly svědky podobného dobrodružství, a náhoda napsala román vašeho nesmrtelného krajana Daniela Defoea dávno před ním.“

„Pane Paganele,“ řekla Mary Grantová, „dovolil byste mi jednu otázku?“

„Třebas dvě, drahá miss, a rád vám na ně odpovím.“

„Dobře,“ pokračovala dívka, „vydělilo by vás hodně, kdybyste se octl zcela sám na pustém ostrově?“

„Mne?“ zvolal Paganel.

„Prosím vás, příteli,“ řekl major, „snad nám nechcete říci, že je to vaše nejvroucnější přání!“

„To netvrdím,“ odvětil zeměpisec, „ale takové dobrodružství by mi celkem ani nebylo proti mysli. Zařídil bych si nový život. Lovil bych zvěř a ryby, v zimě bych se usídlil v jeskyni a v létě na stromě, pro své zásoby bych si zřídil sýpky, zkrátka bych ostrov kolonizoval.“

„Jenom pro sebe?“

„Jenom pro sebe, když by to bylo nutné. Ostatně kdy je člověk doopravdy sám? Cožpak si nemůže zvolit přátele z říše živočišné, ochočit si užitečnou kozičku, žvatlavého papouška nebo roztomilou opičku? A kdyby vám náhoda přivedla takového druha, jako byl věrný Pátek, co byste chtěla víc? Dva přátelé na skále, vždyť nemůže být šťastnějších lidí!“

Představte si majora a mne...“

„Děkuji,“ odpověděl major, „nemám ani v nejmenším chuť hrát úlohu Robinsona a hrál bych ji velmi špatně.“

„Drahý pane Paganele,“ odpověděla lady Helena, „už se zase necháváte svou obrazotvorností unášet do říše fantazie. Já si však myslím, že skutečnost se hodně liší od snu. Básníte jenom o těch smyšlených robinzonech, kteří byli vrženi na pečlivě vybrané ostrovy a s nimiž příroda jednala jako s mazlíčky! Vidíte jenom příjemnou stránku celé věci!“

„Jakže, mylady! Vy nesouhlasíte s tím, že by člověk mohl být šťasten na pustém ostrově?“

„Vůbec ne. Člověk je tvor společenský, a nikoli samotářský. Samota může vést jenom k zoufalství. To je otázka času. Je možné, že hmotné starosti a životní potřeby zaměstnávají nešťastníka, který se stěží zachránil z vln, a že okamžité požadavky mu zakrývají budoucí hrozby. Ale co si asi myslí, jak asi trpí, když pocítí svou samotu, když je tak vzdálen ode všech lidí a nemá naději, že kdy spatří svou vlast a své nejmilejší? Takový ostrůvek je celý jeho svět. Z celého lidstva zůstává jen on samojediný, a když přijde smrt, děsivá smrt v takové samotě, umírá jako poslední člověk v poslední den světa. Věřte mi, pane Paganele, lépe je nebýt na místě takového člověka!“

Paganel, ač nerad, kapituloval před důvody lady Heleny. Ale hovor o přednostech a nevýhodách samoty pokračoval až do chvíle, kdy Duncan zakotvil na míli od břehu ostrova Amsterdamu.

Toto osamělé souostroví v Indickém oceáně tvoří dva samostatné ostrovy, vzdálené od sebe asi třiatřicet mil. Oba ostrovy leží na stejném poledníku jako Indický poloostrov. Na severu je ostrov Amsterdam neboli Saint Pierre, na jihu ostrov Saint Paul. Nutno však poznamenat, že zeměpisci a mořeplavci tyto dva ostrovy často zaměňovali.

Ostrovy byly objeveny v prosinci 1796 Holanďanem Vlamingem a potom prozkoumány Entrecasteauxem, který vedl výpravu lodí *Espérance* a *Recherche* na pomoc La Pérousovi. Od této výpravy se právě datuje zaměňování obou ostrovů. Mořeplavec Barrow, *Beautemps-Beaupré* v Entrecasteauxově atlasu, dále *Horsburg*, *Pinkerton* a jiní zeměpisci neustále popisovali ostrov Saint Pierre jako ostrov Saint Paul a naopak. Důstojníci rakouské fregaty *Novara* se v roce 1859 při cestě kolem světa tohoto omylu uvarovali a Paganel si vytkl jako svůj zvláštní úkol uvést tyto omyly na správnou míru.

Ostrov Saint Paul, ležící na jih od ostrova Amsterdamu, je jenom neobydlený ostrůvek, jež tvoří kuželovitá hora, patrně vyhaslá sopka. Naproti tomu ostrov Amsterdam, k němuž se cestující Duncana vypravili v člunu, má asi dvanáct mil v obvodu. Je obýván několika dobrovolnými vyhnanci, kteří si zvykli na smutný život. Jsou to hlídači rybářské stanice,

jež patří jako celý ostrov jistému panu Otovanovi, obchodníku z Réunionu. Tento panovník, který nebyl dosud uznán evropskými velmocemi, přichází zde na pětasedmdesát až osmdesát tisíc franků ročního důchodu, a to pouhým výlovem, solením a prodejem „cheilodactyla“, známého pod méně učeným názvem treska.

Domek stál na konci přirozeného přístavu

Ostrovu Amsterdamu bylo jinak souzeno, aby se stal a zůstal francouzským. Zprvu náležel právem prvního osidlovatele panu Caminovi, loďaři ze Saint Denisu na ostrově Bourbonu, což je starší název ostrova Réunionu. Pak byl na základě jakési mezinárodní smlouvy postoupen jistému Polákovi, který jej obdělával s madagaskarskými otroky. Ale nakonec se z polského ostrova stal opět ostrov francouzský v rukou páně Otovanových.

Když u něho 6. prosince 1864 Duncan přistal, čítalo jeho obyvatelstvo tři duše, jednoho Francouze a dva míšence, kteří byli zaměstnáni u obchodníka a majitele ostrova. Paganel tedy mohl stisknout ruku svému krajanovi panu Viotovi, tehdy již značně letitému. Tento „dobrý kmet“ je velice přívětivě uvítal na svém ostrově. Šťastný den pro něho, že mohl přivítat tak milé cizince. Saint Pierre navštěvují jenom lovci tuleňů a nečetní velrybáři, vesměs lidé hrubšího zrna.

Pan Viot představil také oba mulaty. S několika kanci žijícími uvnitř ostrova a s několika tisíci hloupých tučňáků byli jediným živým obyvatelstvem ostrova. Domek, v němž žili tři ostrované, stál na konci přirozeného přístavu na jihozápadě, vytvořeného sesutím části hory.

Ostrov Saint Pierre byl útočištěm trosečníků ještě před vládou Otovana I. Paganel vzbudil živý zájem svých posluchačů tím, že první vyprávění začal slovy: Příběh dvou Skotů opuštěných na ostrově Amsterdamu.

Bylo to v roce 1827. Anglická loď Palmira, plující kolem ostrova, spatřila, že tam stoupá do vzduchu kouř. Kapitán se přiblížil ke břehu a po chvíli uviděl dva muže, kteří na loď zoufale mávali. Vyslal na ostrov člun a ten přivezl dvaadvacetiletého Jakuba Paina a čtyřicetiosmiletého Roberta Proudfoota. Oba nešťastníci se už ani nepodobali lidem. Osmnáct měsíců zde živořili v bídě, nedostatku a utrpení, téměř bez potravin a bez sladké vody, živíce se škeblemi, rybami, které ulovili na mizerný ohnutý hřebík, a kanečky, které se jim občas podařilo chytit v běhu. Mnohdy byli bez jediného sousta i tři dni, bděli jako vestálky u ohně, zapáleného posledním kouskem troudu, nenechávali oheň nikdy vyhasnout a nosili jej s sebou při všech výpravách jako nejdrahocennější věc. Paina a Proudfoota vysadil na ostrově škuner, který zde lovil tuleně. Podle zvyku rybářů zde měli měsíc zůstat a zpracovat do návratu lodi zásobu tuku a koží. Škuner se už neukázal. Po pěti

měsících přirazila k ostrovu Hope, vracející se do Van Diemenu, ale její kapitán odmítl z nevysvětlitelného barbarského rozmaru vzít oba Skoty na palubu. Odplul, nezanechav jim jediný suchar, jedinou zápalku, a oba nešťastníci by byli jistě zanedlouho zahynuli, kdyby je byla při své cestě kolem ostrova nevezala na palubu Palmira.

Druhý příběh, o němž se zmiňují dějiny ostrova Amsterdamu – pokud taková skála může mít dějiny –, je příběh kapitána Pérona, tentokrát Francouze. Tento příběh ostatně začíná i končí stejně jako příběh obou Skotů; dobrovolný pobyt na ostrově, loď se nevrátí a cizí loď, kterou větry náhodou zanesou k souostroví, zachraňuje trosečníky po čtyřicetíměsíční robinzonádě. Ale pobyt kapitána Pérona se vyznačuje krvavým dramatem, které se v mnohém ohledu podobá smyšleným příhodám Defoeova hrdiny po jeho návratu na ostrov. Kapitán Péron se dal vysadit na ostrov se čtyřmi námořníky, dvěma Angličany a dvěma Francouzi. Měl zde patnáct měsíců lovit tuleně. Lov byl úspěšný. Když však uplynulo patnáct měsíců a loď se nevracela, začaly dostávat mezinárodní vztahy trhliny, protože se pomalu ztenčovala zásoba potravin. Oba Angličané se proti kapitánovi Péronovi vzbouřili a ten by byl jejich rukou zahynul, kdyby mu nepomohli jeho krajané. Od té doby se obě strany ve dne v noci střezily, bez ustání zůstávaly ozbrojené, hned nabývala vrchu jedna, hned druhá, a tak žili všichni ve strašlivé bídě a úzkosti. A jistě by byla nakonec jedna strana zničila druhou, kdyby tyto nebožáky, kteří se pro mizernou národnostní otázku zneprátelili na holé skále v Indickém oceáně, neodvezla do vlasti jakási loď.

Z černavé lávy unikaly páry horkých vřidel

Takové to byly příhody. Dvakrát se tak stal ostrov Amsterdam domovem opuštěných námořníků a dvakrát je náhoda zachránila před bídou a smrtí. Od těch dob však neztroskotala u ostrovních břehů žádná loď. Trosky lodi by moře jistě vyvrhlo na pobřeží a trosečníci by se byli dostali na rybářskou stanici pana Viota. A stařec žil na ostrově již dlouhá léta a nikdy se mu nenaskytla příležitost, aby mohl prokázat obětem moře své pohostinství. O Británii a kapitánu Grantovi nic nevěděl. Ani ostrov Amsterdam, ani ostrůvek Saint Paul, kam rybáři často dojížděli, nebyl dějištěm neštěstí Britannie.

Glenarvan nebyl ani překvapen, ani zarmoucen Viotovou odpovědí. Jeho druhové a on na těchto rozličných zastávkách nehledali místa, kde kapitán Grant byl, nýbrž kde nebyl. Chtěli si prostě ověřit, že na těchto různých místech rovnoběžky nikdy nebyl. Odjezd Duncana byl tedy stanoven na příští den.

Až do večera si cestující prohlíželi ostrov, který je napohled velice zajímavý. Ale jeho zvířena a květena by nevydaly ani na osmerkový sešitek toho nejroztváčňějšího přírodopisce. Třídy čtvernožců, ptáků, ryb a kytovců zastupovalo zde jenom několik

divokých kanců, sněhových buňáků, albatrosů, okounů a tuleňů. Z černavé lávy místy unikaly a nad sopečnou půdou se táhly husté páry horkých vřidel a železitých pramenů. Několik těchto pramenů dosahovalo velmi vysoké teploty. John Mangles ponořil do jednoho Fahrenheitův teploměr a ten ukázal sto sedmdesát šest stupňů (80°C. (Pozn. aut.)) . Ryby ulovené několik kroků odtud v moři uvařily se v této téměř vroucí vodě pramenů za pět minut. Z toho důvodu se Paganel v prameni raději nevykoupal.

Navečer po pěkné procházce se Glenarvan s přívětivým panem Viotem rozloučil. Každý přál starci na jeho opuštěném ostrůvku vše nejlepší. Pan Viot na oplátku popřál cestovatelům mnoho zdaru při jejich výpravě a člun Duncana odvezl cestující zpět na palubu.

KAPITOLA IV

JAK SE JACQUES PAGANEL A MAJOR MAC NABBS VSÁZELI

Ve tři hodiny ráno 7. prosince to již v lodních kotlech Duncana vřelo. Zarachotilo vratidlo. Kotva se napřímila, uvolnila se z písčitého dna, vyhoupla se k rumpálu, šroub začal pracovat a jachta vyplula na širé moře. Když cestující vystoupili v osm hodin na palubu, ztrácel se už ostrov Amsterdam v mlhách obzoru. Začínal poslední úsek cesty po třicáté sedmé rovnoběžce a k australskému pobřeží zbývalo tři tisíce mil. Povane-li západní vítr ještě dvanáct dnů a zůstane-li moře klidné, dosáhne Duncan cíle své cesty.

Mary Grantová a Robert se s dojetím dívali do vln, které Britannia pravděpodobně brázdila několik dní před svým ztroskotáním. Zde možná kapitán Grant na své poškozené lodi s hrstkou námořníků zápolil se strašnými vichřicemi Indického moře a byl unášen nezadržitelnou silou k pobřeží. John Mangles ukazoval dívce mořské proudy vyznačené na lodní mapě a vysvětloval jí jejich směr. Jeden z těchto proudů směřuje napříč Indickým oceánem a jeho účinek je pociťován právě tak na Pacifiku jako na Atlantiku. A Britannia bez stěžňů a bez kormidla, tedy bezbranná proti moři a větru, byla tak nejspíš hnána proti pobřeží a roztříštila se na něm.

Zde však vyvstávala jedna otázka. Poslední zprávy o kapitánu Grantovi se datovaly z Callaa 30. května 1862, jak uváděly Obchodní a lodní zprávy. Jak se mohla Britannia octnout v Indickém oceáně už 7. června 1862, to jest týden po vyplutí od peruánských břehů? Paganel podal tak pravděpodobné vysvětlení této věci, že uspokojilo i největší pochybovače.

Bylo to 12. prosince večer, šest dní po odjezdu z ostrova Amsterdamu. Lord a lady Glenarvanovi, Robert a Mary Grantovi, kapitán John, Mac Nabbs a Paganel se bavili na zádové nástavbě. Jako obvykle se mluvilo o Británii. Na palubě se nemyslílo na nic

jiného. A právě v té chvíli byla bezděčně otázka nadhozena a to mělo okamžitě za následek, že naděje všech účastníků výpravy rázem poklesly.

Paganel při této neočekávané Glenarvanově poznámce živě zdvihl hlavu. Potom odešel bez jediného slova pro listiny. Když se vrátil, jenom pokrčil rameny jako člověk, který se stydí za to, že se nechal na okamžik zarazit „takovou maličkostí“.

„Ale milý příteli,“ řekl Glenarvan, „dejte nám přece aspoň nějakou odpověď!“

„Ne,“ odpověděl Paganel. „Položím jenom jedinou otázku, a to kapitánu Johnovi.“

„Prosím, pane Paganele,“ souhlasil John Mangles.

„Může dobrá loď vykonat cestu mezi Amerikou a Austrálií přes Tichý oceán za necelý měsíc?“

„Ovšem, pojede-li rychlostí dvě stě mil denně.“

„Je to nějaká mimořádná rychlost?“

„Vůbec ne. Plachetní lodi dosahují často větších rychlostí.“

„Tak prosím,“ pokračoval Paganel, „místo 7. června můžeme na listině číst, za předpokladu, že moře smazalo první číslici data, 17. června nebo 27. června a všechno bude jasné.“

„Skutečně,“ zvolala lady Helena, „od 31. května do 27. června...“

„Kapitán Grant mohl přeplout Tichý oceán a dostat se do oceánu Indického!“

Paganelův závěr byl přijat s živým uspokojením.

„Další objasněný bod!“ řekl Glenarvan. „A to díky našemu příteli. Zbývá tedy jenom dorazit k Austrálii a vypátrat na jejím západním pobřeží stopy po Británii.“

„Anebo na jejím východním pobřeží,“ dodal John Mangles.

„Vlastně máte pravdu, Johne. V listinách nic nenaznačuje, že k neštěstí došlo právě na západních březích, a nikoli na březích východních. Naše pátrání se musí soustředit na obě místa, jež protíná třicátá sedmá rovnoběžka.“

„Jsou tedy, mylord,“ řekla dívka, „v této věci nějaké pochybnosti?“

„Ne, ne, slečno,“ pospíšil si s odpovědí John Mangles, neboť chtěl rozptýlit obavy Mary Grantové. „Lord Glenarvan chtěl jistě dodat, že kdyby byl kapitán Grant dorazil k východním břehům Austrálie, byl by našel téměř okamžitě pomoc a podporu. Celá tato část, možno říci, je anglická a osídlená kolonisty. Mužstvo Britannie by bylo neušlo ani deset mil a bylo by našlo krajany.“

„Správně, kapitáne Johne,“ odvětil Paganel. „Připojuji se k vašemu názoru. Na východním pobřeží by byl Harry Grant v zátocě Twofold, ve městě Edenu, našel v anglické osadě nejen útulek, ale i možnosti k návratu do Evropy.“

„Nemohli snad trosečníci,“ řekla lady Helena, „najít stejnou pomoc v té části Austrálie, k

níž nás unáší Duncan?“

„Nikoliv, mylady,“ odpověděl Paganel, „pobřeží je zde pusté. Nevedou odtud žádné cesty do Melbournu ani do Adelaide. Jestliže Britannia narazila na útesy, které je lemují, pak nemohla najít nikde pomoc právě tak, jako kdyby ztroskotala na nehostinných afrických plážích.“

„Co se pak ale stalo za ta dvě léta s mým otcem?“

„Drahá Mary,“ odpověděl Paganel, „předpokládáte, že kapitán Grant se po ztroskotání jistě dostal na australské území, ano?“

„Ovšem, pane Paganele,“ odvětila dívka.

„Dobrá, co se tedy stalo s kapitánem Grantem, když se dostal na pevninu? Není zde mnoho možností. Jsou jenom tři. Buď se kapitán Grant a jeho tři námořníci dostali do anglických osad, nebo padli do rukou domorodců, anebo konečně zbloudili v nesmírných australských pustinách.“

Paganel se odmlčel a hledal v očích svých posluchačů souhlas se svými vývody.

„Pokračujte, Paganele,“ řekl Glenarvan.

„Prosím,“ odpověděl Paganel. „A především zavrhuji první předpoklad. Harry Grant se nemohl dostat do anglických osad, protože to by znamenalo jeho záchranu a už dávno by byl u svých dětí v jeho krásném Dundee.“

„Chudák tatínek!“ zašeptala Mary Grantová. „Dva roky nás neviděl!“

„Nech mluvit pana Paganela, Mary,“ řekl Robert, „jistě nám poví...“

„Bohužel ne, milý chlapče! Mohu tvrdit jenom tolik, že kapitán Grant je buď zajatcem australských domorodců, nebo...“

„Ale – tito domorodci...?“ otázala se vzrušeně lady Glenarvanová.

„Upokojte se, mylady,“ odpověděl učenec, neboť pochopil, co lady Helena myslí, „tito domorodci jsou divocí, někdy krutí, stojí na nejnižším stupni lidské vzdělanosti, ale jsou mírní a nejsou krvelační jako jejich sousedé z Nového Zélandu. Jestliže zajali trosečníky z Britannie, nechali je žít, o tom vás mohu ujistit. Všichni cestovatelé se shodují v tom, že australští domorodci mají hrůzu z prolévání krve a mnohokrát v nich našli věrné spojence proti útokům uprchlých trestanců, kteří jsou mnohem krutější.“

„Slyšela jste, co říkal pan Paganel,“ odvětila lady Helena, obracejíc se k Mary Grantové.

„Jestliže je váš otec v rukou domorodců, což ostatně naznačují i listiny, nalezneme ho.“

„A jestliže zmizel v té nesmírné zemi?“ odpověděla dívka a tázavě pohlédla na Paganela.

„Pak,“ zvolal zeměpisec přesvědčivě, „pak ho najdeme také! Že ano, přátelé?“

„Samozřejmě,“ souhlasil Glenarvan, neboť chtěl dát rozhovoru radostnější směr.

„Nepřipouštím, že by člověk mohl zmizet...“

„Já také ne,“ dodal Paganel.

„Je Austrálie velická?“ otázal se Robert.

„Austrálie, chlapče, má jenom pouhých sedm set sedmdesát pět miliónů hektarů, to je tolik jako čtyři pětiny Evropy.“

„Přesně tolik?“ řekl major.

„Ano, Mac Nabbsi, až na nějaký ten metr. Souhlasíte, že taková země má plné právo na označení »kontinent«, jak je tomu v listinách?“

„Zajisté, Paganele.“

„Dodám ještě tolik,“ pokračoval učenec, „že známe jen málo cestovatelů, kteří v těchto končinách zmizeli beze stopy. Ba tuším, že Leichardt je jediný, o jehož osudu se neví, a to jsem ještě dostal krátce před svým odjezdem ze Zeměpisné společnosti zprávu, že Mac Intyre patrně objevil jeho stopu.“

„Austrálie tedy není křížem krážem procestována?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Není, mylady,“ odpověděl Paganel, „zdaleka ještě ne! Tato pevnina není o nic lépe prozkoumána než africké vnitrozemí, přestože zde nechyběli odvážní cestovatelé. V letech 1606 až 1862 se jich snažilo prozkoumat Austrálii ve vnitrozemí a na pobřeží více než padesát.“

„Prosím vás! Padesát?“ řekl major nedůvěřivě.

„Ano, Mac Nabbsi, právě tolik. Rozumím tím mořeplavce, kteří přes nebezpečí plavby neznámými moři vymezili australské pobřeží, a cestovatele, kteří se pustili přes tento kontinent.“

„I tak je padesát trochu moc,“ odvětil major.

„A já půjdu ještě dále, Mac Nabbsi,“ odsekl zeměpisec, který se jako vždycky začínal rozčilovat, když mu major odporoval.

„Jděte, Paganele.“

„Když mi nebudete věřit, tak vám těch padesát jmen bez váhání vypočítám.“

„Majore, vsadíte svou pušku proti mému dalekohledu?“

„Ale, ale!“ řekl klidně major. „Tohle jsou ovšem vědci! O ničem nepochybují!“

„Majore,“ pokračoval Paganel, „vsadíte svou pušku Purdey, Moore & Dickson proti mému Secretanovu dalekohledu?“

„Proč ne, Paganele, jak je libo,“ odpověděl Mac Nabbs.

„Platí, majore!“ zvolal učenec. „S tou puškou už sotva kdy půjdete na kamzíky nebo na lišky, pokud vám ji ovšem nepůjčím. Ale to vždycky rád učiním!“

„Paganele,“ odpověděl major chladně, „až budete potřebovat můj dalekohled, bude vám

vždycky k dispozici.“

„Začněme,“ odušil Paganel. „Paní a pánové, vy budete tvořit soudcovský sbor. A ty, Roberte, budeš počítat body.“

Lorda i lady Glenarvanovou, Mary i Roberta, majora i Johna Manglese spor bavit, a tak se chystali vyslechnout zeměpisce. Šlo zde ostatně o Austrálii, k níž je Duncan vezl, a proto jen vítali, že se dovědí něco o jejích dějinách. Přítomní tedy Paganela vybídli, aby neotálel a předvedl, jak dokonalou má paměť.

„Mnémosyno,“ zvolal, „bohyně paměti, matko cudných Múz, osviť svého věrného a horlivého zbožňovatele! Před dvěma sty padesáti osmi lety byla, přátelé, Austrálie ještě neznámá. Ale už tehdy se dobře vědělo, že existuje nějaký velký jižní kontinent. Dvě mapy zachované v knihovně vašeho Britského muzea, Glenarvane, a datované z roku 1550 se zmiňují o zemi ležící na jih od Asie a nazývají ji Velkou portugalskou Jávou. Tyto mapy však nejsou zcela autentické. Přecházím tedy k XVII. století, k roku 1606. Toho roku objevil španělský mořeplavec Quiros zemi, kterou nazval Australia de Espiritu Santo. Někteří badatelé tvrdí, že šlo o souostroví Nových Hebrid, a nikoliv o Austrálii. Nebudu otázku rozebírat. Započítej toho Quirose, Roberte, a přejdeme k dalšímu.“

„Jeden,“ řekl Robert.

„Téhož roku pokračoval v průzkumu nových zemí dále na jih Luiz Vaz de Torrez, který byl Quirosovým náměstkem nad jeho loďstvem. Avšak sláva velkého objevu připadá Holanďanovi Theodoriku Hertogovi. Přistal u západního pobřeží Austrálie na 25° jižní šířky a nazval je Eendracht, tedy podle své lodi. Po něm mořeplavců přibývá. V roce 1618 prozkoumal Zeachen země Arnhemskou a Diemenovu na severním pobřeží. V roce 1619 se plaví Jan Edels podél západního pobřeží a křtí je svým jménem. V roce 1622 sestupuje Leuwen k mysu, který se jmenuje po něm. V roce 1627 doplňují de Nultz a de Witt výzkumy svých předchůdců na západ a na jih a po nich následuje kapitán Carpentar a proniká se svou lodí až do velkého půlkruhovitého zálivu, který se po něm jmenuje záliv Carpentarský. V roce 1642 obeplouvá konečně Van Diemenův ostrov slavný mořeplavec Tasman, domnívá se o něm, že je součástí pevniny, a dává mu jméno po Diemenovi, generálním guvernérovi Batávie; ale potomstvo jméno ostrova zcela právem změnilo na Tasmánii. Australská pevnina byla nyní obepluta a vědělo se, že ji obklopují vody Indického a Tichého oceánu, a v roce 1665, tedy právě v době, kdy již končila éra holandských mořeplavců, bylo tomuto velkému jižnímu ostrovu dáno jméno Nové Holandsko. Ale toto jméno nemělo ostrovu zůstat. K jakému číslu jsme došli?“

„K deseti,“ řekl Robert.

„Dobrá,“ pokračoval Paganel, „uděláme si křížek a přejdeme k Angličanům. V roce 1686

dorazil náčelník mořských lupičů, pirát a jeden z nejslavnějších flibustýrů (Flibustýři byli piráti v anglických službách a přepadávali španělské lodi.) jižních moří Williams Dampier po četných příjemných i trudných dobrodružstvích na své lodi Cygnet k severozápadnímu pobřeží Nového Holandska, a to na 16°50' jižní šířky. Navázal styky s domorodci a podal zevrubný popis jejich mravů, chudoby i duševní úrovně. V roce 1699 se vrátil do téže zátoky, v níž vystoupil na břeh Hertoge, a to ne už jako flibustýr, ale jako kapitán Roebucka, lodi královského loďstva. Až do té doby měl objev Nového Holandska jenom zeměpisný význam. Ani se nepomýšlelo na jeho kolonizaci a po tři čtvrtiny století, od roku 1699 do roku 1770, nepřistal u této země žádný mořeplavec. Ale potom přišel nejslavnější námořník celého světa kapitán Cook a zanedlouho se nová pevnina otevřela evropským přistěhovalcům. Na třech slavných cestách plavil se Cook podél zemí Nového Holandska a přistal zde poprvé 31. března 1770. Když se Cookovi poštěstilo pozorovat na Tahiti přechod Venuše přes Slunce (K přechodu Venuše přes Slunce došlo asi v r. 1769. Tento dosti vzácný úkaz upoutal velký zájem hvězdářů. Měl totiž umožnit přesný výpočet vzdálenosti Země od Slunce. (Pozn. aut.)), zamířil se svou malou lodí Endeavour na západ do Tichého oceánu. Obeplul Nový Zéland a dorazil do zátoky na západním australském pobřeží, kde našel tolik nových rostlin, že jí dal jméno Botanická zátoka. Je to dnešní Botany Bay. Jeho setkání s domorodci nás málo zajímají. Plul dále na sever a na 16° šířky uvízl Endeavour u mysu Utrpení na korálových útesech. Bylo to ve vzdálenosti osmi mil od pobřeží a hrozilo nebezpečí, že se loď potopí. Potraviny a děla byly vrženy do moře, ale následující noci nadzdvihl příliv odlehčenou loď a ta se nepotopila jen proto, že úlomek korálu dostatečně ucpal proraženou trhlinu. Cook mohl loď dopravit do malé zátoky při ústí říčky, kterou nazval po své lodi Endeavour. Tam se Angličané celé tři měsíce, kdy opravovali loď, snažili navázat užitečné styky s domorodci, avšak s malým úspěchem. Odpluli tedy a Endeavour pokračoval v cestě na sever. Cook chtěl zjistit, je-li mezi Novou Guinejí a Novým Holandskem nějaká úžina. Po nových a nových nebezpečích, která hrozila jeho lodi, otevřelo se před ním na jihozápadě širé moře. Úžina existovala! Propluli jí. Cook přistal u malého ostrůvku, ujal se jménem Anglie panství dlouhého pásu při pobřeží, které prozkoumal, a dal mu velice britské jméno Nový Jižní Wales. O tři roky později velel smělý námořník lodím Aventure a Résolution. Kapitán Furneaux jel na Aventure prozkoumat pobřeží Van Diemenovy země a vrátil se v domnění, že toto území je součástí Nového Holandska. Teprve v roce 1777, tedy při své třetí cestě, zakotvil Cook s loďmi Résolution a Découverte v zátocce Aventure Van Diemenovy země a odtamtud vyjel o několik měsíců později na Sandwichovy ostrovy, kde zemřel.“

„Byl to veliký muž,“ řekl Glenarvan.

„Byl to nejlepší námořník, jaký kdy žil. Právě Cookův druh Banks přivedl anglickou vládu na myšlenku založit v Botany Bay kolonii. Po Cookovi sem kvapí mořeplavci všech národností. La Pérouse oznamuje ve svém posledním dopise psaném z Botany Bay 7. února 1787, že má v úmyslu navštívit záliv Carpentarský a celé pobřeží Nového Holandska až k zemi Van Diemenově. Nešťastný námořník vyplouvá, aby se již nevrátil. V roce 1788 zakládá kapitán Phillip v Port Jacksonu první anglickou osadu. V roce 1792 se vydává Vancouver na pozoruhodnou plavbu kolem jižních břehů nové pevniny. V roce 1792 podniká d'Entrecasteaux pátrání po La Pérousovi a obeplouvá Nové Holandsko západním a jižním směrem, přičemž objevuje neznámé ostrovy. V roce 1795 a 1797 se vydávají dva mladí odvážní muži Flinders a Bass v člunu dlouhém osm stop na průzkum jižních pobřeží a v roce 1797 projíždí Bass mezi zemí Van Diemenovou a Novým Holandskem úžinou, která dostala jeho jméno.

Paganel vypráví

Téhož roku prozkoumává objevitel ostrova Amsterdamu Vlaming na východních březích Austrálie Swan River – Labutí řeku, na níž žijí černé labutě nejkrásnějšího druhu. Flinders pokračuje v roce 1801 ve svých zajímavých objevech a na 138 58' východní délky a 35°40' jižní šířky setkává se v zátoce Setkání s dvěma francouzskými loďmi Géographe a Naturaliste, jimž veleli kapitáni Baudin a Hamelin.“

„Ale? Kapitán Baudin?“ řekl major.

„Ano. Proč se ptáte?“ otázal se Paganel.

„Jen tak. Pokračujte, drahý Paganele.“

„Pokračuji tedy a ke jménům mořeplavců připojím ještě jméno kapitána Kinga, který v letech 1817 až 1822 doplnil průzkum subtropických břehů Nového Holandska.“

„To jsou celkem dvacet čtyři jména,“ řekl Robert.

„Výborně,“ odpověděl Paganel, „mám už polovinu majorovy pušky. Teď když jsem se vypořádal s námořníky, přejdeme k cestovatelům.“

„Znamenitě, pane Paganele,“ pochválila ho lady Helena. „Komu čest, tomu čest, máte opravdu úžasnou paměť.“

„Což je skutečně zvláštní,“ dodal Glenarvan, „u člověka tak...“

„Tak roztržitého,“ pospíšil si s odpovědí Paganel. „Mám prostě paměť jenom na data a fakta, a to je to celé.“

„Dvacet čtyři.“

„Tak dvacet pět, poručík Daws. Bylo to v roce 1789, rok po založení osady v Port Jacksonu. Mořeplavci novou pevninu obepluli, ale nikdo nemohl říci, co je v jejím nitru.

Dlouhé pásmo hor, táhnoucí se rovnoběžně podél východního pobřeží, zdánlivě znemožňovalo přístup do nitra země. Po devítidenní cestě se musel poručík Daws vrátit zpátky do Port Jacksonu. Téhož roku se pokusil překonat toto vysoké pohoří kapitán Tench, ale také bezúspěšně. Oba tyto neúspěchy odvrátily cestovatele na tři léta od podobných pokusů. V roce 1792 se však setkal s nezdarem při obdobném pokusu plukovník Patterson, odvážný africký badatel. Následujícího roku dostal se prostý ubytovatel anglického námořnictva, statečný Hawkins, dvacet mil za čáru, kterou jeho předchůdci nedokázali překročit. Za dalších osmnáct let mohu uvést jenom dvě jména, totiž slavného námořníka Basse a koloniálního inženýra Bareillera, kteří nebyli o nic šťastnější než jejich předchůdci, a docházím k roku 1813, kdy byl objeven na západ od Sydney průsmyk. Guvernér Macquarie se odvážil tímto průsmykem projít a za Modrými horami bylo založeno město Bathurst. Potom Throsby v roce 1819, Oxley, který pronikl na tři sta mil do nitra země, Howel a Hune, jejichž výchozím bodem byla právě zátoka Twofold, protínaná třicátou sedmou rovnoběžkou, a kapitán Sturt, který v letech 1829 a 1830 prozkoumal tok Darlingu a Murraye, ti všichni obohatili zeměpis novými poznatky a přispěli k rozvoji osad.“

„Třicet šest,“ hlásil Robert.

„Výborně! Držím se dobře,“ odpověděl Paganel. „Jenom mimochodem uvedu Eyra a Leichardta, kteří procestovali část země v letech 1840 a 1841, Sturta v roce 1845, bratry Gregoryovy a Helpmanna v roce 1846 v Západní Austrálii, Kennedyho v roce 1847 na řece Victoria a v roce 1848 v severní Austrálii, Gregoryho v roce 1852, Austina v roce 1854, Gregoryovy v letech 1855 až 1858 na severozápadě země, Babbagea od jezera Torrensova k jezeru Eyreovu a konečně přicházím ke slavnému cestovateli australských análů Stuartovi, který třikrát vykonal odvážnou cestu napříč australskou pevninou. Jeho první výprava se uskutečnila roku 1860. Později, budete-li chtít, vám povím, jak byla třikrát procestována Austrálie z jihu na sever. Dnes se omezují jenom na tento dlouhý výčet; od roku 1860 do roku 1862 uvedu jen jména četných průkopníků vědy, a to bratry Dampsterovy, Clarksona a Harpera, Burka a Willse, Neilsona, Walknera, Landsborougha, Mac Kinleyho, Howitta...“

„Padesát šest!“ zvolal Robert.

„Prosím, majore,“ pokračoval Paganel, „dám vám ještě přívazek, protože jsem neuvedl ani Duperreyho, ani Bougainvilla, ani Fitz-Roye, ani Wickama, ani Stokese...“

„Dost,“ řekl major, zdrcený takovým množstvím jmen.

„Ani Péroua, ani Quoye,“ pokračoval Paganel, který se rozjel jako rychlík, „ani Bennetta, ani Cuninghama, ani Nutchella, ani Tierse...“

„Milost...!“

„Ani Dixona, ani Strzeleckého, ani Reida, ani Wilkese, ani Mitchella...“

„Zadržte, Paganele,“ řekl Glenarvan, který se z plna hrdla smál, „nezničte nešťastného Mac Nabbsa. Buďte velkomyslný! Přiznává svou porážku.“

„A jeho puška?“ otázal se zeměpisec vítězoslavně.

„Je vaše, Paganele,“ odpověděl major, „a bude mi opravdu chybět. Ale vy máte paměť, že byste vyhrál celý dělostřelecký arzenál.“

„Není prostě možno,“ řekla lady Helena, „znát Austrálii lépe. Ani jedno jméno, ani jediná podrobnost...“

„Nu, s těmi podrobnostmi...,“ řekl major, potřásaje hlavou.

„Cože, Mac Nabbsi?“ zvolal Paganel.

„Myslím, že všechny příhody, které se vztahují k objevům v Austrálii, vám přece jen snad nebudou známy.“

„Prosím vás!“ řekl Paganel naprosto sebevědomě.

„A kdybych vám uvedl jednu, kterou byste neznal, vrátil byste mi mou pušku?“ otázal se Mac Nabbs.

„Okamžitě, majore.“

„Platí?“

„Platí.“

„Dobrá. Víte, Paganele, proč Austrálie nepatří Francii?“

„No, myslím...“

„Anebo jak to aspoň odůvodňují Angličané?“

„Ne, majore, to nevím,“ odpověděl Paganel rozmrzele.

„Je to prostě proto, že kapitán Baudin, který jinak nebyl naprosto bázlivý, se v roce 1802 tolik polekal kvákání australských žab, že co nejrychleji zdvihl kotvy a uprchl, aby se už nikdy nevrátil.“

„Cože!“ zvolal učenec. „Tohle že se říká v Anglii? To je ale špatný vtip!“

„Velmi špatný, to uznávám,“ odpověděl major, „ale ve Spojeném království je historickým faktem.“

„To je hanebnost!“ zvolal vlastenecký zeměpisec. „A to se tam říká docela vážně?“

„Musím to potvrdit, milý Paganele,“ odpověděl Glenarvan za všeobecného smíchu. „Vy jste o tom opravdu nevěděl?“

„Vůbec ne. Ale musím protestovat! Vždyť sami Angličané nám Francouzům říkají, že »jíme žáby«! A člověk se přece obvykle nebojí toho, co jí.“

„Málo platné, ale říká se to, Paganele,“ odpověděl major se skromným úsměvem.

A tak se stalo, že znamenitá puška Purdey, Moore & Dickson zůstala majetkem Mac Nabbsse.

KAPITOLA V

BOUŘE NA INDICKÉM OCEÁNĚ

Za dva dni po této rozmluvě oznámil John Mangles, když provedl poslední měření, že Duncan je na 113°37' východní délky. Cestující si prohlédli lodní mapu a shledali ke své velké radosti, že je od mysu Bernouilliho dělí necelých pět stupňů. Mezi tímto mysem a mysem Entrecasteauxovým opisuje australské pobřeží oblouk, pod nímž se táhne třicátá sedmá rovnoběžka. Kdyby byl nyní Duncan odbočil k severu, byl by zanedlouho spatřil mys Chathamův, ale takto jej nechával sto dvacet mil severněji. Loď plula nyní v oné části Indického oceánu, která je chráněna australskou pevninou. Mohli tedy očekávat, že za čtyři dni se objeví na obzoru mys Bernouilliho.

Západní vítr byl dosavadní plavbě jejich jachty příznivý, ale již několik dní slábl a pozvolna ustával. 13. prosince utichl úplně a bezvládné plachty visely ze stěžňů dolů. Nebýt mocného šroubu lodi, byl by Duncan zůstal trčet uprostřed ztichlého oceánu.

Takové počasí se mohlo udržet hodně dlouho. Večer o tom hovořil Glenarvan s Johnem Manglesem. Mladý kapitán viděl, že se mu rychle tenčí zásoba uhlí, a zřejmě ho zlobilo, že nastalo bezvětří. Dal napnout všechny plachty své lodi, dal vytáhnout její závětrovky i stěhovky. Tak chtěl využít sebemenšího větěrku, ale podle námořnického úsloví „nebylo z čeho nabrat“.

„Přesto si nemusíme naříkat,“ řekl Glenarvan, „lepší je bezvětří než protivítr.“

„Máte pravdu, mylorde,“ odpověděl John Mangles, „ale právě takovéto bezvětří bývá předzvěstí změny počasí. Toho se také obávám, plujeme v pásmu monzunů (Neobyčejně silné větry vanoucí v Indickém oceánu. Jejich směr se mění podle roční doby a letní monzuny vanou obvykle opačným směrem než monzuny zimní. (Pozn. aut.)), které od října do dubna vanou od severovýchodu, a jakmile se proti nám zdvihnou, mohou nás značně zdržet.“

„Co naplat, Johne? I když narazíme na takovou překážku, budeme se s ní muset smířit. Koneckonců to bude znamenat jenom zdržení.“

„Ovšem, pokud se k tomu nepřidá ještě bouře.“

„Obáváte se, že se počasí zhorší?“ řekl Glenarvan, prohlížeje si nebe, které bylo zatím od obzoru až k nadhlavníku bez jediného mráčku.

„Ano,“ odpověděl kapitán, „vám to prozradím, mylorde, ale nerad bych lekal lady Glenarvanovou a slečnu Grantovou.“

„To je správné. A co vám dělá starosti?“

„Určité příznaky velké bouře. Nedejte se mýlit vzhledem oblohy, mylorde. Nic není tak klamné. Už dva dni barometr hrozivě klesá. Dnes klesl na dvacet sedm palců (73,09 centimetru. Normální výše tlakového sloupce je 76 cm. (Pozn. aut.)). Takovou výstrahu nemohu přehlížet. A zvláště mám obavy z jihomořských bouří, protože ty jsem už zažil. Páry srážející se na obrovských ledovcích kolem jižní točny vyvolávají neobyčejně silný vzduchový proud. Tak vznikají srážky polárních a rovníkových větrů a z nich pak cyklóny, tornáda a všechny ty nesčetné druhy bouří, s nimiž loď svádí nerovný boj.“

„Johne,“ odpověděl Glenarvan, „Duncan je spolehlivá loď a jeho kapitán zkušený námořník. Přijde-li bouře, budeme se umět bránit!“

Když John Mangles pronášel tyto obavy, řídil se pudem námořníka. Byl totiž podle anglického úsloví dobrý „weatherwise“, to jest znalec počasí. Barometr nepřestával klesat a John byl nucen učinit na palubě nezbytná opatření.

Očekával silnou bouři, a přestože na nebi po ní nebylo ještě ani stopy, nenechával ho jeho neomylný přístroj na pochybách. Z oblastí, kde teploměr ukazuje vysokou teplotu, hrnou se vzduchové proudy do těch oblastí, kde ukazuje nízkou. Čím blíže jsou tato místa u sebe, tím rychleji se vyrovnává úroveň vzdušných vrstev a tím větší je rychlost větru.

John zůstal na palubě celou noc. Kolem jedenácté hodiny se nebe na jihu zatáhlo. John povolal všechno mužstvo na palubu a dal stáhnout malé plachty. Ponechal jenom veleplachtu, besan, košovku a kosatky. O půlnoci se zdvihl vítr. Byl to silný vítr, protože molekuly vzduchu byly hnány rychlostí šesti sáhů za vteřinu. Praskání stěžňů, pleskot lanoví, suché údery plachet, které se nejednou samy přivrátily k větru, i chvění vnitřních příček prozradily cestujícím to, co dosud nevěděli. Paganel, Glenarvan, major a Robert vyšli nahoru na palubu, jedni ze zvědavosti, druzí proto, aby pomohli. Po obloze, která večer byla průzračná a hvězdnatá, valila se hustá mračna, oddělená pruhy, jež byly posety skvrnami jako leopardí kůže.

„Uragán?“ otázal se prostě Glenarvan Johna Manglese.

„Ještě ne, ale bude,“ odpověděl kapitán.

V té chvíli dal rozkaz, aby byla košová plachta ubrána k spodnímu pásu. Námořníci vyběhli do návětrných úpon a jen s největší námahou zmenšili plochu plachty tím, že ji na provazcích svinuli k spuštěnému ráhnu. John Mangles chtěl nechat co možná nejvíce rozvinutého plachtoví, jen aby se jachta o ně mohla opírat a tolik se nekymácela.

Když byla tato opatření provedena, dal rozkaz Austinovi a kormidelníkovi, aby všechno zajistili, protože uragán musil každým okamžikem propuknout. Vazáky, poutající čluny a náhradní kulatinu, byly zdvojeny. Boční kladkostroje u děla byly zesíleny. Spodní i

čnělkové úpony přitaženy. Průvleky zabeďněny. John, jako důstojník na výpadové výspě, neopouštěl vůbec palubu a ze záďové nástavby se snažil vyrvat bouřlivému nebi jeho tajemství.

V té chvíli klesl tlakoměr na dvacet šest palců a tak hluboko klesá tlakový sloupec jen velmi zřídka; „stormglass“ (Skleněná roura s chemickou směsí, která mění barvu podle směru větru a elektrického napětí v ovzduší. (Pozn. aut.)) ukazoval na bouři.

Byla jedna hodina po půlnoci. Lady Helena a miss Grantová pociťovaly ve své kabině tak prudké otřesy, že se přišly podívat na palubu. Vítr dul nyní rychlostí čtrnácti sáhů za vteřinu. Divoce hvízdal v pevném lanoví. Kovová lana hrála jako struny hudebního nástroje pod doteky gigantického smyčce. Kladky o sebe narážely. Lana řezavě svištěla ve vyběhaných smyčkách. Plachty burácely jako děla. A už se na jachtu valily obrovské vlny. Loď tančila po jejich zpěněném hřebeni jako mořská víla.

Když kapitán John spatřil obě ženy, rychle k nim přišel a prosil je, aby se vrátily do kajut. Několik vln se převalilo přes brlení a paluba mohla být každým okamžikem zaplavena. Burácení živlů bylo již tak prudké, že lady Helena mladému kapitánovi stěží rozuměla.

„Nehrozí nám nebezpečí?“ mohla se ho však přesto zeptat ve chvíli, kdy se hluk trochu utišil.

„Ne, mylady,“ odpověděl John Mangles, „ale vy nemůžete zůstat na palubě, ani slečna Mary.“

Lady Glenarvanová a miss Grantová se nevzpíraly rozkazu, jenž se podobal spíše prosbě, a vrátily se dovnitř ve chvíli, kdy se přes záď převalila mocná vlna a zalomcovala tabulkami v okénkách jejich kajut. Prudkost větru nyní zesílila, stěžně se prohýbaly pod tahem plachet a jachta se nad vlnami přímo vznášela.

„Skasej veleplachtu!“ křičel John Mangles. „Spust' košovku a kosatky!“

Námořníci se vrhli na svá místa v lanoví. Povolili spouště; přitáhli kasouny a spustili kosatky s takovým lomozem, že to přehlušilo i bouři. Duncan chrlil ze svého komína proudy černého dýmu a jen nepravidelně zabíral do moře křídly svého šroubu, který se chvílemi vynořoval z vln.

Glenarvan, major, Paganel a Robert pozorovali zápas jachty s mořem se smíšenými pocity obdivu a hrůzy. Křečovitě se drželi lešnic u brlení, nemohli na sebe promluvit jediné slovo a dívali se na hejna buňňáků, sýčeků mořských bouří, kteří poletovali v běsnících vichrech.

V tom okamžiku zazněl do burácení uragánu ohlušující hvízd. Pára prudce vyrazila, ale nikoli komínem, nýbrž ventily kotle. Poplašná píšťala neobyčejně prudce hvízdla. Jachta se hrozivě naklonila a Wilson, obsluhující kormidlo, byl sražen nečekaným nárazem jeho kola. Duncan najížděl na vlny bokem a nebyl nikým ovládn.

„Co se stalo?“ zvolal John Mangles, spěchaje na nástavbu.

„Loď se pokládá!“ odpověděl Tom Austin.

„Porouchalo se kormidlo?“

„Do strojovny! Do strojovny!“ křičel strojník.

John pospíšil ke strojovně a spustil se dovnitř po žebříku. Místnost byla plná kouře. Písty nehybně trčely ve válcích. Páky nepřenášely na hřídel šroubu sebemenší pohyb. Když strojník viděl, že síla kotlů se hromadí naprázdno, zavřel přívody, aby kotle nepraskly, a vypustil páru komínem.

„Co se vlastně stalo?“ otázal se kapitán.

„Šroub se buď zlomil, nebo zasekl,“ odpověděl strojník. „Nepracuje.“

„Cože! A nedá se uvolnit?“

„Vyloučeno.“

Neměli čas zkoušet, zda by se nedala porucha nějak odstranit. Nesporné bylo, že šroub se nemohl točit a že nevyužitá pára unikala ventily pryč. John musil opět spoléhat jenom na plachty a vzít na pomoc vítr, svého nejnebezpečnějšího nepřítele.

Vrátil se nahoru a stručně vylíčil lordu Glenarvanovi situaci. Pak na něho naléhal, aby s ostatními cestujícími odešel do kajut, ale Glenarvan chtěl zůstat na palubě.

„Ne, mylorde,“ odpověděl John Mangles pevně, „musím zde být sám se svým mužstvem. Jděte dovnitř! Voda může loď zaplavit a vlny by vás pak nelítostně smetly.“

„Můžeme však nějak pomoci...“

„Jděte dovnitř, mylorde, jděte dovnitř, je to nutné! Jsou chvíle, kdy jsem na lodi pánem! Prosím, odejděte!“

Situace musila být krajně nebezpečná, když John Mangles mluvil tak velitelsky. Glenarvan pochopil, že on sám musí dát příklad kázně. Odešel tedy z paluby a za ním jeho tři druhové. Vrátil se k oběma ženám, které s úzkostí čekaly na rozuzlení tohoto zápasu s živly.

„Náš statečný John je energický muž!“ řekl Glenarvan, když vcházel do jídelny.

„Opravdu,“ odpověděl Paganel, „připomínal mi lodníka vašeho velikého Shakespeara, když v dramatech Bouře křičí na palubě na svého krále: »Pryč odtud! Ticho! Do kajut! Když neumíš umlčet živly, zmlkni! Z cesty, pravím!«,

Zatím John Mangles neztrácel ani okamžik. Musil dostat loď z nebezpečné situace, která vznikla zaseknutím šroubu. Rozhodl se přiléhat k větru, aby se co nejméně vzdálil od směru plavby. Musil použít plachet a stočit je šikmo, aby loď byla bokem ke směru bouře. Dal vykasat košovku k spodnímu pásu, napnout kosatku na velestěhu a kormidlo postavit po větru.

Jachta byla znamenité plavidlo, poskočila jako rychlý kuň, když ucítí ostruhu, a natočila se proti valícím se vlnám bokem. Vydrží to nepatrné plachtoví? Bylo z nejlepšího plátna. Ale jaká látka může odolat takové síle?

Pro loď byla boční plavba výhodná. Nastavovala vlnám nejpevnější části jachty a přitom se neodchylovala od původního směru. Bylo s tím však spojeno také jisté nebezpečí, protože loď mohla uvíznout ve velkých prohlubních mezi vlnami a nemusila z nich už více vyplout. Ale John Mangles neměl na vybranou. Rozhodl se, že bude k větru přiléhat, pokud to stožáry a plachty vydrží. Jeho mužstvo se drželo nablízku, aby se mohlo vrhnout tam, kde by toho bylo třeba. John, drže se úpon, pozoroval rozvzteklé moře.

Tak uplynul zbytek noci. Doufali, že ráno se bouře utiší. Marně. Kolem osmé hodiny byl vítr ještě prudší, dosahoval rychlosti osmnácti sáhů za vteřinu a změnil se v orkán.

John nic neříkal. Ale strachoval se o svou loď a o ty, které vezla. Duncan se hrozivě nakláněl. V palubních podpěrách to praskalo. Nejednou švihly bidélce veleplachty po hřebenech vln. V jedné chvíli si mužstvo myslelo, že se jachta už nenapřímí. Plachty se utrhly z obrubních lan a uletěly jako obrovští albatrosové; námořníci se vzápětí vrhli se sekýrami k úponám hlavního stěžně, aby je přesekli. Duncan se však napřímil. Ale neseděl už pevně na vlnách, neměl pevný směr a byl zmítán tak strašlivě, že se jeho stěžně hrozily zlomit až v samé stožárové botce. Loď nemohla dlouho vydržet takové kymácení, kolébala se z boku na bok a zanedlouho by se jí jistě vyviklalo oplaňování, protrhly spáry a vlny by si prorazily cestu dovnitř.

Pod tím kouskem plátna byl Duncan hnán

John Mangles měl nyní jenom jediný prostředek: vytáhnout bouřkovou kosatku a nechat se hnát větrem. Podařilo se mu to až po několika hodinách, kdy vítr dvacetkrát strhl jejich sotva započatou práci. Teprve ve tři hodiny odpoledne byla kosatka vytažena na přední stěh a vystavena větru.

Pod tímto kouskem plátna byl Duncan hnán a letěl po větru nevypočitatelnou rychlostí. Plul k severovýchodu, kam jej nesla bouře. Bylo nutno udržet co největší rychlost, protože jenom na té závisela záchrana jachty. Někdy předháněla vlny unášené zároveň s ní, zařezávala se do nich svou štíhlou přídí, nořila se do nich jako obrovský kytovec a vlny pak zaplavovaly její palubu po celé délce od přídě k zádi. Jindy zas se její rychlost rovnala rychlosti vln, lodní kormidlo bylo bezmocné a loď se začala natáčet, jako kdyby se měla každým okamžikem položit na bok. Konečně se stávalo i to, že vlny hnané vichřicí letěly rychleji než Duncan, valily se přes loď a zalévaly nezadržitelně celou palubu od zádě až k přídi.

Za takových hrozivých okolností, za střídavých nadějí a beznadějí uplynul 15. prosinec i následující noc. John Mangles neopouštěl ani na chvíli své místo. Nevzal sousta do úst. Doléhaly naň těžké obavy, ačkoli jeho chladnokrevná tvář nic neprozrazovala, jen jeho zrak se tvrdošíjně snažil proniknout mlhami nakupenými na severu.

Mohl se vskutku obávat nejhoršího. Duncan, stržený ze své dráhy, hnál se k australskému pobřeží rychlostí, kterou nic nemohlo zmírnit. John Mangles zcela instinktivně vycítil, že je unášen strašlivým proudem. Každým okamžikem se obával, že narazí na nějaké úskalí, o něž se jachta roztrhne na tisíc kusů. Odhadoval, že pobřeží bude nanejvýš dvanáct mil po větru. A země znamenala ztroskotání, znamenala zkázu lodi. Tisíckrát lepší byl nyní nesmírný oceán, proti jehož běsnění se může loď bránit, byť jenom tím, že se mu poddá. Jakmile ji však bouře vrhne na břeh, je ztracena.

John Mangles vyhledal lorda Glenarvana, vzal ho stranou a vylíčil mu s naprostou otevřeností, jak vážná situace nastala. Hleděl mylordovi pevně do očí jako chladnokrevný námořník, připravený na vše, a uzavíral slovy, že snad bude nucen vrhnout Duncana na břeh.

„Abych zachránil ty, kteří jsou na jeho palubě, mylorde.“

„Budiž, Johne,“ odpověděl Glenarvan.

„A lady Helena? Slečna Grantová?“

„Řeknu jim o všem až v posledním okamžiku, až nebude žádná naděje, že bychom se mohli udržet na moři. Upozorníte mě.“

„Upozorním, mylorde.“

Glenarvan se vrátil k oběma ženám. I ony cítily hrozící nebezpečí, třebaže neznaly jeho dosah. Projevovaly však statečnost, která se jistě rovnala statečnosti jejich druhů. Paganell se pouštěl do zcela nevhodných výkladů o vzdušných proudech a Robertovi, který ho poslouchal, vysvětloval zajímavé rozdíly mezi tornády, cyklóny a přímočarými vichřicemi. Major pak čekal na konec s fatalismem muslima.

Kolem jedenácté hodiny se uragán poněkud utišil, vlhké mlhy se rozptýlily a při náhlém vyjasnění spatřil John nízké pobřeží, vzdálené šest mil po větru. Hnali se přímo proti němu. Obrovské vlny se vzdouvaly do závratné výše padesáti i více stop. John pochopil, že vlny se jistě opírají o pevnou zem, jinak by se nevzdouvaly tak vysoko.

„Jsou tam jesepy,“ řekl Austinovi a ukázal, v kterých místech nejspíše ležely nebezpečné písečné přesypy.

„Teď!“ křikl mladý kapitán

„Také myslím,“ odpověděl jeho zástupce.

„Jedině náhoda nás může zachránit,“ pokračoval John. „Nebude-li mezi jesepy nějaká vhodná úžina a nebude-li nám přát štěstí, jsme ztraceni.“

„Příliv je právě největší, kapitáne, možná že bychom se mohli za jesepy dostat.“

„Jen se podívejte, Austine, na to zuřivé vlnobití. Která loď by mu mohla vzdorovat?“

Zatím se Duncan pod svou bouřkovou kosátkou hnal děsivou rychlostí k pobřeží. Zanedlouho byl už jenom dvě míle od okraje jesepů. Co chvíli zakrývaly mlhy zem. Přesto se Johnovi zdálo, že za zpěněným pomezím zahlédl klidnější zátočinu. Tam by byl Duncan v poměrném bezpečí. Ale jak se do ní dostat?

John poslal pro cestující, aby přišli na palubu, neboť nechtěl, aby v okamžiku ztroskotání byli uzavřeni v nástavbě. Glenarvan a jeho druhové pohlíželi na hrozivé moře. Mary Grantová zbledla.

„Johne,“ řekl Glenarvan potichu mladému kapitánovi. „Pokusím se zachránit svou ženu, anebo zahynu s ní. Postarej se o slečnu Grantovou.“

„Ano, mylord,“ odpověděl John Mangles a se zvlhlýma očima stiskl lordovi ruku.

Duncan byl jenom několik set metrů od jesepů. Moře bylo nyní vysoké a pod kýlem jachty by jistě zůstalo dost vody, aby se loď dostala přes nebezpečnou mělčinu. Ale obrovské vlny, které budou loď postupně vynášet do výše nebo srážet dolů, nutně přitlačí kýl jachty na mělčinu. Bylo tedy možno nějakým způsobem ztlumit vlnobití, zmírnit pohyb vodních molekul, zkrátka uklidnit toto rozbouřené moře?

V poslední chvíli dostal John Mangles nápad.

„Olej!“ zvolal. „Hoši, rychle pro olej! Pro olej!“

Celé mužstvo jeho slovům okamžitě porozumělo. Měli užít prostředku, který někdy vedl k záchraně. Rozbouřené vlny je možno uklidnit, pokryjí-li se vrstvou oleje. Tato vrstva se drží na jejich povrchu, láme nárazy vln a činí vlny kluzkými. Účinky se dostaví okamžitě, ale rychle pomínou. Jakmile loď přepluje toto umělé moře, rozběsní se vlny s dvojnásobnou silou a běda lodi, která by se za předchozí odvážila.

Mužstvo, jehož síly se znásobovaly nebezpečím, hbitě vytáhlo sudy s tulením tukem na předový nástavek. Tam prorazilo dna sudů sekerami, aby pak sudy vyklopilo přes brlení po obou bocích lodi.

„Pozor!“ vzkřikl John Mangles a čekal na pravý okamžik.

Ve dvaceti vteřinách byla jachta u hrdla úžiny, které bylo zahrazeno vysoko vzdutým ječícím příbojem. Rozhodující okamžik nastal.

„Ted!“ křikl mladý kapitán.

Sudy byly naráz překoceny a z jejich útrob se vyvalily proudy oleje. Mastná vrstva takřka rázem zarovnalá zpěněnou mořskou hladinu. Duncan přeletěl uklidněné vody a vzápětí se

ocel v klidné zátočině za nebezpečnými jesepy. V téže chvíli protrhl oceán svá pouta a vzepjal se za lodí s nepopsatelnou zběsilostí.

KAPITOLA VI

MYS BERNOUILLIHO

Ze všeho nejdříve se John Mangles staral o to, aby si loď důkladně sedla na dvou kotvách. Zakotvil v hloubce pěti sáhů. Dno bylo dobré, z hrubého písku, a kotvy v něm znamenitě držely. Nemuseli se obávat, že se kotvy při odlivu vytrhnou nebo že jachta lehne na mělčinu. Po tolika nebezpečných hodinách se Duncan tedy octl v jakési zátočině, chráněné proti mořským větrům půlkruhovitým chobotem.

Lord Glenarvan stiskl ruku mladému kapitánovi a prostě řekl:

„Díky, Johne!“

Pro Johna byla tato dvě slova velikou odměnou. Glenarvan neprozradil nic o jeho obavách, a ani lady Helena, ani Mary Grantová neměly tušení o tom, jak vážnému nebezpečí všichni právě unikli.

Bylo nutno objasnit ještě jeden důležitý bod. Na které místo pobřeží byl Duncan touto strašlivou bouří vržen? Kdy se opět dostane na svou rovnoběžku? Jak daleko na jihovýchod odtud ležel mys Bernouilliho? Takovými otázkami byl John Mangles zahrnut nejdříve. Proto ihned začal zjišťovat souřadnice lodi a výsledky svého zkoumání zanášel do lodní mapy.

Celkem se Duncan od své cesty příliš neodchýlil, jenom o necelé dva stupně. Byl na 136°12' východní délky a 35°07' jižní šířky, u mysu Zkázy, který leží na jednom z jihoaustralských výběžků a na tři sta mil od mysu Bernouilliho.

Protějškem mysu Zkázy, mysu s tak zlověstným jménem, je mys Borda, který tvoří výběžek Klokaniho ostrova. Mezi těmito dvěma mýsy se rozevírá úžina Investigator, jež tvoří bránu k dvěma dosti hlubokým zálivům, k zálivu Spencerovu na severu a k zálivu svatého Vavřince na jihu. Do pobřeží tohoto jižnějšího zálivu se zařezává přístav Adelaide, hlavní město provincie Jižní Austrálie. Toto město, založené v roce 1836, mělo čtyřicet tisíc obyvatel a bylo tu k dostání téměř všechno, co člověk potřebuje. Jeho obyvatelé se však zabývají více obděláváním úrodné půdy a pěstováním révy a pomerančovníků než výstavbou velkých průmyslových podniků. Mezi městským obyvatelstvem je také víc zemědělců než inženýrů, a vůbec se zde málo tíhne k obchodnímu podnikání a k řemeslům. Bude možno Duncana opravit? To bylo nutno zjistit. John Mangles chtěl vědět, jak tomu je. Poslal k zádi jachty potápěče a ti zjistili, že jedno křídlo šroubu je poroucháno a že se zaseklo do kormovce (Dřevěný trám na konci lodní zádi. (Pozn. aut.)), takže se šroub

nemůže otáčet. Loď byla tedy poškozena těžce, ba natolik těžce, že k opravě bylo třeba nářadí, jaké v Adelaide patrně nebudou mít.

Glenarvan a kapitán John se po zralé úvaze rozhodli, že Duncan popluje pod plachtami podél australského pobřeží a při tom bude hledat stopy po Británii. Zastaví se u mysu Bernouilliho, kde se výprava pokusí získat zprávy o trosečnících, a loď pak bude pokračovat v cestě na jih až do Melbournu, kde bude moci být snadno opravena. Jakmile bude šroub v pořádku, odpluje Duncan k východním břehům, kde dokončí své pátrání.

Čluny odpluly prozkoumat kraje na břehu

Tento plán byl schválen. John Mangles se rozhodl, že vypluje při prvním závanu příznivého větru. Dlouho nečekal. Kvečeru se vichřice úplně utišila. Vystřídal ji dobrý, od jihozápadu vanoucí vítr. Byly vykonány přípravy k odplutí. K ráhům byly připevněny nové plachty. Ve čtyři hodiny ráno začali lodníci točit vratidlem. Za okamžik se kotva napřímila, vytrhla se ze dna a Duncan, využívaje australského pobřežního proudění vzduchu, vyplul s plným větrem pod veleplachtou, košovkou, brámovkou, kosatkami, besanem a plachtou vrcholovou, vyloženými na pravý bok.

Za dvě hodiny zmizel mys Zkázy z dohledu a Duncan vplul do úžiny Investigator. Večer obeplul mys Borda a ve vzdálenosti necelého kilometru minul Klokaní ostrov. To je největší australský ostrůvek a často se na něj uchylují uprchlí trestanci. Na ostrov byl krásný pohled. Široko daleko pokrýval jeho zvrásněné skály travnatý koberec. V lesích i po pláních se proháněla – právě tak jako v době objevení ostrova roku 1802 – nesčetná stáda klokanů. Druhého dne lavíroval Duncan u jeho břehů, zatímco čluny odpluly prozkoumat kraje na břehu. Duncan byl nyní na třicáté šesté rovnoběžce a Glenarvan nechtěl nechat až k třicátému osmému stupni jediný neprozkoumaný bod.

18. prosince se plavila jachta se stranovým větrem, a napínajíc všechny plachty jako opravdový clipper, jela podél břehů zátoky Setkání. Do této zátoky dorazil v roce 1828 cestovatel Sturt, když objevil Murray, největší řeku Jižní Austrálie. Zde nebyly zelenající se břehy Klokaního ostrova, ale neúrodné pahorky, místy přerušující jednotvárnost nízkého a rozervaného pobřeží, tu a tam nějaký šedý útes nebo písečný ostroh, zkrátka naprostá nehostinnost jako v nějaké polární krajině.

Čluny měly při této plavbě tvrdou službu. Námořníci si však nenaříkali. Téměř vždy je doprovázel Glenarvan, jeho nerozlučný Paganel a mladý Robert. Na vlastní oči se chtěli přesvědčit, nejsou-li zde nějaké stopy po Británii. Ale ani pečlivé pátrání jim o ztroskotání vůbec nic neprozradilo. Australské břehy byly právě tak němé jako pobřeží patagonská. Nebylo však důvodu ztrácet naději, dokud nedosáhli místa přesně označeného v listině.

Počínali si takto jenom z přemíry opatrnosti, nic nechtěli ponechávat náhodě. Na noc Duncan plachty svíjel, aby se pokud možno udržel na místě, a ve dne cestovatelé pečlivě prohledávali pobřeží.

Tak dorazili 20. prosince k mysu Bernouilliho, který uzavírá záliv Lacepèdův, ale nikde nenalezli žádné stopy. Nezdar pátrání nijak nemluvil proti kapitánovi Britannie. Vždyť za dva roky, které uplynuly od neštěstí, moře mohlo, ba musilo rozmetat a rozleptat zbytky trojstěžníku a servat je ze skalisek, nemluvě o tom, že domorodci cítí neštěstí jako sup mrtvolu, a tak by byli jistě posbírali i nejnepatrnější zbytky. A Harry Grant i jeho dva druhové, zajatí ve chvíli, kdy je vlny vrhly na břeh, byli nepochybně odvedeni do vnitrozemí.

Pak se ale Paganel v něčem přece mýlil. Pokud šlo o argentinské území, mohl zeměpisec právem tvrdit, že číslice na listině se netýkají dějiště ztroskotání, ale přímo místa zajetí. Velké řeky v pampách a jejich četné přítoky mohly skutečně zanést vzácné listiny do moře. Ale v této části Austrálie neprotíná příliš mnoho vodních toků třicátou sedmou rovnoběžku. A Rio Colorado a Rio Negro se kromě toho vlévají do moře na opuštěných, neobyvatelných a neobývaných pobřežích, kdežto hlavní australské řeky, Murray, Yarra, Torrens a Darling, vlévají se buď jedna do druhé, nebo mají do oceánu ústí, která se změnila v živé rejdy a přístavy s čilým plavebním ruchem. Jaká je potom pravděpodobnost, že se křehká láhev dostala po proudu těchto ustavičně brázděných vod až do Indického oceánu?

Tato nesrovnalost nemohla uniknout tak důvtipným lidem. Paganelova domněnka, pravděpodobná v argentinských provinciích Patagonie, byla tedy v Austrálii nesprávná. Paganel to uznal v diskusi, kterou o této věci rozpředl major Mac Nabbs. Bylo zřejmé, že stupně udané v listině vztahují se jenom k místu neštěstí a že láhev byla vhozena do moře tam, kde Britannia ztroskotala, totiž na západním pobřeží Austrálie.

Ale jak správně poznamenal Glenarvan, tento konečný výklad nevylučoval domněnku o zajetí kapitána Granta. Vždyť on sám to ve své listině naznačoval slovy tak výmluvnými: kde padnou do zajetí krutých domorodců. Nyní však nebyl žádný důvod k tomu, aby hledali zajatce právě na třicáté sedmé rovnoběžce, a ne na nějaké jiné.

Tato otázka byla dlouho probírána, až se došlo ke konečnému řešení a k takovýmto závěrům: jestliže výprava nenalezne stopy po Britannii ani na mysu Bernouilliho, nezbude lordovi Glenarvanovi než vrátit se do Evropy. Jeho pátrání by bylo bezúspěšné, třebaže svou povinnost splnil statečně a svědomitě.

To přirozeně zarmucovalo cestující jachty a přivádělo k zoufalství Mary a Roberta Grantovy. Když se obě kapitánovy děti ubíraly s lordem a lady Glenarvanovými, s Johnem

Manglesem, Mac Nabbsem a Paganelem na břeh, říkaly si, že nyní se rozhodne s konečnou platností o tom, bude-li jejich otec zachráněn. Lze říci, že s konečnou platností, protože Paganel při předchozí diskusi nezvratně dokázal, že trosečníci by byli dávno ve vlasti, kdyby jejich loď byla ztroskotala na východním pobřeží.

„Jen neztrácej naději! Nikdy neztrácej naději!“ opakovala lady Helena dívce sedící vedle ní v člunu, který je odvážel na pevninu.

„Ano, miss Mary,“ řekl kapitán John, „lidé nemají nikdy ztrácej naději. Mnohdy se jim právě ve chvíli největšího zoufalství zcela neočekávaně otvírají cesty nové.“

„Kéž by tomu tak bylo, pane Johne!“ odpověděla Mary Grantová.

Břeh byl už vzdálen jenom tři sta metrů. Tvořily jej dosti mírné svahy mysu vysunutého na dvě míle do moře. Člun přistal v malé zátočině mezi dvěma tvořícími se korálovými útesy, jež časem vzrostou u jižního australského pobřeží v bradlový pás. Už teď stačily k tomu, aby prorazily dno lodi, a Britannia zde mohla ztroskotat se vším všudy.

Cestující Duncana přirazili bez nesnází ke zcela opuštěnému břehu. Úskalí se zvrásněnými pruhy zde tvořila šedesát až osmdesát stop vysoký břeh. Bez žebříků a skob by bylo neskutčné vylézt na tuto přírodní hrabdu. John Mangles však objevil o půl míle jižněji velice vhodnou průrvu, která povstala částečným sesutím skal. Moře zde bezpochyby útočilo za velkých rovníkových bouří na lomivou tufovou (Tuf – druh horniny) hráz a tak způsobilo, že se vyšší části horniny zřítily.

Glenarvan a jeho druhové se vydali vzhůru úvalem a po dosti příkrém svahu se dostali na vrchol útesu. Robert se vyšplhal jako kočka rovnou po srázu, a tak dorazil na nejvyšší hřeben první. To zarmoutilo Paganela, protože jeho čtyřicetileté nohy podlehly nožkám dvanáctiletým. I on však o mnoho předstihl klidného majora, ale tomu to nijak nevadilo.

Když se skupinka po chvíli opět shromáždila, prohlížela si pláň před sebou. Byla to velká plocha neobdělané půdy, porostlá křovinami a houštinami, kterou Glenarvan přirovnal ke glenům skotských nížin a Paganel k neúrodným bretaňským suchopárům. Kraj byl při pobřeží podle všech známek neobydlen, ale několik staveb v dálce svědčilo o tom, že zde žije člověk, a to ne divoch, nýbrž zemědělec.

„Vzhůru do mlýna,“ odušil Glenarvan

„Mlýn!“ zvolal Robert.

Tři míle odtud se skutečně točily ve větru lopatky mlýna.

„Je to opravdu mlýn,“ odpověděl Paganel, který zamířil svůj dalekohled na zmíněný předmět. „Ta skromná a užitečná stavba je skutečným potěšením pro můj zrak.“

„Vzhůru tedy do mlýna,“ odušil Glenarvan.

Vyrazili na cestu. Po půlhodinové chůzi dostávala již půda, zpracovaná lidskou rukou, nový vzhled. Přejít od neplodné země k obdělávané půdě byl náhlý. Místo houštin obklopoval zde nedávno zoranou rovinu živý plot; několik býků a půl tuctu koní se popásalo na loukách, ohraničených mohutnými akáciemi, které sem byly přesazeny z ohromných školek na Klokaním ostrově. Ponenáhlu se objevovala obilná pole, několik korců vlnících se světle žlutými klasy, kupky sena podobající se velkým úlům, sady obehnané živými ploty, zahrada hodná Horatia (Horatius (65-8 př.n.l.) – římský básník z doby císaře Augusta.) , v níž se příjemné pojilo s užitečným, pak stodoly a prozíravě rozmístěná hospodářská stavení a konečně prosté a pohodlné obytné stavení. Nad ním vévodil mlýn se špičatou lomenicí a laskal budovy pohyblivým stínem svých velkých lopat.

V té chvíli vyšel z domu asi padesátiletý muž vlídné tváře. Štěkot čtyř velkých psů ho upozornil na příchod cizinců. Za hospodářem vyšlo pět hezkých a urostlých chlapců, jeho synů, a s nimi jejich matka, velká a statná žena. Nebylo možno zůstat na pochybách: tento muž, obklopený svou zdatnou rodinou uprostřed zcela nových stavení a takřka neobdělané krajiny, byl dokonalým typem irského osadníka, kterého omrzela věčná bída v jeho vlasti, a proto odešel za štěstím a za bohatstvím do zámoří.

Glenarvan a jeho družina se ještě nepředstavili a neřekli, kdo jsou a co chtějí, a už je vítala tato srdečná slova:

„Buďte vítáni, cizinci, v domě Paddyho O'Moora.“

„Vy jste Ir?“ řekl Glenarvan, když tiskl osadníkovi pravici.

„Byl jsem,“ odpověděl Paddy O'Moore. „Teď jsem Australan. Pojd'te dále, pánové, ať jste kdokoliv, můj dům je vaším domem.“

Tak laskavé pozvání museli přijmout bez váhání. Lady Helena a Mary Grantová byly uvedeny do domu paní O'Moorové, zatímco osadníkovi synové pomáhali návštěvníkům odkládat zbraně.

Veliká, vzdušná a jasná světnice zaujímala přízemí domu, postaveného ze silných dubových, vodorovně kladených fošen. Důkladnému domu a jeho statným obyvatelům odpovídalo i vnitřní zařízení, které se skládalo z několika dřevěných lavic, přibitých ke stěnám natřeným jasnými barvami, asi z deseti židliček, ze dvou dubových truhel, na nichž se skvěl bílý porcelán a lesklé cínové konvice, a z dlouhého, širokého stolu, kolem něhož mohlo pohodlně zasednout dvacet stolovníků.

Na stole byl připraven oběd. Kouřilo se na něm z polévkové mísy mezi skopovým, rostbífem a kýtou, kolem nichž byly talíře s olivami, hrozny a pomeranči. Bylo zde vše, co člověk potřebuje, ba dokonce v nadbytku. Hostitel a hostitelka tak upřímně pobízeli, tabule

byla tak lákavá, velká a bohatá, že by bylo nezdvořilé nepřisednout. Vzápětí přicházela k obědu i čeled' ze statku, neboť hospodář ji pokládal za sobě rovnou, a Paddy O'Moore ukázal rukou na místo vyhrazené pro cizince.

„Očekával jsem vás,“ řekl prostě lordu Glenarvanovi.

„Očekával?“ odpověděl lord užasle.

„Vždycky očekávám ty, kteří přijdou,“ odpověděl Ir.

Lady Helena byla hluboce dojata tak prostým mravem a pohled mylordův jí říkal, že i její muž cítí stejný obdiv jako ona.

S chutí se dali do jídla. Kolem celého stolu se rozproudil rozhovor. Paddy O'Moore vyprávěl svůj příběh. Byl to stejný příběh jako u všech vystěhovalců, které bída vyhání z jejich vlasti. Přemnozí přicházejí do dalekých zemí hledat bohatství a nacházejí v nich jenom zklamání a neštěstí. Obviňují osud a zapomínají na vlastní nevědomost, lenost a nepravost. Štěstí však přeje odvážným, statečným a čestným.

A takovým byl Paddy O'Moore. Opustil Dundalk, kde umíral hladu, vypravil se s rodinou do Austrálie, tam vystoupil na břeh v Adelaide, před kovkopským zaměstnáním dal přednost méně nejistému povoláním zemědělce a o dva měsíce později založil dnes již vzkvétající hospodářství.

Celé území Jižní Austrálie je rozděleno na šedesátijitrové parcely. Vláda tyto pozemky přiděluje osadníkům. Paddy O'Moore si z výtěžku prvního pozemku zakrátko přikoupil pozemky další. Jeho rodina se rozrůstala a hospodářství také. Irský rolník se stal velkostatkářem, a přestože jeho statek nebyl starý ani dva roky, měl nyní dvě stě hektarů oseté půdy a pět set kusů dobytka.

Vyprávění irského vystěhovalce doprovodili hosté upřímným blahopřáním. Když Paddy O'Moore dokončil svůj příběh, očekával zřejmě důvěru za důvěru, ale nijak nenaléhal. Byl z těch lidí, kteří říkají: „Takový jsem já, ale netáži se vás, jací jste vy.“ Glenarvan měl ovšem přímý zájem na tom, aby mluvil o Duncanu, o tom, proč je u mysu Bernouilliho, i o svém neúnavném a vytrvalém pátrání. Ale jako člověk, který jde přímo k věci, otázal se nejprve Paddyho O'Moora na ztroskotání Britannie.

Irova odpověď nebyla příznivá. Nikdy neslyšel o takové lodi. Za celé dva roky neztroskotala na pobřeží žádná loď, ani nad mysem, ani pod ním. A k neštěstí došlo teprve před dvěma lety. Mohl tedy tvrdit s naprostou jistotou, že trosečníci nebyli vrženi na tuto část západního pobřeží.

„A teď, mylorde,“ dodal, „chci se vás otázat, z jakého důvodu jste se na mne obrátil s takovou otázkou.“

Glenarvan vyprávěl osadníkovi o historii listin, o cestě jachty, o všech pokusech, které

podnikli na záchranu kapitána Granta. Netajil se tím, že po tak jasném prohlášení jejich hostitele jsou jeho nejlepší naděje zmařeny a že už nedoufá v záchranu trosečníků Britannie.

Taková slova přirozeně vyvolala u Glenarvanových posluchačů bolestný dojem. Robert a Mary ho poslouchali se slzami v očích. Paganel nenalezl jediné slovo útěchy a naděje. John Mangles cítil bezútěšný zármutek. Těchto šlechtných lidí, které Duncan tak marně vezl ke vzdáleným břehům, zmocňovalo se zoufalství, když se ozvala tato slova:

„Mylorde, neztrácejte naději. Jestliže kapitán Grant žije, pak žije na australské půdě!“

KAPITOLA VII

AYRTON

Překvapení způsobené těmito slovy není možno vylíčit. Glenarvan vyskočil tak prudce, že převrhl židli, a zvolal:

„Kdo to řekl?“

„Já,“ odpověděl jeden z čeledínů Paddyho O'Moora, sedící na konci stolu.

„Ty, Ayrton!“ řekl osadník, překvapený právě tak jako Glenarvan.

„Já,“ odpověděl Ayrton vzrušeným, avšak pevným hlasem, „já, mylorde, Skot jako vy, já, jeden z trosečníků Britannie!“

Toto prohlášení vyvolalo nepopsatelný účinek. Mary Grantová, zpola omdlévajíc vzrušením, zpola umírajíc tentokrát radostí, klesla do náručí lady Heleny. John Mangles, Robert a Paganel vyskočili ze svých míst a spěchali k muži, kterého Paddy O'Moore právě nazval Ayrtonem.

Byl to pětáctýřetiletý muž s drsnými rysy a s jiskrnými očima, zapadlýma hluboko pod vyklenutým obočím. Byl jistě neobyčejně silný, i když byl hubený. Na první pohled samá kost a samý nerv, člověk, jenž podle skotského rčení nemarnil čas nabíráním sádla. Prostřední vzrůst, široká ramena, pevné držení těla a obličej vyzařující inteligenci a energii, přestože v něm byly jisté tvrdé rysy, to vše činilo muže sympatickým. Náklonnost k němu pak ještě zvyšovaly stopy po nedávné bídě, vepsané do jeho tváře. Bylo vidět, že mnoho vytrpěl, i když to byl zřejmě člověk, jenž dovede útrapy snášet, překonávat a přemáhat.

Glenarvan a jeho druhové to vycítili na první pohled. Ayrtonova osobnost dovedla okamžitě zaujmout. Glenarvan tlumočil city všech svých přátel, když ho zahrnul otázkami, na něž Ayrton vzápětí odpovídal. Setkání Glenarvana a Ayrtona vyvolalo u obou zcela zřejmé obapolné pohnutí.

Proto prvé Glenarvanovy otázky přímo přšely jakoby samy od sebe.

„Vy jste trosečník z Britannie?“ tázal se.

„Ano, mylorde, národní kapitána Granta,“ odpověděl Ayrton.

„Vy jste se spolu s ním zachránil po neštěstí?“

„Ne, mylorde, to ne. V té strašné chvíli jsem byl od ostatních odloučen, byl jsem stržen z paluby a vržen na břeh.“

„Nejste tedy jedním z těch námořníků, o nichž se mluví v listinách?“

„Ne. Nevěděl jsem o těchto listinách. Kapitán je hodil do moře, když jsem už nebyl na palubě.“

„Ale co je s kapitánem? Kde je kapitán?“

„Domníval jsem se, že utonul a zahynul v moři s celým mužstvem Britannie. Byl jsem přesvědčen, že jsem se zachránil jenom já.“

„Vždyť jste přece říkal, že kapitán Grant žije!“

„Ne. Říkal jsem: jestliže kapitán žije...“

„A dodal jste: pak je na australské půdě...!“

„Může být skutečně jenom zde.“

„Vy tedy nevíte, kde je?“

Byl to pětáctýřicetiletý muž

„Ne, mylorde, znovu opakuji, že jsem se domníval, že utonul ve vlnách nebo zahynul na skaliskách. Teprve od vás jsem se dověděl, že snad ještě žije.“

„A co vlastně víte?“ otázal se Glenarvan.

„Jenom to, že kapitán Grant, žije-li, žije v Austrálii.“

„Kde tedy loď ztroskotala?“ řekl nyní major Mac Nabbs.

To měla být vlastně první otázka ze všech, ale ve vzrušení, které setkání vyvolalo, dychtil Glenarvan především zvědět, kde kapitán Grant je, a nestaral se o místo, kde Britannia ztroskotala. Dosud zmatený, nelogický rozhovor, přeskakující z věci na věc, dotýkající se otázek jen letmo a směřující všechna fakta bez ladu a skladu, dostal nyní rozumnější spád a zakrátko vyvstaly před posluchači podrobnosti této spletité historie zcela jasně a přesně.

Na Mac Nabbovu otázku odpověděl Ayrton takto:

„Když jsem byl stržen z příďového nástavku, kde jsem stahoval kosatku, byla Britannia hnána dále k australskému pobřeží. Byla od něho nějakých pět set, šest set metrů. Ztroskotala tedy na témž místě.“

„Na třicátém sedmém stupni šířky?“ otázal se John Mangles.

„Na třicátém sedmém stupni,“ odpověděl Ayrton.

„Na západním pobřeží?“

„Ne! Na východním pobřeží,“ odvětil rázně národní.

„Kdy?“

„V noci na 27. června 1862.“

„Souhlasí! To souhlasí!“ zvolal Glenarvan.

„Aspoň vidíte, mylorde,“ dodal Ayrton, „že jsem mohl právem říci: jestliže kapitán Grant ještě žije, pak jej musíme hledat na australské půdě, a nikde jinde.“

„A my ho zde budeme hledat a také ho najdeme a zachráníme, příteli!“ zvolal Paganel. „Vy drahocenné listiny,“ dodal zcela prostoduše, „nutno říci, že jste se dostaly do rukou lidí důvtipných!“

Snad nikdo neslyšel lichotivá Paganelova slova. Glenarvan a lady Helena. Mary a Robert obklopili Ayrtona a tiskli mu ruce. Připadalo jim, že přítomnost tohoto muže je bezpečnou zárukou budoucí záchrany Harryho Granta. Když unikl nebezpečí smrti námořník, proč by nemohl vyjít z tohoto neštěstí živ a zdrav i kapitán? Ayrton milerád opakoval, že kapitán Grant žije jistě tak jako on. Kde, to nemohl říci, jistě však na této pevnině. Na tisíce otázek, jimiž byl zahrnován, odpovídal s nápadnou lehkostí a přesností. Za řeči ho držela miss Mary za ruku. Tento lodník byl druhem jejího otce, byl jedním z námořníků Britannie! Žil s Harrym Grantem, plavil se s ním po mořích a prožíval s ním všechna nebezpečí! Mary nemohla odtrhnout oči od jeho tvrdých rysů a plakala štěstím.

Do té chvíle nikdo nepomyslel na to, aby si ověřil pravdomluvnost a totožnost námořníka. Jenom majora a snad i Johna Manglese, protože nebyli tak důvěřiví, napadlo, zdali si Ayrtonova slova zasluhují úplné důvěry. Takové nenadálé setkání mohlo vzbudit jistá podezření. Pravda, Ayrton uváděl správná fakta a data i nápadné podrobnosti, ale ani nejpřesnější jednotlivosti netvoří ještě pravdu a je známo, že lež se nejčastěji zapřísahá nejpřesnějšími podrobnostmi. Mac Nabbs si tedy ponechal své mínění pro sebe a nevyslovil je.

Pochybnosti Johna Manglese pak byly vbrzku rozptýleny námořnickovými slovy a kapitán ho pokládal za skutečného druha kapitána Granta, když námořník začal dívce vyprávět o jejím otci. Ayrton znal Mary i Roberta dobře. Viděl je v Glasgowě před odjezdem Britannie. Připomněl, jak se účastnili oběda na rozloučenou, který kapitán pro své přátele uspořádal na palubě. Účastnil se ho soudce Mac Intyre. Robert, jemuž tehdy nebylo ještě deset let, byl svěřen do opatrování kormidelníku Dicku Turnerovi, ale utekl mu a vyšplhal se na brámový můstek.

„To je pravda, bylo to tak,“ řekl Robert Grant.

A Ayrton připomínal ještě tisíce drobností, jimž jako by ani nepřikládal takovou závažnost jako John Mangles. A když ustával, říkala mu Mary svým jemným hlasem:

Lod' narazila na břeh

„Ještě, Ayrton, ještě nám vyprávějte o otci!“

Národní vyhověl dívčinu přání, jak nejlépe dovedl. Glenarvan ho nechtěl přerušovat, ačkoli se mu dralo do mysli na dvacet užitečnějších otázek. Lady Helena však svého muže zadržela, ukazujíc na Marino radostné pohnutí.

Při této rozmluvě vylíčil Ayrton celý příběh Britannie a její cestu Tichomořím. Mary Grantová všechno většinou znala, neboť zprávy o lodi sahaly až do května 1862. Za jeden rok přistal Harry Grant u všech hlavních ostrovů Oceánie. Zastavil se na Hebridách, na Nové Guineji, na Novém Zélandu, na Nové Kaledonii, narážel na leckdy pramálo oprávněné vlastnické nároky a zakoušel ústrky anglických úřadů, neboť jeho loď byla v britských koloniích signalizována. Přesto však našel vhodné místo na západním pobřeží Nové Guineje. Tam se mu zdálo snadné zřídít skotskou osadu a; zajistit její rozkvět. Dobrý přístav při cestě na Moluky a na Filipíny by jistě byl vyhledáván loďmi, zejména až by byl prorazen Suezský průplav a tak zatlačena do pozadí cesta kolem mysu Dobré naděje.

Když Britannia prozkoumala Novou Guineu, odplula do Callaa, aby si tam doplnila zásoby, opustila tamní přístav 30. května 1862 a vydala se na cestu do Evropy kapskou trasou přes Indický oceán. Tři týdny po odjezdu byla loď za bouře poškozena. Naklonila se na bok. Bylo nutno podetnout stěžně. Ve dně lodi se udělala trhlina a nepodařilo se ji ucpat. Záhy bylo mužstvo vysíleno a na pokraji svých sil. Nestačilo čerpat z lodi vodu. Celý týden byla Britannia hříčkou vichřice. V podpalubí měla na šest stop vody. Zvolna se potápěla. Čluny byly za bouře urvány. Posádka byla odsouzena zahynout na palubě, když v noci na 27. června, jak správně pochopil Paganel, spatřila před sebou východní australský břeh. Po chvíli na něj loď narazila. Byl to strašný náraz. V tom okamžiku byl Ayrton stržen vlnou a hozen na skaliska. Ztratil vědomí. Když přišel k sobě, byl obklopen domorodci, kteří ho unášeli do vnitrozemí. Od té doby už o Britanii neslyšel a právem předpokládal, že se vším všudy ztroskotala na nebezpečných útesech zátoky Twofold.

Tím končilo vyprávění týkající se kapitána Granta. Bylo doprovázeno novými bolestnými výkřiky. Teď ani major neměl důvod pochybovat o jeho věrohodnosti. Avšak po příběhu Britannie upjal se nyní zájem všech tím více k osobním osudům Ayrtonovým.

Listiny byly přece jasným důkazem, že Grant přežil se svými dvěma námořníky neštěstí právě tak jako Ayrton. Z osudů jednoho bylo možno právem soudit na osud ostatních. Ayrton byl tedy vyzván, aby vylíčil své příhody. Jeho vyprávění bylo prosté a krátké.

Trosečník, zajatý domorodým kmenem, byl odvečen do vnitrozemských krajů v povodí Darlingu, asi čtyři sta mil na sever od třicáté sedmé rovnoběžky. Tam žil ve veliké bídě, protože i sám kmen byl ubohý. Špatně s ním však domorodci nenakládali. Prožil dva roky

trudného otroctví. Ale naděje, že opět získá svobodu, Ayrtona neopouštěla. Číhal na nejmenší příležitost, aby se zachránil, přestože útěk byl spojen s četnými nebezpečími. Jedné noci v říjnu 1864 oklamal bdělost domorodců a zmizel v hlubinách obrovských lesů. Celý měsíc bloudil nesmírnými pustinami, živil se kořínky, požitelným kapradím a klovatinou z mimóz, ve dne se řídil podle slunce, v noci podle hvězd a nejednou už zoufal. Putoval tak přes bažiny, přes řeky a hory, po celé té neobydlené části pevniny, kterou prošlo na svých odvážných cestách jenom několik cestovatelů. Konečně došel k smrti vysílen do pohostinného domu Paddyho O'Moora, vstoupil zde do práce a našel šťastný život.

„A když Ayrton chválí mne,“ řekl irský osadník, když námořník své vyprávění ukončil, „musím pochválit i já jeho. Je to rozvážený a řádný člověk, dobrý pracovník, a bude-li chtít, zůstane dům Paddyho O'Moora nadlouho i domem jeho.“

Byl obklopen domorodci

Ayrton poděkoval Irovi pokývnutím a čekal, až mu budou položeny další otázky. Domníval se však, že oprávněná zvědavost jeho posluchačů byla ukojena. Mohl by nyní odpovídat jenom to, co už stokrát předtím opakoval. Glenarvan chtěl teď rozpřít rozhovor o tom, jaké nové plány by měla výprava stanovit, aby využila setkání s Ayrtonem a jeho zpráv, když se k námořníkovi obrátil major a řekl mu:

„Vy jste byl národním na Británii?“

„Ano,“ odpověděl Ayrton bez váhání.

Protože však pochopil, že majorova otázka vyvěrala z jistého, byť ne silného pocitu nedůvěry a pochybnosti, dodal:

„Při ztroskotání jsem si ostatně zachránil služební smlouvu.“

A vzápětí odešel ze společné jídelny, aby přinesl zmíněný doklad. Byl pryč necelou minutu. Ale Paddy O'Moore měl čas říci:

„Mylorde, ujišťuji vás, že Ayrton je počestný člověk. Za dva měsíce, co u mne pracuje, nemohu mu vytknout ani to nejmenší. Znal jsem příběh jeho ztroskotání a jeho zajetí. Je to spořádaný muž a zasluhuje vaší důvěry.“

Glenarvan chtěl odpovědět, že ani na okamžik nepochyboval o Ayrtonově pravdomluvnosti, když námořník vstoupil a předložil mu svou služební smlouvu. Doklad byl podepsán výpravci Britannie a kapitánem Grantem, jehož písmo Mary bezpečně poznala. V dokladu stálo, že „Tom Ayrton, námořník první třídy, zavazuje se sloužit jako národní na palubě trojstěžníku Britannia z Glasgowa“. Nemohlo být tedy déle pochybností o Ayrtonově totožnosti, protože by se dalo těžko předpokládat, že by tento doklad byl v

jeho rukou, kdyby mu nepatřil.

„A teď,“ pravil Glenarvan, „vyzývám vás všechny, abyste přispěli radou, a prosím, aby se ihned projednalo, co bude třeba podniknout. Vaše názory pro nás budou, Ayrtone, zvláště cenné a byl bych vám vděčen, kdybyste nám poradil.“

Ayrton okamžik přemýšlel a potom odpověděl takto:

„Děkuji vám, mylord, za to, že máte ke mně důvěru, a doufám, že vás nezklamou. Vyznám se poněkud ve zdejších krajích i v mravech domorodců, a budu-li vám moci nějak prospět...“

„To zcela jistě,“ odpověděl Glenarvan.

„Soudím tak jako vy,“ pokračoval Ayrton, „že kapitán Grant a jeho dva námořníci se zachránili; protože se však nedostali do anglických usedlostí, protože se mezitím neobjevili, jsem přesvědčen, že je stihl stejný osud jako mne a že jsou v zajetí nějakého domorodého kmene.“

„To opakujete, Ayrtone, tytéž důvody, které jsem již uplatňoval,“ řekl Paganel. „Trosečníci jsou zřejmě v zajetí domorodců, jak se toho také obávali. Máme však předpokládat, že byli zavlčeni tak jako vy na sever od sedmatřicáté rovnoběžky?“

„To rozhodně, pane,“ odpověděl Ayrton. „Nepřátelské kmeny jen zřídka sídlí poblíž okresů, které si Angličané podrobili.“

„To ovšem ztíží naše pátrání,“ řekl dosti zklamaně Glenarvan. „Jak najdeme stopy po zajatcích ve vnitrozemí tak velké pevniny?“

Po této poznámce se rozhostilo mlčení. Lady Helena se tázavě rozhlížela po svých družích, ale nedostávala žádnou odpověď. I Paganel zcela proti svému zvyku mlčel. Jeho obvyklá důvtipnost selhávala. John Mangles měřil dlouhými kroky společnou jídelnu, jako by se na palubě své lodi octl v nějaké nesnazi.

„A co byste udělal vy, pane Ayrtone?“ otázala se posléze lady Helena námořníka.

„Mylady,“ odpověděl rychle Ayrton, „nastoupil bych na Duncana a jel bych přímo k místu neštěstí. Tam bych se rozhodl podle okolností a snad i podle stop, které bych mohl náhodou nalézt.“

„Dobrá,“ řekl Glenarvan, „jenže musím počkat, až bude Duncan opraven.“

Konečně došel do domu Paddyho O'Moora

„Copak vaše loď je poškozena?“ otázal se Ayrton.

„Ano,“ odpověděl John Mangles.

„A těžce?“

„To ne, ale oprava vyžaduje nářadí, které nemáme na palubě. Jedno křídlo šroubu je

poroucháno a může být opraveno jenom v Melbournu.“

„Nemůžete plout pod plachtami?“ otázal se národní.

„Můžeme, jestliže však bude mít Duncan protivítr, bude potřebovat značný čas k cestě do zátoky Twofold, a do Melbournu rozhodně musíme.“

„Ať tedy do Melbournu jede!“ zvolal Paganel. „My se dostaneme do zátoky Twofold bez něho.“

„A jak?“ otázal se John Mangles.

„Napříč Austrálií, tak jako jsme šli napříč Amerikou, po třicáté sedmé rovnoběžce.“

„A Duncan?“ odtušil Ayrton se zvláštním zájmem o loď.

„Duncan přijede za námi, anebo my přijedeme za Duncanem, to bude záležet na okolnostech. Nalezneme-li cestou kapitána Granta, vrátíme se s ním do Melbournu. Dojdeme-li naopak při svém pátrání až k pobřeží, přijede Duncan za námi. Má někdo nějaké námitky proti tomuto plánu? Majore?“

„Ne,“ odpověděl Mac Nabbs, „pokud je cesta napříč Austrálií uskutečnitelná.“

„Dokonce tak snadno uskutečnitelná,“ odvětil Paganel, „že navrhuji lady Heleně a miss Grantové, aby jely s námi.“

„Mluvíte vážně, Paganele?“ otázal se Glenarvan.

„Naprosto vážně, lorde. Cesta je dlouhá nanejvýše tři sta padesát mil! Urazíme-li dvanáct mil denně, bude trvat necelý měsíc, a právě takovou dobu si vyžádá oprava Duncana. Ovšem kdybychom měli projet australským kontinentem pod menší šířkou, kdybychom jej měli procestovat v místech, kde je nejširší, projít těmi nesmírnými pouštěmi, kde jsou strašlivá vedra, zkrátka kdybychom měli vykonat to, oč se ještě nepokusili ani nejodvážnější cestovatelé, pak by to bylo něco jiného! Ale naše sedmatřicátá rovnoběžka protíná provincii, která by mohla být právě tak dobře někde v Anglii, protože v těchto končinách jsou silnice, železnice a hustě obydlená místa. Takovou cestu by bylo možno podniknout třeba v lehkém kočáru nebo v kolesce, která by byla ještě vhodnější. Je to projížďka z Londýna do Edinburghu, nic víc.“

„Ale co šelmy?“ řekl Glenarvan, neboť chtěl objasnit všechny případné námitky.

„V Austrálii nejsou žádné šelmy.“

„A divoši?“

„Na této šířce nejsou divoši a rozhodně nejsou tak krutí jako Novozéland'ané.“

„A trestanci?“

„V jižních provinciích Austrálie nejsou žádní trestanci, ti jsou jenom ve východních osadách. Provincie Viktorie je nejen všechny vyobcovala, nýbrž vydala zákon, v němž se zakazuje na jejím území pobyt propuštěným trestancům i z ostatních provincií.“

Viktoriánská vláda dokonce letos pohrozila plavební společnosti, že jí zastaví subvence, jestliže budou její lodi nakládat uhlí v přístavech v západní Austrálii, kde je trestancům pobyt povolen. Jak to, že jste to jako Angličan nevěděl?“

„Předně nejsem žádný Angličan,“ odpověděl Glenarvan.

„Pan Paganel má úplně pravdu,“ řekl Paddy O'Moore. „A nejenom provincie Viktorie, ale i Jižní Austrálie, Queensland, a dokonce Tasmánie vypovídají ze svých území deportované trestance. Za celou dobu, co mám tento statek, neslyšel jsem o jediném propuštění.“

„Já jsem taky žádného nepotkal,“ dodal Ayrton.

„Tak vidíte, přátelé,“ ujal se opět slova Paganel, „jen zcela málo divochů, žádné šelmy, žádní propuštění trestanci – něco takového by se dalo říci jen o málokteré evropské zemi! Platí tedy?“

„Co tomu říkáte, Heleno?“ otázal se Glenarvan.

„Jistě totéž co ostatní, milý Edvarde,“ odpověděla lady Helena a obrátila se ke svým druhům, „vzhůru na cestu!“

KAPITOLA VIII

ODJEZD

Jakmile se Glenarvan jednou rozhodl, nemíval ve zvyku váhat s uskutečněním své myšlenky. Když byl tedy Paganelův návrh přijat, dal okamžitě rozkaz, aby přípravy k odjezdu byly vykonány ve lhůtě co nejkratší. Odjezd byl stanoven na pozítří, 22. prosince. Jaké mohly být pravděpodobné výsledky této cesty přes Austrálii? Poněvadž bylo nesporně zjištěno, že Harry Grant tu je, mohla mít tato výprava veliký význam. Celkové vyhlídky na úspěch se tím jen zvyšovaly. Nikdo si nenamlouval, že naleznou kapitána přímo na třicáté sedmé rovnoběžce, po níž se měli neúchylně ubírat, ale bylo pravděpodobné, že někde narazí na kapitánovy stopy, a rozhodně je rovnoběžka vedla přímo k dějišti katastrofy. A tam bylo těžiště pátrání.

A kdyby se kromě toho Ayrton rozhodl, že se připojí k cestovatelům, že je převede přes lesy provincie Viktorie a že je dovede na východní pobřeží, pak zde byla další naděje na úspěch. Glenarvan to dobře věděl. Proto mu zvlášť záleželo na tom, aby si zajistil důležitou pomoc Grantova druha. Požádal tedy svého hostitele, zdali by mu nevadilo, kdyby Ayrtonovi nabídli, aby jejich výpravu doprovázel.

Paddy O'Moore k tomu svolil, i když ho mrzelo, že ztratí tak dobrého pracovníka.

„Nuže, Ayrtone, zúčastníte se naší výpravy na pomoc trosečníkům Britannie?“

Ayrton na tuto nabídku ihned neodpověděl. Ba zdálo se, že okamžik váhá. Potom po zralé úvaze řekl:

„Ano, mylord, půjdu s vámi. A i když vás snad nepřivedu na stopu kapitána Granta, dovedu vás aspoň na místo, kde loď ztroskotala.“

„Děkuji, Ayrton,“ odpověděl Glenarvan.

„Ještě jednu otázku, mylord.“

„Prosím, příteli.“

„Kde se setkáte s Duncanem?“

„V Melbournu, jestliže nebudeme musit přes celou Austrálii až na opačný břeh. Na východním břehu, jestliže nás pátrání zavede až k němu.“

„A co kapitán lodi...?“

„Kapitán bude čekat na mé příkazy v melbournském přístavu.“

„Dobře, mylord,“ řekl Ayrton, „počítejte se mnou.“

„Počítám, Ayrton,“ odpověděl Glenarvan.

Cestující Duncana vřele děkovali lodnímu mistru Britannie. Děti kapitána Granta zahrnuly námořníka projevy nejvřelejší lásky. Všichni vyjma Paddyho O'Moora se z jeho rozhodnutí radovali. Ir ztrácel v Ayrtonovi rozvážného a věrného pomocníka. Ale Paddy chápal, jakou váhu Glenarvan zřejmě přikládá účasti národního, a proto se s věcí smířil. Glenarvan hostitele požádal, aby mu obstaral dopravní prostředky k cestě přes Austrálii, a když tato záležitost byla dohodnuta, sjednali si ještě cestující, kdy se sejdou s Ayrtonem, a vrátili se na palubu.

Návrat byl radostný. Vše bylo teď jiné. Jakékoliv pochybnosti zmizely. Smělí zachránci už nebudou muset pátrat po třicáté sedmé rovnoběžce nazdařbůh. Nyní bylo nesporné, že Harry Grant našel útočiště na pevnině, a všichni pociťovali velikou radost, kterou dává jistota po přestálých nejistotách.

Cestující se vrátili na palubu

Půjde-li vše hladce, přistane za dva měsíce Duncan s Harrym Grantem u břehů Skotska!

Když John Mangles podporoval návrh, aby se cestovatelé pokusili o cestu napříč Austrálií, předpokládal ovšem, že tentokrát se výpravy zúčastní. Proto o tom hovořil s Glenarvanem. Uplatňoval nejrozmanitější důvody, to, jak je oddán lady Heleně i mylordovi samotnému, jak může být užitečný při organizování karavany i jak je zbytečný jako kapitán na palubě Duncana, zkrátka tisíce znamenitých důvodů kromě toho nejhlavnějšího, o němž nebylo třeba Glenarvana nijak přesvědčovat.

„Jen jedinou otázku, Johne,“ řekl Glenarvan. „Máte naprostou důvěru ke svému zástupci?“

„Naprostou,“ odpověděl John Mangles. „Tom Austin je dobrý námořník. Dovede Duncana na místo určení, spolehlivě loď opraví a přijede s ní ve stanovený den. Tom žije tělem i

duší povinností a kázní. Nikdy by nedokázal měnit nebo odkládat splnění rozkazu. Můžete se na něho, mylord, spolehnout jako na mne.“

„Pak souhlasím, Johne,“ odvětil Glenarvan, „pojedete s námi, protože nebude škodit,“ dodal s úsměvem, „budete-li při tom, až nalezneme otce Mary Grantové.“

„Oh mylord...!“ zakoktal John Mangles.

To bylo vše, co dokázal říci. Na okamžik pobledl a uchopil ruku, kterou mu podával lord Glenarvan.

Příštího dne se John Mangles, doprovázený lodním tesařem a námořníky nesoucími potraviny, vrátil na statek Paddyho O'Moora. Měl připravit po dohodě s Irem dopravní prostředky.

Očekávala ho celá rodina, ochotná pracovat podle jeho pokynů. Byl zde i Ayrton a neskřblil radami, neboť měl cenné zkušenosti.

Paddy i on se shodli v tom, že ženy mají jet ve voze s volským potahem a mužové na koních. Paddy mohl opatřit zvířata i povoz.

Povoz byl dvacet stop dlouhý vůz, potažený plachtou, měl čtyři plná kola bez špicí, loukotí a železných obručí, zkrátka pouhé dřevěné kotouče. Přední náprava byla příliš daleko od nápravy zadní a byla řízena tak primitivním mechanismem, že vůz nemohl dělat ostřejší zatáčky. K přední nápravě byla připevněna oj dlouhá třicet pět stop a podle oje mělo být zapřaženo šest spárovaných volů. Zvířata měla táhnout hlavou a šíjí, neboť měla být zapřažena jednak jhem připevněným nad jejich čely, jednak chomoutem přitaženým ke jhu železným klínem. Řídit takový úzký, dlouhý, kymácvý a vratký povoz a vést takové spřežení bodcem, to vyžadovalo velkou obratnost. Ale Ayrton se dobře zaučil na irské farmě a Paddy za jeho zručnost odpovídal. Byla tedy Ayrtonovi svěřena úloha formana.

Vůz neměl žádná pera, a nebyl proto nijak pohodlný. Museli však vzít zavděk tím, co bylo. Protože John Mangles nemohl na hrubé konstrukci vozu nic měnit, dal jej aspoň uvnitř upravit co nejpohodlněji. Především vůz rozdělil prkennou příčkou na dvě oddělení. Zadek byl určen za skladiště potravin, zavazadel a pojízdnou kuchyni Mr Olbinetta. Předek musil být zcela vyhrazen pro obě cestovatelky. Pod zručnou rukou tesařovou změnilo se toto oddělení v pohodlný pokojík s tlustým kobercem, toaletním stolkem a dvěma lůžky pro lady Helenu a Mary Grantovou. Silné kožené záclony mohly oddělení uzavřít a chránit proti nočnímu chladu. Při velkých lijácích zde v nejhorším naleznou útočiště i muži. Obvykle však budou muži nocovat pod stanem. John Mangles se snažil stěsnat na malém prostoru vše, co dvě ženy potřebují, a to se mu také podařilo. Lady Heleně a Mary Grantové se nemělo v tomto pojízdném pokojíku příliš stýskat po pohodlných kabinách Duncana.

S cestovateli to bylo prostší: sedm statných koní bylo vybráno pro lorda Glenarvana, Paganela, Roberta Granta, Mac Nabbse, Johna Manglese a oba námořníky, Wilsona a Mulradyho, kteří doprovázeli svého pána i na této výpravě. Ayrton měl přirozeně místo na kozlíku vozu a Mr Olbinett, kterého jízda na koni nijak nevábila, hodlal se velmi pohodlně zařídít v oddělení zavazadel.

Měl připravit dopravní prostředky

Koně a voli se pásli na loukách kolem statku a nebylo těžké sehnat je dohromady až před samým odjezdem.

Když John Mangles vše zařídil a udělil rozkazy lodnímu tesaři, vrátil se s irskou rodinou na palubu. Irové chtěli oplatit lordu Glenarvanovi návštěvu na palubě jeho lodi. Ayrton pokládal za vhodné přidružit se k nim také, a tak všichni kolem čtvrté hodiny vystoupili v Johnově doprovodu na lodní můstek Duncana.

Byli přivítáni s otevřenou náručí. Glenarvan nabídl hostům večeři. Chtěl učinit zadosť společenské povinnosti a návštěvníci rádi přijali v jídelně jachty oplátku za své australské pohostinství. Paddy O'Moore byl okouzlen. Zařízení kabin, čalouny, gobelíny i celé javorové a palisandrové palubní stavby vyvolávaly jeho obdiv. Ayrton naopak chválil tento nákladný přepych jen mírně.

Národní Britannie posuzoval jachtu z hlediska námořníka. Prohlédl si ji v podpalubí, sestoupil až do šroubové komory, prohlédl si stroj, vyptal se na jeho výkonnost a spotřebu, prozkoumal zásobníky uhlí, zásobárnu, prachárnu, a zvláště se zajímal o zbrojnici, o dělo připevněné na předřovém nástavku a o jeho dostřel. Glenarvan viděl, že mluví s odborníkem. Poznával to zcela jasně podle Ayrtonových odborných dotazů. Národní posléze ukončil prohlídku, když posoudil ještě stěžňoví a lanoví.

„Máte pěknou loď, mylorde,“ řekl.

„Hlavně dobrou,“ odpověděl Glenarvan.

„Jakou má tonáž?“

„Má výtlak dvě stě deset tun.“

„Nebudu se příliš mýlit,“ prohodil Ayrton, „když budu tvrdit, že Duncan lehce udělá při plné páře patnáct uzlů?“

„Přijďte klidně na sedmnáct,“ odpověděl John Mangles, „a dostanete správné číslo.“

„Sedmnáct!“ zvolal národní. „Ale pak ho nedohoní ani nejlepší válečná loď!“

„Žádná!“ odpověděl John Mangles. „Duncan je skutečná závodní jachta a nedá se prakticky předstihnout.“

„Ani pod plachtami?“ otázal se Ayrton.

„Ani pod plachtami.“

„Pak ovšem, mylorde, a vy, kapitáne,“ odpověděl Ayrton, „přijměte poklonu od námořníka, který ví, co je to dobrá loď.“

„Milý Ayrtone,“ odvětil Glenarvan, „můžete zůstat na naší jachtě; záleží jenom na vás, aby se naše loď stala vaší lodí.“

„Snad se k tomu odhodlám, mylorde,“ řekl prostě nálodní.

V té chvíli přišel lordovi oznámit Mr Olbinett, že je prostřeno k večeři. Glenarvan a jeho hosté zamířili k nástavbě.

„Chytrý chlapík, ten Ayrton,“ řekl Paganel majorovi.

„Až příliš chytrý!“ zamumlal Mac Nabbs, protože jemu, i když snad bez důvodu, se nijak nelíbily tvář a chování nálodního.

Při večeři vyprávěl Ayrton mnoho zajímavých podrobností o australské pevnině. Znal ji dokonale. Dotázal se, kolik námořníků vezme Glenarvan s sebou na výpravu, a když se dověděl, že lorda mají doprovázet jenom dva z nich, Mulrady a Wilson, byl skoro překvapen. Nabádal Glenarvana, aby si utvořil družinu z nejlepších námořníků, Duncana. Dokonce na tomto návrhu trval, což – mimochodem řečeno – mohlo rozptýlit jakékoli majorovo podezření.

„Při naší cestě přes Jižní Austrálii,“ řekl Glenarvan, „snad přece nehrozí žádné nebezpečí?“

Bylo dáno znamení k odjezdu

„Žádné,“ spěšně odpověděl Ayrton.

„Nechme tedy na palubě co nejvíce lidí. K obsluze plachtoví i k opravě lodi jich bude na Duncanu třeba. Záleží hlavně na tom, aby se loď včas dostala na místo, které jí bude dodatečně oznámeno. Neoslabujme její posádku!“

Ayrton patrně pochopil Glenarvanův názor a již nenaléhal.

Když nadešel večer, Skotové a Irové se rozloučili. Ayrton a rodina Paddyho O'Moora se vrátili na statek. Koně a vůz měli být připraveni na zítřek. Odjezd výpravy byl stanoven na osmou hodinu ráno.

Lady Helena a Mary Grantová pak přistoupily k posledním přípravám. Byly krátké a zejména zdaleka ne tak pečlivé jako přípravy Jacquese Paganela. Učenec strávil značnou část noci tím, že rozebíral, čistil, sestavoval a opět rozebíral čočky svého dalekohledu. Proto ještě spal, když ho příštího dne za svítání přišel major s halasem probudit.

John Mangles dal mezitím na statek dopravit zavazadla. Na cestovatele čekal člun a všichni bez otálení nasedli. Mladý kapitán dal Tomu Austinovi poslední rozkazy. Zvláště mu kladl na srdce, aby čekal v Melbourne na rozkazy lorda Glenarvana a za všech okolností je

přesně vykonal.

Starý námořník Johnu Manglesovi odvětil, že se na vše může spolehnout. Jménem mužstva přál lordovi mnoho zdaru v jeho výpravě. Člun odrazil a vzduchem zaburácelo hromové hurá.

Za deset minut dorazil člun ke břehu. O čtvrt hodiny později byli již cestovatelé na irském statku.

Vše bylo připraveno. Lady Helena se kochala svým pokojíkem. Zvláště se jí líbil obrovský vůz z mohutných fošen na primitivních kolech. Šest spárovaných volů vyhlíželo velmi patriarchálně a to se k vozu hodilo. Ayrton očekával s bodcem v ruce rozkazy svého nového pána.

„I hrome,“ řekl Paganel, „tohle je pořádný vůz a bude jistě lepší než všechny dostavníky na světě. Může si člověk přát něco lepšího než dům, který se pohybuje, jede a zastaví, kde je ti libo?“

„Doufám, pane Paganele,“ odpověděla lady Helena, „že mne poctíte návštěvou v mých salónech.“

„Jistěže, mylady,“ odvětil učenec, „a bude to pro mne ctí! Máte přijímací dny?“

„Pro své přátele budu doma vždycky,“ odpověděla lady Helena se smíchem, „a vy jste...“

„Nejoddanější ze všech, mylady,“ dvorně se uklonil Paganel.

Jejich zdvořilůstky přerušil příchod sedmi osedlaných koní, které přiváděl jeden ze synů Paddyho. Lord Glenarvan zaplatil Irovi za všechno, co pro ně opatřil, a nadto mu vřele poděkoval. Těch díků si počestný osadník cenil přinejmenším tolik jako obdržených peněz. Po chvíli bylo dáno znamení k odjezdu. Lady Helena a miss Grantová usedly do svého oddělení, Ayrton na kozlík a Olbinett do zadní části vozu. Glenarvan, major, Paganel, Robert, John Mangles i oba námořníci, všichni ozbrojeni puškami a revolvery, vyhoupli se na koně. Paddy O'Moore zvolal: „Sbohem!“ a celá rodina sborem opakovala jeho pozdrav. Ayrton vydal zvláštní zvuk a pobodl své dlouhé spřežení. Vůz se hnul, dubové fošny zapraskaly, nápravy zaskřípěly v nábojích kol a zakrátko se pohostinná farma počestného Ira ztratila v záhybu cesty.

KAPITOLA IX

PROVINCIE VIKTORIE

Bylo 23. prosince 1864. Prosinec, tak smutný, tak nevlídný a vlhký na severní polokouli, měl by se na tomto kontinentě jmenovat červen. Astronomicky zde bylo už dva dni léto, protože slunce dosáhlo obratníku Kozoroha 21. prosince a nyní se jeho pohyb nad obzorem zkracoval denně o několik minut. Nová cesta lorda Glenarvana měla tedy probíhat v

nejteplejším ročním období a v takřka tropickém slunečním žáru.

Anglické državy se v této části Tichomoří souhrnně nazývají Australasie. Tvoří je Nové Holandsko, Tasmánie, Nový Zéland a několik okolních ostrovů. Australský kontinent sám je rozdělen na rozsáhlé, ale nestejně veliké a nestejně bohaté kolonie. Kdo se podívá na moderní mapy Petermannovy nebo Preschoellovy, je především překvapen tím, jak jsou hranice tamních kolonií přímočaré. Angličané vyměřili smluvní linie a ty rozdělují zdejší velké provincie jako podle nějaké šňůry. Neohlíželi se ani na horské hřebeny, ani na toky řek, ani na klimatické rozdíly, ani na různost ras. Jednotlivé kolonie spolu hraničí v pravých úhlech a zapadají do sebe jako dýhy. Na jejich přímočarém a pravoúhlém uspořádání je vidět práci geometra, nikoliv geografa. Jenom pobřeží a jeho rozmanité křivky, fjordy, zátoky, mysy a limany proti tomu za celou přírodu protestují svou půvabnou nepravidelností.

Tento šachovnicový vzhled vždycky a zcela právem dráždil vznětlivého Paganela. Kdyby patřila Austrálie Francii, byli by francouzští zeměpisce zcela jistě nehali zálibu v úhelnících a pravítkách tak daleko.

Tehdy bylo na tomto velikém tichomořském ostrově šest provincií: Nový Jižní Wales s hlavním městem Sydney; Queensland s hlavním městem Brisbane; provincie Viktorie s hlavním městem Melbourne; Jižní Austrálie s hlavním městem Adelaide; Západní Austrálie s hlavním městem Perth a konečně Severní teritorium prozatím bez hlavního města. Toliko pobřeží jsou osídlena kolonisty. Jen několik málo důležitějších měst se odvážilo nějakých dvě stě mil do vnitrozemí. Naproti tomu nitro pevniny, tedy plocha rovnající se dvěma třetinám Evropy, je takřka úplně neznámé.

Třicátá sedmá rovnoběžka naštěstí neprobíhá nesmírnými pustinami a nepřístupnými končinami, které stály vědu tolik obětí. Glenarvan by je byl nedokázal překonat. Měl projet jenom jižní částí Austrálie a tu tvořil úzký pás provincie Adelaide, plná šíře provincie Viktorie a konečně vrchol vzhůru obráceného trojúhelníku, který tvoří Nový Jižní Wales.

Od mysu Bernouilliho bylo k hranicím provincie Viktorie necelých šedesát dva mil. To byly nanejvýš dva dni jízdy a Ayrton předpokládal, že pozítří večer budou nocovat v Aspley, nejzápadnějším městě provincie Viktorie.

Na začátku každé cesty jedou jezdcí i koně vždycky s chutí. Zápal jezdců nevádí, ale čilost koní bylo jistě vhodné krotit. Kdo chce dojet daleko, musí šetřit svého koně. Bylo tedy rozhodnuto, že výprava urazí denně nejvýše pětadvacet až třicet mil.

Nehledě k tomu, že rychlost koní bylo nutno řídit podle pomalejší chůze volů, opravdových mechanických strojů, kteří ztrácejí na čase to, co vydávají na síle. Vůz a lidé i zásoby v něm tvořili jádro karavany, pojízdnou tvrz. Jezdcí se sice mohli projíždět krajem po obou

jeho stranách, ale nesměli se od vozu odtrhnout.

„Prérie moskytů“

A tak protože nebyl stanoven žádný cestovní řád, mohl každý do jisté míry dělat, co chtěl, lovci se mohli projíždět plání, společenší lidé rozmlouvat s obyvatelkami vozu, filosofové společně filosofovat. Protože Paganel všechny tyto vlastnosti spojoval v jediné osobě, byl by mohl být všude zároveň.

Při cestě přes provincii Adelaide nedošlo k ničemu zajímavému. Několik mil se střídaly řady nevysokých, ale velice prašných kopců, široko daleko se prostírající lada, jimž se zde souhrnně říká buš, a prérie porostlé houštinami solnatého keře s hranatými listy, na nichž si rády pochutnávají ovce. Tu a tam bylo vidět několik „pig’s faces“, zvláštní novoholandský druh ovce s prasečí hlavou. Popásaly se mezi sloupy telegrafního vedení, nedávno zřízeného mezi Adelaide a pobřežím.

Red-Gum-Station

Dosud ty pláně připomínaly jednotvárné prostory argentinských pamp. Táž travnatá rovina. Týž jasně ohraničený obzor. Mac Nabbs tvrdil, že jsou v téže zemi, ale Paganel ujišťoval, že se kraj brzy změní. Po jeho ujištění všichni očekávali, že uvidí ještě překrásné věci.

Kolem třetí hodiny projížděl vůz širokým pásmem bez jediného stromu, nazývaným zde „Mosquitos Plains“ – „prérie moskytů“. Vědec mohl se zeměpiseckým uspokojením prohlásit, že toto pásmo je hodno svého jména. Dotěrný dvoukřídlý hmyz velice bolestně znovu a znovu štípal cestovatele i jejich zvířata. Hmyzu nikdo nemohl uniknout. Palčivost se dala zmírnit čpavkem z přenosné lékárničky. Paganel se nemohl přemoci a posílal ke všem čertům všechny ty zuřivé komáry, kteří zbodali jeho dlouhou postavu na nesčetných místech.

Kvečeru zpestřilo pláň několik živých plotů z akácií, tu a tam háječek bílých gumovníků, o něco dále přišli na čerstvou stopu vozu, potom uviděli stromy evropského původu, olivy, citrusy i zelené duby, a nakonec jeli podél dobře udržovaných ohrad. V osm hodin dorazili volí, pobízení Ayertonovým bodcem, do stanice Red-Gum.

Slovem stanice se označují vnitrozemské podniky, které se zabývají chovem dobytka, hlavním bohatstvím Austrálie. Chovatelům se říká „squatters“, tedy vlastně lidé usedlí, sedláci. „To squat“, sednout si na bobek, je skutečně první postavení každého osadníka vyčerpaného putováním po těchto nedozírných končinách.

Red-Gum-Station nebyl významný podnik. Ale Glenarvan zde byl srdečně přijat. Pod střechou osamělých hospodářství je pro cestovatele vždy prostřeno a každý australský

osadník je přívětivým hostitelem.

Příštího dne zapřáhl Ayrton volské spřežení hned za úsvitu. Chtěl dorazit ještě téhož večera na území Viktorie. Půda byla postupně stále nerovnější. Do nedohledna se vlnilo pásmo kopečků, pokrytých nachovým pískem. Vypadalo to jako obrovský, po pláni rozhozený rudý prapor, jehož záhyby se vzdouvají ve větru. Několik „malleyů“, bíle skvrnitých jedlí s rovným a hladkým kmenem, rozkládalo zde větve s tmavě zeleným jehličím nad žírnými pastvinami, po nichž se proháněla stáda dovádivých tarbíků. Později se objevily širé lány křovisek a mladých gumovníků, pak se skupiny rozestoupily, osamocené polokeře se změnily v stromy a objevila se první ukázka australských lesů.

Zatím se však blížily hranice Viktorie a vzhled krajiny se zřetelně měnil. Cestující cítili, že jedou po nové půdě. Ustavičně se drželi po přímé čáře, protože je žádná překážka, jezero nebo hora, nenutila měnit směr cesty. Vytrvale uskutečňovali v praxi první poučku z geometrie a přísně sledovali nejkratší dráhu od jednoho bodu ke druhému. Postupovali bez únavy a bez obtíží. Jejich rychlost se přizpůsobovala pomalému kroku volů, a i když ta pokojná zvířata nešla rychle, šla aspoň bez zastávky.

Tak urazila karavana ve dvou dnech šedesát mil a pětadvacátého večer dojela k osadě Aspley, prvnímu městu provincie Viktorie, položenému na sto čtyřicátém stupni východní délky ve wimerrském okrese.

Ayrton zavezl vůz do Crown's Inn, do „hotelu“ U koruny. Na stole se kouřilo z večere, která se skládala výhradně ze skopového upraveného na všechny způsoby.

Všichni hodně jedli, ale ještě více hovořili. Každý se chtěl poučit o zvláštnostech australského kontinentu, a tak zahrnoval zeměpisce otázkami. Paganel se nedal pobízet a popsal jim provincii Viktorii, které se přezdívá Šťastná Austrálie.

„Nesprávné označení!“ řekl. „Správnější by bylo nazývat ji Austrálií bohatou, protože se zeměmi je to jako s lidmi: bohatství ještě neznamena štěstí. Austrálie vděčí svým zlatým dolům za to, že je vydána napospas ničivé a divoké smečce dobrodruhů. Sami to uvidíte, až pojedeme přes zlatonosná území.“

„Kolonie Viktorie vznikla teprve nedávno, že?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano, mylady, existuje jenom třicet let. V úterý šestého června...“

„Ve čtvrt na osm večer,“ dodal major, neboť se rád posmíval Paganelovu puntičkářství v datech.

„Ne, ve tři čtvrti na sedm a pět minut,“ odtušil zeměpisec vážně, „založili Batmann a Falckner v zátocě u Port Phillipu osadu v těch místech, kde se dnes rozkládá velkoměsto Melbourne. Patnáct let byla kolonie částí Nového Jižního Walesu a spadala pod Sydney jako hlavní město. Ale v roce 1851 byla prohlášena za nezávislou a nazvána Viktorie.“

„A od té doby se rozrůstala?“ otázal se Glenarvan.

„Posuďte sám, můj vznešený příteli,“ odpověděl Paganel. „Toto jsou čísla poslední statistiky, a ať si o tom myslí Mac Nabbs co chce, neznám nic tak výmluvného jako číslíce.“

„Spust'te tedy,“ řekl major.

„Prosím. V roce 1836 měla portphillipská kolonie dvě stě čtyřicet čtyři obyvatele. Dnes jich má provincie Viktorie pět set padesát tisíc. Sedm miliónů stop vinic jí ročně dává sto dvacet jeden tisíc galonů vína. Tři sta tisíc koní cválá po jejích pláních a šest set sedmdesát pět tisíc dvě stě dvanáct kusů hovězího dobytka se popásá na jejích obrovských pastvinách.“

„A není tu také nějaké to vepřové?“ otázal se Mac Nabbs.

„Jistěže, majore, sedmdesát devět tisíc šest set dvacet pět kusů vepřového dobytka, prosím.“

„A kolik ovcí, Paganele?“

„Sedm miliónů sto patnáct tisíc čtyřicet tři, Mac Nabbsi.“

„Včetně té, kterou právě pojídáme, Paganele?“

„Ne, bez ní, protože ta už je ze tří čtvrtin snědena.“

„Výborně, pane Paganele!“ zvolala lady Helena a srdečně se rozesmála. „Musí se uznat, že jste v zeměpisných otázkách kovaný, a bratranec Mac Nabbs se bude marně namáhat, aby vás přistihl při nějaké chybě.“

„Ale to přece patří k mému povolání, mylady, znát tyto věci a poučit vás o nich, je-li třeba. Proto mi můžete věřit, když říkám, že v této zvláštní zemi nás čekají divy.“

„Ale zatím...“ odpověděl Mac Nabbs, který s oblibou zeměpisce popichoval, aby vydráždil jeho vznětlivost.

„Jen počkejte, vy netrpělivý majore!“ zvolal Paganel. „Sotva jste překročil hranice a už se pohoršujete! Tak já vám říkám, rozumíte, já vám opakuji a tvrdím, že zdejší země je nejzajímavější na světě. Její vznik, příroda, plody, podnebí i to, jak má jednu s povrchu země zmizet, udivovaly, udivují a budou udivovat všechny učence na světě. Představte si, přátelé, pevninu, jejíž břehy, a nikoliv její střed, se jako prvé vynořily kdysi z vln, podobny nějakému obrovskému prstenci; pevninu, v jejímž středu je možná podnes skryto napůl vypařené moře a jejíž řeky každým dnem více vysychají; pevninu, kde není vláha ani ve vzduchu, ani v zemi, kde stromy každoročně ztrácejí kůru, a ne listí, kde se listy stavějí k slunci hranou, a nikoliv plochou, takže nedávají stín, kde je mnoho nehořlavého dříví, kde se kamenné kvádry rozpouštějí v dešti, kde lesy jsou nízké a trávy obrovské; pevninu, kde je podivná zvířena, kde čtyřnožci mají zobáky (jako ježura a ptakopysk), takže

přírodovědci byli nuceni zvláště pro ně vytvořit nový řád ptakořitních, kde klokan poskakuje na nestejně dlouhých tlapách, kde skopci mají prasečí hlavu, kde lišky skáčou ze stromu na strom, kde jsou labutě černé, kde si myši dělají hnízda, kde atlasový pták (Kračík hedvábný, též atlasový nebo saténový pták. Kromě hnízd si staví jakési besídky, kam v době páření každým rokem odlétá. Do besídek snáší všechny strakaté a pestré předměty.) přijímá své opeřené přátele ve svých salónech, kde ptáci překonávají všechnu obrazotvornost jak rozmanitostí svého zpěvu, tak svými schopnostmi, kde jeden pták bije jako hodiny a druhý práská bičem jako vozka, jeden napodobuje brusiče a druhý odtikává vteřiny jako kyvadlo pendlovek, kde jeden vítá východ slunce smíchem a druhý oplakává večer jeho západ! Jaký to prapodivný a protismyslný kraj! Co je zde protikladů a jak je zde všechno proti přírodě! Plným právem o něm řekl učený botanik Grimard: »To je tedy ta Austrálie, jakoby parodující zákony všehomíra, anebo spíše výzva vmetená do tváře ostatního světa!«,

Zdálo se, že rychle se valící Paganelova tiráda se vůbec nikdy nezastaví. Výmluvný tajemník Zeměpisné společnosti se už neovládal. Rozohňoval se a rozohňoval, mohutně máchal rukama a vidličkou ohrožoval své sousedy u stolu. Posléze však byl jeho hlas přehlušen hřímavými ovacemi a teprve pak umkl.

Nikdo samozřejmě nepomýšlel na to, aby po takovém výčtu australských zvláštností žádal po Paganelovi více. A přece si nemohl major odpustit klidnou poznámku:

„A to je všechno, Paganele?“

„Ne, zdaleka ne!“ odsekl učenec s novým zápalem.

„Jakže?“ otázala se lady Helena zvědavě. „To je v Austrálii ještě něco neobyčejného?“

„Ano, mylady, její podnebí! To je tak zvláštní, že překonává i její výtvoř.“

„Jděte!“ zvolali všichni Paganelovi posluchači.

„Nemám na mysli zdravotní vlastnosti australského kontinentu: že je tak bohatý na kyslík a tak chudý na dusík, že zde nejsou vlhké větry, protože pasátní větry vanou rovnoběžně s jeho pobřežím, že většina nemocí, počínajíc tyfem a končíc spálou a chronickými nemocemi, se zde nevyskytuje.“

„To však je nemalá přednost,“ řekl Glenarvan.

„Jistěže, ale to nemám na mysli,“ odpověděl Paganel. „Zdejší podnebí má vlastnost přímo... nepravděpodobnou.“

„A jakou?“ otázal se John Mangles.

„Vy mi to nebudete věřit.“

„Ale budeme,“ zvolali jeho posluchači vrcholně napjati.

„Co je tedy s tím počasím?“

„Dělá lidi lepšími!“

„Lepšími!“

„Ovšem,“ odpověděl učenec přesvědčivě. „Lepšími lidmi! Zde kovy na vzduchu nerezavějí a lidé také ne. Zdejší čisté a suché ovzduší všechno rychle bělí, prádlo i duše. A v Anglii byly dobře známy ctnosti tohoto podnebí, když bylo rozhodnuto, že budou do této země posíláni lidé, aby se zde napravili.“

„Cože? Tento vliv je opravdu znatelný?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano, mylady, na zvířatech i na lidech.“

„Nežertujete, pane Paganele?“

„Nežertuji. Koně i dobytek jsou zde nápadně poslušní. Uvidíte.“

„To není možné!“

„Ale je! Zločinci dopravení na tento obrozující a ozdravující vzduch se zde polepší v několika letech. Jeho účinky jsou lidumilům dobře známy. V Austrálii se zlepší každá povaha.“

„Jakým se však stanete potom vy, pane Paganele, když jste už teď tak dobrý?“ řekla lady Helena. „Jakým vy se stanete v této privilegované zemi?“

„Znamenitým člověkem, mylady,“ odpověděl Paganel, „stanu se prostě znamenitým člověkem!“

KAPITOLA X

WIMERRA RIVER

Příštího dne, 24. prosince, vyrazili časně zrána. Horko už bylo značné, avšak snesitelné, cesta téměř rovinná a dobře sjízdná pro koně. Družina projížděla řídkým křovím. Večer se po celodenní jízdě utábořila na březích Bílého jezera se slanou vodou, která se nedala pít.

Jacques Paganel tam musil přiznat, že toto jezero není o nic více bílé než Černé moře černé, Rudé moře rudé, Žlutá řeka žlutá a Modré hory modré. Z vědecké ješitnosti se sice silně přel, ale jeho názory nezvítězily.

Mr Olbinett připravil večeři s obvyklou pečlivostí. Zanedlouho pak cestovatelé, jedni ve voze, druzí pod stanem, usnuli i přes plačtivé vytí dingů, australských šakalů.

Za Bílým jezerem se rozkládala nádherná rovina, pestře posetá kopretinami. Když se příštího dne Glenarvan a jeho druhové probudili, divže nezatleskali nádherné scénérii, prostírající se před jejich zraky. Vyjeli. Jenom několik dalekých pahorků prozrazovalo zvýšení půdy. Až k obzoru byly jenom louky a květy, hýřící jarními barvami. Modré jiskřičky drobnolistého lnu se snoubily s rudým šarlatem zvláštního zdejšího paznehtníku. Půda prosycená solí se ztrácela pod merlíky, lebedami a botvinami, hned sinavými, hned

červenavými, z rodu slaměnek, které všechno zaplavovaly. Jsou to rostliny pro průmysl užitečné, protože jejich spalováním a louhováním se získává znamenitá soda. Paganel se uprostřed květů stával botanikem a nazýval tyto rozmanité výtvořky jejich jmény; a při své zálibě vyjadřovat všechno čísly neopominul říci, že až doposud se napočítalo v australské květeně na čtyři tisíce dvě stě druhů, rozdělených do sto dvaceti řádů.

Později, když vůz rychle ujel deset mil, projížděl mezi vysokými háji akácií, mimóz a bílých gumovníků, které mají nejrozmanitější květy. Rostlinná říše nebyla v tomto kraji hojně zavodněných plání nijak nevděčná k slunci a ve vůních a barvách vracela to, co jí slunce dávalo v paprscích.

Říše živočišná již byla skoupější ve svých výtvořech. Po pláni poskakovalo několik kasuárů, ale nebylo možné se jim přiblížit. Majorovi se však podařilo obratně skolit kulkou do boku velmi vzácného živočicha, který pozvolna vymírá. Byl to „jabiru“, obrovský jeřáb anglických osadníků. Tento pták byl vysoký pět stop a jeho černý, široký, kuželovitý a silně zašpičatělý zobák byl dlouhý osmnáct palců. Fialové a nachové žíhání hlavy ostře kontrastovalo s lesklou zelení krku, zářivou bělostí hrudi a prudkou červení dlouhých nohou. Příroda jako by na něm vyplývala celou paletu základních barev.

Všichni se tomuto ptáku velmi obdivovali a major by si snad odnesl palmu prvenství toho dne. Ale Robert o několik mil dále narazil na nevzhledné zvíře, napůl ježka, napůl mravenečníka, prostě znetvořenou bytost, jako byli živočichové prvotních věků tvorstva, a statečně je ubil k smrti. Z vroubkované tlamy visel zvířeti roztažený, dlouhý a lepkavý jazyk, kterým lapal mravence, svou hlavní potravu.

„To je přece ježura!“ řekl Paganel a tak označil tohoto savce pravým jménem. „Už jste někdy viděli takové zvíře?“

Byl to „jabiru“, obrovský jeřáb

„Je strašné,“ odpověděl Glenarvan.

„Strašné, ale zajímavé,“ odtušil Paganel. „A kromě toho je australskou zvláštností a marně bychom je hledali v kterékoliv jiné části světa.“

Paganel si chtěl přirozeně vzít ošklivou ježuru s sebou a uložit ji do oddělení zavazadel. Ale Mr Olbinett se proti tomu postavil tak rozhořčeně, že se vědec vzdal přání uchovat si tuto zvláštnost.

Téhož dne překročili cestovatelé sto čtyřicátý prvý stupeň délky o třicet minut. Zatím viděli jen málo osadníků i málo squatterů. Země se zdála pustá. Po domorodcích nebylo ani stopy, protože divoké kmeny kočují mnohem severněji, v nesmírných pustinách zavlažovaných přítoky Darlingu a Murraye.

Ale Glenarvanově družině se naskytla zajímavá podívaná. Měla možnost spatřit jedno z těch obrovských stád, která odvážní spekulanti přivádějí z východních hor až do provincií Viktorie a Jižní Austrálie.

Kolem čtvrté hodiny odpoledne upozornil John Mangles na to, že tři míle před nimi se valí až k obloze obrovský sloup prachu. Co bylo příčinou tohoto jevu? To bylo velmi těžké říci. Paganel se klonil k tomu, že je to nějaký vzdušný úkaz, a jeho živá obrazotvornost již pro něj hledala přirozené vysvětlení. Ale Ayrton ho zastavil v říši dohadů, do níž se učenec tak rychle vydal, a prohlásil, že prach zvířilo pochodující stádo.

Náhodní se nemýlil. Husté mračno se blížilo. A z mračna k nim doléhalo bučení, ržání a mečení. Do této pastorální symfonie se mísily i lidské zvuky v podobě výkřiků, hvízdání a klení.

Z hlučícího mraku se vynořil muž. Byl to přední honák té čtyřnohé armády. Glenarvan mu vyjel vstříc a bez otálení se s ním seznámil. Honák, či podle jeho skutečného názvu „stockkeeper“, byl majitelem části stáda. Jmenoval se Sam Machell a opravdu přicházel z východních provincií a směřoval do Portlandské zátoky.

Machellovo stádo tvořilo dvanáct tisíc sedmdesát pět kusů, z toho tisíc volů, jedenáct tisíc skopců a sedmdesát pět koní. Všechna tato zvířata byla zakoupena na pláních Modrých hor hubená a přicházela se vypást na vydatné pastviny Jižní Austrálie, kde jsou prodávána s velkým ziskem. A tak měl Sam Machell při výdělku dvou liber na volu a půl libry na skopci získat padesát tisíc franků. Byl to veliký obchod. Ale jaké trpělivosti, jaké energie bylo třeba, aby bylo celé to jankovité stádo dohnáno na místo určení, a jaké obtíže bylo nutno překonávat! Výdělek, který přináší tvrdé zaměstnání stockkeepera, je těžce zasloužený!

Sam Machell stručně vyprávěl svůj příběh a stádo zatím pokračovalo v cestě mimózovými háji. Lady Helena, Mary Grantová a jezdci sestoupili na zem, usadili se ve stínu rozložitého gumovníku a naslouchali vyprávění stockkeepera.

Sam Machell vyjel před sedmi měsíci. Denně urazil okolo deseti mil a jeho nekonečná cesta měla trvat ještě tři měsíce. Jako pomocníky měl s sebou při té namáhavé cestě dvacet psů a třicet mužů, z toho pět černochů, kteří dovedli velmi obratně najít stopy zatoulaného dobytka. Šest vozů postupovalo za armádou. Honáci, vyzbrojení biči, jejichž násada je dlouhá osmnáct palců a řemínek devět stop, projížděli mezi řadami dobytka a hned zde, hned onde zjednávali často porušovaný pořádek, zatímco lehká kavalérie psů pobíhala po okrajích.

Cestovatelé se obdivovali tomu, jak spořádaně stádo postupuje. Různé druhy šly odděleně, protože volí a divocí skopci se špatně snášejí; volí se totiž nikdy nechtějí pást tam, kudy šli

skopci. Proto bylo nutno postavit voly do čela, a tak šli, rozdělení do dvou praporů, vpředu. Následovalo pět pluků skopců pod velením dvaceti honáků a četa koní jako zadní voj.

Sam Machell upozornil své posluchače na to, že vojevůdci této armády nejsou ani psi, ani lidé, ale několik volů, bystrých „leadrů“, jejichž autoritu ostatní zvířata uznávala. Šli v první řadě s dokonalou vážností, a protože pudově volili nejlepší cestu, pokládali za své samozřejmé právo, že je s nimi ohleduplně zacházeno. A honáci k nim byli opravdu šetrní, neboť stádo poslouchalo voly bezvýhradně. Když se však volům zachtělo zůstat stát, bylo nutno podřídít se jejich vrtochu, a jestliže se voli sami nedali na další cestu, lidé se marně pokoušeli jít po zastávce dále.

Stockkeeper uvedl několik podrobností, jež doplnily historii této výpravy, hodné toho, aby byla popsána, ne-li přímo vedena, slavným řeckým vojevůdcem Xenofontem. Pokud táhla armáda rovinou, bylo to ještě dobré. Nebylo překážek a ani práce nebyla namáhavá. Zvířata se popásala cestou, napájela se z nespočetných lučních potoků, spala v noci, pochodovala ve dne a poslušně se sbíhala na zaštekání psů. Více obtíží se vyskytovalo teprve v hlubokých vnitrozemských lesích a v eukalyptových a mimóзовých hvozdech. Čety, prapory a pluky se pomíchávaly anebo rozptylovaly a bylo třeba značného času, než byly sehnány opět dohromady. Když naneštěstí zbloudil i některý leader, bylo nutno jej nalézt za každou cenu, protože jinak hrozil všeobecný zmatek, a černoši často strávili celé dny obtížným hledáním. Když se spustily velké lijáky, odmítala líná zvířata jít dále a za silných bouří se těchto hrůzou nepříčetných zvířat zmocňovala bezmezná panika.

Ale stockkeeper přemáhal všechny tyto nové a nové potíže svou energií a čilostí. Postupoval. Míle se přidávala k míli. Pláně, lesy a hory zůstávaly vzadu. Avšak při přechodu řek museli honáci připojit k tolikerým vlastnostem vlastnost nejdůležitější, trpělivost, na vše připravenou trpělivost, kterou nesměly zlomit nejen hodiny, nejen dny, nýbrž ani týdny. Tehdy býval stockkeeper zastavován na březích vodního toku, jehož proud nebyl nepřekročitelný, ale přesto je zadržel. Překážkou byla totiž svéhlavost stáda: zdráhalo se přejít. Voly se napili vody a obrátili se nazpět. Skopci se rozbíhali na všechny strany, jen aby nemuseli překonávat vodní živel. Čekalo se do noci, aby bylo stádo dovedeno k řece za tmy, ale opatření se neseťkalo s úspěchem. Berani byli násilím hozeni do vody, ale ovce se neodvážily za nimi. Honáci zkoušeli donutit stádo k cestě tím, že po několik dní ponechali zvířata bez vody, avšak stádo se obešlo bez napájení a ani pak se neodvážilo do řeky. Jehňata byla přenesena na druhý břeh v naději, že ovce přiběhnou na jejich nářek; jehňata mečela a ovce se na protějším břehu ani nepohnuly. Tak to trvalo někdy celý měsíc a stockkeeper již nevěděl, co počít s tou svou mečící, řehtající a bučící armádou. Pak jednoho krásného dne bez důvodu, z nějakého vrtochu, bůhví proč a jak dostal se nějaký oddíl přes

řeku, a tu nastala nová svízele: honáci musili stádu zabránit, aby se nevrhlo do řeky v nepořádku. V řadách nastal zmatek a mnoho zvířat utonulo v peřejích.

Takové byly podrobnosti vyprávěné Samem Machellem. Za jeho vyprávění přešla spořádaně velká část stáda. Byl čas, aby dohonil čelo své armády a vybral nejlepší pastviny. Rozloučil se tedy s lordem Glenarvanem, vyšvihl se na výtečného domorodého koně, kterého držel jeden z jeho mužů za oprat', a všichni jeho posluchači mu srdečně stiskli ruku. Za několik okamžiků jim zmizel v prašném víru.

Vůz se vydal opačným směrem opět na cestu, kterou na okamžik přerušil, a zastavil se až večer na úpatí hory Talbotovy.

Tehdy Paganel moudře poznamenal, že je 25. prosince – vánoce, tolik slavené v anglických rodinách. Ale stevard na to nezapomněl a za bohatou večeři, podávanou pod stanem, sklídil upřímná blahopřání hodovníků. Nutno říci, že Mr Olbinett překonal skutečně všechno očekávání. Ze svých zásob mohl vzít hojnost evropských jídel, jaká jsou v australských pustinách skutečnou vzácností. Při této nádherné štědrovečerní hostině se podávala sobí kýta, uzený losos, ječný a ovesný koláč, bylo tu dost čaje, množství whisky a několik lahví portského. Všem se mohlo zdát, že jsou ve velké zámecké jídelně na Malcolmu uprostřed Skotské vysočiny.

Při této hostině nechybělo skutečně nic, počínaje zázvorovou polévkou a konče jemnou paštikou. Ale Paganel se domníval, že je nutno doplnit ji ještě plody divokého pomerančovníku, který rostl na úpatí pahorku. Bylo to „maccaly“ domorodců. Jeho plody nemají valnou chuť, ale roztlučená jádra pálí v ústech jako pepř. Zeměpisec se odhodlal jíst je z lásky k vědě tak svědomitě, že mu patro přímo hořelo, a tak nemohl odpovídat na dotazy o zvláštěnostech australských pouští, jimiž ho major zasypával.

Příštího dne, 26. prosince, nedošlo k žádné příhodě, která by zasluhovala zmínky. Dojeli k pramenům Norton Creeku a později ke zpola vyschlé řece Mackenzie. Počasí bylo krásné a horko snesitelné, neboť vál jižní vítr a ochlazoval vzduch, podobně jak to činí na severní polokouli vítr severní. Paganel na to upozorňoval svého přítele Roberta Granta.

„Je to naše štěstí,“ dodal, „protože na jižní polokouli jsou průměrné teploty vyšší než na polokouli severní.“

„A proč?“ otázal se mladý Robert.

„Proč, Roberte?“ odpověděl Paganel. „Nikdy jsi neslyšel o tom, že Země je v zimě blíže Slunci?“

„To ano, pane Paganele.“

„A že zimní chlad je jenom důsledek toho, že sluneční paprsky dopadají na zem šikmo?“

„Samozřejmě.“

„Tak vidíš, chlapče, a právě z téhož důvodu je na jižní polokouli tepleji.“

„Tomu nerozumím,“ odvětil Robert užasle.

„Přemýšlej tedy,“ odpověděl Paganel, „jaká je zde v Austrálii u protinožců roční doba, když my máme u nás v Evropě zimu?“

„Léto,“ řekl Robert.

„Nu tak, protože právě v této době je Země méně vzdálena od Slunce... rozumíš?“

„Rozumím...“

„... je léto v jižních krajích pro tuto menší vzdálenost teplejší než léto v severních krajích.“

„Pravda, pane Paganele.“

„Když tedy říkáme, že Slunce je Zemi blíže v zimě, je to pravda jenom pro nás, obyvatele severní části zeměkoule.“

„To jsem si právě neuvědomil,“ odpověděl Robert.

„Tak vidíš, chlapče, a teď už si to zapamatuj.“

Robert si rád vzal k srdci toto ponaučení a nakonec se ještě dozvěděl, že průměrná teplota v provincii Viktorii dosahuje tří stupňů Celsia.

Večer se družina utábořila pět mil za jezerem Lonsdaleovým, mezi horou Drummondovou, která se zdvihala na severu, a horou Drydenovou, jejíž střední vrcholek překrýval jižní horizont.

Příštího dne v jedenáct hodin dorazil vůz k břehům Wimerry na sto čtyřicátém třetím poledníku.

Průzračné vody půl míle široké řeky plynuly mezi dvěma vysokými řadami gumovníků a akácií. Několik nádherných myrtovitých stromů, mezi jinými i *Metrosideros speciosa*, zdvihalo zde do výše patnácti stop své dlouhé a splývavé větve, ozdobené červenými květy. Tisíce ptáků, žluvy, pěnkavy, zlatokřídlí holubi, nemluvě ani o žvatlavých papoušcích, poletovalo v zeleném větroví. Pod nimi se projížděl na vodní hladině párek bázlivých a plachých černých labutí. Tento vzácný pták australských řek záhy zmizel v zákrutech Wimerry, která rozmarně zavlažovala zdejší půvabný kraj.

Vůz se mezitím zastavil na travnatém koberci, jehož trásně splývaly do dravých vod. Nikde zde nebyl ani vor, ani most. Přesto se výprava musila přes řeku dostat. Ayrton se snažil najít vhodný brod. Čtvrt míle proti proudu se mu zdála řeka méně hluboká a na tomto místě se rozhodl přejít na druhý břeh. Několikerým sondováním se ukázalo, že je zde jenom na tři stopy hloubky. Při tak mělkém dně se tedy mohl vůz odvážit do řeky bez velkého nebezpečí.

„Není možno překročit řeku jinak?“ otázal se Glenarvan nálodního.

„Není, mylorde,“ odpověděl Ayrton, „ale já nepokládám tento přechod za nebezpečný.“

„Podaří se nám přejít.“

„Lady Glenarvanová a miss Grantová by snad měly opustit vůz?“

„Ale ne. Voli mají pevné nohy a ujišťuji vás, že je udržím ve správném směru.“

„Kupředu, Ayrtone,“ odpověděl Glenarvan, „věřím vám.“

Jezdci obklopili těžkopádný vůz a družina vstoupila odhodlaně do řeky. Když se vozy pokoušejí přebrodit v podobných místech, bývají obvykle obklopeny řetězem prázdných sudů, které je udržují nad hladinou. Naše družina však takový plovací pás neměla, a proto se musela spoléhat na bystrost volů, ovládaných pevnou rukou obezřetného Ayrtona. Ten řídil spřežení ze svého kozlíku. Major a oba námořníci rozráželi dravý proud několik sáhů před vozem. Glenarvan a John Mangles jeli po obou stranách vozu, aby byli po ruce na pomoc oběma cestovatelkám, a Paganel a Robert uzavírali šik.

Všechno šlo dobře až doprostřed Wimerry. Tam však byla řeka hlubší a voda vystoupila až nad kola. Voli mohli být strženi proudem, ztratit pevnou půdu pod nohama a zavléci s sebou vratký povoz. Ayrton se obětavě vrhl do vody, odvážně chytil voly za rohy a šťastně je opět přivedl na správnou cestu.

V té chvíli došlo k naprosto neočekávanému nárazu. Ozval se praskot. Vůz se povážlivě naklonil. Voda vystoupila až k nohám cestovatelek. Celý vůz se začal stáčet stranou, přestože se Glenarvan a John Mangles pověsili na jeho postranice. Byl to okamžik plný úzkosti.

Vůz se povážlivě naklonil

Voli však naštěstí silně zabrali a tím strhli vůz směrem k opačnému břehu. Dno řeky začalo pod nohama volů a koní stoupat a po chvíli se octli lidé i zvířata v bezpečí na druhém břehu, právě tak promočení jako šťastní.

Při nárazu se polámala jenom přední náprava vozu a Glenarvanův kůň ztratil obě přední podkovy.

Nehoda vyžadovala rychlou opravu. Cestující na sebe rozpačitě hleděli, když Ayrton navrhl, že dojede do stanice Black-Point, ležící dvacet mil na sever, a že odtud přivede kováře.

„Jed'te, jed'te, milý Ayrtone,“ řekl mu Glenarvan. „Kolik času potřebujete na cestu tam a zpátky do tábora?“

„Snad patnáct hodin,“ odpověděl Ayrton, „víc ne.“

„Vyjed'te tedy, a než se vrátíte, budeme tábořit na břehu Wimerry.“

Za pět minut poté zmizel nálovní na Wilsonově koni za hustou stěnou mimóz.

KAPITOLA XI

BURKE A STUART

Zbytek dne strávili členové výpravy v hovorech a na procházkách. Cestovatelé se s obdivem procházeli po březích Wimerry. Popelaví jeřábi a ibisové před nimi prchali s chraptivými skřeky. Atlasový pták se skrýval v nejvyšších větvích divokého fíkovníku, žluvy, lejsci a chvošťáci poletovali mezi lodyhami nádherných lilií, ledňáčkové zanechávali svého obvyklého lovu, zatímco civilizovanější čeleď papoušků, „blue-mountain“ se sedmerými duhovými barvami, maličký „roschill“ s nachovou hlavou a žlutou hrudí i „lori“ s červeným a modrým peřím, pokračovala v ohlušujícím štěbetání na vrcholu kvetoucích gumovníků.

A tak ležíce na trávě u břehu šumících vod nebo zase nazdařbůh se toulající mezi trsy mimóz, obdivovali se všichni krásné přírodě až do západu slunce. Po kratičkém soumraku zastihla je noc půl míle od tábora. Vrátili se vedeni nikoliv Polárkou, kterou není na jižní polokouli vidět, nýbrž Jižním křížem, zářícím v polovině dráhy mezi obzorem a nadhlavníkem.

Mr Olbinett prostřel k večeři pod stanem. Všichni usedli ke stolu. Zlatým hřebem večera byla jakási míchanina z pečených papoušků, které obratně postřílel Wilson a chutně upravil stevard.

Po večeři hledali všichni nějakou záminku, aby nemusili strávit první hodiny překrásné noci spánkem. Lady Helena za všeobecného souhlasu požádala Paganela, aby jim vyprávěl příběhy o velkých australských cestovatelích, které jim už tak dávno slíbil.

To bylo Paganelovi zcela po chuti. Jeho posluchači se rozložili pod nádhernou banksií a kouř doutníků vbrzku stoupal až k listoví ztrácejícímu se ve stínu. Zeměpisec se ujal ihned slova.

„Pamatujete si, drazí přátelé, a major na to zcela jistě nezapomněl, jak jsem vám na palubě Duncana vypočítával cestovatele. Ze všech těch, kteří se pokusili proniknout do vnitrozemí kontinentu, jenom čtyřem se podařilo projít z jihu na sever nebo ze severu na jih. Byli to: Burke v letech 1860 a 1861; Mac Kinley v letech 1861 a 1862; Landsborough v roce 1862 a Stuart také v roce 1862. O Mac Kinleym a o Landsboroughovi vám toho povím jen málo. První šel z Adelaide do Carpentarského zálivu, druhý z Carpentarského zálivu do Melbournu. Oba byli vysláni australskými výbory, aby našli Burka, který se nevrátil a nikdy už se neměl objevit.

A právě o Burkovi a Stuartovi, těchto dvou badatelích, vám chci vyprávět a začnu bez dlouhých úvodů.

20. srpna 1860 vydal se za podpory Melbournské královské společnosti na cestu bývalý

irský důstojník Robert O'Hara Burke. Doprovázelo ho jedenáct mužů. William John Wills, mladý význačný astronom, botanik doktor Beckler, Gray, mladý důstojník indické armády King, Landells, Brahe a několik sipáhiů (Sipáhíové – indiští vojáci ve službách Angličanů) . Dvacet pět koní a dvacet velbloudů vezlo cestovatele, jejich zavazadla a zásoby na osmnáct měsíců.

Výprava měla dorazit do Carpentarského zálivu podél toku řeky Cooper. Bez nesnází překročila toky Murraye a Darlingu a dospěla do stanice Menindié na hranicích kolonií.

Noc je zastihla půl míle od tábora

Tam poznali, že četná zavazadla jsou velkou přítěží. Tato nesnáz i jistá drsnost Burkova charakteru vyvolaly v družině nesoulad. Landells, předák skupiny velbloudů, oddělil se ještě s několika indickými sluhy od výpravy a vrátil se na břehy Darlingu. Burke pokračoval v cestě. Hned po nádherných, hojně zavlažovaných pastvinách, hned po kamenitých a bezvodých cestách sestupoval k toku řeky Cooper. 20. listopadu, tři měsíce po svém odchodu z Melbourne, zřídil první skladiště zásob na březích této řeky.

Cestovatelé se tam nějaký čas zdrželi, protože nemohli najít vhodnou cestu na sever, na níž by byl dostatek vody. Po velkých nesnázích dorazili k táboru, který nazvali Willsova tvrz. Zřídili tam palisádami obehnané stanoviště, ležící na polovině cesty mezi Melbournem a Carpentarským zálivem. Burke pak rozdělil svou družinu na dvě části. Jedna měla zůstat pod Brahovým vedením ve Willsově tvrzi po dobu tří i více měsíců, pokud bude mít dost zásob, a čekat na návrat druhé skupiny. Ta se skládala jenom z Burka, Kinga, Graye a Willse. Vzali si s sebou šest velbloudů a vezli si na tři měsíce zásob, tedy tři centy mouky, padesát liber rýže, padesát liber ovesné mouky, cent sušeného koňského masa, sto liber soleného vepřového a slaniny a třicet liber sucharů, to vše na cestu tam a zpět, dlouhou dva tisíce čtyři sta kilometrů.

Po namáhavém přechodu přes skalnatou poušť došli čtyři muži druhé skupiny k řece Eyre, k nejzazšímu bodu, k němuž došel v roce 1845 Sturt, a odtud zamířili k severu pokud možno přesně po sto čtyřicátém poledníku.

7. ledna překročili obratník za nejprudšího slunečního žáru, často klamáni šalebným zrcadlením, mnohdy bez vody, někdy osvěžování velkými bouřemi a tu a tam nacházejíce kočující domorodce, na něž si nijak nemohli naříkat; celkem měli málo nesnází, protože jim v cestě nestála ani jezera, ani řeky, ani hory.

12. ledna se objevilo na severu několik pískovcových pahorků, mezi jinými hora Forbesova a pásmo žulových hor, které se nazývají »ranges«. Tam nastaly veliké obtíže. Sotva postupovali vpřed. Zvířata odmítala jít dále. »Jsme stále v ranges! Velbloudi se třesou

strachy...»,« napsal Burke do svého cestovního deníku. Přesto však s vypětím všech sil docházejí badatelé k břehům řeky Turner a potom k hornímu toku řeky Flinders, kterou v roce 1841 uviděl Stokes; tato řeka se vlévá do Carpentarské zátoky, vroubena palmovníky a eukalypty.

Blízkost oceánu se projevovala bažinatou půdou. Jeden velbloud v bažinách zahynul. Ostatní se zdráhali přes ně jít. King a Gray s nimi musili zůstat. Burke a Wills pokračovali v cestě na sever a po velkých svízelných, o nichž jsou v jejich poznámkách jenom velice matné zmínky, došli k místu, kde mořský příliv dosahoval až k bažinám, ale oceán nespátřili. Bylo to 11. února 1861.“

„Tito odvážní mužové tedy přes bažiny nemohli přejít?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ne, mylady,“ odpověděl Paganel. „Bažinatá půda se pod nimi bořila a musili pomýšlet na návrat ke svým druhům ve Willsově tvrzi. Smutný návrat, na mou věru! Zesláblý a vyčerpaný Burke i jeho kamarád se sotva vlekli, když se shledali s Grayem a Kingem. Pak se výprava vracela na jih cestou již známou a směřovala k říčce Cooper.

Neznáme všechny zvraty, nebezpečí a útrapy této cesty, protože v deníku badatelů o nich nejsou zmínky. Ale muselo to být strašné.

A tak do údolí Cooperu došli jen tři. Gray padl únavou. Čtyři velbloudi zahynuli. Kdyby se však Burkovi podařilo dosáhnout Willsovy tvrze, kde čekal Brahe se zásobou potravin, byli by jeho druhové i on sám zachráněni. Zdvojnásobují tedy své úsilí, vlekou se ještě několik dní a 21. dubna spatřují palisády tvrze, vcházejí do ní!... Téhož dne ji Brahe po pěti měsících marného čekání opustil.“

„Opustil!“ zvolal mladý Robert.

„Ano, opustil! A politováníhodnou hrou osudu právě téhož dne! Vzkaz zanechaný tam Brahem byl psán teprve před sedmi hodinami! Burke nemohl pomýšlet na to, že by Braha dohonil. Opuštění nešťastníci se poněkud posilnili zásobami ze skladiště, ale neměli žádné dopravní prostředky a od Darlingu je ještě dělilo šest set kilometrů.

Tehdy se Burke rozhodl, že půjdou k australským osadám v okolí hory Beznaděje, ve vzdálenosti šedesáti mil od Willsovy tvrze, ačkoli Wills byl proti tomu. Vydají se na cestu. Ze dvou zbývajících velbloudů zahyne jeden v bahnitém přítoku Cooperu a druhý už nemůže udělat ani krok; zabijí ho a živí se jeho masem. Potraviny jim záhy dojdou. Jedinou potravou tří nešťastníků je »nardu«, vodní rostlina, jejíž výtrusy jsou jedlé. Pro nedostatek vody a pro nedostatek nádob na vodu nemohou se vzdálit od břehů Cooperu. Požár zničí jejich chýši a táborové náčiní. Jsou ztraceni! Zbývá jim už jenom smrt!

Posléze k sobě Burke zavolal Kinga: »Zbývá mi už jenom několik hodin života,« řekl mu. »Zde jsou mé hodinky a můj deník. Až zemřu, chci, abyste mi dal do pravé ruky pistoli a

abyste mě zanechal tak, jak jsem, a nepohřbil mě do země!« Po těch slovech Burke už nepromluvil a vydechl příštího dne ráno v osm hodin.

Zděšený, zmatený King se vydal hledat nějaký australský kmen. Když se vrátil, byl mrtev i Wills. Kinga se ujali domorodci a v září ho našla Howittova výprava, která byla vyslána hledat Burke zároveň s Mac Kinleym a Landsboroughem. A tak ze čtyř badatelů přežil tuto cestu přes australský kontinent jenom jediný.“

Paganelovo vyprávění zanechalo v myslích posluchačů smutný dojem. Všichni mysli na kapitána Granta, který možná bloudí po tomto neblahém kontinentě tak jako Burke a jeho druhové. Přečkali trosečníci útrapy, které utmácely odvážné průkopníky? Toto srovnání bylo tak přirozené, že Mary Grantové vytryskly z očí slzy.

„Můj otec! Můj nebohý otec!“ zašeptala.

„Miss Mary! Miss Mary!“ zvolal John Mangles. „Takové útrapy čekají jenom toho, kdo se vydá do vnitrozemí! Ale kapitán Grant je v rukou domorodců jako King a jako King také bude zachráněn! Vůbec se nedostal do tak těžkého postavení!“

„Rozhodně ne,“ dodal Paganel, „a znovu opakuji, slečno, že Australané jsou pohostinní.“

„Kéž máte pravdu!“ odpověděla dívka.

„A co Stuart?“ otázal se Glenarvan, protože chtěl odvést pozornost od těchto smutných věcí.

Burkova smrt

„Stuart?“ odpověděl Paganel. „Ten byl šťastnější. Už roku 1848 zahájil John Mac Douall Stuart, váš krajan, přítel, své cesty, když doprovázel Stuarta do pouští na sever od Adelaide. V roce 1860 se pokusil v doprovodu pouhých dvou mužů proniknout do nitra Austrálie, ale marně. Nedal se však odstrašit. V roce 1861 opustil řeku Chamber v čele jedenácti odhodlaných druhů a zastavil se až dvě stě čtyřicet kilometrů od Carpentarského zálivu. Protože však neměl dostatek zásob, musel se vrátit do Adelaide, aniž prošel strašnou pevninou. Přesto se odvážil zkusit štěstí potřetí a zorganizovat třetí výpravu a ta měla konečně dosáhnout touženého cíle.“

Parlament Jižní Austrálie vřele podporoval tuto novou výpravu a odhlasoval na ni subvenci dvou tisíc liber šterlinků. Stuart učinil všechna opatření, která vyplývala z jeho pionýrských zkušeností. Přidružili se k němu jeho přátelé, přírodopisec Waterhouse, Thring, Kekwick, jeho dřívější druhové Woodforde a Auld, celkem deset lidí. Vzal s sebou dvacet amerických kožených měchů, každý o obsahu sedmi galonů, a 5. dubna 1862 dorazila výprava do kotliny Newcastle-Waters nad osmnáctým stupněm šířky, to jest do místa, které Stuart nemohl překročit. Čára jeho cesty běžela přibližně po třicátém prvním poledníku a

ležela tedy sedm stupňů na západ od dráhy Burkovy.

Kotlina Newcastle-Waters se měla stát základnou dalších výprav. Marně se však Stuart, obklopený hustým lesem, pokoušel proniknout na sever nebo na severovýchod. Stejně bezúspěšně se pokoušel dosáhnout řeky Victoria na západě. Neproniknutelné houštiny uzavíraly všechny cesty.

A tak se Stuart rozhodl, že změní tábořiště, a podařilo se mu přenést je o něco severněji do Howerových bažin. Když odtud zamířil na východ, narazil uprostřed travnatých rovin na potok Daly, podle něhož pak postupoval třicet mil.

Krajina se stávala nádhernou; squatter by měl z těch pastvin radost i bohatství. Eukalypty zde rostly do neobyčejné výše. Stuart pokračoval s úžasem v další cestě. Dosáhl břehů řeky Strangway a Roper, objevené Leichardtem; jejich toky plynuly mezi palmovníky, které se hodily do tamního tropického kraje. Domorodé kmeny přijaly badatele docela přátelsky.

Od tohoto místa se výprava odchýlila k severoseverozápadu a na území pokrytém pískovcem a železitémi balvany hledala prameny řeky Adelaide, která se vlévá do zálivu Van Diemenova. Ubírala se tedy zemí Arnhemskou, uprostřed kapustoní, bambusů, sosen a pandánů. Adelaide se rozšiřovala a její břehy se stávaly bahnitě; moře bylo nablízku.

V úterý 22. července se Stuart pro velké nesnáze utábořil ve freshwaterských močálech, neboť jeho cestu protínaly nesčetné potoky. Vyslal tři své druhy, aby našli schůdnou cestu. Příštího dne musil obcházet nepřekročitelné zátoky a často zabředal do bahnitě půdy, ale nakonec přece došel na vyvýšené a travnaté planiny, kde rostly háje gumovníků a stromů s vláknitou kůrou a poletovala hejna husí, ibisů a neobyčejně plachých vodních ptáků. Domorodců zde bylo málo nebo vůbec žádní. Jenom nad vzdálenými tábořišti se tu a tam vznášel kouř.

24. července, devět měsíců po svém odchodu z Adelaide, vychází Stuart v osm hodin dvacet minut ráno severním směrem. Chce ještě téhož dne dorazit k moři. Země je lehce vyvýšená a posetá železnou rudou a vulkanickými balvany. Stromy jsou nyní menší a mají už vzhled přímořské vegetace. Objevuje se široké aluviální údolí, lemované na druhé straně stěnou křovin. Stuart zřetelně rozeznává jekot tříštících se vln, ale nic svým druhům neříká. Prodírají se houštím zataraseným letorosty plané révy.

Stuart učiní několik kroků. Je na březích Indického oceánu. »Moře! Moře!« volá užasle Thring. Přibíhají ostatní a dlouhým, trojnásobným hurá zdraví Indický oceán.

Kontinent byl tedy překročen počtvrté!

Stuart se podle svého slibu, daného guvernérovi Macdonnellovi, vykoupal v mořských vlnách.

Pak se vrátil do údolí a vryl tam do stromu své iniciálky J. M. D. S. U potůčku s tekoucí

vodou byl zřízen tábor.

Příštího dne šel Thring prozkoumat, je-li možno dojít jihozápadním směrem k ústí řeky Adelaide. Půda byla pro koně příliš bažinatá, a tak museli od plánu upustit.

Stuart vztyčil australskou vlajku

Tedy si Stuart vyhlédl na mýtině vysoký strom. Osekal jeho spodní větve a na vrcholu vztyčil australskou vlajku. Do kůry stromu vyřezal tato slova: O stopu jižněji kopej v zemi. A kdyby jednou nějaký cestovatel vykopal na označeném místě jámu, našel by plechovku a v ní listinu, jejíž slova se mi vryla do paměti:

Velká výzkumná výprava napříč Austrálií z jihu na sever.

25. července 1862 dorazili na toto místo badatelé vedení Johnem Mac Douallem Stuartem, když prošli celou Austrálií od jižního moře až k Indickému oceánu. Opustili Adelaide 26. října 1861 a 21. ledna 1862 vyšli severním směrem z poslední osady. Na paměť této šťastné události zde rozvinuli australský prapor se jménem vůdce výpravy. Všechno je v pořádku.

Následují podpisy Stuarta a jeho druhů.

Tak byla zapsána tato velká událost, která měla po celém světě nesmírný ohlas.“

„A spatřili všichni ti stateční mužové zase své přátele na jihu?“ otázala se lady Helena.

„Ano, mylady,“ odpověděl Paganel, „všichni, ale po velikých útrapách. Nejvíc zkusil Stuart. Když se vydal na zpáteční cestu do Adelaide, bylo již jeho zdraví vážně ohroženo kurdějemi. Počátkem září se jeho nemoc zhoršila natolik, že ani nedoufal, že ještě spatří obydlené kraje. Nemohl se již udržet v sedle a ležel v nosítkách zavěšených mezi dvěma koňmi. Koncem října byl zachvácen krajně nebezpečným chrlením krve. Stuartovi druhové zabili koně, aby mohli nemocnému uvařit polévku. 28. října se již Stuart domníval, že umírá. Tu se dostavila spásná krize a 10. prosince dosáhla celá družina první osady.

Vítán nadšeným obyvatelstvem vstoupil Stuart do Adelaide 17. prosince. Ale jeho zdraví bylo podlomeno. A tak se zanedlouho, když přijal velkou zlatou medaili Zeměpisné společnosti, nalodil na Indus, plující do jeho milované otčiny, do Skotska, kde ho po našem návratu spatříme. (Jacques Paganel se mohl se Stuartem ještě setkat po svém návratu, ale dlouho se neměl těšit ze společnosti tohoto slavného cestovatele. Stuart zemřel 5. června 1866 v prostém domě v Nottingham-Hillu. (Pozn. aut.)) “

„Tento muž měl neobyčejně silného ducha,“ řekl Glenarvan, „a silný duch je mnohem spíš než síla tělesná základním předpokladem velkých činů. Skotsko je plným právem hrdé na to, že počítá Stuarta mezi své syny.“

„A po něm se žádný jiný cestovatel nepokusil o další objevy?“ otázala se lady Helena.

„Pokusil, mylady,“ odpověděl Paganel. „Často jsem se zmiňoval o Leichardtovi. Tento cestovatel podnikl už v roce 1844 výzkumnou výpravu do severní Austrálie. V roce 1848 podnikl druhou výpravu na severovýchod. Sedmnáct let je neznámý. Minulého roku podnítil slavný botanik doktor Müller z Melbournu veřejnou sbírku na uhrazení výloh výpravy. Potřebná částka byla rychle získána a skupina odvážných squatterů, vedená bystrým a odvážným Mac Intyrem, opustila 21. června 1864 pastviny u řeky Paroo. V této chvíli ji pátrání po Leichardtovi zavedlo pravděpodobně hluboko do nitra pevniny. Nechť je jeho výprava úspěšná a nechť i my nalezneme jako on své drahé přátele!“

Tak skončilo zeměpisovo vyprávění. Bylo již velmi pozdě. Všichni Paganelovi poděkovali a nedlouho potom už každý spokojeně spal, zatímco hodinový pták, skrytý v listoví bílých gumovníků, pravidelně odbíjel vteřiny této klidné noci.

KAPITOLA XII

ŽELEZNICE Z MELBOURNU DO SANDHURSTU

Major viděl jen nerad a s jistými obavami Ayrtonův odjezd z tábora u Wimerry do stanice Black-Point, odkud měl národní přivést kováře. Ani slovem se však nezmínil o svých osobních pochybnostech a omezil se jenom na to, že bděl nad okolím řeky. Klid těchto pokojných míst nebyl ničím rušen a po několika nočních hodinách se opět objevilo nad obzorem slunce.

Glenarvan se naproti tomu obával jenom toho, aby nespátřil přícházet Ayrtona samotného. Neseženou-li řemeslníky, nebude se moci vůz vydat na další cestu. Výprava se mohla zdržet o několik dní, a protože Glenarvan hořel netrpělivostí a dychtil dosáhnout svého cíle, nepřál si žádné zdržení.

Ayrton naštěstí neztratil nadarmo čas, ani nepodnikl marnou cestu. Příštího dne za svítání se objevil. Doprovázel ho muž, který se představil jako kovář z Black-Pointu. Byl to silný chlapík vysoké postavy, ale nízké a zvířecí tváře, takže se nikomu nemohl zamlouvat. Na tom celkem nezáleželo, jen když rozuměl svému řemeslu. Jisté je tolik, že vůbec nemluvil a jeho ústa se neunavovala zbytečnými slovy.

„Je to dobrý řemeslník?“ otázal se John Mangles národního.

„Neznám ho právě tak jako vy, kapitáne,“ odpověděl Ayrton. „Uvidíme.“

Kovář se dal do práce. Řemeslu rozuměl, to bylo vidět z toho, jak opravil přední nápravu vozu. Při práci si počínal obratně a sílu měl neobyčejnou. Major si povšiml, že se mu na silně odřeném zápěstí černal proužek zaschlé krve. Rukávy chatrné košile jen stěží zakrývaly stopy po nedávném zranění. Mac Nabbs se kováře zeptal, od čeho má tyto odřeniny, neboť byly jistě bolestivé. Kovář však neodpověděl a pokračoval v práci. Za dvě

hodiny byl vůz opraven. Ještě rychlejší to bylo s Glenarvanovým koněm. Kovář si nezapomněl přinést už zcela hotové podkovy. Byly tak zvláštní, že si toho major povšiml. Vpředu měly totiž hrubě vykovány trojlístek. Mac Nabbs to ukázal Ayrtonovi.

„To je značka Black-Pointu,“ odpověděl národník. „Podle ní je možno sledovat stopu koní, kteří se zatoulají od stanice, a neztratit ji tak mezi jinými.“

Za okamžik byly podkovy připevněny na kopyta koně. Potom si řekl kovář o odměnu a odešel takřka beze slova.

Za půl hodiny byli cestovatelé opět na cestě. Za stěnou mimóz se rozvírala široká otevřená rovina, která se zcela příhodně nazývá „open plain“. Mezi křovinami, vysokými travinami a ohradami, v nichž byla početná stáda, ležely tu a tam kusy křemene a železné rudy. O několik mil dále vrývala kola vozu dosti hluboké koleje do močálovité půdy, v níž bublaly nepravidelné potůčky, zpola skryté za stěnou obrovského rákosí. Potom jeli cestovatelé kolem rozlehlých, silně se vypařujících solných jezer. Průběh cesty byl hladký, a nutno dodat, že i zábavný.

Lady Helena zvala jezdce na návštěvu, ovšem postupně, protože její salón byl velmi malý. Ale každý si tak poněkud odpočinul po únavné jízdě na koni a osvěžil se rozhovorem s touto příjemnou ženou. Lady Helena byla ve svém pojízdném domě dokonalou a přívětivou hostitelkou. Miss Mary jí pomáhala. Při těchto každodenních návštěvách se nezapomínalo ani na Johna Manglese a jeho poněkud vážný hovor nebyl nijak nemilý. Právě naopak.

Takto přešli cestující velice zaprášenou a pěšími téměř nepoužívanou poštovní silnici z Crowlandu do Horshamu. Minuli několik nevysokých pahorků na hranici talbotského hrabství a večer dorazila družina na místo položené tři míle nad Maryboroughem. Drobounce přšelo, což by bylo v každé jiné zemi rozmočilo půdu; zde však pohlcoval vzduch všechnu vlhkost tak znamenitě, že tábor deštěm nijak netrpěl.

Příštího dne, 29. prosince, se pochod poněkud zpomalil, poněvadž tu bylo pásmo pahorků, které zde vytvářely Švýcarsko v malém. Cesta vedla ustavičně nahoru nebo dolů a vůz nepříjemně drkotal. Cestovatelé šli kus cesty pěšky, a nijak si na to nenaříkali.

V jedenáct hodin dospěli k dosti důležitému městu Carlsbrook. Ayrton doporučoval, aby se město objelo, protože tak prý získají čas. Glenarvan byl téhož názoru, ale Paganel, dychtící jako vždy po místních zvláštnostech, přál si Carlsbrook navštívit. To mu bylo ponecháno na vůli a vůz zvolna pokračoval v cestě.

Paganel si jako obvykle vzal Roberta s sebou. Jeho návštěva v městě byla chvatná, ale stačila k tomu, aby si udělal obrázek o australských městech. Byla tam banka, soud, tržnice, škola, kostel a asi sto naprosto stejných cihlových domů. Všechno bylo postaveno podle anglického způsobu do pravidelného čtyřúhelníku s rovnoběžnými ulicemi. Nic

nemůže být prostší, ale nic nemůže být také nudnější. Když se město rozrůstá, prodlužují se jeho ulice jako kalhoty dorůstajícího děcka a původní symetrie není ničím porušována.

V Carlsbrooku vládl čilý ruch, což je příznačné pro všechna nově vzniklá města. Zdá se, že v Austrálii rostou města jako houby po dešti. Spěchající lidé chvátali ulicemi; rozesilatele zlata se tlačili u přepážek došlého zboží; vzácný kov byl dopravován pod eskortou domorodé policie z dolů v Bendigu a na Alexandrově hoře. Všichni tito lidé, pohánění touhou po zisku, myslili jenom na své obchodní záležitosti a cizinci projeli mezi tímto pilným obyvatelstvem nepovšimnutí.

Když strávili asi hodinu projížďkou Carlsbrooku, dostihli oba návštěvníci své druhy mezi řádně obdělávanými polnostmi. Po nich následovaly širé louky, známé pod jménem „Low Level Plains“, na nichž byla nesčetná stáda ovcí a pastýřské chýše. Pak se bez jakéhokoliv přechodu objevila poušť tak náhle, jak je tomu jenom v Austrálii. Simpsonska vrchovina a hora Tarrangower označovaly místo, k němuž na jihu vybíhá na sto čtyřicátém stupni délky okres Loddon.

Do té doby však ještě nepotkali ani jediný kmen domorodců, kteří dosud žijí na stupni divoštví. Glenarvan uvažoval, zdali z Austrálie Australané nevymizeli, tak jako vymizeli Indiáni z argentinských pamp. Ale Paganel mu vysvětlil, že na této šířce se objevují domorodci hlavně na rovinách kolem Murraye, který leží sto mil na východ odtud.

„Blížíme se k zemi zlata,“ řekl. „Za necelé dva dny budeme projíždět bohatým krajem kolem Alexandrových hor. Tam se nahruly v roce 1852 davy kovkopů. Domorodci museli uprchnout do vnitrozemských pustin. Jsme v civilizované zemi, i když se nám to nezdá, a naše cesta ještě za dnešního dne přetne železnici, která spojuje Murray s mořem. Ale musím se přiznat, přátelé, že železniční dráha mi v Austrálii připadá jako něco nezvyklého!“

„A proč, Paganele?“ otázal se Glenarvan.

„Proč! Protože se sem nehodí! Já ovšem vím, že vám, protože jste zvyklí kolonizovat daleké državy, protože máte telegrafní spojení a světové výstavy i na Novém Zélandě, připadá něco takového jako samozřejmost! Ale mě jako Francouze to mate a rozvrací všechny mé představy o Austrálii.“

„Protože vidíte jenom minulost, a ne přítomnost,“ odpověděl John Mangles.

„Souhlasím,“ odvětil Paganel. „Ale každého jiného než Angličana nebo Američana budou překvapovat lokomotivy na pouštích, kotouče dýmu ve větroví mimóz a eukalyptů, ježury, ptakopysci a kasuáři, prchající před rychlovlakem, a divoši nastupující ve tři hodiny třicet do rychlíku z Melbourne do Kynetonu, Castlemainu, Sandhurstu a Echuky. S vašimi železnicemi mizí poezie pouště.“

„Co na tom, když usnadňují cestu!“ odtušil major.

Ostré zahvízdnutí přerušilo rozhovor. Cestující byli necelou míli od dráhy. Lokomotiva pomalu přijíždějící od jihu zastavila se přesně v průsečíku železniční dráhy a cesty, po níž jel vůz.

Železnice, jak správně řekl Paganel, spojovala hlavní město Viktorie s Murrayem, největší australskou řekou. Tento obrovský vodní tok, objevený v roce 1828 Sturtem, pramení v Australských Alpách, rozšiřuje se toky Lachlanu a Darlingu, vytváří celou severní hranici provincie Viktorie a vlévá se do zátoky Setkání poblíže Adelaide. Protéká bohatými, úrodnými kraji, a poněvadž je tu dobré železniční spojení, přibývá na jeho toku směrem k Melbournu squatterských stanic.

Železniční trať byla tehdy dlouhá sto padesát mil a spojovala Melbourne se Sandhurstem, s Kynetonem a Castlemainem. Dráha byla rozestavěna do vzdálenosti ještě dalších sedmdesáti mil až do Echuky, hlavního města kolonie Riverin, založeného právě toho roku na řece Murray.

Třicátá sedmá rovnoběžka protínala železniční dráhu několik mil nad Castlemainem a přesně na Camden-Bridgi, mostu přes Lutton, jeden z nesčetných přítoků Murraye.

Právě k tomuto místu řídil Ayrton svůj vůz a před ním jeli jezdcí, kteří se pustili tryskem až ke Camden-Bridgi. Hnala je tam ostatně silná zvědavost.

K železničnímu mostu totiž spěchal značný dav. Obyvatelé okolních stanic vybíhali z domů, pastýři opouštěli svá stáda a přeplňovali cesty vedoucí k dráze. Bylo slyšet časté volání:

„Ke trati! Ke trati!“

Jistě se stalo něco vážného, že zde byl takový shon. Snad došlo k velkému neštěstí.

Glenarvan a za ním i jeho druhové pobídlí své koně. Za několik minut dorazili ke Camden-Bridgi. Tam poznali příčinu toho, proč se lidé sbíhají.

Stalo se hrozné neštěstí

Stalo se hrozné neštěstí. Nesrazily se tu sice vlaky, ale vlak vykolejil a jeho pád připomínal největší železniční neštěstí na amerických drahách. Most povolil pod tíhou vlaku, anebo se celá souprava vykolejila a pět vozů ze šesti se zřítilo za lokomotivou do řečiště Luttonu. Jenom poslední vagón se zázračně zachránil tím, že se přetrhl spojovací řetěz a vůz zůstal stát na kolejích půl sáhu nad propastí. Pod ním ležela jenom příšerná kupa zčernalých a zpřelámaných náprav, proražených vozů, zkroucených kolejnic a očazených pražců. Kotel při dopadu vybuchl a trosky z něho se rozlétly daleko široko. Z celé té spleti beztvarych předmětů ještě vystupovaly místy plameny a kotouče páry splývající s černým dýmem. Po

strašlivém pádu tedy ještě strašlivější požár! Tu a tam bylo vidět tratoliště krve, odtržené údy, zuhelnatělé trupy mrtvol. Nikdo si netroufal určit počet obětí zavalených pod troskami vlaku.

Glenarvan, Paganel, major a Mangles se vmísili do davu a poslouchali, co si lidé říkají. Zatímco pokračovaly záchranné práce, snažil se každý nějak vysvětlit neštěstí.

„Most se zbořil,“ říkal jeden.

„Zbořil?“ odpovídal druhý. „Ale kdepak, vždyť je ještě celý. Zapomněli ho před příjezdem vlaku sklopit. To je to celé.“

Byl to skutečně sklápěcí most, který se otvíral, aby pod ním mohly proplouvat lodi. Zapomněl jej tedy strážce z neodpustitelné nedbalosti zavřít, takže se vlak jedoucí plnou rychlostí zřítil do řečiště Luttonu, když před ním náhle zmizely koleje? Zdálo se, že je to přijatelná domněnka, protože i když polovina mostu ležela pod troskami vagónů, druhá polovina, přitažená k opačnému břehu, dosud visela na neporušených řetězech. Nebylo možno pochybovat! Neštěstí zavinila hlídačova nesvědomitost.

K neštěstí došlo v noci u rychlíku č. 37, který vyjel z Melbourne v jedenáct hodin čtyřicet pět minut v noci. A bylo asi čtvrt na čtyři ráno, když vlak, který před pětadvaceti minutami vyjel ze stanice Castlemaine, dorazil k přejezdu Camden-Bridge a zůstal tam ležet v troskách. Cestovatelé a zřízenci posledního vagónu se ihned snažili přivolat pomoc, ale telegraf nefungoval, protože jeho sloupy ležely na zemi. Tři hodiny to trvalo, než přišli castlemainští úředníci na místo neštěstí. Bylo už šest hodin ráno, když byly zahájeny záchranné práce pod řízením pana Mitchella, generálního inspektora osady, a důstojníka policie, velícího četě policistů. Squatterři a jejich lidé přispěchali na pomoc a nejprve se snažili uhasit požár, který pohlcoval tuto kupu trosek s nepřekonatelnou rychlostí. Na železničním náspu leželo několik znetvořených mrtvol. Bylo však vyloučeno zachránit z této výhně nějakou živou bytost. Oheň rychle dokončil dílo zkázy. Z cestujících vlaku, jejichž počet nebyl znám, zůstalo naživu jenom deset lidí z posledního vagónu. Železniční správa pro něj právě vyslala výpomocnou lokomotivu, aby jej přivezla zpět do Castlemainu.

Mezitím se Glenarvan představil generálnímu inspektorovi a bavil se s ním i s důstojníkem policie. To byl vysoký, hubený, velmi klidný muž. I když snad choval v srdci nějaké city, nic z nich se neprojevovalo v chladných rysech jeho obličeje. Stál před celou tou zkázou jako matematik před úlohou, snažil se ji rozřešit a vyloučit neznámou. Proto při Glenarvanových slovech: „To je ale velké neštěstí!“ klidně odpověděl:

„Něco horšího, mylorde.“

„Horšího?“ zvolal Glenarvan, překvapený odpovědí. „A co je horšího než neštěstí?“

„Zločin!“ odvětil klidně důstojník policie.

Glenarvan se ani nepozastavil nad vhodností či nevhodností tohoto výrazu a jenom se s tázavým pohledem obrátil na pana Mitchella.

„Ano, mylorde,“ odpověděl generální inspektor, „při vyšetřování jsme nabyli jistoty, že katastrofa je dílem zločinu. Poslední vůz se zavazadly byl vyloupen. Žijící cestovatelé byli přepadeni tlupou pěti až šesti zlosynů. Most zůstal otevřen záměrně, nikoliv z nedbalosti, a když spojíme tento fakt se zmizením hlídače, musíme z toho vyvodit, že tento padouch je spoluvínikem zločinců.“

Byla to již chladná mrtvola hlídačova

Důstojník policie zavrtěl při dedukci generálního inspektora hlavou.

„Vy nejste téhož názoru?“ otázal se ho pan Mitchell.

„Ne, pokud se týče spoluviny hlídačovy.“

„Ale jenom za jeho spoluviny,“ pokračoval generální inspektor, „je možno přikládat zločin divochům, kteří kočují kolem Murraye. Bez hlídače by domorodci nemohli otevřít otáčecí most, protože neznají jeho mechanismus.“

„Správně,“ odpověděl důstojník policie.

„A z výpovědi lodníka, jehož loď proplula pod Camden-Bridgem v deset hodin čtyřicet večer,“ pokračoval pan Mitchell, „je nepochybné, že most byl po jeho proplutí uzavřen.“

„Nesporně.“

„Pak se mi zdá, že spoluvina hlídačova je nezvratně prokázána.“

Důstojník policie nepřestával potřásat hlavou.

„Vy snad, pane, nepřisuzujete zločin domorodcům?“ otázal se ho Glenarvan.

„Naprosto ne.“

„A komu tedy?“

V té chvíli se zdvihl půl míle proti proudu řeky značný rozruch. Utvořil se tam hlouček a rychle vzrůstal. Zanedlouho došel na stanici. Uprostřed hloučku nesli dva mužové nějakého člověka. Byla to již chladná mrtvola hlídačova. Hlídač měl srdce probodené dýkou. Vrahové odvěkli jeho tělo proto tak daleko z Camden-Bridge, že chtěli zřejmě zavést první pátrání policie na falešnou stopu.

Tento nález plně potvrzoval důstojníkovy pochybnosti. Divoši neměli se zločinem nic společného.

„Lidé, kteří to provedli,“ řekl, „znají moc dobře tuhle věcičku.“

A při těch slovech ukázal pár „darbii“, pout zhotovených ze dvou železných náramků a opatřených zámkem.

„Brzy budu mít to potěšení,“ dodal, „že jim nabídnu tento náramek jako novoroční dárek.“

„Vy tedy podezíráte...?“

„Pány, kteří k nám »přijeli zdarma na lodích Jejího Veličenstva«.“

„Jakže? Trestance?“ zvolal Paganel, protože znal toto obrazné rčení, užívané v australských osadách.

„Domníval jsem se,“ poznamenal Glenarvan, „že deportovaní nemají v provincii Viktorii právo pobytu.“

„Pcha!“ odušil důstojník policie. „Toto právo sice nemají, ale používají ho! Někdy trestanci uprchnou a notně bych se mýlil, jestliže tihle nepřicházejí rovnou z Perthu. Nu, vrátí se tam, to mi můžete věřit.“

Pan Mitchell k slovům důstojníka policie mlčky přitakal. V tom okamžiku se vůz přiblížil k železničnímu přejezdu. Glenarvan chtěl cestovatelky ušetřit strašlivé podívané na Camden-Bridge. Pozdravil generálního inspektora, rozloučil se s ním a pokynul přátelům, aby ho následovali.

„To nestojí za to,“ řekl, „abychom přerušovali svou cestu.“

Když se Glenarvan vrátil do vozu, pověděl lady Heleně jenom o tom, že se stala železniční nehoda, ale neřekl, jakou roli hrál při tomto neštěstí zločin, ani se nezmínil o bandě trestanců, která řádí v kraji, neboť se rozhodl, že o tom zpraví jenom Ayrtona. Potom přešla družina trať několik set sáhů za mostem a pokračovala v cestě na východ.

KAPITOLA XIII

PRVNÍ CENA ZE ZEMĚPISU

Táhlý obrys několika pahorků vystupoval na obzoru a dvě míle od trati uzavíral pláň. Vůz se zakrátko ponořil do úzkých a rozmanitě se vinoucích soutěsek, které vedly do rozkošné krajiny, kde rostly s bujností vpravdě tropickou krásné stromy, jež netvořily ucelené lesy, nýbrž jednotlivé hájky. K nejobdivuhodnějším zde patřily „kasuariny“, které jako by si vypůjčily od dubu mohutný kmen, od akácie její vonné lusky a od sosny její tuhé namodralé jehličí. V jejich haluzích se ztrácely prapodivné šišky stromů *Banksia latifolia*, jejichž štíhlý kmen je neobyčejně půvabný. Houštiny vysokých keřů s převislými pruty vypadaly jako zelená voda přetékaná z přeplněných bazénů. Člověk těkal pohledem mezi všemi těmito přírodními divy a nevěděl, čemu se má dřív obdivovat.

Družina zůstala na okamžik stát. Ayrton zastavil na příkaz lady Heleny spřežení. Veliká kola vozu přestala skřípat na křemičitém písku. Pod stromy se prostíraly dlouhé zelené koberce a jenom několik pravidelných vyvýšenin dělilo půdu na dosud zřetelná políčka jako nějakou obrovskou šachovnici.

Paganel nebyl na pochybách, když spatřil tyto zelené samoty, tak poeticky předurčené k věčnému odpočinku. Poznal v nich hřbitovní políčka, jejichž poslední stopy nyní smazává tráva a na něž cestovatel na australském území přichází tak zřídka.

„Háje smrti,“ řekl.

Před jejich očima zde skutečně ležel domorodý hřbitov, ale byl tak svěží, tak stinný, natolik oživený vesele poletujícími ptáky a tak pohostinný, že nevyvolával žádnou smutnou představu. Člověk by jej byl snadno pokládal za nějakou zahradu z ráje, kdy ještě smrt nebyla domovem na zemi. Byl jakoby stvořen pro živé. Avšak hroby, které divoch udržoval se zbožnou úctou, mizely pod spoustami zeleně. Kolonizace zahнала Australana daleko od zemí, kde odpočívali jeho předkové, a postupující osidlování brzy vydá tato pole smrti pasoucím se stádům. Proto jsou hřbitovní háje vzácností a noha lhostejného cestujícího šlape po četných místech, kde odpočívají nedávno zemřelá pokolení.

Paganel a Robert zatím předjeli své druhy a brali se mezi mohylami stinných stromořadí. Bavili se a jeden druhého učili, protože zeměpisec říkal, že mnoho získává s rozhovorů s mladým Grantem. Neujeli však ani čtvrt míle, když lord Glenarvan spatřil, jak se zastavují, sestupují s koně a jak se konečně sklánějí k zemi. Zdálo se, že si prohlížejí nějaký zajímavý předmět, soudě aspoň podle jejich výmluvných pohybů.

Ayrton pobodl spřežení a zanedlouho vůz dohonil oba přátele. Okamžitě se ukázala příčina zastávky a podivu obou jezdců. Ve stínu nádherné banksie spalo pokojným spánkem domorodé dítě, osmiletý chlapec, oblečený do evropských šatů. Mýlka při charakteristických rysech jeho rasy nebyla možná: kučeravé vlasy, téměř černá pleť, zploštělý nos, tlusté rty, neobvykle dlouhé paže, to vše prozrazovalo domorodce. A oduševnělá tvář a oděv dokazovaly, že mladý Australan je už trochu civilizován.

Ve stínu spalo domorodé dítě

Lady Helenu chlapec velice zaujal, vystoupila z vozu a vzápětí obklopila hluboce spící domorodé dítě celá skupina.

„Nebohé dítě,“ řekla Mary Grantová, „snad nezbloudilo v těchto pustinách?“

„Domnívám se,“ odpověděla lady Helena, „že přišel až zdaleka navštívit tento háj smrti! Jistě zde odpočívají jeho nejdražší!“

„Nesmíme ho však opustit!“ řekl Robert. „Je sám a...“

Láskyplná věta Robertova byla přerušena pohybem mladého domorodce, který se ve spánku obrátil, a tu byli všichni krajně překvapeni, když na jeho zádech spatřili tabulku a na ni četli anglický nápis:

TOLINÉ

BUDIŽ DOPRAVEN DO ECHUKY

POD DOHLEDEM ŽELEZNIČNÍHO ZŘÍZENCE JEFFRIESE SMITHA

PORTO ZAPRAVENO

„To jsou přece Angličané!“ zvolal Paganel. „Posílají dítě jako balík! Podávají je jako zavazadlo! Já to už slyšel, ale nechtěl jsem tomu věřit.“

„Ubohé dítě!“ pronesla lady Helena. „Bylo tedy ve vlaku, který se vykolejil v Camden-Bridgi? Možná že jeho rodiče zahynuli a dítě je teď samo na světě!“

„Pochybuji, mylady,“ odpověděl John Mangles. „Tato tabulka svědčí naopak o tom, že chlapec cestoval sám.“

„Probouzí se,“ řekla Mary Grantová.

Dítě se skutečně probouzelo. Jeho oči se zvolna otvíraly a vzápětí se zase zavřely, když se do nich zabadlo ostré denní světlo. Lady Helena vzala chlapce za ruku. Vstal a užasle se rozhlédl po skupině cestovatelů. Zprvu rozrušil jeho rysy pocit strachu, ale přítomnost lady Heleny ho upokojila.

„Rozumíš anglicky, hochu?“ otázala se mladá žena.

„Rozumím a mluvím anglicky,“ odpovědělo dítě jazykem cestovatelů, avšak s nápadným přízvukem.

Jeho výslovnost připomínala Francouze hovořícího anglicky.

„Jak se jmenuješ?“ zeptala se lady Helena.

„Toliné,“ odpověděl malý domorodec.

„Á, Toliné!“ zvolal Paganel. „Nemýlím-li se, znamená toto slovo v australštině »stromová kůra«?“

Toliné přikývl na souhlas a opět se zahleděl na cestovatelky.

„Odkud ses dostal až sem, chlapče?“ pokračovala lady Helena.

„Z Melbournu, vlakem na Sandhurst.“

„Tys byl ve vlaku, který se vykolejil na camdenském mostě?“ otázal se Glenarvan.

„Ano, pane,“ odpověděl Toliné.

„Tys cestoval sám?“

„Sám. Reverend Paxton mě svěřil pod dohled Jeffriese Smitha. Ale zřízenec bohužel zahynul!“

„A tys v tom vlaku nikoho neznal?“

„Nikoho, pane.“

Toliné to vše říkal tichým, jímavým hlasem.

Kam se však ubíral těmito opuštěnými kraji a proč opustil Camden-Bridge? Lady Helena se ho na to otázala.

„Vracel jsem se ke svému kmeni do Lachlanu,“ odpověděl. „Chci vidět svou rodinu.“

„Australany?“ otázal se John Mangles.

„Australany z Lachlanu,“ odpověděl Toliné.

„A ty máš otce a matku?“ řekl Robert Grant.

„Ano, bratře,“ odpověděl Toliné a podával ruku mladému Grantovi, na něhož oslovení „bratr“ hluboce zapůsobilo. Objal mladého domorodce a to stačilo, aby se z nich stali přátelé.

Cestovatelé, živě zaujatí odpověďmi mladého divocha, kolem něho mezitím usedli a poslouchali. Slunce se sklánělo za vysoké stromy. Protože se místo zdálo příhodné pro zastávku a protože málo záleželo na tom, zdali urazí před setměním ještě několik mil, dal Glenarvan rozkaz, aby bylo vše připraveno k utáboření. Ayrton vypřáhl voly; s pomocí Mulradyho a Wilsona jim navlekl pouta a nechal je pást podle libosti. Byl postaven stan a Olbinett připravoval večeři. Toliné přijal pozvání jen zdráhavě, přestože měl hlad. Všichni tedy usedli ke stolu, obě děti vedle sebe. Robert vybíral pro svého nového kamaráda nejlepší porce a Toliné to přijímal s ostýchavými a roztomilými díky.

Mezitím hovor nevázl. Každý se o chlapce zajímal a vyptával se ho. Všichni chtěli znát jeho příběh. Byl zcela prostý. Chlapcova minulost byla stejná jako minulost všech těch chudých domorodců, kteří jsou od útlého mládí svěřováni do péče charitativních společností, pokud domorodé kmeny sousedí s osadami. Australský lid je mírný. Nechová ke svým potlačovatelům takovou zběsilou nenávist, jakou se vyznačují Novozélandťané a snad i některé severoaustralské kmeny. Domorodci navštěvují velká města, Adelaide, Sydney, Melbourne, a procházejí se po nich ve zcela prostém oděvu. Obchodují tam se svými výrobky, s loveckými a rybářskými nástroji nebo se zbraněmi a někteří náčelníci kmenů umožňují svým dětem anglické vychování.

To učinili i rodiče Toliného, skuteční divoši z Lachlanu, rozsáhlého kraje ležícího za Murrayem. Od pěti let žilo dítě v Melbournu a od té doby nevidělo nikoho ze své rodiny. A přece stále ještě žily v jeho srdci nepomíjející city k rodině, a jen proto, aby opět spatřil svůj kmen, možná že rozvrácený, svou rodinu, možná zničenou, vydal se na svízelnou cestu pustinou.

„A až se obejmeš se svými rodiči, vrátíš se do Melbournu, chlapče?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano,“ odpověděl Toliné a upřel na mladou ženu pohled plný upřímné lásky.

„A co chceš dělat, až budeš velký?“

„Chci své bratry vyvést z bídy a nevědomosti! Chci je učit.“

Tato slova, vyslovená s takovým zápalem osmiletým dítětem, vyvolala u cestovatelů obdiv a nadšení. Paganel byl dojat do hloubi srdce a pocítil k mladému domorodci skutečnou náklonnost.

Je třeba připomínat, že až dosud se mu tento divoch v evropském oděvu pramálo zamlouval? Nepřišel přece do Austrálie, aby viděl Australana ve svrchníku! Chtěl jej vidět v obyčejném tetování. Tento „slušný“ oblek mátl jeho představy. Ale od okamžiku, kdy promluvil Toliné s takovým zanícením, změnil Paganel své mínění a stal se jeho obdivovatelem.

Po tomto rozhovoru měl se ostatně milý zeměpisec stát nejlepším přítelem malého Australana.

Na další otázku lady Heleny totiž Toliné odpověděl, že navštěvuje v Melbournu obecnou školu, vedenou reverendem Paxtonem.

„A čemu se tam učíte?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Učíme se náboženství, počtům, zeměpisu...“

„Vida, zeměpisu!“ zvolal Paganel, neboť zeměpis byl jeho citlivou stránkou.

„Ano, pane,“ odpověděl Toliné. „Před lednovými prázdninami jsem dokonce dostal ze zeměpisu první cenu.“

„Tys dostal ze zeměpisu cenu, chlapče?“

„Zde je, pane,“ řekl Toliné a vytáhl z kapsy knížku.

Byla to malá, vázaná bible. Na rubu první stránky bylo napsáno toto uznání: „Obecná škola v Melbournu, 1. cena ze zeměpisu, Toliné z Lachlanu.“

Paganel se déle neudržel! Žasl nad Australanem, který je silný v zeměpise, a políbil Toliného na obě tváře, právě tak jako kdyby on sám byl reverendem Paxtonem a udílel chlapci cenu. Paganel však jistě věděl, že to není vzácný jev na australských školách. Mladí divoši jsou velmi nadaní pro zeměpisné vědy, rádi se jim učí a naopak na počty jsou dosti těžkopádní.

Toliné ovšem vůbec nechápal, proč ho učenec tak náhle zahrnuje láskou. Lady Helena mu musila vysvětlit, že Paganel je slavný zeměpisec, a je-li třeba, i vynikající profesor.

„Profesor zeměpisu!“ odpověděl Toliné. „Ó pane, vyzkoušejte mě!“

„Vyzkoušet, chlapče?“ řekl Paganel. „Ale nic lepšího si nemohu přát! Chtěl jsem to dokonce udělat i bez tvého svolení. Nebude mě mrzet, když se dovím, jak se učí zeměpis na obecné škole v Melbournu!“

„A co když toho bude vědět Toliné víc než vy, Paganele?“ řekl Mac Nabbs.

„To jistě!“ zvolal zeměpisec. „Bude vědět víc než tajemník Francouzské zeměpisné

společnosti!“

Potom si narovnal brýle na nose, vztyčil se v celé své výši a vážným hlasem, jak se sluší na profesora, začal zkoušet.

„Žáku Toliné,“ řekl, „vstaňte!“

Protože Toliné stál, nemusil vstávat. Čekal tedy ve skromném postoji na zeměpisovou otázku.

„Žáku Toliné,“ pokračoval Paganel, „jaké známe světadíly?“

„Oceánii, Asii, Afriku, Ameriku a Evropu,“ odpověděl Toliné.

„Výborně. Promluvme si nejprve o Oceánii, protože v ní jsme. Jaké jsou její hlavní části?“

„Dělí se na Polynésii, Indonésii, Mikronésii a Megalésii. Hlavní ostrovy v ní jsou Austrálie, patřící Angličanům, Nový Zéland, patřící Angličanům, Tasmánie, patřící Angličanům, ostrovy Chathamské, Aucklandské, Macquariovy, Kermadekovy, Makin, Maraki atd., patřící Angličanům.“

„Dobře,“ odpověděl Paganel, „co však Nová Kaledonie, ostrovy Sandwichovy, Mendanovy a Pomotu?“

„Tyto ostrovy jsou pod protektorátem Velké Británie.“

„Žáku Toliné, vstaňte!“

„Cože! Pod protektorátem Velké Británie?“ zvolal Paganel. „Já mám dojem, že naopak Francie...“

„Francie?“ podivil se chlapec.

„Hleďme,hleďme!“ řekl Paganel. „Tak to se tedy učíte v obecné škole v Melbournu?“

„Ano, pane profesore. A není to snad správné?“

„Jistě, jistě, naprosto správné!“ odvětil Paganel. „Celá Oceánie patří Angličanům! To je samozřejmá věc! Půjdeme dále!“

Paganel se tvářil napůl rozzlobeně, napůl užasle a major z toho měl radost.

Zkoušení pokračovalo.

„Přístupme k Asii,“ řekl zeměpisec.

„Asie,“ odpověděl Toliné, „je obrovská země. Hlavní město: Kalkata. Nejdůležitější města: Bombaj, Madrás, Kalikat, Aden, Malacca, Singapore, Pegu, Kolamba; ostrovy Lakadivy, Maledivy, Čagoské atd. Patří Angličanům.“

„Dobře, žáku Toliné. A Afrika?“

„V Africe jsou dvě důležité kolonie: na jihu je to kolonie Kapská s hlavním městem Cape Town a na západě jsou to anglické osady s nejdůležitějším městem Sierra Leone.“

„Znameníť odpověď!“ řekl Paganel, neboť se už začínal smířovat s tímto svérázně

anglickým zeměpisem. „Znameníte vyučování! Alžír, Maroko a Egypt... ty jsou ovšem z britských atlasů vymazány! Teď bych si velice rád trochu pohovořil o Americe!“

„Ta se dělí,“ pokračoval Toliné, „na Ameriku Severní a Ameriku Jižní. Severní patří Angličanům, protože je tam Kanada, Nový Brunšvik, Nové Skotsko a Spojené státy, spravované guvernérem Johnsonem!“

„Guvernérem Johnsonem!“ zvolal Paganel. „To je, prosím, nástupce velikého a moudrého Lincolna, kterého zavraždil šílený stoupenec otrokářství! Výborně! Lepší to už být nemůže. A Jižní Amerika ovšem se svou Guayanou, ostrovy Falklandskými, souostrovím Shetlandským, Jižní Georgií, Jamajkou, Trinidadem atd. atd. náleží také Angličanům! Nebudeme se o něco takové přít. Ale prosím tě, Toliné, rád bych věděl, co si myslíš, anebo co si spíše myslí tvoji profesoři, o Evropě!“

„Evropa?“ odpověděl Toliné a ani v nejmenším nechápal zeměpisovo rozčilení.

„Ano, Evropa! Komu patří Evropa?“

„Evropa přece patří Angličanům,“ odpovědělo dítě s naprostou jistotou.

„O tom nepochybuji,“ odtušil Paganel. „Ale jak? To bych se rád dověděl.“

„Protože je tam Anglie, Skotsko, Irsko, Malta, ostrovy Jersey a Guernesey, Orkneje, Hebridy, Shetlandy...“

„Dobře, Toliné, ale jsou ještě jiné státy a o těch se, chlapče, nezmiňuješ!“

„Které, pane?“ odpověděl hoch bez nejmenších rozpaků.

„Španělsko, Rusko, Rakousko, Prusko, Francie.“

„To jsou provincie, a ne státy,“ řekl Toliné.

„Ale jdi!“ zvolal Paganel, strhnuv si s očí brýle.

„Ovšem, Španělsko, hlavní město Gibraltar.“

„Úžasné! Jedinečné! Skvělé! A co Francie, protože já jsem Francouz a docela rád bych se dověděl, komu patřím!“

„Francie,“ odpověděl klidně Toliné, „je anglickou provincií s hlavním městem Calais.“

„Calais!“ zvolal Paganel. „Cože, ty myslíš, že Calais ještě patří Anglii?“

„Ovšem.“

„A že je to hlavní město Francie?“

„Ano, pane, a je sídlem guvernéra lorda Napoleona...“

Při těchto slovech již Paganel propukl v smích. Toliné nevěděl, co si má myslet. Byl zkoušen a odpovídal, jak nejlépe uměl. Nemohl za své podivné odpovědi, vůbec ani netušil, že jsou tak podivné. Nevypadal však nijak rozpačitě a vážně vyčkával, až utichne nepochopitelný Paganelův smích.

„Vidíte,“ řekl major Paganelovi se smíchem. „Neměl jsem pravdu, když jsem tvrdil, že žák

Toliné toho ví možná víc než vy?“

„Měl, milý majore,“ odtušil zeměpisec. „Tak takhle se vyučuje zeměpis v Melbourne! Ti učitelé z obecné školy jsou ale podaření! Evropa, Asie, Amerika, Oceánie, celý svět patří Angličanům! Na mou věru, to chápu, že při takové výchově se domorodci podvolují! A co Měsíc, Toliné, ten je, chlapče, také anglický?“

„Bude,“ odpověděl vážně mladý divoch.

Po těch slovech Paganel vstal. Nemohl to už vydržet. Přemáhaje smích, odešel na čtvrt míle od tábora, kde se mohl dosyta smát.

Glenarvan mezitím došel do cestovní knihovničky pro jednu knihu. Byl to Nástin zeměpisu od Samuela Richardsona, dílko v Anglii velice ceněné, jehož autor se vyzná ve vědě lépe než melbournští učitelé.

„Tu máš, hochu,“ řekl Tolinému, „vezmi si a schovej tuto knížku. Tu a tam máš v zeměpise chybné názory a bylo by dobře, kdyby sis je opravil. Dávám ti ji v upomínku na naše setkání.“

Toliné si vzal knihu beze slov. Pozorně si ji prohlížel, nedůvěřivě kroutil hlavou a nemohl se odhodlat dát si ji do kapsy.

Mezitím nastala noc. Bylo deset hodin večer. Cestovatelé museli pomýšlet na spánek, aby mohli časně ráno vstát. Robert nabídl Tolinému polovinu svého lůžka. Malý domorodec nabídku přijal.

O něco později se lady Helena a Mary Grantová vrátily do vozu a cestovatelé ulehli pod stanem. Paganelův smích se ještě občas mísil s líbezným a tlumeným zpěvem divokých strak.

Když však příštího dne v šest hodin vzbudil spící cestovatele sluneční paprsek, marně hledali australské dítě. Toliné zmizel. Spěchal neprodleně do Lachlanu? Urazil ho Paganelův smích? Nikdo nevěděl.

Když se však lady Helena probudila, našla na svých prsou kytičce prostinkých citlivek a Paganel v kapse svého kabátu Zeměpis od Samuela Richardsona.

KAPITOLA XIV

DOLY NA ALEXANDROVĚ HOŘE

V roce 1814 sir Roderick Impey Murchison, dnešní předseda Královské zeměpisné společnosti v Londýně, zkoumal utváření horského řetězu, který se táhne od severu k jihu nedaleko jižního australského pobřeží. Zjistil, že mezi tímto řetězem a pohořím Uralu je značná podobnost.

A protože je Ural pohoří zlatonosné, uvažoval učený geolog o tom, zdali by nebylo možno

nalézt v australském řetězu také tento vzácný kov. Nemýlil se.

O dvě léta později mu bylo skutečně zasláno z Nového Jižního Walesu několik ukázek zlata, a Murchison proto podnítil emigraci většího počtu cornwallských dělníků do zlatonosných krajů Nového Holandska.

První zlaté valouny našel v Jižní Austrálii Francis Dutton. První naleziště v Novém Walesu objevili Forbes a Smith.

Jakmile byl dán první signál, sjížděli se kovkopové ze všech koutů světa, Angličané, Američané, Italové, Francouzové, Němci i Číňané. Ale teprve 3. dubna 1851 objevil Hargraves velmi bohatá ložiska zlata a nabídl guvernérovi kolonie Sydney, siru Ch. Fitz-Royovi, že mu za mírnou částku pěti set liber šterlinků prozradí, kde ložisko je.

Jeho nabídka nebyla přijata, ale zpráva o objevu se roznesla. Zlatokopové vyrazili k Summerhillu a Lewis Ponds. Bylo založeno město Ophyr a bohaté nálezy záhy ukázaly, že je hodno svého biblického jména.

Do té doby se nemluvalo o provincii Viktorii, která však měla vyniknout bohatstvím svých nalezišť.

A o několik měsíců později byly nalezeny v provincii první valouny a záhy se zlato hojně těžilo ve čtyřech okresech. Tyto čtyři okresy byly Ballarat, Ovens, Bendigo a Alexandrova hora, všechny velmi bohaté. Ale na řece Ovens byla práce obtížná pro množství vody, v Ballaratu velmi často zklamalo výpočty zlatokopů nestejně rozložení zlatých polí a v Bendigu nevyhovovala půda nárokům dělníků. Na Alexandrově hoře byly dány na pravidelné půdě všechny podmínky úspěchu a tamní zlato dosahovalo na všech světových trzích nejvyšší ceny, to jest až čtrnácti set čtyřiceti jednoho franku za libru.

A právě k tomuto místu, poznamenanému nejednou osudnou zkázkou i nečekaným nálezem, vedla třicátá sedmá rovnoběžka ty, kdo hledali kapitána Harryho Granta.

31. prosince postupovali cestovatelé po velmi nerovné půdě, která unavovala koně i voly, když tu spatřili oblé vrcholky Alexandrových hor. Tábořiště bylo rozbito v úzké soutěsce tohoto malého pohoří a zvířata se šla pást se spoutanýma nohama mezi balvany křemene. Cestovatelé nebyli ještě v místech zlatokopectých nalezišť. Až teprve příštího dne, prvního dne roku 1866, vrýval vůz své koleje do cest tohoto bohatého kraje.

Tam stálo skutečné město

Jacques Paganel i jeho druhové byli uneseni, když míjeli tuto slavnou horu, nazývanou v australském jazyku Geboor. Toto místo bylo přímo zaplaveno hordami dobrodruhů, zlodějů i poctivých lidí, těch, kteří věšejí, i těch, kteří jsou věšeni. Při prvních zprávách o velkém objevu opustili onoho zlatého léta 1851 města, pole i lodi jejich obyvatelé, squatteři i

námořníci. Zlatá horečka se změnila v epidemii a šířila se jako mor. Tenkrát zemřelo mnoho a mnoho lidí, kteří si již mysleli, že se na ně štěstěna usmála! Štědrá příroda, jak se říkalo, rozhodla na nějakých dvaceti pěti stupních šířky této zázračné Austrálie milióny. Nastala chvíle sklizně a tito noví ženci spěchali na žně. Řemeslo „diggera“ – zlatokopa – stalo se nejvyhledávanější, a i když je pravda, že mnozí při práci klesali, podlehnouvé útrapám, někteří se přece jen obohatili jediným úderem motyky. O ztroskotancích se mlčelo, o šťastných se mluvilo. A taková přízeň osudu měla ohlas po celém světě. V krátké době zaplavily pobřeží Austrálie vlny zlatachtivých příslušníků všech tříd a jen do Melbourne přijelo za čtyři poslední měsíce roku 1852 padesát čtyři tisíce vystěhovalců, to jest celá armáda, avšak bez velitele, bez kázně, armáda po vítězství, jež nebylo dosud vybojováno, zkrátka padesát čtyři tisíce drancovníků nejhrubšího zrna.

V těch prvních letech šíleného opojení panoval nevýslovný zmátek. Třináct let uplynulo od těch dob a nyní se na zlatonosném území dolovalo spořádaně a podle přísného pořádku.

Naleziště se už ostatně vyčerpávalo. Kopalo se tu bez ustání, až se narazilo na dno. A jak by se byly nevyčerpaly tyto poklady nashromážděné přírodou, když od roku 1852 do roku 1858 vyrvali zlatokopové z půdy Viktorie šedesát tři milióny sto sedm tisíc čtyři sta sedmdesát osm liber šterlinků? Počet vystěhovalců se tedy značně zmenšil; vystěhovalci nyní proudili do krajů dosud nedotčených dolováním.

Kolem jedenácté hodiny dorazila výprava do srdce nalezišť. Tam stálo skutečné město s továrnami, bankovním domem, kostelem, kasárnami, domky a redakcí novin. Nechyběly zde ani hotely, statky a vily.

Glenarvan byl zvědav na návštěvu velikých dolů na Alexandrově hoře, a tak pustil vůz pod vedením Ayrtona a Mulradyho napřed. Měl je dohonit za několik hodin. Paganel byl tímto rozhodnutím nadšen, a jak bylo jeho zvykem, ujal se úlohy průvodce celé skupinky.

Podle jeho rady zamířili k bance. Ulice byly široké, dlážděné a pečlivě kropené. Obrovské plakáty nejrůznějších zlatokopeckých společností upoutávaly zrak. Všude bylo slyšet stroje propírající písek a drtící vzácný křemen.

Za domy se prostírala naleziště, to jest rozlehlá území, na nichž se dolovalo. Tam kopali dělníci najatí a dobře placení společnostmi.

Prostým okem nebylo možno spočítat otvory, jimiž zde byla země provrtána. Ocel krumpáčů jiskřila na slunci a bez ustání kreslila ve vzduchu oblouky ocelových záblesků. Mezi dělníky byli lidé všech národností. Pracovali s nezájmem jako lidé, kteří pracují na cizím.

„Bylo by však nesprávné,“ řekl Paganel, „myslet si, že na australské půdě už není ani jediný z těch posedlých dobrodruhů, kteří zkoušejí štěstí ve zlatokopecké hře. Vím dobře, že

většina z nich prodává svou práci společností, a je to nutné, protože všechna zlatonosná území jsou prodávána nebo pronajímána vládou. Ale tomu, kdo nemá nic, kdo si nemůže ani najímat, ani kupovat, zbývá přece jen ještě naděje na zbohatnutí.“

„Jaká?“ otázala se lady Helena.

„Naděje, že se mu podaří »jumping«,“ odpověděl Paganel. „A tak my, kteří nemáme žádné právo na naleziště, můžeme přece jenom – samozřejmě máme-li velké štěstí – zbohatnout.“

„Ale jak?“ zeptal se major.

„Jumpingem, jak jsem již měl to potěšení říci.“

„Co je to?“ otázal se znovu major.

„To je dohoda, mlčky uznávaná mezi zlatokopy, která sice vede často k násilnostem a nepokojům, ale kterou úřady dodnes nedokázaly odstranit.“

„Ale Paganele,“ řekl Mac Nabbs, „co nás tak napínáte!“

„Nuže, uznává se, že se každý pozemek na zlatonosném území, na němž se – s výjimkou hlavních svátků – čtyřadvacet hodin nepracuje, stává veřejným majetkem. Každý, kdo se ho zmocní, může na něm kopat a zbohatnout, přeje-li mu náhoda. Hleď si tedy, Roberte, najít nějakou takovou opuštěnou díru, chlapče, a bude tvá!“

„Pane Paganele,“ řekla Mary Grantová, „neponoukejte mého bratra k takovým věcem.“

„Vždyť je to jenom žert, drahá slečno,“ odpověděl Paganel, „a Robert to dobře ví. On a zlatokopem! Nikdy! Rýt v zemi, obracet ji a vzdělávat, pak do ní sít a sklízet za svou námahu bohatou žeň, budiž! Ale hrabat se v ní naslepo jako krtek a pak jí vyrvat kousek zlata, to je truchlivé zaměstnání; k tomu musí mít člověk pusto v duši a daleko k lidem, aby se na ně dal!“

Když si cestující prohlédli hlavní oblast těžby a když prošli mezi haldami, které tvořil ponejvíce křemen, jílovitá břidlice a písek vzniklý větráním skal, došli k bance.

To byla veliká budova s národní vlajkou na štítě. Lorda Glenarvana přijal generální ředitel a provedl ho po svém podniku. Zde těžařské společnosti na kvitanci ukládaly zlato vydolované z útrob země.

Návštěvníkům byly ukázány zvláštní vzorky zlata a ředitel jim pověděl mnoho zajímavých podrobností o různých způsobech těžby tohoto kovu.

Obvykle se zlato vyskytuje ve dvou podobách, naplavené, nebo zvětralé. Bývá ve stavu minerálním, smíšeno s aluviálními naplaveninami, nebo uloženo v podloží křemene. A tak se při jeho dolování postupuje podle povahy terénu, buď se dobývá na povrchu, nebo pod zemí.

Je-li zlato naplavené, leží na dně potoků, údolí a roklí stupňovitě podle své velikosti, zprvu ve valoncích, pak v plíščích a konečně v šupinkách.

Je-li to naopak zlato zvětralé, jehož podloží bylo rozloženo činností vzduchu, bývá soustředěno na jediném místě v hromadách a tvoří takzvané „kapsy“, jak říkají zlatokopové. V takových kapsách je potom celé bohatství.

Na Alexandrově hoře se zlato dobývá zejména v jílovitých slojích a v břidlicovitých skalách. Tam bývají celá hnízda zlatých hrud a ne jeden šťastný zlatokop zde objevil hlavní jádro nalezišť.

Když si návštěvníci prohlédli různé ukázky zlata, prošli mineralogickým muzeem banky. Viděli zde roztříděné a označené všechny nerosty, z nichž se skládá australská půda. Zlato není jejím jediným bohatstvím a Austrálii lze zcela právem pokládat za obrovskou klenotnici, v níž příroda shromáždila nejvzácnější skvosty. Pod vitrínami jiskřily bílé topasy, rovnající se topasům brazilským, východní granáty, augity, krásně zelený druh čediče, balasové rubíny, zastoupené nachovými spinely a překrásnou růžovou odrůdou, safíry, světle modré a tmavě modré jako korundy a právě tak hledané jako safíry malabarské nebo tibetské, jiskřivé rutily a konečně malý diamantový krystal, jenž byl nalezen na březích Turonu. Nic nechybělo v této skvoucí sbírce vzácných kamenů a zlato, do něhož mohly být zasazeny, nebylo daleko odtud. Nikdo si nemohl přátí více, leda to, aby se všechny octly ve zlatém rámci.

Prošli mineralogickým muzeem banky

Glenarvan poděkoval řediteli banky za jeho ochotu, které plně využil, a rozloučil se s ním. Potom se cestovatelé vydali na další prohlídku nalezišť.

Přestože byl Paganel naprosto lhostejný k pozemským statkům, při každém kroku si pozorně prohlížel půdu. Bylo to silnější než on a nic nepomáhaly žerty jeho přátel. Každou chvíli se shýbl, sebral nějaký kámen, kus podloží, úlomek křemene; pozorně je prohlížel a vzápětí je opovržlivě zahazoval. Tak se choval po celou procházku po nalezištích.

„Ale, ale, Paganele,“ otázal se ho major, „snad jste něco neztratil?“

„Ovšem,“ odpověděl Paganel, „v zemi zlata a vzácných kamenů pokládá člověk vždy za ztracené to, co nenašel. Nevím, proč bych si tak rád odnesl nějaký valoun, vážící několik uncí nebo třeba i dvacet liber, více ne.“

„A co byste s ním dělal, ctihodný příteli?“ řekl Glenarvan.

„To by mi nedělalo starosti,“ odpověděl Paganel. „Daroval bych jej své vlasti! Uložil bych jej ve Francouzské bance...“

„A ta by jej přijala?“

„Ovšem, ve formě obligace na železnici!“

Všichni Paganelovi blahopřáli k tomu, jakým způsobem zamýšlel nabídnout valoun „své

vlasti“, a lady Helena mu přála, aby našel největší nugget na světě.

Za žertů prošli cestovatelé většinu nalezišť. Všude se pracovalo pravidelně, mechanicky, ale bez zájmu.

Po dvouhodinové procházce si Paganel povšiml velmi slušného hostince a navrhl, aby se v něm posadili a odpočinuli si, než se budou musit vydat za vozem. Lady Helena souhlasila, a protože v každém hostinci se podává osvěžení, požádal Paganel hostinského, aby přinesl nějaký místní nápoj.

Pro každého byl přinesen jeden „nobler“, což není nic jiného než grog, ale grog „naruby“. Místo malé sklenky likéru do velké sklenice vody se dává sklenka vody do velké sklenice likéru, přidá se cukr a už se pije. Bylo to trochu příliš australské a k velkému údivu hostinského se z nobleru zředěného karafou vody stal opět britský grog.

Potom se cestovatelé rozhovořili o dolech a zlatokopech. Byla k tomu nanejvýš vhodná chvíle. Paganel byl velmi spokojen s tím, co viděl, ale přesto připouštěl, že dříve, v prvních letech těžby na Alexandrově hoře, to jistě bylo zajímavější.

„Země,“ začal vyprávět, „byla tehdy provrtána a poseta davy pracovitých mravenců, a jakých mravenců! Všichni vystěhovalci měli mravenčí píli, ale ne jejich spořivost! Zlato se hýřivě rozhazovalo. Propíjelo se, prohrávalo se, a tento náš hostinec býval »peklem«, jak se tehdy říkávalo. Hry v kostky končily hrou s noži. Policie nic nezmohla, a mnohokrát byl guvernér provincie nucen vytáhnout proti vzbouřeným zlatokopům s pravidelným vojskem. Podařilo se mu však napravit kovkopům hlavu; každému dolujícimu vystavil kutací právo a po jistých obtížích se mu je poštěstilo prosadit, takže vcelku zde byly menší nepořádky než v Kalifornii.“

„Může tedy vykonávat zlatokopecké řemeslo kdokoliv?“ otázala se lady Helena.

„Může, mylady. K tomu nikdo nepotřebuje maturitu. Stačí pilné ruce. Dobrodruzi, které z domova vyhnala bída, přicházeli sem většinou bez peněz, bohatí s krumpáčem, chudí s nožem, a všichni se vrhali do této práce s takovou náruživostí, s jakou by jistě nepřistupovali k poctivé práci! Tehdy byl na zlatonosné kraje zcela zvláštní pohled! Země byla pokryta stany obyčejnými i dehtovanými, chatrčemi a domky z hlíny, prken i větví. Uprostřed všeho vévodil veliký vládní stan s britskou vlajkou, modré cvilinkové stany policistů a podniky směnárníků, nakupovačů zlata a obchodníků, kteří spekulovali na tuto směsici bohatství a chudoby a nakonec se vždycky obohatili. Člověk by musel vidět ty mocně zarostlé diggery v rudých lněných košilích, žijící ve vodě a v blátě. Vzduch byl plný nepřetržitého lomozu krumpáčů a smrdutých výparů ze zvířecích koster hnijících na zemi. Dusivý prach zahaloval v mračnech nebohé zlatokopy, kteří se na úmrtnosti podíleli vysokým procentem, a v méně zdravé zemi by jistě všichni byli zahynuli na tyfus. A kdyby

aspoň ti dobrodruzi měli úspěch! Kolik snah zůstalo bez výsledku! Vždyť často na jednoho zbohatlého zlatokopa připadlo sto nebo snad dvě stě tisíc ubožáků, kteří zemřeli v chudobě a zoufalství.“

Paganel sebral nějaký kámen

„Mohli byste nám říci, Paganele,“ otázal se Glenarvan, „jak se postupovalo při dobývání zlata?“

„Nic nebylo jednoduššího,“ odpověděl Paganel. „První zlatokopové zlato rýžovali tak, jak se to dosud dělá v některých částech Cévennes ve Francii. Dnes postupují společnosti jinak; jdou až k prameni, k žíle, z níž pocházejí drátky, šupinky a valouny. Rýžovníci se však prostě spokojovali s tím, že propírali zlatonosné písky. Kopali, sbírali kusy země, o nichž se domnívali, že obsahují vzácný kov, a propírali je vodou, aby oddělili zlato od země. Propírání se provádělo nástrojem amerického původu, takzvanou »craddle« neboli kolébkou. Byl to truhlík dlouhý asi pět až šest stop, podobající se rakvi bez víka a rozdělený na dvě přihrádky. První byla opatřena hrubým sítem, pod ním pak byla další síta s drobnějšími otvory. Druhá přihrádka se v dolní části zužovala. Písek se pokládá na síto na jednom konci, nalila se na něj voda a rukou se nástrojem třepalo či spíše kolébalo. Kamení zůstalo na prvním sítu, kov a písek na dalších – podle velikosti prosívaných kousků – a rozpuštěná hlína odtékala s vodou na dolním konci. Tak vypadal tento všeobecně používaný nástroj.“

„I ten si však musel zlatokop koupit,“ řekl John Mangles.

„Kupovalo se od zbohatlých nebo zruinovaných zlatokopů, podle okolností,“ odpověděl Paganel, „anebo se rýžovalo bez kolébky.“

„Ale čím?“ otázala se Mary Grantová.

„Obyčejnou pánví, drahá Mary, obyčejnou železnou pánví. Země se protřásala, jako se protřásá obilí, jenže místo pšeničných zrn se někdy vyzískala zrna zlatá. V prvních letech si ne jeden zlatokop nadělal jmění bez jakýchkoliv dalších nákladů. Vidíte, přátelé, že to byly šťastné doby, přestože pár holínek stál sto padesát franků a za sklenici limonády se platilo deset šilinků! Kdo přišel včas, tomu štěstí přálo. Zlata bylo všude hojnost, leželo volně na zemi, potoky tekly zlatým řečištěm, zlato se nacházelo až v melbournských ulicích a zlatým prachem se dláždilo. A tak od 26. ledna do 24. února 1852 bylo z Alexandrovky hory do Melbourne převezeno pod vládními eskortami za osm miliónů dvě stě třicet osm tisíc sedm set padesát franků vzácného kovu. To činí denní průměr sto šedesát čtyři tisíce sedm set dvacet pět franků.“

„Téměř tolik jako důchod ruského cara,“ řekl Glenarvan.

„Chudák!“ odušil major.

„Jsou známy nějaké případy náhlého zbohatnutí?“ otázala se lady Helena.

„Jsou, mylady.“

„A vy je znáte?“ řekl Glenarvan.

„Samozřejmě!“ odpověděl Paganel. „V roce 1852 byl nalezen v ballaratském okrese valoun o váze pěti set sedmdesáti tří uncí a v roce 1861 prut o váze osmi set třiceti čtyř uncí. A konečně našel v Ballaratu jeden zlatokop valoun vážící šedesát pět kilogramů, což při sedmnácti stech dvaceti dvou francích za libru činí dvě stě dvacet tři tisíce osm set šedesát franků! To už je pěkné kopnutí krumpáčem, když vynese rentu jedenácti tisíc franků!“

„Jak dalece vzrostla těžba zlata po objevení zdejších dolů?“ otázal se John Mangles.

„Nesmírně, milý Johne. Na počátku tohoto století činila jeho těžba jenom čtyřicet sedm miliónů ročně, a dnes, počítáme-li do toho těžbu evropskou, asijskou a americkou, odhaduje se na devět set miliónů, to jest téměř na miliardu.“

„Je tedy, pane Paganele,“ řekl mladý Robert, „na místě, na němž stojíme, pod našima nohama možná mnoho zlata?“

„Ano, chlapče, milióny! Chodíme po něm, a tak jím vlastně opovrhujeme!“

„Austrálie je tedy vyvolená země?“

„Ne, Roberte,“ odpověděl zeměpisec. „Zlatonosné země nejsou vyvolené. Rodí jenom zahálčivé lidi, a nikdy silné a pracovité národy. Podívej se na Brazílii, Mexiko, Kalifornii a Austrálii! Kde jsou v devatenáctém století? Nejlepší země, chlapče nejsou země zlata, ale země železa!“

KAPITOLA XV

AUSTRALIAN AND NEW ZEALAND GAZETTE

2. ledna za východu slunce překročili cestovatelé pomezí zlatonosných území a hranici talbotského hrabství. Kopyta jejich koní se nyní bořila do prašných cest hrabství Dalhousie. O několik hodin později se přebrodili přes řeky Colban a Campaspe na 144°35' a 144°45' východní délky. Vykonali už polovinu cesty. Ještě patnáct dní takového šťastného pochodu a družinka dorazí ke břehům zátoky Twofold. Všichni byli zdraví. Paganelovy předpovědi o zdejším zdravém podnebí se splnily. Pršelo málo nebo vůbec ne a teplota byla velmi příjemná. Koně a volí nijak netrpěli. Ani lidé si nemohli naříkat.

Od Camden-Bridge došlo v denním pořádku jenom k jediné změně. Když se Ayrton dověděl o zločinném neštěstí na dráze, byl nucen učinit některá opatření, do té doby zbytečná. Lovci nesměli ztrácet vůz z dohledu. Když se tábořilo, byl vždy jeden z mužů na stráž. Ráno a večer se dával do zbraní suchý prach. Bylo zřejmé, že krajem se potulovala

banda zločinců, a přestože nebylo žádného důvodu k okamžitým obavám, bylo nutné, aby cestovatelé byli na vše připraveni.

Netřeba snad dokládat, že všechna tato opatření se prováděla bez vědomí lady Heleny a Mary Grantové, protože je Glenarvan nechtěl lekat.

A jednali skutečně správně. Neopatrnost, ba pouhá nedbalost mohla přijít draho. Glenarvan neměl ostatně s touto situací starosti sám. Na všech samotách a na všech stanicích činili obyvatelé a squatterři opatření proti jakémukoliv útoku nebo překvapení. Domy se na noc zamykaly. Psi puštění v ohradách štěkali, jakmile se někdo blížil. Každý pastýř, shánějící na koni svá četná stáda k večernímu návratu, měl na sedle karabinu. Zpráva o zločinu spáchaném na camdenském mostě vedla ke všem těmto četným opatřením a ne jeden osadník, který dosud spával při otevřených oknech a dveřích, nyní se za soumraku zavíral na petlice.

I provinciální úřady projevily horlivost a obezřelost. Do kraje byly vyslány oddíly domorodého četnictva. Zvláště byla zabezpečena poštovní služba. Do té doby jezdily dostavníky po hlavních cestách bez doprovodu. A toho dne, právě v okamžiku, kdy Glenarvanova družina míjela cestu z Kilmoru do Heathcotu, projížděl po ní plným tryskem dostavník, zahalený do víru prachu. Přestože vůz bleskurychle zmizel, stačil Glenarvan zahlédnout záblesky karabin policistů, cválajících u jeho dvířek. Člověku se mohlo zdát, že se ocitl v oné neblahé době, kdy se po objevu prvních nalezišť vrhla na australskou pevninu spodina evropských národů.

Ve vzdálenosti asi jedné míle od kilmorské silnice zmizel vůz mezi husté obrovské stromy a poprvé od mysu Bernouilliho projížděli cestovatelé jedním z těch lesů, které se táhnou na ploše několika set kilometrů.

Všichni vykřikli úžasem, když spatřili eukalypty vysoké dvě stě stop, jejichž pórovitá kůra byla silná až pět palců. Pně o objemu dvaceti stop byly zbrázděny praménky vonné pryskyřice a tyčily se do výše sto padesáti stop nad zemí. Jediná větev, jediná haluz, jediný svévolný výhonek, ba ani jediný suk neporušoval jejich profil. Z ruky soustružnickovy by nevyšly hladší.

Bylo zde na sta těchto navlas stejně silných sloupů. Rozvětvovaly se až v neobyčejné výši do košatých korun a tyto větve byly na koncích obaleny a olemovány střídavými listy; v úžlabí listů visely jednotlivé květy, jejichž kalich se podobal obrácenému poháru.

Spatřili eukalypty vysoké dvě stě stop

Pod tímto věčně zeleným stropem proudil volně vzduch, a tak ustavičný průvan vysušoval ze země vláhu. Koně, stáda volů i vozy mohli se pohodlně ubírat mezi těmito stromy široce

a pravidelně rozestavenými jako prořezaná tyčkovina. Nebyl to ani háj zarostlý houštinami ostružin, ani prales zabarikádovaný vyvrácenými kmeny a propletený změtí lián, jímž mohou prorazit průkopníkům cestu jenom oheň a železo. Travnatý porost u paty stromů, plocha zeleně v jejich korunách, dlouhé řady štíhlých pilířů, málo stínu, celkem žádný chládek, zvláštní světlo, podobné paprskům procházejícím jemnou tkaninou, pravidelné odlesky, jasné zrcadlení na zemi, to vše tvořilo svéráznou podívanou, plnou nových dojmů. Les australského kontinentu se v ničem nepodobá lesům z Nového světa. Eukalyptus, „tara“ domorodců, patřící do řádu myrt, jejichž rozličné druhy je stěží možno vypočítat, je nejrozšířenějším stromem australské flóry.

Pod těmito klenbami zeleně není husté šero ani hluboká tma jen proto, že listy na stromech mají nezvyklou polohu. Žádný list se nestaví k slunci plochou, ale přímo svou ostrou hranou. Oko vidí toto zvláštní listí jenom z profilu. Proto pronikají sluneční paprsky až k zemi, jako kdyby procházely mezi zdviženými příčkami okenice.

Všichni cestovatelé si toho povšimli a každý se nad tím podívoval. Proč se listy tak podivně pokládají? Tato otázka platila samozřejmě Paganelovi. Odpověděl s jistotou člověka, kterého nic nevede do rozpaků.

„Mne zde nepřekvapuje zvláštnost přírody,“ řekl. „Příroda ví, co dělá, ale botanikové nevědí vždycky, co říkají. Příroda se nezmýlila, když obdařila zdejší stromy zvláštním listím, ale lidé se hrubě zmýlili, když je nazvali »eukalyptus«.“

„Co znamená to slovo?“ otázala se Mary Grantová.

„Pochází z řečtiny a znamená »dobře kryji«. Botanikové se pro jistotu dopustili omylu v řečtině, aby tento omyl nebyl tak nápadný, je však zřejmé, že eukalyptus kryje špatně.“

„Správně, milý Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „ale teď nám vysvětlete, proč ty listy tak rostou?“

„Z čistě fyzikální příčiny, přátelé,“ odpověděl Paganel. „Snadno ji pochopíte. Protože ve zdejších krajích je vzduch suchý, deště řídké a půda vysušená, stromy nepotřebují ani vítr, ani slunce. Jelikož není vláha, není ani míza. Proto jsou zde listy tak úzké, snaží se samy bránit proti světlu a chránit se před příliš velkým vypařováním. Proto se vystavují působení slunečních paprsků hranou, a nikoliv plochou. Nemůže být nic důvtipnějšího než takový list.“

„A nic sobečtějšího!“ odtušil major. „Listy myslí jenom na sebe, a vůbec ne na cestovatele.“

Všichni celkem s Mac Nabbsem souhlasili, vyjma Paganela, který byl šťasten, že jede pod stromy bez stínu, i když si utíral s čela pot. Ale tato vlastnost listí byla nemilá. Cesta těmito lesy je často dlouhá, a proto i nepříjemná, neboť nic zde nechrání cestujícího před

slunečním žářem.

Celý den jel vůz pod nekonečnými řadami eukalyptů. Nikde nebylo vidět jediného živého tvora. Jen několik kakaduů hnízdlilo ve vrcholcích stromů, ale v té výši je člověk sotva rozeznal a jejich žvatlání se měnilo v nezřetelný šumot. Tu a tam přeletělo v některé vzdálené aleji hejno papouščíků samiček a oživilo ji letným pestrobarevným paprskem. Jinak v tomto obrovském chrámě zeleně vládlo hluboké ticho a jen dusot koní, tu a tam několik slov nesouvislého hovoru a čas od času Ayrtonova pobídka lhostejného spřežení rušily nesmírné samoty.

Večer se utábořili cestovatelé pod eukalypty, na nichž byly patrné známky nedávného ohně. Vypadaly jako vysoké tovární komíny, neboť oheň je od země až ke koruně zevnitř vyhloubil. Zbýval jim jenom korový obal, ale nijak jim to neškodilo. Avšak tento zlozvyk squatterů či domorodců nakonec zničí všechny ty krásné stromy a ty pak zmizí jako libanonské věkovité cedry, které neopatrní táborníci spalují.

Večer se utábořili pod eukalypty

Olbinett rozdělal oheň podle Paganelovy rady v jednom z dutých kmenů; oheň dostal ihned silný tah a kouř se ztrácel v potměném houští korun. Provedli nezbytná opatření na noc a Ayrton, Mulrady, Wilson a John Mangles se postupně až do svítání střídali na stráž.

Po celý den 3. ledna rozprostíral nekonečný les před nimi další a další svá dlouhá pravidelná stromořadí. Zdálo se, že nikdy neskončí. Kvečeru však řady stromů prořídly a po několika mílích se na malé plošince objevila skupina úhledných domků.

„Seymour!“ zvolal Paganel. „To je poslední město na naší cestě provincií Viktorií.“

„Je to důležité město?“ otázala se lady Helena.

„Mylady,“ odpověděl Paganel, „je to obyčejná osada, která se právě mění v okresní město.“

„Najdeme tam nějaký slušný hotel?“ řekl Glenarvan.

„Doufám,“ přitakal zeměpisec.

„Pojďme tedy do města, protože naše statečné cestovatelky se asi nebudou zlobit, když si tam jednu noc odpočinou.“

„Milý Edvarde,“ odpověděla lady Helena. „Mary a já přijímáme, ale jenom pod tou podmínkou, že to nebude znamenat zdržení.“

„Ani v nejmenším,“ odvětil Glenarvan, „naše spřežení je unaveno a zítra stejně vyrazíme za svítání.“

Bylo nyní devět hodin. Slunce se sklánělo k obzoru a vrhalo už jenom šikmé, mlhou pohlcované paprsky. Zvolna se šefilo. Celá družina vjela do širokých ulic Seymouru pod

vedením Paganela, který se snad vždycky dokonale vyznal tam, kde nikdy nebyl. Vedl jej však jeho instinkt, a tak zeměpisec došel přímo k hotelu Velká Británie.

Koně a voli byli zavedeni do stáje, vůz zatažen do kůlny a cestovatelé uvedeni do celkem pohodlných pokojů. V deset hodin se stolovníci sešli u tabule, kterou si Olbinett znalecky prohlížel. Paganel se v Robertově společnosti právě vrátil z procházky městem a vylíčil své noční dojmy zcela stručným způsobem. Vůbec nic neviděl.

Avšak člověk méně roztržitý by byl postřehl v seymourských ulicích jistý ruch: tu a tam se tvořily skupinky a zvolna se rozrůstaly; lidé se bavili ve dveřích domů; se zřejmým nepokojem se jeden druhého dotazoval; bylo hlasitě předčítáno několik deníků a o jejich zprávách se rokovalo. Tyto příznaky by byly nemohly uniknout seabeméně bedlivému pozorovateli. Paganel však neměl o ničem tušení.

Ale major, i když nešel tak daleko, i když dokonce ani nevyšel z hotelu, dobře věděl, jaké oprávněné obavy znepokojují městečko. Stačila desetiminutová rozmluva s hovorným správcem hotelu Dicksonem a už věděl, oč jde. Nezmínil se však o tom ani slovem. Teprve po večeři, když lady Glenarvanová, Mary a Robert odešli do svých pokojů, pozdržel major své druhy a řekl jim:

„Pachatelé zločinu na železnici ze Sandhurstu jsou již známi.“

„A byli zatčeni?“ otázal se kvapně Ayrton.

„Ne,“ odpověděl Mac Nabbs, nedávaje najevo, že si povšiml zájmu národního, neboť za těchto okolností to byl zájem celkem oprávněný.

„To je zlé,“ dodal Ayrton.

„A komu se ten zločin přisuzuje?“ otázal se Glenarvan.

„Čtete,“ odpověděl major, podávaje Glenarvanovi číslo Australian and New Zealand Gazette, „a uvidíte, že policejní inspektor se nemýlil.“

Glenarvan přečetl nahlas tyto řádky:

Sydney 2. ledna 1866. – Je ještě v živé paměti, že v noci z 29. na 30. prosince minulého roku došlo k železničnímu neštěstí na Camden-Bridgi, pět mil za stanicí Castlemaine na trati z Melbourne do Sandhurstu. Noční rychlík odjíždějící v 11 hod. 45 min. se v plné jízdě zřítíl do řeky Lutton.

Camdenský most byl při příjezdu vlaku otevřen.

Četné krádeže spáchané po neštěstí a mrtvola hlídačova nalezená půl míle od Camden-Bridge dokazovaly, že neštěstí bylo dílem zločinu.

A vyšetřování skutečně ukázalo, že zločin spáchala tlupa trestanců, kteří utekli před šesti měsíci z perthské trestnice v Západní Austrálii ve chvíli, kdy měli být převezeni na ostrov

Norfolk (Ostrov Norfolk, kde je velká věznice, leží na východ od Austrálie. (Pozn. aut.)).

Uprchlých trestanců je dvacet devět a jejich náčelníkem je jistý Ben Joyce, zločinec nejhoršího druhu, který přijel před několika měsíci do Austrálie neznámou lodí a kterého doposud spravedlnost ještě nikdy nedopadla.

Obyvatelé měst, osadníci a squatteři ve stanicích se vyzývají, aby se měli na pozoru a aby zaslali generálnímu inspektorovi všechny zprávy, které by mohly prospět pátrání.

J. P. MITCHELL, G. I.

Když Glenarvan článek dočetl, obrátil se Mac Nabbs na zeměpisce a řekl mu:

„Tak vidíte, Paganele, že v Austrálii mohou být trestanci.“

„Uprchlí samozřejmě ano!“ odpověděl Paganel. „Ale řádně deportovaní ne. Nemají právo tu být.“

„Přesto zde jsou,“ odtušil Glenarvan. „Nemyslím však, že by jejich přítomnost mohla nějakým způsobem změnit naše plány a přerušit naši cestu. Co o tom soudíš, Johne?“

John Mangles ihned neodpověděl; váhal, protože nechtěl oběma dětem způsobit zármutek tím, že by navrhl upustit od započatého pátrání, ale zároveň se obával, aby se výprava nedostala do nebezpečí.

„Kdyby s námi nebyla lady Glenarvanová a Mary Grantová,“ řekl, „dělal bych si s tou bandou ničemů málo starostí.“

Glenarvan mu rozuměl a dodal:

„Je samozřejmé, že nejde o to, abychom upustili od svého úkolu. Ale snad by bylo vzhledem k našim družkám prozíravější, kdybychom se vrátili za Duncanem do Melbourne a pokračovali pak v pátrání po Harrym Grantovi na východě. Co o tom soudíte, Mac Nabbsi?“

„Než odpovím,“ odpověděl major, „slyšel bych rád názor Ayrtonův.“

Když byl takto náhodní přímo vybidnut, podíval se na Glenarvana.

„Myslím,“ řekl, „že jsme dvě stě mil od Melbourne a že nebezpečí, je-li jaké, je stejné na cestě k jihu jako na cestě na východ. Obě jsou stejně málo užívané a žádná z nich není lepší. Kromě toho si myslím, že třicet zločinců nemůže vylekat osm dobře vyzbrojených a statečných mužů. Nebude-li mít někdo lepší návrh, šel bych tedy kupředu.“

„Správná řeč, Ayrtone,“ odpověděl Paganel. „Budeme-li v cestě pokračovat, můžeme narazit na stopy po kapitánu Grantovi. Budeme-li se vracet na jih, budeme se od nich naopak vzdalovat. Smýšlím tak jako vy a vůbec nemám strach z těch perthských uprchlíků. S těmi by si jistě dovedl statečný člověk poradit!“

Potom bylo o návrhu pokračovat v dosavadní cestě hlasováno a byl jednomyslně schválen.

„Ještě jednu poznámku, mylorde,“ řekl Ayrton v okamžiku, kdy se již rozcházeli.

„Prosím, Ayrtone.“

„Nebylo by vhodné poslat na Duncana rozkaz, aby připlul k východnímu pobřeží?“

„Nač?“ odpověděl John Mangles. „Na odeslání tohoto rozkazu budeme mít čas, až budeme v zátocě Twofold. Kdyby nás něco nepředvídaného donutilo odbočit do Melbourne, mohli bychom pak litovat, že už tam Duncan není. Nehledě k tomu, že ještě nemůže být opraven. Ze všech těchto důvodů myslím, že bude lépe vyčkat.“

„Dobře!“ souhlasil Ayrton a už dále nenaléhal.

Příštího dne opustila ozbrojená a na vše připravená družina Seymour. O půl hodiny později se ponořila do eukalyptového lesa, který se na východě zase objevil. Glenarvan by byl raději jel holou krajinou. Na rovině není tolik možností k nástrahám a léčkám jako v hustém lese. Neměli však na vybranou a vůz se po celý den proplétal mezi jednotvárnými vysokými stromy. Jel podél severní hranice angleseyského hrabství, překročil sto čtyřicátý šestý poledník a večer se družina utábořila na pomezí murrayského okresu.

KAPITOLA XVI

MAJOR TVRDÍ, ŽE TO JSOU OPICE

Příštího dne, 5. ledna ráno, vstoupili cestovatelé na rozlehlé území murrayské. Tento rozsáhlý a neobydlený okres se prostírá až k nejvyšším hřebenům Australských Alp. Civilizace ho ještě nerozdělila na hrabství. Je to málo známá a málo navštěvovaná část provincie. Její lesy jednoho dne padnou pod sekyrou drvoštěpa, na její pastviny vtrhnou stáda squatterů. Ale zatím je to půda nedotčená, tak jak se vynořila z Indického oceánu, pustina.

Na anglických mapách jsou tato území označena výmluvným názvem „Reserve for the blacks“ – Černošská rezervace. Tam byli totiž černoši surově zahrnutí osadníky. Na odlehlých pláních, pod nepřístupnými lesy, bylo jim vyhrazeno trochu místa, kde australští praobyvatelé pozvolna vymírají. Kterýkoliv bílý člověk, osadník, přistěhovalec, squatter nebo drvoštěp, může překročit hranice těchto rezervací. Jenom černoš z nich nikdy nesmí vyjít.

Paganel se cestou rozhovořil o ožehavé otázce domorodých kmenů. V této věci panoval jednotný názor, že totiž britský systém koneckonců hubí porobené kmeny a vyhání je z krajů, kde bydleli jejich předkové. Tato zhoubná snaha je všude patrná, a v Austrálii zejména. V prvních letech po zřízení kolonie se deportovaní i sami osadníci dívali na černošy jako na divou zvěř. Pořádali na ně štvance a stříleli je. Vyvrážďovali je a dovolávali se právnických autorit, aby dokázali, že Australan stojí mimo zákon, a proto

vraždění těchto ubožáků prý nemůže být zločinem. Sydneyské noviny dokonce navrhovaly účinnější prostředek, jak se zbavit kmenů od jezera Hunter: hromadně je otrávit.

Jak je zřejmé, Angličané si při kolonizaci pomáhali na počátku svých výbojů vraždami. Jejich ukrutnosti byly hrozné. Počínali si v Austrálii právě tak jako v Indii, kde zmizelo pět miliónů Indů beze stopy, nebo jako v Kapsku, kde miliónové hotentotské obyvatelstvo se ztenčilo na sto tisíc. Proto domorodci, decimovaní krutým zacházením a opilstvím, na celém kontinentě díky vyvražďující civilizaci pozvolna vymírají. Pravda, někteří guvernéri vydali proti krvelačným drvoštěpům dekrety! Trestali několika ranami bičem bělocha, který uřízl černochovi nos nebo uši, nebo mu usekl malíček, aby si z něho „udělal dýmku“. Nadarmo! Vraždění se organizovalo ve velkém měřítku a celé kmeny byly vyhubeny. Stačí uvést jenom Van Diemenův ostrov, kde bylo počátkem století pět set tisíc domorodců a v roce 1863 už jen sedm! A Mercure nedávno konstatoval, že do Hobart Townu přišel poslední Tasmánek.

Ani Glenarvan, ani major, ani John Mangles Paganelovi neodporovali. I kdyby byli Angličany, nebyli by mohli bránit své rodáky. Fakta mluvila jasnou a nezvratnou řečí.

„Před padesáti lety,“ dodal Paganel, „byli bychom na své cestě potkali ještě četné kmeny a nyní se za celou dobu neukázal ani jediný domorodec. Za necelé století bude tento kontinent úplně bez černých obyvatel.“

Opravdu se zdálo, že rezervace je zcela opuštěná. Nikde nebylo stopy po tábořišti nebo chatrčích. Pláně se střídaly s vysokými hvozdy a krajina pozvolna nabývala divokého vzhledu. Ba zdálo se, že žádný živý tvor, člověk ani zvíře, nepřichází do těchto odlehlých končin, když se Robert pojednou zastavil před eukalyptovým hájem a zvolal:

„Opice! Podívejte, opice!“

A ukazoval na velké černé tělo, které s neobyčejnou obratností klouzalo z větve na větev a přehupovalo se z vrcholku na vrcholek, jako kdyby je ve vzduchu udržovaly létací blány. Snad v této podivné zemi opice nelétaly jako jistý druh lišek, jimž příroda propůjčila netopýří křídla?

Vůz se mezitím zastavil a všichni pozorovali živočicha, který se ponenáhlu ztrácel v korunách eukalyptů. Po chvíli ho spatřili, jak se rychlostí blesku spustil na zem, jak kličkoval a poskakoval po zemi a jak se potom jeho dlouhé paže chytily hladkého kmene obrovského gumovníku. Všichni byli zvědaví, jak se onen tvor vyšplhá na přímý a kluzký strom, který nemohl ani obejmout. Ale opice do kmene střídavě zasekávala jakousi sekerku, tak v něm dělala malé záseky a po těchto opěrných bodech pravidelně rozložených dostala se až k větvím gumovníku. V několika vteřinách zmizela v hustém listí.

„Co je tohle za opici?“ otázal se major.

„Ta opice,“ odpověděl Paganel, „je čistokrevný Australan!“

Zeměpiscovi druhové měli sotva čas pokrčit údivem rameny, když se nedaleko nich ozvaly výkřiky, které by bylo možno zapsat takto: „Kou-í! Kou-í!“ Ayrton pobodl voly a asi po sto krocích se cestovatelé neočekávaně octli v táboře domorodců.

Jaký to truchlivý obraz! Na holé zemi stálo deset stanů. Stany zvané „guño“ byly zhotoveny z pruhů kůry zasunutých za sebe jako tašky a chránily ubohé obyvatele jenom z jedné strany. Tyto lidské bytosti, sešlé bídou, byly odpuzující. Bylo zde asi třicet mužů, žen a dětí, oděných do roztrhaných klokaních kůží. Když se vůz přiblížil, byl prvním pohybem domorodců pokus o útěk. Ale několik slov, která pronesl Ayrton v jejich nesrozumitelné řeči, Australany patrně uklidnilo. Vrátili se tedy zpola důvěřivě, zpola bázlivě jako zvířata, když jim podáváme pamlsek.

Domorodci, vysocí pět stop čtyři palce až pět stop sedm palců, neměli černou pleť, ale spíše barvu vybledlých sazí, chomáčkovité vlasy, dlouhé paže, vystouplá břicha, zjizvená a zarostlá těla s tetováním nebo zářezy, které si dělají při pohřebních obřadech. Nemůže být většího protikladu k evropskému ideálu krásy než jejich obludná tvář, obrovská ústa, zploštělý nos přimáčknutý k tvářím, vystupující spodní čelist s bílými, ale šikmými zuby. Žádný lidský tvor se nikdy tolik nepodobal zvířeti.

„Robert se nemýlil,“ řekl major, „jsou to opice – čistokrevné opice, chcete-li!“

„Mac Nabbsi,“ odpověděla lady Helena, „dával byste tedy za pravdu těm, kteří je štvou jako divou zvěř? Ti nebozí tvorové jsou lidé.“

„Lidé!“ zvolal Mac Nabbs. „Nanejvýše přechodné bytosti mezi člověkem a orangutanem! A to kdybych změřil jejich lícni úhel, byl by jistě tak ostrý jako u opice!“

Bylo zde asi třicet mužů

V této věci měl Mac Nabbs pravdu. Lícni úhel australského domorodce je velmi ostrý a nápadně blízký lícni úhlu orangutana, totiž šedesát až šedesát dva stupně. Proto do jisté míry právem navrhoval de Rienzi, aby tito nebožáci byli zařazeni do zvláštního plemene, které nazval Pithecomorphes, to jest lidé podobní opicím.

Ale lady Helena měla mnohem víc pravdu než Mac Nabbs, když tyto domorodce stojící na posledním lidském stupni pokládala za bytosti s duševním životem. Mezi zvířetem a Australanem je nepřeklenutelná propast, propast dvou různých druhů. Pascal správně řekl, že člověk nikde není zvířetem. Je ovšem pravda, že neméně moudře dodává, že andělem také ne.

Lady Helena a Mary Grantová, jaty soucitem, vystoupily z vozu a vztahovaly k ubohým tvorům láskyplnou ruku: rozdávaly jim potraviny a divoši je hltavě jedli.

Avšak útrpnost obou cestovatelek vzbuzovaly především ženy. Nic se nedá srovnávat s postavením Australanek. Macešská příroda jim odmítla i sebemenší půvab a navíc jsou to otrokyně, kterých se jejich pán zmocňuje surovým únosem, a jako jediným svatebním darem je zahrnuje ranami „waddie“, okované hole. Od té chvíle předčasně a překotně stárnou, jsou zavaleny veškerými obtížnými pracemi kočovného života a přitom nosí v rákosovém uzlíku své děti a zároveň rybářské a lovecké náčiní i zásoby Phormia tenax, z něhož si dělají nitě. Musí pro rodinu obstarávat potravu; honí ještěrky, vačice a hady až v korunách stromů; štípají dříví na oheň; sloupávají kůru na stany. Zkrátka žena tu je ubožák neznající odpočinku a jí až po svém pánovi nechutné zbytky, které on nechá.

V té chvíli se několik nešťastnic, které snad již dávno neměly žádnou potravu, pokoušelo přilákat ptáky na nasypané zrní.

Nehybně, jako mrtvé ležely na rozpálené zemi a celé hodiny čekaly, až jim přijde důvěřivý pták na dosah ruky! Jejich vynalézavost stačila jenom na takovouhle léčku a na tu se mohl dát polapit skutečně pouze australský pták.

Mezitím byli domorodci získáni dary, obklopili cestovatele a ti se nyní musili mít na pozoru před okradením. Mezi sebou mluvili Australané sykavou řečí, artikulovanou mlaskáním jazyka. Podobalo se to zvířecímu křiku. Ale v jejich hlase zněly velmi měkké úlisné tóny, často se opakovalo slovo „noki, noki“ a posunky domorodců je činily dostatečně srozumitelným. Znamenalo to „dejte, dejte“ a vztahovalo se to na různé drobnosti cestovatelů. Mr Olbinett měl co činit, aby ohlídal oddělení zavazadel a zejména zásoby výpravy. Vyhladovělí ubožáci vrhali na vůz děsivé pohledy.

Zatím dal Glenarvan na Heleninu žádost rozdat něco potravin. Domorodci porozuměli jeho úmyslu a přivítali jej projevy, které by byly pohnuly sebenecitelnějším srdcem.

Mr Olbinett se jako slušný muž domníval, že je povinen nejprve rozdávat ženám. Ale ta nešťastná stvoření se neodvážila jíst dříve než jejich strašliví velitelé. A ti se vrhli na suchary a sušené maso jako na nějakou kořist.

Když si Mary Grantová pomyslila, že její otec je zajatcem takových neurvalých domorodců, zalily se jí oči slzami. Představovala si, co všechno asi vytrpěl člověk jako Harry Grant v zajetí u kočovných kmenů, při věčné bídě, hladu a surovém zacházení. John Mangles ji starostlivě pozoroval, uhodl její myšlenky a vyhověl tedy jejímu přání, když oslovil národního z Britannie.

„Ayrton,“ řekl mu, „vy jste se dostal z rukou těchto divochů?“

„Ano, kapitáne,“ odpověděl Ayrton. „Všechny vnitrozemské kmeny jsou si podobné. Jenže tady vidíte jenom hrstku těch ubožáků, kdežto na březích Darlingu žijí početné kmeny, kterým vládnou náčelníci mající strašlivou moc.“

„Co však může dělat mezi těmi domorodci Evropan?“ otázal se John Mangles.

„Totéž, co jsem dělal já,“ odpověděl Ayrton. „Loví s nimi zvěř a ryby, účastní se jejich bojů. Jak jsem vám už řekl, zachází se s ním podle toho, jaké služby prokazuje, a je-li to jen trochu obratný a statečný člověk, získá si v kmeni významné postavení.“

Všechny zbraně poletovaly v rukou domorodců

„Je však vězněn?“ řekla Mary Grantová.

„Je střežen,“ dodal Ayrton, „a nesmí se ani ve dne, ani v noci na krok hnout!“

„Vám se však podařilo uprchnout, Ayrtone,“ řekl major, který se vmísil do rozhovoru.

„Ano, pane Mac Nabbsi, díky tomu, že mezi mým a sousedním kmenem došlo k boji. Zachránil jsem se. Dobrá. Nemrzí mě to. Ale kdybych to měl prožívat znovu, dal bych myslím přednost věčnému otroctví před útrapami, které jsem prožil při cestě přes vnitrozemské pustiny. Kéž by se kapitán Grant nepokusil o takovou záchranu!“

„Ovšem, samozřejmě,“ odpověděl John Mangles, „my si musíme, miss Mary, přát, aby váš otec zůstal v rukou domorodého kmene. Nalezneme tak jeho stopy snáze, než kdyby bloudil ve vnitrozemských lesích.“

„Vy doufáte, že ho nalezneme?“ otázala se dívka.

„Stále doufám, miss Mary, že vás jednoho dne přece jen uvidím šťastnou!“

Jen zvlhlé oči Mary Grantové mohly poděkovat mladému kapitánovi za ta slova.

Za jejich rozmluvy nastal mezi divochy neobvyklý ruch. Vyráželi halasivý křik, rozbíhali se na všechny strany a chápali se zbraní. Zdálo se, že se jich zmocnil zběsilý hněv.

Glenarvan nevěděl, co tím zamýšlejí; major si však zavolal Ayrtona a řekl:

„Když jste žil tak dlouho mezi Australany, jistě rozumíte i těmto lidem.“

„Jen trochu,“ odpověděl národní, „protože každý kmen mluví jiným nářečím. Ale myslím, že nám divoši chtějí z vděčnosti předvést boj.“

To bylo skutečně příčinou jejich shonu. Domorodci se bez jakékoliv výstrahy na sebe vrhli se zuřivostí tak dokonale a tak dobře předstíranou, že ten, kdo by o tom nevěděl, bral by jejich malou válku vážně. Ale Australané jsou podle názoru cestovatelů znamenití herci a při této příležitosti rozvinuli své pozoruhodné nadání.

Jejich útočné a obranné zbraně tvoří palice, dřevěné kyje, jimiž lze rozrazit i nejtvrdší lebku, a jakési „tomahavky“, velice tvrdé naostřené kameny, gumou vlepené mezi dvě hole. Tato sekera má rukojeť dlouhou deset stop. Je to strašlivý nástroj válečný i velice užitečný nástroj mírový, neboť se jím podle potřeby mohou usekávat větve nebo hlavy a porážet lidé nebo stromy.

Všechny tyto zbraně poletovaly v rukou řvoucích domorodců. Bojovníci se vrhali jeden na

druhého, jedni padali jako mrtví a druzí vyřezali vítězný křik. Ženy, hlavně staré, podněcovaly muže k boji, vrhaly se na předstírané mrtvoly a mučily je se zdánlivou krutostí. Každým okamžikem se lady Helena obávala, aby se hra nezvrhla v opravdovou bitvu. A nadto se do boje vrhly bez okolků i děti. Chlapci a také děvčata si v divokém zápalu rozdávali pádné pohlavky.

Předstíraný boj trval asi deset minut, když se bojující náhle zastavili. Zbraně jim vypadly z rukou. Po ryčné vřavě nastalo hluboké ticho. Domorodci ustrnuli ve své poslední pozici jako postavy živých obrazů. Vypadali jako zkamenělí.

Co bylo příčinou této změny a proč najednou tak znehybněli jako sochy? To se vzápětí ukázalo.

Nad korunami gumovníků v té chvíli zakroužilo hejno kakaduů. Vzduchem se neslo jejich žvatlání a ostré barvy jejich peří se podobaly letící duze. A přilet tohoto třpytivého oblaku papoušků přerušil boj. Byl vystřídán lovem, který je prospěšnější než válka.

Jeden domorodec uchopil červeně pomalovaný nástroj zvláštního tvaru, opustil své doposud nehybné druhy a zamířil mezi stromy a keře k hejnu kakaduů. Kradl se bez nejmenšího hluku, nezašustil o jediný lístek, nezakopl o jediný kamének. Byl to plazící se stín.

Když divoch došel do příhodné vzdálenosti, vrhl svůj nástroj vodorovným směrem asi dvě stopy nad zemí. Zbraň tak proletěla dráhu nějakých čtyřicet stop; potom se náhle, aniž se dotkla země, prudce vymrštila v pravém úhlu a vyletěla do výše jednoho sta stop, smrtelně zasáhla tucet ptáků a obloukem se vrátila zpět k nohám lovce.

Glenarvan a jeho druhové byli ohromeni. Nemohli uvěřit vlastním očím.

„To je bumerang!“ řekl Ayrton.

„Bumerang!“ zvolal Paganel. „Australský bumerang!“

A jako dítě se rozběhl pro zázračný nástroj, „aby se podíval, co v něm je“.

Člověk se opravdu mohl domnívat, že jeho dráhu usměrnil nějaký vnitřní mechanismus, nějaké pero, které se náhle uvolnilo. Nic takového však v něm nebylo.

Bumerang byl docela jednoduše jediný kus tvrdého a zahnutého dřeva, dlouhého třicet až čtyřicet palců. Uprostřed byl silný asi tři palce a oba konce byly ostře zašpičatělé. Jeho dutá část ustupovala o patnáct milimetrů a jeho vnější strana měla dvě velmi ostré hrany. Bylo to právě tak prosté jako nepochopitelné.

„Tak to je ten pověstný bumerang!“ řekl Paganel, když si bedlivě prohlédl podivný nástroj.

„Kus dřeva a nic víc. Proč se však po určité době vodorovného letu vymršťuje do výše a vrací se k rukám vrhače? Učenci a cestovatelé dosud nevysvětlili tento jev.“

„Není to snad něco podobného jako u obruče, která se při jistém způsobu hodů vrací k

výchozímu bodu?“ řekl John Mangles.

„Anebo spíše zpáteční faleš jako u kulečnickové koule, udeříme-li ji v určitém bodě?“ dodal Glenarvan.

„To rozhodně ne,“ odpověděl Paganel. „V obou těchto případech musí být nějaký pevný bod a ten je podnětem k zpětnému pohybu; u obruče je to země a u koule sukno. Zde však takový pevný bod není, nástroj se země vůbec nedotkne, a přece se vymrští do značné výše!“

„Jak to tedy vysvětlujete vy, pane Paganele?“ otázala se lady Helena.

„Nevysvětluji to, mylady, konstatuji to jako všichni přede mnou. Jev nesporně závisí na způsobu hodů a na zvláštním tvaru bumerangu. Ale hod sám je ještě tajemstvím Australanů.“

Čas však utíkal a Glenarvan si pomyslel, že nemá smyslu odkládat další cestu na východ. Chystal se právě požádat cestovatelky, aby opět nastoupily do vozu, když přiběhl jeden divoch a s velkým vzrušením pronesl několik slov.

„Aha,“ řekl Ayrton, „zpozorovali kasuáry!“

„Jakže! Půjdou na lov?“ otázal se Glenarvan.

„To musíme vidět,“ zvolal Paganel. „To bude velmi zajímavé. Možná že se zase uplatní bumerang.“

„Co o tom soudíte, Ayrtone?“

„To nebude trvat dlouho, mylord,“ odpověděl národní.

Domorodci neztráceli ani okamžik. Zabít kasuára je pro ně velkým požehnáním. Kmen má zajištěnou potravu na několik dní. Proto vynakládají lovci všechnu svou obratnost, aby se takové kořisti zmocnili. Jak se jim však podaří bez pušek skolit a bez psů dostihnout tak hbité zvíře? To bylo na této podívané nejzajímavější, a proto chtěl Paganel lov vidět.

Emu neboli kasuár lysý, zvaný domorodci „murek“, začíná být na australských rovinách vzácný. Je to velký pták, vysoký dvě a půl stopy, a jeho bílé maso chutná jako krocaní. Na hlavě má rohovitou lysinku, oči má světle hnědé, zobák černý, zahnutý směrem dolů, na nohou má silné drápy a jeho křídla jsou skutečné pahýly, takže jich nemůže používat k letu. Peří, či vlastně skoro srst, je na krku tmavší než na prsou. I když kasuár nelétá, dovede rychle běhat a mohl by směle závodit na dostihách i s nejrychlejším koněm. Lze ho tedy chytit jenom lstí, a to ještě musí člověk být zvlášť obratný.

Proto se na domorodcovu výzvu rozestavilo deset Australanů jako střelecká četa. Bylo to na překrásné pláni, modrající se květy divoce rostoucího indiga. Cestovatelé se zastavili na mýtině v mimózovém háji.

Když se domorodci přiblížili, vyrazilo půl tuctu kasuárů na útěk a skryli se míli odtud.

Jakmile lovec kmene zjistil, kde kasuárové jsou, dal svým pomocníkům znamení, aby se zastavili. Lehli si na zem, kdežto lovec vytáhl ze své sítě dvě velmi dovedně sešité kasuáří kůže a ihned se do nich přistrojil. Pravici vystrčil nad hlavu a natřásaje se napodoboval chůzi emu hledajícího potravu.

Domorodec zamířil k hejnu. Hned se zastavoval, předstíraje, že zobe zrní, hned zviřoval nohama prach a ztrácel se v prašném oblaku. Všechno jeho počínání bylo dokonalé. Pohyby emu napodoboval naprosto věrně. Lovec vyrážel tlumené hudrování, jímž by se dal i sám pták ošálit. A to se také stalo. Zanedlouho byl divoch uprostřed nic netušícího hejna. Náhle se v jeho ruce mihl kyj a pět emu ze šesti se skácelo k zemi.

Lovec měl štěstí, lov byl ukončen.

Tehdy se Glenarvan, cestovatelky a celá družina s domorodci rozloučila.

KAPITOLA XVII

CHOVATELÉ DOBYTKA MILIONÁŘI

Po klidné noci, strávené na $146^{\circ}15'$ východní délky, pokračovali cestovatelé dne 6. ledna v sedm hodin ráno v další cestě přes rozsáhlý okres. Ubírali se stále k vycházejícímu slunci a stopy jejich kroků zanechávaly na rovině neúchylně přímou čáru. Dvakrát narazili na stopy squatterů a obojí stopy by se byly zaměnily, kdyby byl Glenarvanův kuň nezanechával v prachu značku Black-Pointu, rozeznatelnou podle dvou trojlístků.

Často brázdily rovinu klikaté, zimozrázem obrostlé potůčky, v nichž voda bývala jen občas, a nikoli stále. Pramenily na svazích Buffalos-Ranges, nepřiliš vysokého pohoří, jehož malebný obrys se vlnil na obzoru.

Bylo rozhodnuto, že tam budou cestovatelé toho dne tábořit. Ayrton pobídl spřežení a voli dorazili k pohoří po pětatřicetimílové jízdě poněkud unaveni. Stan byl postaven pod vysokými stromy. Nadešla noc. Rychle se navečeřeli, neboť po takovém pochodu myslil každý víc na spánek než na jídlo.

Paganel, který měl hlídat jako první stráž, neulehl a s puškou na rameni hlídal tábor, procházeje se sem a tam, aby se snáze ubránil spánku.

Přestože nesvítil měsíc, byla noc téměř jasná, neboť na nebi zářilo jižní souhvězdí. Učenec se bavil četbou ve veliké, stále otevřené knize oblohy, tak zajímavé pro toho, kdo jí rozumí. Hluboké ticho spící přírody bylo přerušováno jenom řinčením pout na nohou koní.

Paganel se tedy nechával unášet svým astronomickým přemítáním a staral se více o věci nebeské než o věci pozemské, když jej ze snění vytrhl vzdálený zvuk.

Nastražil napjatě sluch a k velkému překvapení se mu zdálo, že rozeznává zvuky piana. Až k němu doléhal rozechvělý zvuk několika širokých akordů.

Nemohl se mýlit.

Piano v pustině! řekl si Paganel. Něco takového nikdy nepřipustím.

Bylo to skutečně nad všechno očekávání a Paganel by byl raději uvěřil, že to nějaký zvláštní australský pták napodobuje zvuky prvotřídního klavíru, tak jako jiní napodobují zvuky hodin a brusiče.

Ale v tom okamžiku se k němu donesl čistě modulovaný hlas. K pianistovi se přidal pěvec. Paganel naslouchal, ale nevzdával se. Za několik okamžiků však už nemohl být na pochybách a rozeznával i nápěv, který doléhal k jeho sluchu. Bylo to *Il mio tesoro tanto* z *Dona Juana*.

I hrome! pomyslí si zeměpisec. Ať už jsou australští ptáci jakkoliv podivní, a i kdyby to byli ti nejmuzikálnější papoušci na světě, nemohou přece zpívat Mozarta!

Potom poslouchal jemnou mistrovskou árii až do konce. Líbezná melodie, nesoucí se jasnou nocí, působila nepopsatelným dojmem. Paganel byl dlouho pod jejím nevýslovným kouzlem. Hlas potom umlkl a vše se opět ponořilo do hlubokého ticha.

Když Wilson přišel vystřídat Paganela, zastihl učence v hlubokém zamyšlení. Paganel nic námořníkovi neřekl. Rozhodl se, že o této zvláštnosti poví až zítra Glenarvanovi, a šel si lehnout do stanu.

Paganel neulehl

Příštího dne byla celá družina probuzena nenadálým štěkotem. Glenarvan okamžitě vstal. Na pokraji lesíka poskakovali dva nádherní pointeri na štíhlých nohou, překrásné ukázky anglického stavěcího psa. Když se cestovatelé přiblížili, zmizeli psi mezi stromy a štěkali ještě zběsileji.

„Že by v téhle pustině byla stanice?“ žasl Glenarvan. „A lovci – vždyť tohle jsou přece lovečtí psi!“

Paganel zrovna otvíral ústa, aby vyprávěl svůj zážitek z minulé noci, když se objevili dva mladí muži, jedoucí na dvou krásných čistokrevných koních.

Oba džentlmeni, oblečení v elegantní lovecké obleky, se zastavili, když spatřili družinku tábořící zde cikánským způsobem. Patrně uvažovali o tom, co znamená přítomnost ozbrojených mužů v těchto místech, ale vtom zpozorovali, že z vozu vystupují cestovatelky.

Ihned seskočili na zem a s klobouky v ruce jim vyšli vstříc.

Glenarvan šel neznámým naproti, a protože zde byl cizincem, pověděl, kdo je. Oba mladí mužové se uklonili a starší z nich řekl:

„Mylorde, mohly by nám tyto dámy, vaši druhové a vy sám prokázat to potěšení a dopřát si

oddechu na naší farmě?“

„S kým mám tu čest, pánové?“ zeptal se Glenarvan.

„Michal a Sandy Pattersonovi, majitelé Hottamské stanice. Jste na našich pozemcích a na farmu je to jenom čtvrt míle.“

„Pánové,“ odpověděl Glenarvan, „nerad bych zneužíval tak přívětivého pozvání...“

„Mylorde,“ pravil Michal Patterson, „přijmete-li, budeme velice šťastni, že vás můžeme pohostit uprostřed pustiny.“

Glenarvan se na znamení souhlasu uklonil.

„Pane,“ řekl nyní Paganel, obraceje se k Michalu Pattersonovi, „nebudete pokládat za dotěrnou otázku, zdali jste to zpíval včera vy tu božskou árii z Mozarta?“

„Byl jsem to já, pane,“ odpověděl džentlmen, „a můj bratr Sandy mě doprovázel.“

„Přijměte tedy, pane,“ odvětil Paganel, „nejupřímnější blahopřání od náruživého francouzského obdivovatele této hudby.“

Paganel podal mladému muži ruku a ten ji srdečně stiskl. Michal Patterson potom ukázal vpravo, kudy mají jít. Koně byli ponecháni na starost Ayrtonovi a oběma námořníkům.

Cestovatelé, vedeni oběma bratry, ubírali se s netajeným obdivem do Hottamské stanice.

Byla to nádherná usedlost, udržovaná v přísném rázu anglických parků. Nesmírné pastviny, ohrazené šedými ploty, táhly se do nedohledna. Na nich se pásly tisíce volů a milióny ovcí. Četní pastýři a ještě četnější psi hlídali tuto hlučnou armádu. Do bučení a mečení se mísilo štěkání dog a ostré práskání bičů.

Na východě se pohled zastavoval u lesa myall a gumovníků, nad nímž se tyčila do výše sedmi tisíc pěti set stop velebná Hottamská hora. Na všechny strany se rozbíhala dlouhá stromořadí zelených jehličnatých stromů. Tu a tam byly husté skupinky „grasstree“, keřů vysokých deset stop. Tyto keře se podobají trpasličí palmě a ztrácejí se v koruně úzkých a dlouhých listů. Vzduch voněl vavřínovou kalinou, z jejíchž bílých květů se linuly nejjemnější libé vůně.

K půvabným skupinám těchto domácích stromů se družily stromy přenesené z evropských zemí. Broskvoň, hrušeň, jabloň, fíkovník, pomerančovník i dub byly pozdraveny nadšenými výkřiky cestovatelů, kteří, pokud nežasli nad tím, že krácejí ve stínu stromů své země, podívovali se přinejmenším ptákům, především „atlasovým ptákům“ s hedvábným peřím a „sericulím“, oděným zpola do zlata a zpola do černého sametu.

Mezi jiným se mohli poprvé obdivovat i ptáku „menura“. Je to pták-lyra, jehož chvost se podobá tomuto hudebnímu nástroji. Prchal mezi stromovitým kapradím, a když jeho ocas narážel na větve, byli všichni téměř překvapeni, že neslyší libozvučné akordy. Paganel dostal chuť zahrát si na něj.

Mohli se obdivovat i ptáku „menura“

Glenarvan se však neomezoval jen na obdivování pohádkových divů této oázy, vytvořené v australské pustině. Poslouchal vyprávění mladých džentlmenů. V Anglii, uprostřed civilizované krajiny, byl by příchozí nejprve pověděl svému hostiteli, kdo je a kam jde. Zde však Michal a Sandy Pattersonovi pokládali za svou povinnost se vzácnou šetrností povědět všechno o sobě cestovatelům, jimž nabízeli pohostinství. Vyprávěli tedy svůj příběh.

Byl to hezký domek ze dřeva a z cihel

Byl to příběh příznačný pro všechny mladé, nadané a pilné Angličany, kteří se nedomnívají, že bohatý člověk nemusí pracovat. Michal a Sandy Pattersonovi byli syny londýnského bankéře. Ve dvaceti letech jim otec řekl: „Zde máte několik miliónů, chlapci. Jděte do nějaké daleké kolonie, založte tam nějaký užitečný podnik a v práci načerpejte životní zkušenosti. Pošťestí-li se vám, dobře. Setkáte-li se s nezdarem, co na tom. Nebudeme litovat miliónů, které vám pomohou stát se muži.“ Oba mladíci uposlechli. Vybrali si kolonii Viktorii v Austrálii, kde zaseli otcovské bankovky, a nelitovali toho. Po třech letech se již jejich hospodářství zdárně rozvíjelo.

V provinciích Viktorie, Nový Jižní Wales a Jižní Austrálie je přes tři tisíce stanic, řízených jednak squatterů, kteří pěstují dobytek, jednak settlers, jejichž hlavní činnost se zaměřuje na obdělávání půdy. Až do příchodu obou mladých Angličanů bylo nejvýznamnějším podnikem tohoto druhu hospodářství Jamiesonovo, ležící na ploše jednoho sta kilometrů a ohraničované pětadvacetikilometrovým tokem Paroo, jednoho z přítoků Darlingu.

Nyní je Hottamská stanice převyšovala jak rozlohou, tak bohatstvím. Oba mladí mužové byli zároveň squatterů i settlers. Se vzácnou dovedností, a což je ještě nesnadnější, s neobyčejnou rozhodností spravovali svůj nesmírný majetek.

Jak víme, tato stanice byla hodně vzdálena od nejdůležitějších měst, neboť ležela uprostřed málo navštěvovaných pustin Murraye. Zaujímal prostor ležící mezi 146°48' a 147° východní délky, tedy území dlouhé a široké dvacet kilometrů, nacházející se mezi Buffalos-Ranges a Hottamskou horou. V obou severních rozích tohoto obrovského čtyřúhelníku se zdvihaly nalevo hora Aberdeenská a napravo vrcholky High-Barvenu. Bylo zde dost krásných a křivolakých vod, totiž potoků a přítoků řeky Oven, která se na severu vlévá do řečiště Murraye. Proto se zde stejně dařilo pěstování dobytka i obdělávání půdy. Deset mil akrů půdy, znamenitě rozdělené v hony a pečlivě obdělávané, dávalo domácí i exotické plodiny, kdežto na zelenajících se pastvinách se vykrmovalo několik miliónů kusů

dobytku. Však také produkty z Hottamské stanice měly na castlemainských a melbournských trzích vysoký kurs.

Michal a Sandy Pattersonovi končili své vyprávění těmito podrobnostmi o svém podnikání, když se na konci kasuarinového stromořadí vynořila farma.

Byl to hezký domek ze dřeva a z cihel, skrytý v háječku emerofil. Měl ladné tvary švýcarského domku a podél jeho zdi se táhla jako antické impluvium veranda s čínskými lampióny. Nad okny byly napjaty pestré záclony, jakoby kvetoucí všemi barvami. Všechno bylo neobyčejně hezké a vkusné, ale zároveň i pohodlné. Na trávnících a v okolních houštinách stály bronzové sloupy s elegantními svítilnami. Za soumraku se celý tento park rozsvěcoval bílými plynovými světly, do nichž proudil plyn z malého plynojemu, skrytého v loubí myall a stromovitých kapradin.

Kromě toho zde nikde nebylo vidět hospodářská stavení, stáje nebo kůlny, zkrátka nic, co bychom hledali u venkovského hospodářství. Veškeré příslušenství – skutečná vesnice o více než dvaceti chýších a domcích – leželo čtvrt míle odtud v horském údolíčku. Elektrické dráty umožňovaly okamžité spojení vsi a panského domu. A ten, vzdálen všeho ruchu, zdál se ztracen uprostřed exotického lesa.

Zanedlouho došla družina na konec kasuarinové aleje. Přes malý, neobyčejně vkusný železný můstek, klenoucí se nad bublajícím potůčkem, vcházelo se do pěstěného parku. Přešli jej. Cestovatelům vyšel naproti správce domu, muž vysoké postavy; dveře domu se otevřely a hosté Hottamské stanice vstoupili dovnitř.

Ležel před nimi všechnen umělecký přepych této farmy. Za předpokojem, ozdobeným dekoracemi z jezdeckých a loveckých předmětů, otvíral se prostorný salón s pěti okny. Piano plné starých i nových partitur, malířské stojany s rozmalovanými plátny, podstavce s mramorovými sochami, několik obrazů holandských mistrů na zdech, nákladné koberce, hebké pod nohama jako hustý trávník, nástěnné gobelíny, oživené spanilými mytologickými výjevy, u stropu antický lustr, dále vzácné majoliky, drahocenné a svrchovaně vkusné drobnůstky, plno drahých a vybraných maličkostí, které v takové farmě musely člověka udivovat, to vše zde dokazovalo nesmírné bohatství. Vše, co mohlo zpříjemnit dlouhou chvíli těchto australských přistěhovalců, vše, co mohlo v mysli vybavit vzpomínku na evropské mravy, zaplňovalo tento pohádkový salón. Člověku se zdálo, že je v některém francouzském nebo anglickém zámku.

Pět oken propouštělo jemným tkanivem záclon mřížkované a již nyní stínem verandy tlumené světlo. Lady Helena přistoupila k oknu a vydechla obdivem. Z této strany se dům zdvihal nad širokým údolím, táhnoucím se až k úpatí hor na východě. Sled luk a lesů, tu a tam větší mýtina, soubor ladně zaoblených pahorků, reliéf vlnící se půdy, to všechno

skýtalo pohled vymykající se jakémukoliv popisu. Zdejší krajině se nemohl rovnat žádný jiný kraj na světě, ba ani proslavené Rajské údolí na norských hranicích u Telemarku. Toto široké panoráma, rozčleněné velkými plochami stínu a světla, měnilo se každou chvíli podle rozmarů slunce. Nikdo nemohl snít o ničem krásnějším.

Mezitím byla z rozkazu Sandyho Pattersona připravena snídaně a za necelou čtvrt hodinu po příchodu usedli cestovatelé k bohatě prostřenému stolu.

Vbrzku poznali oba bratři cíl výpravy a projevíli živý zájem o Glenarvanovo pátrání. Dávali oběma kapitánovým dětem také nejlepší naději.

„Harry Grant,“ řekl Michal, „zřejmě upadl do rukou domorodců, když se neobjevil v pobřežních osadách. Listiny dokazují, že znal přesně místo, kde se nalézá, a jestliže se nedostal do některé anglické kolonie, musel být v okamžiku, kdy vstoupil na zem, zajat divochy.“

„Přesně totéž se stalo jeho národnému Ayrtonovi,“ odvětil John Mangles.

„A vy, pánové,“ otázala se lady Helena, „jste nikdy neslyšeli o ztroskotání Britannie?“

„Nikdy, mylady,“ odpověděl Michal.

„A jak podle vašeho mínění zacházejí Australané se zajatým kapitánem Grantem?“

„Australané nejsou krutí, mylady,“ odvětil mladý squatter, „a miss Grantová se může v tomto směru upokojit. Je mnoho dokladů o jejich mírnosti a několik Evropanů žilo dlouho mezi nimi, a přece si nemohli stěžovat na jejich surovost.“

„Mezi jinými King,“ řekl pohotově Paganel, „jediný zachráněný z Burkovy výpravy.“

„Nejenom tento statečný badatel,“ podotkl Sandy, „nýbrž i jistý anglický voják jménem Buckley, který v roce 1803 uprchl z Port Phillipu na pobřeží, dostal se mezi domorodce a žil s nimi třiatřicet let.“

„A od té doby přineslo jedno z posledních čísel časopisu Australasian zprávu, že se mezi rodáky po šestnáctiletém otroctví vrátil jakýsi Morill. Kapitánův osud bude jistě týž jako jeho, protože i on se stal zajatcem domorodců po ztroskotání Péruvienny v roce 1846 a byl jimi odveden do vnitrozemí. Myslím tedy, že máte všechny naděje na úspěch.“

Tato slova způsobila všem hostům mladého squattera nesmírnou radost. Potvrzovala zprávy, které již uvedli Paganel a Ayrton.

Když pak cestovatelky odešly od stolu, přešla řeč na trestance. Squatteři věděli o neštěstí na Camden-Bridgi, ale přítomnost uprchlých trestanců je nijak neznepokojovala. Zločinci se neodvážejí zaútočit na stanici, jejíž osazenstvo čítá přes sto mužů. Kromě toho se dalo soudit, že se nevydají do pustin kolem Murraye, kde nemají co dělat, ani k osadám Nového Jižního Walesu, kde jsou cesty silně střežené. To byl i názor Ayrtonův.

Lord Glenarvan nemohl odřici svým hostitelům a musil strávit na Hottamské stanici celý

den. Těchto dvanáct hodin zpoždění znamenalo vlastně dvanáct hodin odpočinku. Koně i voli se tam mohli znamenitě zotavit v pohodlných stájích.

Pozvání bylo tedy přijato a oba mladí mužové předložili svým hostům program dne, který byl s radostí přijat.

V poledne netrpělivě hrabalo půdu u vchodu domu sedm čistokrevných koní. Pro dámy byl určen krásný lehký kočár s dlouhými opratěmi a jeho kočí mohl brzy ukázat svou zručnost v ovládání čtyřspřeží. Jezdci, doprovázeni psovody a vyzbrojení výbornými loveckými puškami, vyhoupli se do sedla a cválali vedle dvířek kočáru, zatímco smečka pointerů radostně štěkala v houštinách.

Čtvrt hodiny se kavalkáda projížděla alejemi a stromořadími krásného parku, který byl tak velký jako nějaký malý německý státeček. Reuss-Schleitz nebo Sachsen-Gotha by se do něho byly vešly celé. A co se týče zvěře, celá armáda nadháněčů by jí nenahnala lovcům do rány více. Proto se záhy ozvaly salvy výstřelů, znepokojivé pro klidné obyvatele lesů a plání. Mladý Robert se činil po boku majora Mac Nabbsse. Odvážný chlapec byl přes sestřino napomínání neustále v čele a první ve střelbě. Ale John Mangles slíbil, že na něho dohlédne, a to Mary Grantovou uklidnilo.

Při tomto lovu bylo zastřeleno několik svérázných australských zvířat, o nichž do té doby Paganel věděl jenom to, jak se jmenují, mezi jinými „wombat“ a „bandikut“.

Wombat je býložravec, který si dělá doupata jako jezevec, je velký jako ovce a má znamenité maso.

Bandikut je druh vačnatce, který by dokázal obelstít evropskou lišku a mohl by ji učit, jak loupit v drůbežárnách. Toto zvíře dosti odpuzujícího vzhledu, dlouhé půldruhé stopy, skolil Paganel, a proto je z lovecké ješitnosti pokládal za půvabné. „Roztomilé zvířátko,“ říkal.

Robert mezi jinými pěknými kusy zastřelil velmi obratně jednoho kunovce tečkovaného, malého vačnatce s černou, bíle skvrnitou kožešinou, která se vyrovná kožešině kuny, a párek vačic, které se skrývaly v hustém listí vysokých stromů.

Ale ze všech těchto hrdinných činů byl nesporně nejzajímavější lov na klokany. Kolem čtvrté hodiny vyplašili psi stádo těchto zvláštních vačnatců. Mlád'ata se rychle schovala do mateřských vaků a celé stádo prchalo v řadě za sebou. Nic není podivnějšího než obrovské klokaní skoky, při nichž se zadní nohy, dvakrát delší než přední, vymršťují jako péra. V čele stáda uháněl pět stop vysoký samec, nádherný klokan, „starý muž“, jak říkají bushmani, australští zálesáci.

Lov na klokany

Lovci se za nimi hnali čtyři až pět mil. Klokani nepolevovali a psi se jim nesnažili přiblížit,

protože se plným právem obávají jejich mocných tlap, vyzbrojených ostrým nehtem. Posléze se však stádo vyčerpané během zastavilo a „starý muž“ se opřel o kmen stromu, chystaje se k obraně. Jeden pointer se nestačil včas zastavit a doběhl až ke stádu. Vzápětí vylétl nešťastný pes do vzduchu a klesl k zemi s rozpáraným břichem. Ani celá smečka by jistě nestačila na tyto statné vačnatce. Štvanici bylo tedy nutno ukončit střelbou, a jenom kulka mohla skolit obrovské zvíře.

V tom okamžiku se Robert málem stal obětí své nerozvážnosti. Ve snaze, aby měl co nejjistější ránu, přiblížil se tak blízko ke klokanovi, že ten se na něho skokem vrhl. Robert padl na zem, rozlehl se výkřik. Mary Grantová, neschopna promluvit, s očima takřka zastřenými slzami, zděšeně vztahovala z kočáru ruce k svému bratrovi. Žádný lovec se neodvažoval na zvíře vystřelit, protože by byl mohl zasáhnout i chlapce.

Tu se však vrhl na klokana s taseným loveckým nožem John Mangles, a nedbaje nebezpečí, probodl zvířeti srdce. Když zvíře kleslo k zemi, povstal Robert bez jediného poranění. Vzápětí se vrhl do sestřina náručí.

„Díky, pane Johne! Díky!“ řekla Mary Grantová a podala mladému kapitánovi ruku.

„Měl jsem ho na starosti,“ řekl John Mangles a uchopil chvějící se dívčinu ruku.

Touto příhodou lov skončil. Stádo klokanů se po smrti svého vůdce rozprchlo a samcova kůže byla odnesena na farmu. Bylo šest hodin večer. Pro lovce byla připravena znamenitá večeře. Mezi jinými jídly se těšila největší pozornosti polévka z klokaního ocasu, upravená po australském způsobu.

Po zmrzlině a chladiivých desertních nápojích přešli stolovníci do salónu. Večer byl zasvěcen hudbě. Lady Helena byla znamenitá pianistka a ochotně spojila své nadání s uměním obou squatterů. Michal a Sandy Pattersonovi zazpívali s dokonalým přednesem árie z posledních děl Gounoda, Victora Massého, Féliciena Davida i nepochopeného génia Richarda Wagnera.

V jedenáct hodin byl podáván čaj, výborný čaj, jak ho dovedou připravit jen Angličané. Když však Paganel požádal, že by chtěl ochutnat čaj australský, přinesli mu tekutinu černou jako inkoust, litr vody, v níž se čtyři hodiny vařilo půl libry čaje. Paganel se sice ošklíbal, ale prohlásil nápoj za výtečný.

O půlnoci byli hosté zavedeni do pěkných, pohodlných pokojů a tam ještě ve spánku snili o příjemných zážitcích dne.

Nazítří se časně ráno rozloučili s oběma mladými squatterry. Při tom byly vysloveny mnohé díky a sliby, že se opět sejdou v Evropě na zámku Malcolm. Potom se vůz dal do pohybu, objel úpatí Hottamské hory a zakrátko zmizela cestovatelům farma z očí jako nějaký prchavý přelud. Ještě pět mil kráčely nohy jejich koní po půdě stanice.

Teprve v devět hodin zanechala družina za sebou poslední plot a vydala se přes téměř neznámé končiny provincie Viktorie.

KAPITOLA XVIII

AUSTRALSKÉ ALPY

Obrovská překážka přetínala cestu na jihovýchodě. Byl to řetěz Australských Alp, rozložitá hradba, jejíž křivolaké bašty se prostírají v délce patnácti set mil a zadržují mračna ve výši čtyř tisíc stop nad zemí.

Zamračené nebe propouštělo k zemi jenom mírné teplo, tlumené hustou tkání par. Teplota byla tedy příjemná, ale pochod na silně zvlněném terénu byl obtížný. Kopcovitost krajiny byla stále zřetelnější a zřetelnější. Tu a tam se vypínal nějaký pahorek, zelenající se mladými gumovníky. Později tvořily pak tyto ostře vystupující pahrbky první výběžky velkých Alp. Výprava musela bez ustání stoupat a to bylo nejlépe znát na tom, jak se voli namáhali, až jejich jha praštěla pod tahem těžkého vozu; tažná zvířata hlučně supala a svaly na nohou se jim napínaly k prasknutí. Osy vozu skřípaly při nečekaných nárazech, jimž Ayrton nemohl ani při největší obratnosti předejít. Cestovatelky všechno vesele snášely.

John Mangles a jeho dva námořníci jeli několik set kroků vpředu. Hledali sjízdné přechody, ne-li vlastně průlivy, neboť všechny tyto nerovnosti půdy se velmi podobaly úskalím, mezi nimiž vůz hledal nejvhodnější průplav. Byla to skutečná plavba po vzduuté zemi.

Těžká a často nebezpečná práce. Mnohokrát musila Wilsonova sekyra prorážet cestu mezi nepropustnými houštinami křovisek. Jílovitá a vlhká půda klouzala pod nohama. Cestu prodlužovaly tisíce zajížděk, k nimž cestovatele nutily nepřekonatelné překážky, vysoké žulové balvany, hluboké bystřiny a podezřelé močály. Večer tábořili pod úpatím Alp, na březích řeky Cobongy, při okraji planinky porostlé čtyři stopy vysokými polokeři, jejichž světle červené listí skýtalo příjemný pohled.

„To bude těžká cesta,“ řekl Glenarvan, pohlížeje na horský řetěz, jehož obrys splýval s noční tmou. „Alpy! Takový název nutí k úvahám.“

„Tak zlé to zase není, milý Glenarvane,“ odpověděl mu Paganel. „Nemyslete si, že musíte přejít celé Švýcarsko. V Austrálii jsou Grampiany, Pyreneje, Alpy a Modré hory jako v Evropě a Americe, ale jenom v malém. To docela prostě ukazuje, že zeměpisci mají omezenou obrazotvornost a že lidský jazyk je velmi chudý na vlastní jména.“

„A jaké jsou tedy tyto Australské Alpy?“ otázala se lady Helena.

„Jenom kapesní vydání hor,“ odpověděl Paganel. „Ani nebudeme vědět, že je přejdeme.“

„To mluvíte jenom za sebe!“ řekl major. „Jenom roztržitý člověk může přejít horský řetěz a

nevědět o tom.“

„Roztržitý!“ zvolal Paganel. „Ale já už přece nejsem roztržitý. Ať mi to naše dámy dosvědčí. Nedodržoval jsem snad svůj slib od té doby, co jsem vkročil na pevninu? Může mi někdo vytknout nějaký omyl?“

„Žádný, pane Paganele,“ řekla Mary Grantová. „Jste nyní nejdokonalejší člověk na světě.“

„Příliš dokonalý!“ dodala lady Helena se smíchem. „Ta roztržitost vám slušela.“

„Že je to pravda, mylady?“ odpověděl Paganel. „Teď když nemám žádnou vadu, stane se ze mne člověk jako každý jiný. Doufám však, že co nevidět provedu nějakou pořádnou mýlku, které se notně zasmějete. Víte, když nedělám žádné omyly, mám dojem, že jsem se minul povoláním.“

Příštího dne, 9. ledna, pokračovala družina v cestě přes Alpy přes ujišťování optimistického zeměpisce jenom s největšími obtížemi. Musela postupovat nazdařbůh a zacházet do úzkých a hlubokých soutěsek, které mohly být také slepé.

Ayrton by se byl jistě octl na rozpacích, kdyby se byla po jednohodinovém pochodu nečekaně neobjevila na jedné horské cestě krčma, „tap“ nejhoršího druhu.

„Na mou věru!“ zvolal Paganel. „Majitel téhle hospody v těchto místech jistě majetek nenadělá! Proč tu asi je?“

„Aby nám dal informace, které potřebujeme pro další cestu,“ odpověděl Glenarvan. „Pojďme dovnitř.“

Glenarvan, následován Ayrtonem, vstoupil do krčmy. Majitel byl obhroublý muž s drsnou tváří, který jistě pokládal sám sebe za hlavního zákazníka, aspoň pokud šlo o džin, brandy a whisky z jeho krčmy. Obyčejně vídal snad jenom cestující squatterry a nějaké honáky dobytka.

Mrzutě odpovídal na otázky, které mu byly položeny. Ale jeho odpovědi stačily, aby Ayrton zjistil, kudy jet dále. Glenarvan odměnil námahu hospodského několika mincemi a chystal se hospodu opustit, když jeho zrak padl na plakát visící na zdi.

Byla to policejní vyhláška. Upozorňovala na útěk perthských trestanců a vypisovala cenu na hlavu Ben Joyce. Sto liber šterlinků tomu, kdo ho vydá policii.

„Toho padoucha musí rozhodně pověsit,“ řekl Glenarvan nálodnímu.

„A hlavně ho musí chytit!“ odpověděl Ayrton. „Sto liber! To jsou přece peníze! Ani za ně nestojí.“

„Ale ten krčmář se mi také moc nelíbí,“ dodal Glenarvan, „i přes tu vyhlášku.“

„Mně také ne,“ souhlasil Ayrton.

Glenarvan a nálodní se vrátili k vozu. Zamířili k místu, kde končí cesta k Lucknowu. Tam se vinula úzká stezka, šikmo stoupající přes horský řetěz. Vydali se vzhůru.

Byl to namáhavý výstup. Nejednou museli jít cestovatelky i jejich druhové pěšky. Mužové museli pomáhat těžkému povozu a tlačit jej za kola, často jej přidržovat na nebezpečných svazích, vypřahat voly, protože spřežení se nemohlo v prudkých zatáčkách otočit, podpírat vůz, když hrozilo, že sjede nazpátek, a nejednou musel Ayrton vzít na pomoc i koně, kteří byli také vyčerpáni výstupem.

Jeden kůň, buď následkem dlouhé únavy, nebo z jiné příčiny, toho dne padl. Náhle se zhroutil, aniž bylo možno podle nějakého příznaku předem tušit tuto nehodu. Byl to kůň Mulradyho, a když ho chtěl náhodní zdvihnout, shledal, že je mrtev.

Ayrton si přišel prohlédnout zvíře ležící na zemi a zdálo se, že si nedovede nijak vysvětlit jeho okamžitou smrt.

„Zvíře si nejspíše strhalo nějakou cévu,“ řekl Glenarvan.

„Zřejmě,“ odpověděl Ayrton.

Cestující překvapilo prudké krupobití

„Vezmi si mého koně, Mulrady,“ dodal Glenarvan, „sednu si k lady Heleně do vozu.“

Mulrady uposlechl. Družina pokračovala ve vyčerpávajícím výstupu a zanechala mrtvolu zvířete napospas havranům.

Pohoří Australských Alp není příliš široké a jeho základna jde do šířky necelých osmi mil. Jestliže tedy přechod, jež Ayrton zvolil, vybíhal na východní svah, mohla výprava překročit tuto vysokou překážku za čtyřicet osm hodin. Potom by nebylo ani stopy po nepřekonatelných překážkách a po nesjízdné cestě až k moři.

10. ledna dosáhli cestovatelé nejvyššího bodu přechodu asi ve výši dvou tisíc stop. Octli se na volné plošině, odkud byl daleký rozhled. Na severu se leskly klidné vody jezera Oméo s nesčetnými tečkami vodního ptactva a za jezerem širé roviny Murraye. Na jihu se prostíraly zelenavé plochy Gippslandu s bohatými nalezišti zlata, s vysokými lesy a s celkovou tvářností panenské krajiny. Tam byla příroda dosud paní svých výtvorů, toků svých vod i svých vysokých stromů, jichž se ještě nedotkla sekyra. Jen málo squatterů se až dosud odvažovalo podstoupit s touto přírodou boj. Jako kdyby byl tento alpský řetěz odděloval dvě rozdílné krajiny, z nichž jedna si uchovala svou divočinu. Slunce nyní zapadalo a několik paprsků prodírajících se zardělými oblaky rozžihalo barvy murrayského okresu. Naproti tomu Gippsland, skrytý za hřebenem hor, ztrácel se v mlhavé tmě a člověku se zdálo, že stín halil celou tuto zaalpskou krajinu do předčasné tmy. Tento protiklad si živě uvědomovali diváci stojící mezi dvěma ostře oddělenými kraji a při pohledu na panenský a neznámý kraj, přes nějž měli nyní cestovat až k viktorijským hranicím, zmocnilo se všech jisté vzrušení.

Utábořili se přímo na planině a příštího dne začali sestupovat. Sestup byl dosti rychlý. Na cestě překvapilo cestující neobyčejně prudké krupobití a donutilo je vyhledat útočiště pod skalami. Z bouřlivých mračen nepadaly kroupy, ale celé kusy ledu. Prak by je byl nevrhal prudčeji a několik pěkných boulí poučilo i Paganela a Roberta, že se musí před jejich přívaly schovat. Vůz byl na mnoha místech protrhán. Ostatně málokteré plátno by vydrželo nárazy těchto ostrých kusů ledu, z nichž některé se zatínaly i do kůry stromů. Výprava musila počkat, až se přežene neuvěřitelný liják, jestliže nechtěla být ukamenována. Šlo o necelou hodinu a družina se pak znovu vydala po svažujících se skalách, které byly po krupobití ještě celé kluzké.

Navečer sjížděl vůz, silně roztřesený a na mnoha místech rozviklaný, ale doposud pevně sedící na svých dřevěných kolech, mezi osamělými sosnami posledních svahů Alp. Přejechod vyústoval do gippslandských plání. Alpské pohoří bylo tedy šťastně zdoláno a cestovatelé se mohli utábořit na noc.

12. ledna za svítání pokračovali v cestě se západem, který nebylo možno nepozorovat. Každý již spěchal k cíli, k Tichému oceánu, k tomu místu, kde ztroskotala Britannia. Vždyť jenom tam mohli s užitkem navázat na stopy trosečníků, a nikoliv v těchto opuštěných končinách Gippslandu. Proto Ayrton naléhal na lorda Glenarvana, aby poslal Duncanu rozkaz, že má přijet na pobřeží, aby tak byly po ruce všechny prostředky k dalšímu pátrání. Podle Ayrtona bylo nezbytné použít cesty z Lucknowa vedoucí do Melbourne. Později by to bylo těžké, protože do hlavního města nevedou vůbec žádné přímé spoje.

Zdálo se, že bude vhodné řídit se radami národního. Paganel doporučoval, aby se podle nich jednalo. I on se domníval, že přítomnost jachty na pobřeží by mohla být za takových okolností velmi užitečná, a dodával, že později, až překročí cestu z Lucknowa, nebudou moci zprávu do Melbourne vyslat.

Glenarvan byl na vahách a snad by byl odeslal rozkazy, na něž zvláště naléhal Ayrton, kdyby byl proti tomuto rozhodnutí nevystoupil se vší rozhodností major. Dokázal, že výprava se nemůže bez Ayrtona obejít, neboť on kraj poblíže pobřeží jistě zná, že kdyby náhodou připadli na stopy Harryho Granta, byl by národní spíš než kdokoliv jiný schopen výpravu po nich vést, a že konečně jenom Ayrton sám může označit místo, kde Britannia ztroskotala.

Projížděli zajímavým kapradinovým lesem

Mac Nabbs tedy navrhoval, aby se v cestě pokračovalo a nic se na jejím plánu neměnilo. Stejného názoru byl i John Mangles. Mladý kapitán dokonce upozornil na to, že rozkazy mylordovy dojdou na Duncana snáze, budou-li odeslány ze zátoky Twofold, než kdyby

byly svěřeny poslovi, který by musil projet dvě stě mil zdejší divočinou.

Tento názor zvítězil. Bylo rozhodnuto, že s rozkazy se počká až do příjezdu do zátoky Twofold. Major pozoroval Ayrtona. Národní se mu zdál dosti zklamán, ale nic neřekl a podle svého obyčeje si nechal svůj úsudek pro sebe.

Pláně táhnoucí se pod úpatím Australských Alp byly rovinaté a jen mírně se svažovaly k východu. Jejich jednotvárný vzhled porušovaly tu a tam větší háje mimóz a eukalyptů i různé druhy gumovníků. Půdu pokrývaly keře *Gastrolobia grandiflora* s nápadnými květy. Několik bezvýznamných creeků, prostých potůčků zarostlých sítinami a pokrytých orchidejemi, přeťalo nejednou cestu výpravy. Všechny přebrodili. Hejna dropů a kasuárů zdaleka prchala, jakmile se cestovatelé přiblížili. Přes křoviska poskakovala klokaní stáda jako nějácí gumoví panáci. Avšak lovci z naší výpravy vůbec nepomýšleli na nějaký hon a nebylo ani vhodné zbytečně namáhat beztak již unavené koně.

Nad krajem leželo nyní dusné vedro. Vzduch byl přesycen elektřinou. Zvířata i lidé cítili její vliv. Šli kupředu a víc si nepřáli. Mlčení bylo přerušováno jenom Ayrtonovými výkřiky, jimiž povzbuzoval zmožené spřežení.

Ve dvě hodiny odpoledne projížděli zajímavým kapradinovým lesem, který by byl vyvolal u méně utmácených lidí obdiv. Tyto stromovité rostliny, vysoké až třicet stop, byly právě v květu. Koně i jezdcí pohodlně projížděli pod jejich splývavými haluzemi a občas zazvonila o dřevnatou lodyhu kapradin hvězdička některé ostruhy. Pod nehybnými slunečníky rostlin byl chládek a jistě nikdo si na něj nehodlal naříkat. Jacques Paganel, halasný jako vždy, si několikrát okázale a spokojeně oddechl. Vyplašil tak hejna papoušků a kakaduů. Nastal koncert ohlušujícího štěbetání.

Zeměpisec se přidával k jejich křiku a jáсотu, když tu náhle jeho přátelé spatřili, jak se na svém koni zakymácel a vzápětí se zřítíl jako podřatý. Byla to snad nějaká závrať, či snad se začal dusit vysokou teplotou?

Všichni k němu spěchali.

„Paganele! Paganele! Co se vám stalo?“ zvolal Glenarvan.

„Jenom to, milý příteli, že už nemám koně,“ odpověděl Paganel a vyprošťoval se ze třmenů.

„Jakže! Váš kůň?“

„Mrtev, skácel se jako kůň Mulradyho!“

Glenarvan, John Mangles a Wilson prohlíželi zvíře. Paganel měl pravdu. Jeho kůň padl stejně neočekávaně jako kůň námořníků.

„To je podivné,“ řekl John Mangles.

„Opravdu, velice divné,“ zamumlal major.

Tato nová nehoda působila Glenarvanovi značné starosti. Ve zdejších pustinách si nemohl opatřit nové koně. Kdyby tedy koně jeho výpravy pohubila nějaká epidemie, bylo by velmi obtížné pokračovat v další cestě.

A ještě téhož dne se mělo ukázat, že slovo epidemie je správné. Třetí kůň, kůň Wilsonův, skácel se mrtev, a což bylo ještě vážnější, padl také jeden vůl. Počet jízdních a tažných zvířat se tak ztenčil na pět volů a čtyři koně.

Situace se stávala vážnou. Jezdci se mohli konečně i bez koní odvážit jít pěšky. Mnoho squatterů již přešlo přes tyto opuštěné kraje. Co však by se stalo s cestovatelkami, kdyby musily opustit vůz? Dokázaly by ujít sto dvacet mil, které výpravu ještě dělily od zátoky Twofold?

John Mangles a Glenarvan si s velkými obavami prohlíželi zbývající koně. Snad by se dalo předejít dalšímu hynutí zvířat. Při prohlídce nenalezli žádný příznak nemoci nebo vysílení. Všechna zvířata byla naprosto zdravá a statně snášela namáhavou cestu. Glenarvan proto doufal, že si ta podivná epidemie nevyžádá dalších obětí.

To byl i názor Ayrtona, jenž přiznával, že tomu vůbec nerozumí.

Vydali se na další pochod. Peší si chodili střídavě odpočinout do vozu. Večer, po pochodu dlouhém jen deset mil, bylo dáno znamení k zastávce a postaven tábor. Noc šťastně minula ve velikém háji stromovitých kapradin, mezi nimiž poletovali obrovští netopýři, výstižně pojmenovaní „létající lišky“.

Příští den, 13. leden, proběhl dobře. Včerejší nehody se neopakovaly. Zdravotní stav výpravy byl uspokojivý. Koně i volí si vedli statečně. V salóne lady Heleny bylo velice živo, neboť do něho přicházelo mnoho návštěvníků. Mr Olbinett se velmi čile staral o osvěžení. Při třiceti stupních tepla to bylo nutné. Vypilo se půl soudku skotského piva. Jacques Paganel pil hodně a ještě víc rozprávěl de omni re scibili, to jest o všem možném. Zdálo se, že den, který tak dobře začínal, také dobře skončí. Urazili už patnáct mil a šťastně projeli dosti pahorkovitou krajinou s červenou půdou. Všechno opravňovalo k naději, že ještě téhož večera se utáboří na březích důležité řeky Snowy, která se na jihu Viktorie vlévá do Tichého oceánu. Zanedlouho začala kola vozu vrývat své koleje do širokých černavých naplavených rovin, mezi trsy bující trávy a nových lánů gastrolobií. Nadešel večer a jasně ohraničený pás mlhy vyznačoval na obzoru tok Snowy. S největším vypětím ujela výprava ještě několik mil. Za mírným vrškem se za záhybem cesty objevil vysoký les. Ayrton zamířil se zchváceným spřežením mezi vysoké kmeny, ztrácející se v šeru, a dostal se už na pokraj lesa, půl míle od řeky, když se vůz náhle zabořil až do polovice kol.

„Pozor!“ vykřikl na jezdce jedoucí za ním.

„Copak je?“ otázal se Glenarvan.

„Jsme v bahně,“ odpověděl Ayrton.

Křikem i bodcem pobízel voly, ale ti vězeli v bahně až po kolena a nemohli z místa.

„Utáboříme se zde,“ řekl John Mangles.

„To je to nejlepší, co můžeme udělat,“ odpověděl Ayrton. „Zítřka si s tím za světla poradíme.“

„Zastávka!“ zvolal Glenarvan.

Po krátkém soumraku nastala rychle noc, ale vedro nepolevilo. Vzduch byl naplněn dusivými parami. Obzor chvílemi zaplanul oslepujícími záblesky vzdálené bouře.

Přichystali si nocleh. Jakžtakž si upravili zabořený vůz. Temná klenba vysokých stromů chránila stan cestovatelů. Jestliže se proti nim nespikne ještě déšť, nemusí si výprava nijak naříkat.

Ayrtonovi se po jisté námaze podařilo vyvést všechny voly z bořivé půdy. Trpělivá zvířata už do ní zapadala až po boky. Nálodní zavedl voly ke čtyřem koním a nikomu nedovolil, aby se zvířatům staral o píci. Vždyť této práci rozuměl a Glenarvan si toho večera povšiml, že nálodní svou péčí zdvojnásobil. Poděkoval mu tedy, neboť nejvíc záleželo na tom, aby spřežení bylo zachováno při životě.

Obzor chvílemi zaplanul oslepujícími záblesky bouře

Mezitím cestující dosti chvatně povečeřeli. Protože únava a horko přehlušovaly hlad, netoužil nikdo po jídle, ale po odpočinku. Lady Helena a miss Grantová popřály svým druhům dobrou noc a odebraly se na svá obvyklá lůžka. Z mužů pak jedni vklouzli do stanu a jiní si lehli do husté trávy pod vysokými stromy, což je v této zdravé zemi docela příjemné.

Pozvolna všichni usnuli těžkým spánkem. Tma ještě zhoustla, když se nebe pokrylo těžkými mračny. Bylo naprosté bezvětří. Noční ticho bylo přerušováno jen houkáním „moreporků“, kteří s nečekanou přesností dodržovali rozpětí malé tercie právě tak jako smutné evropské kukačky.

V jedenáct hodin se po těžkém a neklidném spánku probudil major. Do polopřivřených očí mu padla nejasná záře, míhající se pod vysokými stromy. Podobala se bělavé pokrývce, třpytící se jako jezerní hladina, a Mac Nabbs se zprvu domníval, že se to po zemi táhnou první odlesky požárů.

Vstal a zašel do lesa. Byl velice překvapen, když shledal, že jde o čistě přírodní úkaz. Před ním se prostírala obrovská plocha světélkujících hub. Zářící výtrusy těchto tajnosnubných svítily ve tmě dosti silně. (Tento úkaz zpozoroval v Austrálii již Drummond, a to u hub, jež nejspíše náležejí do čeledi *Agaricus olearicus*. (Pozn. aut.))

Protože major nebyl nijak sobecký, chtěl probudit Paganela, aby se učenec přesvědčil o tomto úkazu na vlastní oči, když ho zarazila jiná věc.

Fosforeskující záře osvětlovala les do vzdálenosti půl míle a Mac Nabbsovi se zdálo, že na jeho osvětleném okraji zahlédl rychle přebíhající stíny. Neklamaly ho oči? Nezdálo se mu něco?

Mac Nabbs si lehl k zemi a po chvíli bedlivého pozorování zřetelně rozeznal několik mužů, kteří se postupně skláněli a napřimovali, jako kdyby hledali v zemi dosud čerstvé stopy.

Bylo nutno zvědět, co ti mužové zamýšlejí.

Major neváhal, nezdržoval se probouzením svých druhů a začal se plazit po zemi jako divoch v prérii, až zmizel ve vysoké trávě.

KAPITOLA XIX

DRAMATICKÝ OBRAT

Byla to strašlivá noc. Ve dvě hodiny ráno začalo pršet a přívaly deště se lily z bouřlivých mračen až do rána. Stan neposkytoval už dostatečný úkryt. Glenarvan a jeho druhové se uchýlili do vozu. Nikdo nespál. Mluvílo se o nejrůznějších věcech. Jenom major, jehož krátkou noční nepřítomnost nikdo nezpozoroval, poslouchal bez jediného slova. Strašlivý liják nepřestával. Všichni se obávali, aby se Snowy nerozvodnila, což by pro vůz uvázlý v bahnitě půdě bylo velmi povážlivé. Proto Mulrady, Ayrton a John Mangles šli nejednou přezkoumat úroveň vodní hladiny a vraceli se promočení až na kůži.

Konečně se rozednilo. Déšť ustal, ale sluneční paprsky nemohly proniknout hustými mraky. Velké kaluže nažloutlé vody pokrývaly zem jako opravdové kalné a bahnitě rybníky. Teplé výpary sálaly z rozmočené půdy a prosycovaly vzduch nezdravou vlhkostí.

Glenarvanovou první starostí byl vůz. Ten byl podle jeho mínění nejdůležitější. Prohlédli si těžké vozidlo. Uvázlo v tuhém jílu uprostřed velké prolákliny. Předek byl téměř celý zabořený do bahna a zadek až po nápravu. Bylo neskonné vyprostit vůz, a to i spojenými silami mužů, volů a koní.

„Rozhodně si musíme pospíšet,“ řekl John Mangles. „Jakmile jíl uschne, dá nám to víc práce.“

„Ano, pospěšme si,“ odpověděl Ayrton.

Glenarvan, oba námořníci, John Mangles a Ayrton zašli do lesa, kde strávila noc zvířata.

Byl to vysoký gumovníkový les pochmurného vzhledu. Byly zde jenom uschlé prořídle stromy s kůrou oloupanou již před staletími a podobající se vlastně korkovým dubům v době sklizně. Gumovníky zdvihaly do výše dvou set stop řídkou sít' svých bezlistých větví. Jediný pták nehnízdil v těchto nebetyčných kostrách, jediný lístek se nechvěl na jejich

suchém větroví, chrastícím jako spleť kostí. Jaká je příčina tohoto jevu, v Austrálii dosti častého, že celé lesy epidemicky hynou? Nikdo neví. Ani ti nejstarší domorodci, ani jejich předkové, pohřbení odedávna v hájích smrti, neviděli je zelené.

Glenarvan pozoroval při chůzi šedivé nebe, na němž se jasně rýsovaly i nejmenší větévky gumovníků jako jemné krajky. Ayrton byl překvapen, že koně a voli již nebyli na místě, kam je zavedl. Zvířata se spoutanáma nohama přece nemohla odejít daleko.

Hledali je po celém lese, ale nadarmo. Užaslý Ayrton se tedy vracel k řece Snowy, jejíž břehy byly lemovány nádhernými mimózami. Známým způsobem přivolával spřežení, avšak zvířata se neozývala. Národní vyhlížel velmi starostlivě a jeho druhové na sebe sklíčeně pohlíželi.

Strávili hodinu marným hledáním a Glenarvan se již chtěl vrátit k vozu, od něhož se vzdálili dobrou míli, když zaslechl zaržání. Téměř vzápětí se ozvalo i zabučení.

„Tamhle jsou!“ zvolal John Mangles a zmizel ve vysokých trsech gastrolobia, v nichž se mohlo skrýt i celé stádo.

Glenarvan, Mulrady a Ayrton se vrhli za ním a brzy užasli právě tak jako on.

Čtyři voli a tři koně leželi na zemi mrtví jako všechna zvířata, která padla cestou. Jejich mršiny už byly chladné a hejno vyhublých krkavců, krákorajících v mimózách, číhalo na tuto nenadálou kořist.

Glenarvan a jeho lidé na sebe pohlédli a Wilsonovi se bezděčně vydralo z hrdla zaklení.

„Co naplat, Wilsons!“ řekl lord Glenarvan, sám se sotva ovládaje. „Nemůžeme nic dělat. Ayrtone, odveďte posledního vola a koně! Budeme je ještě potřebovat, a možná že nás zachrání.“

„Kdyby vůz netrčel v bahně,“ odpověděl John Mangles, „stačila by nám tato dvě zvířata; při krátkých denních etapách bychom se s nimi dostali na pobřeží. Musíme za každou cenu vyprostit ten zatracený vůz z bahna.“

„Pokusíme se o to, Johne,“ odpověděl Glenarvan. „Vraťme se do tábora, ostatní tam jistě budou znepokojeni, že tak dlouho nejdeme.“

Ayrton rozvázal nohy volu, Mulrady koni a všichni se vraceli podél křivolakých břehů řeky.

Za půl hodiny již Paganel a Mac Nabbs, lady Helena a Mary Grantová věděli, co se přihodilo.

„Na mou věru!“ nemohl se přemoci major. „Je to škoda, Ayrtone, že jste nedal u Wimerry okovat všechna naše zvířata.“

„Proč, pane?“ otázal se Ayrton.

„Protože ze všech našich koní unikl osudu jenom ten, kterého jste svěřil rukám svého

kováře!“

„Opravdu,“ řekl John Mangles, „to je zvláštní náhoda!“

„Náhoda, nic víc,“ odpověděl národní a upřeně pohlédl na majora.

Mac Nabbs sevřel rty, jako kdyby chtěl zadržet slova, která mu již málem uklouzla. Glenarvan, Mangles a lady Helena snad čekali, že major svá slova nějak doplní, ale ten se odmlčel a zamířil k vozu, jež si Ayrton prohlížel.

„Co tím myslil?“ otázal se Glenarvan Johna Manglese.

„Nevím,“ odpověděl mladý kapitán. „Ale major rozhodně nikdy nemluví nazdařbůh.“

„Nemluví, Johne,“ řekla lady Helena. „Mac Nabbs má jistě proti Ayrtonovi nějaké podezření.“

„Podezření?“ prohodil Paganel a pokrčil rameny.

„Jaké?“ odpověděl Glenarvan. „Snad ho nepodezírám, že by dokázal zabít naše koně a voly? Proč by to dělal? Cožpak není Ayrtonův zájem shodný se zájmem naším?“

„Máte pravdu, Edvarde,“ přisvědčila lady Helena, „a já bych dodala, že národní nám podal od počátku cesty dost nepopíratelných důkazů o své věrnosti.“

„Ovšem,“ odpověděl John Mangles. „Co však potom znamená majorova poznámka?“

„Snad si ještě nemyslí, že národní je srozuměn s těmi trestanci?“ zvolal neprozřetelně Paganel.

„S jakými trestanci?“ otázala se miss Grantová.

Těžké vozidlo se nehýbalo

„Pan Paganel se mýlí,“ vpadl živě do rozmluvy John Mangles. „Ví přece dobře, že v provincii Viktorii nejsou trestanci.“

„Eh! Samozřejmě, máte pravdu!“ odvětil Paganel a byl by vzal svá slova nejraději nazpět.

„Kam jsem to dal jenom hlavu? Kdo kdy slyšel v Austrálii o nějakých trestancích? Ostatně jakmile vstoupí na australskou půdu, stávají se z nich nejlepší lidé! Podnebí, miss Mary, umravňující podnebí...“

Nebohý učenec, ve snaze napravit svou neprozřetelnost, zabředal stále hlouběji jako jejich vůz. Lady Helena na něho hleděla a to mu bralo všechnu odvahu. Protože ho však nechtěla přivádět do větších rozpaků, odvedla Mary ke stanu, kde se Mr Olbinett právě snažil udělat snídani podle všech pravidel kuchařského umění.

„Za to bych měl být deportován já,“ řekl zkroušeně Paganel.

„Také myslím,“ odtušil Glenarvan.

A po této vážně míněné odpovědi, jež důstojného zeměpisce zdrtila, odešel Glenarvan s Johnem Manglesem k vozu.

V té chvíli se Ayrton a oba námořníci snažili vyprostit vůz z hluboké koleje. Vůl i kůň, zapřažení vedle sebe, táhli ze všech sil. Postraňky byly napjaté k prasknutí a chomouty hrozivě povolovaly. Wilson a Mulrady zabírali za kola, kdežto národní pobízeli nesourodé spřežení výkřiky i bodcem. Těžké vozidlo se nehýbalo. Jíl byl už suchý a vůz v něm vězel tak, jako kdyby byl zatmelen v cementu.

John Mangles dal jíl polít, aby změkkl. Marně. Vůz se ani nepohnul. Po opětovném úsilí se lidé i zvířata zastavili. Cestovatelé se museli vzdát naděje, že vůz dostanou z bláta, ledaže by jej kus po kuse rozebrali. A protože neměli potřebné nářadí, nemohli se o nic takového pokusit.

Ale Ayrton chtěl stůj co stůj překonat tuto překážku, a proto se chystal k novému pokusu, když jej lord Glenarvan zastavil.

„Už dost, Ayrtone, už dost,“ řekl. „Musíme si zbývajícího vola i koně šetřit. Budeme-li muset pokračovat v cestě pěšky, ponese jeden obě cestovatelky a druhý naše zásoby. Mohou nám tedy ještě prokázat platné služby.“

„Dobře, mylorde,“ odpověděl národní a vypřáhl vyčerpaná zvířata.

„A teď, přátelé,“ dodal Glenarvan, „vraťme se do tábora, abychom rozvážili a posoudili situaci, viděli, co je vhodné a co ne, a abychom se na něčem ustanovili.“

Za několik okamžiků byli již cestovatelé po špatné noci osvěženi slušnou snídaní a zahájili diskusi. Všichni byli vyzváni, aby řekli své mínění.

Především bylo nutno určit naprosto přesně polohu tábora. Paganel, pověřený tímto úkolem, zhostil se ho s obvyklou svědomitostí. Výprava podle něho uvázla na třicáté sedmé rovnoběžce a na 147°53' východní délky, u břehů řeky Snowy.

„Jaká je přesná poloha pobřeží zátoky Twofold?“ otázal se Glenarvan.

„Sto padesát stupňů,“ odpověděl Paganel.

„A tyto dva stupně, sedm minut se rovnají...?“

„Sedmdesáti pěti mílím.“

„A Melbourne je daleko...?“

„Nejméně dvě stě mil.“

„Dobrá. Tím je naše poloha určena,“ řekl Glenarvan. „Co tedy máme učinit?“

Odpověď byla jednomyslná: jít bez prodlení k pobřeží. Lady Helena a Mary Grantová se zavazovaly, že denně ujdou deset mil. Statečné ženy se nelekaly ujít vzdálenost dělicí řeku Snowy od zátoky Twofold v případě potřeby i pěšky.

„Jsi statečná družka cestovatelova, drahá Heleno,“ řekl lord Glenarvan. „Máme však jistotu, že u zátoky nalezneme vše, co potřebujeme?“

„Nesporně,“ odpověděl Paganel. „Eden je staré městečko. Jeho přístav bude mít jistě stále

spojení s Melbournem. Dokonce myslím, že třicet pět mil odtud, ve farnosti Delegate na hranicích provincie Viktorie, budeme moci doplnit zásoby výpravy a opatřit si nové dopravní prostředky.“

„A co Duncan?“ otázal se Ayrton. „Nemyslíte, mylorde, že by bylo vhodné povolat jej do zátoky?“

„Co o tom soudíte, Johne?“ obrátil se Glenarvan na Manglese.

„Myslím, že byste, mylorde, neměl v této věci spěchat,“ odpověděl mladý kapitán po chvíli přemítání. „Vždycky budete mít čas poslat Tomu Austinovi rozkazy a povolat jej na pobřeží.“

„To je samozřejmé,“ připojoval se Paganel.

„Nezapomínejte, že ve čtyřech nebo pěti dnech budeme v Edenu!“

„Ve čtyřech nebo pěti dnech!“ odušil Ayrton, potřásaje hlavou. „Počítejte s patnácti nebo dvaceti, kapitáne, nechcete-li později litovat svého omylu!“

„Patnáct nebo dvacet dní na cestu dlouhou sedmdesát pět mil!“ zvolal Glenarvan.

„Nejméně, mylorde. Máte před sebou nejneshůdnější část Viktorie, pustinu, kde nic není, jak říkají squatteři, pláně zarostlé houštinami bez prosekaných cest, místa, kde nebylo možno vybudovat stanice. Budete muset postupovat se sekyrou nebo s pochodní v ruce, a věřte mi, že to nepůjde rychle.“

Ayrton mluvil rozhodně. A Paganel, když se k němu obrátily tázavé pohledy, potvrdil slova národního příkývnutím.

„Připouštím takové potíže,“ odvětil nyní John Mangles. „Dobrá! Pošlete tedy své rozkazy Duncanu za patnáct dní, mylorde.“

„Dodávám ještě,“ pokračoval Ayrton, „že hlavní nesnáze nebudou možná spočívat v překážkách na cestě. Budeme však muset překročit Snowy a pravděpodobně čekat, až klesne voda.“

„Čekat!“ zvolal mladý kapitán. „Cožpak nemůžeme najít brod?“

„Pochybuji,“ odpověděl Ayrton. „Dnes ráno jsem hledal schůdné místo, ale marně. V této době se jen zřídka najdou tak rozvodněné řeky, jako je Snowy, a proti takové shodě okolností nemohu nic dělat.“

„Je Snowy hodně široká?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Široká a hluboká, mylady,“ odpověděl Ayrton. „Je široká jednu míli a má dravý proud. I pro dobrého plavce by bylo nebezpečné odvážit se do ní.“

„Tak si udělejme člun,“ zvolal Robert, který si věděl se vším rady. „Porazíme strom, vydlabeme jej, nasedneme do něho a je to.“

„Ten synek kapitána Granta je hned hotov!“ řekl Paganel.

„A má pravdu,“ odpověděl John Mangles. „Stejně to budeme muset udělat. Myslím proto, že je škoda času na zbytečné diskuse.“

„Co tomu říkáte, Ayrtone?“ otázal se Glenarvan.

„Jenom tolik, mylord, že za měsíc, nepřijde-li nějaká pomoc, budeme ještě trčet na březích Snowy!“

„Máte snad nějaký lepší plán?“ otázal se John Mangles trochu netrpělivě.

„Ano, aby Duncan opustil Melbourne a přijel k východnímu pobřeží!“

„To je pořád jenom Duncan! A jak nám jeho přítomnost na pobřeží usnadní cestu?“

Ayrton se na okamžik zamyslel a potom vyhýbavě odvětil:

„Nechci vám nijak vnucovat své názory. Dělán to, co je v zájmu všech, a jsem připraven vyrazit, jakmile dá mylord rozkaz k odchodu.“

Pak zkřížil ruce.

„To není žádná odpověď, Ayrtone,“ odtušil Glenarvan. „Vysvětlete nám svůj plán a my ho prohovoříme. Co navrhuje?“

Ayrton klidně a pevně pravil:

„Navrhuji, abychom se nepouštěli přes Snowy, protože na to nyní nejsme vybaveni. Přímo zde je nutno počkat na pomoc a ta může přijít jenom z Duncana. Utáboříme se na tomto místě, protože zde máme dostatek zásob, a ať jeden z nás doručí Tomu Austinovi rozkaz, že má přijet do zátoky Twofold.“

Ayrtonův nečekaný návrh byl přijat s úžasem a John Mangles neskryval svou nelibost.

„Zatím,“ pokračoval Ayrton, „vody Snowy buď poklesnou, takže budeme moci nalézt schůdný brod, anebo si budeme muset udělat člun, a pak na to budeme mít čas. To je, mylord, plán, který předkládám k vašemu schválení.“

„Dobře, Ayrtone,“ odpověděl Glenarvan. „Vaše myšlenka zasluhuje, abychom o ní vážně uvažovali. Jejím hlavním nedostatkem je, že znamená zdržení, ale uvaruje nás těžkých útrap a snad i skutečných nebezpečí. Co o tom soudíte, přátelé?“

„Mluvte také, milý Mac Nabbsi,“ řekla nyní lady Helena. „Od počátku diskuse jenom posloucháte a jste velmi skoupý na slovo.“

„Protože chcete znát můj názor,“ odpověděl major, „povím jej zcela otevřeně. Myslím, že Ayrton mluvil jako rozvázný a obezřelý člověk, a já se připojuji k jeho návrhu.“

Takovou odpověď nikdo nečekal, neboť Mac Nabbs byl dosud proti všem Ayrtonovým návrhům. Také Ayrton byl překvapen a vrhl na majora chvatný pohled. Avšak Paganel, lady Helena i oba námořníci byli již předtím silně nakloněni podporovat Ayrtona. Po Mac Nabbsových slovech již déle neváhali.

Glenarvan pak prohlásil, že plán národního je v zásadě přijat.

„Nuže, Johne,“ dodal, „nezdá se vám teď, že opatrnost velí, abychom takto jednali a utábořili se na břehu řeky, než přijde pomoc?“

„Ano,“ odpověděl John Mangles, „pokud se ovšem našemu poslovi podaří překročit Snowy, kterou my sami překročit nemůžeme!“

Všichni pohlédli na nálodního, který se sebejistě usmíval.

„Posel nepůjde přes řeku,“ řekl.

„Ale!“ podivil se John Mangles.

„Půjde prostě zpátky na cestu z Lucknowa a ta ho zavede přímo do Melbournu.“

„Dvě stě padesát mil pěšky?“ zvolal mladý kapitán.

„Na koni,“ odušil Ayrton. „Zbývá nám jeden zdravý kůň. To znamená čtyři dni. Přijďte dva dni, než dopluje Duncan do zátoky, dvacet čtyři hodiny na cestu zpět do tábora a za týden bude posel zpátky i s posádkou Duncana.“

Major příkyvováním schvaloval Ayrtonova slova, což jenom vyvolávalo Johnův údiv. Ale s Ayrtonovým návrhem všichni souhlasili a šlo už vlastně jenom o to, aby byl takto schválený plán uskutečněn.

„Jestliže mylord dovolí, pojedu já,“ řekl Ayrton

„Nyní, přátelé,“ řekl Glenarvan, „zbývá ještě zvolit našeho posla. Bude mít namáhavý a nebezpečný úkol, to nijak neskrývám. Kdo se obětuje pro své přátele a dopraví naše pokyny do Melbournu?“

Wilson, Mulrady, John Mangles, Paganel i Robert se okamžitě nabízeli. Zejména John nápadně naléhal, aby mu bylo toto posláni svěřeno. Ale zatím se ještě nevyslovil Ayrton a ten se nyní ujal slova:

„Jestliže mylord dovolí, pojedu já. Znáám zdejší kraj. Mnohokrát jsem prošel neschůdnějšími místy. Prorazím i tam, kde by jiný uvázl. Vyhrazuji si proto v zájmu všech právo jít do Melbournu sám. Mylordův dopis mi zjedná důvěru vašeho kormidelníka a za šest dní si troufám přivést Duncana do zátoky Twofold.“

„Správně řečeno,“ odpověděl Glenarvan. „Jste bystrý a statečný člověk, Ayrtone, a jistě se vám to podaří.“

Nálodní byl nesporně nejzpůsobilejší k tomuto obtížnému úkolu. Všichni to uznali, a proto ustoupili. John Mangles se pokusil o poslední námitku, když řekl, že Ayrtonova přítomnost je nezbytná pro další pátrání po stopách Britannie a Harryho Granta. Ale major připomenul, že výprava zůstane utábořena na březích Snowy až do Ayrtonova návratu, že bez něho nebudou moci stejně pokračovat v dalším pátrání, a proto jeho nepřítomnost nemůže na žádný způsob škodit věci kapitána Granta.

„Jed'te tedy, Ayrtone,“ řekl Glenarvan. „Pospěšte si a vraťte se přes Eden do našeho tábora na řece Snowy.“

V očích národního se mihl záblesk radosti. Odvrátil hlavu, ale přestože to učinil velmi rychle, John Mangles tento záblesk postřehl. Přitom instinktivně vycítil, že jeho nedůvěra k Ayrtonovi vzrůstá.

Národní se hned začal připravovat na cestu. Oba námořníci mu pomáhali. Jeden chystal Ayrtonovi koně a druhý zásoby. Glenarvan psal zatím dopis určený Tomu Austinovi.

Přikazoval kormidelníkovi Duncana, aby bez prodlení odplul do zátoky Twofold. Doporučoval mu národního jako člověka, k němuž může mít plnou důvěru. Po příjezdu na pobřeží měl Tom Austin vyslat z jachty oddíl námořníků, který by pod vedením Ayrtonovým...

Když Glenarvan dospěl k tomuto místu, Mac Nabbs, jenž lorda pozorně sledoval, se ho zvláštním tónem otázel, jak píše Ayrtonovo jméno.

„Ale tak, jak se vyslovuje,“ odpověděl Glenarvan.

„To je chyba,“ řekl klidně major. „Vyslovuje se Ayrton, ale píše se Ben Joyce!“

KAPITOLA XX

ALAND – ZEALAND

Vyslovení Ben Joyceova jména zapůsobilo jako hromová rána. Ayrton prudce vyskočil. V pravici třímal revolver. Třeskl výstřel. Glenarvan klesl. Zvenčí zarachotily rány z pušek.

John Mangles a oba námořníci, zprvu překvapení, chtěli se vrhnout na Ben Joyce, ale smělý trestanec už zmizel a připojil se ke své bandě roztroušené na pokraji gumovníkového lesa.

Stan nebyl dostatečnou ochranou před kulkami. Bylo nutno ustoupit. Lehce poraněný Glenarvan vstal.

„Do vozu! Do vozu!“ zvolal John Mangles a odváděl lady Helenu a Mary Grantovou do vozu, za jehož silnými postranicemi byly po několika vteřinách v bezpečí.

Tam se John, major, Paganel a oba námořníci chopili pušek a chystali se odrazit trestance. Glenarvan a Robert dostihli obě cestovatelky, kdežto Olbinett přibíhal na pomoc obráncům.

Všechny tyto události se zběhly rychlostí blesku. John Mangles bedlivě pozoroval okraj lesa. Po Ben Joyceově zmizení výstřelky náhle ustaly. Po hlučné přestřelce nastalo hluboké ticho. Mezi větvemi gumovníků se ještě vlnilo několik obláčků bílého dýmu. Vysoké trsy gastrolobií znehybněly. Po útoku již nebylo ani stopy.

Major a John Mangles se odvážili na průzkum až mezi vysoké stromy. Místo bylo

opuštěné. Bylo tam vidět četné lidské stopy a na zemi se kouřilo z několika doutníků. Major je z opatrnosti uhasil, protože by stačila jiskra a vznítila by v takovém suchém lese nebezpečný požár.

„Trestanci zmizeli,“ řekl John Mangles.

„Zmizeli,“ odpověděl major, „a to mě znepokojuje. Raději bych je měl proti sobě přímo. Lepší je tygr na rovině než had v trávě. Prozkoumejme křoviny kolem vozu.“

Major a John prohledali nejbližší okolí. Od kraje lesa až po břehy Snowy nikde nenarazili na jediného trestance. Ben Joyceova banda se rozprchla jako hejno škodné. Zmizela však za příliš podivných okolností, aby se cestovatelé mohli cítit naprosto bezpečni. Proto se rozhodli, že se budou mít na pozoru. Vůz, opravdová zabořená pevnost, stal se středem tábora a každou hodinu se střídali dva mužové na stráž.

První starostí lady Heleny a Mary Grantové bylo ošetřit Glenarvanovu ránu. V okamžiku, kdy se její manžel skácel, zasažen Ben Joyceovou kulí, lady Helena se k němu zděšeně vrhla. Potom přemáhajíc svou úzkost, odvedla tato statečná žena Glenarvana do vozu. Tam bylo zraněné rameno obnaženo a major zjistil, že kulka pronikla masem, ale nezpůsobila žádné vnitřní zranění. Domníval se, že ani kost, ani svalstvo nebyly zasaženy. Rána silně krvácela, ale Glenarvan mohl pohybovat prsty i předloktím a sám uklidnil své přátele, že rána nebude mít vážnější následky. Když byla rána obvázána, nechtěl, aby se o něm dále mluvilo. Přítomní si tedy začali objasňovat události.

Cestovatelé, kromě Mulradyho a Wilsona, kteří hlídali venku, usadili se jakžtakž ve voze. Pak pobídli majora, aby mluvil.

Třeskl výstřel

Než začal major s vlastním vyprávěním, seznámil lady Helenu s tím, co nevěděla, že totiž z Perthu uprchla tlupa trestanců, že se objevila v provincii Viktorii a že spáchala železniční neštěstí. Podal jí číslo Australian and New Zealand Gazette, zakoupené v Seymouru, a dodal, že policie vypsalu cenu na hlavu nebezpečného bandity Ben Joyce, který se za osmnáct měsíců smutně proslavil svými zločiny.

Jak ale Mac Nabbs odhalil tohoto Ben Joyce v národním Ayrtonovi? Právě tuto záhadu si chtěli všichni vysvětlit, a major ji objasnil.

Od prvního okamžiku Mac Nabbs podvědomě Ayrtonovi nedůvěřoval. Dvě nebo tři bezvýznamné maličkosti, pohled, který si vyměnil národní s kovářem u Wimerry, Ayrtonovy rozpaky, když měl projíždět městy a městečky, jeho naléhání, aby byl Duncan povolán na pobřeží, podivné hynutí zvířat svěřených do jeho péče a konečně i jistá neupřímnost v jeho jednání, všechny tyto pozvolna shromažďované jednotlivosti

vyburcovaly majorovo podezření.

Přesto by byl nemohl vyslovit proti němu přímé obvinění, kdyby nebylo událostí z minulé noci.

Mac Nabbs se mezi vysokými polokeři připlazil až do samé blízkosti podezřelých stínů, jež půl míle od tábora upoutaly jeho pozornost. Světélkující rostliny matně ozařovaly tmu.

Tři muži prohlíželi čerstvé otisky v zemi a Mac Nabbs v jednom z nich poznal kováře z Black-Pointu. „To jsou oni,“ říkal jeden. – „Ano,“ odpovídal druhý, „tuhle je trojlístek podkovy.“ – „Tak to jde až od Wimerry.“ – „Všichni koně už pošli.“ – „Jed je po ruce.“ – „To by stačilo rozbít celou jízdu. Užitečná rostlina, taková *Gastrolobia grandiflora*.“

„Potom zmlkli,“ dodal Mac Nabbs, „a odešli. Nevěděl jsem však ještě dosti. Sledoval jsem je. Po chvíli pokračovali v rozhovoru: »Ben Joyce je prohnáný chlapík,« řekl kovář, »výborný národní s tím smyšleným ztroskotáním! To bude terno, když se ten jeho plán podaří! Zpropadený Ayrton!« – »Říkej mu Ben Joyce, vždyť si to jméno zaslouží!« V tom okamžiku vycházeli ničemové z gumovníkového lesa. Věděl jsem, co jsem chtěl vědět, a vrátil jsem se do tábora, přesvědčen, že všichni trestanci se v Austrálii nepolepší; ovšem, nic ve zlém, Paganele!“

Major domluvil. Jeho zamlklí druhové přemítali.

„Ayrton nás tedy zavlekl až sem,“ řekl Glenarvan a tvář mu zbledla hněvem, „aby nás zde oloupil a povraždil!“

„Ano,“ odpověděl major.

„A od Wimerry jde jeho banda po našich stopách, špehuje nás a číhá na vhodnou příležitost?“

„Ano.“

„Tak ten bídák není námořníkem z Britannie? Ukradl mu však jeho jméno, ukradl mu jeho služební smlouvu!“

Všechny pohledy se upíraly na Mac Nabbse, neboť i on si jistě položil tuto otázku.

„Ze všech těchto záhad můžeme vyvodit několik pevných bodů,“ odpověděl s obvyklým klidem. „Podle mého názoru se ten člověk skutečně jmenuje Ayrton. Ben Joyce je jeho válečné jméno. Je nesporné, že zná Harryho Granta a že byl na Britanii národním. Tato fakta byla prokázána přesnými podrobnostmi, které Ayrton uvedl, a navíc i potvrzena slovy trestanců, která jsem vám tlumočil. Nezaplétejte se teď do zbytečných dohadů a pokládejme za nesporné, že Ben Joyce je Ayrton, tak jako Ayrton je Ben Joyce, to jest námořník z Britannie, který se stal náčelníkem tlupy trestanců.“

Mac Nabbsovo vysvětlení bylo přijato bez námitek.

„Mohli byste mi nyní říci,“ ozval se Glenarvan, „jak a proč se octl národní Harryho Granta

v Austrálii?“

„Jak? To nevím,“ odpověděl Mac Nabbs, „a policie také prohlašuje, že o tom neví nic víc než já. Proč? To nemohu říci. To je záhada, kterou objasní teprve budoucnost.“

„Policie ani neví, že Ayrton a Ben Joyce jsou jedna osoba,“ řekl John Mangles.

„Máte pravdu, Johnne,“ odpověděl major, „a taková podrobnost by jistě mohla usměrnit její pátrání.“

„Ten ničema se tedy vetřel na farmu Paddyho O'Moora se zločinnými úmysly?“ řekla lady Helena.

„To je jisté,“ přisvědčil Mac Nabbs. „Chystal proti Irovi nějakou špatnost, ale naskytla se mu lepší příležitost. Náhoda mu přivedla do cesty nás. Slyšel Glenarvanovo vyprávění o ztroskotání Britannie, a protože je to smělý muž, okamžitě se rozhodl, že toho využije. Bylo rozhodnuto o naší výpravě. Na břehu Wimerry navázal spojení s jedním ze svých lidí, s kovářem z Black-Pointu, a zanechával za námi zřetelnou stopu. Jeho tlupa nás sledovala. Jedovatá rostlina mu umožňovala vybíjet pozvolna naše voly a koně. Pak nadešla vhodná chvíle, zavedl nás do bažin řeky Snowy a vydal trestancům, jejichž je náčelníkem.“

Tím bylo řečeno o Ben Joyceovi vše. Major odhalil jeho minulost a bídák se objevil v pravém světle jako smělý a nebezpečný zločinec. Jeho záměry, nyní jasně prokázané, vyžadovaly od Glenarvana největší obezřetlost. Naštěstí je odhalený bandita méně nebezpečný než zrádce.

Avšak tento jasný výklad jejich postavení měl ještě závažnější důsledky. Na ty nikdo nepomyslel. Jenom Mary Grantová, když poslouchala rozmluvu o věcech minulých, uvažovala i o budoucnosti.

John Mangles si povšiml první, jak zbledla a zesmutněla. Pochopil, co se děje v její mysli.

„Slečno Mary! Slečno Mary!“ zvolal. „Vy pláčete!“

„Ty pláčeš, mé dítě?“

„Můj otec, mylady, můj otec!“ odpověděla dívka.

Nemohla mluvit dále. Ale v mysli všech se náhle rozbřesklo. Každý chápal Marin zármutek, i proč jí kanuly z očí slzy, i proč se jí z hrudi vydralo na rty jméno jejího otce.

Odhalení Ayrtonovy zrady zmařilo všechny naděje. Trestanec si vymyslel ztroskotání, aby mohl Glenarvana zavést do pustiny. Trestanci to jasně řekli v rozmluvě, při níž je přistihl Mac Nabbs. Britannia vůbec neztroskotala na úskalích zátoky Twofold! Harry Grant nikdy nevkročil na australský kontinent!

Již podruhé zavedl chybný výklad listin zachránce Britannie na falešnou stopu!

Tváří v tvář takové situaci, tváří tvář bolu obou dětí pohroužili se všichni do chmurného mlčení. A kdo by byl mohl ještě najít slova povzbuzení? Robert plakal v náručí své sestry.

Paganel rozhněvaně hučel:

„Ty bídná listino! Můžeš se chlubit, žes podrobila mozky desítky poctivých lidí nejtěžším zkouškám!“

I pár emu, jejichž důvěřivé hlavy se vynořovaly mezi křovinami

A důstojný zeměpisec, opravdu rozzlobený sám na sebe, tloukl se do čela, div si je neprorazil.

Mezitím vyšel Glenarvan za Mulradym a Wilsonem, kteří byli venku na stráži. Na vůkolní rovince, prostírající se mezi okrajem lesa a řekou, panoval hluboký klid. Nebeskou klenbu zastírala těžká, nehybná mračna. V tomto zmrtvělém ovzduší by se jasně nesl sebemenší hluk, ale nic nebylo slyšet. Ben Joyce a jeho banda se nejspíše stáhli do značné vzdálenosti, neboť hejna ptáků poskakujících na spodních větvích stromů, několik klokanů, kteří klidně okusovali mladé letorosty, i pár emu, jejichž důvěřivé hlavy se vynořovaly mezi vysokými křovinami, to vše dokazovalo, že tyto pokojné samoty neruší přítomnost člověka.

„Nic jste za tu hodinu neslyšeli ani neviděli?“ otázal se Glenarvan obou námořníků.

„Nic, mylorde,“ odpověděl Wilson. „Trestanci budou nejspíš několik mil odtud.“

„Jistě jich nebylo dost, že se neodvážili na nás zaútočit,“ dodal Mulrady. „Ben Joyce si bude muset tlupu posílit o několik sobě rovných banditů, jakých se potuluje kolem Alp dost a dost.“

„To je možné, Mulrady,“ odpověděl Glenarvan. „Ti ničemové jsou zbabělí. Vědí, že jsme ozbrojeni, a dobře ozbrojeni. Možná že čekají s útokem, až se setmí. Na sklonku dne budeme muset zdvojnásobit ostražitost. Jen kdybychom mohli odejít z této bahnitě planiny a pokračovat v pochodu k pobřeží! Ale rozvodněná řeka nám leží v cestě. Zlatem bych zaplatil vor, který by nás převezl na druhý břeh!“

„A proč nám, mylorde,“ řekl Wilson, „nedáte rozkaz, abychom takový vor zhotovili? Dřeva je tu dost.“

„Ne, Wilstone,“ odpověděl Glenarvan, „tahle Snowy není řeka, to je nesplavná bystřina.“

V té chvíli přišli za Glenarvanem John Mangles, major a Paganel. Byli právě prozkoumat Snowy. Její vody, rozvodněné posledními dešti, vystoupily celou stopu nad normál. Dravý proud se podobal americkým peřejím. Nebylo možné odvážit se do těch hučících vln a bouřlivých strží, přetínaných tisícerými protiproudy, v nichž se tvořily bezedné víry.

John Mangles prohlásil, že přes řeku se vydat nemohou.

„Ale,“ dodal, „nebylo by správné, abychom zde nečinně čekali. To, co jsme chtěli učinit před Ayrtonovou zradou, je nyní ještě naléhavější.“

„Co říkáš, Johne?“ otázal se Glenarvan.

„Říkám, že bez pomoci se neobejdeme, a protože nemůžeme jít do zátoky Twofold, musíme se dostat do Melbournu. Zbyl nám jeden kůň. Dejte mi ho, mylorde, a já pojedu do Melbournu.“

„Ale je to nebezpečný podnik, Johne,“ řekl Glenarvan. „Nehledě ani k nebezpečím takové dvousetmílové cesty neznámým územím, budou stezky i cesty jistě hlídány Ben Joyceovými bandity.“

„Vím to, mylorde, ale vím i to, že nemůžeme zůstat v tomto postavení. Ayrton žádal týden na to, aby přivedl naše lidi z Duncana. Já se chci vrátit na břehy Snowy za šest dní. Co Vaše Milost tedy poroučí?“

„Než se k tomu Glenarvan vysloví,“ řekl Paganel, „musím podotknout jednu věc. Souhlasím, aby se jelo do Melbournu, ale nesouhlasím, aby tato nebezpečí podstupoval John Mangles. Je kapitánem Duncana, a proto se do takového podniku nemůže pustit. Půjdu místo něho já.“

„Správně řečeno,“ odpověděl major. „A proč byste to měl být vy, Paganele?“

„Nejsme tu ještě my?“ zvolali Mulrady a Wilson.

„A myslíte snad,“ odušil Mac Nabbs, „že já se lekám takové dvousetmílové jízdy na koni?“

„Přátelé,“ řekl Glenarvan, „jestliže už někdo z nás musí do Melbournu, ať ho určí los. Paganele, napište všechna jména...“

„Vaše ovšem ne, mylorde,“ podotkl John Mangles.

„A proč ne?“ otázal se Glenarvan.

„Vás odloučit od lady Heleny, zvláště když ještě nemáte ani zahojenou ránu?“

„Glenarvane,“ řekl Paganel, „vy nemůžete opustit výpravu.“

„Ne,“ přidal se major. „Vaše místo je zde, Edvarde, vy nesmíte odjet.“

„Na cestě hrozí nebezpečí,“ odpověděl Glenarvan, „a nepostoupím své místo jiným. Pište, Paganele! Zamíchejte mé jméno ke jménům mých přátel a ať mi přeje osud, aby padlo první!“

Musili se sklonit před takovou vůlí. Jméno Glenarvanovo bylo připojeno k ostatním.

Přistoupili k losování a los padl na Mulradyho. Statečný námořník vyrazil radostné hurá.

„Mylorde, jsem připraven k odjezdu,“ řekl.

Glenarvan stiskl Mulradymu ruku. Potom se vrátil do vozu a stráž nad táborem svěřil majorovi a Johnu Manglesovi.

Lady Heleně ihned sdělili rozhodnutí vyslat do Melbournu posla a seznámili ji i s výsledkem losování. Poděkovala Mulradymu slovy, která se vryla chrabrému námořníkovi hluboko do srdce. Všichni věděli, že je statečný, bystrý, silný, že snese jakoukoliv námahu,

a los opravdu nemohl volit lépe.

Mulradyho odjezd byl stanoven na osmou hodinu večer, po soumraku. Wilson si vzal na starost koně. Dostal nápad, že mu vymění zrádnou podkovu, kterou měl kůň na levé noze, a že ho oková podkovou jednoho z koní, kteří v noci pošli. Trestanci nebudou moci poznat Mulradyho stopu a nebudou ho moci pronásledovat, i kdyby měli koně.

Zatímco se Wilson zabýval přípravami, chystal se Glenarvan napsat Tomu Austinovi dopis; avšak poraněná ruka mu vadila, a proto požádal Paganela, aby napsal dopis místo něho.

Učenec, který se právě zabýval jedinou utkvělou myšlenkou, takřka nevnímal, co se kolem něho děje. Musíme poznamenat, že Paganel při všech těchto nepříjemných událostech myslil jenom na mylný výklad Grantových listin. Probíral jejich slova, aby v nich našel nový smysl, a byl úplně ponořen do hlubokých myšlenek.

Proto neslyšel Glenarvanovu prosbu a lord ji byl nucen opakovat.

„Ach ano, ovšem,“ odpověděl Paganel, „prosím!“

A při těch slovech si Paganel mechanicky vytáhl zápisník. Vytrhl z něho čistou stránku a potom se s tužkou v ruce přichystal ke psaní. Glenarvan začal diktovat tyto příkazy:

„Prosím, aby Tom Austin neprodleně vyplul na moře a zavezl Duncana...“

Když Paganel dopsal toto slovo, sklouzly mu oči náhodou na číslo Australian and New Zealand Gazette, které leželo na zemi. Noviny byly přehnuté a bylo vidět jenom posledních pět slabik jejich titulu. Paganelova tužka se zastavila a Paganel jako by úplně zapomněl na Glenarvana, na jeho dopis, na jeho diktát.

„Nu, Paganele?“ řekl Glenarvan.

„Oh!“ vydechl zeměpisec.

„Co je vám?“ otázal se major.

„Nic, nic!“ odpověděl Paganel.

Potichu si však opakoval:

„Aland! Aland! Aland!“

Vstal a zdvihl noviny. Zatřepal jimi a jenom stěží zadržel slova deroucí se mu na rty.

Lady Helena, Mary, Robert a Glenarvan na něho hleděli, ale vůbec nerozuměli jeho nevysvětlitelnému vzrušení.

Paganel se podobal člověku, který se náhle pomátl. Ale tento stav duševního rozrušení netrval dlouho. Učenec se pozvolna uklidňoval, radostný lesk jeho očí pohasl, Paganel znovu usedl a klidným tónem pravil:

„Prosím, mylorde, jsem vám k službám.“

Glenarvan pokračoval tedy v diktátu:

„Prosím, aby Tom Austin neprodleně vyplul na moře a zavezl Duncana na třicátou sedmou rovnoběžku na východním pobřeží Austrálie...“

„Austrálie?“ řekl Paganel. „Ovšem, Austrálie!“

Pak dokončil dopis a podal jej Glenarvanovi k podpisu. Ten se podepsal jen s námahou, neboť mu vadilo nedávné poranění. Dopis byl zalepen a zapečetěn. Paganel, jehož ruka se dosud chvěla rozčilením, připsal adresu:

Tom Austin

kormidelník na jachtě Duncan

Melbourne

Pak vyběhl z vozu, a mávaje rukama, stále si opakoval táž nesrozumitelná slova: „Aland! Aland! Zealand!“

KAPITOLA XXI

ČTYŘI DNI ÚZKOSTI

Zbytek dne minul bez dalších příhod. Přípravy k Mulradyho odjezdu byly skončeny. Statečný námořník byl šťasten, že lordovi mohl prokázat svou věrnost.

Paganel se opět choval chladnokrevně a jako jindy. Jeho oči sice ještě prozrazovaly, že je čímsi živě zaujat, ale byl zřejmě rozhodnut zachovat tuto věc v tajnosti. Měl jistě vážné důvody, že tak jednal, neboť major ho zaslechl, když si opakoval, jako kdyby sám sebe přemáhal:

„Ne! Ne! Nevěřili by mi! A pak, nač to? Už je příliš pozdě!“

Potom učenec vysvětlil Mulradymu, jak se dostane do Melbourne. Nabádal ho, aby jel stále jenom po cestě a nesnažil se nadjíždět si v málo známých končinách. Nebylo tedy nic jednoduššího. Zabloudit Mulrady nemohl.

Několik mil od tábora, za místem, kde číhal jistě Ben Joyce a jeho tlupa, nehrozilo už žádné další nebezpečí. Jakmile projede, troufá si Mulrady nechat trestance daleko za sebou a zdárně splnit svůj důležitý úkol.

V šest hodin společně povečeřeli. Spustil se prudký liják. Stan neposkytoval dostatečný útulek a všichni se uchýlili do vozu. Tam bylo ostatně bezpečno. Jíl držel vůz pevně v zemi, takže do ní byl zapuštěn jako pevnost svými základy. Výzbroj se skládala ze sedmi pušek a sedmi revolverů, a tak cestovatelé mohli přečkat i dlouhé obležení. Střeliva i

potravy měli dostatek. A za šest dní zakotví Duncan v zátocě Twofold. Za dvacet čtyři hodiny poté vyrazí jeho mužstvo k druhému břehu Snowy, a i když nebude řeka ještě splavná, budou se musit trestanci stáhnout před takovou přesilou. Ale především bylo nutné, aby se Mulradymu podařil jeho nebezpečný podnik.

V osm hodin byla už hustá tma. Nadešla chvíle odjezdu. Kůň připravený pro Mulradyho byl přiveden. Z větší opatrnosti omotali zvířeti nohy plátnem, takže se dotýkalo země úplně tiše. Kůň vyhlížel znaveně, a přece na síle a jistotě jeho nohou závisela záchrana všech. Major radil Mulradymu, aby koně šetřil, jakmile se dostane z dosahu trestanců. Raději ať se o půl dne zpozdí, ale ať bezpečně dorazí na místo.

John Mangles podal svému námořníkovi revolver, který sám pečlivě nabil. V pevné ruce to byla nebezpečná zbraň, neboť šest ran, vypálených v několika vteřinách, uvolní snadno cestu zatarasenou zločinci.

Mulrady se vyšvihl do sedla.

„Tento dopis odevzdej Tomu Austinovi,“ řekl mu Glenarvan. „Ať neztrácí ani hodinu! Ať odjede do zátoky Twofold, a jestli nás tam nenajde, protože nebudeme moci překročit Snowy, ať se k nám neprodleně vypraví! A teď vzhůru, statečný hochu, a mnoho zdaru!“

Glenarvan, lady Helena, Mary Grantová i ostatní stiskli Mulradymu ruku. Méně statečnému člověku, než byl náš námořník, bylo by se sevřelo srdce, když vyjížděl do takové temné a deštivé noci, po cestách neznámých pustin, kde na každém kroku číhalo nebezpečí.

„Sbohem, mylorde,“ řekl klidně a za okamžik zmizel na stezce, která se vinula při okraji lesa.

V té chvíli vítr ještě zesílil

V té chvíli vítr ještě zesílil. Vysoké větve eukalyptů ve tmě dutě chrastily. Bylo slyšet, jak jejich suché haluze padají na rozmoklou zem. Za této bouřlivé vichřice se skácel ne jeden obrovitý strom, který doposud stál, přestože v něm už nebyla míza. Nad praskotem dřeva skučel vítr a mísil své zlověstné kvílení s hukotem Snowy. Těžká mračna, hnaná větrem od východu, vláčela se až u samé země jako rozervaná pára. Ponurá tma ještě zvyšovala hrůzu noci.

Po odjezdu Mulradyho se cestovatelé schovali do vozu. Lady Helena a Mary Grantová, Glenarvan a Paganel byli v předním, pevně uzavřeném oddělení. V druhém bylo dosti místa pro Olbinetta, Wilsona i Roberta. Major a John Mangles hlídali venku. To byla nezbytná opatrnost. Trestanci mohli příliš snadno zaútočit.

Oba spolehliví strážcové konali tedy stráž a s filosofickým klidem vzdorovali náporům

deště, který ve tmě bičoval jejich tváře. Snažili se pohledem proniknout temnoty, příhodné pro různé nástrahy, neboť sluch nemohl nic postřehnout v tom burácení bouře, skučení větru, chrastění větví, pádu stromů a hukotu rozpoutaných vod.

Ale vichřice se chvílemi na několik okamžiků utišovala. Vítr se odmlčoval, jako kdyby nabíral dech. Jenom Snowy hučela mezi nehybným rákosím a černou stěnou gumovníků. Ticho se v takovém chvilkovém utišení zdálo tím hlubší. Major a John Mangles pak napjatě naslouchali.

Při jednom takovém ztišení k nim dolehlo ostré zahvízdnutí.

John Mangles přispěchal k majorovi.

„Slyšel jste?“ řekl mu.

„Slyšel,“ odvětil Mac Nabbs. „Byl to člověk, nebo zvíře?“

„Člověk,“ odpověděl John Mangles.

Oba dva potom naslouchali. Znovu se ozvalo nevysvětlitelné zahvízdnutí a po něm následovalo cosi jako výstřel, avšak téměř neslyšitelný, neboť bouře opět burácela s novou prudkostí. Mac Nabbs a John Mangles se neslyšeli. Šli si stoupnout do zátiší za vozem.

V tom okamžiku se nadzdvihly kožené závěsy a Glenarvan se připojil ke svým dvěma druhům. Slyšel jako oni zlověstné zahvízdnutí i výstřel, který dolehl až pod plachtu.

„Kterým směrem?“ otázal se.

„Tam,“ řekl John a ukázal na temnou stezku ve směru, kudy jel Mulrady.

„Jak daleko?“

„Vítr zvuk trochu nesl,“ odpověděl John Mangles. „Budou to nejméně tři míle.“

„Pojďme!“ řekl Glenarvan a hodil si pušku přes rameno.

„Ne!“ odpověděl major. „Je to lest a má nás vylákat od vozu.“

„A co když Mulrady padl do rukou těch bídáků?“ odvětil Glenarvan, uchopiv Mac Nabbsa za ruku.

„To se dozvíme zítra,“ odpověděl chladně major, pevně odhodlán zabránit Glenarvanovi v nějakém zbytečně ukvapeném činu.

„Nemůžete opustit tábor, mylorde,“ řekl John, „půjdu sám.“

„Nepůjdete!“ odtušil rázně major. „Chcete snad, aby nás pobili po jednom, abychom zmenšovali své síly a vydali se těm zločincům na milost a nemilost? Jestliže se stal Mulrady jejich obětí, pak je to neštěstí, ale není třeba dovršovat je ještě dalším. Mulrady jel, protože na něho padl los. Kdyby byl los padl místo na něho na mne, byl bych jel tak jak on, ale nepožadoval bych a ani bych neočekával žádnou pomoc.“

Major jednal po všech stránkách správně, když zadržel Glenarvana a Johna Manglese. Bylo nerozumné a vlastně zbytečné pokoušet se dojít až k námořníkovi, vydat se do temné noci

proti trestancům číhajícím kdesi v houštinách. Nepatrný Glenarvanův oddíl nebyl tak početný, aby mohl obětovat ještě dalšího muže.

Zdalo se však, že Glenarvan nechce uznat tyto důvody. Jeho ruka svírala pušku. Chodil sem a tam kolem vozu. Při sebemenším zvuku napínal sluch. Snažil se proniknout pohledem zlověstnou tmou. Mučil se pomyšlením, že jeden z jeho lidí byl smrtelně zraněn a nyní leží bez pomoci a marně volá ty, pro něž se obětoval. Mac Nabbs pochyboval, podaří-li se mu Glenarvana zadržet, nechá-li se unést svými city a vrhne-li se Ben Joyceovi slepě do rány.

„Edvarde,“ řekl mu, „uklidněte se. Poslechněte přítele. Pomyslete na lady Helenu, na Mary Grantovou a na všechny ostatní! A kam vlastně chcete jít? Kde chcete Mulradyho hledat? Byl přepaden dvě míle odtud! Na které cestě? Kudy se chcete dát?...“

V té chvíli zaznělo jako v odpověď na majorova slova zoufalé volání.

„Slyšte!“ řekl Glenarvan.

Výkřik přicházel z téže strany, odkud zazněl výstřel, ale nanejvýše ze vzdálenosti čtvrt míle.

Glenarvan odstrčil Mac Nabbsa a již vyběhl na stezku, když se tři sta kroků od vozu ozvalo:

„Pomoc! Pomoc!“

Byl to sténavý a zoufalý hlas. John Mangles a major se vrhli tím směrem.

Za několik okamžiků spatřili, jak se podél houští s námahou vleče žalostně úpící lidské tělo.

Byl to těžce raněný Mulrady, a když ho jeho druhové zdvihli, ucítili na svých rukou krev.

Děšť nyní ještě zhoustl a ve větvích „mrtvých stromů“ běsnil vítr. V nejprudší vichřici přinášeli Glenarvan, major a John Mangles Mulradyho tělo.

Jakmile vstoupili do vozu, všichni vstali. Paganel, Robert, Wilson a Olbinett odešli ven a lady Helena uvolnila nebohému Mulradymu své oddělení. Major svlekl námořníkovi kabát, z něhož crčela krev a voda. Obnažil ránu. Nešťastník měl v pravém boku ránu dýkou.

Mac Nabbs ránu zručně zavázal. Nemohl ještě říci, zdali zbraň nezasáhla nějaký důležitý orgán. Z rány prýštil nachový a přerývaný proud krve. Bledost a bezvědomí zraněného dokazovaly, že byl zraněn těžce. Major ránu prozatímně omyl čerstvou vodou a pak na ni přiložil hustý chomáč hubky, přes něj cupaninu a všechno převázal obinadlem. Podařilo se mu zastavit krvácení. Za pomoci ostatních položil potom Mulradyho na druhý bok, podložil mu hlavu i prsa a lady Helena dala námořníkovi napít trochu vody.

Za čtvrt hodiny se zraněný, který do té doby ležel úplně nehybně, nepatrně pohnul. Otevřel oči. Jeho rty bez ustání cosi šeptaly, a když se k němu major naklonil, zaslechl, jak

opakuje:

„Mylorde... dopis... Ben Joyce...“

Major opakoval jeho slova a podíval se na své druhy. Co tím Mulrady myslel? Ben Joyce námořníka přepadl, ale proč? Nebylo to tedy jen proto, aby ho zadržel a znemožnil mu přivolat pomoc z Duncana? Dopis přece...

Glenarvan prohledal Mulradymu kapsy. Dopis určený Tomu Austinovi v nich však nenalezl.

Noc minula v obavách a úzkostech. Cestovatelé nevycházeli ze strachu, že raněný každou chvíli zemře. Stravovala ho prudká horečka. Lady Helena a Mary Grantová, dvě milosrdné sestry, neopouštěly Mulradyho ani na okamžik. Nikdy neošetřovaly nemocného pečlivější a úslušnější ruce.

Přinášeli Mulradyho tělo

Nadešel den. Přestalo pršet. Vysoko na nebi se ještě valila těžká mračna. Země byla poseta úlomky větví. Jíl rozmočený přívaly deště se ještě slehl. Přístup k vozu byl nesnadný, ale vůz už nemohl zapadnout hlouběji.

John Mangles, Paganel a Glenarvan se vydali ihned za svítání na obhlídku kolem tábora. Vystoupili po stezce dosud zbrocené krví. Nikde neviděli stopy po Ben Joyceovi a jeho bandě. Postoupili až k místu, kde došlo k útoku. Tam leželi na zemi dva mrtví, které Mulrady skolil kulkami. Jeden z nich byl kovář z Black-Pointu. Jeho tvář strhaná smrtí budila hrůzu.

Glenarvan nepokračoval v dalším průzkumu. Opatrnost mu velela, aby se příliš nevzdaloval. Vrátil se tedy k vozu, zachmuřen nad vážností situace.

„Nemůžeme už vyslat do Melbournu dalšího posla,“ řekl.

„Je to však nutné, mylorde,“ odpověděl John Mangles, „a já se pokusím projít sám, když se to nepodařilo mému námořníkovi.“

„Ne, Johne. Ty nemáš ani koně, aby ses mohl vypravit do takové dálky!“

Mulradyho kůň, jediný, který jim zbyl, se opravdu neukázal. Padl také pod ranami vrahů? Zatoulal se kdesi v pustině? Nezmocnili se ho trestanci?

„Buď jak buď,“ pokračoval Glenarvan, „nemůžeme se dále oslabovat. Počkejme týden, čtrnáct dní, dokud vody Snowy neklesnou na normální výši. Po krátkých etapách dojdeme do zátoky Twofold a odtamtud pošleme Duncanu po bezpečnějších cestách rozkaz, aby připlul k pobřeží.“

„To je jediné možné rozhodnutí,“ odpověděl Paganel.

„Žádné oslabování tedy, přátelé,“ opakoval Glenarvan. „Jediný člověk se vystavuje příliš

velkému nebezpečí, když se odváží do této pustiny zaplavené bandity. Teď je hlavní, aby náš námořník vyvázl, a pak už si nějak poradíme!“

Glenarvan si počínal v obou směrech správně; především bylo nutno zapovědět jakýkoliv osamocený pokus a potom bylo nutno trpělivě vyčkat na březích Snowy, až bude možné dostat se přes řeku. Necelých třicet pět mil je dělilo od Delegate, prvního města za hranicemi Nového Jižního Walesu, kde jistě najdou dopravní prostředky na cestu do zátoky Twofold. Odtamtud zatelegrafují do Melbournu příslušné rozkazy pro Duncana.

Byla to rozumná opatření, ale učiněná poněkud opožděně. Jaké nesnáze, nemluvě už ani o vražedném útoku na námořníka, mohl si Glenarvan ušetřit, kdyby byl nevyslal Mulradyho na cestu z Lucknowa!

Po návratu do tábora našel své druhy již méně sklíčené. Zdálo se, že se jim vrátila naděje.

„Je mu lépe! Je mu lépe!“ volal Robert, který běžel lordu Glenarvanovi v ústrety.

„Mulradymu?“

„Ano, Edvarde,“ odpověděla lady Helena. „Nastal obrat. Major má už větší jistotu. Náš námořník zůstane naživu.“

„Kde je Mac Nabbs?“ otázal se Glenarvan.

„U něho. Mulrady s ním chtěl mluvit. Nesmíme je vyrušovat.“

Zraněný se před hodinou skutečně probral z bezvědomí a horečka mu klesla. Jakmile se však Mulradymu vrátilo vědomí a jakmile mohl promluvit, myslil jenom na to, že chce hovořit s lordem Glenarvanem anebo, protože ten nebyl přítomen, s majorem. Mac Nabbs dobře viděl, jak je námořník zesláblý, a chtěl mu proto zakázat jakýkoliv hovor, ale Mulrady naléhal tak usilovně, že major musil ustoupit.

A když se Glenarvan vrátil, trvala již rozmluva několik minut. Nezbývalo než vyčkat na Mac Nabbsovo vysvětlení.

Po chvíli se ve voze pohnul závěs a major se objevil. Došel ke svým přátelům, stojícím pod gumovníkem, u něhož byl postaven stan. Majorův obvykle chladný obličej prozrazoval těžké chmury. Když Mac Nabbs spočinul pohledem na lady Heleně a na dívce, byl v jeho očích bolestný zármutek.

Několik mužů se vrhlo na hlavu jeho koně

Glenarvan ho oslovil a major řekl zhruba vše, co se právě dověděl.

Mulrady vyjel z tábora a pustil se po jedné ze stezek, které mu ukázal Paganel. Spěchal, pokud mu to dovolovala noční tma. Podle svého odhadu urazil asi dvě míle, když se na hlavu jeho koně vrhlo několik mužů – myslí, že jich bylo pět. Kůň se vzepjal. Mulrady uchopil revolver a vypálil. Zdálo se mu, že dva z útočníků skolil. Při šlehnutí výstřelu

poznal Ben Joyce. Ale to bylo vše. Neměl čas vypálit celý zásobník. Dostal prudkou ránu do pravého boku a spadl s koně.

Ještě však neztratil vědomí. Vrazi ho pokládali za mrtvého. Cítil, jak mu prohledávají kapsy. Potom zaslechl, jak jeden trestanec řekl: „Mám dopis.“ – „Ukaž,“ odpověděl Ben Joyce, „a teď je Duncan náš!“

Když Mac Nabbs došel ve svém vyprávění k tomuto místu, nemohl Glenarvan zadržet výkřik.

Mac Nabbs pokračoval:

„»A teď,« přikázal Ben Joyce, »běžte chytit koně! Za dva dni budu na palubě Duncana a za čtyři dni v zátoce Twofold. Tam se sejdeme. Lordův oddíl bude ještě trčet v bažinách u Snowy. Přejděte řeku po mostě Kemple-pier, jděte na pobřeží a čekejte na mne. Potom už najdu způsob, jak vás dostat na palubu. Jakmile se dostaneme na moře, budeme s takovou lodí, jako je Duncan, pány Indického oceánu.« – »Ať žije Ben Joyce!« provolávali trestanci. Mulradyho kůň byl přiveden a Ben Joyce zmizel tryskem po cestě z Lucknowa, kdežto jeho banda se vydala na jihovýchod k řece Snowy. Přestože byl Mulrady vážně raněn, měl ještě tolik sil, že se dovlekl až na tři sta kroků od tábora, kde jsme ho našli téměř mrtvého. To byl Mulradyho příběh. Nyní chápete, proč ten srdnatý námořník tolik naléhal, aby mohl mluvit.“

Tato zjištění zdrtila Glenarvana i jeho druhy.

„Piráti! Piráti!“ zvolal Glenarvan. „Povraždí mé mužstvo! Můj Duncan padne do rukou takových banditů!“

„Ano, protože Ben Joyce loď přepadne,“ odpověděl major, „a pak...“

„Musíme se dostat na pobřeží dříve než ti bídáci!“ řekl Paganel.

„Jak se ale dostaneme přes Snowy?“ zeptal se Wilson.

„Tak jako oni,“ odvětil Glenarvan. „Půjdou přes most Kemple-pier, půjdeme přes něj také.“

„Co však uděláme s Mulradym?“ otázala se lady Helena.

„Poneseme ho! Budeme se střídat! Cožpak mohu vydat své mužstvo Ben Joyceově tlupě bez boje?“

Myšlenka přejít Snowy po kemplepierském mostě byla uskutečnitelná, ale odvážná. Trestanci mohli toto místo obsadit a bránit se. Bylo by jich nejméně dvacet proti sedmi! Jsou však chvíle, kdy nerozhoduje početní poměr a kdy se jde kupředu stůj co stůj.

„Mylorde,“ řekl nyní John Mangles, „než podnikneme tento poslední pokus, než se odvážíme k mostu, bylo by prozíravé vypravit se tam na průzkum. Provedu to.“

„Půjdu s vámi, Johne,“ odpověděl Paganel.

Když byl návrh schválen, připravili se John Mangles a Paganel okamžitě k odchodu. Měli jít po proudu Snowy, sledovat její břeh až k místu, o němž se zmiňoval Ben Joyce, a hlavně zůstat nepozorováni, poněvadž trestanci se jistě potulují po březích řeky.

Oba dva stateční druhové si vzali potraviny a dobře nabitě zbraně a zakrátko zmizeli ve vysokém rákosí při řece.

Celý den na ně ostatní čekali. Stmívalo se již a oba muži se stále ještě nevraceli. Všichni už o ně měli silné obavy.

Kolem jedenácté hodiny konečně Wilson oznámil, že přicházejí. Paganel a John Mangles byli krajně utmáčení desetimílovým pochodem.

„Co most? Našli jste ho?“ otázal se Glenarvan, který jim vyběhl naproti.

„Ano, je to liánový most,“ řekl John Mangles. „Trestanci po něm skutečně přešli. Ale...“

„Ale...“ zašeptal Glenarvan, neboť tušil novou ránu.

„Spálili ho za sebou!“ odpověděl Paganel.

KAPITOLA XXII

EDEN

Nebyl čas na zoufání, bylo nutno jednat. Protože kemplepierský most byl zničen, bylo nutno stůj co stůj přeplavit Snowy a dorazit na pobřeží zátoky Twofold dřív než Ayrtonova tlupa. Proto nikdo neztrácel čas zbytečnými řečmi a příštího dne, 16. ledna, vypravili se John Mangles a Glenarvan k řece, aby ji prozkoumali a zjistili možnosti přechodu.

Dravé a deštěm rozvodněné vody neopadávaly. S nepopsatelnou zuřivostí se valily vpřed. Odvážit se do nich znamenalo jistou smrt. Glenarvan zůstal nehybně stát se zkříženýma rukama a se skloněnou hlavou.

„Mám se pokusit přeplavat na druhou stranu?“ řekl John Mangles.

„Ne,“ odpověděl Glenarvan a zadržel rukou odvážného muže, „počkáme!“

A oba dva se vrátili do tábora. Den minul v největší úzkosti. Desetkrát se snad Glenarvan vrátil ke Snowy. Snažil se vymyslet nějaký odvážný způsob, jak se dostat na druhý břeh, ale marně. Kdyby se mezi těmito břehy valil proud lávy, nebyl by přechod tak nepřekonatelný. Během těchto dlouhých hodin čekání věnovala se lady Helena co nejpečlivějšímu ošetřování Mulradyho. Major jí při tom radil. Námořníkovi se navracely síly. Mac Nabbs mohl nyní prohlásit, že žádný důležitý orgán nebyl poraněn. Zesláblost nemocného se mohla vysvětlit velikou ztrátou krve. Když se jeho rána zacelila a krvácení zastavilo, major nabyl přesvědčení, že úplné uzdravení Mulradyho závisí teď jenom na čase a na odpočinku. Lady Helena si vymínila, že Mulrady zůstane v předním oddělení vozu. Námořník byl ve velkých rozpacích. Nejvíce starostí mu působilo to, že jeho stav by mohl Glenarvana

zdržet, a proto mu musili slíbit, že jej pod Wilsonovým dohledem nechají v táboře, jestliže se výprava bude moci odvážit přes Snowy.

Bohužel to nebylo možné ani toho dne, ani dne následujícího, 17. ledna. Glenarvan byl zoufalý, že musí čekat. Marně se ho snažili lady Helena a major uklidňovat a nabádat k trpělivosti. Jak neztrácet trpělivost, když v té chvíli možná Ben Joyce už vstupoval na palubu jachty! Když Duncan již vytáhl kotvy a plnou parou jel k neblahému pobřeží, když se k němu každou hodinou blížil!

John Mangles v duchu prožíval všechny tyto Glenarvanovy úzkosti. Proto ve snaze zdolat za každou cenu překážku zhotovil po australském způsobu člun ze širokých kusů kůry gumovníku. Tyto velice lehké pláty byly spojeny dřevěnými tyčemi a tvořily tak značně vratké plavidlo.

S tímto vratkým člunem podnikl kapitán a námořník 18. ledna pokus. Vynaložili na to všechnu zručnost, sílu, obratnost a odvalu. Jakmile se však dostali do proudu, překotili se a málem zaplatili pokus vlastním životem. Proud zanesl člun pryč. John Mangles a Wilson se nedostali ani na deset sáhů do řeky, nyní rozvodněné dešti až na šíři jedné míle.

Ve dnech 19. a 20. ledna se situace nezměnila. Major a Glenarvan vystoupili pět mil proti proudu Snowy, ale nikde nenašli místo vhodné k přeplutí. Všude se valila řeka stejně prudce, s touž bouřlivou rychlostí. Všechny vody z jižního svahu Australských Alp se vlévaly do tohoto jediného řečiště.

Musili se vzdát naděje, že Duncana zachrání. Šest dnů uplynulo od Ben Joyceova odjezdu. Jachta už jistě byla na pobřeží a v rukou trestanců!

Bylo však nemožné, aby tento stav trval déle. Dočasné zátopy rychle pomíjejí a napomáhá tomu dokonce sama jejich dravost. Paganel 21. ledna ráno také skutečně zjistil, že vodní hladina začíná klesat. Ohlásil Glenarvanovi výsledek svého pozorování.

„A co na tom teď záleží?“ odpověděl Glenarvan. „Teď už je pozdě!“

„Kvůli tomu přece nezůstaneme trčet v táboře,“ odušil major.

„To je pravda,“ odpověděl John Mangles. „Zítra snad bude řeka splavná.“

„A zachrání to nějak moje nebohé lidi?“ zvolal Glenarvan.

„Prosím, mylord, vyslechněte mě,“ odvětil John Mangles. „Znám Toma Austina. Jistě vykonal vaše rozkazy a vyplul, jakmile to bylo možné. Kdo nám však říká, že Duncan byl hotov, že byl již opraven, když Ben Joyce dorazil do Melbourne? A co když jachta nemohla vyplout na moře, co když se o den o dva zdržela?“

„Máš pravdu, Johne!“ odpověděl Glenarvan. „Musíme do zátoky Twofold. Jsme jenom třicet pět mil od Delegate!“

„Ovšem,“ řekl Paganel, „a v tomto městě nalezneme rychlé dopravní prostředky. Kdož ví,

nepřijdeme-li včas, abychom zabránili neštěstí?“

„Vzhůru!“ zvolal Glenarvan.

John Mangles a Wilson začali ihned stavět plavidlo větších rozměrů. Zkušenost je poučila, že kusy kůry nemohou odolat dravému proudu. John skácel několik gumovníkových kmenů a zhotovil z nich hrubý, ale pevný vor. Byla to zdlouhavá práce, a když minul den, nebylo plavidlo ještě hotové. Bylo dokončeno až příštího dne.

Hladina Snowy znatelně poklesla. Vodní příval se opět měnil v řeku, i když s dravým proudem. Ale John doufal, že popluje-li šikmo, pokusí-li se do určité míry proudu využít, že se dostane na protější břeh.

V půl jedné naložili na vor tolik potravin, kolik bylo pro všechny potřeba na dvoudenní cestu. Zbytek byl zanechán s volem, vozem a stanem na místě. Mulradymu bylo tak dobře, že mohl být převezen. Rychle se zotavoval.

V jednu hodinu všichni nastoupili na vor, přivázaný u břehu lanem. John Mangles zhotovil na jeho pravé straně jakési veslo a svěřil je Wilsonovi. Toto veslo mělo tlačit plavidlo proti proudu a mírnit je, aby nebylo příliš rychle unášeno proudem. Sám se pak postavil na zád' a doufal, že bude moci člun řídit ohroublým veslovým kormidlem. Lady Helena a Mary Grantová byly uprostřed voru vedle Mulradyho, Glenarvan, major, Paganel, Robert a Olbinett byli kolem nich, aby jim mohli pomoci, kdyby bylo třeba.

„Vše připraveno, Wilson?“ otázal se John Mangles svého námořníka.

„Všechno, kapitáne,“ odpověděl Wilson a uchopil pevnou rukou veslo.

„Pozor, a tlač nás proti proudu.“

John Mangles odvázal vor a prudce jej odrazil proti vodám Snowy. Asi patnáct sáhů šlo všechno dobře. Wilson stačil vor udržet, aby jej proud neunášel. Po chvíli se však plavidlo dostalo do víru a začalo se natáčet, a ani veslo, ani kormidlo je nemohly udržet v přímém směru. Přes všechno úsilí se John Mangles a Wilson v okamžiku octli v obrácené poloze, takže nemohli vor ovládat.

Přesto se vor dostal do středu Snowy

Nedalo se nic dělat. Ničím nebylo možno zadržet vířivý pohyb voru. Otáčel se závratnou rychlostí a snášel se po proudu. John Mangles stál s bledým obličejem a se sevřenými rty a díval se na vířící vodu.

Přesto se vor dostal do středu Snowy. Byl nyní půl míle po proudu od výchozího místa. Tam měl proud neobyčejnou prudkost, a protože rozrážel víry, vrátil plavidlu větší stabilitu.

John a Wilson se znovu chopili vesel a podařilo se jim dát voru šikmý směr. Jejich úsilí

mělo úspěch a plavidlo se začalo přibližovat k levému břehu. Byli od něho již jenom padesát sáhů, když se Wilsonovo veslo náhle zlomilo. Vor byl nyní bez opory a proud jej rychle unášel. John chtěl vor udržet, i když hrozilo nebezpečí, že zlomí kormidlo. Wilson mu se zkrvavenýma rukama pomáhal.

Konečně dosáhli cíle a člun narazil po více než půlhodinové jízdě na strmý protější břeh. Náraz byl prudký. Kmeny se roztrhly, provazy se zpřetrhaly a voda se s jekotem vhrnula do voru. Cestovatelé měli sotva čas zachytit se keřů vyčnívajících nad hladinou. Přitáhli k sobě Mulradyho a obě ženy, které byly zpola promočené. Krátce, zachránili se všichni, ale většinu potravin a zbraní kromě majorovy pušky unášel proud s troskami voru.

Řeka byla překročena. Družina byla nyní takřka bez prostředků, třicet pět mil od Delegate, uprostřed neznámých pustin na viktorijských hranicích. Zde nelze potkat ani osadníka, ani squattera, neboť kraj je neobydlený, pokud nepočítáme surové tuláky a lupiče.

Bylo rozhodnuto, že se vydají bez otálení dále. Mulrady viděl, že bude na obtíž, a žádal, aby ho zde nechali, třeba samotného, že počká na pomoc z Delegate.

Glenarvan to odmítl. Nemohl dorazit do Delegate dříve než za tři dny a na pobřeží za pět dní, to jest 26. ledna. A Duncan opustil Melbourne 16. ledna. Co tedy nyní záleží na několika hodinách zpoždění?

„Ne, milý příteli,“ řekl. „Nikoho neopustíme. Uděláme nosítka a střídavě tě ponese.“

Nosítka zhotovili z eukalyptových větví pokrytých haluzemi a Mulrady se na ně chtěl nechtě musil posadit. Glenarvan se rozhodl, že ponese svého námořníka jako první. Uchopil nosítka za jeden konec, Wilson za druhý a vykročili.

Jak smutný to byl pohled a jak špatně končila jejich cesta, tak dobře započatá! Po Harrym Grantovi už nepátrali. Australská pevnina, na níž nebyl, na níž nikdy nebyl, mohla se nyní stát osudnou těm, kteří pátrali po jeho stopách. A až tito neohrožení vlastenci dorazí na pobřeží, nenaleznou tam ani Duncana, aby se mohli vrátit do vlasti!

První den minul v mlčení a ve stísněné náladě. Každých deset minut se střídali nosiči nosítek. Všichni námořníci druhové podstupovali bez reptání tento namáhavý úkol, ztěžovaný ještě velikým vedrem.

Do večera urazili jenom pět mil a utábořili se v gumovníkovém lesíku. Ze zbytku potravin, zachráněných při ztroskotání, měli večeři. Ale nadále mohli už spoléhat jenom na majorovu pušku.

Noc byla zlá. Dalo se do deště. Zdálo se, že se dlouho nerozednává. Vydali se na další cestu. Major neměl jedinou příležitost k výstřelu. Ten neblahý kraj byl horší než pustina, protože se mu vyhýbala i zvěř.

Naštěstí našel Robert hnízdo dropů a v něm tucet velkých vajec, která Olbinett uvařil v

horkém popelu. Tato vejce a několik stonků šruchy, rostoucí v roklích, to byla celá jejich snídaně 22. ledna.

Cesta nyní byla krajně obtížná. Písčité roviny byly zarostlé bodláčím, jemuž se v Melbournu říká „dikobraz“. Drásalo šaty na cáry a nohy do krve. Statečné ženy si však nenaříkaly; šly hrdinně vpřed, dávajíce tak ostatním příklad a povzbuzující hned toho, hned onoho slovem či pohledem.

Večer se zastavili na úpatí hory Bulla-Bulla na březích říčky Jungalla. Večeře by bývala byla chudičká, kdyby byl Mac Nabbs konečně neskolil velkou myš, *Mus conditor*, která je známá jako výtečná pochoutka. Olbinett ji opekl a všem se zdálo, že by byla ještě lepší, než se o ní říká, kdyby byla velká aspoň jako ovce. Musili se s ní však spokojit.

23. ledna se zemdlení, avšak dosud nezlomení cestovatelé vydali na další cestu. Když obešli horu, přišli do velikých prérií, jejichž tráva vypadala jako velrybí kostice. Byla to spleť šípů, změř ostrých bodáků a výprava si musila razit cestu hned sekyrou, hned ohněm. Toho dne se musili obejít bez snídaně. Nic není tak pusté jako tento kraj posetý kousky křemene. Cestovatele mučil nejenom hlad, ale i palčivá žízeň. Rozpálený vzduch ještě zdvojnásoboval jejich útrapy. Glenarvan a jeho druhové neušli za hodinu ani půl míle. Kdyby měli zůstat bez vody a jídla až do večera, padli by na této cestě a více by nevstali. Ale člověk nemá nikdy zoufat, ani když mu dojdou všechny prostředky, ani když myslí, že již klesne vyčerpáním.

Vodu našli cestovatelé v „cephalotech“, v kalíšcích naplněných osvěživou tekutinou a visících z větví korálovitých keřů. Všichni uhasili žízeň, a tak se jim vrátily síly.

A najedli se toho, co zachraňuje domorodce, když nemají ani zvěř, ani hmyz, ani hady. Paganel objevil ve vyschlém korytě jednoho creeku rostlinu, o jejíchž znamenitých vlastnostech nejdou slyšet od svých kolegů ze Zeměpisné společnosti.

Bylo to „nardu“, tajnosnubná rostlina, kterou se ve vnitrozemských pustinách živil také Burke a King. Pod jejími listy, podobnými trojlístkům, rostly suché výtrusy. Cestovatelé si tyto výtrusy, velké jako čočka, rozdrtili mezi dvěma kameny na jakousi mouku, z té si udělali chléb a zahnali tak největší hlad. Nardu zde rostlo ve velkém množství. Olbinett je tedy nasbíral a potrava pro výpravu byla na několik dní zajištěna.

Příštího dne, 24. ledna, šel Mulrady kus cesty pěšky. Jeho rána se už úplně zacelila. Město Delegate bylo vzdáleno jenom deset mil a večer se výprava utábořila na 149° východní délky na samé hranici Nového Jižního Walesu.

Několik hodin už padal drobný a ostrý déšť. Nikde by se byli před ním nemohli ukrýt, kdyby byl John Mangles náhodou neobjevil opuštěnou a chatrnou dřevorubeckou chýši. Musili vzít zavděk touto ubohou chatrčí z větví a travin. Wilson chtěl rozdělat oheň, aby si

upekli chléb z nardu, a nasbíral suché dříví ležící na zemi. Když však chtěl dřevo zapálit, nedařilo se mu to. Obsahovalo totiž velké množství kamencovité látky, jež znemožňuje spalování. Bylo to nehořlavé dřevo, o němž se zmiňoval Paganel při svém podivném výčtu australských přírodnin.

Musili se tedy obejít bez ohně, bez chleba a musili spát ve vlhkých šatech, zatímco chechtaví ptáci, skrytí ve vysokých větvích, jako by se posmívali nešťastným cestovatelům.

Obě ženy už nešly, jenom se vlekly

Útrapy naší výpravy se však už blížily ke konci. A byl svrchovaný čas. Obě ženy se nadlidsky přemáhaly, ale sil jim od hodiny k hodině ubývalo. Už nešly, jenom se vlekly.

Příštího dne vyrazili cestovatelé za svítání. V jedenáct hodin se před nimi objevilo Delegate v hrabství Wellesley, vzdálené padesát mil od zátoky Twofold.

Tam si rychle opatřili další dopravní prostředky. Když Glenarvan viděl, že už je tak blízko pobřeží, vrátila se mu naděje. Možná že přijde na pobřeží dřív než Duncan, jestliže se jachta jen trochu opozdila! Za dvacet čtyři hodiny bude u zátoky!

Když se všichni posilnili důkladným jídlem, nasedli v poledne do dostavníku taženého pěti statnými koni a tryskem opustili Delegate.

Postilióni, povzbuzení příslibem knížecího spropitného, o překot ujížděli s rychlým vozem po velmi dobré silnici. Neztráceli ani dvě minuty přepřaháním na stanicích, rozestavených každých deset mil. Jako kdyby na ně z Glenarvanova nitra přeskočil jeho zápal.

Celý den i celou noc jeli rychlostí šest mil za hodinu.

Příštího dne za svítání zvěstoval dutý hukot blízkost moře. Musili zátoku objet, aby se dostali přímo k místu na třicáté sedmé rovnoběžce, kde měl Tom Austin čekat na příchod cestovatelů.

Když se objevilo moře, zalétly všechny pohledy na jeho vlny a pátraly po jeho nedozírné hladině. Byl zde Duncan a lavíroval zde snad jako zázrakem, podobně jako tomu bylo před třemi měsíci u mysu Corrientes na argentinském pobřeží?

Nikdo nic neviděl. Na obzoru splývalo nebe a voda v jediné čáře. Jediná plachta se nevznášela po širých prostorách oceánu.

Ještě zbývala jediná naděje. Snad Tom Austin pokládal za nutné zakotvit v zátoce Twofold, neboť moře bylo rozbouřené a loď nebyla v takové blízkosti břehů bezpečná.

„Do Edenu!“ řekl Glenarvan.

Dostavník okamžitě odbočil napravo po kruhové cestě, která se táhla podél břehů zátoky, a zamířil k městečku Edenu, vzdálenému pět mil.

Postilióni zastavili nedaleko majáku, který vyznačuje vjezd do přístavu. V rejdě kotvilo

několik lodí, ale žádná z nich neměla na vratiráhnu malcolmskou vlajku.

Glenarvan, John Mangles a Paganel vystoupili z vozu, spěchali na celnici a dotazovali se úředníků, které lodi sem v posledních dnech připluly.

Již týden nevplula do přístavu žádná loď.

„Snad ještě nevyplul!“ zvolal Glenarvan, protože nyní, když mu svítla nová naděje, nechtěl už zase zoufat. „Možná že jsme přijeli dříve než naše jachta!“

John Mangles potřásl hlavou. Znal Toma Austina. Jeho kormidelník by se nikdy neopozdil při plnění rozkazů o deset dní.

„Chci vědět, na čem jsem,“ řekl Glenarvan. „Lepší jistota než pochybnost.“

Za čtvrt hodiny byl zaslán přístavní správě v Melbourne telegram.

Potom se cestující dali zavézt do hotelu Victoria.

Ve dvě hodiny byla lordu Glenarvanovi doručena depeše. Stálo v ní toto:

Lord Glenarvan, Eden, zátoka Twofold

Duncan odplul osmnáctého tohoto měsíce neznámo kam.

J. Andrew, správce přístavu

Depeše vypadla Glenarvanovi z rukou.

Nebylo již pochybností! Počestná skotská jachta se v Ben Joyceových rukou stala pirátskou lodí!

Tak tedy skončila jejich cesta přes Austrálii, započatá za tak příznivých okolností. Stopy kapitána Granta a trosečníků byly snad nenávratně ztraceny a tento nezdár zaplatila životem celá posádka jachty. Lord Glenarvan, neohrožený zachránce, jehož v pampách nemohly zastavit ani spiknuvší se živly, začal podléhat v boji a byl nyní na australské pevnině přemožen lidskou špatností.

ČÁST TŘETÍ

.

KAPITOLA I

MACQUARIE

Neměli snad spíš než kdykoliv jindy zoufat zachránci kapitána Granta právě v tomto okamžiku, kdy vše se jim obrátilo vniveč? Do které části světa měli teď podniknout novou výpravu? Jak propátrat ještě další země? Duncana ztratili a ani do vlasti se nemohli neprodleně vrátit. Tak tedy dílo těch šlechtných Skotů ztroskotalo. Nezdár! Takové trpké

slovo nikdy nedoléhá do chrabré mysli, a přece nyní musil pod ranami osudu i Glenarvan uznat, že už nemůže pokračovat ve svém obětavém díle.

Mary Grantová našla za těchto okolností tolik sil, že se již nezmiňovala o svém otci. Přemohla vlastní zármutek, když pomyslela na nebohé mužstvo, které právě zahynulo. Dcera ustoupila přítelkyni a nyní ona sama utěšovala lady Glenarvanovou, od níž sama tolikrát útěchu přijímala! Ona první začala mluvit o návratu do Skotska. John Mangles s obdivem pozoroval její statečnost a sebezapření. Chtěl se ještě naposledy zastat kapitánovy věci, avšak Mary jej zadržela pohledem a později mu řekla:

„Ne, pane Johne, pamatujme na ty, kteří se obětovali. Lord Glenarvan se musí vrátit do Evropy!“

„Máte pravdu, miss Mary,“ odpověděl John, „musí. A také anglické úřady musí být zpraveny o osudu Duncana. Ale nevzdávejte se vší naděje. Než bych zanechal započatého pátrání, budu v něm raději pokračovat sám! Najdu kapitána Granta, třebaš za cenu vlastního života.“

Tím bral na sebe John Mangles velký závazek. Mary jej přijala a podala mladému kapitánovi ruku, jako kdyby tím stvrzovala tuto úmluvu. John Mangles se tím na celý život zasliboval a Mary mu za to byla neskonale vděčna.

Toho dne bylo s konečnou platností rozhodnuto o návratu. Usnesli se, že se bez otálení vydají do Melbournu. Příštího dne šel John zjistit, které lodi odjíždějí. Spoléhal, že mezi Edenem a hlavním městem Viktorie je čilé spojení.

Jeho naděje byly zklamány. Bylo zde málo lodí. Veškeré místní obchodní loďstvo tvořily tři nebo čtyři lodi, kotvící v zátocě. Žádná z nich neplula do Melbournu ani do Sydney. A jenom v těchto australských přístavech by byl Glenarvan našel lodi plující do Anglie. Východní paroplavební společnost má totiž mezi těmito místy a anglickou metropolí stále lodní spojení.

Co počít za takových okolností? Čekat na nějakou loď? Mohli by tu nadlouho uvíznout, neboť v zátocě Twofold je malý ruch. Kolik lodí pluje kolem, a žádná zde nepřistává!

Glenarvan vše zvážil a prohodil a chtěl se rozhodnout, že se vydá do Sydney, když Paganel učinil zcela neočekávaný návrh.

Zeměpisec byl také v zátocě Twofold. Věděl, že odtamtud není žádné spojení do Sydney a do Melbournu. Avšak jedna ze tří lodí kotvících v přístavu se připravovala na cestu do Aucklandu, hlavního města Ika-a-Maui, severního novozélandského ostrova. A Paganel navrhoval, aby na tuto loď nastoupili a přeplavili se do Aucklandu, odkud se jistě budou moci některou lodí Paroplavební společnosti snadno vrátit do Evropy.

Byla to briga Macquarie

Návrh byl vážně posouzen. Paganel se ovšem vůbec nepouštěl do dlouhých argumentů, přestože jimi obvykle oplýval. Spokojil se pouhým oznámením věci a dodal, že přeplavba by trvala pět šest dní. Vzdálenost mezi Austrálií a Novým Zélandem činí totiž jenom tisíc mil.

Zvláštní shodou okolností ležel Auckland právě na třicáté sedmé rovnoběžce, jejíž linii zachránci tak vytrvale sledovali od araukánského pobřeží. Zeměpisec by byl z toho jistě mohl vytěžit další důvod, kterým by podpořil svůj návrh, aniž mohl být viněn ze zaujatosti. Vždyť to byla zcela přirozená příležitost k prohledání novozélandských břehů.

Ale Paganel nevyužil této výhody. Po obou předchozích zklamáních nechtěl se asi pokoušet o třetí výklad listin. A co by z toho vyplývalo? Bylo jasně řečeno, že kapitán Grant našel útočiště na „kontinentě“, a nikoliv na nějakém ostrově. To se zdálo rozhodující. Buď jak buď, ať z toho či z jiného důvodu, Paganel k svému návrhu na cestu do Aucklandu nepřipojil žádný podnět k novému pátrání. Toliko upozornil, že mezi tímto místem a Velkou Británií je pravidelné spojení a že toho budou snadno moci využít.

John Mangles podporoval Paganelův návrh. Radil, aby ho přijali, protože nemělo smyslu čekat, až náhodou přijede do zátoky Twofold nějaká loď. Pokládal však za vhodné, aby si před dalšími rozhodnutími prohlédli loď doporučovanou zeměpisecem. Glenarvan, major, Paganel, Robert a on sám nasedli do člunu a několika úderů vesel se dostali k lodi, jež kotvila šest set metrů od pobřeží.

Byla to briga o dvou stech padesáti tunách a jmenovala se Macquarie. Provozovala pobřežní plavbu mezi různými australskými a novozélandskými přístavy. Kapitán, či lépe řečeno „master“, přijal své návštěvníky dosti hrubě. Dobře viděli, že mají co činit s nevzdělaným mužem, který se svými mravy valně nelišil od pěti námořníků lodi. Tlustá červená tvář, široké ruce, plochý nos, jedno vyražené oko, rty zašpiněné od dýmky a k tomu surové vzezření činily z Willa Halleyho odpuzující osobu. Cestovatelé však neměli na výběr a pro pětidenní cestu to nemusili brát tak přísně.

„Co chcete?“ otázal se Will Halley cizinců vstupujících na palubu jeho lodi.

„Jste kapitán?“ odpověděl John Mangles.

„To jsem,“ řekl Halley. „A?“

„Macquarie popluje do Aucklandu?“

„To pojede. A?“

„Co veze?“

„Všecko, co je na prodej a ke koupi. A?“

„Kdy vyjíždí?“

„Zítra za poledního odlivu. A?“

„Vzala by cestující?“

„Podle toho, co jsou zač a jestli se spokojí s lodní stravou.“

„Potraviny by si přinesli.“

„A?“

„Co a?“

„No! Kolik jich je?“

„Devět, z toho dvě ženy.“

„Kabiny nemám.“

„Upraví si palubní přístřeší, když je uvolníte.“

„A?“

„Přijímáte?“ řekl John Mangles, neboť se nedával kapitánovými způsoby nijak mást.

„To se pozná,“ odpověděl majitel Macquarie.

Will Halley přešel několikrát kolem paluby, dupaje silnými okovanými botami, a pak se náhle vrátil k Johnu Manglesovi.

„Co zaplatíte?“

„Co žádáte?“ odpověděl John.

„Padesát liber.“

Glenarvan přikývl na souhlas.

„Dobrá! Padesát liber,“ odpověděl John Mangles.

„Ale jenom za dopravu,“ dodal Will Halley.

„Jenom za dopravu.“

„Jídlo zvlášť.“

„Jídlo zvlášť.“

„Platí. A?“ řekl Will Halley a natáhl ruku.

„Co!“

„Záloha?“

„Zde je polovina ceny, dvacet pět liber,“ řekl John Mangles a odpočítal masterovi částku; ten ji bez poděkování strčil do kapsy.

„Zítra na palubě,“ řekl. „Před polednem. Jedu, ať jste tady nebo ne.“

„Budeme tu.“

Po těchto slovech Glenarvan, major, Robert, Paganel a John Mangles opustili palubu, kdežto Will Halley se ani prstem nedotkl klobouku z voskovaného plátna, který měl naražený na zrzavé kšticí.

„To je hulvát!“ řekl John.

„Mně se líbí,“ odpověděl Paganel. „Je to pravý mořský vlk.“

„Pořádný bručoun!“ odtušil major.

„A mně se zdá,“ dodal John, „že tenhle bručoun svého času obchodoval s lidským zbožím.“

„Co na tom,“ odpověděl Glenarvan, „hlavně že je kapitánem Macquarie a že Macquarie jede na Nový Zéland. Cestou ze zátoky Twofold do Aucklandu ho uvidíme zřídka; od Aucklandu ho už neuvidíme vůbec.“

Lady Helena a Mary Grantová měly radost, že odjezd byl stanoven na příští den. Glenarvan je upozornil, že Macquarie se v pohodlí Duncanu nevyrovná. Ale po všem tom, co prožily, nevadila žádné z nich taková maličkost. Mr Olbinett dostal za úkol, aby se postaral o zásoby. Nebohý muž nejednou od té doby, co přišli o Duncana, oplakával svou nešťastnou ženu, která zůstala na palubě a stala se zároveň s posádkou obětí ukrutných trestanců. Splnil však své stevardské povinnosti s obvyklou horlivostí – „jídlo zvlášť“ tvořily vybrané potraviny, jaké se nikdy neobjevovaly mezi prostou stravou na palubě brigy. Za několik hodin měl Olbinett zásoby připraveny.

Mezitím proměňoval major u směnárníka šeky, které měl Glenarvan vystaveny na melbournskou banku. Glenarvan nechtěl mít nedostatek peněz ani nedostatek zbraní a střeliva; proto doplnili i svou výzbroj. Naproti tomu Paganel si obstaral znamenitou mapu Nového Zélandu, vydanou Johnstonem v Edinburghu.

Mulradymu se nyní vedlo lépe. Takřka už ani necítil zranění, jemuž málem podlehl. Několikadenní pobyt na moři ho jistě uzdraví úplně. Spoléhal, že jej tichomořské vánky vyléčí.

Wilson dostal na starost, aby pro cestující upravil na palubě Macquarie ubytování. Palubní přístřeší dostalo pod jeho koštětem a kartáčem jiný vzhled. Will Halley nad tím krčil rameny, ale nechal námořníka, aby si dělal, co chce. Glenarvana a jeho družek a druhů si téměř nevšímal. Nevěděl ani, jak se jmenují, a nestaral se o to. Tento přírůstek k nákladu mu docela prostě vynesl padesát liber a on si ho vážil méně než dvou set tun vydělaných koží, jichž měl plné podpalubí. Především kůže, a lidé až po nich. Halley byl obchodník. Jako námořník platil za dosti dobrého lodivoda zdejších moří, která jsou velmi nebezpečná svými korálovými útesy.

Na sklonku toho dne se chtěl Glenarvan ještě jednou vrátit na pobřeží do míst, která protíná třicátá sedmá rovnoběžka. Vedly ho k tomu dvě věci.

Chtěl ještě jednou spatřit místo domnělého ztroskotání. Ayrton totiž nepochybně byl národním Britannie a Grantova loď mohla skutečně ztroskotat v této části australského pobřeží, to jest na pobřeží východním, když se to nestalo na pobřeží západním. Nemohli

tedy lehkovážně opustit místo, k němuž se už nikdy nevrátí.

A pak, i kdyby nic nezjistili o Británii, padl zde přece do rukou trestanců Duncan. Snad došlo k boji. Proč by nemohli najít na břehu stopy boje, stopy posledního odporu? Jestliže posádka zahynula ve vlnách, nevynesly snad vlny některou mrtvolu na břeh?

Glenarvana měl doprovázet věrný John. Majitel hotelu Victoria jim půjčil koně a oba muži se pak vydali na sever, po cestě vinoucí se kolem zátoky.

Byla to smutná výprava. Glenarvan a kapitán John cválali mlčky. Rozuměli si však. Tytéž myšlenky, a proto i tytéž úzkosti doléhaly jim na mysl. Hleděli na skály vyhlodané vlnami. Nepotřebovali se ani jeden druhého ptát a odpovídat si.

Stačí, vzpomeneme-li na Johnovu horlivost a bystrost, a bude nám zřejmé, že každý kousek pobřeží byl dopodrobna prohledán, že každá sebemenší zátočinka byla stejně prozkoumána jako šikmé pláže a písčité plošinky, na něž mohl tichomořský příliv, přestože bývá poměrně malý, vyplavit nějakou trosku. Nenašli však žádný příznak, který by je mohl povzbudit k novému pátrání v těchto místech. Opět ztratili stopu po trosečnicích.

A po Duncanu rovněž ani památky. Celá tato přímořská část Austrálie byla opuštěná.

John Mangles však přece jen objevil při samém břehu zřejmé stopy po tábořišti a zbytky ohně, který ještě před krátkou dobou hořel pod osamělými myallami. Prošel tudy před několika dny nějaký kočující kmen domorodců? Ne, protože jedna věc Glenarvana udeřila do očí a nezvratně mu dokázala, že na těchto místech pobřeží byli trestanci.

Tou věcí byla šedá a žlutá, ošumělá a záplatovaná blůza, kus zlověstného hadru pohozeného pod jedním stromem. Bylo na něm imatrikulační číslo perthské trestnice. Zločinec zde už nebyl, ale jeho špinavá uniforma byla výmluvným svědectvím. Obnošen nějakým darebákem, hnil zde nyní tento úbor zločince na opuštěném pobřeží.

Glenarvan vyrazil tryskem do Edenu

„Vidíš, Johne!“ řekl Glenarvan. „Trestanci došli až sem! Kdežto naši nebozí přátelé z Duncana ...“

„Bohužel,“ odpověděl John zachmuřeně, „je zřejmé, že na pevninu nevčkročili, že zahynuli...“

„Bídáci!“ zvolal Glenarvan. „Jestli se mi jednou dostanou do rukou, pak se jim pomstím za svou posádku...“

Glenarvanovy rysy ztvrdly bolestí. Po několik minut hleděl lord na nesmírnou hladinu a snad ještě naposledy pátral po nějaké lodi mizící v dálce. Pak jeho pohled změkkl, Glenarvan se stal opět sám sebou a bez jediného slova nebo gesta vyrazil tryskem na zpáteční cestu do Edenu.

Zbývalo vykonat jedinou povinnost: oznámit policii, co se zde stalo. To učinil Glenarvan ještě téhož večera. Konstábl Thomas Banks stěží skrýval své uspokojení, když sepisoval protokol. Byl prostě rád, že Ben Joyce a jeho banda jsou pryč. A s ním se radovalo celé město. Trestanci opustili Austrálii, pravda, jen proto, že spáchali nový zločin, ale hlavně, že zmizeli. Tato důležitá zpráva byla okamžitě zatelegrafována melbournským a sydneyjským úřadům.

Když Glenarvan své prohlášení podepsal, vrátil se do hotelu Victoria. Smutně strávili cestovatelé tento poslední večer. V myšlenkách bloudili po téhle zemi, kde je potkala tak četná neštěstí. Vzpomínali na všechny ty plně oprávněné naděje, s nimiž opouštěli mys Bernouilliho a jež tak krutě ztroskotaly u zátoky Twofold!

Paganel však byl horečně rozčilen. John Mangles ho pozoroval již od událostí na řece Snowy a cítil, že zeměpisec chce i nechce mluvit. Nesčetněkrát ho zahrnul otázkami, ale Paganel neodpovídal.

Toho večera se ho John cestou do pokoje otázal, proč je tak nervózní.

„Ale příteli,“ odpověděl Paganel vyhýbavě, „nejsem nervóznější než obvykle.“

„Pane Paganele,“ odvětil John, „vy máte nějaké tajemství a to vás trápí!“

„Prosím vás, co chcete,“ zvolal zeměpisec a rozhodil ruce, „je to silnější než já!“

„Co je silnější než vy?“

„Radost na jedné a zoufalství na druhé straně.“

„Vy jste zároveň šťastný i zoufalý?“

„Ano, šťastný i zoufalý proto, že jedeme na Nový Zéland.“

„Máte snad nějakou stopu?“ otázal se živě John Mangles. „Zachytil jste znovu ztracenou stopu?“

„Ne, příteli! Z Nového Zélandu se člověk nevrací! Ale přesto... vždyť znáte lidskou povahu! Člověk doufá, dokud dýchá! A mým heslem je spiro, spero, dýchám, a tedy doufám, což je nejkrásnější heslo na světě!“

KAPITOLA II

MINULOST ZEMĚ, DO NÍŽ VÝPRAVA JEDE

Příštího dne, 27. ledna, usadili se cestující Macquarie v přístřešku brigy. Will Halley cestovatelkám nenabídl svou kabinu. Nebylo ani co stát o takovou zdvořilost, neboť doupě bylo hodno svého medvěda.

V půl jedné za odlivu vypluli. Loď doplula nad kotvu, která se jen stěží vytrhla ze dna. Vál mírný jihozápadní vítr. Posádka zvolna spouštěla plachty. Pětičlenné mužstvo pracovalo pomalu. Wilson chtěl pomoci, ale Halley ho okřikl, aby se nemíchal do věcí, po nichž mu

nic není. Měl ve zvyku poradit si se vším sám a nepotřeboval ani pomocníky, ani rádce. To platilo zase na Johna, který se musel usmívat nad nemotorností některých manévřů. Vzal zákaz na vědomí a rozhodl se, že zasáhne bez ohledu na to, je-li k tomu oprávněn, jestliže neobratnost mužstva bude ohrožovat bezpečnost lodi.

Po jistém čase a po jisté námaze se však pěti námořníkům, pobízeným masterovým klením, přece jen podařilo rozvinout plachty. Macquarie plula pod velkým větrem s plachtami na levém boku, pod hlavními, košovými a brámovými plachtami, pod brigantinou a kosatkami. Později byly napjaty i závětrovky a plachty korunní. Ale i pod takovým zesíleným plachtovím plula briga jen pomalu. Bylo to špatné plavidlo – dokonalý typ „škeble“ –, neboť mělo oblou příď, bachraté boky a těžkou zád’.

S tím se musili cestovatelé smířit. Naštěstí bude Macquarie i při tak špatné plavbě za pět, nejvýš za šest dní v aucklandské rejdě.

V sedm hodin večer ztratili z dohledu australské pobřeží a maják edenského přístavu. Moře bylo dosti neklidné a ztěžovalo plavbu. Briga těžce dopadala do vlnových dolů. Cestovatelé cítili prudké otřesy a pobyt v přístřešku byl nepříjemný. Nemohli však zůstat na palubě, protože silně přšelo. Byli tedy odsouzeni k přísnému domácímu vězení.

Každý se nechával unášet svými myšlenkami. Hovořili jen málo. Nanejvýše lady Helena a Mary Grantová prohodily několik slov. Glenarvan nemohl vydržet na místě. Chodil sem a tam, kdežto major zůstával bez pohnutí. John Mangles čas od času vyšel v Robertově doprovodu na palubu, aby se podíval na moře. A Paganel si v koutě mumlal nějaká nesrozumitelná a nesouvislá slova.

O čem přemýšlel vážený zeměpisec? O Novém Zélandu, k němuž ho osud vedl. V duchu si opakoval celé jeho dějiny a před očima mu vystávala minulost této zlověstné země.

Bylo však v jejích dějinách něco, nějaká událost, která by objevitele těchto ostrovů opravňovala pokládat je za kontinent? A mohl je takovým jménem označovat dnešní zeměpisec nebo námořník? Jak vidíme, vracel se Paganel neustále k pokusům o nový výklad listin. Byl tím posedlý jako nějakou utkvělou představou. Po Patagonii a Austrálii se jeho představivost, podnícená jedním slůvkem, upoutala na Nový Zéland. Ale jedna jediná maličkost ho v této věci brzdila.

„Contin... contin... „ opakoval, „to přece znamená continent!“

Na člun se vrhly pirogy

A znovu začal v myšlenkách sledovat mořeplavce, kteří prozkoumávali tyto dva ostrovy australských moří.

13. prosince 1642 přistal u neznámých novozélandských břehů Holanďan Tasman, když

předtím objevil zemi Van Diemenovu. Několik dní se plavil podél pobřeží a 17. prosince vpluly jeho lodi do široké zátoky, vyúsťující v úzký průliv mezi oběma ostrovy.

Severní ostrov byl Ika-a-Maui, což je zélandské slovo a znamená „Mauiho ryba“. Jižní ostrov byl Te-va-i-punamu, to jest „velryba dávající zelený nefrit“. (Později bylo zjištěno, že domorodé jméno celého Nového Zélandu je Te-ika-Maui. Te-va-i-punamu označuje jenom určité místo na středním ostrově. (Pozn. aut.))

Abel Tasman vyslal na pevninu své čluny a ty se vrátily v doprovodu dvou pirog, plných hlučících domorodců. Divoši byli střední postavy, měli žlutohnědou kůži a silné, vyčnívající kosti, drsný hlas, černé vlasy, svázané na temeni po japonském způsobu, a v nich vetknuté velké bílé pero.

Toto první setkání Evropanů s domorodci zdánlivě slibovalo, že dojde k trvalým přátelským stykům. Avšak příštího dne, když jeden z Tasmanových člunů vyjel zkoumat mořské dno, aby loď mohla zakotvit blíže u pobřeží, vrhlo se na člun prudce sedm pirog, obsazených velkým počtem domorodců. Člun se převrhl na bok a naplnil se vodou. Národní, který člunu velel, byl první zasažen do prsou hrubě přitesaným kopím. Padl do moře. Z šesti jeho druhů byli čtyři zabiti. Zbývající dva a národní doplávali k lodím a mohli být zachráněni.

Po této krvavé příhodě Tasman odplul. Omezil svou pomstu jenom na to, že dal na domorodce vypálit několik salv z pušek, jež pravděpodobně nikoho nezasáhly. Když opustil zátoku, které už zůstalo jméno zátoka Vraždění, plul na sever podél západního pobřeží a 5. ledna zakotvil u Severního mysu. Nemohl se však na tomto místě zásobit vodou, a to jak pro prudký příboj, tak pro nevraživost domorodců. Navždy tedy opustil tyto země, jež pojmenoval Staten-Land, to jest země Stavů, na počest holandských Generálních stavů.

Holandský mořeplavec se totiž domníval, že náležejí ke stejnojmenným ostrovům objeveným na západ od Ohňové země, na jižním cípu Ameriky. Byl přesvědčen, že objevil „velký jižní kontinent“.

Ale, říkal si Paganel, to, co mohl nazývat „kontinentem“ mořeplavec ze sedmnáctého století, nemohl tak nazývat mořeplavec ze století devatenáctého! Takovou mýlku nelze připustit! Ne, musí zde být nějaký jiný háček!

Více než celé století zůstal Tasmanův objev v zapomenutí a Nový Zéland jako by už ani neexistoval, když na něj na 35°37' jižní šířky narazil francouzský mořeplavec Surville. Zprvu si nemohl na domorodce stěžovat. Zdvihly se však neobyčejně prudké větry, propukla bouře a při ní byla šalupa s nemocnými členy výpravy vržena na břeh zátoky Útočiště. Tam Francouze pohostinně přijal náčelník jménem Nagi-Nui a ve vlastní chýši se

ujal jejich léčení. Všechno bylo v pořádku až do okamžiku, kdy byl Survillovi ukraden jeden člun. Surville ho marně požadoval zpět a domníval se, že musí za tuto krádež potrestat celou vesnici, a také ji zapálil. Byla to strašná a nespravedlivá pomsta a nelišila se od krvavých represálií, jichž se měl stát Nový Zéland dějištěm.

6. října 1769 vstoupil na břehy ostrova slavný Cook. Zakotvil v zátocě Taueroa se svou lodí Endeavour a snažil se získat domorodce přívětivostí. Ale nejprve je nutno lidi mít, aby se s nimi vůbec mohlo jednat. Cook neváhal chytit dva nebo tři domorodce a v zajetí jim násilím vnutit svou dobročinnost. Když zahrnul domorodce dary a laskavostmi, poslal je zpátky na zem. Zakrátko se jejich vyprávěním dalo svěst několik domorodců. Přišli pak na palubu dobrovolně, aby provedli s Evropany výměnné obchody. Po několika dnech zamířil Cook do zálivu Hawkeova, rozlehlého zářezu do pobřeží severního ostrova. Tam se octl tváří v tvář bojechtivým, řvoucím a vyzývavým domorodcům. Šli ve svých projevech tak daleko, že je mořeplavci musili utišit ranou z děla.

6. října 1769 vstoupil na ostrov slavný Cook

20. října zakotvil Endeavour v zátocě Tokomaru, kde žilo dvě stě pokojných obyvatel. Botanikové výpravy mohli provést v zemi plodné bádání a domorodci je vozili na břeh ve vlastních pirogách. Cook navštívil dvě vesnice, chráněné ohradami, náspy a dvojitými příkopy, jež svědčily o značných znalostech v opevňování. Nejdůležitější z těchto pevnůstek ležely na skále, z níž se za přílivu stával skutečný ostrov; a více než ostrov, neboť vody ji nejenom obklopovaly, nýbrž valily se i pod přírodním obloukem, vysokým šedesát stop, na němž spočívala tato nepřístupná „pá“. Pět měsíců bohatě doplňoval Cook své materiály množstvím místních zvláštností, domácích rostlin, etnografických i etnologických dokumentů a 31. března opustil Nový Zéland, když ještě předtím pojmenoval svým jménem úžinu dělící oba ostrovy. Měl se tam vrátit při svých pozdějších cestách.

V roce 1773 se velký námořník skutečně znovu objevil v zálivu Hawkeově. A byl zde nepřátelsky přivítán.

Cook navštívil i při své třetí cestě tyto země, neboť k nim měl zvláštní náklonnost a chtěl doplnit jejich vodopisnou mapu. Naposledy je opustil 25. února roku 1777.

V roce 1791 se na dvacet dní zastavil v ponuré zátocě Vancouver, avšak bez užitku pro přírodopis a zeměpis. V roce 1793 zamapoval d'Entrecasteaux dvacet pět mil pobřeží v severní části Ika-a-Maui. Krátce zde pobýli kapitáni obchodního loďstva Hausen a Dalrympe, později Baden, Richardson a Moody; doktor Sauvage zde při pětinedělním pobytu nasbíral zajímavé podrobnosti o mravech Novozéland'anů.

Téhož roku 1805 vstoupil synovec náčelníka kmene Rangi-hu, bystrý Dua-Tara, na loď Argo, kotvící v zátocě Ostrovů pod velením kapitána Badena.

Příběhy Dua-Tary se možná stanou námětem eposu nějakého maorského Homéra. Jsou plny neštěstí, křivd a ukrutnosti. Za dobré služby se evropští kolonizátoři odměňovali nebohému domorodci surovostmi a krádežemi. Jakou si asi musil učinit představu o lidech, kteří si říkají civilizovaní! Byl zavezen do Londýna. Tam se stal nejposlednějším námořníkem, hromosvodem posádek. Nebýt reverenda Marsdena, byl by podlehl útrapám. Mladý divoch Marsdena zaujal. Viděl u Maora zdravý úsudek, dobrou povahu a neobyčejnou jemnost, vlídnost a přívětivost. Marsden dal svému chráněnci pro jeho otčinu několik pytlů obilí a zemědělských nástrojů. Těchto pár zavazadel lidé domorodci ukradli. Nové útrapy a neštěstí čekaly nebohého Dua-Taru až do roku 1814, kdy se konečně navrátil do země svých předků. Chystal se sklídit plody tak četných nehod, ale ve věku dvaceti osmi let sklátila ho smrt ve chvíli, kdy se chystal obrodit krvavý Zéland. Tato nenahraditelná ztráta nepochybně zdržela civilizaci země na dlouhá léta. Nic nemůže nahradit bystrého a dobrého člověka, v jehož srdci se pojí láska k dobru s láskou k vlasti!

Až do roku 1816 byl Nový Zéland opuštěn. V tom roce Thompson, v roce 1817 Lidiard Nicholas a v roce 1819 Marsden procestovali různé části obou ostrovů a v roce 1820 strávil zde kapitán osmdesátého čtvrtého pěšího pluku Richard Cruise deset měsíců, jež vynesly vědě hluboká studia o zdejších mravech.

V roce 1824 se na čtrnáct dní zastavil v zátocě Ostrovů Duperrey, velící lodi Coquille, a mohl říci o domorodcích jenom samou chválu.

Po něm se v roce 1827 musila anglická velrybářská loď Mercury bránit proti loupežím a vraždám. Téhož roku byl nejpřátelštějším způsobem při dvou zastávkách přijat kapitán Dillon.

V březnu 1827 mohl velitel Astrolabe slavný Dumont d'Urville strávit bez obav a beze zbraní několik nocí na zemi mezi domorodci, vyměňovat s nimi dary a písně, spát v chýších a nerušeně provádět důležité mapovací práce, z nichž vznikly překrásné mapy, uložené v námořním archívu.

Naproti tomu anglická briga Hawes pod velením Johna Jamese, která přistala následujícího roku v zátocě Ostrovů a zamířila k Východnímu mysu, zakusila četná příkoří od věrolomného náčelníka jménem Enararo. Několik Angličanů skončilo strašlivou smrtí.

Z těchto protichůdných událostí, z těch střídavých projevů mírnosti a barbarství je nutno usoudit, že ukrutnosti Novozélandců byly velmi často jenom odvetou. Dobré nebo špatné zacházení záviselo na dobrých nebo špatných kapitánech. Jistěže se domorodci dopustili několika neoprávněných útoků, ale většinou šlo o pomstu, kterou vyprovokovali sami

Evropané, a trest pak bohužel dopadal na ty, kteří si ho nezasloužili.

Po d'Urvillovi doplnil etnografii Nového Zélandu odvážný badatel, který dvacetkrát procestoval celý svět, kočovník, bohém vědy, Angličan Earle. Navštívil neznámé části obou ostrovů, osobně si na domorodce nemohl nijak stěžovat, ale byl často svědkem lidojedských výjevů.

O tom se přesvědčil roku 1831 i kapitán Laplace, když kotvil v zátocě Ostrovů. Boje byly tehdy mnohem nebezpečnější, protože divoši se naučili s obdivuhodnou přesností ovládat střelné zbraně. A tak se kdysi kvetoucí a obydlené kraje Ika-a-Maui změnilly v úplné pustiny. Celé kmeny zmizely.

Zélandané nejsou Australané, neprchají před evropským vpádem, ale stavějí se na odpor, brání se, nenávidí dobyvatele a dnes je žene do boje proti anglickým přistěhovalcům nesmiřitelná nenávist. Rozhoduje se o budoucnosti těchto ostrovů. Podle toho, komu bude přát válečné štěstí, otevře se před ostrovy okamžitá civilizace, anebo hluboké, celá století trvající barbarství.

Tím způsobem si tedy Paganel, jehož mozek netrpělivě a horečně pracoval, zopakoval v duchu dějiny Nového Zélandu. Avšak v těchto dějinách nic neopravňovalo k tomu, označovat slovy „kontinent“ tyto kraje, skládající se ze dvou ostrovů; a i když kteréśi slovo listin podnítilo učenčovu obrazotvornost, ty dvě slabiky contin mu neúprosně bránily v jejich novém výkladu.

KAPITOLA III

KRVAVÉ DĚJINY NOVÉHO ZÉLANDU

31. ledna, čtyři dni po odjezdu, neurazila Macquarie ještě ani dvě třetiny oceánu mezi Austrálií a Novým Zélandem. Will Halley se příliš nestaral o rychlost lodi, nezáleželo mu na tom. Bylo ho málo vidět, ale na to by si byl nikdo ani v nejmenším nestěžoval. Nikdo by byl neměl nic proti tomu, že trávil všechn svůj čas v kabině, kdyby se byl neotesaný master každého dne neopíjel džinem nebo brandy. Halleyovi námořníci to ochotně dělali po něm, a tak snad ještě žádná loď nebyla ponechána náhodě tolik jako Macquarie ze zátoky Twofold.

Halleyova neomluvitelná neodpovědnost nutila Johna Manglese, aby byl neustále ve střehu. Nejednou musili Mulrady a Wilson narovnat kormidlo, když se briga začala prudce natáčet a klonit na bok. Často pak zakročoval Will Halley a zasypával oba námořníky spoustou nadávek. Ti už ztráceli trpělivost a byli by se na opilce nejraději vrhli a zavřeli ho na zbytek cesty do podpalubí. Ale John Mangles jim v tom bránil a mírnil jejich hněv, třebaže s jistým sebezapřením.

Přesto mu situace na lodi dělala starosti. Nechtěl však znepokojovat Glenarvana a promluvil o tom tedy jenom s majorem a Paganelem. Mac Nabbs Johnovi mezi jiným radil k témuž, co chtěli učinit Mulrady a Wilson.

„Johne, budete-li pokládat takové opatření za vhodné,“ řekl Mac Nabbs, „nesmíte ani okamžik váhat převzít velení, nebo chcete-li, řízení lodi. Ten opilec se zase stane pánem na své lodi, až nás vysadí v Aucklandu, a pak se s ní může utopit, když se mu to bude líbit.“

„Samozřejmě, pane Mac Nabbsi,“ odpověděl John, „a to také udělám, když to bude nevyhnutelně nutné. Pokud jsme na širém moři, stačí trochu dohlédnout. Moji námořníci a já neopouštíme palubu. Nepřijde-li však ten Will Halley k rozumu, až se přiblížíme k pobřeží, pak budu ovšem na velkých rozpacích.“

„Nemohl byste stanovit směr cesty?“ otázal se Paganel.

„To by bylo těžké,“ odpověděl John. „Věřil byste, že na palubě není ani námořní mapa?“

„Opravdu?“

„Opravdu, Macquarie přepravuje zboží jenom mezi Edenem a Aucklandem a ten Will Halley se zde natolik vyzná, že neprovádí žádná měření.“

„To si asi myslí,“ odpověděl Paganel, „že jeho loď už zná cestu a že se řídí úplně sama.“

„Prosím vás,“ odtušil John Mangles, „nevěřím na lodi, které se řídí samy, a bude-li Will Halley opilý, až bude loď přistávat, dostane nás do velkých nesnází.“

„Doufejme,“ řekl Paganel, „že se mu vrátí rozum, až uvidí zem.“

„Nemohl byste v případě potřeby,“ otázal se Mac Nabbs, „doprovít Macquarii do Aucklandu sám?“

„Bez mapy této části pobřeží je to nemožné. Jsou zde velmi nebezpečná úskalí. Je tu mnoho malých, nepravidelných a křivolakých fjordů jako v Norsku. Jsou zde četné útesy a člověk je musí dobře znát, chce-li se jim vyhnout. I nejdůkladnější loď by byla ztracena, kdyby kýlem narazila na tato skaliska, skrytá několik stop pod vodou.“

Mulrady a Wilson musili nejednou narovnat kormidlo

„A v takovém případě,“ řekl major, „může se posádka zachránit jenom na pobřeží?“

„Ano, pane Mac Nabbsi, bude-li na to čas.“

„Krutá vyhlídka!“ odpověděl Paganel. „Vždyť novozélandské pobřeží není pohostinné a nebezpečí je právě tak velké na souši jako na moři!“

„Máte na mysli Maory, pane Paganele?“ otázal se John Mangles.

„Ano, příteli. Jsou pověstní po celém Indickém oceáně. Zde nejde o bázlivé Australany, ale o bystré a krvelačné kmeny lidojedů, od nichž nelze očekávat žádné slitování.“

„Kdyby byl tedy kapitán Grant ztroskotal na pobřeží Nového Zélandu,“ řekl major,

„nedoporučoval byste, abychom po něm podnikli pátrání?“

„Na pobřeží ano,“ odpověděl zeměpisec, „protože tam bychom snad mohli nalézt stopy po Británii, ale ve vnitrozemí ne, to by bylo zbytečné. Každý Evropan, který se odváží do těchto neblahých končin, padne do rukou Maorů a každý zajatec Maorů je ztracen. Měl jsem své přátele k tomu, aby se vydali přes pampy, aby procestovali Austrálii, ale nikdy bych je nezavedl na stezky Nového Zélandu. Kéž bychom nepadli do rukou zdejších ukrutných domorodců!“

Paganelovy obavy byly více než oprávněné. Nový Zéland má strašlivou pověst a ke každé události spojené s jeho prozkoumáním lze připojit nějaké krvavé datum.

Dlouhý je seznam mučedníků z řad mořeplavců. Nejprve zde bylo zabito a snědeno pět Tasmanových námořníků. Po něm čekal týž osud kapitána Tuckneyho a celou posádku jeho šalupy. Ve východní části Foveauxovy úžiny nalezlo smrt z rukou domorodců i pět rybářů ze Sydney-Cove. Je nutno uvést ještě čtyři muže ze škuneru Brothers, kteří byli zavražděni v přístavu Molineux, několik vojáků generála Gatese a tři zběhy z Mathildy, než dojdeme k přesmutně proslavenému jménu kapitána Mariona Du Frèna.

11. května 1772, po první Cookově cestě, zakotvil v zátocě Ostrovů francouzský kapitán Marion s lodí Mascarin a Castries, které velel kapitán Crozet. Pokrytečtí Novozélandané přijali příchozí nejlepším způsobem. Tvářili se dokonce bázlivě a bylo třeba darů, úsluh, každodenního sbratřování a dlouhých přátelských styků, než zdomácněli na palubě.

Jejich náčelník, chytrý Takuri, náležel, můžeme-li věřit Dumont d'Urvilleovi, ke kmeni Vangaroa a byl příbuzný domorodce, který byl dva roky před příjezdem kapitána Mariona zrádně unesen Survillem.

V zemi, kde čest každému Maorovi přikazuje, aby potupu smyl krví, nemohl Takuri zapomenout na křivdu spáchanou na jeho kmeni. Trpělivě čekal na příjezd nějaké evropské lodi, promyslně svou pomstu a vykonal ji s ukrutnou chladnokrevností.

Nejprve Takuri předstíral, že se Francouzů bojí, ale ani pak neopominul nic, čím by je mohl ukolébat v šálivém bezpečí. Jeho druhové i on strávili nejednu noc na palubě lodí. Přinášeli na ně vzácné ryby. Jejich dcery a ženy přicházely s nimi. Zakrátko se dověděli jména důstojníků a ty pak zvali k návštěvě do svých vesnic. Marion a Crozet se nechali zlákat takovou příležitostí a tak procestovali celé pobřeží, obydlené čtyřmi tisíci obyvatel. Domorodci vybíhali mořeplavcům vstříc a snažili se v nich vzbudit naprostou důvěru.

Kapitán Marion přistal v zátocě Ostrovů, protože měl v úmyslu vyměnit na Castries stěžňoví, silně poškozené za nedávné bouře. Prozkoumal tedy vnitrozemí a 23. května objevil osm kilometrů od pobřeží nádherný les, dostupný ze zátoky vzdálené čtyři

kilometry od obou lodí.

Tam byla vybudována osada, kde dvě třetiny mužstva, opatřené sekýrami a ostatním nářadím, porážely stromy a upravovaly cesty vedoucí k zátocce. Pak byla zřízena ještě dvě další stanoviště, jedno na ostrůvku Motu-Aro uprostřed přístavu, kam byli převezeni nemocní členové výpravy, kováři a lodní bednáři, a druhé na pobřeží oceánu, šest kilometrů od lodí. To udržovalo spojení s táborem tesařů. Na obou těchto stanovištích pomáhali námořníkům při nejrůznějších pracích zdatní a ochotní domorodci.

Do té doby však kapitán Marion zachovával přece jen jistá bezpečnostní opatření. Divoši nepřicházeli na palubu nikdy se zbraněmi a čluny odjížděly na zem vždycky velmi dobře vyzbrojeny. Ale Marion a jeho nejdůvěřivější důstojníci se dali zaslepit chováním domorodců a velitel vydal rozkaz, aby čluny odjížděly nyní už bez výzbroje. Přesto se kapitán Crozet pokoušel Mariona přesvědčit, aby odvolal tento rozkaz. Nepodařilo se mu to.

Tehdy se úslužnost a oddanost domorodců ještě zdvojnásobila. Jejich náčelníci žili s důstojníky v naprostém přátelství. Mnohokrát přivedl Takuri na palubu svého syna a nechal ho spát v kajutách. 8. června byl Marion při slavnostní návštěvě na zemi prohlášen za „velikého náčelníka“ celé země a na znamení této hodnosti mu byla vetknuta do vlasů čtyři bílá pera.

Třiadvacet dní tak uplynulo od příjezdu lodí do zátoky Ostrovů. Práce na stěžňoví zdárně pokračovaly; měchy s vodou byly naplňovány u pramene na Motu-Aro. Kapitán Crozet osobně řídil práci na stanovišti tesařů a zdálo se už, že dílo bude úspěšně dokončeno.

12. června za svítání byl přichystán člun pro rybářskou výpravu v okolí Takuriovy vesnice. Marion nastoupil do člunu se dvěma mladými důstojníky Vaudricourtem a Lehouxem, plavčíkem, lodním zbrojířem a dvanácti námořníky. Takuri a pět dalších náčelníků je doprovázelo. Nic nenasvědčovalo tomu, že šestnáct z těch sedmnácti Evropanů čeká strašlivá záhuba.

Člun odrazil, zamířil k zemi a zanedlouho se ztratil oběma lodím z dohledu.

Večer se kapitán Marion nevrátil na palubu. Nikoho to nezneklidňovalo. Všichni předpokládali, že se rozhodl navštívit tesařské stanoviště a strávit tam noc.

Příštího dne se vypravil člun z Castries jako obvykle pro vodu na ostrov Motu-Aro. Vrátil se na palubu bez úhony.

V devět hodin zpozoroval strážný z Mascarinu, že v moři plave k lodím téměř již vyčerpaný člověk. Člun mu vyplul na pomoc a dopravil ho na palubu.

Byl to Turner, jeden z lidí kapitána Mariona. Byl raněn do boku dvěma ranami kopí a vracel se jediný ze sedmnácti lidí, kteří včera opustili palubu.

V krátkosti pak pověděl všechny podrobnosti strašného dramatu.

Člun nešťastného Mariona přistal u vesnice v sedm hodin ráno. Divoši spěchali návštěvníkům radostně vstříc. Přenášeli důstojníky a námořníky na břeh na ramenou, protože Evropané se nechtěli při vystupování umáčet. Pak se Francouzové rozptýlili.

Vzápětí se na každého z nich vrhlo deset divochů, vyzbrojených kopími, palicemi a kyji, a povraždili je. Námořníku Turnerovi, zraněnému dvěma ranami kopím, podařilo se uprchnout a skrýt se v houští. Odtamtud byl svědkem hrůzných výjevů.

Turner se nepozorován vrhl do moře a téměř umíraje byl zachráněn člunem z Mascarinu.

Čtyři námořníci okamžitě skolili všechny náčelníky

Tato událost vyděsila posádky obou lodí. Rozlehl se výkřik pomsty. Ale než budou moci pomstít mrtvé, musí zachránit živé. Na zemi byla tři stanoviště a ta byla obklopena tisíci krvelačných lidojedů.

Protože kapitán Crozet, který strávil noc na tesařském stanovišti, nebyl přítomen, provedl nejnutnější opatření první lodní důstojník Duclesmeur. Z Mascarinu byl vypraven člun s důstojníkem a oddílem vojáků. Důstojník měl především poskytnout pomoc tesařům. Vyrazil, plul podél pobřeží, spatřil tam člun kapitána Mariona, vytažený na břeh, a vystoupil.

Kapitán Crozet nebyl na palubě, jak již bylo řečeno, a proto nevěděl o krveprolití vůbec nic, když náhle kolem druhé hodiny odpoledne spatřil přicházející oddíl. Tušil, že se něco stalo. Vyšel jim vstříc a dověděl se o všem. Zakázal, aby se o tom nikdo před jeho druhy nezmiňoval, protože nechtěl, aby podlehli panice.

Divoši obsadili ve skupinách všechny výšiny. Kapitán Crozet dal odnést důležité nástroje, ostatní zakopal, zapálil dílny a se šestnácti muži se vydal na ústup.

Domorodci ho následovali s voláním: „Takuri mate Marion!“ (Takuri zabil Mariona. (Pozn. aut.)) Doufali, že poděsí námořníky, když jim vyzradí smrt jejich velitele. Námořníci se však rozhořčili a chtěli se vrhnout na bídné domorodce. Kapitán Crozet je stěží udržel.

Urazili osm kilometrů. Oddíl dospěl na břeh a nastoupil do člunů i s lidmi z druhého stanoviště. Po celou tu dobu seděli divoši na zemi a nehýbali se. Když však čluny vypluly na moře, začalo létat kamení. Čtyři námořníci, dobří střelci, okamžitě skolili všechny náčelníky, což vyvolalo u domorodců velké překvapení, neboť neznali účinky střelných zbraní.

Kapitán Crozet připlul k Mascarinu a okamžitě vyslal na ostrov Motu-Aro člun. Na ostrově se usadil oddíl vojáků a nemocní byli převezeni na palubu.

Příštího dne byl poslán na stanoviště jako posila další oddíl. Bylo nutno vyčistit ostrov od divochů, protože na něm znamenali stále nebezpečí, a pokračovat v plnění měchů vodou. Vesnice na Motu-Aro měla tři sta obyvatel. Francouzové na ně zaútočili. Šest náčelníků bylo zabito, zbytek domorodců rozprášen bodáky a vesnice zapálena.

Castries se však nemohl vydat na moře bez stěžňoví, a proto Crozet, když byl nucen zřeknout se stromů z cedrového lesa, musil zhotovit stěžně z nástavců. Zásobování vodou pokračovalo.

Uplynul měsíc. Divoši podnikli několik pokusů, aby se znovu zmocnili ostrova Motu-Aro, ale nepodařilo se jim to. Když se jejich pirogy dostaly na dostřel lodi, rozbíjeli je Evropané ranami z děla.

Konečně byly všechny práce hotové. Zbývalo ještě zjistit, zdali některý ze šestnácti nešťastníků nepřežil krveprolití, a mrtvé pomstít. Do Takuriovy vesnice se vypravil člun s početným oddílem důstojníků a vojáků. Věrolomný a zbabělý náčelník uprchl v plášti velitele Mariona, jakmile se člun přiblížil. Všechny chýše ve vesnici byly pečlivě prohledány. V náčelníkově chýši byla nalezena lebka nedávno zabitého člověka. V košili se zkrvaveným límcem byla rozpoznána košile Marionova, dále šaty a pistole mladého Vaudricourta, zbraně z člunu a cáry dalších šatů.

Tyto nezvratné důkazy vražd byly sebrány a lidské pozůstatky šetrně pohřbeny. Pak byly zapáleny vesnice Takuriova a Piki-Orova, neboť Piki-Ore byl Takuriovým spoluvíníkem. 14. července 1772 opustily obě lodi neblahá místa.

Tak došlo k neštěstí, na něž nesmí nikdy zapomínat žádný cestovatel vystupující na břehy Nového Zélandu. Jenom neprozřetelný kapitán nedbá na tuto výstrahu. Novozéland'ané jsou věrolomní a kanibalští. Také Cook se o tom přesvědčil při své druhé cestě v roce 1773. Člun jedné z jeho lodí, na níž velel kapitán Furneaux, vypravil se 17. prosince na břeh pro divokou zeleninu a už se nevrátil. Kapitána Furneauxe to znepokojilo a poslal poručíka Burneyho, aby po něm pátral. Když Burney přibyl k místu, kde člun přistal u břehu, spatřil, jak říká, „takový obraz ukrutenství a barbarství, že se člověk hrozí o něm hovořit; hlavy, plíce a vnitřnosti několika našich lidí zde ležely rozházeny po písku a nablízku okusovala smečka psů ještě další jejich pozůstatky“.

Abychom uzavřeli tuto krvavou listinu, musíme se ještě zmínit o lodi Brothers, která byla přepadena Novozéland'any v roce 1815, a o celé posádce Boyda s kapitánem Thompsonem, jež byla povražděna v roce 1820. A konečně 1. března 1829 vyplenil ve Walkitaa náčelník Enararo anglickou brigu Hawes ze Sydney. Jeho horda povraždila několik námořníků.

Takovou zemí byl Nový Zéland, k takové zemi plula Macquarie se svou zaostalou posádkou a s kapitánem opilcem.

KAPITOLA IV

ÚSKALÍ

Nepříjemná plavba však stále ještě nekončila. 2. února, tedy šest dní po vyplutí, Macquarie dosud nespátřila aucklandské břehy. Vítr byl sice příznivý a vytrvale vanul od jihozápadu, ale proudy brigu brzdily, takže se sotva pohybovala vpřed. Drsné a neklidné moře zmítalo lodními boky; žebra brigy praskala a loď se s námahou zvedala z vlnových dolů. Protože měla špatně přitažené spodní i čnělkové úpony a stěhy, mělo stěžňoví vůli a při každém nárazu vln se prudce rozkymácelo.

Naštěstí Will Halley příliš nespěchal a neplul pod plnými plachtami. Jinak by se byly všechny stěžně vyvrátily. John Mangles tedy doufal, že tato mizerná kocábka dopluje do přístavu bez nehody. Jenom ho mrzelo, že jeho druhové mají na palubě brigy takové nepohodlí.

Ale ani lady Helena, ani Mary Grantová si na nic nenaříkaly, přestože musily být pro trvalý déšť stále jenom v přístřešku. Tam bylo při nedostatku vzduchu a otřesech lodi velmi nepříjemně. Obě ženy proto vycházely občas na palubu a vydržely tam přes všechnu nepohodu až do chvíle, kdy je prudké nárazy vichřice donutily vrátit se opět dolů. Sestupovaly pak zpátky do úzké místnosti, která se hodila spíše ke skladování zboží než k ubytování cestujících, a zejména cestovatelek.

Naši přátelé se snažili obě ženy nějak rozptýlit. Paganel se pokoušel zkrátit dlouhou chvíli vyprávěním, ale nedařilo se mu to. Na všechny působil tento bludný návrat tíživým dojmem. Jak zeměpiscovy přednášky o pampách nebo o Austrálii kdysi všechny zajímaly, tak je nyní jeho výklady o Novém Zélandu nechávaly lhostejnými a chladnými. Nehledě k tomu, že k této zemi se zlověstnými letopisy jeli bez jakéhokoliv zájmu, proti vlastní vůli, jenom z nevyhnutelnosti.

Ze všech cestujících Macquarie byl v nejžalostnějších stavu Glenarvan. V přístřešku ho bylo málo vidět. Nemohl vydržet na místě. Jeho vznětlivá, předrážděná povaha nesnesla těsné vězení mezi čtyřmi stěnami. Ve dne v noci, nedbaje na přívaly deště a mořských vln, prodléval na palubě, kde se hned opíral o zábradlí, hned horečně přecházel z místa na místo. Jeho oči bez ustání pátraly v prostoru. Sotvaže se na okamžik vyjasnilo, tvrdošijně se rozhlížel dalekohledem. Jako kdyby se těch němých vln dotazoval. Nejraději by byl jediným pohybem roztrhl mlhu a nakupené páry zakrývající obzor. Nemohl se smířit s osudem a v jeho tváři se zračila palčivá bolest. Glenarvan byl činorodý muž, do té doby šťastný a mocný. A nyní moc i štěstí náraz pominuly.

John Mangles ani na okamžik lorda neopouštěl a po jeho boku snášel všechnu slotu. Toho

dne prozkoumával Glenarvan zvlášť zarputile každé místo obzoru, kdekoli se jen roztrhla mlha. John k němu přistoupil:

„Mylorde, hledáte zem?“ otázal se ho.

Glenarvan zavrtěl zamítavě hlavou.

„Přesto se jistě nemůžete už dočkat,“ pokračoval mladý kapitán, „kdy opustíme tuhle brigu. Před šestatřiceti hodinami jsme už měli spatřit aucklandský maják.“

Glenarvan neodpovídal. Stále se rozhlížel a celou minutu zůstal stát s dalekohledem zaměřeným k obzoru na návětrné straně lodi.

Ve dne v noci prodléval Glenarvan na palubě

„Země není v tuto stranu,“ řekl John Mangles. „Měl byste hledat spíš po pravém boku.“

„Proč, Johne?“ odpověděl Glenarvan. „Zem já nehledám!“

„Co tedy, mylorde?“

„Svou jachtu! Svého Duncana!“ odpověděl Glenarvan hněvivě. „Musí tam někde v těch místech být, tam někde číhá na lodi a pluje za svým pirátským řemeslem! Tam, Johne, tam musí být, někde mezi Austrálií a Novým Zélandem, a já mám tušení, že se s ním setkáme!“

„Jen to ne, mylorde!“

„Proč, Johne?“

„Mylorde, nesmíte zapomínat na naše postavení! Co bychom si počali na této brize, kdyby nás začal pronásledovat Duncan? Ani uprchnout bychom nemohli!“

„Uprchnout, Johne?“

„Ano, mylorde! Marně bychom se o to snažili! Chytili by nás, byli bychom vydáni těm bídákům na milost a nemilost, a Ben Joyce už dokázal, že se neleká žádného zločinu. O svůj život se nestrachují! Bránili bychom se do posledního dechu! Dobrá! Ale co pak? Pomyslete na lady Glenarvanovou, mylorde, na Mary Grantovou!“

„Nebohé ženy!“ zamumlal Glenarvan. „Johne, osud mě zkrušil a někdy se mě zmocňuje zoufalství. Zdá se mi, že nás čekají ještě další rány, že vše se spiklo proti nám! Bojím se!“

„Vy, mylorde?“

„Ne o sebe, Johne, ale o své a zároveň i o tvé nejdražší!“

„Buďte bez obav, mylorde,“ odpověděl mladý kapitán. „Není se už čeho obávat! Macquarie pluje pomalu, ale pluje. Will Halley je člověk zaostalý, ale jsem tady já, a když se mi bude zdát, že by bylo pro nás nebezpečné přiblížit se k souši, zavedu loď zpátky na moře. Z této strany nám tedy nehrozí přílišné nebo snad vůbec žádné nebezpečí. Ale pokud jde o setkání s Duncanem, tu není o co stát, a když už se snažíte jachtu vypátrat, pak se o to starejte raději proto, abychom se jí vyhnuli, abychom před ní uprchli!“

John Mangles měl pravdu. Setkání s Duncanem by znamenalo konec Macquarie. A bylo se co obávat takového setkání ve zdejších uzavřených mořích, kde mohou piráti provádět své rejdy bez nejmenšího nebezpečí! Ale toho dne se jachta zatím neobjevila a šestá noc po vyplutí ze zátoky Twofold nadešla, aniž se obavy Johna Manglese splnily.

Měla to být strašná noc. V sedm hodin nastala tma takřka znenadání. Nebe bylo velmi zatažené. Na Willa Halleyho zapůsobil námořnický instinkt, silnější než opilcova otupělost. Vyšel ze své kajuty, mnul si oči a pokyvoval svou ryšavou hlavou. Potom se hluboce nadechl vzduchu, tak jako by se jiný důkladně napil studené vody, aby vystřízlivěl, a prohlédl si stěžňoví.

Vítr sílil, a protože se stočil o celý čtvrtkruh k západu, vál nyní přímo k novozélandskému pobřeží.

Will Halley přivolal se spoustou nadávek své lidi, dal přitáhnout brámové plachty a připravit plachtoví na noc. John Mangles jeho počínání v duchu schvaloval. Nestál o hovor s hrubým námořníkem. Avšak ani on, ani Glenarvan neopustili palubu. Po dvou hodinách se zdvihl silný vítr. Will Halley dal ubrat košové plachty k spodnímu pásu. Pro pět mužů by to byla těžká práce, kdyby Macquarie neměla dvojitá ráhna podle amerického vzoru. Stačilo proto spustit hořejší ráhno, aby se košová plachta co nejvíce zmenšila.

Uplynuly dvě hodiny. Moře se bouřilo. Macquarie se otřásala tak mocně, až se zdálo, že její kýl naráží na skály. Nic takového se sice nestalo, ale těžké boky lodi se jen ztěžka zdvihaly na vlny, které se valily na palubu v celých spoustách. Člun zavěšený na krákorcích nad levým bokem lodi se utrhl a zmizel.

Johnu Manglesovi dělalo moře ustavičné starosti. Pro každou jinou loď by byly takové celkem málo nebezpečné vlny hračkou. Ale u jejich těžké brigy hrozilo nebezpečí, že by vlna mohla zaplavit příď. Kdykoli se přes palubu převalila větší vlna, byla paluba plná vody. Voda totiž nestačila bočními odtoky dosti rychle vytéci a loď se mohla zatopit. Nejmoudřejší bylo pro jistotu prorazit sekyrou brlení, aby voda mohla snáze odtékat. Ale Will Halley odmítl učinit takové opatření.

Avšak Macquarii hrozilo mnohem větší nebezpečí a tomu bezpochyby nebylo možno předejít.

Kolem půl dvanácté zarazil Johna Manglese a Wilsona, kteří stáli na závětrné palubě, neobvyklý lomoz. John uchopil námořníka za ruku.

„Příboj!“ pravil.

„Ano,“ odpověděl Wilson. „Vlny se tříští o skaliska.“

„Šest set metrů od nás, že, víc ne?“

„Víc ne! To je země!“

John se vyklonil přes zábradlí, přehlédl temné vlny a křikl:

„Sondy, Wilson! Sondy!“

Master stál na přídi a patrně neměl ani potuchy, kde je. Wilson uchoпил provaz od sondy stočený v kádi a vyskočil na lešnici přídních úpon. Vrhł olovnici do moře; provaz mu klouzal mezi prsty. Na třetím uzlu se olovnice zastavila.

„Tři sáhy!“ zvolal Wilson.

„Kapitáne,“ řekl John, když přiběhl k Willovi Halleymu, „jsme nad úskalím.“

Je lhostejné, zdali John viděl, jak Halley pokrčil rameny, nebo ne. Vrhł se však ke kormidlu a stočil je po větru, kdežto Wilson pustil sondu a táhl za zvratičky hlavní košové plachty, aby loď udělala kličku. Námořník u kormidla, který byl prudce odstrčen, nechápal, proč ten náhlý útok.

„K návětrným zvratičkám! Pouštěj! Pouštěj!“ křičel mladý kapitán a manévroval tak, aby se loď dostala z útesů.

Za půl minuty proplul pravý bok brigy těsně kolem skalisk a přes hlubokou tmou zahlédl John ječící čáru bělající se čtyři sáhy od lodi.

V tom okamžiku ztratil Will Halley hlavu, neboť si uvědomil hrozící nebezpečí. Jeho námořníci se stěží probírali z opilství a nebyli s to pochopit Halleyovy rozkazy. Kromě toho bylo zřejmé, že zpitomělý opilec ztrácí rozvahu, neboť jeho slova byla nesouvislá a povely si odporovaly. Překvapilo ho, že země je tak blízko, že je od lodi vzdálena sotva osm mil. Domníval se, že je od země ještě třicet nebo čtyřicet mil. Proudý strhly Halleyho z obvyklé dráhy a tak ho úplně zmátly.

Pohotový zákrok Johna Manglese mezitím dostal Macquarii z blízkosti úskalí. Ale John nevěděl, kde se nachází. Možná že byl sevřen mezi úzkým pásem skalisk. Vítr vál přímo k východu a každou chvíli mohli narazit.

Zanedlouho se opravdu ozval zesílený hukot příboje vpravo před přídí. Museli znovu lavírovat. John postavil kormidlo po větru a stočil ráhna k přídi. Před přídí brigy bylo stále více skalisk, a proto bylo nutno zatočit proti větru, aby se loď dostala na volné moře. Podaří se takový obrat se špatně vyváženou lodí a při malém plachtovní? Bylo to nejisté, ale museli se o to pokusit.

Přední stožár se skácel

„Kormidluj proti větru, naplno!“ křičel John Mangles na Wilsona.

Macquarie se začala přibližovat k nové čáře skalisk. Zakrátko se před nimi moře rozpěnilo nad skrytými skalami.

Byl to okamžik nepopsatelné úzkosti. Zpěněné vlny se leskly. Člověk by byl řekl, že se

náhle rozzářily jako při fosforescenci. Moře ječelo, jako kdyby v něm byla antická skaliska oživená pohanským bájeslovím. Wilson a Mulrady se skláněli nad kormidelním kolem a vši silou je drželi. Kormidlo již drhlo.

Pojednou prudce narazili. Macquarie si sedla na skálu. Přetrhly se vodní stěhy a to podlomilo pevnost předního stěžně. Dokončí loď obrat bez další nehody?

Nikoliv, protože vítr se náhle utiřil a loď se zase obrátila po jeho směru. Obrat zůstal nedokončen. Vysoká vlna loď nadzdvihla, zanesla ji blíže k úskalí a loď na ně s neobyčejnou prudkostí dopadla. Přední stožár se skácel s veškerým zařízením. Briga ještě dvakrát poskočila a pak zůstala bez hnutí, nakloněna třicet stupňů na pravý bok.

Skla příklopu se s třeskotem rozlétla. Cestující vyběhli ven. Ale vlny se valily z jednoho konce paluby na druhý, a tak tam nemohli bez nebezpečí zůstat. John Mangles věděl, že loď se pevně zabořila do písku, a proto na své přátele naléhal, aby se vrátili do podpalubí.

„Chci vědět pravdu, Johne,“ řekl Glenarvan chladně.

„Pravda je taková, mylorde, že se nepotopíme. Jiná otázka ovšem je, zdali moře loď nerozrazí, ale proti tomu můžeme ještě něco podniknout.“

„Je půlnoc?“

„Ano, mylorde, a musíme počkat do rána.“

„Nemohli bychom spustit člun?“

„Při takových vlnách a v takové tmě je to vyloučeno! Nemluvě o tom, že nevíme, kde bychom měli přistat.“

„Dobrá, Johne, zůstaňme zde až do rána.“

Will Halley mezitím pobíhal po palubě své brigy jako šílený. Jeho námořníci se vzpamatovali z úleku, narazili soudek kořalky a dali se do pití. Johnovi bylo zřejmé, že opilí námořníci co nevidět vyvolají strašné výjevy.

Nebylo možno spoléhat na kapitána, že své muže udrží. Ten ubožák si rval vlasy a lomil rukama. Mysлил jenom na svůj náklad a na to, že ho nemá pojištěný.

„Jsem zničen! Jsem ztracen!“ volal, pobíhaje na palubě sem tam.

John Mangles se ho nesnažil uklidnit. Vyzval své druhy, aby se ozbrojili a byli připraveni k obraně proti námořníkům, kteří strašně kleli a popíjeli kořalku.

„Jestliže se jediný z těch ničemů přiblíží k přístřešku,“ řekl klidně major, „zastřelím ho jako psa.“

Námořníci nepochybně shledali, že cestující jsou odhodláni udržet si je od těla, a po několika loupeživých pokusech zmizeli z dohledu.

John Mangles se o opilce dále nestaral a netrpělivě čekal, až se rozední. Loď byla nyní naprosto nehybná. Moře se pozvolna tiřilo. Vítr ustával. Loď mohla tedy vydržet ještě

několik hodin. Po východu slunce chtěl John prozkoumat zem. Bude-li někde poblíže vhodné místo k přistání, mohli by se cestující i posádka přeplavit na souš na čínské loďce, která byla nyní jediným člunem na palubě. Bylo by k tomu třeba tří cest, protože v ní bylo místo jenom pro šest lidí. Záchranný člun byl totiž stržen do moře, jak jsme viděli.

John Mangles promýšlel všechna nebezpečí jejich postavení, a opíraje se o příklop, naslouchal jekotu příboje. Snažil se proniknout hlubokou tmou. Dohadoval se, v jaké vzdálenosti je asi ta vytoužená i obávaná země. Úskalí se mnohdy táhnou mnoho kilometrů do moře. Vydrží lehký čínský člun tak dlouhou cestu?

Zatímco John takto přemítal a čekal, zdali z temného nebe nezasvitne aspoň trochu záře, odpočívaly cestovatelky, upokojeny jeho slovy, na svých lůžkách. Nehybnost brigy jim zabezpečovala několik hodin klidu. Když Glenarvan, John a jejich druhové neslyšeli žádný křik opilé posádky, posilnili se rovněž chvatným spánkem a v jednu hodinu v noci se rozhostil hluboký klid na palubě celé brigy, jež sama také odpočívala na svém písečném loži.

Kolem čtvrté hodiny se na východě objevil první úsvit. Oblaka se lehce zbarvila v bledé záři svítání. John vystoupil na palubu. Na obzoru visela těžká clona mlhy. Jenom několik mlhavých obrysů, avšak ve značné výšce, vlnilo se v ranních parách. Moře bylo ještě mírně zčeřené a vlny se ztrácely v hustých nehybných mračnách;

John čekal. Světlo pozvolna sílilo a obzor se roznítit červánky. Mlha se pomalu zdvihala. Černé útesy strměly z vody. Potom se nad pruhem zpěněných vln vykreslila matná čára a nad dosud neviditelným kotoučem vycházejícího slunce se rozžehl na vrcholu neznámé hory světélkující bod jako nějaký maják. Byla to země, vzdálená necelých devět mil.

„Země!“ zvolal John Mangles.

Jeho druhové se probudili, přispěchali na palubu brigy a mlčky pohlíželi na pobřeží rýsující se na obzoru. A ať už bylo pohostinné nebo smrtelně nebezpečné, musilo se stát jejich útočištěm.

„Kde je Will Halley?“ otázal se Glenarvan.

„Nevím, mylorde,“ odpověděl John Mangles.

„A jeho námořníci?“

„Zmizeli tak jako on.“

„A jsou jistě zpti do němoty právě tak jako on,“ dodal Mac Nabbs.

„Jděte je najít,“ řekl Glenarvan, „nemůžeme je přece nechat na lodi.“

Mulrady a Wilson sestoupili do ubikací v předřovém nástavku a za dvě minuty se vrátili nazpět. Místo bylo prázdné. Prohledali ještě mezipalubí a celou brigu až dolů do podpalubí. Nenašli ani Willa Halleyho, ani jeho námořníky.

„Cože, nikdo?“ řekl Glenarvan.

„Snad nespádli do moře?“ otázal se Paganel.

„Všechno je možné,“ řekl John Mangles, velmi znepokojený jejich zmizením.

Pak zamířil k zádi.

„Ke člunu,“ řekl.

Wilson a Mulrady spěchali za ním, aby spustili loďku na moře.

Ale člun byl pryč.

KAPITOLA V

NÁMOŘNÍKY Z NOUZE

Will Halley a jeho mužstvo využili tmy a spánku cestujících a uprchli na jediném člunu brigy. Toho se nikdo nenadál. Přestože povinností kapitána bylo zůstat na palubě poslední, opustil opilec loď jako první.

„Ti darebáci ujeli,“ řekl John Mangles. „Ale co na tom, mylorde. Aspoň se s nimi nebudeme muset zlobit!“

„To je i můj názor,“ odpověděl Glenarvan. „Nehledě k tomu, že na palubě kapitána máme, Johne, a tvoji přátelé budou jistě odvážnými, ne-li zručnými námořníky. Čekáme jenom na tvé rozkazy.“

Major, Paganel, Robert, Wilson, Mulrady i Olbinett uvítali Glenarvanova slova s bouřlivým souhlasem, seřadili se na palubě a čekali na Johnovy příkazy.

„Co máme dělat?“ otázal se Glenarvan.

Mladý kapitán se rozhlédl po moři, prohlédl si neúplné stěžňové brigy a po chvíli přemýšlení řekl:

„Můžeme se, mylorde, dostat z této situace dvěma způsoby: buď uvolnit loď a dostat se zpátky na moře, anebo se vypravit na pobřeží po voru, který bychom si snadno zřídili.“

„Jestliže je možno loď uvolnit, pak ji uvolníme,“ odpověděl Glenarvan. „To je to nejlepší, co můžeme učinit, že ano?“

„Ano, mylorde, protože co si počneme na zemi bez dopravních prostředků?“

„Pobřeží se hled' me vyhnout,“ dodal Paganel. „Před Novým Zélandem se musíme mít na pozoru.“

„Tím spíše, že jsme se dostali hodně stranou,“ pokračoval John. „Dík Halleyově bezstarostnosti jsme byli zřejmě zahrnání k jihu. V poledne zjistím naši polohu, a jestliže jsme, jak předpokládám, pod Aucklandem, pokusím se k němu s Macquarií doplout podél pobřeží.“

„Přestože je briga poškozena?“ otázala se lady Helena.

„Myslím, že to není tak vážné, mylady,“ odpověděl John Mangles. „Vpředu postavím místo předního stěžně nouzový stožár a pak poplujeme sice velmi pomalu, ale dostaneme se tam, kam budeme chtít. Jestliže však bude mít briga naneštěstí proražený bok anebo nebudeme-li ji moci dostat na vodu, pak nám nezbude než vypravit se na pobřeží a vydat se k Aucklandu po souši.“

„Podívejme se nejdřív, v jakém stavu je loď,“ řekl major. „To je ze všeho nejdůležitější.“ Glenarvan, John a Mulrady otevřeli velký příklop a hned sestoupili do podpalubí. Bylo tam velmi nepořádně složeno asi na dvě stě tun vydělaných kůží. Ty mohli bez velké námahy odklidit pomocí kladkostrojů připevněných na hlavním stěhu nad příklopem. John dal okamžitě vyházet do moře aspoň část tohoto zboží, aby loď nadlehčit. Po třech hodinách krušné práce bylo možno prozkoumat dno brigy. Na levém boku ve výši bočnic vznikly mezi spárami oplaňkování dvě trhliny. A protože Macquarie ležela na pravém boku, byl protilehlý bok s poškozenými spárami nad vodou. Voda tedy nemohla vnikat dovnitř. A Wilson ostatně nelenil a koudelí a pečlivě přibitým pásem měděného plechu vyspravil spáry oplaňkování.

Macquarie ležela na pravém boku

Sondou pak zjistili, že v lodi jsou jenom dvě stopy vody. Takové množství se dalo snadno vypumpovat a tím se rovněž mohla loď nadlehčit.

Při prohlídce John dále zjistil, že trup lodi se při nárazu poškodil jen málo. Nebylo vyloučeno, že část jalového kýlu zůstane trčet v písku, ale bez něho se mohli obejít.

Když Wilson prohledal vnitřek lodi, ponořil se ještě do moře, aby věděl, jak loď na mělčině leží.

Macquarie se stočila k severozápadu a uvázla na písčném, rozbahnělém mělčině s velmi srázným okrajem. Byla do ní hluboce zabořena spodní částí klounovce a asi do dvou třetin lodního kýlu. Zbytek lodního dna až ke kormovci ležel nad hloubkou až pěti sáhů vody. Kormidlo se tedy nezaseklo a mohlo se s ním volně vládnout. To byla skutečná výhoda, protože takto budou moci kormidla použít okamžitě.

Příliv nebývá v Tichém oceáně veliký. John Mangles však spoléhal, že se mu při něm podaří Macquarii uvolnit. Briga uvázla asi hodinu před nejvyšším stavem vody. Od chvíle, kdy začal odliv, nakláněla se loď stále povážlivěji na pravý bok. V šest hodin ráno, kdy byl stav vody nejnižší, dosáhla briga maxima sklonu a ukázalo se, že je zbytečné podkládat ji kozami. Tím ušetřili ráhna a jiná bidla, z nichž chtěl John zřídít nouzový přídní stožár.

Zbývalo Macquarii uvolnit. To byla zdlouhavá a krušná práce. Bylo naprosto vyloučeno, aby se připravili k vyplutí do čtvrt na jednu. Uvidí jenom, jak se bude zčásti odlehčená

briga chovat při stoupajícím moři, a teprve při dalším přílivu zkusí štěstí.

„Vzhůru do práce!“ zavelel John Mangles.

Jeho námořníci byli připraveni.

John dal nejprve podvázat plachty, které ještě byly na kasounech. Major, Robert a Paganel vystoupili pod Wilsonovým vedením do hlavního koše. Vítr vzdouval košovou plachtu a to ztěžovalo práce na vyproštění lodi. Musili košovku podvázat. Tento úkol provedli, jak nejlépe mohli. Po usilovné a tvrdé práci, na niž nebyly jejich ruce zvyklé, vyšplhali se na hlavní brámovou čnělku. Malý Robert, mrštný jako kočka a smělý jako plavčík, prokázal při této těžké práci největší služby.

Nyní bylo nutno spustit kotvu, a možná i obě, na zádi a ve směru kýlu. Na těchto kotvách mělo být těžiště tahu, až se bude Macquarie za přílivu nadzvedávat. Pokud je člun, není na této práci nic obtížného; vezme se přenosná kotva a spustí se na vhodném, předem stanoveném místě. Protože však člun neměli, musili jej něčím nahradit.

Glenarvan měl tolik námořnických zkušeností, aby věděl, jak nutné je spustit kotvy. Loď, která uvízla při odlivu, nebylo možno jinak uvolnit.

„Jak to jen uděláme, když nemáme člun?“ otázal se Johna.

„Stačí nám zbytky předního stěžně a prázdné sudy,“ odpověděl mladý kapitán. „Bude to těžká práce, ale půjde to, protože Macquarie má malé kotvy. Když se nám je podaří spustit a když se nevytrhnou, může se všechno zdařit.“

„Dobrá, neztrácejme tedy čas, Johne!“

Všichni námořníci a cestující byli zavoláni na palubu. Každý při práci pomáhal. Sekyrou přeřali lana, která ještě držela přední stěžně. Spodní stožár se při pádu přerazil u samého vrcholíku a jeho koš mohl být snadno uvolněn. John Mangles chtěl z této desky zhotovit vor. Pomocí prázdných sudů desku nadlehčil a na takovém plavidle už bylo možno převézt obě kotvy. K plavidlu bylo upraveno veslo, aby se vor dal řídit. Odliv jej ostatně zanesl dále na moře, a až budou kotvy u dna, bude snadné přitáhnout ho zpátky k lodi po laně.

Byli s prací již napůl hotovi, když se Slunce přiblížilo k nadhlavníku. John Mangles nechal Glenarvana pokračovat v začaté práci a šel stanovit polohu lodi. To bylo pro trosečníky velmi důležité. John naštěstí našel v Halleyově světlici greenwichskou hvězdářskou ročenku a velmi špinavý sextant, s nímž mohl polohu lodi přesně zjistit. Očistil sextant a přinesl jej na palubu.

Kotvu spustili asi sto padesát metrů od lodi

Tímto přístrojem lze pomocí pohyblivých zrcátek posadit Slunce na obzor ve chvíli, kdy dosahuje nejvyššího bodu své dráhy, to jest v poledne. Je přirozené, že při měření musíme

hledět dalekohledem sextantu na skutečný horizont, který je v místě, kde se stýká nebe a voda. A protože právě na sever od brigy vybíhala země do moře velkým chobotem, takže ležela mezi pozorovatelem a skutečným obzorem, nebylo možno na něj namířit dalekohled. V takovém případě, kdy nevidíme horizont, musíme si vypomoci horizontem umělým. To je obvykle mělká miska se rtuťí a nad tou se pak provádí měření. Rtuť tvoří také dokonale vodorovné zrcadlo.

John neměl na palubě rtuť, ale poradil si i s touto nesnází: použil kádě s rozpuštěným dehtem a na jeho hladině se obraz Slunce zrcadlil dosti zřetelně.

Délku John znal, protože byl na západním pobřeží Nového Zélandu. A bez chronometru by ji byl ani nemohl vypočítat. Chyběla mu jenom šířka a tu nyní mohl zjistit.

Sextantem stanovil polední výšku Slunce nad obzorem. Činila $68^{\circ}30'$. Vzdálenost Slunce od nadhlavníku proto byla $21^{\circ}30'$, neboť součet těchto dvou čísel je devadesát stupňů. A protože toho dne, 3. února, činila sluneční deklinace podle ročenky $16^{\circ}30'$, dostal John, když tuto deklinaci sečetl se vzdáleností Slunce od nadhlavníku, tj. s $21^{\circ}30'$, zeměpisnou šířku třicet osm stupňů.

Poloha Macquarie byla tedy tato: délka $171^{\circ}13'$, šířka 38° , nehledí-li se k nějaké nepatrné nepřesnosti, způsobené nedokonalými přístroji. A k takové nepřesnosti nebylo nutno přihlížet.

Když se John Mangles podíval do Johnstonovy mapy, kterou Paganel koupil v Edenu, viděl, že ztroskotali v zátocce Aotea nad mysem Kawhia na pobřeží Aucklandské provincie. Protože město Auckland leželo na třicáté sedmé rovnoběžce, byla Macquarie stržena o jeden stupeň k jihu. Aby se dostali do hlavního města Nového Zélandu, museli vyplout o jeden stupeň na sever.

„To přece znamená nanejvýš cestu dvaceti pěti mil,“ řekl Glenarvan. „To nic není.“

„Co není ničím na moři, bude dlouhou a obtížnou cestou na souši,“ odpověděl Paganel.

„Proto musíme udělat všechno, co je v lidských silách,“ radil John Mangles, „abychom Macquarii zdvihli na vodu.“

Poloha byla změřena, a proto pokračovali v další práci. Ve čtvrt na jednu nastal vrchol přílivu. John toho nemohl využít, protože kotvy ještě nebyly spuštěny. Přesto však pozoroval Macquarii s jistými obavami. Pozvedne se na vlnách přílivu? O tom se mělo rozhodnout v nejbližších pěti minutách.

Všichni čekali. Ozval se slabý praskot. Nebyl způsoben tím, že by se už loď nadzdvihla, ale šlo o zřejmé záchvěvy lodního kýlu. John si nyní více sliboval od příštího přílivu, ale zatím se briga celkem nijak nepohnula.

Pokračovali v práci. Ve dvě hodiny byl vor hotov. Trosečníci k němu připevnili přenosnou

kotvu. John a Wilson přivázali k zádi plavidla lano a pak s vorem vypluli. Odliv je unášel a kotvu spustili asi sto padesát metrů od lodi v hloubce deseti sáhů. Kotva se dobře zachytila a vor se vrátil k lodi.

Zbývala ještě velká přídní kotva. S velkou námahou ji spustili. Vor opakoval předešlý manévr a po chvíli byla spuštěna i druhá kotva v hloubce patnácti sáhů. Potom se John a Wilson přitáhli po laně nazpět k Macquarii.

Obě lana byla upevněna na vratidle a všichni čekali na nejbližší příliv, který měl nastat v jednu hodinu ráno. Teď bylo šest hodin večer.

John Mangles chválil své námořníky a o Paganelovi prohlásil, že by se mohl jednoho dne stát národním, kdyby byl stále tak příčinlivý.

Mr Olbinett sice pomáhal při různých pracích, ale nyní se vrátil do kuchyně. Připravil vydatnou večeři, která přišla všem jeho druhům velmi vhod. Posádka měla už velký hlad. Každý se dosyta najedl a posilnil pro další práci.

Po večeři učinil John Mangles poslední opatření, aby plně zajistil zdar manévru. Na nic se nesmí zapomenout, když je třeba vyzdvihnout loď z mělčiny. Často se takový pokus nezdaří jen proto, že se loď ještě nenadlehčí o několik milimetrů a zaseknutý kýl se pak nevymaní z písečného lůžka.

John Mangles dal vyházet do moře většinu zboží, aby brigu co nejvíce nadlehčit. Ale zbytek balíků, těžkých bidel, náhradních ráhen, několik tun železné přítěže, to vše přenesli na zád', aby tíha těchto předmětů pomohla uvolnit kloun. Wilson a Mulrady tam odvalili i jistou část sudů naplněných vodou, aby se nos brigy co nejvíce zdvihl.

Byla už půlnoc, když dokončili všechny práce. Mužstvo bylo vysíleno, což bylo velmi mrzuté, protože v tomto okamžiku bylo třeba každé síly u vratidla. John Mangles z toho důvodu změnil rozhodnutí.

Nyní se vítr utišil. Větrík v mírných poryvech hladinu sotva čeřil. John pozoroval obzor a povšiml si, že vítr se začíná obracet od jihozápadu k severozápadu. Při zvláštním seskupení a zabarvení okrajů mračen nemohl být žádný námořník na pochybách. Wilson a Mulrady byli téhož mínění jako jejich kapitán.

John Mangles Glenarvanovi pověděl, co zpozoroval, a navrhl mu, aby se pokus o vyzdvižení lodi odložil na zítřek.

„Mám k tomu několik důvodů,“ řekl. „Předně jsme příliš unaveni a k uvolnění lodi budeme potřebovat co nejvíce sil. A dále, jak budeme za takové tmy naši loď řídit mezi těmito nebezpečnými skalisky, až ji vyprostíme? Za denního světla to bude pro nás výhodnější. Kromě toho mám ještě jiný důvod k tomu, abych počkal. Vítr nám hodlá přispěchat na pomoc a rád bych toho využil; chtěl bych, aby tu starou kocábku trochu popohnal, až ji

moře nadzdvihne. Nemýlím-li se, budeme mít zítra vítr od severozápadu. Postavíme plachty hlavního stěžně na protivítr a to nám pomůže brigu uvolnit.“

Tyto důvody rozhodly. Glenarvan a Paganel, nejnetrpělivější ze všech, ustoupili a pokus byl odložen na zítřek.

Noc prošla klidně. Stanovili si stráž, neboť museli dohlížet, zdali se neuvolní kotvy.

Nadešel den. John Mangles předvídal správně. Od severozápadu vál vítr a stále sílil. To znamenalo velmi prospěšnou posilu. Posádka byla rozestavena. Robert, Wilson a Mulrady na hlavním stěžni, Glenarvan, major a Paganel na palubě, všichni přichystáni tak, aby ve vhodném okamžiku mohli rozvinout plachty. Rážno hlavní košové plachty bylo vytaženo až k vrcholku, hlavní plachta a hlavní košová plachta byly ponechány na kasounech.

Bylo devět hodin ráno. Příliv měl dosáhnout vrcholu až za čtyři hodiny. Nepromarnili je. John jich využil k tomu, aby na přídi brigy vztyčili nouzový stožár a jím nahradili přední stěžň. Byli by tedy mohli z těchto nebezpečných míst odplout, jakmile by se loď octla na vlnách. Všichni se opět dali do usilovné práce a před polednem bylo velké přední ráhno důkladně upevněno jako přední stožár. Lady Helena a Mary Grantová se také vydatně uplatnily a na přední brámové ráhno upevnily náhradní plachtu. Měly radost, že mohly přispět ke společné záchraně. Když byla Macquarie takto opravena, měla jistě daleko do krásy, ale byla aspoň schopna plout při pobřeží.

Moře zatím stoupalo. Mořská hladina se zvedala v neklidných vlnách. Temena skalisk povolna mizela jako nějací mořští živočichové, potápějící se do svého vodního živlu. Blížila se chvíle, kdy mělo dojít k velikému pokusu. Horečná netrpělivost udržovala všechny v krajním napětí. Nikdo nemluvil. Všichni hleděli na Johna. Čekali na jeho rozkaz. John Mangles stál nachýlen přes zábradlí záďové nástavby a pozoroval příliv. Starostlivě se ohlížel na dlouhá a mocně napjatá kotevní lana.

V jednu hodinu byla mořská hladina na vrcholu. Dosáhla mrtvého bodu, kdy se voda na kratičký okamžik zastavuje a již nestoupá, ale ještě neklesá. Nyní musili jednat rychle. Hlavní plachta a hlavní košová byly spuštěny a přilehly na stožár.

„Vratidlo!“ vzkřikl John.

Vratidlo bylo opatřeno klikami na způsob hasičských pump. Glenarvan, Mulrady a Robert na jedné straně, Paganel, major a Olbinett na straně druhé se napírali do klik, jimiž se uváděl přístroj v pohyb. John a Wilson při tom podkládali sochory a pomáhali tak svým druhům.

„Držet, držet!“ křičel mladý kapitán. „Všichni zabrat!“

Obě lana se napínala pod mocným tahem rumpálu. Kotvy držely pevně a nepovolovaly.

Nyní se rozhodovalo o všem. Moře je na vrcholu jenom několik minut. Vodní hladina

začne každým okamžikem klesat.

Všichni zdvojnásobili své úsilí. Vítr vál prudce a tlačil obě plachty ke stěžni. Bylo cítit, jak se lodní boky zachvívají. Zdálo se, že briga se jižjiž nadzdvihne. Možná že by stačil už jenom jeden pár rukou, aby se vytrhla z písečného lůžka.

„Heleno! Mary!“ vzkřikl Glenarvan.

Obě ženy přispěchaly na pomoc svým druhům. Ještě poslední zub vratidla s cvaknutím přeskočil přes záklopku.

Ale to bylo vše. Briga se nehýbala. Pokus se nezdařil. Odliv začínal a bylo zřejmé, že ani s pomocí větru a moře nemůže tato neúplná posádka loď vyprostit.

KAPITOLA VI

KANIBALSTVÍ V TEORII

První způsob záchrany, o němž se John Mangles pokusil, se nezdařil. Musili tedy bez otálení sáhnout k druhému způsobu. Bylo zřejmé, že zbývalo jediné rozhodnutí, totiž opustit loď. Čekat na palubě na nejistou pomoc by bylo neprozřetelné a pošetilé. Než by se u místa neštěstí objevila spásonosná loď, byla by Macquarie dávno v troskách. Nejbližší bouře anebo jenom trochu prudší vlny, rozbouřené větrem od moře, převrhly by ji na písčinu, rozbily by ji, roztříštily a trosky odnesly. John se chtěl dostat na souš, než dojde k této nevyhnutelné zkáze.

Navrhl proto zhotovit tak pevný vor, nebo podle řeči námořníků prám, aby se na něm cestující s dostatečným množstvím potravin mohli přeplavit na zélandské pobřeží.

Bylo nutno jednat, a nikoliv uvažovat. Začali hned pracovat a byli s prací poměrně daleko, když ji museli pro tmu přerušit.

Po večeri, kolem osmé hodiny večer, když lady Helena a Mary Grantová odpočívaly na lůžku, procházel se Paganel se svými přáteli po palubě a hovořil s nimi o důležitých otázkách. Robert je nechtěl opustit. Statečný chlapec dychtivě poslouchal, připraven k jakékoliv službě, hotov obětovat se i při nejnebezpečnějším podniku.

Paganel se otázal Johna, zda by se nemohli vydat po voru podél pobřeží až do Aucklandu, neboť nechtěl, aby cestující musili vystupovat na zem.

John odpověděl, že s tak chatrným plavidlem je to vyloučeno.

„A na člunu brigy bychom se toho byli mohli odvážit,“ řekl Paganel, „když to na voru není možné?“

„V krajním případě ano,“ odvětil John Mangles, „ale musili bychom jet jenom ve dne a na noc vždycky přistávat.“

„Ti zrádní ničemové tedy...“

„Ach, ti!“ odpověděl John Mangles. „Ti byli opilí, a bojím se, že za takové hluboké tmy zaplatili svůj podlý útěk životem.“

„Jim se nemohlo stát nic lepšího,“ odušil Paganel, „a nám nic horšího, protože ten člun nám mohl být velice užitečný.“

„Co na tom, Paganele?“ řekl Glenarvan. „Vor nás také zaveze k zemi.“

„Právě tomu jsem se chtěl vyhnout,“ odpověděl zeměpisec.

„Jakže! Lidé, kteří uvykli námaze, měli by se po cestě pampami a Austrálií lekat vzdálenosti nějakých dvaceti mil?“

„Přátelé,“ odpověděl Paganel, „nepochybuji ani o naší odvaze, ani o statečnosti našich družek. Dvacet mil! Kdekoliv jinde než na Novém Zélandě to nic není. Nebudete mě přece podezírat z malodušnosti. První jsem vás vedl přes Ameriku i přes Austrálii. Ale zde, opakuji, raději udělat cokoliv jiného než se odvážit do tak proradné země!“

„Raději udělat cokoliv než čekat jistou smrt na ztroskotané lodi!“ odpověděl John Mangles.

„Čeho bychom se vlastně měli na Novém Zélandě tolik bát?“ otázal se Glenarvan.

„Divochů,“ odpověděl Paganel.

Začali hned pracovat

„Divochů!“ odušil Glenarvan. „Cožpak se jim nemůžeme vyhnout, když se budeme držet při pobřeží? Ostatně takový útok hrstky ubožáků přece nemůže dělat žádné starosti deseti dobře ozbrojeným a k obraně odhodlaným Evropanům.“

„To nejsou žádní ubožáci,“ odpověděl Paganel, potřásaje hlavou. „Novozéland'ané patří ke strašlivým kmenům, bojují proti anglickému panství, proti cizím uchvatitelům, a často přemáhají své nepřátele. A jsou to kanibalové!“

„Kanibalové!“ zvolal Robert. „Kanibalové!“

Všichni pak slyšeli, jak si šeptá tato dvě jména:

„Sestra! Lady Helena!“

„Ničeho se neboj, chlapče,“ odpověděl Glenarvan, aby ho upokojil. „Náš milý Paganel přehání!“

Neobyčejně krutě byl umučen Angličan Walkner

„Vůbec nepřeháním,“ odušil Paganel. „Robert dokázal, že je muž, a s ním jednám jako s mužem, když mu neskrývám pravdu. Novozéland'ané jsou nejkřutější, ne-li nejkrvelačnější ze všech lidojedů. Minulého roku byl neobyčejně krutě umučen Angličan Walkner. A k této vraždě došlo v roce 1864 v Opotiki, několik mil od Aucklandu, takřka před očima anglických úřadů.“

„Prosím vás!“ prohodil major. „Kdož ví, zdali většina těchto hrůz není jenom výmyslem cestovatelů? Člověk se velice rád vrací z nebezpečné země a ze spárů lidojedů!“

„Přehánění nechávám stranou,“ odpověděl Paganel. „Ale mluví o tom lidé, kteří si zasluhují důvěru, Marsden, kapitáni Dillon, d'Urville, Laplace a četní jiní, a já věřím jejich zprávám, musím jim věřit. Zéland'ané jsou od přírody krutí. Při úmrtí svých náčelníků obětují živé lidi. Tvrdí, že takovými oběťmi usmiřují nebožtíkův hněv, protože nebožtík by prý mohl živé lidi trestat. A zároveň mu tím dávají i otroky pro posmrtný život!“

Paganel měl pravdu. Lidojedství se stalo na Novém Zélandu něčím docela běžným, právě tak jako na ostrovech Fidži nebo v Torresově průlivu. Pověry mají jistě značný vliv na tyto odporné zvyky, ale lidojedi existují spíš proto, že jsou chvíle, kdy zvěř je vzácná a hlad velký. Divoši začali pojídat lidské maso, aby zahnali hlad, který je u nich těžko ukojitelný. Pak teprve kněží vtěsnali tyto obludné zvyky do pravidel a posvětili je. Jídlo se stalo prostě obřadem. Nehledě k tomu, že podle názoru Maorů není nic přirozenějšího než se vzájemně pojídat.

Zéland'ané kromě toho tvrdí, že když snědí mrtvého nepřítele, zničí tím i jeho duchovní část. Tak získávají jeho duši, sílu a statečnost.

Paganel tedy právem soudil, že Zéland'any nutí k lidojedství nezřízená touha po mase, a hlavně nedostatek potravin. To platí nejenom o tichomořských divoších, nýbrž i o evropských.

„Skutečně,“ dodal, „kanibalství se dlouho udržovalo i u předků nejcivilizovanějších národů, a nepokládejte to prosím za nějakou osobní narážku, ale u Skotů zvláště.“

„Skutečně?“ řekl Mac Nabbs.

„Ano, majore,“ odvětil Paganel. „Kdybyste si přečetl některé stránky ze svatého Jeronýma o skotských Atticolech, viděl byste, co si máme myslet o vašich předcích! A nemusíme jít ani do dob předhistorických, cožpak nebyl za vlády královny Alžběty, v téže době, kdy Shakespeare básnil svého Shylocka, popraven skotský bandita Sawney Bean za zločin kanibalství? A co ho přimělo k tomu, že jedl lidské maso? Náboženství? Ne, hlad.“

„Hlad?“ otázal se John Mangles.

„Hlad,“ odpověděl Paganel, „a zejména potřeba každého masožravého živočicha, aby své tělo a krev osvěžoval dusíkem, který je obsažen v živočišných látkách. Pojídáním hlízovitých a škrobovitých rostlin podporujeme činnost plic. Kdo však chce být silný a čilý, musí vstřebávat výživné látky, z nichž se tvoří svalstvo. Dokud se Maorové nestanou členy vegetariánských společností, budou pojídat maso.“

„A proč právě maso lidské?“ řekl Glenarvan.

„Poněvadž nemají zvířata,“ odpověděl pohotově Paganel, „a to musíme mít stále na mysli,

ne proto, abychom je omlouvali, ale abychom si vysvětlili jejich kanibalské zvyky. Čtvernožci, ba i ptáci jsou v těchto nehostinných krajích vzácní. Proto se Maorové odedávna živili lidským masem. Dokonce zde existuje »sezónní pojídání lidí«, tak jako v civilizovaných zemích existují lovecké sezóny. Tehdy nastávají veliké hony, to jest veliké války, a celé kmeny přicházejí na stůl vítězů.“

„Podle vás tedy, Paganele,“ pokračoval Glenarvan, „nevymizí lidojedství do té doby, dokud na novozélandských lučinách nebudou nesčetná stáda ovcí, volů a vepřů.“

„Nesporně ano, mylorde.“

„Ale jak jedí lidské maso,“ řekl major, „syrové nebo pečené?“

„Prosím vás, pane Mac Nabbsi, co vám na tom záleží?“ zvolal Robert.

„Jakpak ne, chlapče,“ odpověděl vážně major, „mám-li snad jednou skončit v žaludku lidojeda, pak chci být raději upečen.“

„Proč?“

„Abych měl jistotu, že nebudu sněden zaživa!“

„Dobře, majore,“ odušil Paganel, „ale co když to znamená být upečen zaživa?“

„Bud' jak bud',“ odpověděl major, „před takovou volbou bych se nechtěl octnout, i kdyby mi platili.“

„Přesto však, Mac Nabbsi, a pokud vám to bude příjemnější,“ odvětil Paganel, „vězte, že Novozélandčané jedí maso jenom pečené nebo uzené. Jsou to lidé obeznalí a kuchyni rozumějí. Mně osobně je myšlenka na to, že bych byl sněden, nějak zvlášť nepříjemná! Skončit v žaludku divocha, brr!“

„Zkrátka z toho ze všeho vyplývá,“ řekl John Mangles, „že jim není radno padnout do rukou.“

KAPITOLA VII

VÝPRAVA PŘISTÁVÁ U ZEMĚ, KTERÉ SE MĚLA VYHNOUT

To, co Paganel vyprávěl, bylo nepopíratelné. Nebylo možno pochybovat o krutosti Novozélandčanů. Bylo tedy nebezpečné vystoupit na pevninu. Ale přes všechno nebezpečí se toho musili odvážit. John Mangles cítil, že musí neprodleně opustit loď, protože se mohla co nevidět rozpadnout. Mezi dvěma nebezpečími nebylo možno váhat, neboť jedno bylo jisté, kdežto druhé jenom pravděpodobné.

A spoléhat na náhodu, že je zachrání nějaká loď, bylo nerozvážné. Macquarie nebyla na cestě, kudy jezdí lodi do Nového Zélandu. Ty plují buď severněji na Auckland, nebo jižněji na New Plymouth. A výprava ztroskotala právě mezi těmito dvěma místy na opuštěném

pobřeží ostrova Ika-a-Maui. Na záludném, nebezpečném a málo navštěvovaném pobřeží. Lodi se tomuto místu raději vyhýbají, a i když je tam vítr zanes, snaží se odtamtud co nejrychleji dostat.

„Kdy vyrazíme?“ otázal se Glenarvan.

„Zítرا ráno v deset hodin,“ odpověděl John Mangles. „Příliv začne stoupat a zanes nás k zemi.“

Příštího dne, 5. února, dokončili stavbu voru do osmi hodin. John se snažil sestrojít plavidlo co nejdůkladnější. Koš přídního stožáru, jehož použili při spouštění kotev, nepostačoval k přepravě cestujících a potravin. Potřebovali pevné a říditelné plavidlo, které by odolalo náporům moře při devítimílové plavbě. Materiál ke stavbě voru mohli trosečníci získat jenom ze stěžňové lodi.

Wilson a Mulrady se dali do práce. Přesekali lanoví ve výši lešnic, sekyrou podřali hlavní stěžň u samé paty a stěžň se skácel přes zábradlí na pravém boku, jež s praskotem povolilo pod jeho tíhou. Macquarie byla teď holá jako pramice.

Spodní stožár, košová a brámová čnělka byly rozřezány a rozpojeny. Hlavní části voru byly tedy již na vodě. Spojili je zbytky přídního stěžně a všechny tyto trámy k sobě pevně přivázali. Do hotového rámu nezapomněl John připevnit půl tuctu prázdných sudů, aby se tím plavidlo vyzdvihlo nad hladinu.

Na tento důkladný spodek pak Wilson přibil jakousi podlahu z laťových mřížek. Vlny sice budou moci zaplavit vor, ale nebudou se na něm držet, a tak budou cestující chráněni před vlhkem. Pevně přivázané sudy s vodou tvořily kromě toho jakési brlení, které chránilo palubu proti větším vlnám.

Když potom ráno John viděl, že duje příznivý vítr, dal postavit doprostřed voru jako stožár přední brámové ráhno. Zajistili je úponami a napjali na něm nouzovou plachtu. Na zádi upevnili veliké veslo se širokým listem, takže vor budou moci řídit, pokud jej ovšem vítr požene dostatečnou rychlostí.

Vor byl postaven tak důkladně, že mohl vydržet i nárazy zneklidněného moře. Bude však říditelný a dopluje k pobřeží, jestliže se vítr obrátí? To byla otázka.

V devět hodin začali nakládat.

Nejprve přenesli na vor takové množství zásob, aby jim vystačilo až do Aucklandu. Trosečníci nemohli příliš spoléhat na dary této nebohaté země.

Z Olbinettovy kuchyně měli trochu konzervovaného masa, které jim zbylo ze zásob nakoupených pro cestu na Macquarii. Toho bylo celkem málo. Musili sáhnout k hrubé palubní stravě, k sucharům dosti špatné kvality a ke dvěma sudům solených ryb. Stevard se za to styděl.

Zásoby uložili do neprodyšně uzavřených beden, do nichž mořská voda nemohla vniknout ani prosáknout. Pak je spustili na vor a silnými lany přivázali k patě nouzového stěžně. Na bezpečné a suché místo uložili také zbraně a munici. Cestovatelé byli naštěstí velmi dobře ozbrojeni puškami a revolvery.

K voru připevnili i přenosnou kotvu, kdyby John nemohl za jediného přílivu dorazit k zemi a byl pak nucen zakotvit na moři.

V deset hodin začal příliv. Vítr slabě vanul od severozápadu. Lehké vlny čeřily mořskou hladinu.

„Všechno připraveno?“ otázal se John Mangles.

„Všechno, kapitáne,“ odpověděl Wilson.

„Nastupovat!“ zvolal John.

Lady Helena a Mary Grantová sestoupily po hrubém provazovém žebříku, posadily se na bedny s potravinami pod stěžněm a jejich druhové vedle nich. Wilson se chopil kormidla. John se postavil ke kasounům plachty a Mulrady přetřal lano, které drželo vor u boku brigy. John rozvinul plachtu a vor se začal plavit k zemi, poháněn zároveň přílivem i větrem.

Pobřeží bylo od nich vzdáleno devět mil a tuto nevelikou vzdálenost by člun s dobrými vesly urazil za tři hodiny. Ale na voru to bude trvat déle. Kdyby se vítr udržel, snad by dorazili k zemi za jediného přílivu. Kdyby se ovšem vítr utišil, mohl by odliv odnést vor zpátky, a proto by musili zakotvit a čekat na příští příliv. To by bylo zlé a Johnu Manglesovi to také dělalo jedinou starost.

Doufal však, že se jim vše podaří. Vítr sílil. Protože příliv začal v deset hodin, musili dorazit k pevnině do tří hodin. Jinak by byli nuceni zakotvit, anebo by je odliv zanesl zpátky do moře.

Plavba začala šťastně. Černé vrcholky skalisk i žluté koberce jeseňů pozvolna mizely pod vlnami stoupajícího přílivu. Bylo třeba velké ostražitosti a neobyčejné obratnosti, aby se vyhnuli těmto zakrytým úskalím a správně mezi nimi řídili těžko ovladatelný vor, který se mohl snadno vychýlit z dráhy.

V poledne byli ještě pět mil od pobřeží. Nebe bylo jasné, takže snadno rozeznávali hlavní obrysy země. Na severovýchodě se tyčil dva tisíce pět set stop vysoký pahorek. Odrážel se zvláštním způsobem od obzoru a jeho silueta se podobala rozšklebenému profilu opičí hlavy hledící k nebi. Byla to Pirongia, ležící podle mapy přesně na třicáté osmé rovnoběžce.

V půl jedné Paganel upozornil, že všechna skaliska už zmizela pod hladinou.

„Až na jediné,“ odpověděla lady Helena.

„Kterépak, mylady?“ otázal se Paganel.

„Tamhleto,“ ukázala lady Helena na černý bod asi míli před nimi.

„Opravdu,“ odpověděl Paganel. „Musíme si zapamatovat jeho polohu, abychom na ně nenarazili, protože moře je za chvíli zaplaví.“

Převrácená loďka se položila vedle voru

„Je přímo proti severnímu úpatí hory,“ řekl John Mangles. „Wilson, pozor, vyhni se mu!“

„Ano, kapitáne,“ odpověděl námořník a vši silou se opřel do těžkého zadního vesla.

Za půl hodiny urazili další půl míle. Ale černý bod se kupodivu stále vznášel nad vlnami.

John se na něj bedlivě díval, a aby viděl lépe, půjčil si Paganelův dalekohled.

„To není vůbec žádné skalisko,“ řekl po chvílce pozorování, „to je nějaký plující předmět a vlny jej unášejí.“

„Nebude to kus stěžňoví z Macquarie?“ otázala se lady Helena.

„Ne,“ odpověděl Glenarvan, „trosky z lodi se nemohly dostat tak daleko.“

„Počkejte!“ vykřikl John Mangles. „Už vím, co to je, je to člun!“

„Člun brigy!“ řekl Glenarvan.

„Ano, mylorde, člun brigy, a dnem vzhůru!“

„Nešťastníci,“ zvolala lady Helena. „Utopili se!“

„Ano, mylady,“ odpověděl John Mangles, „a musili se utopit, protože mezi těmito skalisky jeli za rozbouřeného moře a za takové hluboké tmy na jistou smrt.“

„Budiž jim odpočinutí lehké!“ zašeptala Mary Grantová.

Po několik minut cestující mlčeli. Pohlíželi na blížící se vratký člun. Člun se zřejmě převrhl čtyři míle od země a z námořníků se nezachránil patrně žádný.

„Ten člun by nám však mohl být užitečný,“ řekl Glenarvan.

„Máte pravdu,“ odpověděl John Mangles. „K němu, Wilson!“

Wilson změnil směr jízdy, ale vítr se ponenáhlu utišil, a tak se k člunu dostali až za dvě hodiny.

Mulrady stál na přídi v pohotovosti, ztlumil náraz a převrácená loďka se položila vedle voru.

„Prázdný?“ otázal se John Mangles.

„Ano, kapitáne,“ odpověděl námořník, „člun je prázdný a má proražené boky. Nebudeme ho moci použít.“

„Není tedy k ničemu?“ otázal se Mac Nabbs.

„K ničemu,“ odpověděl John Mangles. „Leda na spálení.“

„To je škoda,“ řekl Paganel, „protože jsme se na té loďce mohli dostat do Aucklandu.“

„Musíme se s tím smířit, pane Paganele,“ odvětil John Mangles. „Nehledě k tomu, že na

tak klidném moři je mi náš vor celkem milejší než takový vratký člun. Stačil mu slabý náraz a už se rozbil! Nemusíme se zde, mylorde, zdržovat!“

„Kupředu, Wilsons,“ přikázal mladý kapitán, „a přímo ke břehu.“

Příliv měl stoupat ještě asi hodinu. Podařilo se jim urazit další dvě míle. Potom však vítr téměř úplně ustal a zdálo se, že začne foukat od země. Vor zůstal stát. A za okamžik jej odliv začne táhnout zpátky na volné moře.

John nesměl váhat ani vteřinu.

„Kotvu,“ vykřikl.

Mulrady byl připraven na takový rozkaz a spustil kotvu v hloubce deseti metrů. Vor se ještě snesl o dva sáhy zpět, než se kotevní lano napjalo. Skasali nouzovou plachtu a učinili i opatření k dosti dlouhé zastávce.

Moře mělo totiž začít stoupat až zase v devět hodin večer, a protože John Mangles nezamýšlel pokračovat v plavbě v noci, měli zde kotvit až do pěti hodin ráno. Země byla před nimi necelé tři míle.

Moře bylo dosti neklidné a zdálo se, že jeho vlny neustále plynou k pobřeží. Proto když se Glenarvan dověděl, že mají strávit na palubě celou noc, otázal se Johna, proč nevyužije neklidných mořských vln, aby se dostal k pobřeží.

„Mylorde,“ odpověděl mladý kapitán, „podléháte optickému klamu. Vlny se nepohybují kupředu, i když se to zdá. To je jenom kmitání vodních molekul. Hod'te do vln kus dřeva a uvidíte, že zůstane na místě, dokud ho neodnese odliv. Musíme trpělivě čekat.“

Blížila se noc

„A také povečeřet,“ dodal major.

Olbinett vyndal z jedné bedny s potravinami několik kusů sušeného masa a tucet sucharů. Stevardovi bylo trapno, že má pro své pány tak chudý jídelní lístek. Ale všichni jím vzali zavděk, ba i obě cestovatelky, neboť těm zatím ani příliš nechutnalo.

Otřesy voru, který vzdoroval rozbouřenému moři s napjatým kotevním lanem, byly totiž neobyčejně silné. Plavidlo se bez ustání kymácelo na krátkých a nepravidelných vlnách a prudčeji by nemohlo narážet ani na nějakou podmořskou skálu. Někdy se až zdálo, že narazili. Lano bylo silně napjaté a John je každou půl hodiny o metr povoloval, aby se nedřelo na jednom místě. Nebýt tohoto opatření, bylo by se jistě přetrhlo a vor by tak byl vydán napospas vlnám a zahánán na moře.

Muži přenesli cestovatelky na břeh v náručí

Všichni dobře chápali Johnovy obavy. Buď se mohlo přetrhnout lano, anebo se mohla

uvolnit kotva, a to obojí znamenalo záhubu.

Blížila se noc. Sluneční kotouč, zvětšený lomem paprsků a zbarvený do krvava, mizel pomalu za obzorem. Na západě se ještě leskly poslední mořské vlny a třpytily se jako tekuté stříbro. Na této straně bylo jenom samé nebe a voda, kromě jediného jasně viditelného bodu, trupu Macquarie, nehybně ležícího na mělčině.

Krátký soumrak trval sotva několik minut a vzápětí nastala tma. Zakrátko zmizela v temnotě i země ohraničující obzor na východě a na severu.

Jak strastiplné bylo postavení našich trosečníků na malém voru uprostřed hluboké tmy! Někteří upadli do úzkostného spánku, provázeného mučivými sny, kdežto jiní nemohli usnout ani na okamžik. Za svítání byli všichni zemdleni vysilující nocí.

Po přílivu začal vanout i vítr od moře. Bylo šest hodin ráno, tedy nejvyšší čas. John se chystal vyplout. Rozkázal vytáhnout kotvu. Ale její ramena se při otřesech lana hluboce zaryla do písku. Bez vratidla ji nebylo možno vytáhnout ani s kladkostrojem, který Wilson zavěsil na stožár.

Uplynulo půl hodiny marných pokusů. John spěchal vyplout, a proto dal lano přeseknout, i když to znamenalo, že nechá kotvu na dně, takže už nebude moci zakotvit, kdyby je příliv v nejhorším případě nestačil zanést ke břehu. Nechtěl však déle otálet a jediná rána sekýrou pustila vor po větru, jemuž proud pomáhal hnát plavidlo rychlostí dvou uzlů v hodině.

Plachta byla spuštěna. Byli zvolna unášeni k zemi, šedivě se rýsující na pozadí nebes hořících vycházejícím sluncem. Šťastně se vyhnuli skaliskům a obepluli je. Ale při nepravidelném přímořském vánku se zdálo, že se ke břehu nepřibližují. Kolik to překážek, než doplují na Nový Zéland, u něhož bylo tak nebezpečno přistat!

V devět hodin byli od země vzdáleni ještě necelou míli. Pobřeží bylo poseto strmými skalisky. Trosečníci musili najít vhodné místo k přistání. Vítr pozvolna slábl, až úplně ustal. Zplihlá plachta se třepotala kolem stožáru a cloumala jím. John ji dal skasat. Nyní nesl vor k pobřeží jenom příliv, ale nebylo možno plavidlo řídit a obrovské chaluhy ještě brzdily jeho rychlost.

V deset hodin John viděl, že téměř stojí na místě ve vzdálenosti devadesáti metrů od břehu. Kotvu neměli. Strhne je tedy odliv zpátky na moře? John stál se zaťatýma rukama, srdce se mu svíralo nepokojem a hněvivě pozoroval nepřístupnou zemi před sebou.

Naštěstí – a tentokrát opravdu naštěstí – ucítili náraz. Vor se zastavil. Uvázl na písčině vzdálené od břehu dvacet pět sáhů.

Glenarvan, Robert, Wilson a Mulrady skočili do vody. Pevně vor přivázali k sousedním skaliskům. Pak muži přenesli obě cestovatelky na břeh v náručí, takže si nesmočily jediný cíp šatů, a zakrátko všichni stanuli se zbraněmi i potravinami na březích obávaného

Nového Zélandu.

KAPITOLA VIII

DNEŠEK ZEMĚ, V NÍŽ SE VÝPRAVA NACHÁZÍ

Glenarvan by byl nejraději neztrácel ani minutu a vydal se podle pobřeží na sever k Aucklandu. Ale nebe bylo od samého rána zataženo těžkými mračny a kolem jedenácté hodiny, když už byli vyloďeni, srazilily se vodní páry a začalo prudce pršet. Nemohli se proto vydat na cestu, ale naopak musili vyhledat úkryt.

Wilson objevil vhodnou jeskyni, kterou v čedičových skalách na břehu vyhloubilo moře. Cestovatelé se do ní uchýlili se zbraněmi i se zásobami. Uvnitř našli celou žeh suchých mořských řas, které sem kdysi naskládaly vlny přílivů. Bylo to přirozené lůžko a všichni se na něm pohodlně usadili. U vchodu jeskyně narovnali hranici dřeva, zapálili ji a pak se u ní co nejdůkladněji osušili.

John doufal, že trvání tohoto diluviálního deště bude v obráceném poměru k jeho prudkosti. Nebylo tomu tak. Míjely hodiny a nebe se nijak neměnilo. Taková nepřízeň by přivedla z míry i nejkliďnějšího člověka. Co však dělat? Odvážit se bez povozu do takové bouře bylo by šílenstvím, nehledě k tomu, že na cestu do Aucklandu jim jistě postačí několik dní, a proto nemohlo výpravě vadit dvanáctihodinové zpoždění, pokud se zde neobjeví domorodci.

Za této nucené zastávky se v jeskyni rozpředl rozhovor o průběhu války, jejímž dějištěm v té době Nový Zéland byl. Aby však bylo možno pochopit a zvážit, do jak těžké situace se dostali trosečníci Macquarie, je nutno znát dějiny zápasu, jenž tehdy skrápěl ostrov Ika-a-Maui krví.

I po příchodu Abela Tasmana do Cookovy úžiny dne 16. prosince 1642 zůstávali Novozélandčané, přes časté návštěvy evropských lodí, svobodnými obyvateli svých nezávislých ostrovů. Žádná evropská mocnost nepomýšlela na obsazení tohoto souostroví, které ovládá Tichý oceán. Někteří misionáři, zejména anglikánští, získávali novozélandské náčelníky, aby se podrobili anglickému jhu. Náčelníci se nechali ošálit a podepsali dopis, v němž žádali královnu Viktorii, aby se ujala jejich ochrany. Nejprozíravější z nich však tušili, jak pošetilý to byl krok, a jeden z nich pronesl tato prorocká slova, když připojil k dopisu obrazec svého tetování: „Ztratili jsme svou zem. Ode dneška nám již nepatří. Brzy přijde cizinec, zmocní se jí a my budeme jeho otroky.“

29. ledna 1840 skutečně přistala v zátocě Ostrovů na severu Ika-a-Maui korveta Herald. Kapitán lodi Hobson vstoupil na zem ve vesnici Korora-Reka. Obyvatelé byli vyzváni, aby se sešli k všeobecnému shromáždění do evangelického kostela. Tam jim byly přečteny

pověřovací listiny, které kapitán Hobson dostal od anglické královny.

5. ledna příštího roku byli povoláni hlavní zélandští náčelníci k anglickému rezidentovi do vesnice Paja. Kapitán Hobson se je snažil přemluvit, aby se podrobili, přičemž říkal, že královna vyslala k jejich ochraně vojska a lodi, že jsou zaručena všechna jejich práva, že jejich svoboda zůstane nedotčena. Avšak pozemky Zélandců měly nyní náležet královně Viktorii a domorodci byli povinni je prodat.

Většina návštěvníků pokládala takovou ochranu za příliš drahou a odmítla ji přijmout. Ale sliby a dary měly na tyto divochy větší vliv než pohružky kapitána Hobsona, a tak se stalo, že převzetí državy bylo potvrzeno.

V jeskyni se rozpředl rozhovor

A co se zde dalo od roku 1840 až do dne, kdy Duncan opustil Clydskou zátoku? Nic, co by nebylo známo Jacquesi Paganelovi, nic, o čem by nemohl své druhy poučit.

„Mylady,“ odpověděl nyní na otázky lady Heleny, „mohu vám říci jenom to, co jsem už několikrát opakoval, že totiž Novozélandci jsou statečný národ, který sice nejprve na okamžik ustoupil, ale nyní se tvrdošíjně brání anglickému vpádu. Kmeny Maorů jsou organizovány jako dávné skotské klany. Jsou to také takové velké rodiny, v jejichž čele stojí náčelník, vyžadující ode všech členů naprostou úctu. Maorové jsou hrdí a stateční, jedni jsou vysocí, mají hladké vlasy, druzí jsou menší, zavalití a podobají se mulatům, ale všichni jsou silní, vzdorní a bojovní. Měli slavného náčelníka jménem Hihi, skutečného Vercingetorixe (Vercingetorix – galský vojevůdce, který neohroženě vedl obranné války proti římským dobyvatelům (1. stol. př.n.l.)). Nebudete se proto divit, že válka s Angličany se na území Ika-a-Maui změnila v trvalou, neboť na tomto ostrově žije věhlasný kmen Waikatů, jež William Thompson vede na obranu rodné půdy.“

„Ale Angličané,“ otázal se John Mangles, „mají snad v moci všechna důležitá místa na Novém Zélandu?“

„Samozřejmě, Johne,“ odpověděl Paganel. „Když kapitán Hobson převzal državu a stal se guvernérem ostrova, vzniklo postupně v letech 1840 až 1862 na nejvýhodnějších místech devět osad. Proto zde je i devět provincií: čtyři na severním ostrově, a to provincie Auckland, Taranaki, Wellington a Hawkes-Bay, a pět na ostrově jižním, a to provincie Nelson, Marlborough, Canterbury, Otago a Southland, jež všechny měly dohromady 13. června 1864 sto osmdesát tisíc tři sta čtyřicet šest obyvatel. Ve všech částech vyrostla důležitá obchodní města. Až přijdeme do Aucklandu, budete se jistě musit bez výhrad obdivovat poloze tohoto jižního Korintu, který vévodí nad úzkým výběžkem vybíhajícím jako most do Tichého oceánu; město má dvanáct tisíc obyvatel. Na západě New Plymouth,

na východě Ahuriri a na jihu Wellington jsou již kvetoucími a rušnými městy. Na ostrově Te-va-i-punamu byste se jistě těžko rozhodovali mezi Nelsonem, tímto Montpellierem protinožců, zahradou Nového Zélandu, Pictonem na Cookově úžině, Christchurchem, Invercargillem a Dunedinem v bohaté provincii Otago, kam se sbíhají zlatokopové z celého světa. A mimochodem, to naprosto nejsou žádné ubohé dřevěné boudy divošských rodin, ale opravdová města s přístavy, chrámy, bankami, doky, botanickými zahradami, muzei domorodých dějin, aklimatizačními stanicemi, novinami, nemocnicemi, dobročinnými spolky, filosofickými ústavy, zednářskými lóžemi, kluby, pěveckými spolky, divadly a světovými výstavami – právě tak jako Londýn nebo Paříž! A jestliže mě neklame paměť, jsou právě letos, v roce 1865, a možná že právě v tomto okamžiku, vystavovány průmyslové výrobky z celého světa v zemi lidojedů!“

„Jakže! Přestože je tu válka s domorodci?“ otázala se lady Helena.

„Angličané si už jistě, mylady, dělají starosti s nějakou válkou!“ odvětil Paganel.

„Válčí a současně vystavují. To jim nevadí. Dokonce stavějí železnice přímo pod palbou Novozéland'anů. V Aucklandské provincii probíhá dráha z Drury a z Mere-Mere přes hlavní území obsazená vzbouřenci. Vsadil bych se, že strojníci střílejí přímo z lokomotiv.“

„A jak to dnes vypadá s tou nekonečnou válkou?“ zeptal se John Mangles.

„Opustili jsme Evropu před šesti dlouhými měsíci,“ odpověděl Paganel, „a nemohu tedy vědět, co se stalo od našeho odjezdu, kromě několika zpráv, které jsem si přečetl v marlboroughských a seymourských novinách za naší cesty přes Austrálii. V té době se na ostrově Ika-a-Maui vedly těžké boje.“

„A kdy vlastně tato válka začala?“ otázala se Mary Grantová.

„Chcete snad říci »opět začala«, slečno Mary,“ odpověděl Paganel, „protože k prvnímu povstání došlo v roce 1845. Začala koncem roku 1863, ale už dlouho předtím se Maorové připravovali svrhnout jařmo anglického panství. Místní národní strana vedla čilou propagandu za zvolení maorského náčelníka. Chtěla udělat ze starého Potatoa krále a z jeho vesnice, ležící mezi řekami Waikato a Waipa, hlavní město nového království. Potato byl spíš vychytralý než smělý stařec, ale měl rozhodného a bystrého ministra, pocházejícího z rodu Ngatihahuaů, kteří před cizáckým vpádem obývali Aucklandskou šíji. Tento ministr, jménem William Thompson, stal se duší osvobozené války. Dokázal zorganizovat maorská vojska. Pod jeho vlivem sjednotil jeden náčelník z Taranaki četné rozdrobené kmeny; jiný náčelník Waikatů vytvořil »Národní ligu«, jejímž cílem bylo bránit domorodcům, aby prodávali své pozemky anglické vládě; konaly se schůze tak jako v civilizovaných zemích, které spějí k revoluci. Britské časopisy začaly upozorňovat na tyto výstražné příznaky a vláda se vážně znepokojovala činností »Ligy«. Zkrátka city byly

zjitřeny, podkop připraven k výbuchu. Chyběla jenom jiskra, anebo spíše střetnutí protichůdných zájmů, aby jiskra vyskočila.“

„A střetnutí...?“ otázal se Glenarvan.

„Nastalo v roce 1860,“ odpověděl Paganel, „v provincii Taranaki na jihovýchodním pobřeží Ika-a-Maui. Jeden domorodec měl šest set akrů pozemků v sousedství New Plymouthu. Prodal je anglické vládě. Když však přišli zeměměřiči, aby vyměřili prodaný pozemek, vzepřel se tomu náčelník Kingi a v měsíci březnu postavil na sporných šesti stech akrů tábor obehnaný vysokou ohradou. Za několik dní dobyl tábora v čele svých vojsk plukovník Gold a toho dne padl i první výstřel národní války.“

„Je Maorů mnoho?“ zeptal se dále John Mangles.

„Maorského obyvatelstva za poslední století ubylo,“ odpověděl zeměpisec. „V roce 1769 je Cook odhadoval na čtyři sta tisíc obyvatel. V roce 1845 jich bylo při sčítání »Domorodého protektorátu« napočítáno jenom sto devět tisíc. Hubí je civilizační vraždění, nemoci a kořalka. Ale na obou ostrovech je dosud devadesát tisíc domorodců, z toho třicet tisíc válečníků, a ti ještě dlouho budou držet evropská vojska v šachu.“

„Bylo povstání zatím úspěšné?“ řekla lady Helena.

„Bylo, mylady, a sami Angličané se nejednou obdivovali odvaze Novozéland'ánů. Vedou partyzánskou válku, svádějí drobné potyčky, napadají malé oddíly, přepadají statky osadníků. Generálovi Cameronovi nebylo příliš dobře při jeho výpravách, kdy musel prohledávat každý keř. Koncem roku 1863 obsadili Maorové po dlouhém a vražedném boji velkou opevněnou tvrz na horním Waikatu v cípu strmé pahorkatiny, tvrz chráněnou třemi obrannými liniemi. Proroci vyzývali celý maorský národ k obraně země a slibovali vyhubení všech »pakeků«, to jest bělochů. Tři tisíce mužů vytáhlo pod velením generála Camerona do boje a po barbarském zavraždění kapitána Sprenta neměli s Maory slitování. Došlo ke krvavým bojům. Některé z nich trvaly i dvanáct hodin a Maorové neustupovali ani před evropskými děly. Jádro nezávislé armády tvořil divoký kmen Waikatů, jemuž velel William Thompson. Tento domorodý generál měl pod svým velením nejprve dva tisíce pět set bojovníků, později osm tisíc. Poddaní Šongiho a Hekiho, dvou nebezpečných náčelníků, přišli mu na pomoc. Ani ženy se v této svaté válce nelekaly nejnamáhavějších úkolů. Ale ten, kdo má na své straně právo, nemá vždycky nejlepší zbraně. Generálovi Cameronovi se po dvou krvavých bitvách podařilo ovládnout okres Waikato, ovšem prázdný a vylidněný, neboť Maorové se rozprchli. Za války došlo k obdivuhodným hrdinským činům. Čtyři sta Maorů, obklíčených v pevnosti Orakan tisícem Angličanů pod velením brigádního generála Careyho, odmítlo se vzdát, přestože byli bez vody i jídla. Pak si jednoho dne v pravé poledne odvážně probojovali cestu z pevnosti a podařilo se jim

uniknout do bažin.“

„Ale obsazením okresu Waikato,“ otázal se John Mangles, „snad tato krvavá válka skončila?“

„Neskončila, milý příteli,“ odpověděl Paganel. „Angličané se rozhodli vytáhnout na provincii Taranaki a oblehnout Mataitavu, pevnost Williama Thompsona. Té však dobudou jenom za cenu značných ztrát. V době, kdy jsem odjížděl z Paříže, dověděl jsem se, že guvernérovi a generálovi se právě podrobily kmeny Taranga a že jim byly ponechány tři čtvrtiny jejich pozemků. I hlava povstání William Thompson prý se hodlal vzdát, ale australské noviny tuto zprávu nepotvrzovaly. Naopak. Je tedy pravděpodobné, že v této chvíli se odboj organizuje s novou rozhodností.“

„A podle vašeho názoru, Paganele,“ řekl Glenarvan, „bude se tento zápas odehrávat v provinciích Taranaki a Auckland?“

„Domnívám se, že ano.“

„Právě v této provincii, kde ztroskotala Macquarie?“

„Právě zde. Vystoupili jsme na zem několik mil nad přístavem Kawhia, kde jistě dosud vlaje národní prapor Maorů.“

„Pak bude nejlépe, když půjdeme na sever,“ řekl Glenarvan.

„To bude opravdu nejlépe,“ odpověděl Paganel. „Novozélandčané jsou proti Evropanům popuzeni, a zejména proti Angličanům. Hleďme tedy, abychom jim nepadli do rukou.“

„Možná že potkáme nějaký evropský oddíl vojsk,“ dodala lady Helena. „To by bylo pro nás štěstí.“

„Možná, mylady,“ odpověděl zeměpisec, „ale pochybuji. Osamocené oddíly nerady procházejí krajem, protože sebemenší keř, nejnepatrnější houštinka skrývá dobrého střelce. A tak nespolehám na nějakou eskortu vojáků ze čtyřicátého pluku. Ale na západním pobřeží, kudy půjdeme, je několik misijních stanic a budeme moci postupovat po etapách od jedné k druhé až do Aucklandu. Dokonce si myslím, že bychom měli zamířit k cestě, po níž Hochstetter sledoval tok Waikata.“

„To byl cestovatel, pane Paganele?“ otázal se Robert Grant.

„Ano, chlapče, člen vědecké výpravy, která jela na palubě rakouské fregaty Novara při její cestě kolem světa roku 1858.“

„Pane Paganele,“ odvětil Robert, jehož oči vzplanuly při pomyslení na veliké zeměpisné výpravy, „má Nový Zéland také slavné cestovatele, jako byli Burke a Stuart v Austrálii?“

„Má jich několik, chlapče; byli to například doktor Hooker, profesor Brizard, přírodopisec Dieffenbach a Julius Haast. Ale přestože mnozí z nich zaplatili svou dobrodružnou vášeň životem, nejsou tak slavní jako cestovatelé australští nebo afričtí...“

„A vy znáte jejich příběhy?“ otázal se mladý Grant.

„Jak bych neznal, chlapče, a protože vidím, že hoříš touhou, abys toho věděl tolik jako já, povím ti je.“

„Děkuji, pane Paganele, už poslouchám.“

„A my také,“ řekla lady Helena. „Není to přece poprvé, kdy nás špatné počasí nutí, abychom se poučili. Poslechneme si vás všichni, pane Paganele.“

„Jak si přejete, mylady,“ odpověděl zeměpisec, „ale mé vyprávění nebude dlouhé. Tentokrát nejde o smělé objevitele, kteří sváděli tuhé boje s australským Minotaurem (Obluda, která hlídala sídlo bájného krétského krále Minoa a dostávala lidské oběti.) . Nový Zéland není tak veliká země, aby se ubránil lidským výzkumům. Proto moji hrdinové nebyli cestovatelé ve vlastním slova smyslu, ale prostí turisté, kteří se stali oběťmi nejvšednějších nehod.“

„A jak se jmenují?“ zeptala se Mary Grantová.

„Geometr Witcombe a Charlton Howitt, který našel také Burkovy pozůstatky po oné památné výpravě, o níž jsem vám vyprávěl při naší zastávce na březích Wimerry. Witcombe a Howitt veleli každý jedné výpravě na ostrově Te-va-i-punamu. Oba vyšli z Christchurche začátkem roku 1863, aby objevili různé přechody přes hory na severu provincie Canterbury. Howitt překročil pohoří na severní hranici provincie a rozbil svůj hlavní stan na jezeře Brunner. Naproti tomu Witcombe našel v údolí Rakaie průsmyk, který ústí na východ od hory Tyndallové. Witcomba doprovázel Jacob Louper, který v Lyttleton-Times vylíčil celou cestu a neštěstí. Pokud se pamatuji, byli oba badatelé 22. dubna 1863 na úpatí ledovce, z něhož pramení Rakaia. Vystoupili až na vrchol hory a vydali se hledat další přechody. Příštího dne se Witcombe a Louper, vyčerpaní námahou a zimou, utábořili v hlubokém sněhu ve výšce čtyř tisíc stop nad mořem. Sedm dní bloudili v horách i v údolích, jejichž příkré stěny uzavíraly cestu ven, často byli bez ohně a mnohdy bez jídla, jejich cukr se změnil v sirup a suchary ve zvlhlé těsto, šaty i pokrývky měli promočené, trápil je hmyz, a tak činily jejich nejdelsí denní etapy tři míle a nejkratší sotva dvě stě yardů. 29. dubna našli maorskou chýši a v zahradě u ní pár brambor. To bylo poslední jídlo, k němuž oba druhové zasedli společně. Odpoledne dorazili k mořskému břehu nedaleko ústí Taramaka. Potřebovali se dostat na pravý břeh, aby se mohli vydat na sever k Šedé řece. Taramako je hluboké a široké. Louper po hodinovém pátrání objevil dva malé poškozené čluny, opravil je, jak nejlépe dovedl, a přivázal jeden k druhému. Kvečeru oba cestovatelé nasedli do člunů. Sotvaže se však dostali do proudu, natekla do člunů voda. Witcombe se vrhl do vody a doplaval zpátky na levý břeh. Jacob Louper nedovedl plavat, a proto se držel člunu. A to ho po jistých dobrodružstvích zachránilo. Nešťastník byl vržen

na skaliska.

Jacob Louper se držel člunu

Jedna vlna ho srazila do hlubin, druhá jej vynesla na hladinu. Otloukal se o úskalí. Nastala temná noc. Louperovým tělem, zkrvaveným a opuchlým, vlny zmítaly několik hodin. Konečně však člun narazil na pevnou zem a trosečník byl v hlubokém bezvědomí vyvržen na břeh. Příštího dne se po východu slunce dovlekl k prameni pitné vody a poznal, že ho proud zanesl asi míli od místa, kde se včera pokusili přeplout řeku. Vstal, šel podél pobřeží a zanedlouho našel nešťastného Witcomba zabořeného hlavou do bláta. Byl mrtev. Louper vyhrabal holýma rukama v písku hrob a uložil do něho mrtvolu svého druha. Po dvou dnech zachránili Loupera, umírajícího hlady, pohostinní Maorové – jsou mezi nimi takoví – a 4. května dorazil cestovatel k jezeru Brunner do tábora Charltona Howitta, jenž měl o šest týdnů později zahynout právě tak jako nešťastný Witcombe.“

„Ba!“ řekl John Mangles. „Někdy se zdá, že jedno neštěstí přivolává druhé, že cestovatelé jsou navzájem spojeni osudovým řetězem a že zahynou všichni, jakmile se někde řetěz přetrhne.“

„Máte pravdu, milý Johne,“ odpověděl Paganel. „I já jsem si toho často všiml. Právem se můžeme ptát, jaký zvláštní zákon dovedl Howitta k tomu, že zahynul takřka za týchž okolností? Charlton Howitt byl pověřen vedoucím vládních prací Wydem, aby od plání Hirinui až k ústí Taramaka vybudoval cestu sjízdnou pro koně. Howitt vyrazil 1. ledna 1863 v čele pěti mužů. Zhostil se svého úkolu neobyčejně dobře a proklesl cestu dlouhou čtyřicet mil až k nepřekročitelnému bodu Taramaka. Tu se Howitt vrátil do Christchurch, a přestože se blížila zima, žádal, aby mohl pokračovat v pracích. Wyde souhlasil. Howitt se tedy vydal na cestu, aby dopravil do svého tábora zimní zásoby. V té době našel Jacoba Loupera. 27. června opustil Howitt se dvěma dalšími muži, Robertem Littlem a Henrim Mullisem, tábor. Vypluli přes jezero Brunner. Od té doby je nikdo nespáčil. Jejich křehká a nehluboká loďka byla nalezena rozbitá na pobřeží. Ostatní je devět týdnů hledali, ale marně. Ti nešťastníci se zřejmě utopili v jezeře, poněvadž neuměli plavat.“

„Proč by však nemohli být živi a zdraví u nějakého zélandského kmene?“ řekla lady Helena. „Vždyť lze přinejmenším pochybovat o tom, že skutečně zahynuli.“

„Bohužel ne, mylady,“ odpověděl Paganel, „poněvadž rok po neštěstí, v srpnu roku 1865, se ještě neobjevili... a když je člověk na Novém Zélandě nezvěstný rok,“ dodal Paganel tiše, „pak je neodvolatelně ztracen!“

TŘICET MIL NA SEVER

7. února v šest hodin ráno dal Glenarvan znamení k odchodu. V noci nepršelo. Nebe, zatažené malými šedivými mráčky, zadržovalo sluneční paprsky ve výši tří mil nad zemí. Mírná teplota zmírňovala i útrapy denního pochodu.

Paganel na mapě naměřil mezi mysem Kawhia a Aucklandem vzdálenost osmdesáti mil; to znamenalo osmidenní cestu při deseti mílích za dvacet čtyři hodiny. Domníval se však, že bude vhodnější, nebudou-li sledovat křivolaké mořské pobřeží, ale zamíří-li k soutoku Waikata a Waipy, třicet mil odtud u vesnice Ngaruawahia. Tamtudy probíhá poštovní cesta, ne-li stezka, sjízdná pro vozy a přetínající značnou část ostrova od Napieru u zálivu Hawkeova až do Aucklandu. Odtud budou mít blízko do Drury, kde si budou moci odpočinout ve znamenitém hotelu, jež zvláště doporučuje přírodopisec Hochstetter.

Cestovatelé si mezi sebe rozdělili náklad potravin a vydali se kolem břehů zátoky Aotea. Z opatrnosti se jeden od druhého nevzdalovali a instinktivně střežili s nabitými puškami pláně vlnící se na východě. Paganel měl v ruce svou výbornou mapu a se zalíbením umělce si ověřoval její přesnost na nejmenších podrobnostech.

Značnou část dne se družinka ubírala po písčitém břehu, jehož nános tvořily zbytky dvouskořepých mušlí a sépiové kostice.

Na pobřeží, po němž klouzaly vlny přílivu, dováděla mořská zvířena a ani v nejmenším nepomýšlela na útek. Byli to tuleni s kulatými hlavami, s širokým a klenutým čelem a s výraznými očima, takže jejich tvář vypadala mírně, a dokonce i mile. Člověk chápe, že báje svým způsobem zpoetizovala tyto zvláštní obyvatele mořských vln a udělala z nich svůdné sirény, přestože jejich hlas zní jen jako nepříjemný chrapot. Těchto zvířat je na pobřeží Nového Zélandu velmi mnoho a jsou předmětem čilého obchodu. Zuzitkovává se jejich kůže a tuk.

Mezi tuleni byli tři nebo čtyři šedomodří rypouši, dlouzí dvacet pět až třicet stop. Obrovští obojživelníci se lenivě rozvalovali na silných vrstvách velikých čepelatek, natahovali své topořivé rypáky a s úšklebkem mrskali hrubými štětinami svých dlouhých a zakroucených knírů, nakadeřených jako vousy opravdového šviháka. Robert se bavil pozorováním těchto zajímavých živočichů, když tu překvapeně zvolal:

„Podívejte, ti tuleni jedí kamení!“

A několik jich skutečně jedlo s neobyčejnou hltavostí kamení ležící na břehu.

„Na mou věru, je to tak!“ odvětil Paganel. „Nikdo nemůže popírat, že ti tuleni se pasou na kamení.“

„To je zvláštní jídlo,“ řekl Robert, „asi těžko stravitelné!“

„Tím se oni, chlapče, neživí, polykají kameny jen proto, aby se zatížili. Takovým

způsobem zvyšují svou specifickou váhu, aby se snáze dostali na dno. Když se pak vrátí na zem, bez okolků kameny zase vyvrhnou. Uvidíš, že všichni, kteří kameny jedli, půjdou do vody.“

A zkrátka se opravdu půl tuctu takto zatížených tuleňů těžce odvěklo na břeh a zmizelo ve vodním živlu. Ale Glenarvan nechtěl ztrácet čas čekáním na jejich návrat, aby mohl pozorovat, jak se budou zbavovat přítěže, a k velké Paganelově lítosti pokračovala družina v přerušené cestě.

Byli to tuleni

V deset hodin se zastavili na úpatí velkých čedičových skal, roztroušených na pobřeží jako keltské dolmeny. Tam pojedli. Na písčíně našli velké množství ústřic, malých a nepříliš chutných. Ale na Paganelovu radu upekl Olbinett škeble v horkém popelu a takto je nestačil po tuctech připravovat po celý oběd.

Po obědě pokračovali v cestě podle zátoky. Na rozervaných skalách a na temenech útesů odpočívala celá hejna mořského ptactva, fregatek, terejů, racků, a na špičatých vrcholcích i hejna velkých nehybných albatrosů. Do čtyř hodin odpoledne urazili bez obtíží a bez námahy deset mil. Cestovatelky žádaly, aby se v cestě pokračovalo až do večera. Nyní bylo nutno změnit směr cesty; družina musela obejít úpatí několika hor, které se zdvihaly na severu, aby se dostala do údolí Waipy.

Země se v dálce podobala velikým, donekonečna se táhnoucím loukám, a tak se zdálo, že cesta bude snadná. Když však cestovatelé došli až k těmto zelenajícím se nivám, byli velmi zklamáni. Místo pastvin zde našli husté křoví s malými bílými květy a mezi křovím se proplétaly vysoké a nesčetné kapradiny, jimž se na novozélandské půdě zvlášť dobře daří. Cestovatelé si musili těmito dřevitými lodyhami prosekávat cestu a postupovali vpřed jen s velkými obtížemi. Přesto obešli do osmi hodin večer první výběžky vysočiny Hakarihoata a spěšně se utábořili.

Po čtrnáctimílovém pochodu měli jistě právo na odpočinek. Kromě toho neměli ani vůz, ani stan, a tak se všichni uložili ke spánku pod nádhernými norfolskými sosnami. Přikrývek měli dost a z těch si upravili lůžka.

Glenarvan učinil na noc přísná opatření. Jeho druhové a on se po dvou střídali v dobře ozbrojených hlídkách až do svítání. Oheň nerozdělali. Taková ochrana plamenů je dobrá proti divoké zvěři, ale na Novém Zélandě nežije ani lev, ani tygr, ani medvěd, ba vůbec žádná šelma.

Zkrátka noc proběhla dobře až na nějaké ty písečné mouchy, v domorodém jazyce nazývané „ngamy“, jejichž štípnutí je velmi nepříjemné, a na odvážný druh myší, jež

cestovatelům statečně prohlodávaly pytle s potravinami.

Příštího dne, 8. února, probudil se Paganel již klidnější a téměř usmířen s touto zemí. Maorové, tito krutí kanibalové, jichž se nejvíce obával, se neukázali a netrápili ho už ani ve snech. Paganel otevřeně Glenarvanovi pověděl, proč má tak dobrou náladu.

„Myslím si teď,“ říkal, „že naše procházka dopadne dobře. Dnes večer dorazíme k soutoku Waipy a Waikata, a jakmile se dostaneme za toto místo, nemusíme se příliš obávat, že bychom na cestě do Aucklandu narazili na domorodce.“

„Jakou vzdálenost musíme urazit,“ otázal se Glenarvan, „abychom se dostali k soutoku Waipy a Waikata?“

„Patnáct mil, tedy téměř tolik, kolik jsme ušli včera.“

„Budeme však postupovat velmi pomalu, bude-li nám to věčné houští překážet v pochodu.“

„Nebude,“ odpověděl Paganel, „půjdeme podle břehů Waipy a tam nebudou žádné překážky, ale naopak pohodlná cesta.“

„Nuže, vyrazíme,“ řekl Glenarvan, neboť viděl, že cestovatelky jsou připraveny k pochodu. Zpočátku je toho dne opět zdržovalo na cestě husté křoví. Ani vůz, ani koně by byli nemohli projít tam, kde prošli cestovatelé. Málo jim tedy scházel jejich australský povoz. Dokud nebudou těmito křovinatými lesy prosekány cesty pro vozidla, do té doby bude Nový Zéland schůdný jenom pro pěší. Kapradiny, jichž zde rostou nesčetné druhy, brání rodnou zem právě tak houževnatě jako Maorové.

Tisíce nesnází se stavělo v cestu naší družině, když se ubírala rovinami, nad nimiž se tyčí hakarihoatské pahorky. Před polednem však dorazila družinka ke břehům Waipy a lehce vykročila podél strmých břehů řeky k severu.

Bylo to překrásné údolí, protínané potůčky s čistou a lahodnou vodou, vesele bublající pod křovinami. Na Novém Zélandu bylo podle botanika Hookera dosud objeveno dva tisíce rostlinných druhů, z nichž pět set se vyskytuje jenom tady. Květiny jsou zde vzácné a nejsou příliš rozmanité; téměř úplně zde chybějí jednoleté, ale zato hojné jsou kapradovitě, trávy a okoličnaté.

Tu a tam se zdvihalo nad temně zeleným popředím několik stromů, „metrosidery“ se šarlatovými květy, norfolské sosny, túje se svisle přitisknutými větvemi a druh cypřišů zvaných „rimy“, neméně smutný než jeho evropská odrůda; kmeny všech těchto stromů byly obrostlé nesčetnými odrůdami kapradin.

Ve větvích stromů poletovalo a žvatlalo nad křovisky několik papoušků kakadu, zelený „kakariki“ s červeným pruhem pod krkem, „topo“, vyšňořený dvěma krásnými černými licousy, a papoušek veliký jako kachna, s ryšavým peřím a se třpytivým spodkem křídel, kterého přírodopisci nazvali „nestorem jihu“.

Majorovi a Robertovi se podařilo, i když se nijak nevzdálili od ostatních, zastřelit několik sluk a koroptví, které se usadily pod nízkým porostem na pláních. Olbinett škubal ptáky v chůzi, aby neztrácel čas.

Naproti tomu Paganel se o výživnou hodnotu zvěře tolik nestaral. Byl by se rád zmocnil nějakého svérázného novozélandského ptáka. Zvědavost přírodopisce v něm umlčela hlad cestovatele. Pokud ho paměť nemýlila, vzpomínal si na různé odrůdy ptáka, kterého domorodci nazývají „tui“ a jemuž se někdy říká pro jeho ustavičný chechtot posměváček a jindy farář, protože na peří černém jako sutana má bílý nákrčník.

„A tenhle tui,“ říkal Paganel majorovi, „v zimě ztloustne tak, že z toho onemocní. Nemůže pak létat. Proto si zobákem rozklová prsa, aby se zbavil tuku a byl lehčí. Co říkáte, Mac Nabbsi, není to zvláštní?“

„Tak zvláštní,“ odpověděl major, „že tomu ani trochu nevěřím!“

A Paganelovi se k jeho veliké lítosti nepodařilo chytit ani jediného takového ptáka, aby mohl nevěřícímu majorovi ukázat krvavé šrámy na jeho prsou.

Větší štěstí však měl s jiným zvláštním živočichem, který se před pronásledováním člověka, kočky a psa uchýlil do neobydlených krajů a počíná již ze zélandské zvířeny mizet. Robert, ustavičně pátrající jako pravý pátrač, objevil v hnízdě ze spletených kořenů pár slepic bez křídel a bez ocasu, se čtyřmi prsty na nohou, s dlouhým slučím zobákem a s bílým peřím po celém těle. Zvláštní živočichové, kteří jako by tvořili přechod mezi ptáky a savci.

Byl to zélandský kivi, přírodopisci nazývaný *Apterix australis*, který se živí larvami, hmyzem, červy i semínky. Je zvláštností země. Stěží se jej podařilo přenést do evropských zoologických zahrad. Jeho nedokonalé tvary a směšné pohyby odevždy poutaly pozornost cestovatelů a Dumont d'Urville dostal před svou velkou výpravou na Astrolabe a Zélée do Tichomoří od Akademie věd zvláštní úkol: přinést ukázkou těchto podivných ptáků. Ale přestože sliboval domorodcům odměnu, nepodařilo se mu získat jediného živého kiviho.

Paganel, rozradostněn takovým štěstím, svázal obě slepice k sobě a hrdinně je nesl, neboť je hodlal věnovat pařížské zoologické zahradě. Na nejkrásnější kleci oddělení náš bodrý zeměpisec již v duchu četl lákavý nápis: „Věnováno panem J. Paganelem.“

Byl to zélandský kivi

Družinka mezitím bez obtíží postupovala po proudu Waipy. Kraj byl opuštěný, nikde nebylo stopy po domorodcích, nikde nebylo jediné stezky, která by prozrazovala, že v těchto rovinách se objevuje člověk. Vody řeky plynuly mezi vysokými keři nebo se rozlévaly po mírných písčitých březích. Zrak se proto mohl rozlétnout až k nevysokým

horám, jež uzavíraly údolí na východě. Jejich podivné tvary a jejich obrysy, nořící se do šalivých mlh, připomínaly gigantická zvířata z předpotopních dob anebo hejno obrovských kytovců, kteří náhle zkameněli. Rozrušené masy jasně prozrazovaly svůj sopečný ráz. Nový Zéland je opravdu nedávný výtvar vulkanické činnosti. Dosud se nepřestal vynořovat nad moře. Některá místa vystoupila za dvacet let až o jeden sáh. V útrokách ostrovů ještě plane oheň, otřásá jimi a zmítá, a na mnohých místech proniká otvory gejzírů a jícny sopek. Ve čtyři hodiny odpoledne měli již cestovatelé za sebou dobrých devět mil. Podle mapy, na níž Paganel bez ustání sledoval cestu, zbývalo k soutoku Waipy a Waikata necelých pět mil. Tamtudy vedla cesta do Aucklandu. Tam rozbijí noční tábor. A zbývajících padesát mil, které je dělily od hlavního města, urazí za dva tři dni, a možná za pouhých osm hodin, potkají-li dostavník, obstarávající jednou za čtrnáct dní dopravu mezi Aucklandem a zálivem Hawkeovým.

„Budeme tedy musit tábořit pod širým nebem i dnes?“ řekl Glenarvan.

„Ano,“ odpověděl Paganel, „ale doufám, že naposled.“

„To je dobře, protože pro lady Helenu a Mary Grantovou to není nic příjemného.“

„Ale přesto snášejí vše bez nářků,“ dodal John Mangles. „Pokud si však pamatuji, zmiňoval jste se, pane Paganele, o nějaké vesnici, která leží na soutoku obou řek.“

„Ano,“ odpověděl zeměpisec, „zde je vyznačena na mapě. Je to Ngaruawahia, asi dvě míle nad soutokem.“

„Tak vida! Nemohli bychom tam přenocovat? Lady Helena a Mary Grantová by jistě bez váhání ušly dvě míle navíc, aby se dostaly do trochu slušného hotelu.“

„Do hotelu!“ zvolal Paganel. „Hotel v maorské vesnici! Tam není ani hostinec, ba ani hospoda ne! Taková vesnice je jenom skupina domorodých chatrčí a podle mého názoru se jí musíme raději obezřele vyhnout, než abychom v ní hledali útočiště.“

„Pořád ten váš strach, Paganele!“ řekl Glenarvan.

„Drahý mylorde, Maorům je lépe nedůvěřovat než věřit. Nevím, jak to vypadá mezi nimi a Angličany, zdali bylo povstání potlačeno, nebo zdali zvítězilo, anebo zdali nepřicházíme přímo doprostřed války. A nechme stranou všechnu skromnost, ale lidé našeho druhu by mohli být dobrou kořistí a já bych se velice nerad seznamoval se zélandskou pohostinností. Pokládám proto za moudřejší vyhnout se vesnici Ngaruawahia, obejít ji, vyvarovat se jakéhokoliv setkání s domorodci. Až budeme v Drury, bude to něco jiného, tam se naše statečné družky náležitě zotaví z únavné cesty.“

Zeměpiscův názor uznali všichni za správný. Lady Heleně bylo milejší strávit ještě jednu noc pod širým nebem než vystavovat své druhy nebezpečí. Ani Mary, ani ona nevyžadovaly zastávku, a tak pokračovali dál v cestě po příkrých březích řeky.

Za dvě hodiny se počaly pod horami dloužit první večerní stíny. Než slunce zmizelo za západním obzorem, využilo mezery mezi mraky a seslalo na zem několik pozdních paprsků. Vzdálené vrcholky na východě se pokryly nachem posledních záblesků dne. Bylo to jako na rozloučenou s cestovateli.

Glenarvan a jeho druhové přidali do kroku. Věděli, jak krátký bývá soumrak na této vysoké šířce a jak rychle se zde snáší noc. Potřebovali dorazit k soutoku, než nastane úplná tma. Ale od země se zdvihla hustá mlha, a tak jenom těžko rozeznávali správnou cestu.

Sluch naštěstí nahradil zrak, který jim pro tmu nebyl nic platný. Zanedlouho jim zesílený hukot vody prozradil, že obě řeky se sbíhají do jediného koryta. V osm hodin dorazila družinka k místu, kde za silného jekotu srážejících se vln mizí Waipa ve Waikatu.

„To je Waikato,“ zvolal Paganel, „a cesta do Aucklandu běží vzhůru po jeho pravém břehu.“

„Zítra ji uvidíme,“ odpověděl major. „Utábořme se zde. Myslím, že tyto ostřejší stíny jsou od houštiny, která tu roste snad právě proto, abychom v ní našli útulek. Pojezme a pojdme spát,“

„Pojezme,“ řekl Paganel, „ale suchary a sušené maso, abychom nemusili rozdělovat oheň. Přišli jsme sem nepozorováni, pokusme se také tak odejít! Velké štěstí, že nás v té mlze není vidět.“

Došli k háječku a všichni se podřídili přísným zeměpisčovým radám. Tiše snědli studenou večeři a zanedlouho, znaveni patnáctimílovým pochodem, upadli do hlubokého spánku.

KAPITOLA X

NÁRODNÍ ŘEKA

Příštího dne ležela nad řekou za svítání dosti hustá mlha. Část výparů, jimiž byl vzduch prosycen, se chladem srazila a pokrývala vodní hladinu hustým mrakem. Ale zanedlouho pronikly do těchto kupovitých vrstev sluneční paprsky a pod jejich polibky se mlhy rozplynuly. Vynořily se zamžené břehy a tok Waikata se zjevil v celé své jitrní kráse.

Dlouhý, štíhlý a protáhlý výběžek země, pokrytý křovinami, vybíhal do špičky proti místu, kde se setkávaly oba toky. Prudší vody Waipy ještě čtvrt míle po soutoku srážely vody Waikata, než s nimi splynuly; ale mocný a klidný veletok brzy přemohl rozbouřenou řeku a unášel ji ve svém proudu až do tichomořské vodní nádrže.

Když se páry zdvihly, objevil se člun plující proti proudu Waikata. Byl dlouhý sedmdesát stop, široký pět stop a hluboký tři stopy, příd' měl zahnutou jako benátská gondola a celý byl vytesán z kmene novozélandské jedle kahikatea. Dno měl vystláno suchým kapradím. Osm vesel na přídi jej rychle hnalo po hladině, kdežto na zádi sedící muž jej řídil volným

lopatkovitým veslem.

Tento muž byl vysoký, asi pětáctyřicetiletý domorodec širokých plecí a svalnatých údů. Měl mohutné nohy i ruce. Z jeho vyklenutého a silnými vráskami zbrzděného čela, z tvrdého pohledu a zlého výrazu bylo zřejmo, že je to nebezpečný člověk.

Byl to jeden z nejmocnějších maorských náčelníků. To bylo vidět podle jemného a hustého tetování, jehož pruhy mu pokrývaly celý obličej i tělo. Od chřípí černého nosu vybíhaly dvě černé spirály, které byly vykrouženy kolem žlutých očí a spojeny na čele v jednu linku; mizely v nádherných Maorových vlasech. Ústa s běloskvoucími zuby i brada se ztrácely pod pestrými pravidelnými a ladnými křivkami, které se táhly až na mohutná náčelníkova prsa.

Tetování Novozéland'anů zvané „moko“ je důležitým znakem zásluh. Jenom ten je hoden těchto čerstvých příkras, kdo statečně obstál v několika bojích. Otroci a prostý lid na ně nemají nárok. Slavní náčelníci se poznají podle jemnosti, přesnosti a přirozenosti kreseb, jež na jejich tělech často znázorňují obrazy zvířat. Někteří náčelníci podstupují bolestnou operaci moko až pětkrát. Čím významnější je člověk na Novém Zélandu, tím „významněji“ bývá pomalován.

Dumont d'Urville uvádí o tomto zvyku zajímavé podrobnosti. Domnívá se, že moko nahrazuje erby, na něž jsou mnohé evropské rodiny tak pyšné. Nepřehlíží však rozdíl mezi těmito dvěma znaky hodností: erby Evropanů totiž svědčí nejčastěji jenom o osobních zásluhách prvního člena rodu, který erb dokázal získat, ale nedokazují nic o zásluhách jeho dětí; osobní erby Novozéland'anů však vypovídají zcela hodnověrně o tom, že právo nosit je má jen ten, kdo podal důkaz mimořádné osobní odvahy.

Nehledě k účtě, jaké se těší, má tetování Maorů i nesporný užitek. Pokrývá totiž podkožní nervstvo silnou ochrannou vrstvou, takže činí kůži odolnou proti nepohodě počasí a neustálému bodání komárů.

Pokud jde o náčelníka, který řídil člun, nemohlo být pochyb o jeho proslulosti. Ostrá albatrosí kost, jíž používají maorští tetovači, pětkrát zbrzdila jeho obličej hustými a hlubokými čarami.

Člun byl dlouhý sedmdesát stop

Náčelníkovo tělo bylo zahaleno do široké rohože z phormia, pošité psími kožemi, a opásáno bederním pásem, zkrvaveným v posledních bojích. Ve vytažených ušních lalůčcích měl náušnice ze zeleného nefritu a kolem krku mu chrastil náhrdelník z „punamu“, posvátného kamene Zéland'anů, který je opředen mnoha pověrami. Po jeho boku ležela puška anglické výroby a „patupatu“, sekyra smaragdové barvy s oboustranným

ostřím, dlouhá osmnáct palců.

Před náčelníkem sedělo naprosto nehybně devět bojovníků, zahalených také do plášťů z phormia, stejně ozbrojených a stejně divoce vyhlížejících, i když ne tak vysoko postavených. Někteří z nich ještě krváceli z čerstvých ran. Tři psi hrozivého vzhledu leželi válečnickům u nohou. Osm veslařů na přídi člunu byli patrně služebníci nebo otroci náčelníkovi. Veslovali ze všech sil. Proto plul člun značně rychle i proti nepřiliš dravému proudu Waikata.

Uprostřed člunu se k sobě tisklo deset evropských zajatců, spoutaných na nohou, avšak s volnými rukama.

To byli Glenarvan, lady Helena, Mary Grantová, Robert, Paganel, major, John Mangles, stevard a oba námořníci.

Včera večer se celá skupinka dala zmýlit hustou mlhou a utábořila se přímo uprostřed početného ležení domorodců. Kolem půlnoci byli cestovatelé, překvapeni ve spánku, zajati a později převedeni na palubu člunu. Doposud s nimi nebylo nakládáno špatně, avšak jakýkoli pokus o odpor byl marný. Zbraně i střelivo cestovatelů byly v ruce domorodců, a tak by je byly okamžitě srazily jejich vlastní kulky.

Z několika anglických slov, kterých domorodci v řeči použili, dověděli se zajatci, že Zélandťané byli anglickými vojsky odrazeni, rozdraceni a rozprášeni a nyní odjíždějí zpět do okresu na horním Waikatu. Vojáci čtyřicátého druhého pluku zlomili tvrdošijný odpor nejlepších bojovníků maorského náčelníka a pobili je. Poražený náčelník se nyní vracel s novou výzvou k poříčním kmenům, aby se všechny připojily k nezkrotnému Williamu Thompsonovi, jenž stále ještě bojoval proti dobyvatelům. Náčelník se jmenoval Kaj-Kumu, což je v domorodém jazyce jméno hrozivé, neboť značí „ten, který pojídá údy svých nepřátel“. Kaj-Kumu byl statečný, odvážný, ale jeho chrabrosti se vyrovnala i jeho krutost. Od něho nebylo možno očekávat nejmenší slitování. Náčelníkovo jméno bylo dobře známo anglickým vojákům a na jeho hlavu byla novozélandským guvernérem právě vypsána odměna.

Tato strašlivá rána dopadla na lorda Glenarvana zrovna ve chvíli, kdy již již dosahoval tolik vytouženého aucklandského přístavu, odkud se chtěl navrátit do Skotska. Ale při pohledu na jeho chladný a klidný obličej by byl nikdo nevytušil přemíru vnitřní bolesti, neboť Glenarvan se v těžkých chvílích dovedl povznést nad neštěstí. Cítil, že posilou i příkladem své ženě a svým druhům musí být on, manžel a vůdce; a také byl připraven zemřít první, budou-li toho okolnosti vyžadovat pro společnou záchranu, a ani uprostřed strašlivého nebezpečí nelitoval svého ušlechtilého zápalu, který ho zavedl až do této divoké země.

Ostatní si s Glenarvanem v ničem nezadali. I oni byli naplněni týmiž šlechetnými

myšlenkami a nikdo by byl při pohledu na jejich pokojnou a hrdou tvář nevěřil, že jsou unášeni vstříc tragickému konci. Však se jednomyslně a na radu Glenarvanovu rozhodli, že před domorodci budou zachovávat hrdou lhostejnost. Jedině tím si mohli získat úctu těch divokých lidí. Divoši všeobecně a Maorové obzvláště mají zvláštní smysl pro důstojnost a na tu nikdy nezapomínají. Ctí toho, kdo si umí úctu získat svou chladnokrevností a odvahou. Glenarvan věděl, že tímto jednáním sebe i své druhy ušetří zbytečně surového zacházení.

Po odjezdu z tábora promluvili mezi sebou domorodci, málomluvní jako všichni divoši, jen několik slov. Ale i z toho mála Glenarvan poznal, že anglický jazyk ovládají. Rozhodl se tedy, že se zélandského náčelníka otáže, co s nimi zamýšlí. Obrátil se proto přímo na něho a bez sebemenší úzkosti v hlase mu řekl:

„Kam nás odvážíš, náčelníku?“

Kaj-Kumu na něho chladně pohlédl a neodpověděl.

„Co s námi chceš učinit?“ otázal se znovu Glenarvan.

Kaj-Kumuovými očima prošlehlo rychlé zablesknutí a potom odpověděl vážným hlasem:

„Vyměnit tě, budou-li tě vaši chtít. Zabít tě, když odmítnou.“

Glenarvan se na další netázal, ale srdce se mu naplnilo novou nadějí. Angličanům nepochybně padli do rukou nějací náčelníci maorské armády a domorodci by je byli rádi získali nazpět výměnou. Byly zde tedy vyhlídky na záchranu a postavení cestovatelů nebylo úplně zoufalé.

Zatím člun rychle ujížděl vzhůru po řece. Paganel při vrtkavosti své povahy snadno upadal z jedné krajnosti do druhé, a proto se mu vrátila všechna naděje. Říkal si, že Maorové ušetří Evropany namáhavé cesty k anglickým bydlištím a že tím vlastně získali. Smířil se už docela se svým osudem a sledoval na mapě tok Waikata, vinoucí se rovinami a údolími provincie. Lady Helena a Mary Grantová nyní přemohly své zděšení, potichu se bavily s Glenarvanem a ani nejlepší znalec lidských tváří by byl nezachytil v jejich tvářích stopy úzkosti.

Waikato je národní novozélandskou řekou. Maorové jsou na ně hrdí jako Němci na Rýn a Slované na Dunaj. Dvě stě mil dlouhý tok řeky zavlažuje nejkrásnější kraje severního ostrova od provincie Wellingtonské až do provincie Aucklandské. Po něm mají jméno všechny nezkrotné a nezkrocené kmeny z jeho poříčí, které se hromadně pozdvihly proti vetřelcům.

Vod této řeky se ještě takřka nedotkla žádná cizí loď. Brázdí je jenom přídě ostrovních pirog. Pouze několik málo neohrožených turistů se odvážilo mezi tyto posvátné břehy. Na horní Waikato je přístup nenáviděným Evropanům jakoby zakázán.

Paganel věděl, jakou úctu chovají domorodci k této veliké zélandské tepně. Věděl, že angličtí a němečtí přírodopisci se téměř nedostali za její soutok s Waipou. Kam až zavleče zajatce Kaj-Kumuova libovůle? Byl by se to nedověděl, kdyby jeho pozornost nevzbudilo slovo Taupo, často opakované náčelníkem a jeho bojovníky.

Podíval se do své mapy a viděl, že slovo Taupo označuje jezero, proslavené v análech zeměpisu a rozkládající se v nejhornatější části ostrova v jižním cípu Aucklandské provincie. Waikato vytéká z tohoto jezera a vlastně je svým tokem vytváří. Od jezera k moři teče řeka ještě asi sto dvacet mil.

Paganel se obrátil na Johna Manglese, a aby mu divoši nerozuměli, francouzsky ho požádal, aby stanovil rychlost člunu. John ji odhadoval na necelé tři míle za hodinu.

„Pak,“ odpověděl zeměpisec, „budeme-li v noci stát, bude naše cesta k jezeru trvat téměř čtyři dny.“

„Kde však jsou anglická postavení?“ otázal se Glenarvan.

„Těžko vědět!“ odvětil Paganel. „Válka se jistě přenesla do provincie Taranaki a vojska se podle vši pravděpodobnosti stáhla směrem k jezeru, z druhé strany hor, v nichž se soustředilo i ohnisko povstání.“

„Kéž by to tak bylo!“ řekla lady Helena.

Glenarvan smutně pohlédl na svou mladou ženu a na Mary Grantovou, jež byly vydány na milost a nemilost krutých domorodců a unášeny do divoké země, daleko mimo dosah jakékoliv lidské pomoci. Viděl však, že ho Kaj-Kumu pozoruje, a poněvadž z opatrnosti nechtěl, aby náčelník uhodl, že jedna zajatkyně je jeho ženou, potlačil své city a s naprostou lhostejností pozoroval břehy řeky.

Půl míle nad soutokem projel člun kolem bývalého sídla krále Potatoa. Žádný jiný člun nebrázdil říční vody. Několik ojedinělých pobořených chatrčí svědčilo o hrůzách nedávné války. Pobřežní krajiny se zdály opuštěné, břehy řeky byly pusté. Jenom několik příslušníků čeledi vodního ptactva oživovalo tuto smutnou samotu. Tu prchal dlouhonohý „taparunga“, bahňák s černými křídly, bílým břichem a růžovým zobákem. Tam zase pokojně pozorovaly jedoucí člun volavky tří druhů, popelavá „matuku“, dále jakýsi bukač přihlouplého vzhledu a nádherná „kotuku“ s bílým peřím, žlutým zobákem a černýma nohama. V místech, kde příkřejší břehy prozrazovaly dostatečnou hloubku, číhal ledňáček zvaný „kotare“ na malinké úhoře, jichž se hemží v zélandských řekách milióny. Tam, kde se nad řekou skláněly kopule keřů, konali svou ranní koupel za prvních slunečních paprsků pyšní chocholoušové, vodní slípky a chřástalové. Všechen ten okřídlený svět se v míru radoval z volnosti, kterou mu ponechali lidé, zahnaní nebo zkrušení válkou.

V této prvé části svého toku plynulo Waikato zeširoka mezi rozsáhlými rovinami. Ale výše

proti proudu měly zanedlouho pahorky a pak i hory sevřít údolí, v němž bylo vyhloubeno jeho řečiště. Deset mil nad soutokem zaznamenávala Paganelova mapa na levém břehu vesnici Kirikiriroa a vesnice tam také skutečně byla. Kaj-Kumu se nezastavoval. Dal rozdat zajatcům jejich vlastní potraviny, které jim byly uloupeny v tábořišti. On sám i jeho bojovníci a otroci se spokojili s domorodou stravou, s pečenými kořínky jedlých kapradin, latinsky zvaných *Pteris esculenta*, a s „kapanami“, bramborami hojně pěstovanými na obou ostrovech. Na jejich jídelním lístku nebylo žádné maso a zdálo se, že o sušené maso zajatců ani nijak nestojí.

Ve tři hodiny se na pravém břehu vynořilo několik hor vysočiny Pokaroa, jež se podobaly pobořeným hradbám. Na některých zašpičatělých hřebenech ležela v troskách bývalá opevnění „pá“, vybudovaná maorskými staviteli na nedobytných místech. Vypadala jako veliká orlí hnízda.

Slunce se již sklánělo za obzor, když člun přirazil k sráznému břehu, pokrytému pemzou. Waikato pramení v sopečných horách a unáší pemzu ve svém proudu. Rostlo zde několik stromů, které se zdály vhodné pro tábořiště. Kaj-Kumu nechal vystoupit své zajatce, muže s rukama svázanými, ženy nespoutané. Všichni byli zavedeni do středu tábořiště, kolem něhož tvořily hořící ohně nepřekročitelnou ohradu plamenů.

Předtím než Kaj-Kumu zajatcům oznámil svůj úmysl vyměnit je, radili se Glenarvan a John Mangles o tom, jak se dostat zase na svobodu. Doufali, že se budou moci na zemi pokusit o to, co bylo nemožné ve člunu, až se s nimi domorodci utáboří a až jim to umožní i tma.

Řeka tekla mezi horkými vřídly

Ale po Glenarvanově rozmluvě s náčelníkem se zdálo moudřejší upustit od toho. Bylo nutno vyčkat. To bylo nejprozíravější rozhodnutí. Výměna dávala možnosti na záchranu bez nebezpečí ozbrojené srážky a útěku neznámými končinami. Mohlo ovšem dojít k událostem, které by zdržely nebo i znemožnily takové vyjednávání; ale nejlépe bylo prozatím vyčkat, jak se věci vyvinou. A co také mohlo svést deset bezbranných lidí proti dvaceti dobře vyzbrojeným divochům? Glenarvan ostatně předpokládal, že Kaj-Kumuův kmen ztratil nějakého významného náčelníka a že mu zvláště záleželo na tom, aby ho dostali nazpět. A v tom se nemýlil.

Příštího dne vyplul člun proti proudu řeky s novou rychlostí. V deset hodin se na okamžik zastavil na soutoku Waikata s Pohajhvenou, malou říčkou, která se křivolace vinula mezi rovinami na pravém břehu Waikata.

Tam se k člunu Kaj-Kumuovu připojila loď s deseti domorodci. Sotvaže se bojovníci pozdravili maorským „ajre mera“, což znamená „vítej nám ve zdraví“, pokračovaly obě

lodi v cestě společně. Příchozí právě svedli boj s anglickými vojsky. Bylo to vidět podle jejich roztrhaných oděvů, podle zkrvavených zbraní i podle ran dosud krvácejících pod cáry oděvů. Byli zachmuření a zamlklí. S lhostejností vrozenou všem divochům nevěnovali Evropanům žádnou pozornost.

V poledne se na východě objevily vrcholky Maungatotari. Údolí Waikata se začínalo zužovat. Zde se řeka valila hlubokým řečištěm s velikou dravostí a tvořila četné peřeje. Avšak síly domorodců, zdvojnásobené a zladěné zpěvem, jenž rytmizoval údery vesel, hnaly člun po zpěněných vlnách. Peřeje byly zdolány a Waikato opět plynulo svým pomalým tokem, který se na každé míli lámal do nových zataček.

Navečer přistal Kaj-Kumu pod úpatím hor, jejichž předhoří srážně spadalo k úzkému břehu řeky. Tam si připravovalo noční tábořiště dvacet domorodců, kteří také přijeli v člunech. Pod stromy planuly ohně. Náčelník, rovný Kaj-Kumuovi, vykročil mu obřadně vstříc a pozdravil se s ním srdečným „songi“, třením nosu o nos. Zajatci byli zavedeni doprostřed tábora a neobyčejně přísně střeženi.

Příštího dne se pokračovalo v dlouhé cestě proti proudu Waikata. Další čluny přibýly po menších přítocích řeky. Nyní jelo společně přes šedesát domorodců, kteří s menšími či většími zraněními zřejmě prchali po posledním povstání nazpět do horských okresů. Z člunů plujících za sebou zazněl občas zpěv. To některý domorodec pěl vlasteneckou ódu o tajemném „Pihé“:

Papa ra ti vati tidi
i dunga né...

Je to národní hymna, jež vede Maory do boje za nezávislost. Pěvcův hlas, sytý a plný, zvučel ozvěnou v horách a po každé sloce opakovali domorodci bojovný refrén, bijíce se přitom v prsa, jež duněla jako buben. Pak vesla s novým úsilím zabrala do vln, čluny si razily cestu proti proudu a letěly dále po hladině.

Toho dne se cestovatelé při plavbě po řece setkali se zvláštním úkazem. Kolem čtvrté hodiny pevná ruka náčelníkova bez jakéhokoliv zaváhání a bez sebemenšího zpomalení zavedla člun do úzkého údolí. Proud se zde prudce tříštil o četné ostrůvky, znamenající pro plavce velké nebezpečí. V této zvláštní soutěsce nesměli plavci mnohem spíše než kdekoliv jinde připustit, aby se člun překotil. Zde nebyly břehy Waikata útočištěm. Kdokoliv by vkročil na vařící bahno na březích, byl by neodvratně ztracen.

Řeka tekla mezi horkými vřídly, jež se dnes těší zájmu turistů. Kysličník železitý barvil pobřežní bahno do ruda a noha by v něm nenašla jediný sáh pevné horniny. Vzduch byl

prosycen neobyčejně ostrým sirnatým zápachem. Domorodcům to nevadilo, ale zajatcům bylo opravdu těžko ve výparech, jež unikaly trhlinami v zemi nebo bublinami, které pukaly pod tlakem zemních plynů. Jestliže však čich těžko přivykal těmto zápachům, oko se nemohlo ubránit obdivu nad velkolepou podívanou.

V poledne vpluly čluny do jezera Taupo

Čluny se odvážily do hustého mračna bílé páry. Oslnivé spirály par se kupolovitě rozkládaly nad řekou. Stovky gejzírů na březích vypouštěly spousty par nebo tryskaly v tekutých proudech do výše, proměňující svůj vzhled jako vodotrysky a vodopády bazénu, sestrojené lidskou rukou. Vypadalo to, jako kdyby nějaký strojník podle své libovůle řídil jejich přerušované výtrysky. Vody a páry se mísily se vzduchem a ve slunečních paprscích se rozzařovaly všemi duhovými barvami.

V těch místech plynulo Waikato pohyblivým řečištěm, které podzemní ohně udržují ve stálém varu. Nedaleko odtud, směrem k jezeru Rotorua na východě, burácela horká vřídla a kouřící vodopády Rotomahany a Tataraty, jež spatřili někteří odvážní cestovatelé. Tento kraj je poset gejzíry, krátery a solfatárami. Jimi unikají nadbytečné plyny, jež nestačily pobrat ventily Tongarira a Wakari, jediných činných novozélandských sopek.

Celé dvě míle pluly domorodé čluny pod touto parnatou klenbou, obklopeny horkými kotouči, které se válely nad vodní hladinou. Potom se sirnatý dým rozptýlil a čistý vzduch, přiháněný dravým proudem, osvěžil těžce dýchající plíce. Pásmo vřidel zůstalo za čluny.

Do večera si divoši prorazili vesly cestu ještě dvěma peřejemi, a to u Hipapatuy a Tamatey. Té noci tábořil Kaj-Kumu sto mil od soutoku Waipy a Waikata. Řeka se nyní zatáčela k východu a vtékala do jižní části jezera Taupo jako nějaký obrovský vodní proud do bazénu. Příštího dne poznal Paganel při pohledu do mapy horu Taubara, která se na pravém břehu zdvihá do výše tří tisíc stop.

V poledne vplula celá řada člunů rozšířeným korytem do jezera Taupo a domorodci nadšeně pozdravili kus látky, jenž ve větru vlál nad střechou jedné chatrče. To byl národní prapor.

KAPITOLA XI

JEZERO TAUPO

Kdysi dávno v šerém dávnověku se uprostřed ostrova probořily ve vyvřelých lávách podzemní dutiny. Vznikla tak bezedná propast, dlouhá dvacet pět a široká dvacet mil. Vody stékající s okolních vrcholů zaplnily tuto ohromnou dutinu. Propast se stala jezerem, avšak bezednou zůstala i nadále, neboť měřičské sondy dodnes nedokázaly změřit její

hloubku.

To je jezero Taupo, ležící dvě stě padesát stop nad mořskou výškou, obklopené věncem hor vysokých čtyři sta sáhů. Majestátně obklopují tuto širokou vodní prostoru hory: na západě vysoké skalní štíty, na severu několik ojedinělých vrcholků pokrytých lesy, na východě široké pobřeží protáčené cestou a lemované pemzovými balvany, lesknoucími se pod síťovím křovin, na jihu pak v popředí lesy a za nimi sopečné kužele. Hřímavé bouře, jež nad jezerem zuřívají, vyrovnají se oceánským cyklónům.

Celý ten kraj vše jako nějaký nesmírný kotelní kotel, zavěšený nad podzemními plameny. Půda se zachvívá pod výšlehy vnitřního ohně. Na četných místech prosakují horké výpary. Zemská kůra se trhá v náhlých puklinách jako překynuté těsto a celá vysočina by bezpochyby zmizela v rozpálené výhni, kdyby o dvanáct mil dále nenacházely uvězněné páry průchod v jícních Tongarira.

Ze severního břehu vyhlížela tato sopka, čnicí nad okolními sopečnými pahorky, jako ověšená kouřem a plameny. Tongariro se přimyká k dosti spletité horské soustavě. Za ním se tyčí, osamocena uprostřed roviny, hora Ruapehu do výše devět tisíc stop a její temeno se ztrácí v mracích. Žádný smrtelník nevstoupil na její nepřístupný kužel a lidské oko nikdy ještě nezměřilo hlubiny jejího kráteru, kdežto mnohem přístupnější vrcholky Tongarira byly za dvacet let změřeny třikrát, a to Bidwillem, Dysonem a Hochstetterem.

Tyto sopky jsou opředeny bájemi a za jiných okolností by je byl Paganel jistě neopominul povědět svým přátelům. Byl by jim vyprávěl o sporu, který prý kdysi pro nějakou ženu vznikl mezi Tongarirem a Taranakim, neboť obě hory byly tehdy sousedy a přáteli. Protože Tongariro má horkou hlavu jako všechny sopky, nechal se unést a Taranakiho udeřil. Poražený a ponížený Taranaki uprchl údolím Wanganui, cestou upustil dvě skály a zastavil se až na mořském pobřeží, kde se osaměle tyčí pod jménem hora Egmont.

Ale Paganel neměl mnoho chuti k vyprávění a ani jeho přátelé neměli náladu poslouchat ho. Vydání na milost a nemilost Maorům, toužícím po pomstě, mlčky pozorovali severovýchodní břeh Taupa, kam je nyní šalebný osud unášel.

Když Kaj-Kumu opustil vody Waikata, zamířil přes malou zátoku, kterou se jezero trychtýřovitě vylévá do řeky, obeplul ostrý výběžek a přistal na východním pobřeží jezera, na úpatí prvních stupňů pahorku Manga, vysokého tři sta sáhů. Tam byla celá pole phormia, vzácného novozélandského lnu. Domorodci mu říkají „harakeke“. Nic z této užitečné rostliny nepřichází nazmar, její květy dávají znamenitý med, z jejích stvolů se získává gumovitá hmota, jež nahrazuje vosk nebo škrob, a její listy je ještě prospěšnější, neboť se ho může použít k nejrůznějším účelům: čerstvé nahrazuje papír, suché je znamenitým troudem; rozkrájené se mění v provazy, šňůry a nitě; rozcupované na vlákna a

dále zpracované stává se pokrývkou nebo pláštěm, rohoží nebo bederním pásem a červeně nebo černě nabarvené je oděvem nejelegantnějších Maorů.

Proto všude na obou ostrovech nacházíme toto vzácné phormium, na mořském pobřeží právě tak jako u řeky a na březích jezer. Zde jeho plané keře pokrývaly celá pole. Hnědočervené květy phormia, podobné květům agáve, rozvíjely se kol dokola nad neproniknutelnou změť dlouhých listů, jež se skládaly ve svazky s ostrými hranami. Půvabní ptáci strdimilové, hnízdící ve phormiových polích, poletovali zde v nesčetných hejnech a pochutnávali si na medovité šťávě květů.

Ve vodách jezera se šplíchala hejna kachen s načernalým, šedě a zeleně pruhovaným peřím. Tito vodní ptáci tam snadno zdomácněli.

Čtvrt míle odtud se na horském svahu vynořila maorská tvrz „pá“, ležící na nedostupném místě. Bojovníci vyvedli jednoho zajatce po druhém na břeh, uvolnili jim ruce i nohy a odváděli je do této tvrze. Stezka, jež k ní vedla, táhla se přes phormiová pole a přes hájek krásných stromů. Rostly tu jehličnaté „kajkateas“ s červenými bobulemi, dračince čili maorsky „ti“, jejichž vrcholíky znamenitě nahrazují kapustoně, a „wiu“, jichž se používá k barvení látek na černo. Velcí holubi s kovově lesklým peřím a hejno špačků s narůžovělými hřebínky se rozlétli před domorodci na všechny strany.

Po dosti veliké oklice se Glenarvan, lady Helena, Mary Grantová a jejich druhové dostali do „pá“.

Přístup k pevnosti chránila vnější hradba ze silných kúlů, vysoká patnáct stop; za ní další opevnění z nižších kúlů a potom ohrada z vrbového proutí, opatřená střílnami, obepínaly vnitřní pevnost, totiž nádvoří „pá“, na němž stály maorské stavby a asi čtyřicet pravidelně rozestavených chatrčí.

Když zajatci vstoupili do tvrze, otřásli se hrůzou při pohledu na hlavy, jež zdobily kůly vnitřní hradby. Lady Helena a Mary Grantová odvrátily zrak mnohem více odporem než zděšením. Ty hlavy patřily kdysi nepřátelským náčelníkům. Mužové padli v bojích a jejich těla sloužila vítězům za potravu.

Kaj-Kumuova chýše stála mezi několika méně důležitými chýšemi uprostřed „pá“, před velkým otevřeným prostranstvím, jež by Evropané nazvali čestné pole. Chýši tvořila skupina kúlů spojených pletivem z větví a zevnitř krytých rohožemi z phormia. Při délce dvaceti stop, šířce patnácti stop a výšce deseti stop měl Kaj-Kumu obydlí o třech tisících kubických stop. Více zélandský náčelník k bydlení nepotřebuje.

Do chýše vedl jediný otvor; dveře nahrazoval sklopný závěs z hustého rostlinného tkaniva. Nad ním přečnívala střecha a chránila tak vchod před deštěm. Chýši zdobilo na koncích krokví několik vyřezávaných sošek a na „varepuni“ neboli průčelí se mohli návštěvníci

obdivovat listům, symbolickým postavám, netvorům, proplétaným větvičkám a celé spleti zajímavých ornamentů, jež vytvořilo dláto domorodých řezbářů.

Glenarvan a jeho druhové se dostali do „pá“

Uvnitř chýše je podlaha z udusané půdy, vyvýšená půl stopy nad zemí. Za lůžka slouží několik třtinových košatin a slamnůků ze suchého kapradí a za pokrývky rohože utkané z dlouhých a poddajných listů orobince. Uprostřed Kaj-Kumuova obydlí bylo ohniště, díra obložená kamením, a nad ním ve střeše druhá díra nahrazovala komín. Byl-li kouř dost hustý, po jisté době přece jen vyšel tímto otvorem, ale předtím navrstvil na zdi obydlí krásně černý nános.

Vedle chýše stála skladiště, kde byly náčelníkovy zásoby, jeho sklizeň phormia, brambor, kolokázie a jedlých kapradin, a pece, v nichž se tyto rozličné potraviny upravují na rozpálených kamenech. O něco dále byli v menších ohradách vepří a kozy, vzácní potomci užitečných zvířat, která sem zavezl kapitán Cook. Tu a tam pobíhali psi hledající něco k snědku. Zvířata, jež dávají Maorovi běžnou potravu, byla celkem ve špatném stavu.

Glenarvan a jeho druhové přelétli toto vše jediným pohledem. Čekali vedle prázdné chýše, co se náčelníkovi zlíbí s nimi udělat, a houfec starých žen je zatím zasypával nadávkami. Ženy obstoupily zajatce, hrozily jim pěstmi, křičely a proklínaly je. Občas se ozvalo anglické slovo. Bylo zřejmé, že se všechny dožadují okamžité pomsty.

Uprostřed kleteb a hrozeb předstírala lady Helena zdánlivý klid, jaký však nebyl v jejím nitru. Ta statečná žena se s nadlidským úsilím přemáhala, aby lord Glenarvan mohl zachovat plnou chladnokrevnost. Zato nebohá Mary Grantová cítila, jak jí docházejí síly, a John Mangles ji podpíral, připraven položit na její ochranu život. Jejich druhové snášeli příliv nadávek rozličně, lhotejní jako major, nebo s rostoucím podrážděním jako Paganel.

Glenarvan chtěl lady Helenu ušetřit útoků těch starých lític, vykročil proto přímo ke Kaj-Kumuovi a řekl mu, ukazuje na odpornou tlupu:

„Odežeň je!“

Maorský náčelník se upřeně zahleděl na svého zajatce, ale neodpověděl. Potom jediným pohybem umlčel křičící hordu. Glenarvan se uklonil na znamení díky a zvolna se vrátil mezi své druhy.

V té chvíli se v „pá“ shromáždilo již na sto Novozéland'anů, starců, dospělých i mladých mužů, z nichž jedni byli klidní, ale zachmuření, a čekali na Kaj-Kumuovy rozkazy, kdežto druzí se zcela poddávali nejprudší bolesti a oplakávali své příbuzné a přátele, padlé v posledních bojích.

Ze všech náčelníků, kteří se pozdvihli na výzvu Williama Thompsona, vracel se k jezeru

jediný Kaj-Kumu, jenž první přinášel svému kmeni zprávu o porážce povstání na rovinách při dolním Waikatu. Ze dvou set bojovníků, kteří pod jeho velením přispěchali na obranu rodné země, sto padesát se nevrátilo. Několik jich upadlo do zajetí dobyvatele, ale kolik se jich nemělo vrátit již nikdy do země předků!

Proto ten hluboký zármutek, který se zmocnil kmene po Kaj-Kumuově příchodu. Nic nebylo dosud známo o poslední porážce a tato truchlivá zvěst se nyní v okamžiku rozlétla.

U divochů je duševní utrpení vždycky provázeno fyzickými projevy. Proto si příbuzní a přátelé mrtvých bojovníků, zejména ženy, drásali tváře i ramena ostrými škeblemi. Z ran tryskala krev a mísila se se slzami. Nejhlubší zářez byl projevem největšího bolu. Na nešťastné Zéland'any, zkrvavené a šílené, byl strašný pohled.

Jejich zármutek zvyšovala ještě jiná, podle názoru domorodců velmi závažná příčina. Nejen že příbuzný či přítel, kterého oplakávali, nebyl už mezi živými, ale ani jeho ostatky nebylo možno uložit do rodinné hrobky. A podle maorského náboženství je pro budoucí životní osudy nezbytné, aby lidské pozůstatky byly zachovány. Nikoliv ovšem pomíjející tělo, ale kosti, které jsou pečlivě sebrány, očištěny, oškrábány, ohlazeny, a dokonce i nalakovány a pak navždy uloženy v „udupě“, to jest „v domě slávy“. Hroby jsou vyzdobeny dřevěnými sochami, na nichž je s dokonalou věrností zobrazeno tetování zemřelého. Ale toho dne měly zůstat hrobky prázdné, neměly se konat náboženské obřady a kosti, pokud nepodlehnu zubům divokých psů, měly vyblednout nepohřbeny na bitevním poli.

Robert si stoupl Wilsonovi na ramena

Proto byly známky bolesti tak silné. Po vyhrůžkách žen stíhaly Evropany kletby mužů. Nadávky sílily, posunky byly stále divočejší a divočejší. Hrozby mohly být vystřídány i surovými činy.

Kaj-Kumu se obával, že fanatikové kmene se vymknou jeho vlivu, a proto dal své zajatce odvést do posvátné chýše, ležící na druhém konci „pá“ na srázné výšině. Chýše se opírala o skálu, zdvihající se nad ní více než sto metrů a uzavírající zde opevnění dosti příkrým svahem. V posvátném domě „vareatua“ kázali kněží neboli arikiové Zéland'anům o trojjediném bohu, otci, synovi a ptáku neboli duchu. V prostorné a dobře uzavřené chýši byla posvátná a vyvolená potrava, kterou Maui-Ranga-Rangi pojídá ústy svých kněží.

Tam se zajatci, prozatím chráněni před zuřivostí domorodců, rozložili na rohožích z phormia. Lady Helenu opustily všechny síly, zlomilo se v ní duševní vypětí. Klesla nyní do manželova náručí.

Glenarvan ji tiskl k hrudi a jenom opakoval:

„Odvalu, drahá Heleno, jen odvalu!“

Sotvaže se za nimi zavřely dveře, stoupl si Robert Wilsonovi na ramena a podařilo se mu prostrčit hlavu mezi střechou a zdí, v níž byly pověšeny růžence amuletů. Odtamtud mohl přehlédnout celé prostranství „pá“ až ke Kaj-Kumuově chýši.

„Shromáždili se kolem náčelníka,“ říkal tiše... „Mávají rukama... Něco křičí... Kaj-Kumu chce mluvit...“

Chlapec se na několik okamžiků odmlčel a pak pokračoval:

„Kaj-Kumu mluví... Divoši se utišují... Poslouchají...“

„Ten náčelník má zřejmě osobní zájem na naší ochraně,“ řekl major. „Chce vyměnit své zajatce za náčelníky kmene! Jen budou-li s tím jeho bojovníci souhlasit?“

„Ano!... Poslouchají ho...“ pokračoval Robert. „Rozcházejí se... Někteří se vracejí do svých chýší... Jiní odcházejí z pevnosti...“

„Opravdu?“ zvolal major.

„Ano, pane Mac Nabbsi,“ odpověděl Robert. „Kaj-Kumu zůstal sám jenom s bojovníky ze svého člunu... Jej! Jeden z nich jde k naší chýši...“

„Rychle dolů, Roberte,“ radil Glenarvan.

V tom okamžiku lady Helena vstala a uchopila svého muže za ruku.

„Edvarde,“ řekla pevně, „ani Mary Grantová, ani já se nesmíme dostat živé do rukou těch divochů!“

A po těch slovech podala Glenarvanovi nabitý revolver.

„Zbraň!“ zvolal Glenarvan a oči se mu zaleskly.

„Ano! Maorové neprohledávají své zajatkyň! Ale tato zbraň je pro nás, Edvarde, ne pro ně!...“

„Glenarvane,“ řekl chvatně Mac Nabbs, „schovejte ten revolver! Ještě není čas...“

Revolver zmizel v lordových šatech. Rohož zakrývající vchod do chýše se nadzdvihla. Objevil se domorodec.

Pokynul zajatcům, aby šli za ním. Glenarvan a jeho druhové prošli v sevřené skupině přes celé „pá“ a stanuli před Kaj-Kumuem.

Kolem náčelníka se shromáždili hlavní bojovníci jeho kmene. Byl mezi nimi i Maor, jehož člun se připojil ke člunu Kaj-Kumuovu na soutoku Pohajhveny s Waikatem. Byl to statný čtyřicetiletý muž divokého a ukrutného vzhledu. Jmenoval se Kara-Tete, což v zélandském jazyku znamená „prchlivý“. Kaj-Kumu s ním jednal dosti uctivě a podle jemného tetování bylo vidět, že Kara-Tete zaujímá v kmeni vysoké postavení. Dobrý pozorovatel by však byl poznal, že mezi oběma náčelníky vládne řevnivost. Major si povšiml, že Kaj-Kumu závidí Kara-Tetovi jeho vliv. Oba byli náčelníky velkých kmenů při Waikatu a oba byli stejně

mocní. Proto i když se při rozmluvě Kaj-Kumuova ústa usmívala, prozrazovaly jeho oči hlubokou nenávist.

„Tabu! Tabu!“ vykřikl Kaj-Kumu

Kaj-Kumu se otázal Glenarvana:

„Jsi Angličan?“

„Ano,“ odpověděl lord bez váhání, neboť anglický původ mohl výměnu usnadnit.

„A tvoji druhové?“ řekl Kaj-Kumu.

„Moji druhové jsou Angličané jako já. Jsme cestovatelé, trosečníci. Může-li tě to zajímat, neúčastníme se války.“

„Na tom nezáleží!“ odpověděl neurvale Kara-Tete. „Všichni Angličané jsou naši nepřátelé. Vtrhli na náš ostrov! Ukradli nám naše pole! Spálili naše vesnice!“

„Nesouhlasím s jejich jednáním!“ odpověděl Glenarvan důrazně. „Říkám ti to proto, že tak smýšlím, ne proto, že jsem v tvé moci.“

„Slyš tedy,“ ujal se slova opět Kaj-Kumu. „Tohonga, velekněz boha Nui-Atuy, upadl do rukou tvých bratří. Je v zajetí pakeků. Náš bůh nám káže, abychom vykoupili jeho život. Chtěl jsem ti vyrvat srdce z těla, chtěl jsem, aby tvá hlava a hlavy tvých druhů byly navěky zavěšeny na kůlech tohoto plotu! Avšak Nui-Atua promluvil!“

Kaj-Kumu se dosud ovládal, ale při těchto slovech se roztrásl hněvem a na jeho tváři se zračilo divoké vzrušení.

Potom po nějaké chvíli pokračoval chladněji:

„Myslíš, že Angličané vymění našeho Tohongu za tebe?“

Glenarvan s odpovědí váhal a bedlivě pozoroval maorského náčelníka.

„To nevím,“ řekl po krátkém odmlčení.

„Mluv,“ naléhal Kaj-Kumu. „Rovná se tvůj život životu našeho Tohongy?“

„Ne,“ odpověděl Glenarvan. „Nejsem v naší zemi ani náčelníkem, ani knězem!“

Paganel byl ohromen touto odpovědí a hleděl na Glenarvana s hlubokým úžasem.

Kaj-Kumu se zdál rovněž překvapen.

„Pochybuješ o tom tedy?“ řekl.

„Nevím,“ opakoval Glenarvan.

„Vaši lidé by tě nepřijali výměnou za našeho Tohongu?“

„Jenom mě? Samotného ne,“ odvětil Glenarvan. „Nás všechny snad.“

„U Maorů,“ řekl Kaj-Kumu, „platí hlava za hlavu.“

„Nabídni výměnou za svého kněze nejprve tyto ženy,“ řekl Glenarvan a ukázal na lady Helenu a Mary Grantovou.

Lady Helena se chtěla vrhnout k svému manželovi. Major ji zadržel.

„Tyto dvě ženy,“ pokračoval Glenarvan, ukláněje se s uctivým výrazem směrem k lady Heleně a Mary Grantové, „zaujímají vysoké postavení v naší zemi.“

Válečník chladně pohlédl na svého zajatce. Ošklivý úsměv mu přelétl rty, ale takřka vzápětí jej potlačil a odpověděl, stěží se ovládaje:

„Doufáš, že lživými slovy Kaj-Kumua oklameš, ty prokletý Evropane? Myslíš, že Kaj-Kumuovy oči nedovedou číst v lidských srdcích?“

A ukázav na lady Helenu, řekl:

„To je tvá žena!“

„Ne! Je má!“ zvolal Kara-Tete.

Náčelník odstrčil zajatce a uchopil lady Helenu za rameno. Nebohá žena už jenom při tom doteku zbledla.

„Edvarde!“ zvolala nebohá žena zoufale.

Glenarvan bez jediného slova napřáhl ruku. Třeskla rána. Kara-Tete se zhroutil mrtev.

Po výstřelu vyběhly z chýší davy domorodců. V okamžiku se „pá“ zaplnilo. Sta paží se vztahovala po nešťastnících. Glenarvanovi byl revolver vyrván z ruky.

Kaj-Kumu vrhl na Glenarvana podivný pohled a pak ho jednou rukou zakryl a druhou zadržel dav, který se sápal na zajaté.

Jeho hlas potom přehlušil hluk.

„Tabu! Tabu!“ vykřikl.

Při těch slovech couvli domorodci před Glenarvanem a jeho druhy, neboť Evropané byli nyní chráněni nadpřirozenou mocí.

O několik okamžiků později byli zavedeni do vreatuy a v ní opět uvězněni. Ale Robert Grant a Jacques Paganel už s nimi nebyli.

KAPITOLA XII

POHŘEB MAORSKÉHO NÁČELNÍKA

Kaj-Kumu podle dosti běžného novozélandského zvyku spojoval ve své osobě hodnost arikiho s hodností náčelníka kmene. Těšil se vážnosti kněze, a proto mohl nad osobami i věcmi vyhlášovat pověrečnou ochranu tabu.

Tabu je společný zvyk všech polynéských národů a vyvolává okamžitý zákaz jakéhokoliv dotyku nebo používání tabuového předmětu nebo tabuové osoby. Podle maorského náboženství by každého, kdo by vztáhl svatokrádežnou ruku na takové tabu, ztrestal rozhněvaný bůh smrtí. Nehledě k tomu, že kněží sami by neopominuli urychlit boží pomstu, kdyby s ní božstvo otálelo.

Tabu používají náčelníci z politických důvodů, pokud nevyplývá samo z běžných okolností soukromého života. Kterýkoliv domorodec je v četných případech na několik dní tabu, když si ostříhá vlasy, když prodělá tetování, když si dělá pirogu, když si staví dům, když těžce onemocní, když zemře. Jestliže hrozí nebezpečí, že z řek vymizejí ryby nebo že bude zničena dozrávající výsadba sladkých zemčat, protože jejich spotřeba nadměrně stoupla, jsou tyto předměty vázány ochranným a úsporným tabu. Chce-li náčelník uchránit svůj dům před dotěravci, dává jej pod tabu; chce-li si vyhradit ve svůj prospěch styky s cizí lodí, také ji dává pod tabu; chce-li dát do klatby evropského obchodníka, s nímž není spokojen, dává i jeho pod tabu. Jeho zákaz se tedy podobá dávnému vetu králů.

Je-li nějaký předmět tabu, nemůže se ho nikdo beztrestně dotknout. Postihne-li tento zákaz nějakého domorodce, jsou mu po ustanovenou dobu zapovězeny některé potraviny. Když se zotavuje z této přísné diety, pomáhají mu, je-li bohat, jeho otroci. Vpravují mu do úst jídla, jichž se nesmí dotknout rukama. Je-li chudý, je nucen sbírat své jídlo ústy a tabu ho vlastně mění ve zvíře.

Zkrátka závěrem lze říci, že tento zvláštní zvyk řídí a ovlivňuje sebemenší činnost Novozélandců. Božstvo tak bez ustání zasahuje do společenského života. Tabu má moc zákona a je zřejmé, že celý domorodý zákoník, nepopíratelný a nepopíraný, spočívá na častém použití tabu.

Pokud jde o zajatce uvězněné ve vreatui, zachránilo je před rozlíceným kmenem zcela svévolné tabu. Několik domorodců, přátel a stoupenců Kaj-Kumuových se okamžitě zarazilo při hlase svého náčelníka a společně se postavili na ochranu zajatců.

Glenarvan si však nečinil nejmenších iluzí o tom, jaký osud ho čeká. Jenom smrtí mohl vykoupit zabítí náčelníka. A smrt je u divokých národů vždycky jen ukončení dlouhých muk. Glenarvan byl tedy připraven, že krutě odpyká oprávněné rozezlení, jež vedlo jeho ruku, ale doufal, že Kaj-Kumuův hněv dopadne jenom na něho.

Jakou noc prožil on i jeho druhové! Kdo by mohl vylíčit jejich úzkost a změřit jejich muka! Nebohý Robert ani drahý Paganel se neobjevili. Bylo však možno pochybovat o jejich osudu? Nepadli snad první za oběť pomstychtivosti domorodců? Jakákoliv naděje byla tatam, dokonce i pro Mac Nabbse, který tak snadno nezoufal. John Mangles cítil, jak se mu srdce svírá při pohledu na hluboký smutek Mary Grantové, odloučené od svého drahého bratra. Glenarvan přemýšlel o strašlivé prosbě lady Heleny, jež chtěla zhynout jeho vlastní rukou, aby unikla mukám nebo otroctví! Bude mít k tomu vůbec odvalu?

„Co však Mary, jakým právem bych ji směl já usmrtit?“ přemítal John s krvácejícím srdcem.

Útěk byl nemožný. Deset po zuby ozbrojených bojovníků hlídalo u dveří vreatuy.

Nadešlo ráno 13. února. Žádný domorodec neporušil zákaz styku se zajatci, chráněnými tabu. V chýši bylo značné množství potravin, ale nebozí zajatci se jich sotva dotkli. Hlad ustupoval žalu. Uplynul den a nepřinesl žádnou změnu ani naději. Hodina náčelníkova pohřbu i hodina mučení zajatců měly bezpochyby udeřit současně.

I když se však Glenarvan netajil s tím, že Kaj-Kumu se jistě vzdal jakékoliv myšlenky na výměnu, major choval v tomto směru ještě naději.

„Kdož ví,“ říkal, připomínaje Glenarvanovi, jaký účinek měla na náčelníka Kara-Tetova smrt, „kdož ví, není-li vám Kaj-Kumu za to ve skutečnosti zavázán?“

Avšak přes Mac Nabbsovo povzbuzování Glenarvan nemohl v nic doufat. Uplynul další den a dosud nebyly zahájeny přípravy k umučení zajatců. Příčinou takového otálení bylo toto:

Maorové věří, že duše zůstává tři dni po smrti v těle nebožtíka, a proto zůstává tělo třikrát dvacet čtyři hodiny nepohřbeno. Tento zvyk, oddalující smrt, byl se vší přísností dodržen. John Mangles si několikrát stoupl Wilsonovi na ramena a pozoroval okolí tvrze. Nikde nebylo vidět jediného domorodce. Jenom hlídky, obezřele hlídající zajatce, střídaly se přede dveřmi vreatuy.

Ale třetího dne se chýše otevřely. Divoši, muži, ženy i děti, tedy několik set Maorů, shromáždili se mlčky a pokojně v „pá“.

Kaj-Kumu vyšel ze své chýše, a provázen předními náčelníky svého kmene, zaujal uprostřed tvrze místo na návrší vysokém několik stop. Za ním se v povzdálí seskupili do půlkruhu ostatní domorodci. Celé shromáždění setrvalo v naprostém mlčení.

Na Kaj-Kumuovo znamení se jeden bojovník odebral k vreatui.

„Nezapomeň,“ řekla lady Helena svému muži.

Glenarvan přitiskl svou ženu k hrudi. Vtom přistoupila Mary Grantová k Johnu Manglesovi:

„Lord a lady Glenarvanovi uznají,“ pravila, „že když žena může skonat rukou svého manžela, aby unikla potupnému životu, pak může i snoubenka zahynout rukou svého snoubence, aby i ona takovému údělu unikla. Johne, jistě vám to mohu říci v tomto posledním okamžiku našeho života, nejsem snad již dávno v skrytu vašeho srdce vaší snoubenkou? Mohu na vás, můj drahý Johne, spolehnout jako lady Helena na lorda Glenarvana?“

„Mary!“ zvolal mladý kapitán zmateně. „Ach, má nejdražší Mary!...“

Nemohl domluvit. Rohož se nadzdvihla a zajatci byli odvedeni ke Kaj-Kumuovi. Obě ženy byly připraveny na smrt a mužové skrývali svoji úzkost pod klidným zevnějškem, jenž svědčil o nadlidském úsilí.

Došli před zélandského náčelníka. Ten nedal čekat na svůj soud.

„Zabil jsi Kara-Teta?“ řekl Glenarvanovi.

„Zabil jsem ho,“ odpověděl lord.

„Zítra za východu slunce zemřeš.“

„Sám?“ otázal se Glenarvan s bušícím srdcem.

„Ó, kdyby život našeho Tohongy nebyl o tolik vzácnější než váš!“ zvolal Kaj-Kumu a v jeho očích se zračila krvelačná lítost.

V tom okamžiku nastal mezi domorodci rozruch. Glenarvan se chvatně rozhlédl. Po chvíli se dav rozestoupil a z něho vystoupil všecek zpocený a k smrti znavený bojovník.

Jakmile jej Kaj-Kumu spatřil, oslovil ho anglicky se zřejmým úmyslem, aby mu zajatci rozuměli.

„Přicházíš z tábora pakeků?“

„Ano,“ odpověděl Maor.

„Viděl jsi zajatce, našeho Tohongu?“

„Viděl.“

„Je živ?“

„Mrtev! Angličané ho zastřelili!“

Tím bylo o Glenarvanovi a o jeho družích rozhodnuto.

„Všichni,“ vzkřikl Kaj-Kumu, „všichni zemřete zítra za východu slunce!“

A tak měl tedy stihnout tyto nešťastníky společný trest. Lady Helena a Mary Grantová vznesly k nebesům pohled plný díků.

Zajatci nebyli odvedeni zpět do vreatuy. Měli se toho dne zúčastnit náčelníkova pohřbu a krvavých obřadů, jež ho doprovázejí. Tlupa domorodců je odvedla na úpatí vyvýšeného místa. Tam zůstali jejich strážci vedle nich a nespouštěli z nich oči. Zbytek maorského kmene, pohřížený do obřadního smutku, na ně snad takřka zapomněl.

Od Kara-Tetovy smrti uplynuly tři povinné dny. Nebožtíkova duše už navždy opustila svou smrtelnou schránku. Obřad začínal.

Otroci přinášeli náčelníkovo tělo na nízké návrší uprostřed tvrze. Kara-Tete byl oděn do skvostného šatu a zahalen nádhernou rohoží z phormia. Na hlavě ozdobené peřím měl korunu z čerstvého listí. Na tvářích, pažích a hrudi, namazaných olejem, nebylo nejmenších stop rozkladu.

Příbuzní a přátelé přicházeli k úpatí návrší a pojednou se vznesl k nebesům neskonale koncert pláče, nářku a vzlykání, jako kdyby nějaký kapelník udal takt k pohřebnímu zpěvu. Všichni oplakávali nebožtíka plačtivými a těžkopádnými nápěvy. Jeho nejbližší se tloukli do hlavy, jeho příbuzní si rozrývali obličej nehty a prolévali více krve než slz. Nešťastné

ženy svědomitě vykonávaly svou divokou povinnost. Avšak nebylo dosti na těchto projevech, ty nestačily k usmíření nebožtíkovy duše, a protože jeho hněv by jistě dopadl na pozůstalé kmene, snažili se jeho bojovníci, když ho nemohli probudit opět k životu, aby aspoň nepostrádal na onom světě ničeho z pozemského blaha. Proto neměla Kara-Tetova družka opustit svého muže ani v hrobě. Nešťastnice by byla ostatně sama odmítla přežít jeho smrt. Takový zde byl zvyk a taková byla povinnost. V zélandských dějinách není nouze o příklady podobných obětí.

Žena přicházela. Byla dosud mladá. Rozcuchané vlasy jí spadaly na ramena. Její vzlyky a výkřiky se nesly k nebesům. Nezřetelná slova, nářky a trhané věty, v nichž chválila ctnosti mrtvého, přerušovaly její lkání, a když dostoupil její žal vrcholu, klesla pod návrším na kolena a tloukla hlavou o zem.

V tom okamžiku se k ní přiblížil Kaj-Kumu. Najednou se nešťastnice pozdvihla; ale srazila ji zpět prudká rána „mere“, jakéhosi strašlivého kyje, který se mihl v náčelníkově ruce. Žena se skácela mrtva.

Vzápětí se rozlehl hrozný křik. Sta paží hrozilo zajatcům, zděšeným tou příšernou podívanou. Nikdo se však nepohnul, neboť pohřební obřad nebyl ještě u konce.

Kara-Tetova žena následovala svého manžela do hrobu. Obě těla ležela nyní vedle sebe. Avšak k věčnému životu nestačila tomuto nebožtíkovi jenom jeho věrná družka. Kdo by jim oběma sloužil, až budou u Nui-Atuy, kdyby je na onen svět nenásledovali i jejich otroci?

Šest nešťastníků bylo přivedeno před mrtvoly svých pánů. Byli to služebníci, které nelítostné zákony války uvrhly do otroctví. Za náčelníkova života žili v největším strádání, bylo s nimi zle nakládáno, sotva se najedli, ustavičně vykonávali práci soumarů a nyní měli podle maorské víry žít navěky v takovém otroctví.

Nešťastníci však byli zřejmě smířeni se svým osudem. Nepřekvapovalo je, že budou obětováni, neboť to předem věděli. Ruce neměli ničím spoutané a to svědčilo o tom, že přijmou smrt bez odporu.

Šest ran kyjem mere, zasazených rukou šesti statných bojovníků, srazilo oběti k zemi do tratoliště krve.

To bylo znamením k odpornému výjevu kanibalství.

Tělo otroků není chráněno tabu jako mrtvola jejich pána. To patří kmeni. Je to dar účastníkům pohřbu. Proto jakmile byla oběť u konce, vrhl se na bezvládné pozůstatky obětí celý dav domorodců, náčelníků, bojovníků, starců, žen i dětí bez rozdílu věku a pohlaví.

Glenarvan a jeho druhové sotva dýchali a snažili se nechutný výjev zakrýt před oběma ženami. Nyní věděli, co je zítra na úsvitu čeká a jaká krutá muka před smrtí prožijí. Hrůzou

oněměli.

Pak počaly pohřební tance. Silné lihoviny, výtažky z rostliny Piper excelsum, skutečná peprná kořalka, to vše rozněcovalo opilství divochů. Nic lidského v nich už nyní nebylo. Snad zapomenou i na náčelníkovo tabu a z krajní neukázněnosti se vrhnou na zajatce, kteří se děsili jejich třestění.

Ale Kaj-Kumu zachoval uprostřed všeobecného opilství rozvahu. Povolil jenom jednu hodinu, aby tato krvavá orgie mohla dosáhnout plné síly, pak pozvolna odumírala a poslední pohřební akt probíhal s obvyklou obřadností.

Mrtvoly Kara-Teta a jeho ženy byly posazeny, údy ohnuty a přitisknuty k hrudi podle zélandského obyčeje. Nyní je bylo nutno pohřbít, ne ovšem konečným způsobem, ale do té doby, než země rozloží jejich těla, takže v ní zůstanou jenom kosti.

Obě zkroucené mrtvoly byly položeny na nosítka

Pro „udupu“, to jest hrob, bylo vybráno místo vně tvrze, asi dvě míle od ní, na vrcholku menší hory zvané Monganamu, jež leží na pravém břehu jezera.

Tam měla být těla přenesena. K návrší byla přinesena dvě velmi primitivní nosítka. Spíše vsedě než vleže byly na ně položeny obě zkroucené mrtvoly a liánovými pásy pak byly podvázány ve svých oděvech. Čtyři bojovníci nesli nosítka na ramenou a celý kmen je za zpěvu pohřební hymny v průvodu doprovázel až k pohřebišti.

Zajatci, stále pod dohledem, viděli, jak průvod vychází z první hradby „pá“, a potom zpěv a křik pozvolna slábl.

Asi na půl hodiny jim zmizelo pohřební procesí dole v údolí. Pak je znovu spatřili, jak se vine vzhůru po zatáčkách horské stezky. Z dálky se vlnivý pohyb této dlouhé a křivolaké kolony zdál takřka neskutečný.

Kmen se zastavil ve výši osmi set stop, to jest na vrcholku Monganamu, přímo u místa, jež bylo připraveno k pochování Kara-Teta.

Prostý Maor by měl za hrob jenom díru a hromadu kamení. Ale pro mocného a obávaného náčelníka, který byl bezpochyby předurčen k budoucímu zbožnění, vyhradil jeho kmen hrobku důstojnou náčelníkových hrdinských činů.

Udupa byla obehnána ohradou a kolem hrobu, v němž měly spočinout obě mrtvoly, byly kůly vyzdobené soškami, obarvenými okrem. Příbuzní nezapomněli, že se „vaidua“, duch zemřelých, živí stejně hmotným způsobem jako tělo za svého pomíjivého života. Proto nanesli do ohrady potraviny, právě tak jako zbraně a šaty zemřelého.

Hrob byl prostě vybaven veškerým pohodlím. Oba manželé byli do hrobu uloženi vedle sebe a potom za opětovného bédování zakryti zemí a trávou.

Pak se průvod mlčky vracel dolů s hory a nikdo již od té chvíle nesměl pod trestem smrti vystoupit na Monganamu, neboť byl tabu jako Tongariro, kde i odpočívají pozůstatky náčelníka usmrčeného v roce 1846 při zélandském zemětřesení.

KAPITOLA XIII

POSLEDNÍ HODINY

Když se slunce začalo sklánět za jezerem Taupo, za vrcholky Tuhahuy a Puketapu, odvedli Maorové své zajatce zpátky do vězení. Neměli je již opustit až ve chvíli, kdy se vrcholky pohoří Wahiti zanítí v prvním rozbřesku dne.

Jenom jediná noc cestovatelům zbývala, aby se připravili na smrt. Přestože byli sklíčení a prožili takovou hrůzu, povečeřeli společně.

„Budeme potřebovat všech svých sil,“ řekl Glenarvan, „abychom přijali smrt zpříma. Musíme těm divochům ukázat, jak dovedou Evropané umírat.“

Po večeři se Mary Grantová a lady Helena uchýlily do kouta chýše a tam ulehly na rohoži. Zakrátko se snesl na jejich víčka spánek, jenž utiňuje každý bol. Ženy si usnuly v náručí. Únava a bezesné noci je přemohly.

Glenarvan vzal tedy své přátele stranou a řekl jim:

„Drazí přátelé, je-li nám souzeno, že zítra zemřeme, jsem jist, že zemřeme statečně, jak to odpovídá šlechtným úkolům, které jsme si předsevzali. Ale nás nečeká jenom smrt, nás čeká mučení, a snad i potupa, a tyto dvě ženy...“

Do té chvíle byl Glenarvanův hlas pevný. Nyní se zlomil. Glenarvan zmlkl, aby ovládl své pohnutí. Potom po krátkém odmlčení pokračoval:

„Johne,“ řekl mladému kapitánovi, „tys Mary slíbil to, co já lady Heleně. Jak ses rozhodl?“

„Domnívám se,“ odpověděl John Mangles, „že mám právo dodržet tento slib.“

„Ano, Johne! Ale nyní nemáme zbraně.“

„Zde je,“ odpověděl John, ukazuje dýku. „Vytrhl jsem ji z Kara-Tetových rukou, když se vám skácel k nohám. Mylorde, kdo z nás dvou zůstane poslední naživu, vyplní přání lady Heleny a Mary Grantové.“

Po těch slovech zavládlo v chýši hluboké mlčení. Posléze je přerušil major, když pravil:

„Přátelé, ponechte toto krajní opatření až na poslední okamžik. Nehoruji pro věci, které se nedají už nikdy napravit.“

„Nejde mi o nás,“ odpověděl Glenarvan. „Ať nás čeká jakákoliv smrt, my se jí budeme umět postavit v tvář. Jen kdybychom byli sami, dvacetkrát bych byl již zvolal: »Přátelé, pokusme se o výpad! Vrhněme se na ty bídáky!« Ale Helena, Mary...!“

John v té chvíli nazdvihl rohož a napočítal dvacet pět domorodců, kteří hlídali u dveří

vareatuy. Venku plál veliký oheň a vrhal po hrbolatých hradbách „pá“ zlověstné odlesky. Někteří strážci leželi kolem ohně, jiní nehybně stáli a jejich černé siluety se ostře odrážely od jasného pozadí plamenů. Všichni se však často ohlíželi na chýši, kterou střežili.

Říká se, že větší vyhlídky má vězeň, který chce uprchnout, než žalářík, který ho hlídá. Je to přirozené, protože vězni jde o víc než žaláříkovi. Ten může zapomenout, že hlídá, ale vězeň na své uvěznění zapomenout nemůže. Zajatec myslí mnohem častěji na útěk než jeho strážce na to, aby mu v tom zabránil. Proto věžňové tak často a podivuhodně unikají.

Zde však střežila zajatce nenávist, pomstychtivost, a nikoli lhostejný žalářík. Zajatci nebyli spoutáni jen proto, že to bylo zbytečné, vždyť u jediného východu z vareatuy hlídalo dvacet pět mužů.

Chýše se opírala zadní stěnou o skálu, jež uzavírala opevnění. Přístup k ní byl jediný – po úzkém pruhu země, který ji vpředu spojoval s nádvořím „pá“. Zbývající dvě strany chýše stály nad srázným úbočím a pod nimi zela sto stop hluboká propast. Sestoupit tudy bylo nemožné. Ani podlahou chýše se nedalo uprchnout, neboť tu tvořila obrovská skála. Jediným východem byl sám vchod do vareatuy a Maorové střežili tento úzký pruh země, který je spojoval s „pá“, jako nějaký padací most. Nikudy nebylo možno uprchnout, a když Glenarvan dvacetkrát prozkoumal zdi svého vězení, byl nucen tuto skutečnost uznat.

Noc plná úzkosti zatím mýjela hodinu za hodinou. Neproniknutelná tma zahalila horu. Ani měsíc, ani hvězdy nerušily hlubokou temnotu. Do úbočí „pá“ se opíraly občasné nárazy větru. Kůly chýše skřípaly. Prchavé závany větru nečekaně rozdmýchávaly oheň domorodců a záře plamenů pak vrhala chvatné odlesky až do nitra vareatuy. Na skupinu zajatců zasvitlo na okamžik světlo. Nešťastníci byli pohrouženi do svých posledních myšlenek. V chýši panovalo smrtelné ticho.

Bylo asi kolem čtvrté hodiny ranní, když majorovu pozornost upoutal šramot, přicházející jakoby od kůlů zadní stěny, tedy z té strany, kde se chýše opírala o skálu. Mac Nabbs si toho zprvu nevšiml, ale když viděl, že hluk neustává, začal poslouchat; nepřetržitý šramot vyvolal v něm konečně takový zájem, že přitiskl ucho k zemi, aby lépe slyšel. Zdálo se mu, že někdo nebo něco venku hrabe či dlabe.

Když si tím byl jist, přisunul se ke Glenarvanovi a Johnu Manglesovi, vytrhl je z jejich bolestných myšlenek a zavedl je k zadní stěně chýše.

„Slyšíte?“ zeptal se tiše a naznačil oběma druhům, aby se schýlili.

Hrabání bylo stále zřetelnější. Bylo slyšet, jak nějaký ostrý předmět skřípe o kaménky a jak ty se potom kutálejí dolů.

„Nějaké zvíře si tu hrabe doupě,“ řekl John Mangles.

Glenarvan si přejel rukou čelo.

„Kdož ví,“ namítl, „co kdyby to byl člověk...?“

„Ať už je to člověk nebo zvíře,“ odpověděl major, „přesvědčíme se, oč jde.“

Wilson a Olbinett se připojili ke svým druhům a všichni začali dlabat u stěny jámy, John dýkou a druzí buď kameny, které vyhrabali ze země, nebo jen holými nehty. Mulrady zatím ležel u vchodu a škvírou pod rohoží pozoroval skupinu domorodců.

Divoši seděli nehybně kolem ohně a neměli tušení, co se děje dvacet kroků od nich.

Půda, pokrývající křemenitý tuf, byla lehká a kyprá. Proto i když neměli nástroje, otvor se rychle zvětšoval. Zakrátko bylo zřejmé, že jeden nebo více lidí, přidržujících se úbočí „pá“, prorážejí do něho zvenčí chodbu. Za jakým asi účelem? Věděli, že jsou zde zajatci, anebo šlo o nějaký osobní, nahodilý počin?

Zajatci zdvojnásobili své úsilí. Jejich rozedřené prsty krvácely, ale žádný z nich nepřestával hrabat. Po půlhodinové práci byla díra vyhrabána do hloubky půl sáhu. Podle zřetelnějšího šramotu poznávali, že od jejich pomocníků je dělí už jenom tenká vrstva země.

Uplynulo ještě několik minut. Tu major ucukl rukou, zraněn čísi ostrou čepelí. Zadržel bolestný výkřik deroucí se mu na rty.

John Mangles, chráněn ostřím své dýky, mohl se vyhnout noži, jenž se dral nahoru, a uchopil ruku, která nůž držela.

Byla to ženská nebo dětská ruka, ruka Evropana!

Jedna ani druhá strana nepronesla jediné slovo. Bylo zřejmé, že obě strany chtějí jednat v tichosti.

„Není to Robert?“ zašeptal Glenarvan.

Přestože vyslovil toto jméno tiše, Mary Grantová se probudila ruchem, který panoval v chýši, přikradla se ke Glenarvanovi, uchopila ruku umazanou od země a pocelovala ji polibky.

„Ty! Ty!“ říkala dívka, neboť ona se nemohla mýlit. „Ty, Roberte!“

„Já, sestřičko moje,“ odpovídal Robert, „přišel jsem vás všechny zachránit! Ale ticho!“

„Statečný chlapec!“ pravil Glenarvan.

„Dejte pozor na hlídače,“ dodal Robert.

Mulrady, kterého setkání s Robertem na okamžik rozptýlilo, zaujal opět své pozorovací stanoviště.

„Všechno je v pořádku,“ řekl. „Už jsou vzhůru jenom čtyři bojovníci. Ostatní usnuli.“

„Kupředu!“ odpověděl Wilson.

Za okamžik byl otvor rozšířen a Robert se vrhl do náručí své sestry a pak i lady Heleny. Kolem těla měl ovázaný dlouhý provaz z phormia.

„Chlapče, můj chlapče,“ šeptala mladá žena, „ti divoši tě tedy nezabili!“

„Nezabili, mylady,“ odpověděl Robert. „Ani nevím, jak se stalo, že se mi v tom zmatku podařilo zmizet z jejich dohledu. Přelezl jsem ohradu. Dva dni jsem se skrýval v křoví. V noci jsem bloudil po okolí. Chtěl jsem vás znovu vyhledat. Když se celý kmen účastnil náčelníkova pohřbu, vydal jsem se na průzkum té strany opevnění, kde stojí vězení, a poznal jsem, že se mohu dostat až k vám. V opuštěné chýši jsem ukradl tento nůž a provaz. Trsů trávy a větví křovin jsem využil jako žebříku. Náhodou jsem našel přímo ve skále, u níž stojí tato chýše, menší jeskyni. Stačilo vyhrabat několik stop v měkké zemi a jsem teď u vás.“

Místo aby mu odpověděli, zahrnuli všichni Roberta nesčetnými tichými polibky.

„Pryč odtud!“ pravil hoch rázně.

„Paganel je dole?“ otázal se Glenarvan.

„Pan Paganel?“ odpověděl chlapec, překvapen jeho otázkou.

„Ovšem, čeká na nás?“

„Nečeká, mylorde. Jak to, že tady pan Paganel není?“

„Není tu, Roberte,“ odvětila Mary Grantová.

Glenarvan a lady Helena se spustili po provaze

„Jakže? Tys ho neviděl?“ otázal se Glenarvan. „Vy jste se v tom zmatku neviděli? Vy jste neuprchli spolu?“

„Ne, mylorde,“ odpověděl Robert, zdrcen zprávou, že jeho přítel Paganel zmizel.

„Pojďme pryč,“ řekl major, „nemůžeme ztrácet ani minutu. Ať je Paganel kdekoliv, nemůže mu být hůře než nám zde. Pojďme!“

Každá chvíle byla skutečně drahá. Museli prchat. Útěk nebyl příliš obtížný, byl těžký jenom po téměř svislé stěně před jeskyní, ale tato stěna byla vysoká pouze dvacet stop. Dále byl po svahu dosti mírný sestup až dolů k úpatí hory. Odtud mohli zajatci rychle sestoupit do níže položených údolí, kdežto Maorové, kdyby snad zpozorovali jejich útěk, museli by dělat velmi dlouhou okliku, aby je dohonili, protože oni o této chodbě mezi vareatuou a úpatím hory nevěděli.

Útěk započal. Bylo vykonáno vše, aby se zdařil. Zajatci se jeden za druhým protáhli úzkou chodbou a dostali se do jeskyně. Než John Mangles opustil chýši, odstranil všechny stopy útěku, a když vklouzl za ostatními do otvoru přitáhl nad něj rohože, na nichž v chýši spali. Chodba tedy byla úplně zakryta.

Nyní museli sestoupit po svislé stěně nad úbočím hory. To by sotva bylo v jejich silách, kdyby byl Robert nepřinesl s sebou provaz z phormia.

Rozvinuli provaz, přivázali jej kolem skalního výstupku a hodili dolů.

Než John Mangles dovolil, aby se jeho přátelé spustili po zkroucených vláknech phormia, tvořících provaz, vyzkoušel jej. Nezdál se mu příliš pevný. A nesměli si počínat neopatrně, protože pád zde mohl znamenat smrt.

„Ten provaz unese jenom tíhu dvou těl,“ řekl, „musíme se proto spouštět postupně. Nejdříve ať se spustí lord a lady Glenarvanovi. Až se dostanou dolů na svah, trojím škubnutím nám dají znamení, že ostatní mohou následovat.“

„Půjdu první sám,“ odpověděl Robert. „Objevil jsem dole pod svahem velikou prohlubeň a tam budou moci první zůstat schováni až do příchodu ostatních.“

„Jdi, chlapče,“ řekl Glenarvan a stiskl hochovi ruku.

Robert zmizel pod jeskyní. Za minutu trojí trhnutí oznámilo, že se chlapec šťastně dostal dolů.

Vzápětí vyšli z jeskyně Glenarvan a lady Helena. Tma byla ještě hluboká, ale vrcholky tyčící se na východě barvily se již šedavějšími odstíny.

Ostrý chlad mladou ženu osvěžil. Cítila, jak jí přibývá sil, a vydala se na nebezpečný útěk. Nejprve Glenarvan a za ním lady Helena spustili se po provaze až k místu, kde svislá stěna končí na vrcholu svahu. Potom šel Glenarvan před svou ženou, přidržel ji a tak oba pozpátku sestupovali. Hledal trsy trávy a křoviska, o něž by se mohl zachytit. Nejprve je přezkoušel a pak teprve dovolil postoupit lady Heleně. Několik ptáků, probuzených ze spánku, s křikem odlétalo a prchající se zachvívali, když se uvolnil nějaký kámen a s lomozem se kutálel až k úpatí hory.

Dostali se do poloviny svahu, když se od vchodu do jeskyně ozvalo:

„Stůj!“

Zašeptal to John Mangles.

Glenarvan, který se jednou rukou držel za trs tatragonie a druhou podpíral svou ženu, čekal sotva dýchaje.

Wilson udělal poplach. Protože zaslechl před vřevatou nějaký lomoz, vrátil se do chýše, nadzdvihl rohož a pozoroval Maory. Na jeho znamení John zastavil Glenarvana.

Jednoho ze strážců skutečně zburcoval nějaký neobvyklý lomoz, a proto vstal a šel k vřevatui. Zastavil se dva kroky před chýší a naslouchal se skloněnou hlavou. Minutu, jež trvala věčnost, zůstal stát v tomto postoji, napínaje sluch i zrak. Potom zavrtěl hlavou jako člověk, který se zmýlil, vrátil se ke svým druhům, sebral náruč klestí a hodil je do hasnoucího ohně, jehož plameny ihned vyšlehly do výše. Na jasně ozářené tváři strážcově nebylo ani stopy po nějakém podezření, a když zahlédl první záblesky dne, bělající se na obzoru, lehl si k ohni, aby si zahřál zkřehlé údy.

„Všechno v pořádku,“ řekl Wilson.

John dal Glenarvanovi znamení, aby pokračoval v sestupu.

Glenarvan se pomalu spouštěl po svahu a zakrátko stanul s lady Helenou na úzké stezce, kde na ně čekal Robert.

Trojí trhnutí provazem, a na nebezpečnou cestu se nyní vydal i John Mangles, následován Mary Grantovou.

Jejich sestup se zdařil, a tak se připojili k lordu a lady Glenarvanovým v jámě, kterou jim ukázal Robert.

Za pět minut všichni uprchlíci, šťastně uniknuvše z vreatuy, opouštěli své prozatímní útočiště a prchali od obydlených břehů jezera. Spěchali po úzkých stezkách hluboko do hor.

Šli rychle a snažili se vyhnout všem místům, kde by je bylo možno zahlédnout. Nemluvili a jako stíny se plížili křovinami. Kam šli? Do neznáma, ale byli svobodni.

Kolem páté hodiny začalo svítat. Modravé stíny se rozstříkly na vysokých pásech mračen. Zamlžené vrcholky se vynořovaly z ranních par. Slunce se musilo každým okamžikem objevit a místo znamení k popravě mělo dát zprávu o útěku odsouzenců.

Bylo tedy nutno, aby dříve než nastane tento osudný okamžik, byli uprchlíci z dosahu divochů, aby měli velký náskok a zmátli tak Maory při jejich pátrání. Nešli však rychle, stezky byly příliš strmé. Lady Helenu při výstupu do svahů podpíral, či spíše nesl lord Glenarvan a Mary Grantová se opírala o rámě Johna Manglese. Robert, šťasten a se srdcem plným radosti nad úspěchem, šel vítězně v čele. Oba námořníci družinu uzavírali.

Ještě půl hodiny, a zářící slunce se vynoří z par nad obzorem.

Půl hodiny postupovali uprchlíci nazdařbůh. Nebyl zde Paganel, aby je vedl, Paganel, stálý předmět jejich neklidu a jediný temný stín v jejich štěstí. Směřovali pokud možno k východu, a tak šli vstříc nádhernému úsvitu. Zanedlouho vystoupili do výše pěti set stop nad jezerem Taupo a ranní chlad, v této vysoké poloze ještě větší, ostře na ně doléhal. Neurčité tvary vrchů a hor se před nimi stupňovitě zdvihaly. Ale Glenarvan si nepřál než zmizet v nich. Později už bude umět najít cestu z tohoto hornatého bludiště.

Konečně vyšlo slunce a vyslalo své první paprsky vstříc prchajícím.

Pojednou se vzduchem rozlehl strašlivý řev sterých hrdel. Nesl se z „pá“, jehož přesnou polohu nyní Glenarvan neznal. Kromě toho hustá mračna mlh, valící se mu u nohou, zastírala pohled do nižších údolí.

Ale uprchlíci nemohli být na pochybách o tom, že jejich útěk byl odhalen. Uniknou pronásledování domorodců? Byli zpozorováni? Nevyzradí je jejich stopy?

V tom okamžiku se mlha v údolí zdvihla, na chvíli zahalila uprchlíky vlhkým mračenem a tu spatřili tři sta stop pod sebou rozružený dav domorodců.

Viděli, ale sami byli také spatřeni. Rozlehl se nový řev, doprovázený štěkáním, a když se celý kmen nejprve marně pokusil sestoupit po skále u vreatuy, vyhrnul se z hradeb a nejkratšími stezkami se pustil do pronásledování zajatců, kteří prchali před pomstou Maorů.

KAPITOLA XIV

TABUOVÁ HORA

Vrcholek hory se zdvihal ještě sto stop nad nimi. Uprchlíci se tam chtěli co nejrychleji dostat, aby na opačném svahu zmizeli Maorům z dohledu. Doufali, že se jim pak podaří po některém schůdném hřebeni dosáhnout sousedních vrcholků, které splývaly v horském pásmu, jehož složitou spleť by snad dokázal rozřešit ubohý Paganel, kdyby byl s nimi.

Výstup byl tedy chvatný, neboť hrozivý křik se stále víc a více blížil. Horda pronásledovatelů dostihla již úpatí hory.

„Kupředu, kupředu, přátelé!“ volal Glenarvan, povzbuzuje své druhy slovem i gestem.

A v necelých pěti minutách byli všichni na vrcholku hory. Tam se obrátili, neboť chtěli posoudit a rozhodnout, kterým směrem se dát, aby Maory zavedli na falešnou stopu.

Z této výše objímal pohled jezero Taupo, rozkládající se na západě uprostřed barvitého rámce velehor. Na severu byly vrcholky Pirongie, na jihu planoucí jícen Tongarira. Ale na východě viděli hradbu vrcholků a hřbetů, které se přimykaly k pohoří Wahiti, velikému horskému řetězu, jehož články se bez přerušování táhnou celým severním ostrovem od Cookovy úžiny až k Východnímu mysu. Musili tedy sestoupit po opačném svahu a ponořit se do úzkých soutěsek, z nichž možná nebylo východu.

Glenarvan se kolem sebe úzkostlivě rozhlížel. Mlha se rozplynula ve slunečních paprscích a on mohl pozorovat sebemenší zákruty země. Jediný pohyb Maorů nemohl uniknout jeho zraku.

Domorodci byli jenom sto padesát stop pod ním a dostali se na planinu, na které se zdvihal osamělý kužel.

Glenarvan nemohl ani o vteřinu déle odpočívat. Bez ohledu na to, zdali byli vyčerpáni nebo ne, musili prchat, neboť jinak jim hrozilo obklíčení.

„Dolů!“ zvolal. „Dolů, než nám uzavřou cestu!“

Avšak v okamžiku, kdy ubohé ženy s vypětím posledních sil povstaly, Mac Nabbs je zadržel a řekl:

„Není třeba, Glenarvane. Podívejte se!“

A všichni skutečně spatřili, že v chování Maorů nastala nevysvětlitelná změna.

Pojednou zastavili další pronásledování. Zteč proti hoře ustala jako na nějaký rázný

protipovel. Tlupa domorodců zabrzdila svůj let a zastavila se jako mořský příboj před nepřekročitelnou skálou.

Všichni divoši, přestože lačnili po krvi, stáli nyní sešikováni na úpatí hory a řvali, mávali rukama, puškami a sekyrami, ale nepostupovali ani o píd'. Jejich psi stáli přimrazeni k zemi jako oni a zuřivě štěkali.

Co se to stalo? Jaká neviditelná síla to domorodce držela? Uprchlíci nechápavě hleděli dolů a trnuli obavou, aby se nezlomilo kouzlo, jež zadržovalo Kaj-Kumuův kmen.

Pojednou vyrazil John Mangles výkřik a jeho druhové se ihned otočili. Rukou jim ukazoval na pevnůstku tyčící se na vrcholu kužele.

„Hrobka náčelníka Kara-Teta!“ zvolal Robert.

„Opravdu, Roberte?“ otázal se Glenarvan.

„Ano, mylorde, je to ta hrobka! Poznávám ji...“

Robert měl pravdu. Padesát stop nad nimi, na nejzazším výběžku hory, spatřili malou hrazenou pevnůstku z čerstvě natřených kůlů. Také Glenarvan nyní poznával hrob zélandského náčelníka. Náhoda ho při útěku zavedla až na vrchol Monganamu.

Lord a za ním i jeho druhové vystoupili na nejvyšší část kuželovitého svahu, až k samé patě hrobky. Glenarvan chtěl vejít do udupy, když pojednou prudce ucouvl.

„Divoch!“ řekl.

„Divoch! V hrobce?“ otázal se major.

„Ano, Mac Nabbsi.“

„Co na tom, pojďme dovnitř.“

Glenarvan, major, Robert a John Mangles vkročili do ohrady. Byl tam nějaký Maor, oblečený do velkého pláště z phormia. V šeru udupy nebylo možno rozeznat jeho rysy. Byl podle všech známek úplně klidný a naprosto bezstarostně právě snídal.

Glenarvan ho chtěl oslovit, ale domorodec jej předešel a přívětivě mu čistou angličtinou řekl:

„Jen se posad'te, milý lorde, snídaně je prostřena.“

Byl to Paganel. Když uslyšeli jeho hlas, všichni se nahrnuli do udupy a jeden po druhém spočinuli v mohutném náručí výtečného zeměpisce. Paganel byl opět s nimi! Shledání s ním znamenalo pro všechny jistou záchranu! Každý se ho chtěl vyptávat, každý chtěl vědět, jak a proč byl na vrcholku Monganamu. Ale Glenarvan jediným slovem zastavil všechnu nepříhodnou zvědavost.

„Divoši!“ řekl.

„Divoši?“ odpověděl Paganel, pokrčiv rameny. „Takovými hlupáky mohu jedine opovrhovat!“

„Nemohli by však...?“

„Ti pitomci? Pojd'te se na ně podívat!“

Všichni šli za Paganelem ven z udupy. Zéland'ané stáli dosud na témž místě, obklopili celé úpatí kužele a proklínali uprchlíky strašlivými nadávkami.

„Jen si křičte, řvete, a třeba se ukřičte, idioti!“ řekl Paganel klidně. „Vsázím se, že na tuto horu se neodvážíte!“

„A proč?“ otázal se Glenarvan.

„Protože je zde pohřben náčelník, protože nás chrání tato hrobka, protože hora je tabu!“

„Tabu?“

„Ovšem, drazí přátelé! Právě proto jsem hledal útočiště tady, tak jako ve středověkém azylu.“

Hora byla skutečně tabu, a proto se na ni pověřiví divoši neodvážili vtrhnout.

Uprchlíci ještě nebyli zachráněni, ale znamenalo to spásonosný oddech a toho se nyní pokusí využít.

„Jen se posad'te, milý lorde!“

Glenarvan byl tak nevýslovně dojat, že neřekl ani slova, a major jenom spokojeně pokyvoval hlavou.

„A nyní, přátelé,“ pokračoval Paganel, „pokud ta sběr spoléhá, že si na nás vyzkouší svou trpělivost, pak se mýlí. Do dvou dnů budeme z dosahu těch lotrů.“

„Prchneme!“ řekl Glenarvan. „Ale jak?“

„To ještě nevím,“ odpověděl Paganel, „ale přesto prchneme.“

A teď chtěl každý vědět, jaké byly Paganelovy příhody. Přírodopisec, jindy tak hovorný, byl však nezvykle zdrženlivý a museli mu doslova každé slůvko páčit z úst. Bylo to zvláštní, Paganel přece vždycky tak rád vyprávěl, a nyní odpovídal na otázky svých přátel jen vyhýbavě.

Můj Paganel se mi nějak změnil, pomyslí si Mac Nabbs.

A opravdu, i vzezření ctihodného učence se změnilo. Pečlivě se halil do svého širokého šálu z phormia a zdálo se, že uhýbá před příliš zvědavými pohledy. Nikomu neuniklo jeho rozpačité chování, když se mluvilo o něm, ale každý se tvářil ohleduplně, jako by nic nepozoroval. Přitom se Paganelovi hned vracela jeho obvyklá veselost, jakmile se přestalo mluvit o něm.

A když se pak všichni kolem něho usadili pod kůly udupy, pokládal za vhodné povědět přátelům o svých příhodách toto:

Když Glenarvan zastřelil Kara-Teta, využil Paganel stejně jako Robert zmatku domorodců

a utekl z „pá“. Ale neměl takové štěstí jako Robert a vpadl přímo do tábora Maorů. Hlavou kmene byl urostlý náčelník rozumného vzezření, který zřejmě převyšoval všechny své bojovníky. Náčelník mluvil dobře anglicky a přivítal zeměpisce tím, že bratrsky třel svůj nos o jeho.

Paganel nevěděl, má-li se pokládat za zajatce nebo ne. Když však viděl, že ho náčelník na každém kroku milostivě doprovází, záhy pochopil, co si má v tomto směru myslit.

Náčelník se jmenoval Hihi, což značí „sluneční paprsek“, a nebyl to zlý člověk. Zeměpiscevy brýle a dalekohled v něm patrně vzbudily hlubokou úctu k Paganelovi, a proto ho k sobě zvlášť připoutal nejenom svou laskavostí, ale také provazy z phormia, a to hlavně v noci.

Tento stav trval tři dlouhé dny. Jak po tu dobu bylo s Paganelem zacházeno, dobře,! či špatně? „Ano i ne,“ řekl Paganel a nic bližšího nevysvětlil. Zkrátka byl v zajetí a kromě toho, že mu nehrozila okamžitá poprava, nepokládal své postavení celkem za příznivější, než bylo postavení jeho nešťastných přátel.

Jedné noci se mu naštěstí podařilo přehryzat provazy a uprchnout. Z dálky pozoroval náčelníkův pohřeb, a proto věděl, že Kara-Tete byl pochován na vrcholu Monganamu, a že se tedy tato hora stala tabu. Tam se rozhodl hledat útočiště, protože nechtěl opustit místa, kde byli jeho přátelé v zajetí. Jeho odvážný útěk se zdařil. Minulé noci se dostal do Kara-Tetova hrobu a čekal, „sbíraje své síly“, že se mu nějak podaří přátele osvobodit.

Takové bylo Paganelovo vyprávění. Nezamlčel snad úmyslně nějakou podrobnost o svém pobytu u domorodců? Nejednou tomu jeho rozpaky nasvědčovaly. Buď jak buď, všichni mu jednomyslně blahopřáli a vrátili se z minulosti do přítomnosti.

Postavení uprchlíků bylo i nyní krajně vážné. I když se domorodci neodvažovali na Monganamu, spoléhali, že hlad a žízeň jim zajatce vydají. Bylo to věcí času a divoši mají velkou trpělivost.

Glenarvan nepochyboval o svízelnosti svého postavení, ale rozhodl se, že vyčká na příznivější okolnosti a že je v krajním případě i sám pomůže vytvořit.

Především chtěl Glenarvan pečlivě prozkoumat Monganamu, tedy svou prozatímní pevnost, ovšem ne proto, aby ji bránil, neboť obležení se nebylo co bát, ale proto, aby se z ní dostal. Major, John, Robert, Paganel a on zjišťovali přesné postavení hory. Pozorovali směr jednotlivých stezek, jejich sklon, i kam vedou. Úzký a křivolacý se vinoucí hřeben, spojující Monganamu s pohořím Wahiti a svažující se dolů do roviny, byl jedinou vhodnou cestou, kdyby se útěk stal možným. Kdyby se zajatcům podařilo za noční tmy nepozorovaně přejít po hřebenu, možná že by pak mohli zmizet v hlubokých údolích pohoří a svést maorské bojovníky na falešnou stopu.

Ale na této cestě číhalo jedno nebezpečí. V nejnižších místech klesala cesta až na dostřel pušky. Střelba domorodců, stojících na dolních svazích, mohla zde vytvořit palebnou přehradu, přes niž by se nikdo zdráv nedostal.

Glenarvan a jeho přátelé se odvážili až k nebezpečnému místu na hřebenu a byli tam přivítáni krupobitím olova, jež však nikoho nezasáhlo. Vítr zanesl až k nim několik ucpávek do hlavní. Byly z potištěného papíru a Paganel jeden takový papírek z čisté zvědavosti sebral a bez námahy jej přečetl.

„No tohle!“ řekl. „Víte, přátelé, čím divoši ucpávají své pušky?“

„Nevíme, Paganele,“ odpověděl Glenarvan.

„Listy z bible! Když takhle používají svatého Písma, pak je mi opravdu líto misionářů! To se jim stěží bude dařit zakládat maorské knihovny.“

Glenarvan a jeho druhové se vraceli vzhůru po příkrých stezkách kužele nazpět k hrobce. Chtěli ji také prohledat.

Cestou žasli nad tím, že v občasných přestávkách pociťují jakoby zvláštní záchvěvy země. Nebyly to otřesy, ale nepřetržitě chvění, jaké cítíme na stěnách kotle, v němž se vaří voda. V hoře byly zřejmě uzavřeny mocné páry, vznikající působením podzemních ohňů.

Taková zvláštnost nemohla překvapit lidi, kteří předtím projížděli kolem horkých vřidel Waikata. Věděli, že střed Ika-a-Maui je silně vulkanický. Je to skutečné síto, jehož otvory tu a tam unikají zemské páry v horkých vřidlech a solfatárách.

Paganel, který o tom věděl už dříve, upozorňoval proto své přátele na sopečnou povahu hory. Monganamu byl jenom jedním z těch četných kuželů, které se zdvihají ve střední části ostrova, a byl vlastně budoucí sopkou. Nepatrné mechanické změny mohly vést ke vzniku kráteru ve stěnách hory, složených z křemičitého a bělavého tufu.

„Vlastně tu nejsme ve větším nebezpečí,“ řekl Glenarvan, „než u kotle Duncana. Tato zemská kůra je pevnou stěnou!“

„To je pravda,“ odpověděl major, „ale i ten nejlepší kotel se nakonec také roztrhne, i kdyby sloužil sebedéle.“

„Mac Nabbsi,“ odtušil Paganel, „nemíním na tomto kuželi zůstat. Opustím ho, jakmile najdeme vhodnou cestu.“

„Škoda že nás ten Monganamu nemůže odvést sám,“ odpověděl John Mangles, „vždyť jaká mechanická síla je skryta v jeho bocích! Možná že zde pod našima nohama leží bez užitku a nadarmo několik miliónů koňských sil! Pro našeho Duncana by stačila jenom milióntina a zavezl by nás až na konec světa!“

Manglesova poznámka o Duncanu přivedla Glenarvana na nejsmutnější vzpomínky. Nejednou zapomínal i v nejtěžších chvílích na vlastní postavení a chvěl se nad osudem

svého mužstva.

Myslíl na ně až do okamžiku, kdy se vrátil ke svým druhům v neštěstí na vrcholku Monganamu.

Jakmile ho lady Helena spatřila, přispěchala k němu.

„Prozkoumal jste už naše postavení, drahý Edvarde?“ řekla mu. „Máme doufat, nebo zoufat?“

„Doufat, milá Heleno,“ odpověděl Glenarvan. „Domorodci nikdy nevkročí na tuto horu a zatím budeme mít čas sestavit plán útěku.“

„A teď do udupy!“ zvolal vesele Paganel. „To je naše pevnost, náš zámek, naše jídelna i naše pracovna! Nikdo nás tam nebude rušit! Milé dámy, dovolte, abych vás pohostil v tomto roztomilém příbytku.“

Všichni šli za dvorným Paganelem. Když divoši viděli, že uprchlíci znovu znesvěcují tabuový hrob, začali střílet a strašlivě řvát, takže výstřely nebylo ani slyšet. Ale kulky naštěstí nedoletěly tak daleko jako křik. Zapadly v polovině cesty, kdežto řev se nesl prostorem dále.

Lady Helena, Mary Grantová i jejich druhové se zcela uklidnili, když viděli, že pověřivost Maorů je silnější než jejich hněv. Vstoupili do posvátné hrobky.

Udupu zélandského náčelníka tvořila ohrada z červeně natřených kůlů. Symbolické sošky a pravé tetování do dřeva hlásaly vznešenost a hrdinství nebožtíkovo. Od sloupu ke sloupu visely růžence amuletů, škeblí a přitesaných kamenů. Uvnitř byla země pokryta kobercem zeleného listí. Uprostřed prozrazoval nízký kopeček místo, kde byl před nedávnem vykopán hrob.

Tam ležely náčelníkovy zbraně, nabitě pušky s připravenými zápalníky, kopí, nádherná sekýra ze zeleného nefritu a zásoba prachu a kulek, která by byla dostačující i k věčným lovům.

„To je hotový arzenál,“ řekl Paganel, „a my ho jistě lépe užijeme nežli nebožtík. Ještě dobře, že si divoši berou na onen svět i zbraně!“

„Ale hled'me, vždyť jsou to pušky anglické výroby!“ podivil se major.

„Ovšem,“ odpověděl Glenarvan. „Je to celkem špatný zvyk, že se divochům dávají darem střelné zbraně! Potom jich používají proti podmanitelům a jednají správně. Ale ty pušky nám rozhodně mohou být užitečné!“

„A ještě víc nám přijdou vhod potraviny a voda,“ řekl Paganel, „které jsou zde přichystány pro Kara-Teta.“

Příbuzní a přátelé zemřelého skutečně dostali svým povinností. Zásoby svědčily o jejich úctě k náčelníkovým zásluhám. Bylo zde potravin pro deset lidí na čtrnáct dní anebo spíš

pro nebožtíka na věčnost. Tyto potraviny rostlinného původu tvořily kapradiny, sladká zemčata a tuzemský „convolvulus batatas“, brambory, které byly do této země již dávno přivezeny Evropany. Ve velkých nádobách byla čistá voda, jež patří k zélandskému stolování, a tucet ozdobně upletených košů s tabulkami naprosto neznámé zelené klovatiny. Uprchlíci byli tedy na několik dní vyzbrojeni proti hladu a žízni. Nedali se nijak pobízet a usedli k prvnímu jídlu na nebožtíkův účet.

Glenarvan vzal potraviny potřebné k snídani a svěřil je Olbinettovi. Stevard dbal jako vždy i v nejtěžších chvílích na úroveň, a tak se mu zdálo menu poněkud skrovné. Kromě toho nedovedl tyto kořínky připravovat a neměl ani oheň.

Stevard leknutím upadl

Ale Paganel mu pomohl z nesnází a poradil mu, aby kapradiny a sladká zemčata zcela prostě zahrabal přímo do země.

Teplota povrchových vrstev byla skutečně dosti vysoká a teploměr zastrčený do této půdy byl by jistě ukázal šedesát až šedesát pět stupňů. Olbinett se málem vážně popálil. V okamžiku, kdy kopal jámu, aby do ní vložil potraviny, vydral se z jámy sloup páry a se sykotem vytryskl do výše jednoho sáhu.

Stevard leknutím upadl.

„Zavřete kotel!“ vykřikl major a s oběma námořníky přiskočil a zasypal jámu úlomky pemzy, kdežto Paganel tento úkaz zvláštním zádušným způsobem pozoroval a mumlal si:

„Hleďme, hleďme! To je dobré! Proč ne?“

„Nejste zraněn?“ otázal se Mac Nabbs Olbinetta.

„Nejsem, pane Mac Nabbsi,“ odpověděl stevard, „ale byl bych se nenadál...“

„Takové přízně osudu!“ zvolal Paganel vesele. „Kromě Kara-Tetových potravin a vody ještě podzemní oheň! Ale tahle hora je úplný ráj! Navrhuji, abychom zde založili osadu, obdělali půdu a usadili se tu do konce života! Budeme robinzony na Monganamu! Na mou věru, že si nedovedu představit, co by nám mohlo na tomto komfortním kuželi ještě scházet!“

„Nic, pokud je ovšem pevný,“ odpověděl John Mangles.

„Nu, není zde od včerejška,“ řekl Paganel. „Odedávna vzdoruje činnosti vnitrozemského ohně a do našeho odchodu jistě vydrží.“

„Je prostřeno,“ oznamoval Mr Olbinett právě tak vážně, jako kdyby plnil své povinnosti na malcolmském zámku.

Uprchlíci ihned usedli kolem ohrady a začali pojídat jedno z těch jídel, která jim náhoda

přinášela vždycky včas i za nejtěžších okolností.

Nebyli příliš vybíraví, ale jejich názory o jedlém kapradí se různily. Jedni je pokládali za chutné a lahodné, druzí za slizké, neobyčejně tuhé a bez jakékoliv chuti. Sladká zemčata, upečená v horké zemi, byla výtečná. Zeměpisec poznamenal, že Kara-Tete měl skutečně postaráno o vše.

Když ukojili hlad, navrhl Glenarvan, aby si okamžitě prohovořili plán útěku.

„Už?“ zvolal Paganel žalostně. „Jakže, vy už chcete opustit toto místo slastí?“

„Ale pane Paganele,“ odvětila lady Helena, „i kdybychom připustili, že jsme před Capuou, jistě dobře víte, že Hannibal se nemá napodobovat, nechceme-li být poraženi!“

„Mylady,“ odpověděl Paganel, „nikdy bych se neodvážil vám odporovat. Promluvme si tedy o plánu útěku, když je to vaším přáním.“

„Především se domnívám,“ řekl Glenarvan, „že se musíme pokusit o útěk dříve, než k tomu budeme dohnáni hladem. Jsme nyní dostatečně posilněni a toho je nutno využít. Dnes v noci se pokusíme proniknout pod ochranou tmy kruhem domorodců a dostat se do východních údolí.“

„Výborně,“ odpověděl Paganel, „jestliže nás ovšem Maorové nechají projít.“

„A když nám to znemožní?“ řekl John Mangles.

„Pak použijeme mimořádných prostředků,“ odpověděl Paganel.

„Máte snad nějaké mimořádné prostředky?“ otázal se major.

„Že ani nevím co s nimi!“ odušil Paganel a nic bližšího dále nevysvětloval.

Zbývalo už jenom vyčkat do noci a pak se pokusit projít linií domorodců.

Maorové byli dosud na svých místech. Dokonce se zdálo, že jejich řady zhoustly o opozdilce. Tu a tam plály ohně a tvořily kolem úpatí kužele ohnivý pás. Když se do vůkolních údolí snesla tma, vypadal Monganamu, jako kdyby vystupoval z obrovského ohniště, kdežto jeho vrcholek se ztrácel v husté tmě. Šest set stop níže byl ruch, shon a křik nepřátelského ležení.

V devět hodin se za úplné tmy Glenarvan a John Mangles rozhodli, že se vydají na průzkum, než zavedou své druhy na nebezpečnou cestu. Asi deset minut sestupovali bez nejmenšího hluku a pak vkročili na úzký hřeben, který se táhl padesát stop nad táborem a v této výši protínal linii domorodců.

Zatím šlo všechno hladce. Zdálo se, že Maorové, ležící u svých ohňů, nepozorují uprchlíky. Ti učinili tedy ještě několik kroků. Ale pojednou se napravo i nalevo od hřbetu zdvihla oboustranná přestřelka.

„Zpátky!“ řekl Glenarvan. „Ti zbojníci mají kočičí oči a pušky ostrostřelců!“

John Mangles a Glenarvan se okamžitě vrátili na příkré svahy hory a spěchali uklidnit své

přátele, vyděšené výstřely. Glenarvanův klobouk byl prostřelen dvěma kulkami. Bylo opravdu nemožné odvážit se po nekonečném hřbetě mezi těmito dvěma řadami střelců.

„Uvidíme zítra,“ řekl Paganel. „Když nemůžeme oklamat bdělost strážců, jistě mi dovolíte, abych jim zahrál já podle své noty!“

Bylo dosti chladno. Kara-Tete si naštěstí vzal s sebou do hrobu i své nejlepší noční úbory a teplé pokrývky z phormia. Každý se do nich teď bez rozpaků zahalil a zanedlouho všichni uprchlíci, střeženi pověřčivostí domorodců, klidně usnuli pod ochranou kúlů na horké půdě hory, zachvívající se vnitřním varem.

KAPITOLA XV

PAGANELOVY MIMOŘÁDNÉ PROSTŘEDKY

Příštího dne, 17. února, probudilo slunce spáče na Monganamu hned prvními paprsky. Maorové už dlouho přecházeli sem a tam u paty kužele, ale neodvažovali se přes pozorovací čáru. Zuřivý povyk uvítal Evropany, když se objevili u východu ze znesvěcené ohrady.

Obležení se nejprve rozhlédli po okolních horách, po hlubokých údolích, dosud ponořených v mlhu, i po hladině jezera Taupo, kterou lehce čeřil ranní vánek.

Potom se všichni seskupili kolem Paganela, toužíce zvědět, jaké jsou jeho plány, a tázavě na něho hleděli.

Paganel dlouho nenapínal úzkostlivou zvědavost svých druhů.

„Přátelé,“ řekl, „na mém plánu je znamenité to, že i když nebude mít výsledek, jaký od něho očekávám, i když ztroskotá, nijak naše postavení nezhorší. Musí se však podařit, podaří se.“

„A jaký je to plán?“ otázal se Mac Nabbs.

„Poslouchejte,“ odpověděl Paganel. „Pověřčivost domorodců učinila z této hory naše útočiště, jejich pověřčivost nám musí pomoci dostat se odtud. Podaří-li se mi Kaj-Kumua přesvědčit, že jsme se stali obětí své profanace, že na nás dopadl nebeský hněv, zkrátka že jsme zahynuli, a to strašlivou smrtí, co myslíte, odejde z této planiny pod Monganamu a vrátí se do své vesnice?“

„O tom není pochyb,“ řekl Glenarvan.

„A jakou strašlivou smrt pro nás chystáte?“ otázala se lady Helena.

„Smrt svatokrádežníků,“ odpověděl Paganel. „Plameny boží odplaty jsou pod našima nohama. Zjednejme jim tedy průchod!“

„Cože, vy tu chcete udělat sopku?“ zvolal John Mangles.

„Ovšem, sopku umělou, dočasnou, a sami její běsnění usměrníme! Zde je obrovská zásoba

podzemních par a ohňů a ty potřebují jen málo, aby vyrazily! Připravme umělý výbuch a využijme toho!“

„Nápad je to dobrý,“ řekl major. „Dobře jste to vymyslel, Paganele!“

„Chápete?“ pokračoval zeměpisec. „Budeme předstírat, že nás sežehly plameny zélandského Plutóna a že jsme nadpřirozeně zmizeli v Kara-Tetově hrobce...“

„Kde zůstaneme tři, čtyři, a bude-li třeba, pět dní, zkrátka až do chvíle, kdy budou mít divoši jistotu o naší smrti a vyklidí nám pole.“

„Co když je však napadne, aby se přesvědčili o naší smrti,“ řekla miss Grantová, „co když vystoupí na horu?“

„Nevystoupí, má drahá Mary,“ odpověděl Paganel. „Hora je tabu, a až sama pohltní své znesvěcovatele, bude její tabu ještě přísnější!“

„Je to opravdu dobře promyšlený plán,“ řekl Glenarvan. „Jeho jediná slabina je v tom, že by se domorodci mohli usadit u paty hory na tak dlouho, až by nám došly zásoby. Ale to je málo pravděpodobné, zvláště když my sami dobře sehraje svou roli.“

„A kdy podnikneme tento poslední pokus?“ otázala se lady Helena.

„Dnes v noci,“ odpověděl Paganel, „až bude největší tma.“

„Dobrá, ujednáno,“ odvětil Mac Nabbs. „Paganele, jste důvtipný člověk, a přestože já se obvykle nedávám unášet, ručím zde za úspěch. Předvedeme jim tu pěkný zázrak.“

Paganelův plán byl tedy schválen a při pověřivých názorech Maorů se mohl, ba musil zdařit. Zbývalo jej uskutečnit. Nápad byl dobrý, ale jeho provedení obtížné. Nepohltní sopka odvážlivce, až v ní prorazí kráter? Budou moci ovládnout a usměrnit tento výbuch, až se páry, plameny a lávy sopky rozpoutají? Nezmizí pak celý kužel v planoucích hlubinách? Vždyť tím zasáhnou do úkazů, nad nimiž si ponechala naprostou vládu příroda.

Paganel tyto nesnáze předvídal, spoléhal však na svou obezřetnost a nehodlal hnát věci až do krajnosti. K oklamání Maorů stačilo pouhé zdání, a nikoliv strašný skutečný výbuch.

Jak dlouhý se zdál onen den! Každý počítal jeho nekonečné hodiny. Všechno bylo připraveno k útěku. Potraviny z udupy byly rozděleny tak, aby každý nesl část. Několik rohoží a střelné zbraně doplňovaly lehkou výzbroj, kterou si měli odnést z náčelníkovy hrobky. Není jistě třeba říkat, že všechny tyto přípravy se odehrávaly v ohradě a že domorodci o ničem nevěděli.

V šest hodin podával stevard posilující jídlo. Nikdo z uprchlíků nemohl vědět, kdy a kde budou moci jíst v údolích okresu. Hlavním jídlem byly velké krysy bylo jich půl tuctu –, které Wilson pochytil a Olbinett upravil jako dušené. Lady Helena a Mary Grantová tvrdošijně odmítaly jíst tuto převzácnou novozélandskou zvěřinu, ale mužové si na krysách pochutnali jako rození Maorové. Bylo to skutečně výtečné, ba chutné maso a všech šest

hlodavců bylo ohlodáno až na kost.

Nadešel soumrak. Slunce zmizelo za pruhy hustých bouřkových mračen. Nad obzorem se několikrát zablesklo a vzdálený hrom rachotil po nebeské klenbě.

Paganelovi byla bouře vítána, neboť přicházela na pomoc jeho plánům a doplňovala režii. Divoši považují takové velké přírodní úkazy za boží působení. Novozéland'ané pokládají hrom za rozhněvaný hlas jejich Nui-Atuy a blesk je jenom zlobným zásvitem jeho očí. Bude se tedy zdát, že božstvo osobně přišlo potrestat znesvěcovatele tabu.

V osm hodin zmizel vrcholek Monganamu v těžké tmě. Nebesa tvořila temné pozadí pro výšleh plamenů, jež měla přivodit ruka Paganelova.

Maorové nemohli své zajatce vidět. Nadešla chvíle činu.

Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert, stevard i oba námořníci se dali současně do práce. Museli jednat rychle.

Místo pro otevření kráteru bylo zvoleno třicet kroků od Kara-Tetovy hrobky. Bylo totiž důležité, aby udupa zůstala při výbuchu zachována, neboť s ní by bylo zmizelo i tabu hory. Na určeném místě si Paganel povšiml velkého balvanu, kolem něhož se dosti prudce prodíraly podzemní páry. Balvan zakrýval přirozený jícen, který byl v kuželi, a jenom jeho váha bránila vyšlehnutí podzemních plamenů. Kdyby se jim podařilo vypáčit balvan z jeho lůžka, okamžitě by se páry a láva uvolněným otvorem vyvalily ven.

Pracovníci si vyrobili páky z kůlů

Pracovníci si vyrobili páky z kůlů vytrhaných uvnitř udupy a mocně se napřeli do velikého kamene. Pod jejich spojeným úsilím se skála záhy začala viklat. Vykopali pod ní na horském svahu jakýsi příkop, aby se po této nakloněné rovině sesunula dolů. Čím více balvan nadzdvíhovali, tím prudčeji se jim otřásala země pod nohama.

Pod ztenčenou povrchovou vrstvou se ozýval temný hukot plamenů a sykot par. Odvážní dělníci, skuteční kykloповé vládnoucí nad zemskými ohni, beze slov pracovali. Zakrátko jim několik trhlin a tryskající horká pára prozradily, že místo začíná být nebezpečné. Ještě však posledním nápořem srazili balvan. Svalil se dolů po horském srázu a zmizel.

Vzápětí povolila i ztenčená kůra. S mocnými výbuchy vyrazil k nebi žhoucí sloup, kdežto dolů k táboru domorodců a k níže položeným údolím se vyvalil potok vařící vody a lávy.

K nebi vyrazil žhoucí sloup

Celý kužel se otřásl, až se zdálo, že zmizí v bezedné propasti.

Glenarvan a jeho druhové měli stěží čas uskočit z dosahu výbuchu. Uprchli do ohrady, ale přesto na ně vystříklo několik kapek vody horké devadesát čtyři stupně. Voda měla zprvu

vůni jako masitá polévka, ale záhy se tato vůně změnila v silný sirnatý zápach.

Tehdy se bahno, láva a sopečné úlomky spojily v jediný požár. Proudly ohně rozrývaly úbočí Monganamu. Záře výbuchu ozářila okolní hory a hluboká údolí zaplanula mocnými odlesky. Všichni divoši vyskočili řvouce bolestí, neboť vařící láva se na ně přivalila přímo doprostřed jejich ležení. Ti, které ohnivá řeka nezasáhla, prchali vzhůru na nejbližší pahorky; potom se zděšeně vraceli a pozorovali děsivý úkaz, sopku, do jejíchž hlubin hněv jejich boha srazil znesvěcovatele posvátné hory. A ve chvílích, kdy poněkud zeslábl rachot výbuchu, bylo slyšet, jak vřiskají obřadná slova:

„Tabu! Tabu! Tabu!“

Mezitím se z kráteru Monganamu chrlilo nesmírné množství par, planoucích kamenů a lávy. To už nebyl jenom obyčejný gejzír, jaké se objevují v okolí hory Hekla na Islandě, ale hora Hekla sama. Všechn tento sopečný hnis se dosud udržoval pod vrcholem kužele. Jeho rozpínavosti postačovaly ventily Tongarira. Ale když mu byl otevřen nový průchod, vyřítil se s nevídanou prudkostí a podle zákona rovnováhy byly oné noci ostatní výbuchy na ostrově jistě slabší než obvykle.

Za hodinu potom, co se objevila na jevišti světa nová sopka, valily se po jejích úbočích široké potoky žhoucí lávy. Všude prchaly po rozpálené zemi celé pluky krys. Jejich díry se staly neobyvatelné.

Po celou noc, za bouře běsnící na nebesích, soptila hora tak prudce, že to Glenarvana stále víc a více znepokojovalo. Výbuchy rozšiřovaly okraje jícnu.

Zajatci, schovaní za kolovou ohradou, pozorovali, jak se soptění hrozivě rozrůstá.

Nadešlo ráno. Sopečné běsnění se nezmirňovalo. Husté žlutavé páry se mísily s plameny; po všech stranách se valily proudy lávy.

Glenarvan s napjatým zrakem a s tlukoucím srdcem netrpělivě vyhlížel každíčkou štěrbinou v kolové ohradě a pozoroval tábor domorodců.

Maorové prchli z dosahu sopky na sousední planiny. Několik mrtvol, ležících u paty kužele, bylo sežehnuto ohněm. O něco dále, směrem k „pá“, dopadla láva na skupinu chatrčí, z jejichž trosek se ještě kouřilo. Zéland'ané stáli tu a tam ve skupinách a s nábožnou hrůzou pozorovali soptící vrcholek Monganamu.

Uprostřed svých bojovníků přicházel Kaj-Kumu; Glenarvan ho dobře poznal. V místech, jež láva nezaplavila, přistoupil náčelník až k úpatí kužele, ale dále se neodvážil ani o krok.

Tam rozpřáhl ruce jako kouzelník při zaklínání a učinil několik pohybů, jejichž smysl byl uprchlíkům zřejmý. Jak Paganel předvídal, Kaj-Kumu vyslovil nad mstící horou ještě přísnější tabu.

Zkrátka pak domorodci odcházeli v řadách po křivolakých stezkách zpátky do „pá“.

„Jdou pryč!“ zvolal Glenarvan. „Vyklizují pole! Chválabohu! Naše lest se zdařila! Drahá Heleno, milí přátelé, teď jsme mrtvi, teď jsme pohřbeni! Ale dnes večer, za tmy, vstaneme z mrtvých, vyjdeme z hrobu a uprchneme těm barbarům!“

Těžko si lze představit radost, jež zavládla v udupě. Všem se opět vrátila naděje. A naši odvážní cestovatelé zapomínali na minulost, zapomínali na budoucnost a myslili jenom na přítomnost! A přece to nebyl snadný úkol, dorazit uprostřed neznámé země do některé evropské osady. Když se jim však podařilo oklamat Kaj-Kumua, zdálo se jim, že unikli všem novozélandským divochům!

Uplynul ještě celý den, než mohli nastoupit cestu k útěku. Radili se o plánu, jak uprchnout. Paganel si pečlivě uchránil mapu Nového Zélandu a mohl podle ní teď stanovit nejbezpečnější cestu.

Po pečlivé úvaze se uprchlíci rozhodli, že se vydají k zátocce Hojnosti. Znamenalo to sice jít končinami neznámými, ale pravděpodobně i opuštěnými. Cestovatelé si zvykli přemáhat přírodní překážky, snášet tělesné nepohodlí, a proto se obávali jenom setkání s Maory. Chtěli se jim stůj co stůj vyhnout a dostat se na východní pobřeží, kde misionáři založili několik osad. Kromě toho zůstala tato část ostrova zatím ušetřena válečných hrůz a tlupy domorodců tam nepřicházely.

Vzdálenost dělící jezero Taupo od zátoky Hojnosti bylo možno odhadnout na sto mil. Deset dní pochodu při deseti mílích za den. To jistě přinese nejednu námahu, ale v této odvážné družině se nikdo námahy nelekal. Jakmile se dostanou cestovatelé k misiím, odpočinou si tam a vyčkají na nějakou vhodnou příležitost k cestě do Aucklandu, neboť se i nyní chtěli dostat do tohoto města.

Jakmile se na tom všem dohodli, vyhlíželi i dále až do večera domorodce. Jediný z nich nezůstal na úpatí hory, a když se na údolí jezera Taupo snesl soumrak, žádný oheň neprozrazoval přítomnost Maorů pod kuželem. Cesta byla volná.

V devět hodin, za úplné tmy, dal Glenarvan znamení k odchodu. Jeho druhové i on, vyzbrojeni a vybaveni na Kara-Tetovy útraty, začali obezřetně sestupovat po svazích Monganamu. John Mangles a Wilson šli v čele. Napínali zrak i sluch. Při sebemenším šramotu se zastavovali, pátrali po sebemenším zákmitu světla. Všichni doslova klouzali po úbočí hory, aby s ní co nejdokonaleji splývali.

Dvě stě stop pod vrcholkem došel John Mangles a jeho námořník na nebezpečný hřbet, který domorodci tak houževnatě bránili. Jestliže byli Maorové naneštěstí ještě lstivější než uprchlíci a předstírali ústup, aby je vylákali, jestliže se nedali oklamat sopečným úkazem, pak by se prozradili na tomto místě. Glenarvan se přese všechnu jistotu a Paganelovy žerty chvěl vzrušením. O záchraně jeho skupiny se mělo definitivně rozhodnout v těchto deseti

minutách, které potřebovali k překročení hřebene. Cítil, jak prudce buší srdce lady Heleny, která se křečovitě držela jeho paže.

Nepomýšlel však na ústup. Ani John ne. Následován ostatními a chráněn úplnou temnotou, vyšplhal mladý kapitán na úzký hřbet a stanul, když několik uvolněných kamének se skutálelo až dolů na planinu. Jestliže divoši dosud číhali dole, pak tento nezvyklý lomoz musil rozpoutat na obou stranách nebezpečnou střelbu.

Zatím se uprchlíci sunuli po nakloněném svahu husím pochodem, a nepostupovali proto rychle. Když John Mangles dorazil na nejnižší bod, dělilo ho od planiny, kde včera tábořili domorodci, necelých dvacet pět stop. Potom již hřeben stoupal v dosti příkrém srázu a ve vzdálenosti čtvrt míle se ztrácel v houštině.

Cestovatelé se však dostali přes tuto nejnižší část bez nehody a počali mlčky vystupovat. Lesík nebylo sice vidět, ale věděli o něm a Glenarvan doufal, že v něm budou v bezpečí, jestliže tam nebude připravena nějaká nástraha. Uvědomoval si, že teď už nejsou chráněni tabu. Stoupající hřeben nenáležel k Monganamu, nýbrž k horskému pásmu, jež se zdvihalo na východ od jezera Taupo. Musili se nyní tedy obávat nejenom střelby domorodců, ale také útoku muže proti muži.

Deset minut skupinka pozvolna vystupovala k horním planinám. John ještě neviděl temný stín houštiny, nemohl však od ní být dále než dvě stě stop.

Pojednou se zastavil a takřka ucouvl. Zdálo se mu, že ve tmě postřehl nějaký šramot. Jeho zaváhání zadrželo i postup jeho druhů.

John zůstal bez pohnutí takovou dobu, že znepokojil celou skupinu za sebou. Všichni čekali. A nelze vylíčit, v jakých úzkostech! Budou se musit vrátit nazpět a znovu se uchýlit na vrchol Monganamu?

Když však John viděl, že šramot se neopakuje, vydal se na další výstup po úzké cestě na hřebeni.

Za chvíli se ze tmy vynořilo matné houští. Po několika krocích k němu uprchlíci dorazili a skryli se pod hustým listovým stromů.

KAPITOLA XVI

VE DVOJÍM OHNI

Tma usnadňovala jejich útěk. Musili jí tedy využít a dostat se z neblahých končin u jezera Taupo. Paganel se ujal vedení celé družiny a za této namáhavé pouti v horách se opět uplatnil jeho podivuhodný cestovatelský instinkt. S překvapující jistotou se pohyboval nejhlubší temnotou, bez váhání volil téměř neviditelné stezky a neúchylně udržoval pevný směr cesty. Pravda, vydatně mu pomáhala jeho nyktalopie, neboť jeho kočičí oči mohly i

za nejhustší tmy rozeznávat sebemenší předměty.

Tři hodiny šli bez zastávky po táhlých svazích východního úbočí. Paganel se poněkud stácel k jihovýchodu, aby se dostal do úzké soutěsky mezi pohořím Kaimanawa a Wahiti, kudy vede cesta z Aucklandu do zálivu Hawkeova. Za touto soutěskou se chtěl odchýlit od cesty a pod ochranou vysokého pohoří dojít přes neobydlené kraje provincie k pobřeží.

V devět hodin ráno měli za sebou uprchlíci po dvanácti hodinách cesty dvanáct mil. Od statečných žen nebylo možno žádat více. Ostatně místo se zdálo příhodné k táboření. Uprchlíci dorazili do průsmyku, který rozděluje oba horské řetězy. Magistrální cesta zůstala napravo a mířila k jihu. Paganel nahlédl do mapy a zabočil k severovýchodu; v deset hodin dorazila družina na srázný horský výčnělek.

Zde byly vybaleny potraviny a všichni se dali s chutí do jídla. Mary Grantová a major, kteří až dosud nemohli přijít jedlým kapradinám na chuť, toho dne si na nich pochutnávali. Zastávka trvala až do dvou hodin odpoledne a pak cestovatelé pokračovali v cestě na východ až do večera, kdy se zastavili osm mil od hor. Nikdo se nedal pobízet a všichni usnuli pod širým nebem.

Příštího dne byla cesta dosti namáhavá. Musili projít zajímavým krajem sopečných jezer, gejzírů a solfatár, který se prostírá na východ od pohoří Wahiti. Oku se tato krajina zamlouvala víc než nohám. Znamenalo to každé čtvrt míle nové a nové okliky, překážky, zatáčky a to vše bylo přirozeně velmi vysilující. Jaká to však byla podívaná a jaké nekonečné proměny skýtá příroda v takové nádherné krajině!

Na veliké rozloze dvaceti čtverečních mil se prodíraly podzemní síly na povrch ve všech možných podobách. Solné, neobyčejně průzračné prameny, obklopené myriádami hmyzu, prýštily uprostřed čajovníkových hájů. Šířily kolem sebe pronikavý zápach po střelném prachu a po zemi ukládaly nánosy bílé jako oslnivý sníh. Průzračné vody těchto pramenů téměř klokotaly varem, kdežto sousední prameny plynuly pod zledovatělou hladinou. Obrovské kapradiny rostly na jejich březích v obdobných podmínkách jako silurská vegetace.

Na všech stranách tryskaly ze země uprostřed vířících par vodní sloupy, podobné sadovým vodotryskům; některé tryskaly ustavičně, jiné přerušovaně, jako kdyby je podle svých rozmarů řídil vrtošivý bůh podsvětí Plutón. Stupňovitě se rozkládaly do půlkruhu na přirozených terasách, připomínajících moderní vodotrysky. Jejich vody se pozvolna mísily uprostřed kotoučů bílého dýmu, a rozleptávající poloprůsvitné stupně těchto obrovitých schodišť, napájely svými vroucími vodopády celá jezera.

Prýštily tu solné, neobyčejně průzračné prameny

O něco dále, za horkými vřídly a burácejícími gejzíry, následovaly solfatáry. Země byla jakoby poseta velkými neštovicemi. Tolik zde bylo polovyhaslých jícnů s černými trhlinami, jimiž unikaly rozličné plyny. Vzduch byl prosycen ostrým a nepříjemným zápachem po kyselině sírové. Síra tu pokrývala zemi krystalickými vrstvami a usazeninami. Po staletí se tady shromažďovala závratná a nezužitkovaná bohatství. Až jednoho dne budou vyčerpány sírné doly na Sicílii, bude se světový průmysl zásobovat v tomto málo známém novozélandském kraji.

Každý pochopí, jakou námahu znamenala pro cestovatele cesta přes tyto krajiny plné překážek. Nebylo zde vhodných tábořišť a pušky lovců nemohly skolit jediného ptáka, který by byl hoděn, aby jej ruka Olbinettova oškubala. Proto se musili uprchlíci nejčastěji spokojit kapradinami a sladkými zemčaty. To bylo hubené sousto a jen nepatrně občerstvovalo vyčerpané síly naší družinky. Všichni velmi spěchali, aby měli toto vyprahlé a opuštěné území co nejdřív za sebou.

A přece potřebovali celé čtyři dni, než prošli nehostinnou končinou. Teprve 23. února mohl se Glenarvan utábořit padesát mil od Monganamu na úpatí hory neznámého jména, zakreslené však v Paganelově mapě. Před jeho zraky se prostíraly křovinaté roviny a na obzoru se opět objevily lesy.

To byla dobrá předzvěst, ovšem za předpokladu, že obyvatelnost těchto míst nebude znamenat, že jsou příliš hustě obydlena. Zatím se cestovatelé nesečkali s jediným domorodcem.

Toho dne zabili Mac Nabbs a Robert tři kivi. Ptáci se stali ozdobou táborové tabule, ovšem ne nadlouho, protože byli v několika minutách snědeni od zobáku až po nožičky.

Při zákusku pak, mezi sladkými zemčaty a brambory, učinil Paganel návrh, který byl přijat s nadšením.

Navrhl totiž, aby bezejmenná hora, ztrácející se ve výši tří tisíc stop v mracích, byla nazvána jménem Glenarvanovým, a pečlivě zanesl do své mapy jméno skotského lorda.

Není třeba podrobně vypisovat celkem jednotvárné a málo zajímavé příhody zbývající části cesty. Jenom dvě nebo tři význačnější události se staly za celou dobu pochodu od jezera k Pacifickému oceánu.

Celý den kráčeli uprchlíci lesy a rovinami. John určoval směr podle slunce a hvězd. Počasí bylo dosti mírné a nesužovalo družinu ani horkem, ani deštěm. Ale vzrůstající únava zpožďovala krok těchto cestovatelů, kteří prošli už tolika zkouškami.

Mluvili ovšem, bavili se ještě, ale ne už všichni vespolek. Družina se rozpadala v menší skupinky, které se nevytvářely snad podle úzkých sympatií, ale podle společných zájmů.

Nejčastěji krácel Glenarvan zcela sám, a čím více se přibližoval k pobřeží, tím víc

vzpomínal na Duncana a jeho mužstvo. Zapomínal na nebezpečnoství, jež mu až do Aucklandu stále hrozila, a myslil na své povražděné námořníky. Tato hrozná představa mu nemizela z mysli.

O Harrym Grantovi se nemluvalo. K čemu také, když se pro jeho záchranu nedalo nic podniknout? Jméno kapitánovo padlo nanejvýš ještě v rozhovorech jeho dcery s Johnem Manglesem.

John ani jednou Mary nepřipomněl to, co mu dívka řekla poslední noci ve varetui. Byl tak ohleduplný, že jí nechtěl připomínat slova, jež vyřkla ve chvíli nejvyššího zoufalství.

Když John mluvil o Harrym Grantovi, dělal vždy plány na pozdější pátrání po něm. Ujišťoval Mary, že lord Glenarvan se znovu ujme nezdařeného podniku. Mladý kapitán vycházel z toho, že o věrohodnosti listin nemůže být pochybností. Harry Grant tedy někde musel být. A kdyby bylo nutno prohledat celý svět, musili ho najít. Mary se těšila z těch slov a John i ona, spojeni touž myšlenkou, oddávali se nyní stejné naději. Často se jejich rozhovorů účastnila i lady Helena; ta se však nedala unášet takovými iluzemi, ačkoli se střežila přivést oba mladé lidi nazpět ke smutné skutečnosti.

V té době se Mac Nabbs, Robert, Wilson a Mulrady věnovali lovu, a i když se příliš nevzdalovali od družiny, přispěl každý z nich nějakým kusem zvěřiny do společné kuchyně. Paganel se stále halil do svého pláště z phormia a zamyšleně se držel stranou.

A přece musíme říci, že uprostřed těch zkoušek, nebezpečí, útrap a strádání, kdy i nejlepší povahy se podle zákonů přírody prý zatvrzují a mění k horšímu, všichni tito druhové v neštěstí zůstávali jednotni, věrni a připraveni položit život jeden za druhého.

25. února přetínala cestu řeka, kterou byla nepochybně Waikari z Paganelovy mapy. Snadno ji přebrodivili.

Po dva dni šli stále křovinatými rovinami. Družina již ušla polovinu vzdálenosti od jezera Taupo k pobřeží, a ačkoli její členové byli hodně unaveni, byli ušetřeni aspoň nepříjemného setkání s domorodci.

Tehdy došli k nesmírným a nekonečným lesům, jež připomínaly lesy australské. Zde však byly místo eukalyptů stromy kauri. Přestože po čtyřech měsících cestování se mohli málokteré věci obdivovat, Glenarvan i jeho druhové byli znovu uneseni při pohledu na tyto obrovité sosny, důstojné soky libanonských cedrů a kalifornských mamutích stromů. Tyto kauri, které botanikové nazývají *Abietas damarina*, byly vysoké sto stop jenom k prvním větvím. Rostly v ojedinelých hájích a les zde tvořily nikoliv stromy, nýbrž nesčetné skupiny stromů, které zdvihaly své zelené slunečníky až do výše dvou set stop.

Některé z těchto sosen, pokud nebyly starší než sto let, podobaly se evropským smrkům. Měly temnou korunu, vybíhající do ostrého kužele. Starší stromy, přes pět nebo šest set let

staří velikáni, tvořily naopak obrovské zelené stany, rozložené nad spleťtými vidlicemi větví. Tito patriarchové zélandského lesa měřili až padesát stop v objemu, a i když se všech deset cestovatelů chytilo za ruce, nemohli jejich gigantický kmen obejmout.

Tři dni postupovala družina pod jejich mohutnými girlandami a po jílovité půdě, na niž dosud nikdy nevkročila lidská noha. To bylo zřetelně vidět podle hromad pryskyřičné klovatiny, jež byla na mnoha místech nakupena u paty kauri a jež by byla na dlouhá léta stačila pro zélandský vývoz.

Lovci zde nacházeli celá hejna kiviů, kteří jsou tak vzácní v končinách obývaných Maory. Sem do nepřístupných lesů se uchýlili tito podivní ptáci, štvaní zélandskými psy. Jejich maso poskytlo cestovatelům hojnou a výživnou potravu.

Paganel dokonce jednou v dálce zpozoroval v houští pár obrovských opeřenců a tu se v něm ozval přírodopisec. Zavolal na své druhy a přes všechnu únavu se major, Robert a on pustili po stopách těchto ptáků.

Pochopíme zeměpiscův žhavý zájem, neboť v nich poznal, nebo se tak aspoň domníval, ptáky „moa“, náležející k rodu „dinormis“, jež mnozí učenci pokládají za vyhynulý druh. Tím, že je zde Paganel spatřil, potvrzovala se domněnka Hochstettera a jiných cestovatelů, že tito novozélandští bezkřídlí obři se tady dosud vyskytují.

Ptáci moa, jež Paganel pronásledoval, jsou současníky megaterií a pterodaktylů a dosahují nejméně osmnácti stop výšky. Byli to obrovští a velice plaší pštrosi, protože neobyčejně rychle prchali pryč. Ani kulkou nebylo možno zadržet jejich úprk! Po několikaminutovém pronásledování zmizeli nepolapitelní moa mezi vysokými stromy a lovci přitom vyplývali jenom prach a zašli příliš daleko od ostatních.

Toho večera se Glenarvan a jeho druhové konečně dostali z nesmírného lesa kauri a utábořili se na úpatí hory Hikurangi, jejíž vrcholek je ve výši pěti tisíc pěti set stop.

Nyní urazili od Monganamu téměř sto mil a k pobřeží zbývalo ještě třicet. John Mangles doufal, že celou vzdálenost ujdou za deset dní, ale nepředpokládal, s jakými obtížemi se na cestě setkají.

Okliky, překážky a nepřesná orientace prodloužily cestu o celou pětinu, a tak když cestovatelé dorazili k hoře Hikurangi, byli bohužel úplně vyčerpaní.

Celé dva dny musili ještě pochodovat, než se dostali na pobřeží. Navíc musili teď jít zase co nejrychleji a být co nejostřejší, neboť do těchto krajin často přicházejí domorodci.

Všichni však přemohli únavu a příštího dne se družinka vydala na cestu hned za svítání.

Mezi horou Hikurangi, která zůstala vpravo, a horou Hardyho, jejíž vrcholek se zdvihal po levici do výše tří tisíc sedmi set stop, byla cesta velmi svízelná. Zde se táhla do vzdálenosti deseti mil rovina, posetá „supple-jacky“, jakýmsi druhem pružných pout, jimž se velmi

přiléhavě říká škrtičské liány. Na každém kroku se do nich zaplétaly ruce i nohy a liány se ovíjely kolem těla jako skuteční hadi. Dva dni musili postupovat uprchlíci se sekýrou v ruce a zápasit s touto tisícíhlavou saní, s těmito trýznivými a nepoddajnými rostlinami, jež by byl Paganel nejraději zařadil mezi zoofyty, nějaký druh zvířete-rostliny.

V těchto rovinách nebylo možno lovit zvěř, a tak lovci nijak neobohatili své zásoby, které už byly téměř vyčerpány. Uprchlíci šli dál bez vody a nemohli uhasit žízeň, která při takové námaze byla stále větší a větší.

Tehdy byly útrapy Glenarvana a jeho družiny strašlivé a poprvé je málem opustily jejich morální síly.

Posléze, více se vlekouce než jdouce, téměř bez ducha, vedeni pouhým pudem sebezáchovy, který je silnější než všechny ostatní city, dorazili k mysu Lottin na tichomořském pobřeží.

V těch místech bylo několik opuštěných chýší, bědných to trosk vesnice, jež byla před krátkou dobou zničena válkou, dále neobdělaná pole a všude známky drancování a požárů. Tam čekala nešťastné cestovatele nová a strašlivá zkouška.

Bloudili podél pobřeží, když se asi míli od břehu objevil oddíl domorodců, kteří proti nim vyrazili, mávajíce zbraněmi. Glenarvan byl zaskočen u samého moře. Nemohl prchnout, sbíral poslední síly a hotovil se k boji, když John Mangles zvolal:

„Člun! Člun!“

A skutečně, sto kroků od nich ležela na břehu piroga se čtyřmi vesly. V jediném okamžiku ji uprchlíci odtáhli na moře, naskákali do ní a prchali od nebezpečných břehů. John Mangles, Mac Nabbs, Wilson a Mulrady si sedli k veslům, Glenarvan se chopil kormidla a obě ženy, Olbinett a Robert si lehli u jeho nohou.

V deseti minutách byla piroga čtvrt míle od břehu. Moře bylo klidné. Uprchlíci zachovávali hluboké mlčení.

Protože se John nechtěl příliš vzdalovat od břehu, chystal se dát rozkaz, aby nyní zabočili podle břehu. Vtom mu ustrnulo veslo v ruce.

Spatřil tři pirogy, které si razily cestu od mysu Lottin se zřejmým úmyslem dohonit uprchlíky stůj co stůj.

„Na moře! Na moře!“ zvolal. „Raději ať utoneme!“

Piroga poháněná čtyřmi vesly vyrazila na moře. Půl hodiny dokázala udržovat svůj náskok; ale zanedlouho počali vysílení nešťastníci slábnout a ostatní tři pirogy se viditelně přibližovaly. V té chvíli je dělily od pronásledovatelů sotva dvě míle. Ubozí cestovatelé tedy nemohli uniknout útoku domorodců, kteří se právě chystali zahájit palbu ze svých dlouhých pušek.

Co však nyní Glenarvan dělal? Stál na zádi člunu a marně hledal na obzoru nějakou pomoc. Več doufal? Co zamýšlel? Měl nějakou předtuchu?

Pojednou jeho oko vzplanulo a jeho ruka ukázala na jakýsi bod na obzoru.

„Loď!“ zvolal. „Přátelé, loď! Veslujte! Ze všech sil veslujte!“

Ani jeden ze čtyř veslařů se neotočil, aby se podíval na tuto neočekávanou loď, neboť nesměli ztrácet ani okamžik. Jenom Paganel vstal a zamířil svůj dalekohled k označenému bodu.

„Ano,“ řekl, „loď! Parník! Jede plnou parou! A k nám! Kupředu, drazí přátelé!“

Uprchlíci znovu napnuli všechny síly. Ještě půl hodiny udržovali náskok a rychlými tempy hnali svou pirogu vpřed. Parník bylo stále lépe a lépe vidět. Již rozeznávali jeho dva stěžně se svinutými plachtami a mocné kotouče černého dýmu. Glenarvan pustil ke kormidlu Roberta, uchopil zeměpisčův dalekohled a nespouštěl loď z očí.

Co si však měli pomyslit John Mangles a jeho druhové, když viděli, jak se lordovy rysy stáhly, jak mu zbledl obličej a jak mu dalekohled vypadl z rukou. Jediné slovo vysvětlilo jeho náhlou beznaději.

„Duncan!“ zvolal Glenarvan. „Duncan a trestanci!“

„Duncan!“ zvolal John, pustil veslo a spěšně vstal.

„Ano, na obou stranách smrt!“ zašeptal Glenarvan, zdrcený takovou nepřízní osudu.

Byla to skutečně jejich jachta, o tom nemohlo být pochyb. A na ní posádka banditů! Major nedokázal zadržet kletbu, jakou že to mají smůlu. To bylo přespříliš!

Druhá koule přerazila vedví pirogu

Piroga byla ponechána sama sobě. Kam s ní zamířit? Kam prchnout? Jak možno volit mezi divochy a trestanci?

Z nejbližší domorodé lodi zazněl výstřel a kulka přerazila Wilsonovo veslo. Několika údery vesel tedy přiblížili pirogu směrem k Duncanu.

Jachta plula plnou parou a byla od pronásledovaných jenom půl míle. John Mangles, sevřený ze všech stran, nevěděl již, kam se obrátit, kterým směrem prchat.

Domorodci teď začali pálit bez přestání a kolem pirogy létaly kulky. V té chvíli se rozlehl silný výstřel a nad hlavami uprchlíků přeletěla dělová koule, vystřelená z jachty. Prchající se tak dostali do dvojího ohně a bez hnutí se zastavili mezi Duncanem a čluny domorodců.

John Mangles uchopil v největším zoufalství sekyru. Chtěl prorazit dno pirogy a potopit ji i se svými nebohými druhy, když ho zadržel Robertův výkřik.

„Tom Austin! Tom Austin!“ volal chlapec. „Je na palubě! Vidím ho! Poznal nás! Mává kloboukem!“

Sekyra v Johnově ruce poklesla.

Druhá koule zahvzdla nad jeho hlavou a přerazila vedví nejbližší domorodou pirogu; vzápětí se na palubě Duncana rozlehlo hromové hurá.

Zděšení divoši se dali na útěk a vraceli se k pobřeží.

„Pomoc, pomoc, Tome!“ zahřímal John Mangles.

A za několik minut všech deset uprchlíků bylo v bezpečí na palubě Duncana, aniž věděli, jak se tam dostali, a aniž tomu všemu rozuměli.

KAPITOLA XVII

PROČ DUNCAN KŘÍŽOVAL NA VÝCHODNÍM POBŘEŽÍ NOVÉHO ZÉLANDU

Nelze vylíčit pocity Glenarvana a jeho přátel, když jim dolehly k sluchu zpěvy starého Skotska. Ve chvíli, kdy vstoupili na palubu Duncana, spustil dudák, nadýmaje svůj měch, válečný popěvek malcolmského rodu a mohutné hurá zdravilo jejich návrat na loď.

Glenarvan, John Mangles, Paganel, Robert, ba i major, všichni plakali a objímali; se. To bylo radosti! Zeměpisec si počínal jako pominutý. Poskakoval po palubě a zacítil svůj nerozlučný dalekohled na zbývající pirogy, které se rychle vracely k pobřeží.

Ale při pohledu na Glenarvana a jeho druhy, na jejich rozedrané šaty, na ztrhané rysy, v nichž byly vepsány stopy strašlivých útrap, ustalo mužstvo v projevech radosti. Vždyť na palubu se vracely pouhé přízraky, a nikoliv ti smělí a jiskrní cestovatelé, kteří se s takovými nadějemi vydali před třemi měsíci po stopách trosečníků. Náhoda, pouhá náhoda je přiváděla zpět na tuto palubu, kterou už nikdy nedoufali spatřit! A v jakém stavu! Truchlivé, zchřadlé, celé zubožené!

Ale dříve než pomyslili na únavu a na utišení naléhavého hladu a žízně, otázal se Glenarvan Toma Austina, proč je v těchto končinách.

Proč byl Duncan na východním pobřeží Nového Zélandu? Jak to, že nebyl v rukou Ben Joyce? Jaká šťastná náhoda ho přivedla uprchlíkům do cesty?

Proč? Jak? Z jakého důvodu? Tak začínaly všechny otázky, jimiž byl Tom Austin stále a bez milosti zasypáván. Starý námořník nevěděl, kterou vyslechnout dříve. Rozhodl se tedy, že bude poslouchat jenom lorda Glenarvana a jenom jemu že bude odpovídat.

„Ale co trestanci?“ otázal se Glenarvan. „Co jste udělali s trestanci?“

„S trestanci?...“ odpověděl Tom Austin tónem člověka, který ani zbla nerozumí jediné otázky.

„Ovšem! S těmi bídáky, kteří přepadli jachtu!“

„Jakou jachtu?“ řekl Tom Austin. „Vaši jachtu?“

„Ale ovšem, Tome! Duncana! A ten Ben Joyce je na palubě?“

„Vůbec žádného Ben Joyce neznám a nikdy jsem ho neviděl,“ odpověděl Austin.

„Nikdy?“ zvolal Glenarvan, ohromený námořníkovou odpovědí. „Pak mi ale, Tome, řekněte, proč právě teď křížuje Duncan na pobřeží Nového Zélandu?“

Jestliže Glenarvan, lady Helena, miss Grantová, Paganel, major, Robert, John Mangles, Olbinett, Mulrady a Wilson naprosto nechápali údiv starého námořníka, pak tím větší bylo jejich ohromení, když Tom klidně odpověděl:

„Ale Duncan zde přece křížuje na váš příkaz.“

„Na můj příkaz!“ zvolal Glenarvan.

„Ano, mylorde. Uposlechl jsem jenom vašich rozkazů, jež jste mi poslal ve svém dopise ze 14. ledna.“

„Cože, v mém dopise?“ vykřikl Glenarvan.

Všech deset cestovatelů nyní obklopilo Toma Austina a hltali jej očima. Dopis odeslaný od řeky Snowy tedy došel na palubu Duncana?

Návrat na palubu Duncana

„Poslyšte,“ ujal se slova Glenarvan, „to se musí vysvětlit, protože nevím, sním-li, či bdím. Dostal jste dopis, Tome?“

„Dostal, dopis od vás, mylorde.“

„V Melbournu?“

„V Melbournu, právě když jsem dokončoval opravu lodi.“

„A ten dopis?“

„Nebyl psán vaší rukou, ale byl vámi podepsán, mylorde.“

„To souhlasí. A dopis vám přinesl trestanec zvaný Ben Joyce.“

„Ne, námořník jménem Ayrton, národní Britannie.“

„Ovšem! Ayrton a Ben Joyce, to je táž osoba. Nu, a co stálo v tom dopise?“

„Rozkaz, abych neprodleně opustil Melbourne a přijel křížovat na východní pobřeží...“

„Austrálie!“ zvolal Glenarvan tak prudce, že to starého námořníka zarazilo.

„Austrálie?“ opakoval Tom s vykulenýma očima. „Ale ne! Na pobřeží Nového Zélandu!“

„Austrálie, Tome! Austrálie!“ odpověděli jednohlasně Glenarvanovi druhové.

Teď se o Austina málem pokoušela zavrať. Glenarvan mluvil s takovou jistotou, že se Tom zalekl, zdali dopis nepřečetl špatně. Že by se on, takový věrný a spolehlivý námořník, dopustil podobného omylu? Zčervenal a začal se chvět.

„Uklidněte se, Tome,“ řekla lady Helena.

„Ne, mylady, odpusťte,“ vzchopil se starý Tom. „Ne, to není možné! Nezmýlil jsem se! Ayrton to četl právě tak jako já a právě on, on naopak chtěl, abych plul na australské

pobřeží!“

„Ayrton?“ zvolal Glenarvan.

„Ano, Ayrton! Tvrdil mi, že je to omyl, že mi naopak píšete, abych jel do zátoky Twofold!“

„Máte ten dopis, Tome?“ otázal se major s neobyčejnou zvědavostí.

„Ano, pane Mac Nabbsi,“ odpověděl Tom Austin. „Dojdu pro něj.“

Austin se rozběhl do své kabiny v předovém nástavku. Po tu minutu, co byl Austin pryč, všichni na sebe mlčky pohlíželi. Jen major, který se upřeně díval na Paganela, zkrřížil ruce na prsou a řekl:

„No tohle, Paganele, na mou věru, to by už bylo příliš!“

„Co prosím?“ ozval se zeměpisec, jenž se s přihrbenými zády a s brýlemi na čele podobal ohromnému otazníku.

Vrátil se Austin. V ruce držel dopis, napsaný Paganelem a podepsaný Glenarvanem.

„Čtěte, mylorde,“ řekl starý námořník.

Glenarvan vzal dopis a četl:

„Prosím, aby Tom Austin neprodleně vyplul na moře a zavezl Duncana na třicátou sedmou rovnoběžku na východním pobřeží Nového Zélandu!...“

„Nového Zélandu!“ vykřikl Paganel a vyskočil.

Vzal Glenarvanovi dopis z rukou, promnul si oči, urovnal si brýle na nose a četl nyní sám.

„Nového Zélandu!“ řekl nepopsatelným tónem a dopis mu vypadl z ruky.

V tom okamžiku ucítil, jak mu dopadla na rámě čísi ruka. Napřímil se a stanul tváří v tvář majorovi.

„Víte, milý Paganele,“ řekl Mac Nabbs vážným hlasem, „ještě štěstí, že jste Duncana neposlal do Kočinčiny!“

Majorův vtip ubohého zeměpisce zdrtil. Celá posádka jachty, všichni do jednoho vybuchli v homérský smích. Paganel pobíhal sem a tam jako pomatený, oběma rukama se chytal za hlavu a rval si vlasy. Už nevěděl, co dělá; a ani nevěděl, co chce učinit! Bezmyšlenkovitě sestoupil po schůdcích ze zádové nástavby, vrávoravě, bez cíle přešel celou palubu a vystoupil na před. Tam se mu nohy zamotaly do svinutých lan. Upadl. Jeho ruce se bezděčně chytly za nějaký provaz.

Pojednou zahřměla strašlivá rána. Dělo na přídi vypálilo a po klidné hladině rozstříklo hrst kartáčů. Smolařský Paganel se chytil za provaz ještě nabitého děla a spoušť dopadla na zápalník. Proto ta hromová rána. Zeměpisec byl odhozen na schůdky předového nástavku a zmizel průvlakem až v kajutě mužstva.

Když pominulo překvapení nad výstřelem, rozlehl se zděšený výkřik. Všichni mysli, že se

stalo nějaké neštěstí. Deset námořníků se vrhlo do mezípalubí a vynesli schouleného Paganela. Zeměpisec nemluvil.

Vynesli jeho dlouhé tělo na zářovou nástavbu. Druhové bodrého Francouze byli zoufalí. Major se jako ve všech vážných případech i tentokrát ujal úlohy lékaře a chystal se svléknout nešťastného Paganela z kabátu, aby mu mohl obvázat rány. Ale sotva se učence dotkl, bylo po umírání. Zeměpisec vyskočil, jako kdyby dostal ránu elektrickým proudem.

„Nikdy! Nikdy!“ zvolal, a přitáhnuv si kol hubeného těla cáry oděvu, začal se s prapodivnou rychlostí zapínat.

„Ale Paganele!“ řekl major.

„Ne, povídám!“

„Musíme se přece podívat...“

„Nikdo se nebude dívat!“

„Možná že jste si přerazil...“ pokračoval Mac Nabbs.

„Ano,“ odpověděl Paganel a vzpřímil se na svých dlouhých nohou, „ale to, co jsem přerazil, opraví tesař!“

„Copak?“

„Palubní podpěru, zlomila se při mém pádu!“

Při té odpovědi se znovu všichni rozesmáli na celé kolo. Paganelova slova všechny jeho přátele ubezpečila, že ve zdraví přečkal celé to dobrodružství.

Rozhodně je však ten zeměpisec podivně stydlivý, pomyslně si major.

Ale protože se Paganel vzpamatoval z největšího rozčilení, nemohl se nyní vyhnout odpovědi na jednu otázku.

„A teď, Paganele,“ řekl mu Glenarvan, „odpovězte otevřeně. Uznávám, že nás vaše roztržitost zachránila. Nebýt vás, byl by jistě Duncan padl do rukou trestanců. Nebýt vás, byli by nás Maorové znovu zajali! Ale pro smilování boží, řekněte mi, jakou prazvláštní shodou myšlenek, jakým nadsmyslným poblouzněním jste došel k tomu, že jste napsal místo slova Austrálie slova Nový Zéland?“

„Ale, na mou věru,“ zvolal Paganel, „vždyť...“

V té chvíli však padl jeho pohled na Roberta, na Mary Grantovou, a proto se zarazil. Potom odpověděl:

„Prosím vás, Glenarvane, jsem přece blázen, šílenec, nenapravitelný člověk, s kůží věhlasného poplety už umřu...“

„Pokud ji z vás někdo nestáhne,“ dodal major.

„Stáhnout mě!“ vykřikl zeměpisec zuřivě. „Má to být narážka?“

„Jaká narážka, Paganele?“ otázal se Mac Nabbs klidně.

„Nikdy! Nikdy!“ zvolal Paganel

Tím příhoda skončila. Záhada přítomnosti Duncana v těchto vodách byla objasněna. Zázračně zachránění cestovatelé toužili už jenom po tom, aby se dostali do svých pohodlných kabin a naobědvali se.

Ale zatímco lady Helena a Mary Grantová, major, Paganel a Robert sestupovali do nástavby, pozdrželi Glenarvan a John Mangles Toma Austina. Chtěli se ho ještě na něco otázat.

„A teď mně, milý Tome, odpovězte,“ řekl Glenarvan. „Nezdál se vám ten rozkaz, abyste křižoval ve vodách Nového Zélandu, trochu podivný?“

„Zdál,“ odpověděl Austin. „Byl jsem tím velmi překvapen, ale nemám ve zvyku pochybovat o rozkazech, které dostanu, a proto jsem uposlechl. Mohl jsem jednat jinak? Kdybych byl nejednal podle vašich příkazů a kdyby se bylo stalo nějaké neštěstí, nebyl bych pak vinen já? Byl byste jednal jinak, kapitáne?“

„Nejednal, Tome,“ odvětil John Mangles.

„Co jste si však myslil?“ otázal se Glenarvan.

„Myslil jsem si, mylorde, že v zájmu věci Harryho Granta bylo nutné, abych jel tam, kam jste mi kázal. Myslil jsem si, že vás podle nových plánů dopraví na Nový Zéland nějaká jiná loď, a že vás proto musím očekávat na východním pobřeží ostrova. Ostatně když jsem odjížděl z Melbournu, zachoval jsem cíl své cesty v tajnosti a posádka se o něm dověděla až ve chvíli, kdy jsme byli na širém moři a když nám australská země zmizela z dohledu. A tehdy došlo na palubě k příhodě, která mě velice zarazila.“

„Co máte na mysli, Tome?“ zeptal se Glenarvan.

„To,“ odpověděl Tom Austin, „že když se národní Ayrton druhého dne po vyplutí dověděl, kam Duncan pluje...“

„Ayrton!“ zvolal Glenarvan. „Je tedy na palubě?“

„Ano, mylorde.“

„Ayrton zde!“ opakoval Glenarvan, pohlížeje na Johna Manglese.

„Osud!“ odpověděl mladý kapitán.

V jediném okamžiku se před očima těchto dvou mužů mihlo jako blesk Ayrtonovo chování, jeho dlouho připravovaná zrada, Glenarvanovo zranění, vražedný útok na Mulradyho, útrapy výpravy, když uvízla v bažinách Snowy, i celá minulost zločincova. A teď se tou nejpodivuhodnější shodou okolností dostal trestanec do jejich moci.

„Kde je?“ otázal se živě Glenarvan.

„V kabině v předovém nástavku,“ odpověděl Tom Austin, „a pod stráží.“

„A proč je uvězněn?“

„Protože když Ayrton viděl, že jachta míří k Novému Zélandu, začal zuřit a chtěl mě donutit, abych změnil směr lodi, protože mi vyhrožoval a protože se nakonec snažil podnítit mužstvo ke vzpouře. Uvědomil jsem si, že je to nebezpečný člověk, a musel jsem proti němu učinit rázná opatření.“

„A od té doby?“

„Od té doby zůstal ve své kabině a nepokoušel se uprchnout.“

„Dobrá, Tome.“

V tom okamžiku byli Glenarvan a John Mangles voláni do nástavby. Oběd byl připraven a cestovatelé nepotřebovali nic tak naléhavě jako vydatné jídlo. Usedli v jídelně ke stolu a vůbec se o Ayrtonovi nezmínili.

Když se však najedli a když se osvěžení a posilnění opět shromáždili na palubě, oznámil jim Glenarvan, že nálovní je na lodi. Zároveň prohlásil, že má v úmyslu dát ho před ně přivést.

„Snad bych nemusila být při tomto výsledku,“ otázala se lady Helena. „Přiznám se, Edvarde, že mi pohled na toho nešťastníka bude velmi nepříjemný.“

„To je konfrontace, Heleno,“ odpověděl Glenarvan. „Zůstaňte, prosím. Je nutné, aby Ben Joyce stanul tváří v tvář svým obětem!“

Lady Helena se podřídila tomuto přání. Mary Grantová a ona se postavily vedle lorda Glenarvana. Kolem nich se seskupili major, Paganel, John Mangles, Robert, Wilson, Mulrady a Olbinett, jimž všem způsobila trestancova zrada takové útrapy. Mužstvo jachty zatím nechápalo vážnost chvíle, ale zachovávalo mlčení.

„Přiveďte Ayrtona,“ řekl Glenarvan.

KAPITOLA XVIII

AYRTON NEBO BEN JOYCE

Ayrton přicházel. Pevným krokem přešel palubu a vystoupil po schodišti na zád'ovou nástavbu. Oko měl zachmuřené, zuby sevřené, pěsti křečovitě zaťaté. V jeho postoji nebylo možno pozorovat ani nadutost, ani pokoru. Když stanul před lordem Glenarvanem, zkrřížil ruce na prsou a mlčky, s klidem vyčkával, až bude tázán.

„Ayrtone,“ řekl Glenarvan, „všichni jsme se tedy sešli, my i vy, na palubě toho Duncana, kterého jste chtěl vydat Ben Joyceovým trestancům!“

Při těch slovech se rty nálovního mírně zachvěly. Jeho nepřístupná tvář na okamžik zrudla. Nikoli výčitkou svědomí, ale zahanbením nad neúspěchem. Na této jachtě chtěl být kapitánem. A teď zde byl uvězněn a za několik okamžiků se mělo rozhodnout o jeho

osudu.

Neodpovídal však. Glenarvan trpělivě vyčkával. Ale Ayrton zarputile setrval v mlčení.

„Mluvte, Ayrtone, nemáte co říci?“ pokračoval Glenarvan.

Ayrton zaváhal. Čelo se mu zbrázdilo hlubokými vráskami. Potom odpověděl klidným hlasem:

„Nemám co říci, mylorde. Udělal jsem hloupost, že jsem se nechal nachytat. Dělejte se mnou, co chcete.“

Po této odpovědi se náhodní zahleděl k pobřeží na západě a předstíral naprostý nezáměr o vše, co se dalo kolem něho. Když se na něj člověk podíval, mohl si myslit, že se ho tato vážná záležitost vůbec netýká. Ale Glenarvan se rozhodl, že zachová trpělivost. Měl silný zájem na tom, aby se dozvěděl některé podrobnosti o tajuplné Ayrtonově minulosti, zejména v těch bodech, kde se týkala Harryho Granta a Britannie. Pokračoval tedy ve výslechu s neobyčejnou vlídností, a ačkoli byl v nitru velmi rozrušen, navenek byl úplně klidný.

„Myslím, Ayrtone,“ pravil, „že neodmítnete odpovědět na některé otázky, které vám chci položit. A především, mám vás nazývat Ayrton nebo Ben Joyce? Jste nebo nejste náhodní Britannie?“

Ayrton zůstal lhostejný, pozoroval pobřeží a neodpovídal.

Glenarvanovo oko vzplanulo, ale pokračoval ve výslechu náhodního.

„Můžete mi vysvětlit, jak jste se dostal z Britannie a proč jste žil v Austrálii?“

Stejně mlčení, stejná lhostejnost.

„Poslouchejte dobře, Ayrtone,“ pokračoval Glenarvan. „Vy máte přece zájem na tom, abyste mluvil. Může se přihlížet k vaší otevřené výpovědi a to je přece jediná vaše spása. Ptám se vás naposledy, chcete odpovídat na mé otázky?“

Ayrton obrátil ke Glenarvanovi hlavu a pohlédl mu do očí:

„Mylorde,“ řekl, „nemám co odpovídat. Ne já sám, ale spravedlnost musí proti mně snést důkazy.“

„Důkazy budou snadné!“ odpověděl Glenarvan.

Ayrton přešel palubu

„Snadné, mylorde?“ odtušil Ayrton posměšně. „Mylorde, zdá se mi, že hodně předbíháte. Já tvrdím, že i ten nejlepší soudce z Temple-Baru by byl se mnou na rozpacích! Kdo může říci, proč jsem přišel do Austrálie, když zde není kapitán Grant, aby to vysvětlil? Kdo dokáže, že jsem Ben Joyce, hledaný policií, když policie mě nikdy neměla v rukou a když moji druhové jsou na svobodě? Kdo kromě vás může proti mně uvést ne zločin, ale jediný

přestupek? Kdo může tvrdit, že jsem se chtěl zmocnit této lodi a vydat ji trestancům? Nikdo, rozumíte, nikdo! Vy máte ovšem podezření, ale k odsouzení nějakého člověka je třeba mít důkazy, a vy důkazy nemáte. Pokud nebude dokázán opak, jsem Ayrton, národní Britannie.“

Při těch slovech se Ayrton vzrušil, ale záhy opět nabyl původní lhostejnosti. Bezpochyby se domníval, že jeho prohlášení ukončí výslech. Ale Glenarvan se ujal slova a řekl:

„Ayrtone, nejsem soudce, který vás má vyšetřovat. To není mou věcí. Je důležité, aby naše vzájemné vztahy byly přesně vymezeny. Nechci po vás nic, co by vám mohlo škodit. To se týká spravedlnosti. Vy však víte, jaká jsem vedl pátrání, a vy mě zkrátka můžete přivést zase na ztracenou stopu. Chcete mluvit?“

Ayrton zavrtěl hlavou jako člověk rozhodnutý nemluvit.

„Můžete mi říci, kde je kapitán Grant?“ otázal se Glenarvan.

„Ne, mylorde,“ odpověděl Ayrton.

„Můžete mi označit místo, kde Britannia ztroskotala?“

„Ani to ne.“

„Ayrtone,“ řekl Glenarvan téměř prosebně, „víte-li, kde je Harry Grant, chcete o tom aspoň říci těmto ubohým dětem, jež čekají na jediné vaše slovo?“

Ayrton zaváhal. Jeho rysy se sevřely. Ale pak tiše zašeptal:

„Nemohu, mylorde.“

A prudce dodal, jako kdyby si vyčítal okamžik slabosti:

„Ne! Nebudu mluvit! Dejte mě pověsit, chcete-li!“

„Pověsit!“ zvolal prudce Glenarvan, který se dal na chvíli unést hněvem.

Ale znovu se ovládl a odpověděl vážným hlasem:

„Ayrtone, zde není ani soudců, ani katů. V prvním přístavu budete odevzdán do rukou anglických úřadů.“

„Nic jiného si nepřěji!“ odušil národní.

Potom se klidným krokem vrátil do kabiny, v níž byl vězněn. Ke dveřím se postavili dva námořníci, kteří měli rozkaz střežit sebemenší věznův pohyb. Účastníci tohoto výjevu se rozhořčeně a zoufale rozcházeli.

Co mohl nyní Glenarvan dělat, když narazil na Ayrtonovu neústupnost? Nesporně jenom uskutečnit plán návratu do Evropy, který byl vypracován v Edenu, a připravit se, že později bude pokračovat v nezdařeném podniku, neboť nyní se zdálo, že stopy Britannie jsou nenávratně ztraceny. Listiny nepřipouštěly žádný nový výklad, žádná jiná země neležela již na dráze třicáté sedmé rovnoběžky a Dun canu zbývalo už jen vrátit se do Evropy.

Po poradě se svými přáteli začal Glenarvan s Johnem Manglesem projednávat plán návratu.

John prohlédl zásobníky. Zásoby uhlí mohly stačit nejvýš na čtrnáct dní. Proto bylo nutno doplnit zásoby paliva při nejbližší zastávce.

John Glenarvanovi navrhl, aby jeli do zátoky Talcahuanské, kde se Duncan zásobil před vyplutím na cestu kolem světa. Byla to příjemná cesta a probíhala právě po třicáté sedmé rovnoběžce. Potom zajede dostatečně zásobená jachta k jihu, obepluje mys Hoorn a vrátí se do Skotska přes Atlantik.

Když byl plán schválen, dostal strojník rozkaz, aby přidal páru. Za půl hodiny zamířila loď k Talcahuanské zátocce po moři, jež bylo hodno svého jména Tiché, a v šest hodin večer zmizely poslední novozélandské hory v teplých mlhách obzoru.

Začínala tedy zpáteční cesta. Smutná plavba pro naše statečné cestovatele: vraceli se do přístavu bez Harryho Granta! I posádka, tak rozradostněná při odjezdu, tak optimistická na počátku, byla nyní zdrcena a sklíčena a smutně se vracela do Evropy. Ani jediný z těchto poctivých námořníků nebyl nadšen myšlenkou na to, že uvidí svou rodnou zem, a všichni by byli raději ještě dlouho snášeli všechna nebezpečí, jen aby našli kapitána Granta.

Proto po jáсотu, který přivítal Glenarvana při jeho návratu, brzy zavládla sklíčenost. Již nebylo těch stálých besed mezi cestujícími, již nebylo těch rozhovorů, jež kdysi zpříjemňovaly cestu. Každý zůstal v ústraní, v samotě své kabiny, a málokdy se ten či onen objevoval na palubě Duncana.

Muž, jenž obvykle zvláště silně podléhal náladám výpravy, ať trudným nebo radostným, náš Paganel, který tak často dovedl v případě nutnosti vlévat naději, ten zůstal zachmuřený a mlčenlivý. Stěží ho bylo vidět. Jeho vrozená hovornost, jeho francouzská jiskřivost se změnila v zamlklost a sklíčenost. Dokonce se zdálo, že je více zdrcen než jeho druhové. Když Glenarvan začal mluvit o tom, že opět obnoví svá pátrání, Paganel potřásl hlavou jako člověk, který už v nic nedoufá a jehož názor na osud trosečníků Britannie se zdá už nezměnitelný. Všichni cítili, že je pokládá za nenávratně ztracené.

A přece byl na palubě muž, který mohl o neštěstí říci poslední slovo. Ayrton. Ale národní mlčel. Zlosyn nepochybně věděl plnou pravdu, ne-li o dnešním postavení kapitánově, tedy jistě o místě ztroskotání. Bylo však zřejmé, že zachráněný Grant by byl důležitým svědkem proti němu. Proto tvrdošijně mlčel. A to vyvolávalo velké rozhořčení, zejména u námořníků, kteří s ním za to chtěli zle naložit.

Nejednou opakoval Glenarvan své jednání s národním. Sliby ani hrozby nepomáhaly. Ayrtonova zarputilost šla tak daleko a byla vcelku tak nevysvětlitelná, že major dospěl k názoru, že Ayrton nic neví. Téhož mínění byl ostatně i zeměpisec, vždyť tím byly jen potvrzeny jeho vlastní domněnky o osudu Harryho Granta.

Ale jestliže Ayrton nic nevěděl, proč to nepřiznal, proč neřekl, že nic neví? To se nemohlo

obrátit proti němu. Jeho mlčení však ztěžovalo vypracování nějakého nového plánu. Měli snad podle pobytu národního v Austrálii soudit na to, že také Harry Grant je na této pevnině? Za každou cenu bylo nutno přimět Ayrtona, aby tu věc objasnil.

Když lady Helena viděla manželovy neúspěchy, požádala ho, aby se mohla sama pokusit zlomit tvrdošijnost národního. Tam, kde ztroskotal muž, bude mít možná úspěch ženská vlídnost. Nebude to jako s tím věčným příběhem z bajky, v němž víchř nedokáže strhnout cestovatele s ramenou pláště, kdežto sebenepatrnější sluneční paprsek mu jej snímá okamžitě?

Glenarvan znal důvtipnost své mladé ženy, a proto jí ponechal naprostou volnost v jednání. Toho dne, 5. března, byl Ayrton přiveden do kajuty lady Heleny. Mary Grantová měla být setkání přítomna, neboť dívčin vliv mohl být značný a lady Helena nechtěla zanedbat nic, co mohlo napomoci úspěchu.

Celou hodinu zůstaly obě ženy s národním Britannie o samotě, ale venku o jejich jednání nikdo nic nevěděl. Neznámo zůstalo, co říkaly, jakých argumentů užily, aby vyrvaly trestanci jeho tajemství, neznámy zůstaly všechny podrobnosti tohoto výslechu. A když se pak obě ženy s Ayrtonem rozcházel, nezdálo se, že měly úspěch, a v jejich tvářích mohl každý číst skutečné sklíčení.

Obě ženy zůstaly s národním o samotě

Proto když byl národní odváděn do své kabiny, přivítali ho námořníci zuřivými pohrůžkami. Ayrton však jenom pokrčil rameny. Tím ještě více rozjitřil hněv mužstva, takže musel zakročít sám John Mangles i Glenarvan, aby své lidi uklidnili.

Leč lady Helena se ještě nevzdávala. Chtěla až do konce bojovat proti tomu nemilosrdnému člověku a příštího dne zašla sama do Ayrtonovy kabiny, chtěíc jej ušetřit výjevů, které se odehrávaly při jeho příchodu na palubu jachty.

Dvě dlouhé hodiny zůstala dobrotivá a vlídná Skotka sama mezi čtyřma očima s vůdcem trestanců. Glenarvan po tu dobu obcházel v nevýslovném vzrušení kolem kabiny, hned odhodlán vyčerpat až do dna všechny možnosti na úspěch, hned rozhodnut vytrhnout ženu z tohoto nepříjemného jednání.

Ayrton jenom pokrčil rameny

Když se však tentokrát lady Helena vrátila, vyzařovaly její rysy naději. Vyrvala tedy národním jeho tajemství a pohnula v srdci toho bídníka poslední kapkou soucitu?

Mac Nabbs, který ji spatřil ze všech nejdříve, nemohl se zdržet zcela přirozeného nedůvěřivého posunku.

Přesto se mezi mužstvem ihned rozšířila zpráva, že národní konečně ustoupil naléhání lady Heleny. Působilo to jako elektrická jiskra. Všichni námořníci se sběhli na palubu rychleji, než když je Austinova píšťalka volala k nástupu.

Mezitím Glenarvan přichvátal ženě vstříc.

„Mluvil?“ otázal se.

„Ne,“ odpověděla lady Helena. „Ale povolil mým prosbám a přeje si s vámi mluvit.“

„Ach, drahá Heleno, podařilo se vám to!“

„Doufám, Edvarde.“

„Učinila jste nějaký slib, který mám potvrdit?“

„Jediný, můj milý, že totiž použijete veškerého svého vlivu, abyste zmírnil osud, který na něho čeká.“

„Dobře, Heleno. Ať Ayrton okamžitě přijde.“

Lady Helena odešla, provázena Mary Grantovou, do svého pokoje a národní byl přiveden do jídelny, kde ho očekával Glenarvan.

KAPITOLA XIX

ÚMLUVA

Jakmile Ayrton stanul před lordem, jeho strážci odešli.

„Přál jste si se mnou mluvit, Ayrtone?“ řekl Glenarvan.

„Ano, mylorde,“ odpověděl národní.

„Se mnou samotným?“

„Ano, ale přece jen myslím, že by bylo lepší, kdyby při rozmluvě byl major Mac Nabbs a pan Paganel.“

„Pro koho by to bylo lepší?“

„Pro mne.“

Ayrton mluvil docela klidně. Glenarvan na něho pevně pohlédl; potom vzkázal pro Mac Nabbsa a Paganela, kteří se na vyzvání ihned dostavili.

„Posloucháme vás,“ řekl Glenarvan, když se jeho dva přátelé usadili kolem jídelního stolu.

Ayrton několik okamžiků přemítal a pak řekl:

„Mylorde, když dvě strany uzavírají smlouvu nebo úmluvu, bývají při tom vždycky svědkové. Proto jsem žádal, aby pánové Paganel a Mac Nabbs byli přítomni. Protože, jasně řečeno, chci vám nabídnout vlastně obchod.“

Glenarvan znal Ayrtonovy způsoby, a proto ani nepohnul brvou, přestože nějaké obchodování mezi ním a tímto mužem se mu zdálo dost podivné.

„O jaký obchod jde?“ řekl.

„Je to prostý obchod,“ odpověděl Ayrton. „Vy si přejete ode mne zvědět určité podrobnosti, které vám mohou být užitečné. Já si přeji od vás vyzískat určité výhody, jež budou mít cenu pro mne. Něco za něco, mylorde. Vyhovuje vám to, nebo ne?“

„Jaké jsou to podrobnosti?“ otázal se živě Paganel.

„Ne,“ odtušil Glenarvan, „jaké jsou ty výhody?“

Ayrton lehkou úklonou naznačil, že porozuměl Glenarvanovu jemnému gestu.

„Požaduji pro sebe tyto výhody,“ pravil. „Vy mne stále ještě hodláte, mylorde, vydat do rukou anglických úřadů?“

„Ovšem, Ayrtone, a to je jenom spravedlivé.“

„Neříkám, že ne,“ odpověděl klidně národní. „Za žádných okolností byste mi nepřivolil dát svobodu?“

Glenarvan zaváhal, než odpověděl na tak jednoznačnou otázku. Na tom, co řekne, závisí možná osud Harryho Granta!

Smysl pro povinnost vůči spravedlnosti však zvítězil, a proto řekl:

„Ne, Ayrtone, nemohu vám dát svobodu.“

„Nežádám ji,“ odpověděl hrdě národní.

„Co tedy chcete?“

„Něco uprostřed, mylorde, mezi šibenicí, která mě čeká, a svobodou, kterou mi nemůžete povolit.“

„A to je...?“

„Že mě ponecháte jenom s těmi nejnnutnějšími potřebami na nějakém opuštěném tichomořském ostrově. Protluču se tam, jak budu umět, a budu-li na to mít čas, napravím se!“

Glenarvan nebyl nijak připraven na takový návrh, a tak se rozhlédl po svých dvou přátelích. Ti však oba mlčeli. Po chvíli přemýšlení pak odpověděl:

„Ayrtone, když vaší žádosti vyhovím, povíte mi všechno, co potřebuji vědět?“

„Ano, mylorde, to jest všechno, co vím o kapitánu Grantovi a o Británii.“

„Naprostou pravdu?“

„Naprostou.“

„Kdo mi však zaručí...?“

„Ovšem, vidím, co vám dělá starosti, mylorde. Máte se spolehnout na mne, na slovo zločince! To je pravda! Ale co chcete? Taková už je situace. Buď přijmete, nebo ne.“

„Budu vám věřit, Ayrtone,“ řekl prostě Glenarvan.

„A jednáte správně, mylorde. Ostatně i kdybych vás oklamal, měl byste vždycky možnost pomstít se mi!“

„Jak?“

„Tím, že byste pro mne přijel na ostrov, z něhož nebudu moci uniknout.“

Ayrton měl odpověď na vše. Nelekal se těžkostí, sám proti sobě podával nezvratné argumenty. Bylo zřejmé, že chce uzavřít svůj „obchod“ za naprosté vzájemné důvěry. A přece dokázal jít ve své nezištnosti ještě dále.

„Mylorde a pánové,“ dodal, „chci, abyste byli naprosto přesvědčeni o, tom, že hraji s odkrytými kartami. Nechci vás nijak oklamat, a proto vám podám o své čestnosti při tomto obchodě nový důkaz. Jednám poctivě, protože i já spoléhám na vaši čestnost.“

„Mluvte, Ayrtone,“ odpověděl Glenarvan.

„Mylorde, nemám od vás ještě slovo, že přistupujete na můj návrh, a přece vám neváhám říci, že vím o osudu Harryho Granta jen velmi málo.“

„Velmi málo!“ zvolal Glenarvan.

„Ano, mylorde, podrobnosti, které vám mohu říci, týkají se mne. Jsou to jenom podrobnosti o mé osobě a sotva vás uvedou na ztracenou stopu.“

V Glenarvanových a majorových rysech se objevilo silné zklamání. Domnívali se, že národní zná důležité tajemství, a on zatím přiznával, že jeho výpovědi nebudou takřka k ničemu. Naproti tomu Paganel zůstával nepohnutý.

Jisto je tolik, že Ayrtonovo doznání, jímž se takřka bez záruky vydával svým obětem do rukou, mocně zapůsobilo na jeho posluchače, zejména když národní závěrem dodal:

„Varoval jsem vás, mylorde. Obchod bude mnohem méně výhodný pro vás než pro mne.“

„Nevadí,“ odvětil Glenarvan. „Přijímám váš návrh, Ayrtone. Máte mé slovo, že vás vysadím na některém opuštěném ostrově v Tichém oceánu.“

„Dobře, mylorde,“ odpověděl národní.

„Jsem skutečně Tom Ayrton.“

Byl tento podivný člověk vůbec šťasten nad tímto rozhodnutím? Bylo o tom možno pochybovat, neboť jeho lhostejná tvář neprozrazovala žádné vzrušení. Vypadal, jako kdyby jednal za někoho jiného než za sebe.

„Jsem připraven odpovídat na vaše otázky,“ řekl.

„Nemáme k vám žádné otázky,“ pravil Glenarvan. „Povězte nám, Ayrtone, co víte, a začněte tím, že řeknete, kdo jste.“

„Pánové,“ odpověděl Ayrton, „jsem skutečně Tom Ayrton, národní Britannie. Na lodi Harryho Granta jsem opustil Glasgow dne 12. března 1861. Čtrnáct měsíců jsme se společně plavili po mořích Pacifiku a hledali jsme vhodné místo, kde bychom založili skotskou kolonii. Harry Grant byl schopen velkých činů, ale často mezi námi docházelo k

rozepřím. Jeho povaha mi nevyhovovala. Nedovedu se podvolovat. A u Harryho Granta, když jednou učiní rozhodnutí, je jakýkoliv odpor nemožný, mylorde. Ten člověk je k sobě i k druhým ocelově pevný. Přesto jsem se odvážil proti němu vystoupit. Pokusil jsem se strhnout ke vzpouře mužstvo a zmocnit se lodi. Nezáleží na tom, byl-li jsem v právu, nebo ne. Harry Grant se však nerozpakoval a 8. dubna 1862 mě vysadil na západním pobřeží Austrálie.“

„Austrálie?“ přerušil major Ayrtonovo vyprávění. „Takže vy jste opustil Britanii ještě před jejím přistáním v Callau, odkud jsou o ní poslední zprávy?“

„Ano,“ odpověděl národní, „neboť Britannia nikdy nepřistala v Callau, dokud jsem byl na palubě. Na farmě Paddyho O'Moora jsem se vám o Callau zmiňoval jen proto, že jsem se z vaší řeči o této podrobnosti dověděl.“

„Pokračujte, Ayrtone,“ řekl Glenarvan.

„Octl jsem se tedy zcela sám na téměř opuštěném pobřeží, ale jenom dvacet mil od trestaneckého tábora v Perthu, hlavním městě Západní Austrálie. Když jsem bloudil po pobřeží, setkal jsem se s tlupou právě uprchlých trestanců. Připojil jsem se k nim. Snad vám nemusím, mylorde, vyprávět o svém životě za dobu těch dvou a půl let. Stačí jenom to, že jsem se pod jménem Ben Joyce stal hlavou trestanců. V září 1864 jsem přišel na irskou farmu. Byl jsem tam přijat jako čeledín pod svým pravým jménem Ayrton. A čekal jsem na vhodnou příležitost, abych se mohl zmocnit nějaké lodi. To byl můj konečný cíl. Za dva měsíce přijel Duncan. Při své návštěvě na farmě jste, mylorde, vyprávěl celý příběh kapitána Granta. Tehdy jsem se dověděl to, co mi bylo neznámo, že Britannia přistala v Callau, odkud byla o ní poslední zpráva z června 1862, to jest dva měsíce po mém vyhoštění na břeh; dověděl jsem se dále o listinách, o ztroskotání lodi na neznámém místě na třicáté sedmé rovnoběžce a konečně i o vážných důvodech, jež vás vedly k tomu, že jste přijel hledat Harryho Granta na australský kontinent. Neváhal jsem. Rozhodl jsem se, že se zmocním Duncana, protože tato obdivuhodná loď mohla lehce uniknout i nejrychlejším lodím britského námořnictva. Potřebovala však velikou opravu. Nechal jsem ji tedy odjet do Melbournu a přidružil jsem se k vám jako skutečný národní Britannie. Nabídl jsem vám, že vás dovedu k místu ztroskotání, jež jsem smyšleně určil na východním pobřeží Austrálie. Tak jsem vedl vaši výpravu, zpozřídali sledován a často i předcházen svou trestaneckou tlupou, přes celou provincii Viktorii. Moji lidé spáchali v Camden-Bridgi zbytečný zločin. Duncan by mi byl nemohl uniknout, jakmile by byl přistal u pobřeží, a s tou jachtou bych byl pánem oceánu. Tak jsem vás zavedl, maje vaši důvěru, až k řece Snowy. Koně i volí jeden po druhém padli, otráveni gastrolobiemi. Zavezl jsem vůz do říčních bažin Snowy. Na mé naléhání... Ale zbytek víte, mylorde, a můžete být jist, že

nebýt roztržitosti pana Paganela, byl bych nyní kapitánem Duncana. To je můj příběh, pánové, má výpověď vás bohužel nemůže přivést na stopu Harryho Granta a sami nyní vidíte, že smlouvou se mnou jste uzavřeli špatný obchod.“

Národní se odmlčel, zkrřížil podle svého zvyku ruce na prsou a čekal. Glenarvan i jeho druhové mlčky seděli. Cítili, že ten podivný zločinec jim nyní pověděl plnou pravdu. Uloupit Duncana se mu nepodařilo jenom z příčin nezávislých na jeho vůli. Jeho pomocníci přišli na pobřeží zátoky Twofold, jak o tom svědčila trestanecká blůza nalezená Glenarvanem. Tam podle příkazu svého vůdce číhali na jachtu, a když je pak čekání omrzelo, vrhli se bezpochyby ve venkovských částech Nového Jižního Walesu opět na své lupičské a paličské řemeslo.

Major se první ujal dalšího výslechu, aby zpřesnil údaje týkající se Britannie.

„Vy jste byl tedy,“ otázal se národního, „vysazen na západním pobřeží Austrálie 8. dubna 1862?“

„Správně,“ odpověděl Ayrton.

„A víte, jaké měl tehdy Harry Grant plány?“

„Jenom povrchně.“

„Jen mluvte, Ayrtone,“ řekl Glenarvan. „Sebemenší maličkost nás může přivést na správnou cestu.“

„Mohu říci jenom jedno, mylorde,“ odpověděl národní. „Kapitán Grant měl v úmyslu navštívit Nový Zéland. A tato část jeho plánu nebyla uskutečněna za mého pobytu na palubě. Není tedy vyloučeno, že Britannia po odplutí z Callaa jela prozkoumat pobřeží Nového Zélandu. To by se shodovalo s datem 27. června 1862, které pro ztroskotání trojstěžníku udávají listiny.“

„Nesporně,“ řekl Paganel.

„Ale,“ pokračoval Glenarvan, „ze zachovaných slov se na listinách nic nevztahuje na Nový Zéland.“

„Na to nemohu odpovědět,“ dodal národní.

„Děkuji, Ayrtone,“ řekl Glenarvan. „Dodržel jste slovo a já je také dodržím. Rozhodneme se, na kterém tichomořském ostrově vás zanecháme.“

„Na tom málo záleží, mylorde,“ odpověděl Ayrton.

„Vraťte se do své kabiny,“ řekl Glenarvan, „a počkejte na naše rozhodnutí.“

Ayrton odešel pod stráží dvou námořníků.

„Ten zlosyn mohl být dokonce člověkem,“ divil se major.

„Mohl,“ odpověděl Glenarvan. „Je to silný a bystrý duch! Škoda že se takové vlastnosti musely obrátit k špatnému!“

„Ale co Harry Grant?“

„Obávám se, že je navždy ztracen! Ubohé děti, kdo by vám mohl říci, kde je váš otec?“

„Já!“ odpověděl Paganel. „Ano, já!“

Jistě si každý povšiml, že náš zeměpisec, obyčejně tolik hovorný a tolik netrpělivý, při Ayrtonově výslechu sotva promluvil. Za celou dobu neotevřel ústa a jenom poslouchal. Ale jeho poslední slova vydala za všechna jiná a Glenarvan po nich okamžitě vyskočil.

„Vy!“ zvolal. „Vy, Paganele, víte, kde je kapitán Grant?“

„Ano, pokud to vůbec lze vědět,“ odpověděl zeměpisec.

„A jak jste se to dověděl?“

„Z těch věčných listin.“

„Aha!“ pronesl major naprosto nedůvěřivým tónem.

„Nejdřív poslouchejte, Mac Nabbsi,“ řekl Paganel, „rameny můžete krčit až potom. Nemluvil jsem o tom dřív, protože byste mi byli nevěřili. Kromě toho to bylo zbytečné. Rozhodl jsem se však o tom mluvit dnes jen proto, že Ayrtonův názor se přesně shoduje s mým názorem.“

„Tedy na Novém Zélandě?“ otázal se Glenarvan.

„Slyšte a sud'te!“ odpověděl zeměpisec. „To mělo svoji příčinu, či dokonce »určitou« příčinu, že jsem se dopustil omylu, který nás zachránil. Ve chvíli, kdy mi Glenarvan diktoval dopis, vrtalo mi hlavou slovo Zéland. A víte proč? Vzpomínáte si, že jsme byli ve voze. Mac Nabbs předtím pověděl lady Heleně o tlupě trestanců. Dal jí číslo Australian and Zealand Gazette, v němž byla zpráva o neštěstí u Camden-Bridge. A ve chvíli, kdy jsem psal, ležely noviny na zemi a byly složeny tak, že z jejich titulku bylo vidět jenom druhou polovinu. Padly mi do oka dvě slabiky: aland. Jak se mi v hlavě rozjasnilo! Aland je přece jedno slovo z anglické listiny a to slovo jsme až dosud překládali k souši, ačkoli je to nejspíše koncovka vlastního jména Zealand.“

„Hm!“ odušil Glenarvan.

„Ovšem,“ pokračoval Paganel s hlubokým přesvědčením, „tento výklad mne do té doby nenapadl, a víte proč? Protože jsem se při luštění listin opíral přirozeně o listinu francouzskou, která je ze všech nejúplnější, a na ní toto důležité slovo chybí.“

„Ale, ale!“ řekl major. „To je trochu velká obrazotvornost, Paganele, příliš snadno zapomínáte na své předchozí vývody.“

„Prosím, majore, jsem připraven na vše odpovědět.“

„Dobrá,“ pokračoval Mac Nabbs, „co se stane se slovem austra?“

„To, co bylo předtím. Označuje prostě jižní polokouli.“

„Nu, a co slabiky indi, které byly nejprve začátkem slova Indiáni a potom začátkem slova

indigènes – domorodci?“

„V třetím a posledním výkladu se stanou,“ odpověděl Paganel, „první slabikou slova indigence – strádání!“

„A co contin!“ vykřikl Mac Nabbs. „To znamená stále ještě continent?“

„Ne, protože Nový Zéland je jenom ostrov.“

„Co tedy?“ otázal se Glenarvan.

„Milý lorde,“ odpověděl Paganel, „přečtu vám listinu podle svého třetího výkladu a sám uvidíte. Chci předem upozornit na dvě věci: za první, zapomeňte pokud možno na předchozí výklady listin a oprostěte se od všech dřívějších předsudků; za druhé, některá místa se vám budou zdát poněkud »násilná«, a možná že je i špatně vykládám, avšak ta nemají žádný význam, jako například slovo agonie, které mi sice vadí, ale přesto je nedovedu vysvětlit jinak. Nehledě k tomu, že při mém výkladu vycházím z francouzské listiny, a proto nesmíte zapomínat, že ji napsal Angličan, který nemusel ovládat francouzštinu do všech jemných odstínů. Prosím, poslouchejte!“

A Paganel, vyslovuje zvolna každé slovo, přednesl tyto věty:

„Dne 27. června 1862 trojstěžník Britannia z Glasgowa ztroskotal po dlouhé agonii v jižních mořích na pobřeží Nového Zélandu – což se anglicky píše Zealand. Dva námořníci a kapitán Grant mohli připlavat ke břehu. Tam za stálého (continuel) a krutého strádání vrhli do moře tuto listinu na... stupni zeměpisné délky a na 37°11' jižní šířky. Přispějte jim na pomoc, nebo jsou ztraceni.“

Paganel se zastavil. Jeho výklad byl přijatelný. Ale právě proto, že se zdál stejně pravděpodobný jako výklady předešlé, mohl být opět mylný. Glenarvan a major se jej nesnažili rozebírat. A protože stopy po Britannii nebyly nalezeny v místech, kudy probíhá třicátá sedmá rovnoběžka, ani na patagonském, ani na australském pobřeží, mluvilo všechno pro Nový Zéland.

Zejména tato Paganelova poznámka působila na oba jeho přátele.

„A mohl byste mi teď, Paganele, říci,“ pravil Glenarvan, „proč se už téměř dva měsíce tajíte s tímto výkladem?“

„Protože jsem ve vás nechtěl vzbouzet nové marné naděje. Kromě toho jsme jeli do Aucklandu a ten leží právě na šířce, kterou udává listina.“

„Ale proč jste nemluvil ani pak, když jsme byli zahrnání z této cesty?“

„To proto, že i kdyby byl tento výklad správný, nemohl by přispět k záchraně kapitána Granta.“

„Proč, Paganele?“

„Protože připustíme-li domněnku, že kapitán Grant ztroskotal na Novém Zélandě, a

neobjevil-li se za dva roky od neštěstí, pak se stal obětí ztroskotání nebo obětí Novozélandčanů.“

„Vy se tedy domníváte...?“ otázal se Glenarvan.

„Že bychom snad mohli najít nějaké stopy po neštěstí, ale že trosečníci Britannie jsou nenávratně ztraceni.“

„Ani slova o tom, přátelé,“ řekl Glenarvan, „nechte na mně, abych zvolil chvíli, kdy tuto smutnou zprávu sdělím dětem kapitána Granta!“

KAPITOLA XX

VÝKŘIK ŽE TMY

Mužstvo se záhy dovědělo, že záhada pobytu kapitána Granta nebyla Ayrtonovou výpovědí objasněna. Na palubě zavládl hluboký zármutek, neboť všichni spoléhali na národního a národní zatím nevěděl nic, co by mohlo Duncana přivést na stopy Britannie.

Jachta tedy nezměnila směr. Zbývalo vybrat ostrov, na němž bude zanechán Ayrton.

Paganel a John Mangles prohlíželi palubní mapy. Právě na třicáté sedmé rovnoběžce byl zakreslen osamělý ostrůvek, známý pod jménem Maria-Theresa, pouhá skála uprostřed Tichého oceánu, vzdálená tři tisíce pět set mil od amerického pobřeží a patnáct set mil od Nového Zélandu. Nejbližší zemí na severu bylo souostroví Pomotu pod francouzským protektorátem. Na jihu nic až k věčně zamrzlé bariéře jižního pólu. Žádná loď nezavítá k tomuto ztracenému ostrůvku. Nižádná zpráva o světě na něj nedochází. Jenom ptáci buňáci zde odpočívají na svých dlouhých letech a na mnohých mapách ta skála omývaná tichomořskými vodami není ani zakreslena.

Jestliže bylo na zemi vůbec možno najít naprosté ústraní, pak to bylo na tomto ostrově, který ležel tak daleko od všech lidských cest. Sdělili polohu ostrůvku Ayrtonovi. Ayrton souhlasil, že tam bude žít daleko od svých bližních, a loď zamířila k Marii-Therese. V té chvíli by byla naprosto přímá čára procházela osou Duncana, ostrovem a zátokou Talcahuanskou.

Po dvou dnech oznámila ve dvě hodiny odpoledne hlídka, že je na obzoru země. To se před nimi objevila jako nějaká obrovská velryba nízká, podlouhlá a sotva nad vlnami vyčnívající Maria-Theresa. Třicet mil dělilo ještě ostrov od jachty, jejíž kloun rozrážel vlny rychlostí šestnácti uzlů za hodinu.

Pozvolna se na obzoru vynořovaly obrysy ostrova. Slunce, sklánějící se k západu, jasným světlem ohraničovalo křivolakou siluetu ostrova. Tu a tam vystupovalo několik nevysokých vrcholků, do nichž se zabodávaly sluneční paprsky.

V pět hodin se Johnu Manglesovi zdálo, že nad ostrovem rozeznal lehký obláček

vystupující k nebi.

„Není to sopka?“ otázal se Paganela, který s dalekohledem u oka pozoroval tuto novou zemi.

„Nevím, co by to mohlo být,“ odpověděl zeměpisec. „Maria-Theresa je málo známý ostrov. Přesto bychom se nemohli divit, kdyby ostrov byl vyzdvižen nad hladinu sopečnou činností.“

„Pak bychom se však mohli obávat,“ řekl Glenarvan, „že když jej sopečný výbuch vytvořil, že jej sopečný výbuch také smete.“

„To není příliš pravděpodobné,“ namítl Paganel. „O jeho existenci se ví několik století a to je jistá záruka. Když se ze Středozemního moře vynořil ostrov Julia, nezůstal dlouho nad vodou a zmizel za několik měsíců po svém zrození.“

„No dobrá,“ podotkl Glenarvan. „Myslíš, Johne, že budeme moci přistat ještě do tmy?“

„Ne, mylord. Nemohu se za tmy s Duncanem odvážit k pobřeží, které neznám. Budu zde při slabém tlaku lavírovat a zítra za svítání pošleme k zemi člun.“

V osm hodin večer se Maria-Theresajevila už jenom jako protáhlý, sotva viditelný stín, přestože byla vzdálena pouhých pět mil proti větru. Duncan se k ostrovu stále ještě přibližoval.

V devět hodin zaplanula nad ostrovem dosti jasná záře. Nějaký nehybný a pravidelný oheň zářil do tmy.

„To by potvrdovalo, že je tam sopka,“ řekl Paganel, který ostrov bedlivě pozoroval.

„Ale na tuto vzdálenost,“ odpověděl John Mangles, „bychom přece museli slyšet rachot doprovázející každý výbuch, a východní vítr k nám nedonášejí žádné zvuky.“

„Opravdu,“ souhlasil Paganel, „ta sopka plane, ale nemluví. Dokonce se zdá, že oheň je přerušován jako světlo majáku.“

„Máte pravdu,“ odpověděl John Mangles, „ale tady přece nebude maják. A tamhle,“ zvolal, „je druhý oheň! Teď zase na pláži! Podívejte! Plápolá! Pohybuje se z místa na místo!“

John se nemýlil. Objevil se nový oheň, který jako by chvílemi pohasínal a pojednou se znovu rozhořoval.

„Ostrov je tedy obydlen?“ řekl Glenarvan.

„Divochy, zřejmě,“ odpověděl Paganel.

„Pak tam ale nemůžeme národního nechat.“

„Ne,“ odpověděl major. „To by byl i pro divochy trochu ošklivý dárek.“

„Musíme najít nějaký jiný pustý ostrov,“ řekl Glenarvan a pousmál se nad Mac Nabbsovou „delikátností“. „Slíbil jsem přece Ayrtonovi život a slib chci dodržet.“

„Rozhodně se mějme na pozoru,“ dodal Paganel. „Zéland'ané mají barbarský zvyk, že

plavidla zavádějí pohyblivými ohni, jako to dělávali obyvatelé Cornwallu. A domorodci z Marie-Theresy mohou tuto lest také znát.“

„Zabořit o čtvrt kruhu,“ vykřikl John Mangles na námořníka u kormidla. „Zítř ráno uvidíme, na čem jsme.“

V jedenáct hodin se cestující i John Mangles odebrali do svých kabin. Na přídi se procházela po palubě noční stráž. Na zádi stál osamělý kormidelník.

V té chvíli vystoupili na záďovou nástavbu Mary Grantová a Robert.

Obě kapitánovy děti se opřely o zábradlí a smutně pohlížely na světélkující moře a na ozářenou brázdou Duncana. Mary přemýšlela o Robertově budoucnosti; Robert přemýšlel o budoucnosti své sestry. Oba myslili na svého milovaného otce. Žil dosud? Nebo ho měli pokládat za mrtvého? To nedovedli, čím by byl život bez něho? Co by si bez něho počali? A co by si byli již teď počali, kdyby nebylo lorda Glenarvana a lady Heleny?

Chlapec, který neštěstím předčasně dospěl, uhodl myšlenky, jež znepokojovaly jeho sestru. Uchopil Marinu ruku.

„Mary,“ pravil jí, „nikdy se nemá zoufat. Vzpomeň si, co nám říkával otec: »Neohroženost nahrazuje na světě všechno ostatní.« Vytrvejme tedy neohroženě a to nás přenese přes všechny nesnáze jako otce. Dosud jsi ty, sestro, pracovala pro mne, teď chci pracovat zase já pro tebe.“

Obě kapitánovy děti pohlížely na moře

„Roberte!“ odpověděla dívka.

„Musím ti něco říci,“ pokračoval Robert. „Nebudeš se zlobit, Mary?“

„Proč bych se zlobila, hochu?“

„A dovolíš mi to?“

„Co ti mám dovolit?“ otázala se Mary znepokojeně.

„Stanu se námořníkem, sestro!“

„Ty mne opustíš!“ zvolala dívka a stiskla bratrovu ruku.

„Ano, sestřičko, stanu se námořníkem jako otec a jako kapitán John! Mary, moje drahá Mary, kapitán John se ještě nevzdal vší naděje! Ty mu budeš jistě věřit tak jako já! Slíbil mi, že ze mne udělá dobrého, velkého námořníka, a do té doby budeme hledat otce společně! Vid', že chceš, sestřičko? To je naše povinnost, aspoň moje povinnost, udělat pro otce všechno to, co udělal on pro nás! Celý svůj život zasvěťím jedinému cíli: hledat, bez ustání hledat našeho tatínka, protože on by nás nikdy ani jednoho, ani druhého neopustil! Mary, jak byl náš tatínek hodný!“

„A jak šlechetný a velkomyslný!“ odvětila Mary. „Víš, Roberte, že naše země byla na něj

hrdá a že by se byl stal jedním z našich nejlepších lidí, kdyby ho byl osud nesrazil z cesty!“

„Vždyť já vím!“ řekl Robert.

Mary Grantová přitiskla Roberta k hrudi. Chlapec ucítil, jak mu po čele stékají její slzy.

„Mary! Mary!“ zvolal. „Ať říkají naši přátelé, co chtějí, ať si mlčí, já ještě doufám a doufat nepřestanu! Takový člověk jako můj otec neumírá, dokud svůj úkol nesplní!“

Mary Grantová nemohla odpovědět. Zalykala se slzami. Nejrůznější pocity se jí zmítaly v duši při pouhém pomyšlení na to, že se uskuteční nový pokus o záchranu Harryho Granta a že oddanost mladého kapitána je bez mezí.

„Pan John dosud doufá?“ otázala se.

„Doufá,“ odpověděl Robert. „To je náš bratr a nikdy nás neopustí. Stanu se námořníkem, že, sestřičko, a až budu námořníkem, budu hledat svého otce s ním! Ano?“

„To víš, že ano,“ odpověděla Mary. „Ale to ode mne odejdeš,“ zašeptala dívka.

„Nebudeš sama, Mary. Víím, že ne! Řekl mi to John. Paní Helena nedovolí, abys od ní odešla. Ty jsi žena a ty můžeš, ty musíš přijmout její laskavost. Odmítnout by byla nevďěčnost! Ale muž, a to mi tatínek mnohokrát říkal, muž se musí starat o sebe sám!“

„Ale co se stane s naším hezkým domkem v Dundee? Vždyť na něj máme tolik vzpomínek!“

„Ponecháme si ho, sestřičko! To všechno je už zařizeno, a dobře zařizeno, naším nejdražším Johnem i samým lordem Glenarvanem. Ponechá si tě na Malcolmmu jako vlastní dceru! Lord to řekl Johnovi a John se mi s tím svěřil! Tam budeš mít domov, tam budeš mít s kým hovořit o našem otci, až budeš čekat, dokud ti ho John a já nepřivedeme nazpět! To bude potom krásný den!“ zvolal Robert a jeho čelo se rozzářilo nadšením.

„Můj bratře, můj chlapče,“ odpověděla Mary, „jak by byl tatínek šťasten, kdyby tě mohl slyšet! Jak ty se, Roberte, tomu našemu milému tatínkovi podobáš! Až budeš velký, budeš celý on!“

„Kéž by tomu tak bylo, Mary,“ řekl Robert, červenaje se zdravou synovskou pýchou.

„Jak se ale odvděčíme lordovi a lady Glenarvanovým?“ pokračovala Mary Grantová.

„To nebude nijak těžké!“ zvolal Robert s mladickou sebedůvěrou. „Máme je rádi, vážíme si jich, a také jim to říkáme, jsme k nim hodní a jednou, až toho bude třeba, za ně položíme život!“

„Raději pro ně žij!“ zvolala dívka a pocalovala bratrovo čelo. „To jim bude milejší – a mně také!“

Potom se obě kapitánovy děti nechaly unášet nekonečnými sny a mlčky hleděly do nejasné noční tmy. V myšlenkách však spolu hovořily dále, kladly si otázky a odpovídaly si na ně. Klidné moře se pohupovalo v dlouhých vlnách a lodní šroub rozvířoval v temnotě zářící

brázdu lodi.

A tehdy se stalo něco podivného a vskutku nadpřirozeného. Jak tomu někdy bývá u lidí, kteří jsou spojeni týmiž hlubokými city, měli nyní bratr i sestra současně, v téže chvíli, stejnou halucinaci.

Mary a Robertovi se zdálo, že ze střídavě temných a jiskřících vln dolehl až k nim hluboký a úpěnlivý hlas; když jej zaslechli, oběma se rozechvělo srdce.

„Pomoc! Pomoc!“ volal ten hlas.

„Mary,“ řekl Robert, „slyšelas? Slyšelas?“

A oba se rychle naklonili přes zábradlí a pátravě hleděli do tmy. Neviděli však nic než nekonečnou tmu prostírající se před nimi.

„Roberte,“ řekla Mary, bledá vzrušením, „zdálo se mi... Ano, zdálo se mi tak jako tobě... Ne, to nás jen oba mámí smysly, Roberte!...“

Ale znovu k nim dolehlo nové volání a tentokrát byl přelud tak mocný, že oběma se vydral z hrudi týž výkřik:

„Tatínku! Tatínku!“

To bylo již nad síly Mary Grantové. Podlehla vzrušení a v mdlobách klesla do Robertova náručí.

„Pomoc!“ vykřikl Robert. „Sestra! Otec! Pomoc!“

Kormidelník přiskočil a pomohl dívku zdvihnout. Přiběhli námořníci mající hlídku a pak i John Mangles, lady Helena a Glenarvan, kteří již spali.

„Sestra umírá a tam je otec!“ zvolal Robert, ukazuje do vln.

Nikdo nerozuměl, co chce.

„Jistě,“ opakoval. „Otec tam je! Slyšel jsem hlas svého otce! Mary ho slyšela také!“

V té chvíli se Mary Grantová probírala ze mdlob a vzrušeně, jako šílená, začala volat:

„Otec! Otec je tam!“

Nebohá dívka vstala, naklonila se přes zábradlí a chtěla se vrhnout do moře.

„Mylorde! Paní Heleno!“ opakovala se sepjatýma rukama. „Říkám vám, že je tam můj otec! Přísahám vám, že jsem slyšela, jak jeho hlas úpěnlivě volá z vln, jako kdyby tatínek umíral!“

A nebohá dívka se znovu křečovitě rozeštkala. Dostala záchvat. Musili ji přenést do kabiny a lady Helena šla za ní, aby jí poskytla ošetření, zatímco Robert bez ustání opakoval:

Na pobřeží stál muž

„Otec! Otec je tam! Víím to jistě, mylorde!“

Svědkové tohoto bolestného výjevu posléze pochopili, že obě kapitánovy děti se staly obětí

halucinace. Ale jak je vyvést z bludu, když jejich smysly byly tak mocně rozjitřeny?

Glenarvan se o to však pokusil. Vzal Roberta za ruku a řekl mu:

„Tys slyšel hlas svého otce, milý chlapče?“

„Ano, mylorde. Tam, ve vlnách. Volal: »Pomoc, pomoc!«,

„A tys poznal jeho hlas?“

„Jak bych ho nepoznal, mylorde! Ovšem, přísahám, že ano! Sestra ho slyšela a poznala také! Jak bychom se mohli oba dva mýlit? Mylorde, pojd'me na pomoc mému otci! Člun! Člun!“

Glenarvan nyní viděl, že nemůže chlapce vyvést z jeho klamu. Přesto učinil poslední pokus a zavolal kormidelníka.

„Hawkinsi,“ otázal se ho, „vy jste byl u kormidla, když slečna Mary dostala ten podivný záchvat?“

„Byl, mylorde,“ odpověděl Hawkins.

„A nic jste neviděl ani neslyšel?“

„Nic.“

„Vidíš, Roberte.“

„Kdyby to byl Hawkinsův otec,“ odpověděl chlapec s nezvratnou pevností, „Hawkins by neříkal, že nic neslyšel. Byl to můj otec, mylorde! Můj otec! Můj otec!“

Robertův hlas se zdusil ve vzlycích. Hoch zbledl, zmlkl a nyní i on ztratil vědomí.

Glenarvan dal odnést Roberta na lůžko. Tam dítě, zesláblé vzrušením, upadlo do hlubokého spánku.

„Nebozí sirotkové,“ řekl John Mangles, „jak strašlivě zkoušejí!“

„Ano,“ odpověděl Glenarvan, „přemíra bolesti vyvolala u nich u obou v téže chvíli podobnou halucinaci.“

„U obou dvou,“ zamumlal Paganel, „to je podivné! To ryzí věda nemůže připustit.“

Potom se naklonil nad moře i Paganel, dal ostatním znamení, aby mlčeli, a s napjatým sluchem poslouchal.

Všude bylo hluboké ticho. Paganel co nejhlasitěji zavolal. Nic se neozvalo v odpověď.

„To je podivné,“ opakoval si zeměpisec, když se vracel do své kabiny. „Hluboká shoda myšlenek a bolesti nemůže sama vysvětlit takový jev!“

Příštího dne, 8. března, shromáždili se v pět hodin ráno na palubě Duncana všichni cestující a mezi nimi i Robert a Mary, protože je nebylo možno udržet. Každý si chtěl prohlédnout neznámou zem, kterou včera jen letmo zahlédli.

Dalekohledy si cestovatelé zvědavě prohlíželi hlavní místa ostrova. Jachta plula ve vzdálenosti asi jedné míle od břehu. I pouhým okem mohli zachytit sebemenší podrobnosti.

Pojednou se ozval Robertův výkřik. Chlapec tvrdil, že zahlédl dva utíkající a mávající muže, zatímco třetí mával nějakou vlajkou.

„Anglická vlajka!“ zvolal John Mangles, který mezitím uchopil dalekohled.

„Opravdu!“ zvolal Paganel a prudce se obrátil k Robertovi.

„Mylorde,“ řekl Robert, chvěje se vzrušením, „mylorde, nechcete-li, abych na ostrov musel doplat, dejte spustit na moře člun. Mylorde, prosím vás na kolenou, abych mohl první vystoupit na břeh.“

Nikdo na palubě se neodvažoval mluvit. Cože! Na tomto ostrůvku, protínaném třicátou sedmou rovnoběžkou, byli tři mužové, tři trosečníci, tři Angličané! A každý se v duchu vracel ke včerejším událostem a vzpomínal na hlas, který v noci slyšeli Robert a Mary!... Děti se možná zmýlily jenom v jediné věci: v noci k nim skutečně dolehl hlas, ale mohl být tento hlas hlasem jejich otce? Ne, bohužel ne! A když každý pomyslel na to, jak strašlivé zklamání je očekává, chvěl se, aby tato nová zkouška nebyla již nad jejich síly! Jak je však zadržet? Lord Glenarvan k tomu neměl odvalu.

„Do člunu!“ zvolal.

V minutě byl spuštěn na moře člun. Obě kapitánovy děti, Glenarvan, John Mangles a Paganel do něho naskočili a člun rychle odrazil, neboť šest námořníků u vesel zabíralo ze všech sil.

Deset sáhů od břehu vyrazila Mary srdceryvný výkřik.

„Otec!“

Na pobřeží stál uprostřed dvou jiných trosečnicků muž. V jeho vysoké a urostlé postavě i v jeho tváři, vlídné a smělé zároveň, se zřetelně mísily rysy Mary a Roberta Grantových. Byl to skutečně onen muž, kterého obě děti tak často popisovaly. Jejich cit je nezmýlil. Byl to jejich otec, byl to kapitán Grant!

Kapitán zaslechl Marin výkřik, rozevřel náruč a skácel se do písku jako mrtev.

KAPITOLA XXI

OSTROV TABOR

Radostí se neumírá, neboť otec i děti se probrali ještě dříve, než dorazili na palubu. Jak vylíčit toto shledání? Slova k tomu nepostačí. Všechno mužstvo plakalo, když spatřilo tyto tři bytosti spočívající si beze slov v náručí.

Když Harry Grant přišel na loď, jež pro něho byla půdou jeho vlasti, obrátil se k lady Heleně, lordu Glenarvanovi i k jejich druhům a s pohnutím jim děkoval. Jeho děti mu při krátké přeplavbě z ostrova na jachtu stručně pověděly příběh Duncana.

Jak nesmírně byl Grant zavázán té ušlechtilé ženě a jejím druhům! Nebojovali a netrpěli

snad pro něho všichni, počínaje lordem Glenarvanem a konče posledním námořníkem? Harry Grant vyjádřil vděčnost, zaplavující jeho srdce, tak prostě a ušlechtilě, jeho mužný obličej byl prozářen tak čistým a tak tichým pohnutím, že to samo bylo všemu mužstvu dostatečnou odměnou a každý okamžitě zapomněl na všechny útrapy, jež prožil. Ba i chladnokrevnému majorovi se zarosily oči a nebyl s to se tomu ubránit. A pokud jde o váženého Paganela, ten plakal jako malé dítě, které se ani nesnaží zakrýt své slzy.

Harry Grant se nemohl nasytit pohledu na svou dceru. Jak byla krásná a půvabná! Znovu a znovu jí to přede všemi opakoval, dovolává se svědectví lady Heleny, jako kdyby si chtěl ověřit, zdali se nenechává unášet otcovskou láskou. Potom se obrátil k synovi:

„Jak vyrostl! Je to muž!“ zvolal nadšeně.

A obě ty předražené bytosti zahrnul tisícerými polibky, jež se nashromáždily v jeho srdci za dvě dlouhá léta odloučení.

Robert mu postupně představil všechny své přátele a dokázal své zdvořilostní věty aspoň trochu obměňovat, přestože o každém říkal totéž! To proto, že pro oba sirotky byli všichni bez rozdílu stejně dokonalí. Když došlo při představování na Johna Manglese, kapitán se zapálil jako děvčátko a hlas se mu chvěl, když Marinu otci odpovídal.

Pak lady Helena kapitánovi vyprávěla o průběhu cesty a její slova ho naplnila hrdostí nad synem i dcerou.

Harry Grant se dověděl o čackých skutcích mladého hrdiny i o tom, jak jeho syn už splatil lordu Glenarvanovi část otcova dluhu. Potom zase mluvil John Mangles o Mary, a to takovými slovy, že Harry Grant, stručně zasvěcený do věci lady Helenou, vložil ruku své dcery do mužné ruky mladého kapitána a obrátil se k lordu a lady Glenarvanovým se slovy:

„Mylorde, i vy, mylady, požehnejte našim dětem!“

Když si pak všechno znovu a znovu postě pověděli, řekl Glenarvan Harrymu Grantovi vše, co se týkalo Ayrtona. Grant potvrdil výpověď národního, pokud šlo o jeho vysazení na australský břeh.

„Je to bystrý a odvážný člověk,“ dodal, „ale vášně ho bohužel strhly ke špatnostem. Kéž by ho rozjímání a lítost přivedly na lepší cestu!“

Než však byl Ayrton převezen na ostrov Tabor, chtěl Harry Grant pohostit nové přátele na své skále. Pozval je, aby navštívili jeho dřevěný dům a zasedli ke stolu tichomořského robinzona.

„Váš ostrůvek je učiněný ráj!“

Glenarvan a jeho hosté pozvání s radostí přijali. Robert a Mary hořeli touhou poznat ta osamělá místa, kde je kapitán tak často oplakával.

Byl spuštěn člun a otec, obě děti, lord a lady Glenarvanovi, major, John Mangles a Paganel zakrátko vstoupili na břeh ostrova.

Stačilo jenom několik hodin, aby prošli království Harryho Granta. Byl to vlastně vrcholek podmořské hory, planina složená z čedičových skal a sopečných zbytků. V pradávných dobách se tato hora působením podzemních ohňů pozvolna vynořovala z hlubin Pacifiku. Ale už před staletími se sopka stala pokojnou horou, a když se zasypaly její krátery, pouhým ostrůvkem vyčnívajícím nad vodní plání. Pak se na hoře utvořil humus a novou zemi opanovala rostlinná říše. Nějaké velrybářské lodi plující náhodou kolem tam nechaly domácí zvířata, kozy a vepře, ti se rozmnožovali a zdivočeli a nyní byla tedy příroda na tomto ostrůvku, opuštěném uprostřed oceánu, zastoupena všemi třemi svými říšemi.

Když se na ostrůvku zachránili trosečníci Britannie, začala upravovat práci přírody lidská ruka. Za dva a půl roku změnili Harry Grant a oba námořníci svůj ostrov. Několik akrů pečlivě obdělávané půdy dávalo zeleninu výtečné jakosti.

Návštěvníci došli k domku, stíněnému zelenajícími se gumovníky. Před jeho okny leželo nádherné moře, třpytící se ve slunečních paprscích. Harry Grant dal vynést stůl do stínu překrásných stromů a všichni kolem něho usedli. Kozlečí kýta, chléb z nardu, několik šálků mléka, dva nebo tři kořeny čekanky a čistá chladná voda, to byla hlavní jídla této prosté hostiny, hodné pastýřů z Arkádie.

Paganel byl unesen. Přišly mu opět na mysl jeho staré názory na Robinsona.

„Ten ničema Ayrton si nebude muset naříkat!“ zvolal nadšeně. „Váš ostrůvek je učiněný ráj!“

„Ano,“ odpověděl Harry Grant, „učiněný ráj pro tři ubohé trosečníky, kteří se zde díky bohu zachránili! Mrzí mě však, že Maria-Theresa není veliký a úrodný ostrov s řekou místo potůčku a s přístavem místo mělké zátoky, do níž pronikají vlny z volného moře.“

„A proč, kapitáne?“ otázal se Glenarvan.

„Protože pak bych na něm založil kolonii, kterou jsem chtěl v Tichém oceánu pro Skotsko objevit.“

„Vy jste se tedy, kapitáne Grante,“ řekl Glenarvan, „nevzdal myšlenky, jež vás tolik proslavila po celé naší staré otčině?“

„Nevzdal, mylorde, a domnívám se téměř, že jsem byl zachráněn vaším prostřednictvím jen proto, abych ji mohl uskutečnit. Je nutné, aby naši nebozí bratři ve staré Kaledonii, všichni, kdož tam hladovějí, našli útočiště před bídou v nějaké nové zemi! Je nutné, aby naše drahá otčina měla v těchto mořích vlastní kolonii, náležející jenom jí, a na ní aby našla aspoň trochu svobody a blahobytu, což obojí v Evropě tak postrádá!“

„To jsou veliká slova, kapitáne Grante!“ odpověděla lady Helena. „Je to krásný plán,

hodný šlechetného srdce! Ale co tento ostrůvek...“

„Ne, mylady, to je skála, která může uživit nanejvýše několik osadníků, kdežto my potřebujeme velkou zem, oplývající veškerým přírodním bohatstvím.“

„Správně, kapitáne,“ zvolal Glenarvan, „patří nám budoucnost, a tu zem budeme hledat společně!“

Harry Grant a Glenarvan si vřele stiskli ruce jako na dotvrzení tohoto slibu.

Potom si všichni přáli poznat přímo zde na ostrově, v chudobném domku, jak žili trosečníci Britannie po celá ta dvě dlouhá léta samoty.

Harry Grant bez otálení vyhověl přání svých nových přátel:

„Náš život je stejný jako život všech robinzonů zachráněných na ostrově, kteří mohou spoléhat jenom na sebe, a tak vidí, že musí o svůj život tvrdě bojovat s přírodou.

V noci z 26. na 27. června 1862 ztroskotala Britannia po šestidenní bouři na skalách Marie-Theresy. Moře bylo rozbouřené, záchranné práce nebyly možné a celá moje nebohá posádka zahynula. Jenom moji dva námořníci, Bob Learce a Joe Bell, a já jsme se po dvaceti marných pokusech dostali na břeh!

Země, na níž jsme se zachránili, byla jenom opuštěný ostrůvek, široký dvě míle a dlouhý pět mil, s třiceti stromy uprostřed, s několika lučinami a s praménkem pitné vody, který naštěstí nikdy nevysychal. Byl jsem v tomto koutě světa sám se svými dvěma námořníky, ale nezoufal jsem. Nevzdával jsem se naděje a byl jsem připraven k odhodlanému boji. Bob a Joe, moji stateční druhové v neštěstí a přátelé, vydatně mi pomáhali.

Začali jsme jako náš vzor, smyšlený Robinson Daniela Defoea, tím, že jsme sesbírali trosky lodi, nářadí, trochu střelného prachu, zbraně a vzácné zrní. První dny byly krušné, ale brzy nám lov i rybolov zajistily dostatek potravy; uvnitř ostrova bylo mnoho divokých koz a na pobřeží hojně mořských živočichů. Pozvolna dostával náš život pravidelný chod.

Polohu ostrova jsem znal přesně, neboť jsem při ztroskotání zachránil nejdůležitější přístroje. Zjistili jsme, že jsme stranou všech lodních cest a že můžeme být zachráněni jenom čirou náhodou. Vzpomínal jsem na své nejdražší, které jsem už nikdy nedoufal spatřit, a zmužile jsem snášel svůj osud.

Zatím jsme pilně pracovali. Brzy bylo oseto zrním z Britannie několik akrů pudy; brambory, čekanka, šťovík a později i jiná zelenina ozdravily naši stravu. Chytili jsme několik koz a snadno jsme je ochočili. Měli jsme mléko a máslo. Z nardu, rostoucího ve vyschlých potůčcích, pekli jsme dosti výživný chléb, a tak jsme neměli žádné obavy o živobytí.

Zhotovili jsme si z trosk Britannie dřevěný domek, jehož střechu jsme pokryli pečlivě

nadehtovanými plachtami, a pod tímto spolehlivým přístřeškem jsme šťastně trávili období dešťů. Tam jsme promýšleli mnoho plánů, mnoho snů, z nichž ten nejkrásnější se nyní uskutečnil!

Zprvu jsem měl v úmyslu vydat se na moře v člunu zhotoveném z trosek lodi, ale od nejbližší země, to jest od souostroví Pomotu, dělilo nás patnáct set mil. Žádný člun by nevydržel tak dlouhou cestu. Proto jsem se svého úmyslu vzdal. Věděl jsem, že nás může zachránit jenom šťastná náhoda.

Ach mé nebohé děti, kolikrát jsme z pobřežních skal vyhlíželi na moři nějakou loď! Za celou dobu našeho vyhnanství se na obzoru objevily jenom dvě či tři plachty, a vždycky vzápětí zase zmizely! Tak uplynulo půl třetího roku. Už jsme nedoufali, ale ještě jsme nezoufali.

Až včera večer jsem vystoupil na nejvyšší vrchol ostrova a tu jsem spatřil na západě lehký obláček dýmu. Zvětšoval se. Brzy byla loď viditelná pouhým okem. Zdálo se, že směřuje k nám. Nevyhne se však našemu ostrovu, když na něm není žádný přístav?

Kolik úzkosti jsem za ten den vytrpěl a jak prudce mi bušilo srdce v prsou! Moji druhové zapálili na jednom vrcholu Marie-Theresy oheň. Nadešla noc, ale jachta nedávala žádné poznávací znamení! A loď byla naší záchranou! Má nám opět zmizet?

Neváhal jsem. Tma houstla. Loď mohla v noci ostrov minout. Vrhli jsme se do moře a plaval k lodi. Naděje ztrojnásobila mé síly. Nadlidskou silou jsem rozrážel vlny. Přibližoval jsem se k jachtě a dělilo mě od ní sotva třicet sáhů, když změnila směr!

Tehdy jsem vyrazil ten zoufalý výkřik, který zaslechly jenom moje děti a který nebyl žádným přeludem.

Pak jsem se vrátil ke břehu, vyčerpán a přemožen rozčilením a únavou. Moji dva námořníci mě vytáhli polomrtvého. Tato poslední noc, kterou jsme strávili na ostrově, byla strašná a všichni tři jsme myslili, že jsme navždy ztraceni; ale když se rozednilo, spatřil jsem, že jachta lavíruje při nízkém tlaku před ostrovem. Spustili jste na moře člun... Byli jsme zachráněni, a nadto mé děti, mé předobré děti, přijížděly v člunu s otevřenou náručí!“

Vyprávění Harryho Granta skončilo v polibcích a objetích Mary a Roberta. A teprve tehdy se kapitán dozvěděl, že za svou záchranu vděčí oněm místy až záhadným listinám, které týden po svém ztroskotání zavřel do láhve a svěřil rozmarům vln.

O čem však při vyprávění kapitána Granta přemýšlel Paganel? Ctihodný zeměpisec už asi posté převracel ve svém mozku slova tří listin! Vracel se k oněm třem postupným a stejně mylným výkladům! Jakým způsobem byl vlastně ostrov Maria-Theresa označen na těch listinách narušených mořskou vodou?

Paganel se nemohl udržet, a uchopiv Harryho Granta za ruku, zvolal:

„Kapitáne, mohl byste mi konečně říci, co stálo ve vašich nerozluštitelných listinách?“ Zeměpisceva otázka vzbudila všeobecnou zvědavost, protože nyní se měla rozřešit záhada, s níž se již devět měsíců potýkali!

„Prosím vás, kapitáne, pamatujete si ještě přesné znění listin?“

„Doslova,“ odpověděl Harry Grant, „a neminul den, abych si nepřipomínal slova, k nimž se upínala jediná naše naděje.“

„A jak zněla, kapitáne?“ otázal se Glenarvan. „Mluvte, protože to je choulostivé místo našeho sebevědomí.“

„Jsem připraven vám vyhovět,“ odpověděl Harry Grant, „víte však, že jsem do láhve zavřel tři listiny, napsané ve třech jazycích, abych tak zvýšil možnost záchrany. Kterou z nich chcete slyšet?“

„Nejsou tedy shodné?“ vykřikl Paganel.

„Jsou, až na jediné slovo.“

„Řekněte nám francouzské znění,“ řekl Glenarvan. „Tuto listinu voda nejvíce ušetřila a o ni jsme se také při svých výkladech nejvíce opírali.“

„Mylorde, zde je slovo za slovem,“ odpověděl Harry Grant. „Dne 27. června 1862 ztroskotal trojstěžník Britannia z Glasgowa ve vzdálenosti patnácti set mil od Patagonie na jižní polokouli. Zanesení mořem k zemi, dostali se dva námořníci a kapitán Grant na ostrov Tabor...“

„Co!“ zvolal Paganel.

„... kde,“ pokračoval Harry Grant, „kde za stálého a krutého strádání vrhli do moře tuto listinu na 153° délky a 37°11' šířky. Přispějte jim na pomoc, nebo jsou ztraceni.“

Při vyřčení slova Tabor Paganel prudce povstal. Pak se již neovládl a vykřikl:

„Jak to, ostrov Tabor! To je přece ostrov Maria-Theresa!“

„Ovšem, pane Paganele,“ odvětil Harry Grant, „Maria-Theresa na mapách anglických a německých, ale ostrov Tabor na mapách francouzských!“

V té chvíli dopadla na Paganelovo rameno strašlivá rána, že se pod ní zeměpisec až prohnul. Jsme nuceni říci, že tu ránu mu zasadil major, který se tím poprvé prohřešil proti své obvyklé zdrženlivosti a slušnosti.

„A to je prý zeměpisec!“ řekl Mac Nabbs tónem nejhlubšího opovržení.

Ale Paganel majorovu ruku ani necítil. Čím ta byla proti strašlivé zeměpisné ráně, jež na něho dopadla!

Paganel se tedy, jak o tom vyprávěl kapitánu Grantovi, pozvolna přibližoval stále blíž a blíže k pravdě! Rozluštil téměř celý ten nerozluštitelný dokument! Postupně se mu s nezvratnou jistotou vybavovala jména Patagonie, Austrálie a Nový Zéland. Contin, zprvu

continent. dostal pozvolna svou skutečnou podobu continuelle. Indi postupně znamenalo indiens, indigènes, až konečně dostalo svůj skutečný význam – indigence. Jenom neúplné slovo abor oklamalo zeměpiscův ostrovtip! Paganel v něm tvrdošijně viděl kořen slovesa aborder, a zatím to bylo vlastní jméno, francouzské jméno ostrova Taboru, ostrova, na němž se zachránili trosečníci Britannie! Avšak těžko bylo nedopustit se tohoto omylu, protože anglické mapy na palubě Duncana uváděly u tohoto ostrova jméno Maria-Theresa. „Na tom nezáleží!“ volal Paganel a rval si vlasy. „Já jsem neměl zapomenout na tento druhý název! Je to neodpustitelná chyba, omyl nedůstojný tajemníka Zeměpisné společnosti! To je strašlivá ostuda!“

„Ale pane Paganele,“ řekla lady Helena. „Mírněte svůj zármutek!“

„Ne, mylady, ne! Jsem osel!“

„Ale jste osel učený!“ odpověděl major jaksi pro útěchu.

Když pojedli, dal Harry Grant všechny věci ve svém domku do pořádku. Trosečníci si nic nevzali s sebou, neboť kapitán chtěl, aby provinilec zdědil i celé bohatství čestných mužů.

Všichni se vrátili na palubu. Glenarvan hodlal odjet ještě téhož dne, a proto dal rozkaz, aby byl nálovní odvezen na břeh. Ayrtona přivedli na záďovou nástavbu, kde stanul tváří v tvář Harrymu Grantovi.

„To jsem já, Ayrtone,“ řekl Harry Grant.

„Vy, kapitáne,“ odpověděl Ayrton, aniž projevil sebemenší pohnutí nad shledáním s Harrym Grantem. „Nu, nemrzí mě, že vás opět vidím v plném zdraví.“

„Zdá se, Ayrtone, že jsem se dopustil chyby, když jsem vás vysadil v obydlené zemi.“

„Zdá se, kapitáne.“

„Vystřídáte mě na tomto pustém ostrově. Kéž vás samota napraví!“

Nálovní stál na skále jako socha

„Snad!“ odpověděl Ayrton klidně.

Potom se k nálovnímu obrátil Glenarvan a řekl mu:

„Trváte na svém rozhodnutí, abyste byl ponechán na pustém ostrově?“

„Ano, mylorde.“

„Vyhovuje vám ostrov Tabor?“

„Naprosto.“

„Poslyšte tedy má poslední slova, Ayrtone. Zde budete vzdálen od ostatního světa a bez jakéhokoliv spojení se svými bližními. Zázraky se dnes nedějí, a proto nebudete moci uprchnout z tohoto ostrova, na němž vás Duncan zanechá. Budete zde sám, ale nebudete ztracen v neznámu jako kapitán Grant. Přestože nejste hoden, aby lidé na vás pamatovali,

lidé na vás nezapomenou. Vím, kde jste, Ayrton, vím, kde vás najdu, a nikdy na vás nezapomenu.“

„Jsem vám velmi zavázán!“ odpověděl prostě Ayrton.

To byla poslední slova mezi Glenarvanem a národním. Člun byl připraven. Ayrton do něho sestoupil.

John Mangles dal předem dopravit na ostrov několik beden konzervovaných potravin, oděvů, nástrojů, zbraní a zásob prachu a olova. Národní se tedy mohl obrodit prací. Nic mu nescházelo, ani knihy ne.

Nadešla chvíle odjezdu. Mužstvo i cestující stáli na palubě. Nejednomu se svíralo srdce. Mary Grantová a lady Helena nemohly přemoci své pohnutí.

„Je to skutečně nutné?“ otázala se mladá žena svého manžela. „Je skutečně nutné, abychom zde toho nešťastníka opustili?“

„Je to nutné, Heleno,“ odpověděl Glenarvan. „Musí pykat!“

V tom okamžiku člun pod velením Johna Manglese odrazil. Ayrton stál chladně jako vždy, zdvihl klobouk a zvolna zdravil.

Glenarvan sňal klobouk a po něm obnažilo hlavu i celé mužstvo, jako by všichni stáli nad umírajícím člověkem, a člun se za hlubokého ticha vzdaloval.

Když se Ayrton přiblížil k zemi, vyskočil do písku a člun se vrátil zpátky na palubu. Byly čtyři hodiny odpoledne a ze zád'ové nástavby mohli cestující národního vidět, jak se zkříženýma rukama stojí na skále nehybně jako socha a jak hledí za lodí.

„Vyjedeme, mylorde?“ otázal se John Mangles.

„Ano, Johne,“ odpověděl Glenarvan, dojat víc, než chtěl dát najevo.

„Vpřed!“ křikl John do strojovny.

Pára zasyčela ve ventilech, šroub se zabořil do vln a v osm hodin zmizely ve večerním šeru poslední vrcholky ostrova Taboru.

KAPITOLA XXII

POSLEDNÍ PAGANELOVA ROZTRŽITOST

18. března, jedenáct dní po odplutí od ostrova, spatřil Duncan americké pobřeží a příštího dne zakotvil v Talcahuanské zátocce.

Vracel se do Talcahuana po pětíměsíční cestě, za níž obeplul přesně po třicáté sedmé rovnoběžce celý svět. Členové této výpravy, jež neměla obdoby v letopisech Klubu cestovatelů, procestovali Chile, pampy, Argentinskou republiku, Atlantský oceán, ostrovy Tristan da Cunha, Indický oceán, ostrovy Amsterdamské, Austrálii, Nový Zéland, ostrov Tabor a Tichý oceán. Jejich úsilí nebylo marné a vraceli se s trosečníky Britannie na

palubě.

Ani jediný z těch statečných Skotů, kteří se vydali na cestu po výzvě lorda Glenarvana, nechyběl nyní na palubě, všichni se vraceli do svého starého Skotska, a tak výprava připomínala starověké bitvy „bez slz“.

Když si Duncan doplnil zásoby, vydal se k jihu podél patagonského pobřeží, obeplul mys Hoorn a plul přes Atlantský oceán.

Žádná cesta neprobíhala tak klidně. Jachta vezla náklad štěstí. Na palubě už nebylo žádných tajemství, ani pokud jde o city Johna Manglese k Mary Grantové.

A přece. Jedna záhada ještě dráždila Mac Nabbsovu zvědavost. Proč měl Paganel stále šaty upjaté až ke krku a proč nosil kolem krku ještě šálu, kterou měl vytaženou až k uším? Major prahl touhou poznat příčinu této zvláštní posedlosti. Nutno však poznamenat, že přes všechny Mac Nabbsovy otázky, narážky a dohady se Paganel nikdy nerozpínal.

Ba ani tehdy ne, když Duncan plul přes rovník a když se spáry na palubě rozpouštěly v padesátistupňovém žáru.

„To je tak roztržitý, myslí si, že je v Petrohradě,“ říkal major, když viděl Paganela zabaleného do velikého převlečníku, jako kdyby rtuť v teploměru zamrzla.

9. května, padesát tři dni po vyplutí z Talcahuanské zátoky, spatřil konečně John Mangles maják mysu Clear. Jachta vplula do Svatojiřského průlivu, projela Irským mořem a 10. května zabočila do Clydské zátoky. V jedenáct hodin zakotvila v Dumbartonu. Ve dvě hodiny odpoledne vcházeli její cestující za jásotu skotských horalů do zámku Malcolm.

Osud tedy chtěl, aby Harry Grant a jeho dva druhové byli zachráněni a aby se John Mangles oženil s Mary Grantovou ve staré katedrále Saint-Mungo. Osud také chtěl, aby se Robert stal námořníkem jako Harry Grant a jako John Mangles a aby spolu s nimi pod svrchovanou ochranou lorda Glenarvana pokračoval ve velkých kapitánových plánech!

Chtěl však osud, aby Paganel nezemřel jako starý mládenec? Snad.

Učený zeměpisec se totiž po všech svých hrdinských činech nemohl nestat slavným. Jeho roztržitost se těšila ve vysokých kruzích skotské společnosti největší oblibě. Salóny se o něho přímo „rvaly“ a náš Paganel už nestačil na všechnu tu dvorní přízeň, jíž byl zahrnován.

A tak se stalo, že jistá roztomilá třicetiletá slečna, nikdo jiný než Mac Nabbsova sestřenice, sama poněkud výstřední, ale přitom velice milá a dosud půvabná, zamilovala se do zeměpiscova podivínství a nabídla mu svou ruku. V té ruce byl milión, ale o tom se nemluvilo.

Za jásotu horalů vcházeli do zámku Malcolm

Paganel zdaleka nebyl lhostejný k citům miss Arabelly; přesto však se zdráhal říci rozhodné slovo.

Prostřednictvím mezi těmito dvěma srdci, jež byla pro sebe stvořena, se ujal major. Řekl dokonce Paganelovi, že svatba je „poslední roztržitost“, kterou si může dovolit.

Tím se dostal Paganel do velkých rozpaků, neboť se z jakéhosi zvláštního podivínství nemohl odhodlat vyslovit osudné slovo.

„Cožpak se vám miss Arabella nelíbí?“ dotazoval se ho ustavičně Mac Nabbs.

„Ale kdež, majore! Je půvabná!“ zvolal Paganel. „Až příliš půvabná, a mám-li se přiznat, líbila by se mi více, kdyby tak půvabná ani nebyla! Chtěl bych, aby měla nějakou vadu.“

„Můžete být úplně klidný,“ odpověděl major, „však své vady má, a nejednu. I ta nejdokonalejší žena jich má vždycky dost. Dáte mi tedy slovo, Paganele?“

„Neodvážuji se,“ váhal Paganel.

„Prosím vás, učený příteli, proč tak váháte?“

„Nejsem hoden miss Arabelly!“ odpovídal zeměpisec stále stejně.

A na tom zůstával.

Až konečně jednoho dne, když byl zahrán nelítostným majorem ke zdi, přece jen se mu pod pečeti tajemství přiznal k jisté zvláštnosti, jež by usnadnila popis učencovy osoby, kdyby ho někdy snad začala stíhat policie.

„Prosím vás!“ zvolal major.

„Je to tak, jak říkám,“ odtušil Paganel.

„A záleží na tom, vážený příteli?“

„Myslíte, že ne?“

„Naopak, to zvyšuje vaši osobitost. To vám jenom přidává na osobních zásluhách! To z vás činí muže, jemuž není rovno a o němž miss Arabella naopak snila!“

A major, zachovávaje neochvějně klidnou vážnost, zanechal Paganela v nejmučivějších úzkostech.

Mezi Mac Nabbsem a miss Arabellou došlo ke krátké rozmluvě.

Za čtrnáct dní poté se slavila v kapli na zámku Malcolm veliká svatba. Paganel byl nádherný, avšak byl stále až ke krku upjatý, a miss Arabella zářila.

A ono tajemství zeměpiscovo by bylo navždy zůstalo neznámo, kdyby byl o něm major neřekl Glenarvanovi, jenž se s ním nijak netajil před lady Helenou, a té zas uklouzlo před paní Manglesovou. Zkrátka tajemství se dostalo až k sluchu paní Olbinettové a rozkřiklo se.

Jacques Paganel byl za ty tři dni svého zajetí u Maorů tetován, či vlastně potetován od paty až k ramenům, a na prsou měl obraz heraldického kiviho s rozpjatými křídly, který se mu

zobákem zatínal do srdce.

To byla z celé té veliké cesty jediná příhoda, nad níž se Paganel nikdy neutěšil, a také ji nikdy Novému Zélandu neprominul. A tetování bylo rovněž příčinou, proč se přes všechno naléhání i přes všechn svůj zármutek nechtěl vrátit do Francie. Obával se, že svou osobou by vystavil celou Zeměpisnou společnost vtípům karikaturistů z bulvárních časopisů, kdyby se jako její tajemník vrátil čerstvě potetován.

Kapitánův návrat do Skotska se stal národní událostí a Harry Grant nejznámějším mužem ve staré Kaledonii. Jeho syn Robert se stal námořníkem jako on a jako kapitán John a pod přímou záštitou lorda Glenarvana obnovil Harry Grant plány na založení skotské kolonie v mořích Pacifiku.